

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Nida ŞERAN

**TOPKAPI SARAYI KÜTÜPHANESİ REVAN: 805
NUMARADA KAYITLI ALİ ŞİR NEVÂYÎ'YE AİT
“DEVÂVİN” NÜSHÂSINI (NOTLANDIRILMIŞ METİN-
NESRE ÇEVİRİ-İNCELEME)**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Erdem SARIKAYA

Yozgat-2018

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Nida ŞERAN

**TOPKAPI SARAYI KÜTÜPHANESİ REVAN: 805
NUMARADA KAYITLI ALİ ŞİR NEVÂYÎ'YE AİT
“DEVÂVİN” NÜSHÂSİ (NOTLANDIRILMIŞ METİN-
NESRE ÇEVİRİ-İNCELEME)**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Erdem SARIKAYA

Yozgat-2018

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 80110515006 numaralı öğrencisi Nida ŞERAN'ın hazırladığı "Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan:805 Numarada Kayıtlı Ali Şir Nevâyî'ye Ait "Devâvîn" Nüshası (Notlandırılmış Metin-Nesre Çeviri-İnceleme)" başlıklı Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 17/12/2018 Pazartesi günü saat 10:00'da yapılmış, tezin onayına OY ÇOKLUĞU / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan : Dr.Öğr.Üyesi Erdem SARIKAYA

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Mustafa FİDAN

Üye : Dr.Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..21.../..12.../2018.. tarih ve 4502 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

21/12/2018
Prof.Dr. Yunus ÖZGER
Enstitü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan: 805 Numarada kayıtlı Ali Şîr Nevâyî’ye Ait “Devâvîn” Nüşhâsı (Notlandırılmış Metin- Nesre Çeviri- İnceleme) adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17/ 12/ 2018

Nida ŞERAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiv
TRANSKRİPSİYON HARFLERİ	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
ÖNSÖZ	xviii
GİRİŞ	1
ÇAĞATAY TÜRKÇESİNİN TEKÂMÜLÜ VE İNKİŞÂFI	1
ALİ ŞÎR NEVÂYÎ'NİN HAYATI	3
ALİ ŞÎR NEVÂYÎ'NİN EDEBÎ YAŞAMI	4
ALİ ŞÎR NEVÂYÎ'NİN TÜRKÇÜLÜĞÜ VE TÜRKÇECİLİĞİ	7
ALİ ŞÎR NEVÂYÎ'NİN ESERLERİ	8
BİRİNCİ BÖLÜM	13
DEVÂVİN NÜSHÂSİ'NİN ŞEKİL VE MUHTEVÂ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	13
1.1.DEVÂVİN NÜSHÂSİ'NİN ŞEKİL İNCELEMESİ	13
1.1.1. Nazım Şekilleri.....	13
1.1.2. Vezin	14
1.1.3. Sanatlar.....	16
1.1.3.1. Telmîh	16
1.1.3.2. Nidâ.....	19
1.1.3.3. İstifhâm	20
1.1.3.4. Teşbîh.....	21
1.1.3.5. İstiâre.....	22
1.1.3.6. Hüsn-i Talil	23
1.1.3.7. Mübâlağa.....	23
1.1.3.8. Tezâd.....	24
1.1.3.9. İştikâk.....	24
1.1.3.10. Tecahül-i Ârif.....	25
1.1.3.11. Leff ü Neşr.....	26
1.1.3.12. Tenâsüp.....	27
1.1.3.13. Teşhîs.....	27
1.1.3.14. Tekrîr	27
1.1.3.15. İktibâs	28
1.2. DEVÂVİN NÜSHÂSİ'NİN MUHTEVÂ İNCELEMESİ	28
1.2.1. Allah ve Allah İsmi Yerine Kullanılan Bazı Kavramlar	28

1.2.1.1.	Allah.....	28
1.2.1.2.	Rab	29
1.2.1.3.	Hüdâ	30
1.2.1.4.	Tingri.....	30
1.2.2.	Âlem, Zaman, Mekân, Anasır-ı Erbaa	31
1.2.2.1.	Kozmik Alem.....	31
1.2.2.1.1.	Felek.....	31
1.2.2.1.2.	Felek ile İlgili Teşbîh ve Mecâzlar	31
1.2.2.1.2.1.	Ayna	31
1.2.2.1.2.2.	İhtiyâr	31
1.2.2.1.3.	Burçlar.....	31
1.2.2.1.3.1.	Cevza Burcu	31
1.2.2.1.4.	Yıldızlar.....	31
1.2.2.1.4.1.	Yıldız ile İlgili Benzetmeler.....	36
1.2.2.1.4.1.1.	Gözyaşı.....	36
1.2.2.1.4.1.2.	Çehre	36
1.2.2.1.4.2.	Bazı Yıldızlar	37
1.2.2.1.4.2.1.	Süreya.....	37
1.2.2.1.4.2.2.	Süheyl.....	37
1.2.2.1.5.	Gezegenler.....	31
1.2.2.1.5.1.	Müşterî	31
1.2.2.1.5.2.	Güneş.....	31
1.2.2.1.5.3.	Zühre	31
1.2.2.1.5.4.	Ay.....	31
1.2.2.1.6.	Diğer Kozmik Unsurlar.....	31
1.2.2.1.6.1.	Karanlık.....	31
1.2.2.1.6.2.	Gölge	31
1.2.2.1.6.3.	Şimşek	31
1.2.2.2.	Zaman (Dem, Devr, Devrân, Rûzigâr).....	51
1.2.2.2.1.	Ezel-Ebed.....	51
1.2.2.2.2.	Kamer Devri, Ahir Zaman	52
1.2.2.2.3.	Mevsimler	53
1.2.2.2.3.1.	İlkbahar (Nevbahar, Fasl-ı Rebî).....	52
1.2.2.2.3.2.	Yaz-Kış	52
1.2.2.2.3.3.	Sonbahar (Hazân).....	52
1.2.2.4.	Devâvîn Nüşhâsı'nda Bahsi Geçen Diğer Zaman İfadeleri	57
1.2.2.4.1.	Seher (Tanğ).....	57
1.2.2.4.2.	Şafak	57

1.2.2.4.3.	Kutsal Geceler.....	57
1.2.2.4.3.1.	Miraç Gecesi	58
1.2.2.5.	Mekân.....	59
1.2.2.5.1.	Coğrafi Mekânlar	59
1.2.2.5.1.1.	Ülkeler ve Şehirler	60
1.2.2.5.1.1.1.	Çağatay.....	60
1.2.2.5.1.1.2.	Bağdat	61
1.2.2.5.1.1.3.	Çin.....	61
1.2.2.5.1.1.4.	Mısır	61
1.2.2.5.1.1.5.	Hint.....	62
1.2.2.5.1.1.6.	Hoten.....	62
1.2.2.5.1.1.7.	Hicaz	62
1.2.2.5.1.1.8.	Ken'ân.....	63
1.2.2.5.1.1.9.	Şam.....	63
1.2.2.5.1.2.	Nehirler	63
1.2.2.5.1.2.1.	Amuderya.....	63
1.2.2.5.1.2.2.	Aras Nehri	64
1.2.2.5.1.2.3.	Dicle	64
1.2.2.5.2.	Eğlence Mekânları	64
1.2.2.5.2.1.	Bağ ve Bostan	64
1.2.2.5.2.2.	Servi	65
1.2.2.5.2.3.	Çemen	65
1.2.2.5.2.4.	Gül Bahçesi (Gülistân, Gülzâr, Gülşen).....	66
1.2.2.5.3.	Muhayyel Mekanlar	68
1.2.2.5.3.1.	Kaf Dağı.....	68
1.2.2.5.4.	Diğer Mekânlar	68
1.2.2.5.4.1.	Çöl (Deşt).....	68
1.2.2.5.4.2.	Ova (Sahra).....	68
1.2.2.6.	Cisimler Alemi	70
1.2.2.6.1.	Dört Unsur (Anasır-ı Erbaa).....	70
1.2.2.6.1.1.	Toprak ve Toprak ile İlişkili Unsurlar	70
1.2.2.6.1.1.1.	Toprak (Hâk, Toprak)	70

1.2.2.6.1.1.2. Taş, Mermer (Seng-i Hâre)	70
1.2.2.6.1.1.3. Toz (Gerd, Gubâr)	71
1.2.2.6.1.2. Su ve Su ile İlgili Unsurlar	70
1.2.2.6.1.2.1. Su	70
1.2.2.6.1.2.2. Deniz	70
1.2.2.6.1.2.3. Bulut	70
1.2.2.6.1.2.4. Yağmur	70
1.2.2.6.1.2.5. Şebnem	70
1.2.2.6.1.2.6. Âb-ı Hayat	70
1.2.2.6.1.3. Hava ve Hava ile İlgili Unsurlar	78
1.2.2.6.1.3.1. Hava (Hevâ, Bâd, Yıl)	78
1.2.2.6.1.3.2. Rüzgâr (Bâd, Yıl)	78
1.2.2.6.1.3.3. Sabâ	79
1.2.2.6.1.3.4. Nesîm	81
1.2.2.6.1.4. Ateş ve Ateş ile İlgili Unsurlar	78
1.2.2.6.1.4.1. Ateş	78
1.2.2.6.1.4.2. Duman	78
1.2.2.6.1.4.3. Kül	78
1.2.2.6.2. Madenler	84
1.2.2.6.2.1. Akik	84
1.2.2.6.2.2. Altın (Altûn, Zer)	84
1.2.2.6.2.3. Demir (Temir)	85
1.2.2.6.2.4. Gümüş	86
1.2.2.6.2.5. İnci	86
1.2.2.6.2.6. Kehribar (Kehrübâ)	87
1.2.2.6.2.7. La'l	87
1.2.2.6.2.8. Sadef	88
1.2.2.6.2.9. Yakut	89
1.2.2.6.2.10. Zümrüt (Zümürüd)	90
1.2.2.6.2.11. Lacivert	900
1.2.2.6.2.12. Zeberced	91
1.2.3. Canlılar	91

1.2.3.1. Bitkiler	91
1.2.3.1.1. Ağaçlar (Yıǵaç).....	91
1.2.3.1.1.1. Servi.....	91
1.2.3.1.1.1. Şimşâd.....	91
1.2.3.1.2. Çiçekler	93
1.2.3.1.2.1. Gül	93
1.2.3.1.2.2. Nergis.....	93
1.2.3.1.2.3. Sünbül	93
1.2.3.1.2.4. Menekşe	93
1.2.3.1.2.5. Nesrîn.....	93
1.2.3.2. Hayvanlar	97
1.2.3.2.1. Bazı Hayvan Türleri.....	97
1.2.3.2.1.1. Bülbül.....	98
1.2.3.2.1.2. Papağan	100
1.2.3.2.1.3. Tavus	100
1.2.3.2.1.4. Güvercin (Kebûter)	101
1.2.3.2.1.5. Hüma	102
1.2.3.2.1.6. At.....	102
1.2.3.2.1.7. Ceylan (Ahû, Gazâle).....	104
1.2.3.2.1.8. Merkep (Eşek).....	105
1.2.3.2.1.9. Köpek (İt).....	105
1.2.3.2.1.10. Tilki (Tülkü), Arslan	106
1.2.3.2.1.11. Pervane.....	106
1.2.3.2.1.12. Karınca (Mûr)	107
1.2.3.2.1.13. Yılan.....	108
1.2.3.2.2. Özel Hayvanlar.....	97
1.2.3.2.2.1. Burak	97
1.2.3.3. İnsanlar	110
1.2.3.3.1. Peygamberler	110
1.2.3.3.1.1. Hz. Âdem	110
1.2.3.3.1.2. Hz. Nûh	111
1.2.3.3.1.3. Hz. Ya'kûb	112

1.2.3.3.1.4. Hz. Yûsuf	113
1.2.3.3.1.5. Hz. Eyyûb.....	115
1.2.3.3.1.6. Hz. Hızır.....	116
1.2.3.3.1.7. Hz. ‘Îsâ	117
1.2.3.3.1.8. Hz. Muhammed.....	119
1.2.3.3.2. Tarihi Şahsiyetler Ve Efsanevi Karakterler	123
1.2.3.3.2.1. İskender.....	123
1.2.3.3.2.2. Melikşâh.....	123
1.2.3.3.2.3. Cem.....	123
1.2.3.3.2.4. Feridûn	123
1.2.3.3.2.5. Hüsrev	123
1.2.3.3.2.6. Keyhüsrev	123
1.2.3.3.2.7. Ferhat ile Şirin	123
1.2.3.3.2.8. Leylâ ile Mecnûn	123
1.2.3.3.2.9. Mani	123
1.2.3.3.3. İnsan Hâlleri.....	132
1.2.3.3.3.1. Genel Olarak Aşk.....	132
1.2.3.3.3.2. Divân Şiirinde Maşuk İçin Kullanılan Benzetme Unsurları	134
1.2.4. Toplum	137
1.2.4.1. Kavimler.....	137
1.2.4.1.1. Araplar	137
1.2.4.1.2. Ermeniler	137
1.2.4.1.3. Hindûlar	138
1.2.4.1.4. Türkler	138
1.2.4.1.5. Çerkesler	138
1.2.4.2. Eğlence Hayatı.....	139
1.2.4.2.1. Bezm	139
1.2.4.2.2. İçki ve Kadeh ile İlgili Unsurlar	140
1.2.4.2.2.1. Mey	140
1.2.4.2.2.2. Kadeh, Sagâr, Piyâle, Câm, Ayağ.....	141
1.2.4.2.2.3. Sürâhi	141
1.2.4.2.2.4. Sâkî.....	141

1.2.4.2.2.5. Meyhâne.....	142
1.2.4.2.2.6. Sarhoş (Mest, Ösrük)	143
1.2.4.2.2.7. Dürd	143
1.2.4.2.2.8. Muğ-beçe.....	143
1.2.4.2.3. Musikî ve Musikî Aletleri	144
1.2.4.2.3.1. Çeng	144
1.2.4.2.3.2. Ney	144
1.2.4.2.3.3. Mutrîb-Çalgıcı.....	145
1.2.4.3. İmân ve İtikatle İlgili Unsurlar.....	145
1.2.4.2.3.4. Cennet	145
1.2.4.2.3.5. Cehennem (Tamû).....	146
1.2.4.2.3.6. Tûbâ	147
1.2.4.2.3.7. Hûrî	147
1.2.4.2.3.8. Rıdvân	148
1.2.4.2.3.9. Hulle.....	148
1.2.4.2.3.10. Cebrâil.....	148
İKİNCİ BÖLÜM.....	150
ALİ ŞİR NEVÂYÎ'NİN DEVÂVİN NÜSHÂSÎ'NİN NOTLANDIRILMIŞ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE NESRE ÇEVİRİSİ	150
2.1. NOTLANDIRILMIŞ TRANSKRİPSİYONLU METİN	150
2.2. METNİN ÇEVİRİSİ.....	898
SONUÇ.....	1281
EKLER.....	1281
KAYNAKÇA	1293
ÖZGEÇMİŞ.....	1300

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan: 805 Numarada Kayıtlı Alî Şîr Nevâyî'ye
Ait “Devâvîn” Nüşhâsı (Notlandırılmış Metin-Nesre Çeviri- İnceleme)

Nida ŞERAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Erdem SARIKAYA

2018-Sayfa: 1319+ XVIII

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Erdem SARIKAYA
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa FİDAN
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL

Klâsik Çağatay dili ve edebiyatının gelişiminde önemli bir yere sahip olan Alî Şîr Nevâyî, yalnızca Orta Asya -Çağatay- edebiyatının önemli şâiri olmakla kalmamış tüm Türk dünyasında geniş yankı uyandırmıştır. Yetkin dil bilincine sahip bir dil ustası, şâir olmasının yanı sıra siyasetçi kimliği ve güçlü bir devlet adamı olması ile kendisinden sonra gelen hem Türk hem de Batılı şâirleri derinden etkilemiştir. Türkçe ile Farsçayı mukayese ederek pek çok yerde Türkçenin üstünlüğünü savunmuş, eserlerinde milli bilinci öne çıkarmayı amaç edinmiştir.

Tarih, mesnevi, tezkire, aruz gibi çeşitli tür ve konularda birçok eser vücuda getirmiş olmakla birlikte özellikle manzum eserleri arasında yer alan divânları büyük önem arz etmektedir. Nevâyî'nin dört divânını topladığı eser nüşhâsı, “Devâvîn Nüşhası” adını taşımaktadır. Nüşhâ, Nevâyî'nin dört divânından seçilen gazellerin yanında Nevâyî'nin müstakil divânlarında yer almayan farklı gazelleri de içermesi bakımından değer taşımaktadır. Devâvîn Nüşhâsı, toplamda 686 gazel ve 6 rubâiden oluşmaktadır.

Bu çalışmada, öncelikle “Devâvîn Nüşhâsı”nda yer alan gazel ve rubâîlerin transkripsiyon alfabesine aktarımı sağlanmış, ardından gazellerde geçen belli başlı

kavramlar hakkında notlandırma tekniği ile bilgi verilmiştir. Söz konusu gazellerin Şekil ve muhtevâ yönünden de irdelenmesi ile çalışma nihâyete erdirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alî Şîr Nevâyi, Çağatay Türkçesi, dil bilinci, Nevâyi'nin Türkçe Divânları, Devâvîn Nüshası.

ABSTRACT

Master Thesis

**A Copy Of The “Devavîn” of Ali Şîr Nevâyî Registered In Revan:805 Numbers
In Topkapı Palace Library**

(Grated Text-Poetry Translations-Examination)

By

Nida ŞERAN

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Erdem SARIKAYA

2018-Pages: 1319+ XVIII

Jury: Asst. Prof. Dr. Erdem SARIKAYA

Asst. Prof. Dr. Mustafa FİDAN

Asst. Prof. Dr. Hatice ÖZDİL

Ali Şîr Nevâyî, who occupies an important position in improving Chagatai language and its literature has influenced the whole Turkish World widely because of the fact that he didn't remain as a poet of only Middle-Asian- Chagatai - Literature. Besides being a proficient linguist and a poet, he has been both a politician and a strong national leader, which caused him to have a deep impact on both Turkish and Western poets emerging after him. He has defended Turkish language's superiority by comparing Turkish to Persian in many cases. Putting forward national consciousness in his works has become a main concern for him.

It is of the utmost importance that he has divan poems especially amongst the poetic style's works of arts besides he has composed of a great number of different kinds of genres such as history, mesnevi, collection of biographies and prosody. It is “The Copy of Devâvin” in which there are four divans of him. The copy's importance arises from the fact that it includes his different ghazels which never take place in any other distinct divans of him along with the ghazels chosen from these four divans. The Copy of Devâvin consists of 686 ghazels and 6 rubaies in total.

In this study, firstly the ghazels and rubaies which are in the Copy of Devâvin have been transposed into transcription alphabet, and subsequently it has been appraised about some fundamental concepts mentioned in the ghazels by scoring technique. The study has been concluded after the ghazels mentioned above have also been scrutinised regarding style and content.

Key words: Alî Şîr Nevâyî, Chagatai Turkish, linguistic consciousness, Turkish Divâns of Nevâyî, The Copy of Devâvin

TRANSKRİPSİYON HARFLERİ

ا e, a

آ a, ā

ب b

پ p

ت t

ث s

ج c

چ ç

ح ḥ

خ ḫ

د d

ذ z

ر r

ز z

ژ j

س s

ش ş

ص ṣ

ض ḏ

ط ṭ

ظ ḏ

ع ʿ

غ ğ

ف f

ق q

ك g, k, ŋg

گ g

ڭ ñ

ل l

م m

ن n

و v, o, ö, u, ū

ه h, a, e

ی y, ı, i, ĩ

ي è

ء ʿ

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	Adı geçen eser
Bkz	bakınız
c.	cilt
D.N	Devâvîn Nüshası
DİA	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
G.	Gazel
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
R.N	Revan Nüshası
s.	sayfa
ss.	sayfa sayısı
TDK	Türk Dil Kurumu
Terc.	Tercüme
Yay.	Yayımları
vd.	ve diğerleri
vs.	ve saire
?	Bilinmeyen Tarih/ Basım Yeri

ÖNSÖZ

Bu çalışma, XV. yüzyıl Çağatay dili ve edebiyatı tarihinde ölümsüz bir yere sahip olan Ali Şîr Nevâyî'nin “Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan: 805 Numara'da kayıtlı bir “Devâvîn Nüşhâsı” üzerinden yürütülecektir.

“Devâvîn Nüşhâsı” olarak isimlendirilen nüshâ, Ali Şîr Nevâyî'nin dört büyük divânında (Hazâinü'l- Ma'anî) bulunan bazı gazeller ile dört divânında da bulunmayan on dokuz gazele, ayrıca birkaç tane de rubâyîye yer verilerek oluşturulmuş bir seçki durumundadır. Nevâyî ve divânları konusunda daha önceden yapılmış çalışmalarda müstakil divânlarda yer alan gazellerin günümüz harflerine aktarımı sağlanmış, gazellerin dört divândaki karşılıkları belirlenmiş ve gramer bilgisi vurgulanarak sözlük çalışması yapılmıştır (Bkz. Türkay, Kaya; *‘Alî Şîr Nevâyî, Bedâyi’u'l- Vasat Üçüncü Divân’* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002; Kut, Günay; *‘Alî Şîr Nevâyî, ‘Garâ’ibü’ş- Şîgar İnceleme- Karşılaştırmalı Metin’*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 818, Ankara 2003; Kaya, Önal; *‘Alî Şîr Nevâyî, Fevâyyidü'l- Kiber’*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 670, Ankara 1996; Karahan, Nahide; *‘Alî Şîr Nevâyî’ye Ait Bir Devâvîn Nüşhâsı İncelemesi (Metin- Dilbilgisi- Dizin-Sözlük)* vd.). Bu çalışma, hem gazellerin günümüz Türkçesine aktarımının sağlanması, hem nesre çevirisinin yapılmasıyla içerik anlaşılabilirliğinin kuvvetlendirilmesi, hem de inceleme boyutu ile araştırma sahasına yeni bir soluk getirecektir.

Bu çalışmada öncelikle Devâvîn Nüşhâsı'nda bulunan gazeller şekil ve muhtevâ yönünden incelenmiş olup toplam 686 gazel ve 6 rubai üzerinden çalışma yürütülmüştür. İki bölümden oluşan tezin birinci bölümünü “Devâvîn Nüşhâsı'nın Şekil ve Muhtevâ Özellikleri”, ikinci bölümünü ise Ali Şîr Nevâyî'nin Devâvîn Nüşhâsı Notlandırılmış Transkripsiyonlu Metni ve Metnin Nesre Aktarımı” oluşturmaktadır. İlk bölümde söz konusu nüshâda yer alan gazellerin vezin ve sanat bakımından değerlendirmesi yapılmış olup devamında gazeller Allah'ın isimleri, dinî-tarihî ve mitolojik şahsiyetler; zaman, toplum, mekân, bitkiler ve hayvanlar, insanların hâlleri vb. gibi hususlar göz önünde bulundurularak irdelenmiştir.

İkinci bölümde ise notlandırma yöntemi ile belli başlı mazmunlar hakkında kısa bilgi verilmiştir. Ayrıca okuması yapılan gazel ve rubâilerin “Türkiye Türkçesi”ne aktarımı sağlanmıştır.

Eksikleri ve hataları bulunan bu naçiz çalışma hazırlanırken maddî ve manevî desteklerini benden esirgemeyen aileme; eğitim hayatım boyunca beni yetiştiren ve üzerimde emeği geçen tüm hocalarıma; manevî desteği ile her zaman yanımda olan arkadaşım Rukiye CANTÜRK SÜLÜN’e; çalışma boyunca bana rehberlik eden ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Erdem SARIKAYA’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Nida ŞERAN

YOZGAT/2018

GİRİŞ

ÇAĞATAY TÜRKÇESİNİN TEKÂMÜLÜ VE İNKİŞÂFI

Dillerin tarih sahnesine çıkması farklı zamanlarda olmuş; bu diller çeşitli merhaleler atlattıktan sonra büyüyüp gelişmiş ve varlığını koruyamayanlar ise yerlerini başka dillere bırakarak yok olmuşlardır.

Çağatay Türkçesinin tasnifi hususunda görüş bildiren Türkologlar arasında fikir birliği olmadığı ve her araştırmacının farklı değerlendirmelerde bulunduğu dikkat çekmektedir.

A. Samoyloviç, M. A. Şçerbak ve J. Eckmann Çağatay dilini devrelere ayırırken farklı görüşler öne sürmüşlerdir. M. A. Şçerbak, Çağatay Türkçesini “Özbek dilinin bir alt dönemi” olarak değerlendirirken; A. Samoyloviç, “XV. yüzyıldan başlayıp XX. yüzyıla kadar devam eden Orta Asya edebî dili” tabirini tercih etmiştir. Janos Eckmann ise Orta Asya Türkçesi’ni üç devreye ayırarak Çağataycanın üçüncü sırada yer aldığını belirtmiştir.

A. N. Samoyloviç’in görüşlerinin geliştirilmiş şekli olan bu tasnifte XV-XX. yüzyıllar arasını kapsayan Çağatay Türkçesi, ses ve şekil bilgisi özelliklerine göre kendi içinde üç alt bölüme ayırır:

1. Klâsik Öncesi Dönem: XV. yüzyılın başından Nevâyî’nin ilk divânının yazıldığı 1465 yılına kadar sürmektedir. “Geçiş Dönemi” olarak da nitelendirilen bu dönemde arkaik özellikler bir hayli fazladır. Dönemin öne çıkan temsilcileri Sekkâkî, Lütfî, Ataî, Hocendî, Seyyid Ahmed Mirza, Haydar Harezmi, Yusuf Emir vb.’dir.
2. Klâsik Dönem: Hüseyin Baykara ile başlayıp Mîr Ali Şîr-i Nevâyî, Hamidî, Şeybanî, Ubeydî, Muhammed Salih, Bâbur, Bayram Han vb. gibi isimlerle devam eden; şiirlerin kalitesinin arttığı dönemdir.
3. Klâsik Sonrası Dönem: Klâsik Dönem’in ardından gelen bu dönem, bir yandan Nevâyî dilinin özentili bir taklidi niteliği gösterirken bir yandan da Özbekçe unsurların dile dâhil olmaya başladığı bir dönem özelliği göstermektedir. Başlıca temsilcileri Ebulgazî, Bahadır Han, Baba Rahîm Meşreb, Saykalî, Sûfî Allah Yâr, Turdî, Huveydâ, Munis Horezmî vb.dir (Kemal Eraslan, “Çağatay Edebiyatı”, *DİA*, VIII, İstanbul 1995, s. 169; Eckmann, 2014, s.74-79).

Fuat Köprülü, Çağataycayı genel itibariyle şu şekilde açıklamaktadır: “Çağatayca kelimesi en geniş mânâsı ile Moğol İstilâsı’ndan sonra Cengiz’in çocuklarının kurduğu Çağatay, İlhanlı ve Altınordu İmparatorluklarının merkezlerinde XIII-XIV. asırlarda inkişâf eden; özellikle XV. asırda klâsik bir hususiyet kazanarak yaygınlaşan bir Orta Asya lehçesidir.” Köprülü, bu tanımını takiben Çağataycayı beş ayrı devre ayrılmaktadır:

I. İlk Çağatayca Devri: XI-XII. asırlarda birtakım yerel lehçeler ile özellikle Oğuz-Kıpçak unsurları ile karışmasından ortaya çıkan ve bu sebeple farklılıklar sergileyen edebî lehçe örneklerini kapsamaktadır.

II. Klâsik Devrin Başlangıcı (XV. yüzyılın ilk yarısı) : XV. asrın ilk yarısında, Horasan ve Maverâünnehir’in Herat ve Semerkant gibi önemli kültür merkezlerinde teşekkül eden ve dilin klâsik bir hüviyet kazanmaya başladığı dönemdir.

III. Klâsik Devir veya Nevâî Çağı (XV. yüzyılın ikinci yarısı) : XV. asrın ikinci yarısında Nevâî ile başlayıp yetkin edebî örneklerin görüldüğü dönemdir.

IV. Klâsik Devrin Devamı yahûd Bâbü ve Şeybânîler Çağı (XVI. yüzyıl): XVI. asırda teşekkül ederek Babür ve çocuklarının yaşağı zamanda Hint saraylarında görülen; Şeybânîler devrinde Türkistan’da gelişimini devam ettiren edebî dönemdir.

V. Düşüş (Gerileme) Devri (XVII.-XIX. yüzyıl) : XVII. asırdan XX. asra kadar süregelip kültür dili olarak birçok mahsuller verilmekle birlikte artık büyük şahsiyetler yetiştiremeyen edebî dönemdir. Çağatay edebiyatı, Duraklama ve gerileme dönemine girerek gelişimi sınırlanan Çağatay edebiyatı, XX. asra gelindiğinde yerini iktisâdî ve medenî hususlar ışığında mahallî lehçeler ile kurulmaya başlayan edebiyatlara bırakmıştır. Yenileşme hareketleri neticesinde artık bu tabir yerine Özbek ismi kullanılmaya başlanmıştır (Köprülü, 2014, s. 94-180).

Tüm bu kayıtlara göre Orta Asya’da kullanılan edebî dilin adının Türkçe olduğu, fakat edebî dili ifade etmek adına Çağatay Türkçesi teriminin kabul görmesi gerektiği ve bu dilin sonuçta tüm Doğu ve Kuzey Türklüğünün “ortak edebî dili” olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Çağataycanın uzmanlarından Janos Eckmann’ın – esas itibariyle Samoyloviç’e dayanan- ve daha net sınırları bulunan tasnifi en çok kabul gören tasniftir (Ercilasun, 2013, s.400-404).

ALÎ ŞİR NEVÂYÎ'NİN HAYATI

Mîr Nizamü'd-din Alî Şîr Nevâyî, H. 17 Ramazan 844 / M. 9 Şubat 1441–42 yılında Herat'ta dünyaya gelmiştir. Babası Kiçkine Bahadır ya da Kiçkine Bahşı aslen Uygur Türklerinden olup Horasan'a hâkimi Sultan Babür'ün hizmetinde bulunmuştur. Anne tarafından dedesi Ebû Saîd Çisek ise Hüseyin Baykara'nın dedesi Mirza Baykara'nın beylerbeyliğini yapmıştır. Bu sebeple Nevâyî'nin çocukluğu, Hüseyin Baykara ile birlikte geçmiş ve birlikte eğitim görme imkânı kazanmışlardır.

Nevâyî, Şahrüh'un 1447'de ölümünü tâkiben babası ile birlikte Irak'a gitmiştir. 1452 yılında Babür'ün Horasan'a hâkim olması üzerine yeniden Horasan'a dönerek Sultan'ın hizmetine girmiştir. Bir süre sonra Kiçkine Bahadır Sebzvar Emiri olmuş, Nevâyî bu defa onunla gitmeyerek Herat'ta öğrenimine devam etmiştir. Hüseyin Baykara da bu sırada Babür'ün yanında bulunmuş; hem Alî Şîr'in hem de Hüseyin Baykara'nın iyi bir öğrenim alması sağlanmıştır. Babür, Meşhed'e giderken Baykara ile Alî Şîr'i de beraberinde götürmüştür. Bu dönemde iki arkadaşın aldıkları destekle şiir yazmaya başladıkları görülmektedir. Ebulkasım Babür'ün 22 Mart 1457'de Meşhed'te vefât etmesi üzerine Baykara Merv'e gitmiş, Alî Şîr ise Meşhed'de kalarak eğitimini sürdürmüştür. Babasının önlümü ile sarsılan Alî Şîr, bir süre sonra Herat'a dönerek Ebû Sait Mirzâ'nın hizmetine girmiştir. Ebû Sait, kendisine karşı ayaklanan Baykara'nın bu arkadaşına hiç güvenmemiştir. Bu sebeple Herat'ta fazla kalamayacağını düşünen Nevâyî, Semerkand'a gitmiş bir süre burda yaşamıştır. Semerkand'da ne kadar kaldığı bilinmeyen Nevâyî'nin Sultan Hüseyin'in hizmetinde kabul ettiği ilk görev mühürdarlıktır. Fakat bu resmi görev dışında o, Baykara'nın en güvendiği ve yanından ayırmak istemediği dostu, arkadaşı konumundadır. Nevâyî, 1472' de Seyyit Erdeşir ile birlikte divanbeyi yapılmış, eski görevi olan mühürdarlık ise şâir Emir Şeyhim Süheylî'ye devredilmiştir. Töre gereğince divanlarda ve toplantılarda kabile beyleri kendi sıralarına göre yer alırlar, fermanlarda yine o sıraya göre mühür basılmaktadır. Uygur kabilesinin sırası öteki kabilelerden sonra olduğu için, Nevâyî'nin divanda alt sırada oturması, mührünü öteki beylerdin mühründen sonra basması gerekmektedir. Fakat Nevâyî'nin sultana olan yakınlığı bilindiği için mühürlenecek ilk fermanı önce Nevâyî'ye getirilmiş, o ise önceliğin Seyyit Erdeşir'de olduğunu belirtmiştir. Seyyit Erdeşir'in, fermânı mühürlemekten çekindiğini anlayan Nevâyî, bunun üzerine mührünü fermanın en

altına basmıştır. O, bu davranışıyla yüksek bir anlayış, beklenmedik bir alçak gönüllülük örneği sergilemiştir.

Nevâyî, 1476'da büyük dostu Câmî'nin irşâdı ile Nakşibendi tarikatına girmiştir. Bu yakınlık aradaki dostluğun artmasını sağlamış, Nevâyî'nin eserleri üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. Nevâyî'nin edebî çalışmalarının asıl olarak bu tarihten itibaren başladığı belirtilmektedir. 1479'da Ebû Sait'in oğlu Mirza Ebû Bekir'in ayaklanması üzerine Esterabat'a yürüyen Sultan Hüseyin, Herat'tan ayrılırken Nevâyî'yi nâib olarak görevlendirmiştir. Nevâyî, 1490'da divanbeyliğini adamlarından Baba Ali Işık Ağa'ya bırakarak görevinden ayrılmış, ondan sonra "Mukarreb-i Hazret-i Sultan" sanı ile Hüseyin Baykara'nın nedimi olmuştur. 8 Kasım 1492'de Câmî'nin ölümü hasebiyle derin bir üzüntüye gönülmüş, içinde doldurulamayacak bir boşluk açılmıştır.

Sıkıntılı zamanlar geçiren Nevâyî, 1498 yılının Aralık ayında Meşhed'e gitmiş ve oradan Sultan'a gönderdiği mektupta, Hacc'a gitmesine izin verilmesini rica etmiştir. Sultan verdiği cevapta, yollar tehlikeli olduğundan şimdilik bu niyetinden vazgeçmesini şaire bildirmiştir. Nevâyî, bütün bu karışık ve sıkıntılı yıllarda çalışmaktan geri durmamış, önemli eserlerini hazırlamıştır. Son yıllarda Nevâyî'nin sağlığı büyük ölçüde bozulmuştur. Yalnız ruhça değil, vücutça da yorulmuştur. 31 Aralık 1500'de, Sultan Hüseyin'in Esterabat'tan dönüşü için kendisini karşılamaya çıkan Nevâyî, kalp krizi geçirerek birdenbire fenalaşmış sultanın elini öptükten sonra yere yığılmıştır. Eski arkadaşının bu hâline çok üzülen Sultan Hüseyin, onu kendi tahtıranı ile tedavi ettirmek üzere Herat'a götürmüştür. Fakat alınan tedbirler faydasız kalmış ve Nevâyî, 3 Ocak 1501 Pazar günü hayata gözlerini kapamıştır. Naaşı, Kutsiye Camii yanında bulunan ve hayatta iken yaptırdığı yere gömülmüştür.

Sultan Hüseyin, büyük cenâze töreni yaptıktan sonra üç gün Nevâyî'nin evinde kalarak yasını tutmuş, yedinci gün olduğunda şehrin kuzeyindeki Havz-ı Mahiyan'da Türk töresince "yuğ yemeği" vermiştir (Günay Kut, "Ali Şir Nevâyî" *DİA*, II, s. 449-450).

EDEBİ YAŞAMI

Ahmet Kabaklı'nın "bir güzellik ve temizlik örneği" olarak işaret ettiği Nevâyî'yi çağdaşları da ağız birliği ile dürüst, ahlâklı ve samimî bir insan; heybetli ve tedbirli bir devlet adamı, olgun bir politikacı olan, ömrünü büyük ve güzel işlerde

geçirmiş; bayağı ve küçük şeylerden kaçınmış bir üstün insan örneği” olarak göstermişlerdir (Kabaklı, 2004, s. 82). Nevâyî, insanları doğruluk ile sevgiye davet eden, her insanın topluma faydalı olmasını arzulayan bir insan olduğunu hemen her eserinde olgun ve kendinden emin bir üslupla ortaya koymuştur (Çetindağ, 2011(b), s. 147)

Sanata ve edebiyata sempatiyle yaklaşarak sanatkârı ve edebiyatçıyı hem destekleyip himaye eden hem de oluşturduğu meclislere davet edip müzâkerelerde bulunan; musikî, hat/yazı ve tezhîb sanatlarında üstat olan; hazmedilmiş bir ilmin yetkinliğini ve dürüstlüğünü, bilgeliğin yüceliğini ve kemâlini, şiirin zarıflığı ve inceliğini, tasavvufun enginliğini ve ulviyetini ruhunda toplayan Nevâyî, arif ve bilge yönüyle de dikkat çekmektedir. Nitekim , onun eserlerinde hakim olan ruh samimiyet, sadelik, azim, irade, halis niyetlilik, tam ciddiyet ve vakar gibi ahlâk prensipleriyle kendini göstermektedir. Onun dinî, tasavvufî ve felsefî meselelerde derinleşmek için yazdığı şiirlerinde tasannu görülürken halkı bilgilendirmek ve eğitmek için kaleme aldıkları daha kudretli ve başarılıdır. Her ne kadar Türk asıllı şeyhlere teveccüh etse de kendisini Nakşibendi olarak sayan Nevâyî, sufi olmayıp mutasavvıftır (Çetindağ, 2006(b), s. 97)

Yaşamını Herat, Tefti, Horasan, Sebzar, Meşhed, Semerkand ve Esterabad gibi kültür şehirlerinde geçerek devrinin meşhur âlim ve şâirleriyle tanışan Nevâyî'nin bir âlim olarak yetişmesinde Ebu Leys Semerkandî'nin, şair ve devlet adamı olarak yetişmesinde ise Abdurrahman Camî' nin büyük etkisi bulunmaktadır. Çocuk denilecek bir yaşta edebiyata yönelerek ilk şiirleri Farsça olmakla hem Farsça hem de Türkçe dillerinde eser veren, bu nedenle “zü'l-lisâneyn” unvânı ile anılan Nevâyî, Farsça manzumelerinde “Fânî” mahlasını tercih etmiştir. Fars dili ve edebiyatının çok yaygın olduğu, Farsça gazel söylemenin hüner sayıldığı bir devirde, Nevâyî'nin de bu sahada eser vücûda getirmesi son derece doğaldır. Nevâyî, bu hususu Muhakeme'tü'l-Lugâteyn'de açıkça dile getirmiş ve “şuur sinnine kadem koyduğunda” Türkçe yazmaya başladığını bildirmiştir. Onun Türkçe şiire meyletmesinde aile ve arkadaş çevresinin etkili olduğu bilinmektedir. Zirâ babası Kîçkine Bahadır'ın Herat'taki evinde şâirler, ressamlar ve musiki üstâdları toplanmakta, oluşturulan meclislerde hece vezniyle şiir söylediği bilinmektedir. Dayısı Mir Sait'in “Kabilî” mahlasıyla, Mir Sait'in oğlu Mir Haydar'ın ise “Sabûhi” mahlasıyla şiirler yazdığı kaydedilmektedir. Diğer dayısı Mehmet Ali ise “Garibi”

takma adıyla şiirler yazmış aynı zamanda başka sanat dallarıyla da ilgilenmiştir. Ayrıca Nevâyî'yi her anlamda destekleyen Sultan EbulKasım Babur ile “Kalender” mahlasıyla şiirler yazan, Nevâyî'nin Lutfî'yi okuyup örnek almasını sağlayan Hasan Erdeşir'in rolleri büyüktür. Attar, Hüsrev-i Dihlevî ve Nizamî de ona tesir eden belli başlı şairler arasında sayılabilir (Levend, 1965, s. 29-74).

Ali Şîr Nevâyî, manzum ve mensur eserleriyle sadece Çağatay edebiyatının değil bütün Türk edebiyatının önde gelen simâlarından biri olmuştur. Eserleri Türkistan'dan dışında Azerbaycan ve Anadolu sahasında da sevilen Nevâyî'yi Osmanlı şairleri üstâd bilmişler; XV. yüzyıldan bu yana onun şiirlerine nazireler yazmışlardır. Nevâyî, Divân şiirine Türk hayatından gelen milli ve mahalli unsurlar kazandıran önemli isimlerden birisidir. Eserlerine Türk hayatından levhâları yerleştirmiş, şiirlerinde tamamıyla millî ve mahallî motifleri; deyim, terim ve mecazları kullanarak orijinalliğini muhafaza etmiştir. Millî nazım şekli olan “tuyuğ” onun söyleyişi ile üst seviyeye ulaşmış; yine onun kafiye, redif, cinas ve aliterasyonları Türkçeye ses ve anlam zenginliğine ulaştıran bir zevk unsuru hâline gelmiştir.

Gazellerinde aşk konusunu işlerken dış unsurlardan iç unsurlara, bedenden ruha, beşeri aşktan ilâhî aşka -yani tasavvufa- doğru giden Nevâyî, sevgiliyi de dış görünüşü ile tasvir etmekten geri kalmamıştır. Ancak bu tasvirlerinde devrini dile getirmekle kalmış ve sansürden çekinmiştir (Toker Yayınları Edebî Heyeti, 1984, s. 107).

Edebiyat sahasında şâir ve yazarların hayatlarına ışık tutan birincil kaynaklardan olan tezkîreler oldukça fazla önem arz etmektedir. XVI. yüzyıl tezkîrelerinde, Nevâyî maddesi altında pek fazla bilgi verilmemekle birlikte başka şâirlerin biyografisinden bahsedilirken Nevâyî'ye sıkça değinilmiştir. Böylece o, tezkîrelerde ismi en fazla geçen şâirlerden birisi olmuş kendine has tarzı ile hem kendi dönemindeki çağdaşlarını hem de kendinden sonrakileri etkilemiştir. Bu noktada Nevâyî'nin “tarz-ı hâssa sahip olması” önemli bir nokta olmuştur. Ahdî, Feyzi Çelebi'nden bahsederken onun Nevâyî taklidinde yazar olduğunu; Ferâğî'den bahsederken ise onun “Edâ-yı Nevâyî'de ferah-bahş” olduğunu dile getirmektedir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken mevzu, tezkîrecilerin bazı durumlarda üslup ve tarz ifadesi ile Nevâyî'nin kullandığı Çağatay Türkçesini işaret etmiş olmalarıdır. Kınalızâde, Ahmed Paşa'nın kudretli şiir söyleme yeteneğinin Nevâyî etkisinden

mütevellit olduğunu belirtir. “Ahmed Paşa’nın evâyil-i hâlinde didüğü eş’âr ve makâlde çoklık hâlet yoğidi.” Kınalızâde’ye göre Ahmed Paşa Nevâyî tarzını benimsedikten sonra alanında yetkin bir şâir kimliği kazanmıştır (Kınalızâde, Kutluk, 1989, s. 135).

Çetindağ, Gelibolulu Ali’nin Kühnü’l Ahbâr’ında verdiği ifâdelerden yola çıkarak onun da Nevâyî’nin şâirlikteki kudretine ve yüksek derecesine dikkat çektiğini belirtmiş, Nevâyî’nin şiirlerine nâzire yazmanın zorluklarından dem vurulduğunu nakletmiştir: “Ol dahi kâdir olduğu denlü cevâb ve ol zemînde birkaç gazel-i müstetâb nazm itdükten sonra...” (Çetindağ, 2006a, s. 38; Gelibolulu Alî, 1994, s. 152).

TÜRKÇÜLÜĞÜ VE TÜRKÇECİLİĞİ

Ali Şîr Nevâyî’nin en büyük hususiyeti, tam anlamıyla şuurlu ve idealist bir milliyetçi olmasıdır. İslâm ve İran düşünce dünyasını benimsemiş olmakla birlikte, kendini milletine adanarak Türkçe şiirin gelişmesine çok önem vermiştir. Nevâyî, ortaya koyduğu eserlerle olmasını istediği dil özelliklerini vurgulamış, Türk diline gösterdiği hassasiyeti daima ön plana çıkarmıştır. Lisânü’t-Tayr’da cihanda kendisinin Türk edebiyatı bayrağını dalgalandırarak tek millet hâlinde toplayabildiğini dile getiren Nevâyî, Ferhâd u Şirin’de de sadece Divân nüshası ile her coğrafyaya ulaştığını, tüm Türkmen illerinin gönlünü fethettiğini belirtmektedir.

Türk dilinin önemi mevzusunda kaleme aldığı en iddialı eseri şüphesiz ki Muhâkemetü’l-Lugateyn’dir. Son dönemlerine doğru vücuda getirmiş olduğu bu eser, Türkçü düşünce ile Türkçe hassasiyetinin ne derece geliştiğini gözler önüne sermektedir. Eserinde, Türkçe ile Farsça arasında karşılaştırma çalışması yaparak, belgeleri ile Türkçenin daha üstün geleceğini savunur. Ali Şîr de aslında İran edebiyatını benimsemektedir fakat onu Türk ruhuna empoze ederek kullanmakta; verdiği eserlerle Türk hissiyatını yükseltmeyi amaçlamaktadır (Toker Yayınları Edebî Heyeti, 1984, s. 97-98; Z. Velidi Togan, “Ali Şîr”, *MEB İslâm Ansiklopedisi*, I, İstanbul 1978, s. 349-357).

Hikmet Dizdaroğlu, Nevâyî’deki dil bilinci ve milliyetçilik duygusunun çok köklü olduğunu vurgulayarak Nevâyî’nin Türkçe konuşup yazmayanları Türk soyundan olsalar dahi Türk sayılmadığını belirtmektedir (Hikmet Dizdaroğlu, “Nevâyî’de Dil Bilinci”, *Türk Dili Dergisi*, XV, S.173, 1966, s. 294).

ESERLERİ

Divân, tarih, mesnevî, tezkîre başta olmak üzere dil, musikî, arûz gibi teknik konularda da birçok eser veren Nevâyî, yazın dünyasında ettiği yer itibariyle ne derece büyük bir üsrîd ve velûd bir sanatkâr olduğunu kanıtlamıştır.

Eserlerinin birçoğundan anlaşılacağı ve kendisinin de her fırsatta dile getirdiği üzere Nevâyî, eserlerini öncelikle dil duyarlılığını ortaya koymak için vücûda getirmiş ve verdiği eserler ile Türk şâirlerin de Fars şâirler kadar olgun bir yeteneğe sahip olduğunu göstermek istemiştir (Levend, I, 1965, s. 184-187).

DİVÂN LARI

1) Türkçe Divânları (Ḥazâyinü'l-Ma'ânî):

Şâir, “Ḥazâyinü'l-Ma'ânî” adı altında topladığı divânlarını hayatının dört evresine dikkat çekecek şekilde oluşturmuştur. Karaörs'ün naklettiği bilgiye göre Nevâyî, Topkapı Sarayı Revan Nüşhâsı Nu:808 Nevâyî Külliyyâtı'nda yer alan Muhâkemetü'l- Lugateyn'de divânlarına hangi adları ne sebeple verdiğini şu şekilde açıklamaktadır:

“Ol sebebdin evvelgi dîvânını kim tufüliyyet bahârı goncesiniñg 'acîb gülleri vü sığâr gül-zârınıñg garîb çiçekleri bile ârâste bolup irdi. Garâ'ibü's-Sığâr dinildi. Ve ikinci divânını kim yigitlik âşüfteliğ yazı ve deştide yüzlengen nâdir veķâyî bile pîrâste bolup irdi. Nevâdirü's-şebâb ataldı. Ve üçüncü dîvânını kim vaşâtü'l-hayât meyhâneside 'ışk bile şevķ peymânesidin yüzlengen bedi' neşâtlar keyfiyettin yazılıp irdi. Bedâyiü'l-vaşât koyıldı. Ve dördüncü dîvânını 'ömrniñg âhırlarıñgda yüzlengen 'ışk u derd renci kaydaları kim cânsuz ah urmaķ ve cân tapşurmaķtur, kim anda şebt boluptur. Fevâyidü'l-kiber laķab birildi.” (Karaörs, 2006, s. XIII). Nevâyî'nin söz konusu dört divânı sırası ile şu şekilde açıklanabilir:

a- Ğarâ'ibü's-Sığâr

Nevâyî'nin Hüseyin Baykara'nın isteği doğrultusunda, ilk divânından sonra yazdığı şiirleri de ekleyerek oluşturduğu divândır. İlk gençlik şiirlerini bünyesinde barındıran neşeli ifâdelerin yer aldığı şiirler oldukça dikkat çekicidir.

b-Nevâdirü's-Şebâb

Nevâyî'nin gençlik yıllarında -yirmi ile otuz beş yaşları arasındayken yazdığı şiirlerini ihtivâ eden bir divandır.

c-Bedâyi'u'l-Vasat

Nevâyî'nin üçüncü divânı olup otuz beş ile kırk beş yaşları arasında yazdığı şiirlerini içermektedir. Bedâyi'u'l-Vasat'ta yer alan şiirlerin birçoğu, olgun bir devlet adamı, ulusunu düşünen gerçek bir aydın olarak Nevâyî'nin hayat tecrübelerini yansıtmaktadır.

d. Fevâ'idü'l-kiber

Nevâyî'nin dördüncü divânı olup ömrünün sonuna doğru yazmış olduğu genellikle karamsar temaya sahip şiirlerini içermektedir.

2)Farsça Dîvân

Bu divânda Nevâyî "Fânî" mahlasını kullanarak şiirler yazmıştır.

3)Hamsesi:

a-Hayretü'l-ebrâr

Nevâyî'nin birinci mesnevisi olan Hayretü'l-Ebrâr, Nizâmî'nin Mahzenu'l-Esrâr'ına nâzire olarak vücuda getirilmiştir. Nizâmî'ye nâzire olmasına rağmen mesnevîde anlatılan hikâyeler orijinal olup özgün nitelik taşımaktadır. Yirmi metin ve yirmi metne eklenmiş yirmi hikâyeden oluşan, yaklaşık 4000 beyitten müteşekkil eserde, "iman, İslâm, kerem, edep, kanaat, vefâ, aşk ve aşk ateşi, sultan, felek vs. birçok konu işlenmiştir (Acar, 2002, s.52-55).

b. Ferhâd u Şirin

Nizâmî'nin "Hüsrev u Şîrîn" adlı mesnevîsine nâzire olarak kaleme alınmış olup bütünüyle orijinal nitelik taşımaktadır. Türk edebiyatında birçok şâir tarafından Hüsrev ü Şirin kaleme alınmıştır. Ali Şîr Nevâyî, Hüsrev ü Şirin mesnevisinin Türkistan'daki en başarılı örneğini yazmıştır (Çetindağ, 2006(b), s. 36). Mesnevînin kahramanı olan Hüsrev, Şîrîn, Şapur ve Ferhâd, Nizâmî'nin mesnevîsindeki kahramanlarla benzerlik göstermez. Nevâyî, eserini Ferhâd çevresinde kurguladığı görülmektedir (Alpay, 1989, s. 155-157).

c. Mecnûn u Leylî: Hikâyenin başkahramanı Beni Amr kabilesinden Kays adlı bir şâirdir. Hikâye Arabistan'da vuku' bulmaktadır. Kays'ın âşık olduğu kadın olan Leylâ'ya yazdığı şiirlerin bir divanda toplanması, sonrasında halk arasındaki

türlü söylencelerin bunlara eklenmesi ile oluşturulduğu bilinmektedir. Kays, umutsuz aşık tipinin vücut bulmuş hâli olup mesnevî aslına sâdik kalınarak kaleme alınmıştır.

d. Seb'a-i Seyyâr: Nevâyî'nin Hamse'sinde yer alan dördüncü mesnevîdir. Eserde Berham Şah'ın başından geçenler anlatılır. Nizâmî'nin Heft-Peyker ve Emir Husrev'in Heşt Bihişt mesnevîlerine nâzire olarak yazılmıştır. Nevâyî'nin kahramanı diğerlerinin verdiği tasvirlerle göre daha gerçekçi şekilde idealize edilmiştir. Söz konusu eserde halka inilmesi yani millî dile yönelmesi önemle vurgulanmıştır (Caferoğlu, Ahmet; "Nevâî'nin Türk Dilli "Hamse"si", *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi Ali Şir Nevâî Özel Sayısı*, XV, S:173, ? Şubat 1966, ss. 298-300).

e. Sedd-i İskenderî: Hamse'de yer alan beşinci mesnevîdir. Nizâmî'nin İskendernâme adlı eserine yapılmış bir nâziredir. İskender'in maceralarını anlatmaktadır. Bu eserde Nevâyî, Türkçenin henüz işlenmemiş bir dil olduğunu belirterek Türkçeyi " taşı sert, yolu bozuk bir dağ yolu"na benzetmiş; kendisini ise çalışarak bu yolu aşan birisi olarak vurgulamıştır.

4. Mecâlisü'n-Nefâ'is: Câmî'nin Bahâristan ve Devletşâh' ın Tezkiretu'ş-Şu'arâ adlı tezkireleri örnek alınarak yazılmıştır. Sekiz kısımdan oluşup her kısma "Meclis" adı verilmiştir. Sekizinci Meclis'te Hüseyin-i Baykara müstakil olarak ele alınmıştır.

5. Nesâyimü'l-Mahabbe min-Şemâyimi'l-Fütüvve: Câmî'nin Nefâhâtu'l-uns adlı velilerin hayat hikâyelerini kaleme aldığı aslı Farsça olan eserinin Türkçeye tercümesi şeklindeki tezkiredir. Nevâyî, eseri Türkçeye tercüme etmesine sebep olarak Türk okuyucuların bu eserden daha fazla faydalanmaları gerektiğini söylemektedir. Nevâyî, esere kendine özgü eklemeler yapan birçok Türkçe kelimeyi de ön plana çıkarmıştır. Kendi devrine kadar yaşayan yüzlerce Türk sufisi hakkında bilgi veren Nevâyî'nin bu eserinde, hakkında bilgi verilen sufiler Orta Asya'da yetişen sufiler olup Anadolu sufileri hakkında çok az bilgi bulunmaktadır (Eraslan, 1996, s. XLIV).

6. Mizânu'l-Evzân: 1492 yılında kaleme alınmış olup aruz hakkında bilgiler içermektedir. Zihaf, bahirler ve taktî şeklinde sıralanmış üç bölümden meydana gelmektedir. Eserde, rubâî vezinlerinden sonra tuyuğ, koşuk, Türki, çenge, muhabbetnâme gibi millî şekiller üzerinde de durulmaktadır.

7. Vakfiyye: Şâirin vakfettiği bir hayrat için hazırlamıştır.

8. Târih-i Enbiyâ vü Hukemâ: Hz. Âdem'den Hz. Muhammed (s.a.v.)'e kadar olan peygamberler ve bilginler hakkında bilgi verilen bir eserdir.

9. Târihi Mülûk-i 'Acem: İran şahlarını ele alan bir eserdir.

10. Hâlât-ı Seyyid Hasan Erdeşir: Hasan Erdeşir' in ölümü üzerine kaleme alınmış bir hâtıra kitabıdır.

11. Münşeât: Nevâyî'nin mektuplarını bir araya topladığı bir eserdir.

12. Risâle-i Mu'ammâ: Nevâyî'nin muammâlarını ihtivâ eden orijinal nitelikte bir eserdir

13. Hamsetü'l-Mütehayyirîn: Abdurrahmân-ı Câmî'nin ölümü münasebetiyle yazılmıştır. Nevâyî'nin bu eseri üç karşılıklı konuşma bölümü ile bir son deyiş (hâtıme) bölümünden teşekkül etmektedir. Eserde, Câmî'nin soyu, doğumu ve eğitimi ile Nevâyî'nin onun yanına geldiği dönem anlatılmaktadır.

14. Hâlât-ı Pehlevân Muhammed: Nevâyî'nin yakın dostu, devrin önde gelen edebiyatçısı, bestekârı, tabibi ve tasavvuf düşünürü olan Pehlevân Muhammed' in ölümü üzerine kaleme alınmıştır. Nevâyî'nin Pehlevân ile ilgili birçok anısını içeren, biyografi niteliğinde bir eserdir.

15. Sirâcu'l-Müslimîn: Akâid kitabıdır.

16. Münâcât: Mensur olarak yazılmıştır.

17. Nazmu'l-Cevâhir: Hz. Ali'nin "Nesru'l-le'âl" eserinin sözlerine yer verilen, rubâi nazım şekliyle oluşturulmuş bir tercümedir.

18. Tercüme-i Çihil Hadis: Nevâyî'nin şiirleri dışında 1482'de kaleme aldığı ilk eser olma özelliğine sahiptir. Câmî'nin Erbâ'in Hadîs' inin Çağatay Türkçesine tercüme edilmiş şeklidir.

19. Muhâkemetü'l-Lügâteyn : "İki Dilin Mukayesesi" anlamına gelen eser, Türkçe ile Farsçanın karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. Üstâd, bu eserini oluşturma sebebini şu şekilde dile getirmektedir: "*Farsların binde biri bile Türkçe bilmemekte, konuşmamakta; konuşsa bile acemiliği hemen ortaya çıkmaktadır.*" Nevâyî, eserinde ayrıca birlikte yaşamının bir getirisi olan iki dilliliğe de değinmiş ve "Turkî-gûy" dediği şairlerin nezdinde iki dil bilip şiir söylemede Farsçayı tercih eden şâirlerin büyük bir yanılığa düştüklerini beyan etmiştir (Akar, 2012, s. 190). Türkçenin üstünlüğünü kanıtlamak amacıyla Farsçada karşılığı olmayan yüz adet sözcük örnek olarak verilmiştir. Bu sözcüklerin bir kısmının şiir sanatıyla ilgili olup her birinin

anlamları için “mazmun” kavramı kullanılmıştır (Üzeyir, Aslan; “ ‘Ali Şir Nevâyî’nin Mazmun Anlayışı Ve Türk Mazmunları”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* S.7, İstanbul 2011, ss. 1-22).

Mehmet Fuat Köprülü, Nevâyî’nin bu eseriyle kelime zenginliği ve mânâ inceliklerini ifâde bakımından Türkçenin Farsçadan daha zengin olduğunu “ilk defa” dile getirme cesaretini gösterdiğini vurgulayarak onun, Türk şâirlerini Türkçe yazmaya cesaretlendirdiğini belirtmektedir (Köprülü, Ankara, 2004)

20. Lisânü’t-Tayr: Nevâyî’nin daha küçük yaşta iken okumaktan çok hoşlandığı ve yanından hiç ayırmadığı eserin, Attar’ın Mantıku’t-Tayr’ı ile aynı olduğu tespit edilmiştir. Eserin şâir üzerindeki etkisi Lisânü’t-Tayr’da tafsilatlı olarak anlatılmaktadır (Canpolat, 1995, s. 35). Feridüddin-i Attâr’ın Mantıku’t-Tayr adlı eserine nâzire olarak yazılan bu mesnevide şâir, Farsça Divan’ında olduğu gibi “Fânî” mahlasını kullanmıştır. Bu mahlası tercih etmesinin sebebi olarak eserin muhtevasında gizlidir. Bu eser, Bir olma ve asla dönüş çizgisindeki ilerlemeyi ele alarak “Fenâ-Fillâh” makamına ulaşma yolculuğunu anlatan tasavvûfî mahiyette bir eserdir.

21. Mahbûbu’l-Kulûb: Ahlâkî bir eser olup içinde bulunduğu toplumun aynası niteliğindedir. Ahlâkî bir eserdir. Üç kısımdan oluşan eserin birinci kısmı kırk bölüme ayrılmakta ve bu bölümlerde cemiyet hayatındaki çeşitli zümreler açıklanmaktadır. On bölümden oluşan ikinci kısımda ise iyiliğin övgüsü ve kötülüğün yergisi vardır. Eserin üçüncü kısımda da ahlâkî konulara temas edildiği görülmektedir (Sedat, Adıgüzel; “Ali Şir Nevâyî, Yaşamı, Edebî Kişiliği Ve Eserleri”, *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.19, Erzurum, 2012).

Devâvîn Nüşhâsı

Topkapı Sarayı Revan ktp. 805 numara ile kayıtlı yazma nüshâ olup dışı koyu kahverengi lake, üstü yaldızlı çizgilerle süslü, şemse ve köşeleri sarı kabartmadır. Ebatları 24.5–15.8 cm.’dir. Cildin içi lake resimlerle süslü olup 12 minyatür bulunmaktadır. 2b’nin kenarına III. Osman’ın vakıf mührü basılmıştır. Sayfalardaki yazının ebadı 15,7 x 9 cm.dir. Kâğıt abadi, yazı talik olup her sayfada 15 beyit bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVÂVİN NÜSHÂSİ'NİN ŞEKİL VE MUHTEVÂ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

1.1. Devâvîn Nüshâsı Şekil İncelemesi

1.1.1. Nazım Şekilleri

1.1.1.1. Gazeller

Klâsik Türk şiirinin yaygın nazım şekillerinden olan gazelin kelime anlamı “kadınlar için söylenen güzel ve aşk dolu sözler”dir. Bir nazım terimi olarak ise gazel, kafiye örgüsü aa, ba, ca, da... şeklinde ilerleyen şeklin adıdır.

Türk edebiyatında gazeller genellikle 3-61 beyit arasında yazılmakla birlikte, beyit sayısı 5-9 arasında olan gazeller çoğunluktadır. Klâsik şiirde gazellere ad koyma geleneği yoktur. İncelemeye konu olan Ali Şîr Nevâyî'ye ait Devâvin Nüshâsı'ndaki gazellere bakıldığında en fazla yedi beyitlik olanların tercih edildiği görülmektedir:

GAZELLER	SAYI	TOPLAM BEYİT SAYISI
5 Beyitli	3	15
6 Beyitli	12	72
7 Beyitli	564	3948
8 Beyitli	10	80
9 Beyitli	87	783
10 Beyitli	1	10
11 Beyitli	8	88
12 Beyitli	1	12
TOPLAM	686	5008

1.1.1.2. Rubâiler

Tek bentli nazım şekillerinden olan rubâiler, aruz vezninin hezec bahrindeki özel kalıpları ile yazılmaktadır. Sadece rubâide kullanılan 24 kalıp vardır. Bunlardan “Mef ‘û lü” ile başlayan 12 kalıba “Ahreb”, “Mef ‘û lün” ile başlayan diğer 12 kalıba ise “Ahrem” adı verilmektedir (İsen, 2015, s. 270). Ali Şîr Nevâyî’nin, Devâvin Nüşhâsı’nda “Ahreb” kalıplarını tercih ettiği tespit edilmiştir.

1.1.2. Vezin

Alî Şîr Nevâyî’nin gazel ve rubâî nazım şekillerine göre kullandığı vezinler şu şekilde bir tespit edilmiştir:

		GAZEL	RUBAİ
1	Mef‘ ülü / Mefâ‘ îlü / Mefâ‘ îlü / Fâ‘ ül --v / v--v / v--v / --		3
2	Mef‘ ülü / Mefâ‘ îlün / Mefâ‘ îlün / Fâ‘ --v / v--- / v--- / -		2
3	Mef‘ ülü / Mefâ‘ îlün / Mef‘ ülü / Fâ‘ ül --v / v--- / --v // --		1
4	Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün -v-- / -v-- / -v-- / -v-	373	
5	Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün (Fe‘ ülün) v-v- / vv-- / v-v- / vv-(v--)	92	
6	Mefâ‘ îlün / Mefâ‘ îlün / Mefâ‘ îlün / Mefâ‘ îlün v--- / v--- / v--- / v---	61	
7	Mef‘ ülü / Mefâ‘ îlün / Mef‘ ülü / Mefâ‘ îlün --v / v--- / --v / v---	8	
8	Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün vv-- / vv-- / vv-- / vv-	41	

9	Fe' ilātūn / Fe' ilātūn / Fe' ilūn vv -- / vv -- / vv-	5	
10	Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Fe' ūlūn v--- / v--- / v--	20	
11	Fe' ūlūn / Fe' ūlūn / Fe' ūlūn / Fe' ūl v-- / v-- / v-- / v-	6	
12	Fe' ūlūn / Fe' ūlūn / Fe' ūlūn / Fe' ūlūn v-- / v-- / v-- / v--	10	
13	Mef' ūlū / Mefā' īlū / Mefā' īlū / Fe' ūlūn --v / v--v / v--v / v--	17	
14	Mefā' īlūn / Fe' ilātūn / Mefā' īlūn / Fe' ilātūn v--- / vv -- / v--- / vv --	2	
15	Müstef' ilūn / Müstef' ilūn / Müstef' ilūn / Müstef' ilūn --v- / --v- / --v- / --v-	2	
16	Mef' ūlū / Fe' ilātū / Fe' ūlūn --v / vv - v / v--	1	
17	Fā' ilātūn / Fā' ilātūn -v-- / -v--	1	
18	Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Mefā' īlūn / Fe' ūlūn v--- / v--- / v--- / v--	4	
19	Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' īlū / Fā' ilūn --v / -v-v / v--v / -v-	13	
20	Müfte' ilūn / Fā' ilūn / Müfte' ilūn / Fā' ilūn -vv- / -v- / -vv- / -v-	1	
21	Müstef' ilūn / Fe' ūlūn / Müstef' ilūn / Fe' ūlūn --v- / v-- / --v- / v--	1	
22	Mütefā' ilūn / Mütefā' ilūn / Mütefā' ilūn / Mütefā' ilūn vv-v- / vv-v- / vv-v- / vv-v-	1	

23	Mef ^ʿ ūlū / Mefā ^ʿ ilū / Fe ^ʿ ūlūn --v / v--v / v--	1	
24	Fā ^ʿ ilātūn / Fā ^ʿ ilātūn / Fā ^ʿ ilūn -v-- / -v-- / -v-	1	
25	Fe ^ʿ ilātūn / Fe ^ʿ ilātūn / Fe ^ʿ ilātūn / Fe ^ʿ ilātūn vv-- / vv-- / vv-- / vv--	3	
26	Fā ^ʿ ilūn / Fā ^ʿ ilūn / Fā ^ʿ ilūn / Fā ^ʿ ilūn -v- / -v- / -v- / -v-	1	
27	Fe ^ʿ ilātūn / Mefā ^ʿ ilūn / Fe ^ʿ ūlūn vv-- / v-v- / v--	2	
28	Fe ^ʿ ūlūn / Fe ^ʿ ūlūn / Fe ^ʿ ūlūn v-- / v-- / v--	1	
29	Müfte ^ʿ ilūn / Mefā ^ʿ ilūn / Müfte ^ʿ ilūn / Mefā ^ʿ ilūn -vv- / v-v- / -vv- / v-v-	3	
30	Mef ^ʿ ūlū / Fā ^ʿ ilātūn / Mef ^ʿ ūlū / Fā ^ʿ ilātūn --v / -v-- / --v / -v--	2	
TOPLAM		686	6

1.1.3. Sanatlar

1.1.3.1. Telmîh

İnsanlar tarafından bilinen ve yaşanmış bir olaya, meşhur bir kişiye; bir inanca beyit içerisinde işaret etme sanatıdır. Daha çok hatırlatma maksadıyla tercih edilen bu çağrışım sanatında, işaret edilmek istenilen şeye kısaca dikkat çekilip geçilir (Aktaş, 2002, s. 123).

“Söz arasında meşhur bir olaya işaret etmek” şeklinde tanımlanan bu söz sanatı sayesinde şiir veya yazının ifade gücü genişler (Kocakaplan, 1992, s. 148). Aşağıdaki beyitte Hz. Peygamber (s.a.v.)’i Miraç’a çıkaran binek hayvanı “Burak”, üzerinden telmih sanatı yapılmış; onun şimşek hızında olduğu vurgulanmıştır:

Zihî Burâkıñg iri mihr ü seyri berk-āsā

Bu berķ seyri bile pūyesi felek-fersā

(G. 4/1)

Yaratılan ilk insanlar olan Hz. Âdem ve Havvâ, beyitlerde sıklıkla anımsatılan kişilerdendir. Beyitte, Âdem ile Havvâ'nın ikisine birlikte yer verilerek yaratılan ilk insanlar oldukları çağrıştırılmıştır:

Zihî mülkiñgning on sikkiz miñgidin bir kilip ‘âlem

Bir öylük ķul sañga ‘âlem ara Havvāyla Ādem

(G. 419/1)

Kâinatta yaratılan ilk insan olan Hz. Âdem, kendisine inanmayan kavmi tûfanda helâk olan peygamber Nûh ve Nûh Aleyhisselâm'ın oğulları Sām ile Yâfes'in isimleri zikredilerek telmih sanatı yapılmıştır:

Çıkarğa bu vîrānedin çāre yoķtur

Ger Ādem ü ger Nûh u ger Sām u Yāfes

(G. 102/3)

Ya'kûb Peygamber, beyitlerde sıkça zikredilen kişilerden olup oğlu Yûsuf'un "Mâh-ı Ken'ân" olarak anılması ve onun başına gelenler ile Ya'kûb Peygamber'in oğul hasretiyle üzülop âmâ olması hususu aşağıdaki beyitte çağrıştırılmış, bu vasıtayla "Telmih" sanatına yer verilmiştir:

Ni ‘aceb açılsa kör olğan közüm Ya'ķûb dik

Kim nesîm-i şubh birgey Mâh-ı Ken'ândın ķhaber

(G. 190/3)

Hız. Ya'kûb'un oğullarından olan "Yûsuf", güzelliği ile Ken'ân ilinde dikkatleri üzerine çeken bir şahsiyet olup, gerek başına gelenler gerekse yüz güzelliği itibariyle beyitlerde kendine yer bulmuştur. Aşağıdaki beyitte, Ken'ân ilindeki Yûsuf Aleyhisselâm'ın güzelliği ile âlemin parladığına vurgu yapılmıştır:

Nige ‘âlem örtedi hüsünîg otıdın lem‘aî

Tüşmegen bolsa cemalî-i Yūsuf-ı Ken‘ân-ārā

(G. 14/3)

Hz. Eyyûb, tükenmek bilmeyen sabri ile timsâl olmuş birisidir. Başına gelen belâlara sabretmesi ve kötü durumda da olsa Allah’a şükürünü aksatmaması gibi durumlarla beyitlerde sıkça zikredilmektedir. Hz. Eyyûb’un ismine yer verilmesi ve sabrının vurgulanması dolayısıyla aşağıdaki beyitte telmih sanatı icra edilmiştir:

Ger Eyyûb şabr itti türlüg belâda

Velî körmedi hecr şâmı belâsın

(G. 492/3)

Âb-ı hayat denilen ölümsüzlük suyunu içerek sonsuzluğa ulaştığı rivâyet edilen Hızır Aleyhisselâm’ın, bu suyu içmesi sonucu başına gelenler anlatılarak beyitlerde telmih edilir:

Hâbîb ‘ışkı ara bu ki ölmediñg ey Hızır

İçip hayât suyu zâyi‘ iylediñg evkât

(G. 87/4)

İsrailoğullarının son peygamberi olan Hz.Îsâ, ölüleri diriltmesi ve gökten sofrayı indirmesi gibi birçok mevzu dolayısıyla ismine sıkça atıfta bulunulan kişilerdendir. Aşağıdaki beyitte ayrılık zehriyle kederlenmiş bir âşığın kavuşma gerçekleşmezse zehrin etkisinden kurtulamayacağı; ona hastaları iyileştiren Îsâ’nın dahi yardımcı olamayacağı belirtilerek “Telmih” sanatı icrâ edilmiştir:

Zehr-i firâkıñgdın kayu ‘âşık ki boldı telh-kâm

Nüş-ı vişâliñg yitmese ‘İsî anğa tapmas devâ

(G. 6/3)

Kişi isimlerine atıfta bulunmanın yanında tarihi olay ve durumlara da beyitlerde yer verilmektedir. Hayber Kalesi'nin Fethi, İslâm tarihinde önemli hususlardan olup aşağıda bulunan beyitte ele alınmış bir telmih örneğidir:

Kāfirī kim dīnim aldı dağı kirdi kaçır ara

Kal'a-i Hayberğa kirdi gâret-i İslâm itip

(G. 76/3)

Aşk mevzusu Klâsik edebiyatın vazgeçilmezlerindedir. Ferhâd ile Şîrîn'in, Leylâ ile Mecnûn'un, Yûsuf ile Züleyhâ'nın aşkları şâirlere ilhâm kaynağı olmuş ve aşk konulu beyitlerde kalıp olarak ele alınmıştır. Nevâyî, sevdiği Şîrîn uğruna dağları delip istenilen suyu şehre getirmesi dolayısıyla Ferhâd'ı; aşkı Leylâ için çöllere düşüp hayvanlarla dost olan, süreç içerisinde aşkı ile kendinden geçen Mecnûn'u beyitlerinde sıklıkla anımsatmış ve bu vasıtayla "Telmih" sanatını ifâ etmiştir:

İstesem vaşlını dir gam tağı kaz tırnağ ile

Bile hergiz kılmadı Ferhâd ile Şîrîn hadîş

(G. 105/2)

Nevâyî ehl-i cünûn zümersigâ kildi ilâhî

Çü eyledinğ anı Mecnûn özümki kııl anğa Leylâ

(G. 2/7)

1.1.3.2. Nidâ

Şâirin duygu ve heyecanlarını dile getirme ihtiyacı neticesinde olaylara ve varlıklara farklı ünlemlerle seslenmesidir (Aktaş, 2002, s. 95).

Şâirler, dile getiremedikleri fakat hissedebildikleri duyguları ifâde etmek için "Nidâ" sanatına başvururlar. Okuyucu ise şâirin yansıttığı bu duyguyu, kendisinde uyandırdığı hisse göre algılayıp değerlendirir. Söz konusu sanat, edebî metinlerde "ey, eyvâh, eyâ, vah, ah, vs." gibi ünlemler ile kendini gösterir (Kocakaplan, 1992, s. 111).

Nidâ sanatı, genellikle şâirlerin isimlerinin yer aldığı "makta" beyitlerinde, şâirin kendisine seslenişi noktasında icrâ edilir:

Feryādīnga ol ay çün yitmeydür ey **Nevāyī**

Nidür feleкке her dem yitkürmek āh u nāle

(G. 575/7)

Aşk ateşi ile yanan âşık, feleğe yalvararak kendisini yakmamasını ister. Âşığın “Ey gerdün!” şeklindeki ifâdesi, bir sesleniş niteliğinde olduğu için “Nidâ” sanatına örnek oluşturmuştur:

Her zemān köydürme bir ot birle ey gerdün mini

Köydürürge her dem eylep imtiḥānım örteme

(G. 599/6)

Makta beyitlerinde bulunan mahlasa “-yâ” eki eklenerek de cümleye seslenme edâsı katılır. Örneğin, aşağıdaki beyitlerde yer alan “Nevâiyâ” sözcüğü ile şâir kendisine seslenmekte ve bunun sonucunda “Nidâ” sanatını icrâ etmiş olmaktadır:

Nevāyīyā kiliben pīr-i deyr açsa eşik

Köterme baş ayağıdın başıñg ger bolsa türāb

(G. 66/7)

Nevāyīyā dime iḥdāş kıldıñg özlük öyin

Min itken olsam anı tevbe rabbenā iḥdāş

(G. 103/7)

1.1.3.3. İstifhām

Anlatımı ve duyguyu olduğundan daha güçlü hâle getirmek için, cevabı bilinen bir konunun soru şekline getirilmesidir. Söz konusu sanatta karşısındakinden cevap beklenmez, söylenecek şey soru kalıbı ile söylenip cümle tamamlanır (Kocakaplan, 1992, s.75).

Aşağıdaki beyitte “mu” edatı vasıtasıyla cümleye soru anlamı katılmış ve “İstifhām” sanatına örnek verilmiştir:

Min ol ʃaraf bara alman k n g l kele almas

Mini ng dik ol dağı b m r mu ikin

(G. 51/4)

1.1.3.4. Teşb h

Arapça “şibh”ten türetilmiş bir isim olan “Teşb h”, “benzetme” anlamını taşımaktadır. Aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, zayıf olanın g cl  olana benzetilmesiyle icr  edilir. Benzeyen, benzetilen, benzetme edatı, benzetme yönü gibi unsurlar beraberinde kullanılır (Aktaş, 2002, s. 9).

En az iki, en fazla dört ögeden oluşturulan teşb h, almış olduğu unsur sayısına göre isimlendirilir. Unsurları tam olan –yani benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı ile oluşturulan- teşbihe “Mufassal (ayrıntılı) Teşbih”; benzetme yönü s ylenilmeden diğer unsurlar ile yapılan teşbihe ise “M cmele veya Muhtasar (kısaltılmış) Teşb h” adı verilir. Söz konusu dört unsurdan sadece “benzetme edatı” yer almadan kurulan teşbihe “M kkes (pekiştirilmif) Teşb h”; sadece benzeyen ve kendisine benzetilen şeklinde iki unsur kullanılarak yapılan benzetmeye ise “Teşb h-i Beliğ (Güzel) Teşb h” adı verilmektedir (Kocakaplan, 1992, s. 161-163).

Aşağıdaki beyitte “yüz güzelliği” (benzeyen), “gibi” (benzetme edatı) kullanılarak “güneş”e (kendisine benzetilen) benzetilmif; benzetme yönünün açıkça ortaya belirtilmemesi ise “M cmele Teşb h”e örnek oluşturmuştur:

Zih  zuh r-ı cem li ng  uy ş kibi peyda

Y z n g  uy şığa zerr t-ı kevn olub şeyd 

(G. 1/1)

Namaz kılan anlamındaki “musall ” nin benzeyen, “yenđi ay” (yeni ay)’ ın kendisine benzetilen ve “ham olmak” (eğrilmek) deyiminin benzetme yönü olarak sıralandığı aşağıdaki beyitte benzetme edatına yer verilmeyerek “M kkes Teşb h”e örnek oluşturulmuştur:

‘İbâdetinġa yenġi ay bolub ġam oldı muşallı

Sıpihr atılasıdın salıpan hevāġa musalla

(G. 2/4)

Klâsik şiirde sevgilinin yüzü, yüz güzelliġi Ay’a benzetilmektedir. Aşaġıdaki beyitte benzetme unsurlarının tamamı kullanılmamış, sadece benzeyen ve kendisine benzetilen öġelerine yer verilmiştir. Bu şekilde “Teşbîh-i Belig” sanatı icrâ edilmiştir:

Ay cemâlinġ cilvesi mir’ât-ı ins ü cân-ārā

Lîk olub ol cilve kâmil mazhâr-ı insân-ārā

(G. 14/1)

1.1.3.5. İstiâre

Bir sözün benzetme amacı güdülererek başka bir sözün yerine kullanılmasıdır. İstiâre hem bir mecaz hem de bir benzetme sanatıdır (Aktaş, 2002, s.16).

İstiâre sanatı, tıpkı teşbîh sanatındaki gibi bünyesinde barındırdıġı unsurların kullanılıp kullanılmamasına göre farklı isimlerle adlandırılır:

1.1.3.5.1. Açık İstiâre

Benzetme unsurlarından yalnızca “benzeyen”e yer verilerek yapılan istiâre çeşididir. Bir başka deyişle, mecâzî anlatımı olan başka bir ismin kullanılması sanatıdır. Klâsik edebiyatta bulunan klişeleşmiş mazmunların birçoġu açık istiâreye örnek teşkil etmektedir (Aktaş, 2002, s. 17).

Divân şiirinde sevgilinin sahip olduġu uzuvlar, doğada yer alan canlı ve cansız diġer varlıklara benzetilmiştir. Sevgili yüz güzelliġi itibariyle Ay’a; boyu ile serviye, yanaġının rengi ile lâleye, teni ile de gümüşe benzetilir. Aşaġıdaki beyitte bu özellikler dile getirilerek sevgiliye seslenilmiş ancak muhattabın sevgili olduġu açık şekilde zikredilmemiştir. Bu şekilde “Açık İstiâre” sanatına örnek verilmiştir:

Mehveřā serv-ķaddā lâle-rūġa sîm-tenā

Çäre kim ķalmadı şabrım ġâm-ı hecrinġde yana

(G. 11/1)

1.1.3.5.2. Kapalı İstiâre

Benzetme unsurlarından yalnızca “benzeyen” kullanılarak yapılan istiâre çeşididir. Kapalı istiârede benzetilen söylenmeyerek gizli tutulur, okuyucunun düşünce dünyasından çağrıştırmayı beklenir. Mitoloji, bilim ve metafizik vs. gibi birçok disiplin, kapalı istiâreler yoluyla dünya edebiyatının epistemolojik altyapısının oluşmasını sağlamıştır (Aktaş 2002, s. 21)

1.1.3.6. Hüsn-i ta’lîl

Bir olayın, durumun ortaya çıkışını gerçekteki oluş sebebi dışında daha güzel ve hayâlî bir sebebe bağlama sanatıdır. Heyecana bağlı bir sanat olup cümle akışında kendiliğinden ortaya çıkar (Kocakaplan, 1992, s. 41).

Beyitlerde resmedilen sevgilinin yanağı genellikle gül rengine sahiptir. Aşağıdaki beyitte, bu tonda olma sebebinin suya düşen gül yapraklarının aksinden dolayı olduğu ya da şarabın kırmızı renge sahip olmasından bu renkte görüldüğü söylenerek “Hüsn-i Ta’lîl” sanatı yapılmıştır:

Tüşti sel keyfiyetdin suğa gül yafrağları

Yoksa meydin güller oldı zâhîr ol ruhsâr

(G. 32/6)

1.1.3.7. Mübâlâğa

Bir şeyin uyandırdığı etkiyi güçlendirmek amacıyla o şeyin, olağanüstü bir şekilde ele alınmasıdır. Vurgulanan nesne teşbîh sanatı da kullanılarak ya büyültülür ya da küçültülür.

Klâsik terminolojide mübâlâğa üç ayrı aşamada ele alınır: 1. Tebliğ (akla ve adetlere uygun olan mübalağa), 2. İğrak (sadece akla göre uygun olan mübâlâğa), 3. Gulüvv (akla ve geleneklere göre mümkün olmayıp aşırıya kaçılmış mübâlâğa) (Kocakaplan, 1992, s. 105).

Güzelliği ile ön planda olan sevgili, beyitlerde yüceltilerek ele alınır. Şâirin kullandığı ifâdeye göre, sevgilinin güzelliğinin ateşinden kıvılcımlar doğup cihân yanmaktadır:

Nige ‘âlem örtedi hüsünîng otıdın lem‘aî

Tüşmegen bolsa cemalî-i Yūsuf-ı Ken‘ân-ārā

(G. 14/3)

Sevgilinin ayrılığında âşığın gözleri ağlamaktan yorgun düşmüş ve artık saydam görünümlü gözyaşı yerine kara su akıtır olmuştur:

Eşkdinîng êndi kıara su kózlerimdin hecride

Tanîng yok idbârim çü bolmış tur mañga ahter kıara

(G. 25/3)

1.1.3.8. Tezâd

Anlamca birbirine zıt olan hayal, duygu veya düşünceyi birbiriyle çelişecek şekilde bir arada ifâde etmektir. Kelimelerden birinin gerçek, diğerrinin mecâzî anlamı kullanılır (Aktaş, 2002, s.53).

“Kabûl” ve “red” sözcükleri birbirine anlamca zıt düşüncenin ürünüdür. Şâir, beyitinde bu sözcüklere yer verilerek anlatımı güçlendirmiş ve “Tezâd” sanatı için örnek oluşturulmuştur:

Bu kıabûl u red ara hikmetni kimse anıglaman

Hıyl-ı insân içre sığmay hayyir-i imkân ara

(G. 19/8)

Tün (gece) ve kün (gündüz) sözcükleri üzerinden anlam zıtlığı oluşturulan aşağıdaki beyitte “Tezâd” sanatı icrâ edilmiştir:

Tün ü kün bezm-i vişâlinîng ara ösrükler êlidin

Mên leb-teşne-i maħmûrğa bir cām temennā

(G. 30/3)

1.1.3.9. İştikâk

Aynı kökten türemiş iki ya da daha fazla sözcüğe beyitte yer vermektir. Yer verilen kelimeler, aynı kök ve seslerden oluşmakla birlikte anlamca birbirinden

farklıdır. Beyitte benzer seslerin zikredilmesiyle dikkatler beyte çekilmiş ve ahenk sağlanmış olur (Kocakaplan, 1992, s.80).

Kelime anlamı doğruluk olan “sıdk” sözcüğü ile bu sözcükten türetilmiş ism-i fâil sıddîk (doğru kimse) sözcükleri, söz konusu sanata örnek oluşturmaktadır:

Kilip şıdkıñg allıda şıddîklar

Anıñg dik ki şıddîk u ehl-i riyā

(G. 33/8)

Sözcüklerin anlam dünyasını genişletme düşüncesi ile kök hâlindeki sözcükler ya çoğul hâle getirilir ya da o işi yapan anlamına gelmesi sağlanır. Aşağıdaki beyitte kök anlamı “yıldız” demek olan “necm” sözcüğü türetilerek “nücûm” (yıldızlar) sözcüğü oluşturulmuş; yıldız ilmiyle uğraşan kişiye ad olması için de ism-i fâili “müneccim” sözcüğü meydana getirilmiştir. Bu beyitte yer alan “nücûm-müneccim” sözcükleri “İştikâk” sanatına örnek teşkil etmektedir:

Müneccim ahter-i bahtımnı koy ki āhımdın

Bu gün érür ni-nücûm u ni-āsümān peydā

(G. 21/4)

Arapça kökenli bir sözcük olan “felek” ile bu sözcükten türetilen “eflâk” sözcüğü bir arada kullanılarak söz konusu sanata örnek oluşturulmuştur. Felek, “gökyüzü” anlamına gelmekte olup ondan türetilen “eflâk” sözcüğü ise türediği sözcüğe derece artırması yapılarak çoğullaştırılmış hâlini işaret etmektedir:

Felek hem ‘āciz ahter hem zebûn seyr ü sükûn içre

Ki sindindür ni bolsa encüm ü eflâk ara peydā

(G. 13/5)

1.1.3.10. Tecâhül-i Ârif

Söyleyişte anlam inceliği ve zerâfet meydana getirmek amacıyla, bilinen bir konunun bilinmiyormuş gibi kullanılması şeklinde icrâ edilen bir sanattır (Aktaş, 2002, s. 66).

Klâsik şiirde kullanım alanı yaygın olan gül bahçesi tasvirlerinde, güllerin çevresinde diğer çiçeklerin kümelenildiği çiçek sıraları vardır. Gülün en yakınında

bulunan çiçek türü menekşedir. Aşağıdaki beyitte şâir, menekşelerin gülün çok yakınında olması hususunu bilindiği hâlde sorgulanmıştır:

Benefşe yafrağdın mu libās itiptür gül

Yok irse gül kibi cisminğdedür benefş yilek

(G. 327/4)

Nevâyi, aşağıdaki beyitin birinci mısrasında sevgiliye ulaşma yolunda benliğinden başka engel olup olmadığını sorduktan sonra, ikinci mısrada bundan daha kötü bir engel olmayacağını söylemiştir. Bilmezlikten gelinen konuda sorulan sorunun aynı zamanda cevabı da verilerek “Tecâhül-i Arif” sanatı yapılmıştır:

Disenğ kim özlükümdin özge hâyil bar mı cānānga

Bolur mu iy Nevāyī ‘ışk ara mundın beter hâyil

(G. 390/9)

1.1.3.11. Leff ü Neşr

Bir beyitte birden fazla sözcüğü sıraladıktan sonra o sözcüklerle ilgili kavramları da bir alt dizide sıralama sanatıdır. Fiziksel ve matematiksel dizim önem arz etmektedir:

Köz ü köngül kurumış ni tökkey ayağınğga

Ki kalmamış dürr ü la’l uşbu baħr u kânım ara

(G. 35/4)

İlk mısrada verilen kavramlar, sırası takip edilerek ikinci mısrada yer alan ve zikredilenle ilgili başka kavramlarla birlikte söylenirse “Düzenli (Mürettep) Leff ü Neşr” meydana gelir. Sıra bozularak söylendiğinde ise “Düzensiz (Müşevveş) Leff ü Neşr icrâ edilmiş olur (Kocakaplan, 1992, s. 91):

‘ışk-ı kāmīl ilni yā Ferhād yā Mecnūn kıılır

Ger irür ma‘şūkı yahūd Ermeni yāhūd ‘Arab

(G. 56/5)

1.1.3.12. Tenâsüb

Kelime anlamı “uygunluk” demek olan tenâsüb, aralarında anlam bakımından çeşitli ilgiler bulunan iki veya daha fazla kelimenin karşı karşıya getirilmeden bir arada zikredilmesidir (Aktaş, 2002, s.159).

Klâsik şiirdeki aşk meclisi tasvirlerinin önemli unsurlarından olan sâki (içki dağıtan kişi), cām (kadeh), mey (içki) sözcükleri art arda sıralanarak “Tenâsüb” sanatı icrâ edilmiştir:

Sâkiyâ naqd-i hayâtım cevheridür cām ara

Kim irür cām içre mey ‘aksinğ mey-i gül-fâm ara

(G. 8/1)

Bağ ve bahçe ile ilgili kavramların sıralandığı aşağıdaki beyitte çemen- nesîm-gül-bûsân ve bülbül-i kayd kavramları arasında “Tenâsüb” sanatı vardır:

İsmeyin luţfunğ riyâzıdın çemen sarı nesîm

Gülge bülbül-i kayda vâlih boldı bu büstân-ārâ

(G. 14/5)

Tasavvuf ile ilişkili kavramlar olan “cennet”, “ibâdet” ve cennette bulunduğu belirtilen “Kevser- Tubî- Hûr- Rızvân” sözcükleri arasında, türlü yönlerden anlam ilişkisi mevcut olup söz konusu kavramlar “Tenâsüb” sanatına örnek teşkil etmektedir:

Cennet isteb eylegenler ni ‘ibâdet kıлмаğıl

Kevşer ü tûbî ü kısr u hûr u rızvândın cüdâ

(G. 17/8)

1.1.3.13. Teşhîs

İnsan dışındaki varlıklara insanın konuşma yetisinin yüklendiği, kişileştirme yapılan sanattır (Aktaş, 2002, s. 71)

1.1.3.14. Tekrîr

Edebî metnin anlatımını güçlendirmek için bazı kelime veya kelime gruplarının art arda tekrar edilmesi ile yapılan sanattır (Aktaş, 2002, s.112).

Dikkati söz konusu beyitte yoğunlaştırmak, heyecan vermek amacıyla yapılan “Tekrîr” sanatı, aşağıdaki beyitte “teh” ve “tim” tekrarlamaları ile “Tekrîr” sanatı yapılmıştır:

Hecride teh teh köngül an bağlağandındur nian

Nāme-i evum ki tim tim tamdı közdin an anđa

(G. 40/4)

1.1.3.15. İktibās

Kelime anlamı “ödün alma” olan bu edebî sanat, bir ayetin; hadisın veya sözcüğün tamamına yahut bir kısmına beyit içerisinde yer verilerek icrā edilmektedir. Maksat, ifādeyi süsleyerek mânâyı kuvvetlendirmektir (Akta, 2002, s. 131).

Aağıdaki beyitlerde yer alan ifadeler “iktibas” sanatına örnek teşkil etmektedir:

Tīrelikdür her işi āfī fena cāmı vü bes

Eyyühe’s-sāī lenā da‘ mā keder huz mā-afā

(G. 9/6)

1.2. Devâîn Nüshâsı’nın Muhtevâ İncelemesi

1.2.1. Allah, Allah’ın İsimleri ve Allah İsmi Yerine Kullanılan Kavramlar

1.2.1.1. Allah

Arapada “ilāh”, Farsada “hüdā” kelimeleri ile karılanan bu isim, kâinatın yaratıcısının özel ismidir. Allah isminin çeitli asıllardan türetildiği söylenmie de “el-ilāh” kelimesindeki hemzeli elif harfinin heceden düşürölmesi ile meydana geldiği düşüncesi kabul edilmektedir (İsmail Karagöz, “Allah”, *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Ankara 2015, s. 23).

Nevâyî’nin gazellerinde “Allah” sözcüğüne genellikle “ükretme” ve “insanda hayret uyandıran duyguları ifāde etme” hususlarında yer verilmiştir. Nevâyî, sevgilinin güzelliği karşısında yaşadığı aşkınlığı anlatmak için “Allah Allah” der:

Yitilmiş Allah Allah ni kâmet ol kâmet

Ki ‘âlem ehliğa saldı kıyâmet ol kâmet

(G. 100/1)

Çunki her bir nükte dir-sin saçılır yâkût u la‘l

Allah Allâh kim dip irkin bu şifâ rengin hadîş

(G. 105/3)

Beyitlerde yer verilen ikileme şeklindeki “Allah Allah” sözcük grubu, cümlelerin bağlamına göre “Allah’ım!” şeklinde, yani sesleniş olarak “I. Teklik Kişi İyelik Eki” yerine de kullanılmıştır:

Allah Allah beyle âfetniñ giriftarı bolup

Neylegey bir min kibi zâr-ı za‘îf-i ebterî

(G. 621/6)

1.2.1.2. Rab

“Terbiye etmek, yetiştirmek; sorumluluk üstlenmek, toplamak, malih ve sahip olmak” gibi anlamlara sahip olan sözcük, Allah’ın isimlerinden birisidir. Arapçada “üstünlük ve efendilik” anlamlarındaki “r-b-b” kökünden türetilmiştir. Başlangıçta mastar hâlinde olan sözcük mübalağa yolu ile terbiye ediciye isim olmuştur (İsmail Karagöz, “Rab”, *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Ankara 2015, s. 540).

Nevâyî’nin Devâvîn Nüşhâsı’nda sıklıkla geçen isimlerden biri olan “Rab”, daha çok sesleniş maksatlı kullanılmıştır. Nevâyî, Rabb’e yalvararak kavuşmayı kendisine nasip etmesini, sevgilisinden onu ayrı koymamasını dilemektedir:

Barçadın ayru Nevâyîğa kılib vaşlıñ naşîb

Qılmağıl yâ Rab anı mundın munı andın cüdâ

(G. 17/9)

Nevâyî, kendisini dünyada bulunan gözü bağlı bir kuş olarak nitelendirerek bu çimenlikten uçmayı –ebediyete varmayı- nasip etmesini Rabb’inden dilemektedir:

Çün Nevâyî közi baġlıġ kuş irür ‘âlem ara

Bu çemendın anġa uçmaġı naşîb it yâ Rab

(G. 55/7)

1.2.1.3. Hudâ

“Allah” sözcüğünün Farsça karşılığıdır. “Hâlik” sözcüğü yerine kullanılmakta olup “yaratan, yoktan var eden; yaratıcı” anlamlarına gelmektedir.

Aşağıda verilen beyitte Nevâyî, gerçekleşmesini istediği bir mevzu için yalvarmakta ve “Ey Allah’ım!” diye haykırmaktadır:

Közünġ ki küfr ile yüz dînġa saldı vîrânlıġ

Hudây için ti anı yok mudur müsülmânlıġ

(G. 302/1)

Divân şiirinde sevgilinin gözü, küfür salan; kargaşa çıkaran bir niteliġe sahiptir. Onun gözü, dini dahi etkilemiş kâfirleri artırmıştır. Nevâyî, beyitte cihâna seslenerek “Bu sevgili gözü ile etrafa küfür saldı, Allah hakkı için içinizde Müslüman olan yok mu? Buna bir son versin!” demektedir:

Közünġ ki küfr ile yüz dînġa saldı vîrânlıġ

Hudây için ti anı yok mudur müsülmânlıġ

(G. 302/1)

1.2.1.4. Tinġri

Allah sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. Allah’ın isimlerinin yerine kullanılmış bir sözcük olup nüshânın birkaç yerinde kullanılmıştır. Aşağıdaki beyitte Nevâyî, kendisine yapılan Mecnûn benzetmesinin Allah tarafından verildiğini, gökyüzünden nâzil olduğunu dile getirmektedir:

Hâk-sârın ol kuyaş yüzlük perî mecnûn dimiş

Tinġri bizge âsmândın nâzil itmiş bu laġab

(G. 57/4)

Nevâyî, beyitte isteğini dile getirdikten sonra serzenişi yaptığı kimseye hitâben “Tanrı hakkı için” terkiibini kullanmış ve muhattabının kendisini duymasını, isteğini reddetmemesini salık vermiştir:

Ger barı ‘ışk ehlin öz könglünğ için kıldınğ kabûl

Min niçe merdûd isem Tinğri için kim kıılma red

(G. 128/4)

Kendisini asil meyhâne müdâvimi olarak betimlemek isteyen Nevâyî, aşağıdaki beyitte aşk ve şarabın kendisine ezelden sunulduğunu, şeyhlerin bunlara karşı çıkmalarının Allah’ın takdirini de hoş karşılamadıkları anlamına geleceğini vurgulayarak Allah’ın tek ve yüce yaratıcı olduğuna, ondan daha büyük bir yaratıcı olmadığına gönderme yapmıştır:

‘İşk u mey ey şeyh ezeldin ser-nüvişt irmiş maŋga

Veh n’itip hoş körmegey-min Tinğriniñ taqdîrini

(G. 643/6)

1.2.2. Âlem, Zaman, Mekân, Anâsır-ı Erbaa

1.2.2.1. Kozmik Âlem

1.2.2.1.1. Felek

Arapça bir isim olan felek, “gök, gökyüzü, âlem, sema, dünya; kader, talih” vb. anlamlar taşımaktadır. Farklı kullanım alanları bulunan felek, bir yandan yedi veya dokuz kat olarak iç içe geçmiş, adeta bir kâseyi anımsatan gökyüzü şeklinde tasavvur edilirken (çadır, kubbe, tas, şişe, değirmen, dolap, fırın, miğfer, seyyâreler vb.) bir yandan da “kader, zaman; kaderi tayin eden Allah” karşılığında kullanım alanı bulmuştur. Ayrıca Orta Çağ kozmogonisinde yıldızları taşıdığına inanılan saydam gök küreye de felek adı verilmektedir (İlhan Kutluer ve Cemal Kurnaz, DİA, XII, İstanbul 1995, s. 303).

Eski insanlara göre gök tabakası, her semâsında bir yıldızın bulunduğu dokuz felekten meydana gelmiştir. Bu yıldızların her birinin dünyaya ve dünyadaki diğer varlıklara hâkim olduğu varsayılarak yıldızlar uğurlu veya uğursuz şeklinde nitelendirilmiş, her birinin hareketi dünyadaki olaylara isnâd edilmiştir. Divân

şiiirinde, kadere itirâz edemeyen ve onun karşısındaki acizliklerini bilen şâirler düşüncelerini felek üzerinden ortaya koymuşlardır. Divan şâiri olup da eserlerinde felekten şikâyet etmeyen şâir, yok denecek kadar azdır. Söz konusu edilen dokuz feleğin sırasıyla “Kamer, Utarîd, Zühre, Şems, Mirrîh, Müştêrî, Zühâl, Felek'ül-bürûc, Felek-i Atlas (Arş)” olduğu dile getirilmektedir (Onay, 2014(a), s. 176).

Biçim itibariyle yarım daireye benzeyen dokuz felek, beyitlerde “insanın yüreği”ne teşbîh edilir. Feleğin, birtakım hile ve eziyetlerle insanın yüreğini parçalayan, hastalık salan; ayrılık, üzüntü ve kötülöklere sebep olan nitelikte olduğu vurgulanır:

Ûadeh kêtür ki felek cevridin amân hırzı

Zamâne yazmadı cüz devr-i câm u sâğar ara

(G. 38/6)

Beyitte, feleğin eziyetinden dem vurulmaktadır:

Ûadeh kuyaşı bile rûşen iyle hâşırını

Çu anğlasanğ ki felek zûlmıdın dâlâleti bar

(G. 154/6)

Sekizinci felekte yıldızlar yer almaktadır. Sekizinci feleği işğâl eden yıldızlar, beyitlerde parlaklıkları ve insan yaşamına etkileri dolayısıyla ön plana çıkarlar. Aşağıdaki beyitte yıldızların felekle arasında parlaklığıyla öne çıkması ve dolaşım içerisindeki hâli irdelenmiştir:

Felek hem ‘âciz ahter hem zebûn seyr ü sükûn içre

Ki sindindür ni bolsa encüm ü eflâk ara peydâ

(G. 13/5)

Yıldızın parlaklığı âşîğın mâşukundan ayrılığında çektiği ıstırâba bağlanmış ve yıldızın ışığını âşîğın çektiği âh ile bulduğu hususu üzerinde durulmuştur:

Āhım ğamingda günbed-i aḥzarnı köydürür

Her uçkunı felekde bir aḥterni köydürür

(G. 199/1)

Şâirler felekten gelecek sıkıntılara, eziyetlere göğüs gerer; kendisinin önemsendiğini düşünüp sevinir:

Felekdin ger maḡa her laḥze yüz ḳayġu kilür utru

Eger her ḳayġudun sonġ bir sivünmek bar imes ḳayġu

(G. 546/1)

Gökyüzünün dokuz tabakası içinde ilk tabakadan itibaren sırasıyla Ay, Utarîd, Zühre, Şems, Mirrîh, Zuhal, Müşterî, burçlar ve atlasın sıralandığına inanılmaktadır. Beyitlerde “dokuz felek” sözcük grubuna yer verilerek bu sıralamaya dikkat çekilmek istenmiştir:

Ötkerip tokḳuz felek başıdın āhım düdını

Ol müvellehlerġa anı perçem ittiḡ āḳıbet

(G. 96/3)

Âşıġın, ayrılıktan ve üzüntüden dolayı çıkardığı âhın güçlülüğüne dikkat çekmek için yeryüzünden yükselerek dokuz feleġe ulaştığı; ne derece yakıcı olduğunu vurgulamak içinse felekleri dahi yaktığı belirtilmiştir:

Tokuz felekdin öter gerçi nāvek-i āhım

Ḳılur-min anı ol ayġa cigerge peykānsız

(G. 216/2)

Könġlüm otın zāhir itsem barça ‘ālem örtenür

Şu‘lesin ger tartsam tokḳuz felek hem örtenür

(G. 200/1)

Çeşitli kaynaklarda, kıyamet zamanına kadar gece ile gündüz birbirini takip edeceği bildirilmiştir. Bu durum feleğin devamlı dönüşü ile ilişkili olup aşağıdaki beyitte “devreyleme” eylemi ile irdelenmiştir:

Ger felek seyri devr eyler sini ister beg devr

Ver melek zikrin işitsenğ sanğa dir medh ü şenā

(G. 11/3)

Yükseklik, yücelik, genişlik, sonsuzluk, parlaklık vb. özellikleri ile de ele alınan felek kavramı, bazı beyitlerde “Güneş” sözcüğü ile birlikte kullanılarak parlaklığındaki derecenin hissedilmesi istenir:

Bu tîre dehrni ger ‘āşık itmesenğ bolmas

‘Arūs-ı mihr-i felek mazharıda cilve-nümāy

(G. 611/3)

Kötü kaderi, zamaneyi, acımasızlıkları içine alan felek beyitlerde ayrılık gecesinin karanlığıyla kalemin karalığı arasında ilişki kurularak ele alınır:

Tükenmegey yazılıb miñnetim eger bolsa

Firāk şāmı kara vü felek devāt

(G. 44/5)

1.2.2.1.2. Felekle ilgili Teşbîh ve Mecâzlar

1.2.2.1.2.1. Ayna

Felek, ikiyüzlü olarak zikredilmesinden dolayı aynaya benzetilmektedir. Âşığın gözünden akan kanlı yaşın yansımaları ile aynanın kırmızı olduğu ve oluşan bu allığın kumaşa dahi renk verdiği ifade edilmiştir:

Kan yaşım ‘aksi mü al itmiş felek mir’âtını

Kim boluptur la‘l-gün aţlasda sâyr âftāb

(G. 64/4)

1.2.2.1.2.2. İhtiyâr

Feleğin dönen bir kavram olarak tasavvur edilmesi, onun yaşlı bir insana benzetilmesine sebep olmuştur. İhtiyârların belindeki büküklük ile feleğin kavisli yapısı arasında bağlantı kuran şâir, ihtiyâr feleğin hilesinden- dönecliğinden oldukça emindir:

Felek zâliniñg mek(i)ridin boldum ĩmin

Nidin kim alâķi bu muħtâle ķıldım

(G. 469/6)

1.2.2.1.3. Burçlar

Sekizinci felekte bulunan burçların birden fazla yıldız içerdiği belirtilmektedir. Astrolojide kullanılan yıldız isimleri sırasıyla Hamel (Ko), Sevr (Boğa), Cevza (İkizler), Seretan (Yengeç), Esed (Aslan), Sünbüle (Başak), Mîzân (Terâzi), Akrep, Kavs (Yay), Cedy (Oğlak), Delv (Kova), Hut (Balık)'tur.

Divân şiirine genel olarak bakıldığında şairlerin, burçların insanları etkilediğine inandıkları astrolojik özelliklerden ziyade, şekilleri veya isimleriyle ilgili teşbihlerde buldukları görölmektedir (Aksu, 2017, s. 37).

1.2.2.1.3.1. Cevza Burcu

21 Mayıs ve 22 Haziran, "Cevza Burcu"nun tarihleridir. Bu burtan sonra yaz mevsimi başladığı için, ilkbaharın son burcu olarak değerlendirilir. Divân edebiyatında sevgilinin bulunduğu makamın ulaşılmaz olması bakımından, Cevza burcuyla birlikte ele alındığını görülür (Esmâ Şeker, "15.Yüzyıl Divanlarında Kozmik Unsurlar", Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2015).

Devâvîn Nüşâsı'nda burç kapsamında değerlendirilecek beyit sayısı oldukça sınırlıdır. Beyitlerde sevgilinin güzellik unsurlarını olduğundan daha üst seviyede göstermek, onu yüceltmek için cevza burcuna gönderme yapılır:

Cevzâ künidin dağı ol çihre cemĭl irmiş

Yeldâ tünidin dağı ol zülf avĭl irmiş

(G. 270/1)

1.2.2.1.4. Yıldızlar

Divân şiirinde yıldızlar, genel olarak “ahter-i seyyâre, encüm, kevkeb, sitâre, yulduz” gibi isimlerle ele alınmaktadır. Yazılan şiirlerde “gece vakti ortaya çıkmaları, gün açılınca kaybolmaları, çok fazla oluşları vs. durumları” dolayısıyla yıldızlardan sıkça bahsedilmiştir. Yıldızların bu özellikleri, sevgili karşısında sönük kalmış diğer güzellikleri temsil etmektedir. Yıldızlar aynı zamanda idealize edilen sevgilinin dişine ve yanağına da teşbîh edilmektedir. Feleğin dönüşüyle olduğu gibi yıldızların da çeşitli hareketleriyle insan yaşamını etkilediği düşünülmüştür.

1.2.2.1.4.1. Yıldızla İlgili Benzetmeler

1.2.2.1.4.1.1. Gözyaşı

Gökyüzünde binlerce bulunması sebebiyle sayısızlığına ve derecelendirilemeyeceğine vurgu yapmak maksadı güdülerek âşığın gözyaşı yıldızlara teşbîh edilir. Âşık, sevgiliyi görememekten dolayı gözyaşı dökmekte, sevgilinin güzel yüzünü gördüğünde ise ağlamayı kesmektedir. Bu durum, sabah olup Güneş çıkınca karanlığın da kalkması ve yıldızların ortadan kaybolmasına benzetilir:

Bes ittim eşk-feşânlığ çü zâhir ittinğ yüz

Niçük ki mihr körüngeç nihân bolur yulduz

(G. 212/1)

Nevâî tîre şâmin kevkeb-i eşki kıılır rûşen

Bu yulduzlar anğa gūyâ ki dürr-i şeb-çerâğ olmış

(G. 261/9)

1.2.2.1.4.1.2. Çehre

Divân şiirinde, sevgilinin yüzü yıldızla benzetilir. Âşık, sevdiğinin çehresini incinin parlaklığıyla bağdaştırarak onu gecedен sabaha dönüş vakti olan alacakaranlığı aydınlatan bir mutluluk (saadet) yıldızına benzetmiştir:

Şubh-ı devlet ʔal‘atı başında dürr-i şeb-çerāğ

Tanğ başıda kör ʔulū‘ itken sa‘ādet yulduzın

(G. 495/4)

Her zaman kıymetli bir nesne olarak kabul edilen inci, kimi zaman renk ve şekil itibariyle âşğın döktüğü gözyaşına benzetilmiştir:

Nevâyi tîre şāmın kevkeb-i eşki kılur rüşen

Bu yulduzlar anğa gūyā ki dürr-i şeb-çerāğ olmış

(G. 261/9)

1.2.2.1.4.2.

Bazı Yıldızlar

1.2.2.1.4.2.1. Süreyya

Süreyyâ, “Ülker ya da Pervîn Yıldızı” isimleri ile de bilinen Kuzey Yarım Küre’de bulunan bir yıldız kümesinin adıdır. Toplamda yedi yıldızdan meydana geldiği belirtilmektedir. Hamel Burcu’nun kuyruğunda sıralandığı belirtilmiş olup üzüm salkımı ya da gerdanlık gibi görüldüğü söylenmektedir, ayın menzillerinden üçüncüsü olup en meşhurdur (Sabahat Deniz, *16. Yüzyıl Bazı Dîvân Şairlerinin Türkçe Dîvânlarında Kozmik Unsurlar (Bâkî-Fuzûlî, Hayâlî Beg, Nev’î, Yahyâ Beg)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1992).

Genellikle sevgilinin dişine ve dudağına benzetilen Süreyyâ yıldızı, Nevâyî’nin beyitinde Hz. Peygamber dolayısıyla zikredilmiştir:

Kim ki fevça’s-Süreyyâ idi menzili

Tâbi‘ing bolmağaç kirdi tahte’s-serā

(G. 34/2)

1.2.2.1.4.2.2. Süheyl

Güney Yarım Küre’de parlak ve büyük bir yıldızdır. Yemen’den çok iyi görülebildiği için buna Süheyl-i Yemânî de denmiştir. Akik taşının rengini bu yıldızdan aldığı, kendisine bakılınca gözlerin titrer gibi görüldüğü bildirilmektedir (Pala, 2004, s. 411).

Hız. Peygamber (s.a.v), Miraç Gecesi bütün felekleri geçerek Arş'a ulaşmış; bu sırada felekler ve yıldızlar da bazı kudretler kazanmıştır. Süheyl Yıldızı, bu esnada derileri kırmızıya boyama özelliği elde etmiştir. Süheyl Yıldızı bu mevzu vesilesiyle Mirâç'ın konu edildiği beyitlerde sıklıkla geçmektedir (Sabahat Deniz, *16. Yüzyıl Bazı Dîvân Şairlerinin Türkçe Dîvânlarında Kozmik Unsurlar (Bâkî-Fuzûlî, Hayâlî Beg, Nev'î, Yahyâ Beg)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1992).

Süheyl, beyitlerde genellikle "bir yıldız kümesi" olarak yıldızlar topluluğunu vurgulamak için kullanılır. Bazen de yüksekte bulunması hasebiyle ele alınmıştır. Alî Şîr Nevâyî, "süheyl yıldızı" kavramını kullanırken "akik"e de yer vermiş, kırmızı renk alma durumunu vurgulamıştır:

Kaatre-i şahbâ süheylidin lebiñg mey-gün imes

Kim 'aķıķidür bu kim reng alur andın yüz süheyl

(G. 371/4)

1.2.2.1.5. Gezegenler (Seb'a-i Seyyâre)

Felek, Dünyayı dokuz adet iç içe geçmiş soğan zarı gibi çevrelemiştir. Bu dokuz feleğin ilk yedisine "Seb'a-i seyyare" adı verilmiştir. Dünyadan dışa doğru sırasıyla "Ay, Utarit (Merkür), Zühre (Venüs), Şems (Güneş), Mirrih (Merih, Mars), Müşteri (Jüpiter), Zuhal (Satürn)" söz konusu edilen dokuz felektir. Yedi gezegenin yer aldığı yedi felek ise Seb'a-i seyyârenin çevresinde döner. Her felekte sırası ile Ay, Utarit, Zühre, Şems, Mirrih, Müşteri, Zuhal yıldızları bulunmaktadır. On iki burcun bulunduğu sekizinci felek ise bu yedi feleği kuşatmıştır. Devâvin Nüşhâsı'nda bu yedi gezegenden adı geçenler şunlardır:

1.2.2.1.5.1. Müşteri (Jüpiter)

"Saadet aynası" olarak nitelendirilen Müşteri, "Sa'd-i ekber" (büyük kutluluk) ismiyle de anılmaktadır. Sarı renkli bir yıldız olduğu belirtilen Müşteri'nin hararetli bir yapısı olduğu, uğuru simgelediği ve Zühre'den sonraki en büyük yıldız olduğu bilinmektedir. Nevâyî, beytinde Müşteri'yi ışığı dolayısıyla ele almış ve Güneş çeşmesi içinde parlaklığıyla ön plana çıktığını vurgulamıştır:

Suda yüzünġ mü ‘aksi yā çeşme ara perī müdür

Çeşme-i mihr içinde yā lem‘a-ı müşteri müdür

(G. 164/1)

Beyitlerde, sevgilinin güzelliġi ele alınırken Müşteri, Güneş ile birlikte değerlendirilerek tevriyeli biçimde kullanılır. Güneş, âşık gibi sevgilinin güzelliğine müşteridir, taliptir:

Yüzi devrinde kırān mu zāhir itmiş ol perī

Yā kuyaş birle kırān eylep turur yüz müşteri

(G. 622/1)

1.2.2.1.5.2. Güneş (Afitāb, Hurşîd, Kuyaş, Kün, Mihr, Şems)

Güneş, gökyüzündeki en parlak cisim olması nedeniyle “yıldızların hükümdarı” olarak değerlendirilmiştir. Edebî metinlerde dil estetiġi sağlamak için âşıklık, kıskançlık gibi insanoġluna ait vasıflara büründürülerek kişileştirilmiştir. Bu benzetme ve kişileştirmelerin birçoğunda güneşin biçimi, rengi, parlaklığı, saçtığı ışık ve hareketleri vurgulanmak istenmiştir.

Sevgilinin yanağının, ısı ve ışık kaynağı olan Güneş’e teşbîh edilmesi mevzusu aşağıdaki beyitte sevgili yanağını açarak âşığın gözyaşını kurutması vasıtasıyla verilmiştir:

‘Arız kuyaşın açıp eşk kuruğan közni

Köp hecrde yığlattıġ bir vaşda hem yığlat

(G. 85/4)

Divân şiirinde Hz. İsa’nın, can vererek ölüleri diriltmesi ile Güneş’in kuru tabiatı canlandırması arasında bağlantı kurularak sevgilinin güneşe benzeyen yanağının dünyayı aydınlattığı, tabiata canlılık kattığı anlatılmıştır:

‘Arızınġdur āfitāb-ı ‘ālem-ārādın ġarāz

Cān fezā nuṡkunġdur enfās-ı Mesīḩa’dın ġarāz

(G. 277/1)

Sevgilinin yanağının Güneş kadar parlak olduğunu her fırsatta dile getiren âşık, yanağın bir yönüyle Güneş'ten ayrıldığını söyler: Onda, dünyayı ısıtan Güneş'teki gibi yakma özelliği yoktur:

Cemālingğa kuyaş oħşar u līkin anca hem köp yoķ

Anğa bolğança ay mānend ol bolğay sańga mānend

(G. 126/3)

Dünyadaki karanlıkları Güneş'in aydınlattığı gibi âşığın içinde bulunduğu karanlık ve kargaşa ile dolu dünyayı da aydınlatacak olan sevgilinin güneş yüzüdür. Âşık, sevgilisine kavuştuğunda karanlığı aydınlığa kavuşacaktır:

Ƙaranğı durur 'ālem āhım tūnidin

Ƙuyaş yanğlığ aç 'arız-ı 'ālem-ārā

(G. 3/6)

Divân edebiyatında sevgilinin âşığa eziyet etmesi, onu görmezden gelerek çile çektirmesi sıklıkla karşımıza çıkan bir durumdur. Canı yandığı, üzüldüğü halde yine de sevgiliye bağlılıktan vazgeçmeyen âşık, eğer bulunduğu ortamda aşk ateşi yoksa ölmeyi diler; sevgiliye âşık olmayı ve onun güneşiyle hem-hâl olmayı arzular:

Bir kuyaş meş'ālidin cānıma ur 'ışk otı

Yoķ ise şem'-i hayātımın öçürgil yā Rab

(G. 61/5)

Güneş, devamlı dönüşü ve rengi sebebiyle kadehe de teşbih edilir:

Ġarīb tīre durur bezm-i 'ayş ey sākī

Ƙadeħ kuyaşın alıp bāde lem'asın körgüz

(G. 212/4)

Divân şiirinde birtakım olaylar, doğal göstergelerle bağdaştırılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Âşık, sevdiğinin gözden kayboluşunu bir günün sona erip gecenin başlama vaktini gösteren; Güneş'in batıp akşam vaktinin gelmesi ile açıklar:

Tā kıızıl ton içre boldı cilve-ger mähım mininġ

Mihr iter her tün şafaķ hūn-ābı içre ıztırāb

(G. 64/3)

Güneşin mavi gökyüzünde görünüşü ile sevgilinin mavi elbise giydiği zamanki görüntüsü arasında benzerlik ilgisi kurulur. Sevgili, feleğin arkasında bulunan Güneş'e benzetilir:

Қуяş hemānā kōk atlasın libās itmiş

Veyā kiyipdür ol ay nīl-gūn nesīc ile naḥ

(G. 119/4)

“Şems” kelimesi güneş için kullanılan bir diğer sözcük olup güneşin pırıltılı görünüşü dolayısıyla taca benzetilmiştir:

Zihī başınġ üze ve’ş-şems zīveridin tāc

Saçınġ sevādıda tefsīr leyletü’l-mirāc

(G. 106/1)

Güneş sözcüğü yerine kullanılan bir diğer kelime “Mihr”dir. Aynı zamanda “sevgi” anlamına da geldiği için beyitlerde tevriyeli olarak kullanılır. Divân şiirinde en çok kullanılan kozmik unsurlardan biri olup genel olarak parlaklığı, yakıcılığı, nurlu oluşu, ışık kaynağı oluşu gibi özellikleriyle ele alınır. Nevâyî de beyitlerinde sıklıkla mihre yer vermiştir. Hz. Peygamber’in Miraç Gecesi’nde bindiği binek olan Burak’ın hızına teşbîh olarak “mihr”i kullanmıştır:

Zihī Burāķınġ iri mihr ü seyri berk-āsā

Bu berķ seyri bile pūyesi felek-fersā

(G. 4/1)

1.2.2.1.5.3. Zühre

Güneş ve Ay’dan sonra gökyüzünde görünen en parlak cisim olup üçüncü felekte bulunmaktadır. Romalıların Venüs, İranlıların ise Nâhid olarak

adlandırdıkları Zühre, “Kervankıran” adıyla da bilinir. Edebiyattaki adı “Nahid”dir. Utarid ve Zühâl dostları; Güneş, Ay ve Mirrih düşmanlarıdır.

Edebiyatta Zühre daima eğlence meclisleri söz konusu olduğu zamanlarda elinde bir saz tutar şekilde betimlenir. Bu tasvirlerde güneş, ay, vb. gök cisimleri de rol oynar.

Zühre, saz çalar şarkı söyler. Aynı zamanda bir bestekâr olan Zühre, edebî metinlerde sesin, nağmenin ulaşabileceği en ileri mesafeyi de temsil edilegelmiştir (Onay, 2014(a), s. 440):

Basîṭ-i ‘âlem ara ger sin olmasanġ bāsîṭ

Könġülge kayda bolur zühre lahnı baş-efzāy

(G. 611/4)

1.2.2.1.5.4. Ay

Arapçası “kamer”, Farsçası “mâh” olan Ay, Dünya’nın merkezine nispeten dokuz seyyârenin birincisidir. “Za’f, acz, cehl, nemîme, ahyâr, hareket, sûret; hakirlik, acele, dedikoduculuk, ihbâr, işve, hareket ve ses”, Ay’a yüklenen belli başlı hususiyetlerdir. Çok hızlı hareket eden Ay, feleğinde egemen konumdadır. Soğuk tabiatlı ve rutubetli olması sebebiyle geceye benzetilmiştir (Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, 1999, s. 159-160).

Divân şiirinde Ay, sevgiliye benzetme unsuru olurken onun farklı zamanlarda aldığı şekiller de sevgilinin tavır değişiklikleri ile bağdaştırılmıştır. Örnek verilecek olursa, Ay’ın bulutların arkasından görünmesi ile sevgilinin üzerindeki çıkarması arasında, sevgilinin saçlarının gözünün önüne gelip yüzünü kapatması ile Ay Tutulması olayı arasında ilişki kurulmuştur (Bkz. G. 390/1). Ayrıca, sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri, Ay’ın yüzeyindeki çukurlara benzetilmiştir.

Hilâl şeklindeki Ay, sevgilinin eziyeti nedeniyle zayıflayıp belini bükmüş âşığı ifade eder. “Hilâl-i ıyd / hilâl-i rûza” tamlamaları ise bayram vaktinin geldiği çağrıştıran şiir unsurlarıdır. Ay’ın bütün olduğu Dolunay şekli için “bedr, meh-i tâbân, mehtâb, meh-i tamâm” ifâdeleri tercih edilmektedir.

“Ay devri” olarak adlandırılan içinde bulunduğumuz çağa “devr-i kamer veya devr-i Muhammedî” de denir. Böylece Hz. Âdem ile Peygamberimiz arasındaki zaman, dilimlere bölünmüş olur. Bu devrin sonunda kıyamet kopacaktır. Bu nedenle ay ile “fitne” veya “fitne-i âhir zaman (kıyamet kargaşası)” birlikte kullanılır ve ay gibi güzel olan sevgilinin ortaya çıkmasıyla birlikte âşıklarda da kargaşa meydana gelir (Pala, 2004, s. 176).

Alî Şîr Nevâyî'nin Devâvîn nüshâsında en çok zikredilen gök cisimlerinden olup sevgili için teşbîh unsuru olması, sevgiliyle karşılaştırılması vs. sebeplerle yer verilmiştir. Sevgilinin güzellik unsurları, âşığı yolundan çıkarır. Bu unsurlar içerisinde “göz” önemli yer tutmaktadır. Sürmeli ve parlak bir özellik gösteren göz, Ay'a benzeyen çehre üzerinde iki çiziktir:

Zihî berrâkıñg izidin kamer 'izârıda dâğ
Mu'ayyen ikki qarâğıñgga sürme-i mâ zâğ

(G. 296/1)

Zaman zaman Ay, beyitlerde kişileştirme yoluyla ibâdet eden insana benzetilir:

'İbâdetiñgga yenği ay bolub ħam oldı muşallî
Sipihir aţlasıdın salıpan hevâğa musalla
(G. 2/4)

Sevgilinin güzelliği söz konusu edildiğinde yanak ay olur, saçlar ise anber olur:

Ay gül-şen-i ruhsârıñg olup dehrğa ârâ
Ruhsâr üze saçıñg gül üze 'anber-i sârâ
(G. 28/1)

“Ay, sevgilinin yüzüyle savaşınca sevgilinin güneşe benzeyen yüzü, onun yüzüne tokat atmıştır da bu sebepten yanağı morarmıştır.” düşüncesi ile Ay'ın üzerindeki siyahlıklar/çukurluklar irdelenir:

Ay yüzünĝ birle talaştı bu ki köktür ‘arızı

Pençesi birle kıuyaş gūyā yüzige urdı kâc

(G. 107/5)

Âşıĝın ay yüzlü sevgili için çektiĝi âh, o sevgili üzerinde kapkara bir bulut meydana getirmiştir:

Dimenĝ ol ay üzre salmış sāye bir müşĝin bulut

Gūyiyā min tartқан hecride dūd-ı āhdur

(G. 171/4)

Ay’ın kaybolup Güneş’in ortaya çıkması ile âşıĝın iniltisinin dinmesi arasında bağlantı kurulmuştur. Güneşin batmasıyla gece olur, her tarafın kararmasıyla ay ve yıldızlar görünür. Birçok beyitte buna işâret edilmektedir, karanlık geceyi nasıl ki ay doğuşuyla aydınlatırsa, âşıĝın kararın gönlünü de ay yüzlü sevgili aydınlatacaktır:

Velî bu tırfedür kim ger figānı çarhdın ötsün

Ol ay nâz uykusıdın çıkmagunça mihr oyğanmas

(G. 232/2)

Ay’ın üzerindeki lekeler onun bir köle olduğunu düşündürmektedir. Nevâyi, beyitte kulaĝı halkalı gümüş halkalı köle tamlamasıyla bu duruma işâret etmektedir:

Zihî atınĝ bile hayl-i melāyik içre hurüş

Felek menĝa yanĝı ay na’li birle halka-i gümüş

(g. 248/1)

Divân şiirine hilâlin en çok kullanıldığı bağlam ve benzetildiĝi unsurlar sevgilinin kaşı ile olan şekil hususudur. Sevgilinin kaşı, inceciiktir tıpkı hilâl gibidir. Beyitte, sevgilinin kaşları şekil ve yükseklik vasfıyla ayın ilk hali olan hilâle benzetilmiştir:

Şafağ-gün yüz hilālī kaş ile tā-cilve-ger bolduñg

Közümde boldı kan zāhir kadīmde boldı ham

(G. 18/3)

Kaşlarınğdın kim irür kanlıg köñgöl içre hayāl

Ol kızıl kâğazda nūndur bu şafağ içre hilāl

(G. 372/1)

Atların ayaklarının altına minik çivilerle çakılan nal, hilāl şeklinde bir demir parçasıdır. Aşağıdaki beyitlerde de nal şekil bakımından hilâle benzetilmiştir:

Rākibi ni vechedin hurşīd irür na‘li hilāl

Ger imestür tevsen-i gerdūn sebük-rev merkebiñg

(G. 341/3)

Çabükümnünğ atınıñg na‘li imes

Tüşti şeb-rengi ayağığa hilāl

(G. 384/4)

Hilâl tüm bunların yanında Ramazan ayının ve bayramın müjdeleyicisidir. Bu nedenle hilâlin görülmesi mutluluk verici bir olaydır. Sevgilinin kaşı da hilale benzediği için kaş ve bayram hilali arasında da çeşitli tasavvurlar beyitlere konu olmuştur:

Nevāyī tiler ‘ıyd şāmı kaşınğ

Ulus eylegen dik hilāl ārzū

(G. 568/7)

“Ay” beyitlerde kimi zaman da rengi bakımından gümüş, güneş de altın olarak vasıflandırılmıştır. Bu gibi beyitlerde Ay, altından bir yaya benzetilmiştir:

Zer-varaqtın ya kibi kaşınğda zīver mü ikin

Yā meger müşgin hilāl üstinde āhter mü ikin

(G. 525/1)

Devr-i kamer, Ay ile ilgili bir diğer hususiyettir. Hz. Âdem'in yaratılışından kıyamete kadar geçen süre yedi kısma ayrılmıştır. İlk devir Hz. Muhammed (s.a.v) den önceki devirken sonraki süre devr-i kamer olarak adlandırılarak Hz. Muhammed (s.a.v) dönemini işaret eder (Aksu, 2017, s. 52). Ayrıca “Ay devri” sözüyle ayın dolunay hali ve dolayısıyla sevgilinin yüzü de kastedilir, diğer gezegenlerin onun etrafında dizildiği söylenir:

‘Ârıznıĝ etrâfıda güldür körüngen ey perî

Yâ kamer devride şaf tartıp durur seyyâreler

(G.159/2)

Divân şiirimizde, ay bahsi geçtiğinde hiç şüphesiz telmihte bulunulan bir diğer unsur da Hz. Peygamber’in “Şakk-ul kamer” hadisesidir. Hadise kısaca şöyledir: Kureyşlilerden bazıları Hz. Peygamber’in kendilerine bir mucize göstermesini isterler. Bunun üzerine Peygamberimiz Allah’a yalvarır, Ay doğup zeval yerine gelir. Peygamber parmağıyla işaret edince Ay ikiye ayrılıp yere iner ve karşısında durup Peygamberliğine şehâdet eder. Sonra tekrar bütünleşir ve eski yerine döner, doğduğu yerden batar (Levend, 2015, s. 135). Şairler beyitlerinde bu hadiseye de yer yer atıfta bulunmuş ve beyitlerinde konu olarak işlemişlerdir:

Hem kamer şakkın işâret bile eylep zâhir

Hem şecer-i mîşîn işâret bile eylep tenbîh

(G. 570/6)

Gam günü, âşışın gönlü ay yüzlü sevgili için parçalanır, onun nurunu ister. Bu beyitte, Hz. Muhammed (s.a.v)’in kıyamet günü ümmetlerine şefaet etmesi, ümmetlerinin onun ay yüzünü görmek için kendini parçalayacağı hususu da telmih edilerek anımsatılmıştır:

Ğam tûni ol ay Ğayâlidin bozuk könglüm yarur

Güşe-i vîrânĝa besdür pertev-i meh-tâb

(G. 292/5)

1.2.2.1.6. Bazı Kozmik Unsurlar

1.2.2.1.6.1.

(Karangu, Karanguluk,

Zulemât, Zulmet)

Karanlık sözcüğü, genellikle içinde bulunan bir ortamı anlatmak için tercih edilmiştir. Örneğin âşğın geceleyin yalnız kalması, sevgiliyi düşünmesi, akıldan uzaklaşması hayal dünyasında kaybolması hep karanlık ortamda gerçekleşir. Bunun dışında âb-ı hayatın karanlıkta bulunmasından sebeple hayat/aydınlık ve ölüm/karanlık sözcükleri tenâsüblü olarak birlikte kullanılır.

Dünyanın karanlık olması, âşğın âhımın karanlığından mütevelliddir. Sevgilinin güneş gibi yanağı açılırsa dünya da aydınlanacaktır:

Ķarangu durur ‘âlem âhım tünidin

Ķuyaş yanglığ aç ‘ârız-ı ‘âlem-ârâ

(G. 3/6)

Divân edebiyatında estetize edilen sevgili tipinin saçları simsiyahtır ve parlak yanağını perdeleyen bir yılanı benzer. Tasavvufî düşüncede ise saç, mâsivâyı simgeleyen bir unsurdur. Sevgilinin zülûfleri, geçici dünya güzellikleridir ve insanı kandırıp yoldan çıkarır. Sevgilinin yüzü ise vahdettir, bu yönüyle geçici güzellikler Birlik’e ulaşmayı engelleyen zararlı unsurlardır. Aşağıdaki beyitlerde, yüz ile geceleyin gökyüzünde süzülen yıldızlar arasında benzerlik kurulmuş; saçın siyahlığı ile gecenin siyahlığı karşılaştırılmıştır:

Saçınğ Ķarangu tün ey serv-Ķadd şîrîn-leb

Yüzünğ tün ortasıda cilve eylegen kevkeb

(G. 60/1)

İkki zülfunğ tilbe kõnğlümge Ķarangu kiçeler

Zâ‘fdın bî-Ķodluğum uyĶu anğa bu kiçeler

(G. 158/1)

Ayrılık zamanında yüz güneşi olsa yeryüzünden karanlık gitmeyecektir. O sevgilinin ayrılığından dolayı dünya âşığa hep karanlık görünecektir:

Yüz kıyaş olsa kitmegey yir yüzidin karanguluk

Kirse cihān-ārā köngül hecri zemānıdın eşer

(G. 191/4)

Heçrdin közümge ‘ālemni karangu iylediñg

‘Ömrdin köz yumğanım ol tünde uyku iylediñg

(G. 345/1)

Sevgilinin saçları siyah olmasının yanında kıvrımlıdır. Bu kıvrımlar birleştirilerek bir zırh elde edilmiştir; tuzak hazırlanmıştır. Âşığın gönlü bir kuşa benzetilmiş, bu yönüyle simsiyah saçlar da kuşu tuzığa çekip bağlayacak olan tuzak şeklinde tasavvur edilmiştir (Erdoğan, 2013, s. 96):

Eyledi könglüm kuşu ol şām-ı giysü sarı meyl

Şeb-perek yanğlıg kim ol kılgay karangu sarı meyl

(G. 412/1)

Âşık, ayrılık akşamından daha karanlık bir gece olamayacağını; o geceden kurtuluşa erme marifetini gösterenlerin olup olmayacağını sorgular:

Heçr şāmıdın karangurağ tün olğay mu ikin

Yā Rāb ol tündin halāş olğan kün olğay mu ikin

(G. 524/1)

Karanlık ve aydınlığın istenmediği, bu kavramların yerine sabah ve akşam sevgilinin yüzünün ve saçının istendiği belirtilir:

Nūr u zulmetni **Nevāyī** n'iter ol yüz kirek ü zülf

Kim budur könglide ger şubḥ u ger şām temennā

(G. 30/9)

Âşık ahının ateşini anlatırken mübalağa yaparak boyutunu büyötmüştür, devamında Hızır Aleyhisselām'a su ile ah ateşini söndürmesini söyleyerek telmih yapmıştır. Hızır ile arkadaşı İlyās, İskender'in maiyetinde olan zulumat ülkesinde âb-

ı hayâtı aramaya çıkmıştır. Uzun maceralardan sonra Hızır ile İlyas bir pınar kenarında oturup azıklarındaki pişmiş balıkları yerken Hızır'ın elinden bir damla su balığa damlar. Balık canlanıp suya atlar ve bu suyun âb-ı hayât olduğunu anlaşılır ve iki arkadaş bu sudan kana kana içer. Böylece ölümsüzlüğe kavuşan Hızır ile İlyas, Allah'ın emri ile dünyada sıkıntıya düşenlere yardım etme görevi verilir. Bu görevi Hızır'ın denizde, İlyas'ın ise karada yapacağı rivâyet edilir. Aşağıdaki beyitte zulumat ülkesinden ölümsüzlük suyunu bulan Hızır'a telmîh yapılmıştır:

Min salay āhım bile ‘ālemğa z̄ulmet ey Hızır

Sin su kiyniçe yögür çeşmenğ sarı alıp sebū

(G. 552/4)

1.2.2.1.6.2.

Gölge (Sâye)

Divân şiirinde çoğunlukla “himâye, lütuf, ihsân; koruma” gibi anlamlarla kullanılan sâye, sevgilinin aç bağlamında gece gölgesi için kullanım alanı bulur. Peygâmberimizin gölgesinin yere düşmemesi, gölgenin güneş dolayısıyla oluşumu vs. yönlerden de ele alındığı bilinmektedir. Birçok divân şâiri gibi Nevâyî de bu sözcüğe sıklıkla yer vermiştir. Sevgilinin boyu, son derece ölçülü ve biçimlidir. Âşık ya hasretinden ya da sevgilinin boyunun gölgesi yere düştüğü için kıskançlığından sinesine elif şeklinde yaralar açar:

‘Ārıziñğ hurşîdin tüşmiş kadınğning sâyesi

Yā ki yerge südreliḡ müşğîn saçınğ kalmış kafā

(G. 9/4)

Âşığın çektiği âhın dumanı, sevgilinin üzerine gölge olmuştur. Bu durum, “Ay Tutulması” betimlemesini akla getirir. Zira Ay Tutulması’nda Ay’ın parlak yüzü karanlıkla örtülür:

Dimenğ ol ay üzre salmış sâye bir müşğîn bulut

Güyiyā min tartқан hecride dūd-ı āhdur

(G. 171/4)

Güneşin dik geldiğinde gölge boyunun kısalması hususuna değinilen beyitte sevgilinin güzellik unsurları teşhîslerle ele alınmıştır:

Zülfi ser-keşlik kıllur her niçe ol ay çıkse kad
Sāye gerçi kıskarur dāyim biyik bolğaç kuyaş
(G. 255/2)

1.2.2.1.6.3.

Şimşek (Berk)

“Berk”, Divân şiirinde daha çok çıkardığı ışık ve hızı dolayısıyla ele alınmıştır. Işığı yönünden güzellik, yüz ve yanak ile hızı dolayısıyla âh, kader ve kazâ ile birlikte kullanılır. Şimşek, ateşi ve yakıcı olma özelliğiyle bir kılıç darbesine benzetilir. Anîden gerçekleşen bir vak’a olmasından ötürü hız yönünden şimşeğe benzetilmiştir:

Çarh-ı kec-rev üzre sürme berķ-reftārıngnı kim
Rāstlar kõngli fezāsıdın anğa meydān kirek
(G. 329/3)

Şimşeğin aydınlatıcı özelliği çeşitli beyitlerde vurgulanmıştır:

Vişāl şubhı diyen yok ‘urūc akşamı kim
Şabā dik idi ol berķ nūrı birle mesā
(G. 4/3)

Âşık, sevgiliye bağlılığını aşk şimşeği olarak nitelendirmektedir. Bu şimşek, âşığın içine düşerek onu yakmıştır:

Ey Nevāyī çün çakıldı berķ-i ‘ışķ
Tüşti andın hān u mānım içre ot
(G. 101/7)

Âşık, sevgili olmadan geçen akşamları karanlık olarak değerlendirir ve aldığı her nefesin belâ şimşeği gibi ateş saçtığını söyler:

Tīre şāmım içre kim berķ-i belalar çakılur
Her nefes ‘ışķ ejderhası ağzıdın ot saçılur
(G. 144/1)

Aşkın ateşi, âşığın bedenini sarmıştır, ona eziyet etmektedir. Bunu kuru otlar, üzerine düşen kıvılcımlı şimşeğe benzetir:

‘Işkınğ otı uçkunıdın cismim andağ köydi kim

Berğ hâşâk içe tüşse bu şıfat kem örtenür

(G. 200/5)

Sevgilinin âşkından bir deri bir kemik kalacak şekilde zayıflayan âşık iplik gibi kalan bedenine aşk şimşeğinden kıvılcım düştüğünü söyler:

Köydi hem ten hem süngekler tüşkeç ol yüz lem‘ası

Berğ otığa neylegey bir târ ile bir niçe has

(G. 230/3)

Âşık, öyle bir ah çeker ki nefesinin ateşi hızla gökyüzüne kadar ulaşır, öyle ki şimşek hadisesi dahi onun kadar çabuk gerçekleşmez:

Demim otı kökke çıkar eyle tîz

Ki berğ inmegey yirge andağ serî‘

(G. 291/4)

1.2.2.2. Zaman (Dem, Devr, Devrân, Rûzigâr)

Divân şiirinde, zaman ölçütü noktasında yıl, mevsim, ay, gün, akşam, gece, gündüz, sabah ve seher gibi tercih edilmiştir. Zamandan bahsedilirken insan ömrüyle ilgili çeşitli kıyaslamalara gidilmiştir. Zamanın insanların yüzünde çizgiler meydana getirdiği, bunların olgunluk derecesi olarak kabul edildiği düşünülmüştür (Aksu, 2017, s. 58).

1.2.2.2.1. Ezel-Ebed

Arapça bir isim olan “ezel”, “başlangıcı ve sonu olmayan geçmiş zaman” anlamına; “ebed” ise sonu olmayan gelecek zaman” anlamına gelmektedir. Tasavvufi düşüncede Allah’ın varlığının başlangıcının olmamasına “ezel”, sonunun olmamasına “ebed” adı verilmiştir. Ezel ve ebed sözcükleri, Allah’ın iki vasfıdır (Devellioğlu, 2010, s. 280; Uludağ, 2001, s. 130). Ne belli bir başlangıç vardır ne belli bir son vardır:

Ezel hem sin ebed hem sin ni evvel birle āhir kim
Anğa yoğ ibtidā peydā munğa yoğ intihā peydā
(G. 13/3)

Ezeldin tā ebed saçı-ı vüçüduŋğ zarfı tolmas kim
Anğa nı ibtidā peydā durur nı intihā peydā
(G. 15/3)

“Ezel günü, bütün ruhların bir araya toplandığı zamandır ve insanlar bu günde saf saf dizilmişlerdir. O gün ruhlar birbirlerine söz vermişler çeşitli vaadlerde bulunmuşlardır. Allah, ruhları topladıktan sonra onlara “Ben sizin Rabb’iniz değil miyim?” diye sormuş ruhlar da “Evet Rabbimizsin.” diye cevap vermişlerdir.” (Aksu, 2017, s.58). Aşağıdaki beyitte, kader kalemi Nevâyi’nin alnına sabah akşam sarhoş olmayı yazmıştır:

Nevâyi ösrük ise şubh u şām taŋlama kim
Ezelde kilik-i kazā çekti bu rağam bizge
(G. 53/7)

1.2.2.2.2. Kamer Devri, Ahir Zaman

Nebâtîlerden kalma bir itikad olduğu belirtilen devr-i kamer, Hz. Âdem’den itibaren yedi kısma ayrılmıştır. İnanişaya göre hazır bulunan yedi gezegenin her biri biner yıl hüküm süreceklerdir. Bunların içinde ilk yıla Zuhâl devri adı verilmiştir ve bu devir, Hz. Muhammed (s.a.v) devrini kapsamaktadır. Son devir ise içinde bulunduğumuz Ay Feleği devridir. Bu dönem tamamlandıktan sonra kıyamet kopup fitnelerin artacağı düşünölmektedir (Onay, 2014(a), s.136).

Devr-i Kamer terkibi kullanılırken beraberinde “fitne, gam, kargaşaya” gibi sözcöklere de yer verilmiştir. Devr-i Kamer’de sevgilinin gözleri fitne unsurudur:

Didim itkil ‘arızınđ birle közüñğ vaşfin didi
‘Arızım devr-i kamer ser-fitne-i devrân közüm
(G. 459/3)

Yüzünĝ devriĝa ay devrini teşbîh itke-min vaĝti

Ki anda ĥâl ile ĥaĝ fitne-i devr-i ħamer bolĝay

(G. 651/3)

1.2.2.3. Mevsimler

1.2.2.2.3.1. İlkbahar (Nev-Bahâr, Fasl-ı Rebî)

Divân şiirinde üzerinde en fazla durulan mevsim ilkbahar olup “yeni bahar” olarak da adlandırılmaktadır. Çiçeklerin en gözdelelerinin çıkış vakitleri bu zamana denk gelmektedir (G. 402/7). Hayat ve tabiat diriliş içindedir. Bahar, insanın gençliğidir ve hızla geçip gider; insanlar bu mevsimde mest olurlar. Bulutlar yüklüdür; inci ile mercan yağdırırlar. Bu mevsimde yağmurun boldur, gökten düşen damlalar âşîĝın gözyaşı yağmuruna benzetilir (G. 460/1). Kısacası bahar, hem yeryüzündeki tüm varlıkların uyandıĝı, meşk ve bezm işlerinin arttıĝı mevsimdir (Aksu, 2017, s.61-64).

Divân şairi, hazandan kaçıp bahara sığınmak ister. Bu nedenle beyitlerde sık sık nev-bahâr ile hazan arasında tezat oluşturulur, bu zıtlık bağlamında sevgilinin güzelliĝi vurgulanır:

Nev-bahâr-ı ĥüsn dib tapma firîb ey şûĝ kim

Çerĝ derdi nev-bahâr olmay ĥazânın yitkürür

(G. 205/6)

Sevgilinin güzellik unsurları ilkbahar ve beraberinde getirdiĝi tüm güzellikler, deĝişiklikler ile ilişkilendirilir. Aşaĝıdaki beyitte sevgilinin yanaĝı ile gül rengi itibariyle eş deĝer kılınmıştır:

Ey nev-bahâr-ı ‘ârızınĝ şubĝıĝa cân-perver hevâ

Andın gül ü bülbül tapıp yüz berg birle minĝ nevâ

(G. 6/1)

‘Ömr bergin tā hazān tökmeydür itsem kâş ‘azm

Nev-bahār-ı hüsn ara ser-mest-i hammārım sarı

(G. 660/6)

Bazı beyitlerde sevgili, ilkbahara benzetilir. Âşık, ne yazık ki bu mevsimden uzaktır. Bu yüzden mutluluğa ulaşamamaktadır. Ayrılığın çaresini bulamayınca ah eder, işte bu âşık bülbüle teşbih edilir:

Ni nev‘ bülbül-i zār itmesün figān ki sipihr

Bu gül-şen içre bahār olmayın hazān

(G. 176/6)

Sevgilinin bahara teşbîhinde öne çıkan diğer durumlar bahar mevsimiyle birlikte fazla yağmur yağması, çiçeklerin ve otların üzerinde çiy taneleri görülmesi noktasındadır. Âşığın yoğun şekilde ağlaması (G. 305/6), çiy tanesine benzer gözyaşları dökmesi (G. 596/4) ile betimlenir.

Bahar mevsiminde tabiattaki canlılığı seyretmek insanı neşelendirir. Rengârenk çiçekler, uykularından uyanan böcekler bahar mevsiminin mutluluk kaynaklarıdır:

Bahār faşlıda maħmūr bolma deştka çık

Ki lāle tuttı besī la‘l-reng sāğarlar

(G. 160/6)

Sevgili hasretiyle dökülen kanlı gözyaşları ile bahar mevsiminde yeryüzünü adeta bir Cennet bahçesine çeviren kırmızı lâleler arasında benzerlik kurulur:

Yir yüzün tutқан bahār eyyāmı irmes lāle-zār

Kim yüzünğ hicrānıdın giryān közüm қан yığlamış

(G. 252/5)

Sevgilinin yüzü, üzerinde türlü güzellikleri barındıran gül bahçesidir. Öyle ki aşağıdaki beyitte sevgilinin gelişi ile ilkbahar geldiğinde yeryüzünde olan canlanma gibi âşığı canlandırarak, coşkulandıracaktır:

Huceste tañg ki açıb ‘arız ol büt-i gül-ruh

Bahâr-ı hüsni kibi şubhum iylegey ferruh

(G. 121/1)

Sevgili söz konusu olduğunda klâsik şiir içeriğine uygun olarak gül, bülbül ve bahçe mazmunları sıralanır. Bülbül âşığın kendisidir, gül ise sevgilidir:

Bu gül-sitân ara bülbülga rahm kıl iy gül

Ki hey digünçe hazân yüzlenib bahâr barur

(G. 197/6)

“Bahar mevsimi” anlamını karşılayan Fasl-ı Rebî, neşe ve eğlence zamanı olarak kullanılmaktadır. Bu mevsimde içki içmemek çılgınlık olarak telakki edilmiş ve gül renkli bâdeden içmek yiğitlik göstergesi sayılmıştır:

Boldı sâķîniñg gül-i ruhsarı gülgül bâdedin

Tut ğanîmet kim yigitlik faşlıdur faşl-ı rebî‘

(G. 286/6)

Sevgilinin yanağını gören âşık, ağladığında tıpkı ilkbahar mevsiminde suların coşması gibi gözyaşı akıtacaktır, coşkunluk anlatılırken de mübâlâğa sanatı icrâ edilir:

Körüp ‘arızniñg yığlasam yok bedî‘

Kilür seyl bolğanda faşl-ı rebî‘

(G. 291/1)

1.2.2.2.3.2. Yaz-Kış

Devâvin Nüşâsı’nda yaz ve kış mevsimi bir beyitte birlikte geçer. Dünyanın sıcağından ve soğuşundan korunmak için “bâde” çare gösterilmektedir. Divân

şiiirinde bâde, sevgilinin dudağı karşılığında teşbîh edildiğı gibi âşıklık nesnesi olarak da beyitlerde bahis konusu edilmektedir:

Dehr ısığ u savuğidin ger ferâgat istesenğ

‘Âb-ı âteş-rengni kıoyma iligdin yaz u kıış

(G. 253/6)

1.2.2.2.3.3. Sonbahar

Divân şiiirinde “bahar” mevsiminin tezdadı olarak “hazan” vardır. Hazan mevsimi, yeryüzünün kabuğuna bürünme zamanı, uykuya geçme zamanıdır. Gazellerde bahsi geçen özellikler, sonbaharda tabiatta görülen değışimlerle ilgilidir. Bu değışiklikler neticesinde sonbaharda bahar mevsimindeki canlılık, insana huzur ve mutluluk veren güzellikler yerini sararmış yapraklara, serin havaya ve hüzne bırakır. İlkbaharda insana iç huzur veren, türlü türlü güzellikleri bünyesinde barındıran gül bahçesi harap olur, sert esen rüzgâr ağaçların yapraklarını savurur (Kartal, 1998, s. 32).

Divân şiiirinde ayrılık anları sonbahar mevsimine benzetilir. Zira ilkbahardaki güzellikler son bulmuştur; toprak yeniden uykuya hazırlanmaktadır. Aşağıdaki beyitte, kavuşma bir gül bahçesi; dolayısıyla bahar mevsimi, ayrılık ise sonbahardır:

Vişâl gül-şeni birle köb almağıl meşğûf

Hazân-ı hecri çü ber-bâd iter bahârın anıñğ

(G. 354/2)

Aşağıdaki beyitte sonbaharın gelip gül bahçesinin eski canlılığını yitirmesini, yelin doğa üzerindeki yıkıcılığını belirtmiştir:

Bu bâğ güllerini yirge saçmayın kıoymas

Hazân yilini körünğ çarğ-ı bî-vefâğa baқınğ

(G. 367/6)

Divân şiiirinde hazan yaprakları renk ve zayıflık yönüyle âşığın yüzüne benzetilir. Beyitte sarı, berg, ruhsâr sözcükleriyle birlikte kullanılarak buna gönderme yapılır:

Körme sarıg berg u kııl nezzâre ruhsârım sarı

Ƙoy hazân bâğın güzêr kııl za‘ferân-zârim

(G. 660/1)

1.2.2.4. Nüşhâda Bahsi Geçen Diğer Zaman İfâdeleri

1.2.2.4.1. Seher (Tanğ)

Tan ağardıktan sonra başlayıp Güneş’in doğmasına kadar devam eden zamandır. Seher vakti yapılan duâ ve ibâdetlerin kabul şansının fazla olması nedeniyle bu vakit, veliler tarafından ganimet saymıştır (Uludağ, 2001, s.310).

Şabûhî isteyü yitkeç seher açıldı ışık

Bu feth-i deyrde ötmes idi gümânım ara

(G. 35/6)

1.2.2.4.2. Şafak

Divân şiiirinde şafak, havanın kararıp akşam vaktinin gelmesi, Güneş’ in yüzüne kızıl renkli peçe örtmesi olarak tasavvur edilmiştir:

Yoğ ki ‘ışğ ehliğa ‘âlemni qarangu kılgalı

Ol şafağdın taptı hürşîd üzre gül-nârî niğâb

(G. 64/2)

Şafak vaktinde hilâl, hâlen gökte asılıdır; bir süre sonra yavaş yavaş yerini Güneş’e terkeder. Diğer şâirler gibi Nevâyî de sevgilinin kaşını şafak vaktindeki hilâle benzetmiştir. Burada âşığın fazla ağlamaktan artık kanlı gözyaşı akıtmaya başladığı ve bakışıyla kaşı kızıl gördüğü söylenebilir:

Kaşlarınğdın kim irür anlığ könđül ire ay l

Ol ızıl k ğazda n ndur bu şafağ ire hil l

(G. 372/1)

Dev vin N sh sı'nda şafağ sözcüğü oğunlukla renk bağlamında kullanılmış ve b deyi nitelemiştir (G. 605/6)

1.2.2.4.3.

Kutsal Geceler

1.2.2.4.3.1. Mira Gecesi

Kelime m n sı olarak "merdiven" anlamına gelen kavram, Hz. Muhammed (s.a.v)' in göge yükselme hadisesi iin kullanılmagelmiştir. Peygamberimiz (s.a.v), Recep Ayı'nın 27. gecesi Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aks 'ya gelmiştir. Bu duruma " sr " adı verilir. Mescid-i Aks 'dan Sidre-i M nteh 'ya dek olan yolculuk ise Mir  olarak adlandırılmaktadır. Gayb  leminde cereyan eden bu yolculuk, Kur' n-ı Kerim'de  sr  S resi'nde ve had slerde ayrıntılı şekilde yer almaktadır.

Mira Hadisesi, şu şekilde vuku' bulmuştur: Hz. Muhammed (s.a.v), amcasının kızı  mm  Hanı' nin evinde iken Cebrail (a.s) yanında cennet bineği olan Burak ile ıkagelmiştir. Hz. Peygamber, Burak'a binmiş ve ilk olarak Mescid-i Aks 'ya gitmişlerdir. Bütün peygamberler burada onu karşilayıp arkasında saf tutup namaz kılmışlardır. Sonrasında mescidden ıkmışlar ve Mir  Hadisesi vuku' bulmuştur. Cebrail(a.s), Hz. Peygamber'i kanadı üzerine alarak veya bir başka riv yete göre Burak'a bindirerek göge yükseltmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v), birinci kat gökte melekler tarafından karşılanmış; devamında yükseldiği her gök katında ayrı ayrı peygamberlerce karşılanıp sohbet etmiştir. Yedinci kat gökte meleklerin Beyt-i Ma'm r'u tavaf ettiklerini görmüş ve ardından Sidretü'l-M hth 'ya ulaşılmıştır. Buraya geldiklerinde Cebr il (a.s) "Buradan ileriye varırsam yanarım." diyerek Hz. Peygamber'in yolculuğına yalnız devam etmesi gerektiğini belirtmiştir. "Refref" denilen yeşil yayđı ile bir müddet daha yolculuk devam etmiştir. Refref, Hz. Peygamber'i Kürsi'ye kadar g t rm ştir. Hz. Peygamber, bundan sonrasında ise yalnız başına ilerleyerek yetmiş hic b daha açtıktan sonra Arş'a varmıştır. Bu yetmiş hic b iinde Cennet ve Cehennem'i de g rm ştir. Arş'a varınca Arş'ın nuru kendisini kaplamış, o esnada kalp gözüyle veya beden gözüyle Allah'ı g rm ştir.

Devamında "namaz" emrini aldıktan sonra Bakara Sûresi'nin son ayeti ile birlikte geri dönmüştür. Geri dönüş sırasında aynı yolu izlenmiştir. Bu manevî yolculuk, çok kısa bir zaman diliminde gerçekleşmiştir. Öyle ki dönüşte tekrar Ümmü Hanî'nin evine gelen Hz. Peygamber, yatağını sıcak şekliyle bulmuştur. Hz. Peygamber'in hadiseyi anlattığı kişilerden Ebû Bekr onu anında doğruladığı için kendisine "Sıddîk" diye hitap edilmiştir. Bu manevi yolculuktan beş vakit namazla dönüldüğü için namaz, Müslümanlar'ın mirâcı kabul edilmektedir. Mirâç'ta Hz. Peygamber'in, Allah'a yakınlığı bir yay aralığı kadar (kabe-i kavseyn) veya daha az (ev ednâ) olarak zikredilmiştir (Pala, 2004, s.322).

Mirâç Hadisesi, Devâvin Nüşhâsı'nda iki yerde geçmektedir. Birinci yerde sevgilinin saçının karalığı ile Mirâç Gecesi arasında bağ kurulmuştur. Aşağıdaki beyitlerde sevgilinin saçlarının karalığının Mirâç Gecesi'nin açıklaması olduğu vurgulanmıştır:

Zihî başıñg üze ve's-ş-sems zîveridin tâc

Saçıñg sevâdıda tefsîr leyletü'l-mirâc

(G. 106/1)

Hadisenin geçtiği diğer gazel nüshâda 571 no'lu gazeldir. Gazelin tüm beyitlerinde Hz. Peygamber'den ve mucizelerinden bahsedilmiştir. Aşağıdaki beyitte yine saçın siyahlığı ile Mirâç Gecesi teşbih edilmiş, Kâbe-i Kavseyn'in ise sevgilinin kaşlarının mihrâbı olduğu belirtilmiştir:

Kaşıñgga kâbe kavseyn âyetidin yok nime elyak

Saçıñgga yok sevâdı leyletü'l-mirâcdın eşbeh

(G. 571/7)

1.2.2.5. Mekân

1.2.2.5.1. Coğrafi Mekânlar

Yeryüzü sabit olmak üzere güneş, ay ve yıldızlar dünyanın etrafını kaplayacak şekilde gökyüzünde dolaşırlar. Dünya fânî bir mekândır ve bünyesinde barındırdığı çiçekler, kuşlar vs. ise gam ve sıkıntıyı unutturmak için verilmiş nimetlerdir.

Dünyâ için "ajun, geçer, zindân, zulmet yeri, belâlar evi" gibi benzetme ve ifâdeler kullanılmıştır. Sevgilinin âşığa eziyetleri nedeniyle "zindan" olarak

nitelendirilmiştir (G. 177/6; G. 406/3). Dünya denilen karanlıklar ülkesinde âşık için tek ışık kaynağı sevgilisindedir (G. 169/4; G. 261/1).

Dünyanın geçiciliği beyitlerde mevzu edilirken, sıkıntı ve üzüntünün bir kenara bırakılıp zevk ve eğlenceyle meşgul olunması gerektiği vurgulanır. Dünyada cenneti yaşamamanın yolunun şafak renkli kadehten geçtiği anlatılır:

Delîl-i râh-ı şafağ-ı reng ü cām-ı mînâyî

Şafağ meyini kör ü çerh cām-ı mînûsin

(G. 496/4)

Bu düşüncenin zıddı olarak ise içinde bulunduğumuz dünya bir “han” olarak düşünülmüş, kimseye kalmayacağı; her yolcunun uğrayıp gittiği vurgulanmıştır. Aşağıdaki beyitte dünya “eski bir han”a benzetilmiştir. “Eski” sıfatının uygun görülmesi dünyanın geçiciliği ve asıl vatanın “ahiret” olmasıyla ilintilidir:

Ey köngül eyleme dehr iski ribâtin mesken

Kim ribâat olmadı hergiz sefer ehliğa vağan

(G. 470/1)

1.2.2.5.1.1. Ülkeler ve Şehirler

Divân şiirinde coğrafi mekânlar kapsamında; ülke, şehir, ilçe, dağ, deniz ve nehir adlarına yer verilir. Ükelere çoğunlukla kavim adlarının; “diyâr, hıttâ, iklim, il, illeri, memleket, milket veya mülk” kelimeleriyle tamlama yapılmasıyla temas edilir.

1.2.2.5.1.1.1. Çağatay

Nevâî'nin Devâvîn Nüşhâsı'nda birkaç yerde geçen yer ismi olup aşağıdaki beyitte yüceltildiği görülmektedir:

Nevâî ile ulus cānığa irür ‘âşık

Ki Türk kulları Cücidür anıng u Çağatay

(G. 631/7)

1.2.2.5.1.1.2. Bağdat

Irak'ın başkenti ve en büyük şehridir. Önceden Abbasilerin idâre merkezi ve İslâm âleminin başkenti konumunda olduğu bilinmektedir. Dicle Nehri'nin iki kenarında kurulmuş olup edebiyatta gerek tarihi değer münasebetiyle gerekse başka nedenlerden dolayı sıklıkla geçmektedir. Şehir, Dicle ile Fırat'ın birbirine en yakın olduğu verimli topraklar üzerinde kurulduğu için Dicle veya Dicle ve Fırat'ın birleştiği yer olan Şatt'la birlikte anılır:

Seyl-i eşkim rûdî ikki kıldı 'âlem mülkini

Güiyâ 'âlem irür **Bağdād** u eşkim seyli Şatt

(G. 282/5)

1.2.2.5.1.1.3. Çin

Çin, klâsik şiirimizde en çok adı geçen ülkelerden biridir. Eskiden Çin'de, Doğu Türkistan'da Türk, Hitâ, Maçin, Çiğil güzellerinin bulunması ve Mani dinini ortaya çıkardığı rivâyet edilen Mânî'nin ressam olması, kutsal kitabının da dikkat çekici minyatürlerle süslü olması nedenleriyle güzel yüz, daima Çin'e benzetilmiştir:

Kildi Çîn nakkâşî ol yüz nâşşını kılmakka tarh

Çihre açıp nakş-ı dīvâr eyledinğ nakkâşını

(G. 641/5)

1.2.2.5.1.1.4. Mısır

Genellikle kelimenin, “ülke, memleket” anlamındaki sözlük karşılığı ile tevriye yapılmasıyla ya da Hz. Yûsuf ve Züleyhâ'nın hikâyesi konu edilirken zikredilir. Mısır hükümdarlarına “azîz” denilmesi, Hz. Yûsuf'un güzelliği, Mısır'da zindana atılması, rüya tabirindeki ustalığı, Mısır'a sultan olması gibi konular dile getirilir. Aşağıdaki beyitte Mısır'da şeker kamışının çok olması durumuna gönderme yapılmıştır:

Lebinğ şevkıda bir dīvâne-i bendî nebât-ı Mışr

Saçınğ sevdâsıda bir pōst-pūşî nâfe-i Çîn hem

(G. 448/2)

1.2.2.5.1.1.5. Hint

Divân şiirinde uzaklığı, büyüleyiciliği, fevkalâde olan bahçeleri, baharatı vs. unsurlar başta olmak üzere çeşitli sebeplerle adı geçen memleketlerdendir. Hz. Âdem (a.s)'ın, cennetten çıkarıldığında Hindistan'da bir adaya indiği rivâyet edilmektedir. Değerli bir taş olan yakut ile güzel bir koku olan amberin de Hindistan'a ait olması sebepleriyle gazelerde kendine yer bulmuştur (Aksu, 2017, 76). Siyah tenli insanların ülkesi olan Hindistan'a, edebiyatımızda sevgilinin saçları ve beni bağlamında da işâret edilir:

‘Arızınğ çin naqşı zülfünğ müşg her yan hâl irür

Hind ili kim Çingâ kilmış müşg-i sevdâ kılgalı

(G. 682/2)

1.2.2.5.1.1.6. Hoten

Çin'in kuzeyi ile Türkistan topraklarına verilen isimdir. Hatâ kelimesinin “yanlış” anlamı ile tevriye veya îhâm-ı tenâsübe imkân veren şehir miski ile meşhurdur. Divân şiirinde sevgilinin saçı veya benleri ile çoğu kez siyah renkle birlikte misk/müşg, nâfe, bağır, ciğer, hûn, âhû, gazâl, Çin, Tâtâr ve Türk-i Hatâ gibi unsurlarla bir arada kullanılır. Hoten şehri güzelleriyle meşhurdur:

Çün melâhat cân alur hüsni içre anı istegil

H`âh dil-ber kişveri bolsun Hoten h`âhî Habeş

(G. 251/5)

1.2.2.5.1.1.7. Hicaz

Mekke ve Medine'nin bulunduğu Arap yarımadasında yer alan bölgedir. Divân şiirinde Kâbe, Safâ, Merve, zezem, hac, kurban gibi unsurlar dolayısıyla; yolun uzunluğu ve zorluğu ile develerle yolculuk yapılması mevzularında anılır. Sevgilinin yaşadığı yer ile karşılaştırma yapılarak âşığın yönü telakki edilir:

‘Uşşāk ‘ışk bādiyesin kaç’ iterde āyā

Ma‘şūk kūyī kaçdları yā hicāz ikin mü

(G. 560/6)

1.2.2.5.1.1.8. Ken’ân

Hız. Ya’kub’un memleketi olan Ken’ân, Filistin’de Sayda, Sur dolayları ile Suriye’nin bir bölümünü kapsar. Nûh Peygamber’in oğullarından veya torunlarından olan “Ken’ân” adına izâfeten bu ismi aldığı bilinmektedir. Divân şiirinde “Pîr-i Ken’ân” ile Hız. Ya’kûb, “mâh-ı Ken’ân veya şâh-ı Ken’an” ile de Hız. Yûsuf kastedilir:

Mışr-ı ‘izzet istegen zindân-ı gâmdın kaçma kim

Mâh-ı Ken’ân tahtığa bā’iş mezellet câhıdur

(G. 177/6)

1.2.2.5.1.1.9. Şam

Sözcük, Farsça karşılığının “akşam” olması sebebiyle tevriyeli olarak kullanılır. Beyitlerde, sevgilinin saçı dolayısıyla sıkça karşılaşılır. Divân şiirinde Mehdi’nin Şam’da ortaya çıkacağı, Şam’ın şişesi, zırhı ve gül suyunun ünlü olması bağlamlarıyla geçer. Ayrıca benzetme yolu ile Hız. Hüseyin’in şehid edilip Ehlibeyt’in Yezid’in askerlerine esir olduğu geceye de bu ad verilmiştir. Emevîlerin başkenti olan bu tarihî şehir geçmişte önemli bir kültür ve ticaret merkezidir:

Hidmetiğe nige yol tapman ikin min tîre-rûz

Şâm mülkini musahhar eyledi şâhım mininğ

(G. 350/5)

1.2.2.5.1.2. Nehirler

Divân şiirinde nehirler ve akarsular genellikle âşığın gözyaşları için benzetilen olur.

1.2.2.5.1.2.1. Amuderya (Âmû)

Amûderyâ, Pamir ve Hindikuş Dağları’nın birleştiği yerden doğup Batı’ya doğru ilerleyen bir nehrin ismidir ve karşımıza Ceyhûn ismi ile de çıkar:

Bahr-ı ıřık içre Nevāyī āšnālīg tapmadıng

Tā bu bir közni Aras ol birni Āmū kılmadıng

(G. 364/7)

Ey Nevāyī mecma‘ü’l-bahreyn bolğay āşikār

Meyl kılsa seyl-i eşkim nā-gehān Ceyhūn sarı

(G. 659/7)

1.2.2.5.1.2.2.

Aras Nehri

Hüsrev ile Şîrîn kenarında oturduğu rivāyet edilen nehirdir. Nehirler genel olarak âşığın gözyaşı için teşbîh edilir. Aras Nehri de aynı bağlamda kullanılmaktadır. Âşık, gözyaşının yoğunluğunu belirtmek için gözyaşlarının Amuderyā ve Aras gibi olduğunu vurgu yapmıştır:

Bahr-ı ıřık içre Nevāyī āšnālīg tapmadıng

Tā bu bir közni Aras ol birni Āmū kılmadıng

(G. 364/7)

1.2.2.5.1.2.3.

Dicle

Divān şiirinde önemli memleketlerden olan Bağdat’tan geçen bir ırmaktır. Bugünkü Türkiye coğrafyasının en büyük akarsularından birisi olup âşığın fazla ağlamasına dayanak edilir:

Ey Nevāyī ün ġubār-ı hecr öltürmes ni sūd

Bir közüngni Dicle kılmak birni Ceyhūn eylemek

(G. 330/7)

1.2.2.5.2. Eğlence Mekânları

1.2.2.5.2.1. Bağ ve Bostan

Divān şiirinde sevgiliye ait güzelliklerin birçoğu bağlarda, bahçelerde mevcut olan özelliklerdir. Çiçeklerden, meyvelerden, ağaçlardan söz edilirken bağdan da bahsedilir. Sevgilinin güzelliği, özellikle yüzü ve yanağı bahçeye

benzetilir. Ravza, riyâz, bostân gibi sözcüklerle de değinilen bağ, genellikle cennet ile birlikte anılır. Sözünü edilen bağ ve bahçede bir akarsu (şâirin gözyaşları), çiçek (sevgilinin gül yanağı, gonca dudağı vs.), kuşlar (âşık denen bülbül) bulunur. Bu hâliyle o tam bir güzellik manzûmesidir. Bu bahçe bahâr gelince bezenir, süslenir, güzelleşir servisi, gülü, sünbülü, yasemeni, menekşesi, nergisi, lâlesi, çınarı, narı; bülbülü, kumrusu, papağanı, tavusu ve bulutu ile adetâ bir gezinti yerine bürünür (Pala, 2004, s. 53; Aksu, 2017, s. 84). Çiçekler arasında gülün önemi fazladır, ona daha üst bir makam verilmiştir:

Ey Nevâyî ‘ışık etvârıda budur zulm kim

Gül maķâmı bāğ olup bülbül yeri bolğay kafes

(G. 236/7)

Mutluluğun tasviri yapılan böyle yerlerde bezm ve eğlence düzenlenir. Bütün bu dekorlar ile değişik şekiller arz eden bağ, bazen dünya olur, ömür ve can olur. Dünya gibi bu bağ da geçicidir. Öyleyse ondan azami ölçüde istifâde etmek gerekmektedir.

1.2.2.5.2.2. Servi

Divân şiirinde en çok geçen bahçe unsurudur. Sevgilinin boyu için hem benzeyen hem benzetilen olarak kullanıldığı bilinmektedir. “Serv-i hırâmân” şekliyle de eserde rastlanmaktadır:

Servğa bağ içre her yân cilve kıлмаğ hōşturur

Sāye dik nevcün yatıp serv-i gülzār ārām

(G. 423/5)

Hacāletdin kızarmış gül taħarrük servdin kitmiş

Meger bāğ içredür gül-çihrelig serv-i hırāmānım

(G. 424/6)

1.2.2.5.2.3. Çemen

Divân şiirindeki seyir ve temaşa mekânlarının ismidir. Kelime anlamı olarak “yeşil otlarla dolu yer” anlamına gelmektedir. Bağ için zikredilen tüm hususlar çemen için de geçerlidir. Çimenin üstünde sevgili servi gibi boyu ile tasvir edilir:

Ḳongargay asramayın bāğ-bān nihāllerin

Çemende serv dik itse iḳāmet ol ḳāmet

(G.100/2)

Baharın gelişiyle birlikte bahçelerin coşması vurgulanır:

Bahār māşıtası sa‘yi birle kiydürdüñg

Çemen ‘arūsı yüz ü ḳaddiğa ḫuliyy u ḫulel

(G. 369/5)

Âşık, sevgilinin gelişi ile otların kımıldadığını düşünüp sevinir, çünkü servi boylu sevgilisini temâşa edecektir. Fakat bunun rüzgâr nedeniyle gerçekleştiğini anlayınca ah eder. Aşağıdaki beyitte bahçe mazmunları bir aradadır:

Çemende serv yâ gül şabādın tiprenür nā-geh

Sağınp serv-i gül-rüyum kilür efgān çiker-min veh

(G. 572/1)

1.2.2.5.2.4. Gül Bahçesi (Gülistan, Gülzâr, Gülşen)

Kokusu ve rengi nedeniyle irdelenen gül bahçesi -gülistan- sevgilinin gülü andıran yanakları, yüzü ve kulakları; bir gonca olan ağzı ile bir araya getirilerek tasvir edilmektedir. Bunun yanında rüzgâr, bulut, yağmur (G. 15/9), su, çiçekler, ağaçlar, kuşlar, kuşların nağmeleri, bahâr, bezm, cennet bahçevân vs. unsurların da beraberinde bulunmaktadır. Güzelliği, tazeliği ve geçiciliği beyitlerde dile getirilen özellikleri arasındadır. Bazen sevgilinin semti, vuslatı, aşkı ve kendisi de bir gülistâna benzetilmekte bazen ise şâirin şiirleri ve divânı, sabah, felek, saadet vs. yerine kullanılmaktadır. Şâirin, can gülşeninden bahsettiği beyitlerde sevgilisinin yüz tasvirini yapacağı bilinmesi gerekmektedir. Ayrıca İbrahim Peygamber’in ateşe atıldığı zaman kendisini bir gül bahçesinde bulması, gül-geşt eğlenceleri, güllerin toplanması vs. de gülistânda bahsedilmeye neden olur. Gülzâr kelimesindeki “gül” ve “zâr” kelimeleri cinas yoluyla kullanılabilir (Pala, 2004, s. 173; Aksu, 2017, s. 88-89).

Aşağıdaki beyitte gül bahçesinin güzel kokusundan bahsedilmektedir:

Feyz eger almas vücūbunġ **gūlistānī** ‘ıtrıdın

Şemmeī naqş-ı vücūd imkân imes imkân-ārā

(G. 14/6)

Beyitlerde gül-şen terkipli haliyle de kullanılır. Âşıġın kuş, sevgilinin gül bahçesi olarak tasavvur edildiġi beyitte kuş, gül bahçesine kavuşmayı gönülden temennî etmelidir:

Gül-şen-i vaşlınġa her kuş ki hevā körgüzdi

Yitmedi lîk eger yitti kılıp irdi hevā

(G. 16/7)

Divân şiirinde âşığa eziyet eden unsurlar dikene benzetilmiştir. Bunların başında rakip gelir. Sevgili âşığa karşı umursamaz görünürken rakibe güleryüz göstermektedir. Bağ-bahçe mazmununa göre gül bahçesinde, sevgili ile âşık arasındaki rakip dikendir:

Kirse ol **gül ħirmeni** aġyār ile gül-zār ara

Min hemānā talpınuz-min ħirmen itken ħār ara

(G. 32/1)

Divân şiirinde gülün önemli yeri vardır. Bezm unsurlarından içki dağıtan sâkî, gül yüzlüdür; dağıttığı içki ise gül şerbetine benzer. Aşağıdaki beyitte âşıklarına gül renkli içki sunan gül yüzlü sevgiliden çevresindeki rakiplere ölçülü davranması istenmektedir:

Sâķi-i gül-çihre gül-gūn bāde ni-endāze tut

Kim bu **gül-şen** içredür ħār-ı melālet bî-ħisāb

(G. 64/6)

Sevgilisine kavuşamadan bahar geçiren âşık, kendini gülün açılışını göremediġi için feryat eden bülbüle benzetir:

Ni nev' bülbül-i zâr itmesün figân ki sipihr

Bu gül-şen içre bahâr olmayın huzân

(G. 176/6)

Bu gül-sitân ara bülbülğa rahm kıl iy gül

Ki hey digünçe huzân yüzlenib bahâr barur

(G.197/6)

1.2.2.5.3. Muhayyel Mekânlar

1.2.2.5.3.1. Kaf Dağı

Dünyanın etrafını çevrelediği varsayılan aşılması zor, genellikle masallarda adı geçen mitolojik dağın adıdır. Efsâneye göre Ye'cüc ile Me'cüc, anka, cinler ve şeytanlar bu dağın arkasında yaşamaktadır. Güneş ışıklarına bağlı olarak önce yeşil renge bürünüp daha sonra mavileştiği, göğün maviliğinin de bu şekilde oluştuğu bilinmektedir Tasavvufi düşüncede ise Kaf Dağı, mürşid-i kâmilin bedenidir (Pala, 2004, s. 248). Yüksekliğin, uzaklığın, ihtişamın ve kâinatın sembolü olarak şiirlerde anka ile birlikte anılır:

Ni hevâyîdür hevâsı 'ışk kim her peşşei

Tu'me eyler 'aql u taqvâ kâfınıñg 'ankâsıdın

(G. 507/4)

1.2.2.5.4. Diğer Mekânlar

1.2.2.5.4.1. Çöl (Deşt)

Divân şiirinde sevgilisinden ayrılan âşık çöle düşmüş birey olarak telakkî edilmektedir. Bu durum aslında klâsik mesnevilere konu olan ve Leylâ'nın aşkından çöle düşen Mecnûn'un -Leylâ vü Mecnûn mesnevilerinin- hayvanlarla arkadaşlık etmesi durumunun uzantısı olarak değerlendirilebilir.

Tasavvufi düşüncede ise sufi kişinin gerçek olmayan -somut- varlığından geçerek; yani benlik çölünü aşarak kendi kendisinde kaybolması beklenir. Tasavvufa göre bu yoksulluk maddî değil, mânevîdir. Yani varlıktan geçmek ve kendini

Allah'ta yok etmektir. Aşağıdaki beyitte bireyin sonsuzluk istediğinden, bunun için kendini-nefsini- yok etmesi gerektiği hususu ele alınmıştır:

Birev yitti saḡa kim özlügi deştini tay kıldı

Beḡā ister kişi evvel kirek kılsa fenā peydā

(G. 15/7)

Yokluk çölünün zorluklarından bahsedilen beyitlerde Hakk'ın emirlerine dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir:

Faḡr deşti ni ḡatıḡ yoldur ki sālik her niçe

Ḳılsa diḡḡat birle Ḥaḡ emrin edā taḡşiri bar

(G. 152/6)

1.2.2.5.4.2. Ova (Sahra)

Divân şiirinde sıklıkla kullanılan bir sözcük olup hem başlı başına hem de tamlamalar beraberinde kullanmıştır. Genellikle aşk mesnevilerinde rastlanılan bu terim, Ali Şîr Nevâyî tarafından Kays'ı çağrıştıracak şekilde âşıklık mertebesi babında kendine yer bulmuştur:

‘Işḡ şaḡrāsı ara ‘āḡıl ayturḡanlar mini

Boldılar nevmîd bir dîvāne-i ebter tapıp

(G. 79/5)

Yokluk, hiçlik anlamlarına da gelen ‘adem kavramı, tasavvuf terimi olarak da “masivâ, bâtı” (Uludağ 2005, s. 22) anlamındadır. Dünyanın geçici olması sebebiyle, şairler dünyayı bir fenâ/yokluk çölü olarak düşünüp dizelerde ifâde etmişlerdir. Aşağıdaki beyitte şâir, yokluk çölünden geldiğini ifâde etmektedir:

Çün ‘adem şaḡrāsıdın kildim vücūd eyvānıḡa

Bozḡay irdi merg seyl-ābı ol eyvānımmı kāş

(G. 268/4)

1.2.2.6. Cisimler Âlemi

1.2.2.6.1. Dört Unsur (Anasır-ı Erbaa)

1.2.2.6.1.1. Toprak ve Toprakla ilişkili unsurlar

1.2.2.6.1.1.1. Toprak (Hâk)

Yaratılışın ana maddesi olarak kabul edilen toprak, tasavvufî anlamda alçakgönüllülük ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Beşerî anlamda ise âşığın sevgili uğruna kendini yok etmesi, toprak olması şeklinde de kullanılmıştır. Aşağıdaki beyitlerde evinden barkından kopup sevgili yolunda toprak olmuş âşık imâjı yansıtılmıştır:

Hânumândın ayırıp kılğanda tofrağ içre habs

Kılma luţfunğ min alâhân u alâmândın cüdâ

(G.17/4)

Ey Nevâyî cänni tofrağ eylegil faqr ehliğa

İsteseng menşürlük ol hayl-i ‘âlî-şân ara

(G.27/9)

Her koyun gūyâ ki bir ser-geşte ‘âşık gerdidür

Bes ki tofrağ oldı ‘ışkıng deştide âvâreler

(G.159/3)

1.2.2.6.1.1.2. Taş, Mermer (Seng-i hâre)

Divân şiirinde mermer ve taş kavramları, “eşik”, “dergâh” ve “âsitan” kelimeleriyle bağlantılı olarak kullanılmaktadır. Kelimenin tekke, kapı önü, birinin katı-huzuru gibi maddi anlamları yanında, genellikle din ve devlet büyüklerinin övgüsü ânında ve âşık ile sevgili münâsebetlerinin anlatımında kullanıldığı görülmektedir. Aşağıdaki beyitlerde sevgilinin kapı eşiği, katı anlamındaki maddî boyutuyla ele alınmıştır:

Kılıp taş u tofrağnı altun ki bar

Siniñg kār-gāhıñgda bu kīmyā

(G. 33/6)

Divân şiirinde sevgili, âşığa cevr ü cefâ etmektedir. Bu eziyetlerden birisi de aşağıdaki beyitlerde bahsedildiği üzere taş yağdırma meselesidir:

Dime kaçtım cevrdin kim bes ki taş yağdurdı hecr

Gerd olup ber-bād boldı bu ten-i hākī-nihād

(G. 129/4)

İçinde tağnıñg kan taşıda yüz miñg belā taşı

Anıñg taş u içi muṭlaḳ digey-sin iç ü taşım

(G. 163/2)

Tēgip tofraḳka andın sig(i)rigen taşlar helāk itti

Niçe başımğa ḳalkay tuttuñg er ḡam taşı yağdurdunḡ

(G. 338/3)

Divân şiirinde tasvir edilen sevgili âşığa bakmayan, rakiplerle ise hem-hâl olan taş bağırlı bir sevgilidir:

Tā ki mümkin dur kizip bir mihr-bān yār istegil

Bağrı taşlarını siverge ḳılma cür'et

(G. 316/8)

Âşığın gönlü sabır taşıdır. Her türlü sıkıntıya göğüs gerer, direnir:

Şabr taşdın köñgülge köb binā tarḥ iyledim

Köz yaşım seyli ḳonḡardı barçanı bünyādıdın

(G. 486/5)

1.2.2.6.1.1.3. Toz (gerd, gubâr)

Divân şiirinde toz ve onu çağrıştıran sözcükler kullanım alanı olarak sevgilinin yüceltilmesinde karşımıza çıkmaktadır. Âşık daima sevgilinin ayağının tozuna, toprağına özlem duymakta bu tozu gözüne sürme olarak çektiğinde ise şifâ bulmaktadır. Toz ve beraberindeki bu kavramlar beşerî durumlarda kullanılageldiği gibi tasavvufî bir mevzu olarak da dikkat çekmektedir. Aşağıdaki beyitte sevgili tasavvufla bağlantılı olarak Rûhullah'tır ve onun yolunda toprak olmaktan, toz olmaktan dem vurulmuştur:

Yitmese gerd-i rehiñg kuhlî bolup Rûhu'llâha

‘Âciz iyer canımı huffâş ‘amâsığa devâ

(G. 16/4)

Toz anlamında kullanılan bir kelime olan “gubâr” aynı şekilde sevginin ve sevgilinin büyüklüğünü irdelemek için beyitlerde sıklıkla geçer:

Koyuñg yığlay ki köñglümniñg gubâri best-râk bolsun

Ki men‘-i gerd iter nâ-geh hevâda bolsa nem peydâ

(G. 18/7)

1.2.2.6.1.2. Su ve Su ile İlişkili Unsurlar

1.2.2.6.1.2.1. Su

Edebiyatımızda “âb, mâ, zülâl” şekilleriyle de kullanılan su, birçok yönüyle ele alınmış ve geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Özellikle, “âb-ı hayât” şeklindeki kullanımıyla “ölümsüzlük suyu” anlamını karşılayan sözcük, akıcılık özelliğiyle ömre ve devamlı akması dolayısı ile de sevgilinin uzun saçına teşbîh edilmektedir. Âb-ı revân (akarsu) tamlaması kullanılarak sevgilinin boyunu ifade için estetik bir terkip oluşturulmuştur. Su, âşığın aşk ile yanan gönül ateşini söndürmek için sürekli akma özelliğine sahiptir. Ancak bu ateş mânevî bir özelliğe sahip olduğundan kolayca sönmemektedir. Eğer beyitlerde susuzluğun geçmesinden bahsedilirse, âşığın sevgilisi ile kavuşması gerçekleşmiş ve vuslata erilmiştir.

Su kavramının diğer bir kullanım alanı hava, toprak, su ve ateşle birlikte yaşamın kaynağı dört unsuru (Anâsır-ı Erbaa) bağlamındadır (Pala, 2004, s. 2). Suyun, insan tabiatına temizlik (safâ), cömertlik (sehâ), kavuşma (visâl), iyilik gibi

özellikleri kazandırdığı varsayılır. Tasavvuf dünyasında da çok sevilip kullanılan su, mutasavvıfın ayrılığıyla sınıdığı “ Bir” i, Tanrı’yı temsil eder

Divân şiirinde genellikle âşığın sevgili için döktüğü gözyaşının çokluğu anlatılırken suyla ilgili mübâlâğalara başvurulmuştur. Âşığın gözyaşı ile akarsu çeşitleri ya da deniz arasında bir benzerlik ilişkisi kurmuştur. Bazı beyitlerde âşığın gözü çeşme, gözyaşı ise bu çeşmeden akan bir su olarak telakki edilmiştir. Aşağıdaki beyitte gözyaşının çokluğu neticesinde gözünden yaş akmaz hâle gelmesi, gözlerinin rahatsız duruma düşmesi ele alınmıştır:

Eşkdinğ endi kıara su közlerimdin hecride

Tanğ yok idbârim çü bolmuş tur maŋga ahter kıara

(G. 25/3)

Eger bağrım sudur ölmey nitey kim anda ğamzenğdin

Su birgen zehr birle kıatre-i peykân irür memzüc

(G. 109/2)

1.2.2.6.1.2.2. Deniz (Deryâ, Bahr, Muhit), Dalga (Mevc), Girdâb

Aşkın bir deniz olarak ele alındığı, âşığın çektiği sıkıntıların denizde yaşanan zorluklarla karşılaştırıldığı Divân edebiyatında denizin önemli yeri vardır. “Bahr, deryâ, ummân” gibi sözcükler deniz anlamında kullanılan eşdeğer sözcükler olup beyitlerde deniz kavramı ile birlikte dalga anlamına gelen mevc, denizdeki tufan anlamına gelen girdâb sözcüklerinin de kullanılmasıyla anlam derinliğine kavuşulmuştur.

İskender Pala’ya deniz, her şeyden önce bir büyüklüğü, genişliği; sonsuzluğu çağrıştırmakla beyitlerde kullanım alanı bulmuştur (Pala, 2004, s. 111). İnci ve mercan gibi önemli unsurları bağrından çıkararak deniz, kimi zaman coşarak mutluluk vermiş; kimi zaman ise gark ederek helâk edici bir özelliğini ön plana taşımıştır. Yalnızca beşerî manada kullanım alanına sahip olmayan deniz kavramı, tasavvuf literatüründe de önemli bir yere sahiptir. Vahdet-i vücud felsefesini ön plana çıkarmak isteyen gazellerde değinilmeden geçilmeyen bir kavram olduğu bilinmektedir. Âriflerin ve kâmil insan olma yolunda ilerleyen kimselerin Hakk’a

ulaşmak için geçtikleri merhaleler deniz mecazı ile karşılanmıştır (Betül Mutlu, *Divân Şiirinde Deniz İmgesi ve Şiir Öğretiminde Kullanılması*, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2012).

Geniş kullanım alanına sahip olan deniz, yüzeyi ve rengi dolayısıyla değişik kullanımlarla karşımıza çıkar. Denizin rüzgârla dalgalanıp taşması âşığın coşkunu ve taşkın olmasıyla ilişkilendirilir:

Ol habîbinġni şefî'im kıl ki bolġay yüz tümen

Nûh muhtâcı anıġ bu baġr-ı bî-pâyân ara

(G. 27/8)

Divân şiirinde âşığın gözyaşının yoğunluğu, denize teşbih edilerek irdelenir. Aşağıdaki beyitte gözyaşı denizi yer küreyi sarmıştır:

İġâta iyledinġ ey baġr-ı eşk yir küresin

'Acab imestür eger yok turur kerâne saġga

(G. 42/4)

1.2.2.6.1.2.3. Bulut (Ebr, Sehâb)

Farsça “bulut” anlamına gelen bir isim olan “ebr”, Divân edebiyatında sevgilinin cömertlik, şefkat, kahır gibi hissiyâta bağlı özelliklerini belirtmek için kullanılmıştır. Aşağıdaki beyitte âşık, iki göz iki çeşme ağlamaktadır. Öyle ki iki gözü dert ve sıkıntı ırmağıdır; ahının buharı ise bir bahar bulutudur:

İkki közüm ki derd ü belâ cüybâridur

Āhım buġârı üstide ebr-i bahâridur

(G.173/1)

Âşığın döktüğü gözyaşları inci saçılmasına benzetildiği durumlarda, nisân yağmurunun bereketli olmasına gönderme yapılmaktadır. Beyitlerde çoğunlukla gözyaşlarının nisan yağmuru gibi fazla olması ile inci tanesi benzerliğine dikkat çekilerek mübâlâğa yapılır:

Tāze bolsun ol bahār-ı hüsñ kim ansız közüm
Dür-feşān olmış niçük kim ebr-i nisān her taraf
(G. 305/6)

Yüzünĝ gamıdın irür ebr-i nev-bahār közüm
Ni ‘ayb yir yüzini kılsa lâle-zār közüm
(G. 460/1)

Çıkıptur çun tişinĝ hecrinde āhım ebr-i nisān dik
Ni tanĝ dür yaĝsa jāle ornıĝa anınĝ seĝābıdın
(G. 499/2)

1.2.2.6.1.2.4. Yaĝmur

Divān şiirinde daha çok bahar tasvirlerinde ve baĝ, bahçe mazmunlarında görölmektedir. Yaĝmur yüklü bulutun bereket vereceĝinden, âşıĝın gözyaşlarının bir yaĝmur gibi olduĝundan dem vurulur. Aşaĝıdaki beyitlerde baĝ, bahçe, bülbül kavramları ile birlikte bereket ve güzellik yaĝmurundan bahsedilmiştir:

Nevāyī gül-şen-i vaqtıĝa ihsān yamĝurın yaĝdur
Ki anda gül bile bülbülĝa yok berg ü nevā peydā
(G. 15/9)

Âşık, sevgilinin yokluĝunda o denli gözyaşı akıtmıştır ki gözyaşları adeta yaĝmur gibi yaĝmıř, sel olup taşmıştır:

Sinsiz eşkim yamĝurı seylini tūfān eyledim
Kim anınĝ tuĝyānıdın ‘ālemni vīrān eyledim
(G. 455/1)

1.2.2.6.1.2.5. Şebnem

Bahar mevsiminde özellikle sabahları bitkilerin üzerinde bulunan su damlacıklarına çiy adı verilmektedir. Gül-bülbül mazmunu baĝlamında bülbülün gözyaşına, lâle üzerindeki görünümüyle inci tanesine, gonca üzerinde bulunup

sevgilinin dudağının goncaya teşbîh edildiği durumlarda dış karşılığında kullanılmaktadır. Aşağıdaki beyitte gül üzerindeki su damlacığından bahsedilmektedir:

Sipib-sin mü gül-âb ol yüzge yâhūd

Gül-i sūrî üze şebnem tüşübtür

(G.185/2)

Sevgilinin yanağı rengi itibariyle güle benzetildiğinde üzerindeki ter damlacıkları da şebneme benzetilir. Aşağıdaki beyitlerde bu durum söz konusudur:

Gül ruhsārını hōy şebnemi eyleb ter ü tāze

Leṭāfetde kıyaşnıñ çeşmesin bī-âb u tāb

(G.187/2)

Bakma gül dik yüz üze hōy şeb-nemin kim bozmasun

‘Aql ile şabrınğ bināsın seyl-i āfet ey

(G. 316/6)

1.2.2.6.1.2.6. Âb-ı Hayat

Devellioğlu’na göre “hayat suyu” anlamına gelen Farsça birleşik isimdir. Terim anlam olarak Türkçe karşılığı “bengisu” dur. Damlaları ile sonsuzluğa ulaştıran tatlı ve lezzetli su olduğu ifâde edilmektedir. Kaynağı bilinmeyen bir yerde bulunduğundan, içenin ömrünü uzattığından bahsedilir. Bu suyu Hızır ve İlyas Peygamberlerin bulup içtiğinden bahsedilir (Devellioğlu, 2010, s. 2; Pala, 2004, s. 3).

Türk kaynaklarında ve edebi mahsullerinde aynü’l-hayat, hayat kaynağı, hayat çeşmesi, bengi su, dirilik suyu, bazen de Hızır ve İskender’e atfen ab-ı Hızır veya ab-ı İskender vb. gibi kullanımlarla anılan bu efsanevi sudur. Efsanelerin dışında ab-ı hayata, Kur’an-ı Kerim’de Hz. Musa ve Hızır kıssası anlatılırken (bkz. el-Kehf 18/60-82), dolaylı olarak değinilmiştir. Ayet metinlerinde anlatılanlara göre kıssa şu şekildedir: İsrailoğulları’nın peygamberi Hz. Musâ bir gün arkadaşıyla görüşmek üzere yola çıkar. Buluşma mevkii “iki denizin birleştiği yer” (mecmâu'l-bahreyn) dir. Hz. Musâ, burayı yanına azık olarak aldığı balığın canlanıp denize

atlaması işaretiyle belirleyecektir. Ancak Hz. Musâ'nın arkadaşı, deniz sahilinde uğradıkları kayanın yanında balığın canlanarak denize atladığını haber vermeyi unutmuştur. Yolda yemek için konakladıklarında ise durumu kendisine anlatır. Bunun üzerine Hz. Musâ tekrar o yere döner ve gerçekten aradığı kişinin orada bulunduğunu görür. Kendisine Allah tarafından “rahmet” ve “gizli ilim” verilen bu kulun “Hızır” adını taşıdığı başta Buhârî ve Müslim olmak üzere Ebu Davud, Tirmizî ve el-Müstedrek'te yer alan bazı hadislerde bildirilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de ve Buhârî dışındaki hadis kaynaklarında Hz. Musa ile arkadaşının yanlarına azık olarak aldıkları tuzlu balığın nasıl dirildiğine dair herhangi bir açıklama yoktur. Balığın canlanması konusunda Kur'ân-ı Kerim'de bilgi olmadığı için Buhârî'deki rivâyet önem kazanmış ve birinci derecede itibar görmüştür. Divân edebiyatında sıklıkla kullanılan âb-ı hayat kavramı, Türk halk edebiyatında da Hızır'ın âşıklık geleneğindeki temel yeri dolayısıyla geçer. Hemen her âşık Hızır, Hızır-İlyas dolayısıyla da âb-ı hayattan bahseder. Divân şiirinde edebi bir mazmun olarak genellikle sevgili ve onun çeşitli özelliklerini sembolize etmek için kullanılmış; âşık edebiyatında ise halk inançlarını yansıtır biçimde ele alınmışlardır (Ahmet Yaşar Ocak, *DİA*, I, Ankara 2015, s. 1-3).

Devâvin Nüşhâsı'nda bulunan aşağıdaki beyitte “âb-ı hayat” kavramının can vericiliği, dirilticiliğine vurgu yapılmıştır:

Lîk ol yanğlıg nebâtî kim koyar çağda anı

Şîresi cân şîresi irmiş suyu âb-ı hayât

(G. 86/2)

“Âb-ı hayat” terkinin “âb-ı hayvân” şeklindeki kullanım örneğinde, bu suyu içmenin ömrü uzattığına gönderme yapılmış, bunun yanında Hızır Aleyhisselâm'ın ismi zikredilmiştir:

Maŋga ki dost kerek ey Hızır yutar-min kan

Saŋga ki 'ömr durur kâm âb-ı hayvân yut

(G. 97/3)

Divân şiirinde, sevgilinin dudağı hayat verme özelliğine sahiptir:

İrür gül-bergi üzre āb-ı hayvān

Lebiᅅ ol dem ki bolᅅay bāde-āmiz

(G. 214/3)

1.2.2.6.1.3. Hava ile İlgili Unsurlar

1.2.2.6.1.3.1. Hava (Hevā, Yil)

Anāsır-ı erbaa içerisinde kendine yer bulan “hava” kavramı, Divān şiirinde “hevā, yil” şeklinde de görölmektedir. Âşıklar için hava ve su kadar gerekli olan, vazgeçilmez olan unsurun gözyaşı ve ah olduğuna değinilmiştir:

Tübī vü şāᅅ-ı sidredür kūyünᅅ giyāᅅı nige kim

‘Uşşāk eşk ü āᅅıdın her dem tapar su vü hevā

(G. 6 / 2)

1.2.2.6.1.3.2. Rüzgâr (Bād, Yil)

Divān şiirinde oldukça geniş bir kullanım alanı olan rüzigâr, genellikle âşıᅅın çektiᅅi eziyet sonucu ettiᅅi ah ile ilişkilendirilmektedir. Sevgilinin gül bahçesinde salınarak yürüyüşü tasvir edilirken saçlarının rüzigâr nedeniyle savrulduğundan, saçın kokusunun rüzigâr aracılığıyla âşıᅅa taşındığından bahsedilmektedir. Ayrıca gül-gül bahçesi tasvirinde daha önce gonca şeklinde olan gülün, rüzigâr esintisiyle yapraklarını açtığı belirtilir, aşağıdaki beyitte sabah rüzgârı ile açılan gül anlatılmıştır:

Çemende kiçe yatıp mest ‘ārızın yapmış

ᅀop imdi taᅅᅅ yili ol gülni luᅅf birlen aç

(G. 111, 3)

Âşıᅅın öyle bir āᅅ etmesi vardır ki, yeryüzündeki bitkileri hareket ettirir. Nevâyi’nin çektiᅅi āᅅ ile ağaçlar daima hareket ettiᅅi ve buna neden olan asıl unsurun da servi boylu sevgilinin cilvesi olduğu vurgulanır:

Serv-kaçlar cilvesi taŋ yok **Nevāyī** āhıdın

Dāyimā eşcār yıl tađrīki birle urnanur

(G. 145 / 7)

Figān, sözlük anlamı olarak “bağırıp çağırma, inleme” anlamlarına gelir (Pala, 2004, s. 157). Öyle ki figānından hurma ağacı yere eğilip kalkar, kısılır; her yer harāb olur:

Dimey pest oldı efğanım yilidin nağl-ı ‘İşim kim

Bu nağlim erresi mühlik figān içre hırāşımdur

(G. 163 / 5)

Dime kim mestlığın kaçdı bolmuş her kaçan māyil

Ki āhım yilidin her yandur ol serv-i revān māyil

(G. 403, 1)

1.2.2.6.1.3.3. Sabā

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat’te “gündoğusundan esen hafif ve latif rüzgār” anlamına gelen sözcük Kamûs-ı Türkî’de “Şark-ı şimal cihetinden esen hafif ve latif rüzgār” şeklinde tanımlanmıştır (Devellioğlu, 2010, s.1056; Şemseddin Sami, 2017, s. 638).

Bir rüzgār çeşidi olan "sabā", Divān şiirinde mevcut özellikleriyle şâirlerin vazgeçilmez ögesi konumunda bulunmaktadır. Daha çok koku taşıma, dağıtma ve yaymaya hususiyeti bakımından beyitlerde sıklıkla ele alınmaktadır. Divān şiiri düşüncesine göre sabā, güzel kokusu dolayısıyla sevgilinin saçlarına müptelâdır. Esmesi ile onun bağını çözüp, dağıtır, tarûmâr eder. Sabā rüzgârı, işte bu yüzden mis kokuludur; zira o, sevgilinin saçlarına temas etmiştir. Sevgilinin mahallesinde, evinde ve geçtiği yollarda dolaştığı hususu da geniş bir kullanım alanına sahiptir (Pala 2004, s. 383; H. Dilek Batislâm, “Divan Şiirinde Sabā” *Osmanlı Araştırmaları*, XXVI, 2005, s. 95-104).

Özellikle bağ ve bahçe mazmunları ile birlikte karşılaşılan kavram, goncanın serpilip yapraklarını taçlandırmasına yardımcı olmaktadır:

Vişāl şubhı diyen yok ‘urūc akşamı kim

Şabā dik idi ol berķ nūrı birle mesā

(G. 4/3)

Birçok beyitte sabā rüzgārının güle yoldaş olduğundan, hem-nefes olduğundan bahsedilir. Aşağıdaki beyitte bu hususa değinildikten sonra âşığın ahının sabā gibi olduğuna vurgu yapılmıştır:

Nevāyîyā çü şabā hem-nefesdur ol gülge

Ni boldı şarşar-ı āhımın ger şabā kılsam

(G. 466/6)

Âşık, sevgili ve rakip üçgeninde teşekkül eden Divân şiirinde âşık ile sevgili arasındaki haberleşme, her günümüzdeki gibi teknolojik haberleşme unsurlarıyla sağlanmamakta, bu nedenle âşığın ve sevgilinin hâlini anlatan mecâzî unsurlara başvurulmaktadır. “Peyk” adındaki mektup getirip götüren postacılar gibi bir işleve sahip olan sabā, şâirlerin yegâne habercisidir (Derya Önge, *Klâsik Türk Şiirinde Haberleşme*, (Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul 2013).

Sevgilinin makamına ancak sabā rüzgârı ve şimâl rüzgârı ulaşabilir. Nevāyî, birçok beyitte söz konusu rüzgârın haber ulaştırma özelliğinden, aracılık görevinden bahsetmiştir. Aşağıdaki beyitte sabā, âşık ile mâşuk arasında durum belirten bir aracı, âşığın hüznü hâlini sevgiliye aktaran bir vasıtaadır:

Sorma hālīmni şabādın kim gehî

Könğlünge olturmasın gerd-i melāl

(G. 385/3)

İy şabā dīvāne könğlümdin haber tapķıl ki min

Tapmadım çun ol perî kūyide her yan istedim

(G.462/3)

1.2.2.6.1.3.4.

Nesîm

Rüzgârın hafifçe esmesi anlamına gelen sözcük Divân edebiyatında genel itibariyle esinti özelliklerini taşır. Sevgilinin güzel kokusunu taşıması, sevgilinin mekânına sıklıkla gelip gitmesi bağlamlarında geçer. Sevilen mekâna çok gidip gelmesi ile habercilik, bilgi taşıyıcılığı görevlerini üstlenir (Pala, 2004, s.35).

Beyitlerde gül-gül bahçesi-bülbül terminolojisiyle ilintili olarak ele alınan nesîmin genellikle hafif esintili olmasına değinilir:

İsmeyin luṭfunḡ riyâzıdın çemen sarı nesîm

Gülge bülbül-i kayda vâlih boldı bu büstân-ārâ

(G.14/5)

Âşık, sevgilinin yaşadığı yerin rüzgârıyla adeta can bulur, bunu Mesih'in nefesiyle yeniden can bulma olayına telmih eder:

Siniḡ kūyunḡ nesîmiḡa özin saldıḡ ki cân taptıḡ

Mesîḡ enfâsıdın ger ḡasteḡa bolmas devâ peydâ

(G. 15/2)

Aşağıdaki beyitte rüzgâr, âşığın hâlini sevgiliye ileten bir ulak, bir aracı vazifesi görür:

Ey nesîm-i şubḡ aḡvâlim dil-ārâmıḡa ayt

Zülfi sünbül yüzi gül serv-i gül-endāmıḡa ayt

(G. 99/1)

1.2.2.6.1.4.

Ateş ve Ateşle ilgili Unsurlar

1.2.2.6.1.4.1.

Ateş (Nar, Süz)

Divân şiirinde ateş ve ateşle ilgili unsurlar genellikle aşkla bağlantılı olarak ele alınmaktadır. Ateş, anâsır-ı erbaanın dört unsurundan biridir. Ateş ve ateşle ilgili unsurlar, Devâvin Nüşhâsı'nda “köymek, ot, ot salmak” gibi ifâdelerle âşıklığın derecesi vurgulanmıştır:

‘Işkı saldı hân u mânım içre ot

La‘l-i âteş-nâki cânım içre ot

(G. 101/1)

Âşık, Allah’tan aşk meşâlesiyle yanmayı dinler. Aşk ateşi âşığı yakmaktadır ancak o bu durumdan hoşnuttur; hayatının mumu bu ateştir:

Bir kuyaş meş‘âlidin cânıma ur ‘ışk otı

Yok ise şem‘-i hayâtımnı öçürgil yâ Rab

(G. 61/5)

Saldı ot könglümge vü ârâm tuttı ğayr ile

Şu‘le yanğlıg sūzlıg könglümni bî-ârâm itip

(G. 76/2)

Sevgiliden ayrılmak âşık için zulümdür. Sevgili diğer âşıklarıyla ilgilenip söz konusu âşıkla ilgilenmese dahi onun çevresinde bulunabilmesi onun için bir nimettir. Sevgilisine kavuşamayan âşık, ayrılık ateşiyle kan ağlar, feryat eder:

Firâkıñg otı içre niçe yığlab

Fiğân çıktim teraḥḥum kılmadıñg hîç

(G. 114/2)

Semender, ateşte yaşayan bir hayvandır. Bu hayvanın, Hindistan’daki Mecûsîlerin yaktığı ateşte yüksek sıcaklıkta ortaya çıkan bir böcek türü olduğu bilinmektedir. Söz konusu ateşte hayvanın hayat bulması gibi âşığın hararetli gönlünde de semender hayat bulur:

Âteş-kede otıda semender tapar ḥayât

Könglüm otı velîk semenderni köydürür

(G. 199/2)

1.2.2.6.1.4.2.

Duman (Tütün)

Dumanın ateş ve ateşle ilgili unsurlarla beraber kullanıldığı görülmektedir. Divân edebiyatında âşğın gönlü tutuşmakta, kebâb olmakta ve dumanı göge kadar çıkmaktadır (Aksu, 2017, s. 110). Ayrılık gecesinde âşık, çektiği üzüntü sonucu yaralanmış; bu aşk yarasının ateşi tütüştür:

Bu tîre-i kâtil ki atı hecr tünidür

Âhım tütünü dime ki dâğım tütünüdür

(G. 170/1)

Duman çıkan bir yerde ateşin olduğunun düşünülmesi gibi, âşğın çektiği ahın karalığı vasıtasıyla da gönüldeki ateşin büyüklüğü etrafa duyurulur:

Tîre âhım ilge zâhir kıldı könglüm köymekin

Gerçi ot yaşursa anı âşkâr iyeler tütün

(G. 473 / 4)

Âşık, aşkından öyle zayıflamıştır ki adeta kuru bir ota benzemiştir. Gönüldeki ateş ise, onu tutuşturarak duman çıkmasına neden olmuştur:

ĖaminĖ otığa kuruğ cismim otun

Köngül ağkerdür anĖa âh tütün

(G. 494/1)

1.2.2.6.1.4.3.

Kül

Âşğın canı aşk nedeniyle yanmıştır ve zayıflayan teli bu ateşle tutuşup kül olmuştur. Aşk ateşi şarap ateşi ile bağdaştırılarak nefesin kül olmasından dem vurulur:

Sâkiyâ ‘ışk otı ger yok mey otın rüşen kıl

Ki kül olsun nefesi Ėâr u Ėas u renc ü ta‘ab

(G. 61/6)

Âşğın hâlini anlamak için etrafına, beden evine bakılması önerilir. Âşık, kül ve ateşten müteşekildir. Yanan gönlünün ise oldukça incindiği vurgulanır:

Kirib külbem içre kül ü otnı körseñg

Bu sūzān köñgöl bir āzürde-tendür

(G. 166/2)

1.2.2.6.2. Madenler

1.2.2.6.2.1. Akik

Yemen ülkesinde bulunan bu kırmızı taşın rengini Süheyl Yıldızı'nın ışığından aldığı rivâyet edilmektedir. (G.371/4). İlk çıkarıldığında yumuşak bir madde olduğu, sonradan katı kıvam kazandığı nakledilmiştir (Onay, 1996(b), s. 95). Divân şiirinde dudak, renk bakımından akik taşına benzetilmiş olup bu bağlamda âşığın gözyaşları ile akik arasında da ilgi kurulmuştur. Halk arasında akik taşının durmayan kanı durdurma özelliğine sahip olduğu, insan ruhuna pozitif enerji verdiği inanişmektedir (Pala, 2004, s. 14). İki akik tesbihin (sevgilinin dudağının) bilmeden söz söyleyince âşığı üzdüğü ve âşığın kan gibi gözyaşı akıttığına değinilmektedir:

Bilmey didiñg üzülmiş iki sübħa-i ‘akîk

La‘liñg ğamıda kan kibi eşkim kaşarıdur

(G. 173/3)

1.2.2.6.2.2. Altın (Altûn, Zer)

Divân şiirinde genellikle “zer” sözcüğüyle ifâde edilen “zer”, değerli bir maden olması ve süs eşyası olarak kullanım alanı bulması ile öne plana çıkmaktadır. Tasavvufta anlam genişlemesine uğrayarak “riyâzet, mücâhede ve çile” gibi ulvî anlamlar kazanmıştır (Uludağ, 2001, s. 391). Bazı beyitlerde güneş ışığının altın renginde olduğuna ve yeryüzüne altın gibi ışıklarıyla bereket saçtığına değinilir:

Çü sindin oldı kuyaş pençesi ara tola altun

Saçarğa dāğı sin ettiñg anğa kerem yedd-i tūlā

(G. 2/5)

Yeryüzünde diğer yerler sıradan taş-toprak iken, sevgilinin yaşadığı yerin toprağı altın olma özelliğine, kimyâsına sahiptir:

Qılıp taş u tofrağnı altun ki bar

Siniňg kār-gāhıngda bu kīmyā

(G. 33/6)

Âşık, yüzü aya benzeyen sevgilinin üzüntüsüyle bir âh çekse, bu âh yükselerek gökyüzü damına ulaşacak ve altından bir sütun gibi görüntü oluşturacaktır:

Sipihr saķfıga altun sūtün bolur ey māh

Demī ki çarhķa çiksem ğamiňgda şu‘le-i āh

(G. 582/1)

Divân şiirinde altın tac, ışıltılı görünümü ve yükselen sivri uçlarıyla güneşe teşbîh edilerek tacın baş üzerinde taşınması ve kıymetli oluşuyla da güneşin gökyüzünde insanların başı üstünde olması arasında ilgi kurulur:

Bu şeb-istān içre kildi farķıga tīğ üzre tīğ

Başı üzre çunki koydı tēc-ı zer şāhāne şem‘

(G. 293/8)

1.2.2.6.2.3. Demir (Temir)

Demir, insanın koruma, savunma, barınma gibi doğal ihtiyaçlarını karşılamak için varlığına ihtiyaç duyulan bir lüzumlu bir unsurdur. Divân şiiri kapsamında ise “demire su vermek, temir, temür” şeklinde karşımıza çıkar. Sevgilinin bakışları demirden bir oka benzetilerek yaralayıcı özelliğine gönderme yapılır. Sevgilinin kirpik oku, demirden bir balta gibi āşğın yaralı bağrını delmekte; bu durum meşhur hikāye kahramanı Ferhād’ın külüng ile dağı delmesine benzetilmektedir:

Başağıng timürin tīşe yasap āh otıdın

Guşsa tağını qazar iyle ki Ferhād kö

(G. 415/4)

1.2.2.6.2.4. Gümüş

Altın madeninden sonra kıymetli bir yeri olan gümüş, Divân şiirinde sevgilinin güzellik unsurları arasında yer alan çene, kol uzuvları ile ten için kullanılmaktadır. Âşığın gözyaşları genellikle rengi itibariyle gümüşe benzetilir. Edebî metin yazarları, gümüş madeninin taş içerisinde çeşitli işlemlerle elde edilen bir maden olması dolayısıyla sevgilinin bedenine benzeterek bu beden içindeki taş kalbe atıfta bulunur.

Gümüş madeni, sevgilinin teninin beyazlığını ve parlaklığını anlatmakta en iyi benzetme unsurlarındandır (Erdoğan, 2013, s. 464). Gümüş bedenli sevgilinin süslü elbisesi, parlak ışıklarıyla geceyi aydınlatan Ay ışığı gibi; âşığın karanlık dünyasını aydınlatır:

Hil'atın eylebturur ol şūh-ı sīmīn-ber kıara

Tūn sevādı birle kıygen dik meh-i enver kıara

(G. 25/1)

1.2.2.6.2.5. İnci

Kıymetli taşlardan olan inci, Divân şiirinde sevgilinin dişlerinin beyazlığı, düzgünlüğü ve sıralanmış gibi muntazam dizilişi bakımlarından benzeyen olur. Benzetme unsurları içerisinde en fazla tercih edilen incidir. Sevgilinin ağzı mücevher kutusu, içerisinde yer alan dişler de bir dizi inciye temsil etmektedir. Âşığın gözünün denizine dalan düşünce dalgıcı, sevgilinin dişi gibi bir inci tanesi bulamaz. Öyle ki sarraf, sevgilinin dişini göreceksin olsa mesleğini terk eder (Pala, 2004, s. 126). Sevgilinin yüzü Ay'a, parlaklığı dolayısıyla da yıldız ve inci parlaltısına benzetilir:

Yüz devride kırandur yā encüm incüsidin

Gerdūn tirip müdevver kıldı kıamerğa hāle

(G. 575/4)

Dizelerde deniz ve maden ocağı, inci ve kırmızı değerli taş birlikte verilerek söz sanatı yapılmış gözün inci gibi yaş dökmesine, gönlün kan ağlamasına gönderme yapılmıştır. Âşık, sevgili uğruna o kadar çok ağlamıştır ki gözyaşlarından deniz meydana gelmiştir:

Köz ü könğül kurumış ni tökkey ayağınğga

Ki kalmamış dürr ü la'l uşbu baħr u kânım

(G. 35/4)

Ayrıca Divân şiirinde “dürr-i dâne, dürr-i galtân, dürr-i yek-dâne, dürr-i şehvâr” gibi adlarla anılan kıymetli inci, tek ve büyük olan incidir. Divân şiirinde, nisan yağmurunun yılanın ağzına düşerse zehir haline geleceği tasavvur edilmektedir. Ayrıca lü'lü-yi müdevver (yuvarlak inci) tamlaması da bir çeşit zehir karşılığında kullanılmaktadır (Pala, 2004, s. 126).

1.2.2.6.2.6. Kehribar (Kehrübâ)

Halk arasında saman kapıcı olarak da bilinen keh-rübâ (kehrübâr) kömür cinsinden bir maddedir (Onay, 1996(b), s. 313). Âşık, sevginin yoluna baş koyar, çer çöp olup savurulur. Taş, sarı ve tonlarında olması nedeniyle sevgilinin eziyetinden beni sararan âşığa teşbîh edilir. Sanki sevgili bir kehrübâdır ve âşık da saman çöpüdür aralarında bir çekim gücü oluşur:

Yolıda bes ki koydum çihre sançılğan ħas u ħâşâk

Samanlar bil ki çıkmış keh-rübâ dik çihre-i zerdim

(G. 429/3)

1.2.2.6.2.7. La'l

Yakut cinsinden olup, genellikle kırmızı rengi ile bilinen; Arapçada “balhaş” sözcüğüyle karşılık bulan değerli taştır (Kutlar, 2005, s. 229). La'l yerine “Seylan Taşı” ismi de kullanılmaktadır. İbraniceden Farsçaya, oradan da Arapçaya geçtiği düşünülen taşın ortaya çıkışı ile ilgili birtakım rivâyetler bulunmaktadır. Büyük bir deprem sonucu Bedahşan yakınlarındaki Sekenan Dağı'nın yarılmasıyla ortaya çıktığı söylendiği gibi, yerden beyaz renkte çıkarılan taşın kana bulandıktan sonra güneşte kurumaya bırakılması ve Süheyl yıldızının da tesiriyle kızarıp asıl rengini kazanması rivâyet edilmektedir (Pala, 2003, s. 69-70).

La'l taşının, edebî metinlerde İskender'in zulumâtan çıkardığı taşlardan birisi olduğu belirtilmekle birlikte “âb-ı hayât, âb-ı hayvân, çeşme-i hayvân, Hızır” ile bağlantılı şekilde ele alındığı görülmektedir (Kutlar, 2005, s. 25). La'lin kana

bulanıp Güneş'te bırakılmasının da âşîğın gam ve çile çekmesiyle arasında ilişki kurulduğuna da rastlanmaktadır. Kırmızı rengine kavuşan la'l taşı ile sevgilinin dudakları ve âşîğın kanlı gözyaşları arasında renk itibariyle bir benzetme mevzusu oluşturulmaktadır:

La'linğğa yitib hâre egerçi uşatıbdur

Çun anda yitib la'l bolup kıadrde hārā

(G. 28/6)

Âşîğın çektiği acı ile yüreği yanıp kurumuş, gözünden akan yaşlar ise kan ile birleşerek akmaya başlamıştır. Gönül denizinde inci ve la'l kalmamıştır:

Köz ü köngül kıurumış ni tökkey ayağınğğa

Ki kıalmamış dürr ü la'l uşbu baır u kıānım ara

(G.35/4)

Sevgilinin yokluğunda iki göz her zaman kanlı yaş dökmektedir:

Āteşin la'l dik aıker tokedürler her dem

Lebi hecride iki dīde-i hūn-bār maınga

(G. 43/3)

1.2.2.6.2.8. SadeF

Sedef, incinin yetişmesine sebep olan istiridyenin sert ve şeffaf kabuğudur. Deniz kaplumbağasına benzeyen bir çeşit istiridyeyi ifade etmek için kullanılır. Nisan ayında denizin yüzüne veya sahile çıkarak ağzını açtığı ve yağmur tanesi yuttuğu anlatılan sadeFin, bu yağmur tanelerini salgıladığı bir madde ile inciye dönüşürdüğü belirtilir. Divân şiiirinde sadeF şekil yönüyle kulağa ve göze benzetilir (Pala 2006, s. 385):

Gevher-i 'ışkığa könglümni n'itip kılmay şadeF

Munça bes kim közni ifşāsığa deryā kılmayın

(G. 529/2)

1.2.2.6.2.9. Yakut

Kırmızı, sarı, gök renklerinde olup ateşe dayanıklı olduğu söylenen bir taştır. Nar kırmızısı renginde olanı daha makbul olup eski tıpta vesveseye ve kalbe iyi geldiği söylenir. Kırmızı rengi ve kıymeti nedeniyle yakuttan; birçok süs eşyası yapımında yararlanır. Ayrıca Hz. Süleyman'ın Mescid-i Aksa'nın yapımında kullandığı bir taş olduğu (Köksal, 2013, s. 210) bilinmektedir.

Kıssaya göre Süleyman Peygamber'in mührü bir yüzüktür. Süleyman Peygamber; insanlara, vahşi hayvanlara, cinlere ve devlere hükmettiği saltanatı esnasında yüzüğünü bir dev (veya cin) çalar ve kısa süreliğine tahta geçer (Pala, 2006, s. 525). Şiirlerde, Hz. Süleyman'ın yüzüğünün çalınması olayına telmihte bulunularak yuvarlaklığı, rengi, insanları büyülemesi yönleriyle yakut bir yüzüğe benzeten sevgilinin dudakları "mühr-i Süleyman" olarak telakkî edilir.

Aşk yolunda divâne olan şâir, sevgilinin yakut dudakları nazmetmeye başladığında etraf cevherle dolar. Zira sevgilinin her bir özelliği ancak değerli taşlarla anlatılabilecek kıymettedir:

Çunki her bir nükte dir-sin saçılır yâķüt u la'1

Allah Allāh kim dip irkin bu şıfāṭ rengin ḥadīs

(G. 105/3)

Sevgilinin yakuta benzeyen dudağı o kadar değerli, o kadar rahmetlidir ki söz söylemeye başladığında âşık da ferahlık bulur:

Cān ferahı taptı lebinḡ cevheri bolḡaç anḡa ķūt

Allāh Allāh ni müferriḡ bolur irmiş yâķūt

(G. 91/1)

Âşık ah ederek kanlı gözyaşı dökmesi ile yakutun değerli olanının kırmızı renkte olması arasında ilişki kurulmuştur:

Āhım andaķdur ki la'linḡ şevķidin her ķaṭra ķan

Tökse köz yâķūt dik baḡlandurur berdi anınḡ

(G. 353/4)

1.2.2.6.2.10. Zümrüt (Zümürüd)

Arapça “zümürüd” şekliyle karşılaşılan taş türü olup “pek yeşil” anlamına gelmektedir. Bazı yerlerde “Koşulsuz Aşk Taşı” şeklinde de kullanılmaktadır. Elmastan sonraki en sert taştır ve tasavvufta üzerine bütün varlıkların suretleri nakşedilen küllî nefis manasına gelir. Zulmânî adındaki zümrüt türü, zulumat ülkesinde İskender’in karşısına çıkmıştır (Sungurhan ve Eydurhan, 2006, s. 333). Ziyet eşyası olarak kullanılmasının yanında, sihir ve büyü yapımında da kullanıldığı bilinmektedir. Bu taşta bakan yılanın kör olduğu (Onay, 2014(a), s. 441) gibi birçok tesire sahip olduğu söylenmektedir.

Metinlerde ise bu özelliklere ve rivâyetlere değinilirken rengi, kıymeti daha ön plana çıkmakta, benzetmelere konu olmaktadır.

İlkbahar mevsiminin gelip etrafın yemyeşil olması renk bakımından zümürüde benzetilir. İnsanların ilk yaratıldığı zamanda uzuvlarının oluşturulması hususu hatırlatılarak; sevgilinin zümrüt yeşili ayva tüylerinin arasında bulunan dudağının la’le benzediği vurgulanır:

Güyâ leb ü haṭṭıngı ṭarḥ itkende naḳḳâş-ı ezel

Şingerf ü zengâr ornığa la’l ü zümürüd kıldı cel

(G. 389/1)

1.2.2.6.2.11. Lacivert

Farsça “lâjverd, lâjüverd” şeklinde kullanılan, koyu mavi renkli; katı, parlak değerli bir süs taşıdır. Aynı zamanda “mora yakın mavi renk” anlamında da kullanılır. Bedahşan şehrinin yakınlarındaki Lâciverd Dağı’ndan çıkarıldığı belirtilmektedir. Bu taşı Hz. Süleyman’ın emriyle devler ortaya çıkarmıştır (Kutlar, 2005, s. 222-223).

Laciverd taşının içinde bulunan altın renkli parçacıklar ile laciverd gökyüzünde bulunan yıldızlar arasında ilgi kurulur:

Lâceverdī çerḥ cāmıda şafakdın koydı mey

Ḳoy şafak-gün bâdesin hem lâcverdī cām ara

(G. 8,2)

Şiirlerde kaç ile birlikte geçtiğinde çoğunlukla görmeyi artırma özelliğinin ele alındığı dikkat çeker:

Ya qaşınğğa qatlı uçün zîb firāvān iyleding

Kim hem ittiñg lâceverd ü hem zer-efşān iyleding

(G. 347,1)

1.2.2.6.2.12. Zeberced

Zümrüd cinsinden bir cevher olup yeşil renklidir. Başta felek, bahçe olmak üzere çeşitli tasvirlerde özellikle renk bağlamında kullanılır. Hararet azlığından dolayı zümrüt olamayan ve değerce zümrütten aşağı olan zebercedin az bulunduğu, İskender'in hazinesindeki cevherlerden biri olduğu söylenir. Göze iyi geldiği, cüzzamlı biri yemeyi adet hâline getirirse bu illetten kurtulabileceği belirtilir.

1.2.3. Canlılar

Bitkiler

1.2.3.1.1. Ağaçlar (Yıgaç)

Divânda sıklıkla kullanılan ve ele alınacak olan iki ağaç türü servi ve şimşaddır.

1.2.3.1.1.1. Servi

Divân şiirinde adından en çok söz edilen ağaç servidir. Yaz-kış yeşil hâlini koruyan serviyi sonbahar rüzgârları dahi etkilemez, dayanıklı bir ağaç cinsidir. Beyitlerde çoğunlukla sevgilinin boyuna teşbîh edilir, hafif rüzgârda salınışı dolayısıyla “serv-i revân tamlaması tercih edilir. Serv-i sehî, serv-i hırâmân, serv-i revân” gibi tamlamaların oluşturulmasında bahçe mazmununda yer alan ağacın ahenkle salınması dikkate alınmıştır (Pala, 2004, s.400). Güzellik bahçesi içerisinde sevgilinin boyu servi ağacına eşittir; onu isteyen gönüller de o servi boylu güzel üzerinde bir kuştur:

Hüsñ bāğı içre qadding serv bolmaqlıqqa tuş

Her hevā kılgāñ köñgöl ol qad üze serv üzre kuş

(G. 250/1)

Tasavvufî mânâda ise servinin “Elif” harfine benzemesi, ebced hesabında l’i ifâde etmesi; yani Allah’ın simgesi olması mevzularına değinilmektedir (Uludağ 2001:315). Çoğunlukla mezarlık çevrelerinde bulunmasının nedeni rüzgârda salınırken “Hû! (Allah!)” sesini çıkarmasıdır. Bu ses, onun Allah’ı zikrettiğini işâret etmekte olup mezarlıktaki ölüler için bir mağfîret vesîlesi olduğunu düşündürür (Pala, 2006, s. 400).

Sevgilinin boyunun en önemli özelliği biçimce düzgün ve uzun olmasıdır. Serviler su kenarında bulunur. Âşığın gözü daima yaşlı olduğu için sevgilinin servi boyu âşığın gözünü yer edinir. Âşığın gönlü, gözyaşı gibi akıp sevgiliye gider. Bu nedenle servi boylu sevgilinin de âşığa meyletmesi gerekir (Erdoğan, 2013, s. 411). Uzun boylu sevgili karşısındaki servi ağacı, bir köleye benzetilmektedir. Bunun sebebi servinin daima ayakta kalması dimdik duruşu ile kölelerin emre âmâde, hizmete hazır şekilde ayakta durması arasındaki benzerliktir. Bağ-bahçe terminolojisinde servi boylu sevgilinin çemende görünmesi bahçivânı şaşkınlığa uğratar:

Çading çemende körüb bâg-bân servin

Közige ilse hemânâ kirektür anğa yıgaç

(G. 111/4)

Bazen sevgilinin boyu karşısında servi küçümsenir. Sevgilinin fidana benzeyen boyunun değerini anlamayanlar onu serviye benzetir. Sevgili salına salına yürür oysa servi hareket edemez, dikildiği yerde sabit şekilde durur; o sadece uzun ebatı ile ön plana olan kupkuru bir ağaçtır. Hiçkimse servi ile sevgilinin boyunun eşit olduğunu söyleyemez:

Serv kim tinğ tutmas öz çaddi bile her naħni

İ’tidāl içre imestür serv-i çadding birle tinğ

(G.100/2)

Çâmetinğga serv taħlîd iyleben şaldı şikest

Bu sezâdur ger giyeh serv-i sehîga ötkenür

(G. 146/2)

1.2.3.1.1.2. Şimşâd

Diğer adıyla “şimşir ağacı”, sevgilinin boyunun teşbih edildiği ağaçlardan birisidir. Âşık, sevgilinin şimşâd gibi olan boyunu gördüğünden beri kederden kurtulamamıştır (Erdoğan, 2013, s. 424). Benzetme unsuru olarak kullanılan şimşâd ağacı ve diğer ağaçların en önemli özelliği meyvesinin olmayışdır; bu yönüyle sevgili karşısında mağlup gösterilir:

Bâğ-ı ‘ıtrı çü nesīm-i gül ü şimşâd birür

Yârniñ gül yüzi şimşâd kıddin yâd birür

(G. 196/1)

1.2.3.1.2. Çiçekler

1.2.3.1.2.1. Gül

Aslında bir çeşit dikenli çalı türü olan gül, güzel kokusu ve elvançeşit rengiyle asırlardır insanlığı derinden etkilemiş, onların hayatlarında seçkin bir yere sahip olmuştur. Edebî metinlerde gülden bahsedilirken bülbülden ve gül bahçesinin de dem vurmak gelenek hâline gelmiştir. Gül, aşkın her çeşidinde sevgiliyi temsil ederken, bülbül de onun aşkıyla yanıp tutuşan âşığa karşılık gelmektedir. Süregelen efsâneye göre, gülün rengi başlangıçta kırmızı değildir. Güzelliğiyle övünen gül, bülbüle yüz vermez, bülbül gülün bu kayıtsızlığına dayanamayarak gövdesine konuverir. Dikenler bülbülün göğsüne batınca akan kan gülün dibine sızarak köklerden damarlarına doğru yayılır. Zavallı bülbül, bu efsânedeki aynı zamanda sevgisi uğrunda canını veren âşık rolündedir.

Tasavvufî terminolojide gül, ilâhî güzelliği ifâde ettiği gibi; Allah’ın sevgilisi Hz. Muhammed (s.a.v.)’i de temsil etmektedir. İlâhî güzelliği ve ihtişamı en güzel biçimde yansıttığı için iştîyâk hâlindeki ruhun sembolü olmuştur (Ayvazoğlu, 2006, s. 123-135).

Bülbülün güle olan aşkı, birçok Divân şâiri tarafından gerek mesnevilerde gerek gazellerde lirik biçimde anlatılmıştır. Divân şiirinde rengi, şekli, kokusu, dikenleri ve kısa ömürlü oluşuyla bir yığın teşbihe konu olan kırmızı gül, sıklıkla ateşe yahut ateş güle benzetilir. Nemrut’un İbrâhim Peygamber’i mancınıkla içine

attığını, ateşin de Allah'ın emriyle gül bahçesine dönüştüğünü unutmamak gerekir (Ayvazoğlu, 2006, s. 142):

Habibiñ isteyü gül-şen ara her dem gül ister-min

Mini Yüsufdin ayru kıldı anlı köñgleki hursend

(G.126/5)

Divân şiirinde en çok sözü edilen çiçek olan gül ile sevgilinin yanağı arasında sıkı münâsebet bulunmaktadır. Gerek koku, gerekse renk bakımından çok güzel olan gül, daima tazedir. Bu yönüyle çemenin ve baharın vazgeçilmezidir. Baharın diğere adının gül mevsimi olması da güle verilen önemden ileri gelmektedir. Sevgilinin yüzü ve yanağı rengi itibariyle güle teşbîh edilir:

Zülf ü yüzdin sünbülünğni gül üze taratma köb

Dehr bāğıda gül ü sünbül isin botratma köb

(G. 82/1)

Gülün her seher vakti sabâ yelinin parmaklarıyla açıldığı tasavvur edilmektedir. Onun açılması sevinç ve neşe belirtisi sayılıp bahar geldiğine ve eğlencelerin başlayacağına delâlet etmektedir. Gül bu kadar çekici olmasına rağmen ufak bir esintiyle dağılıp çabucak solmakta, bu yönü onun kalıcı değil geçici bir varlık olduğunu ortaya koymaktadır (Pala, 2006, s. 171). Beyitlerde sevgilinin güzelliğı karşısında sünbülün kararıp gül kızardığından dem vurulur:

Dimese sünbül ararıp gül kızarsın ni için

Taratur cennet güli üzre mu'anber sünbülin

(G. 491/3)

Bu çemende gonçe irmes anğla bülbül köñgli kim

Şişledi 'ış eylemekke âteşin güldin kebâb

(G. 65/6)

Âşık, gül yüzlü sevgiliyi gördüğünde mutlu olur. Bu durum gül hep gonca şekliyle gören, açıldığı anı görmek için gece boyunca uyumayıp âh u feryat eden

bülbüle benzetilir. Daima gülün açılacağı vakti bekleyen bülbül, bağına gülün dikenini batırınca feryat ederek canını teslim eder:

Nālān-min açar bolsa yüz ol hür-ı perî-zād

Bülbülğa ni tañg gül açılır faşda feryād

(G. 133/1)

Bu çemende tartıban bülbül tañg atkuncha figān

‘Işğ dersin gūyiyā gül defteridin örgenür

(G. 146/6)

1.2.3.1.2.2. Nergis

Sevgilinin gözüne benzetilen nergis, şekli ve rengi dolayısıyla zikredilen çiçeklerden biridir. Boynunun aşağıya doğru eğik olması sevgilinin mest bakışını hatırlatır. Ayrıca bazı beyitlerde “Narkissos” efsânesi ile ilişkilendirilerek çiçeğin mitolojik anlamda oluşumuna da gönderme yapıldığı olur (Bkz. Pala, 2006, s. 356). Nergis ile sihir kelimelerinin beyitlerde nergis ile birlikte kullanıldığı dikkat çekmektedir. Nergisin içinde bulunan bir madde insanı sarhoşlaştırır. Nergisteki bu sarhoş etme özelliği ile sevgilinin süzgün bakışı arasında bağlantı kurularak verilir. Divân şiirinde sevgilinin güzellik unsurları delici aletlere benzetilmektedir. Her kirpiği zehirli bir neşterdir, gözleri ise durduk yere mahmurlaştırılan iki nergis gibidir:

Veh ki her kirpiki bir nişter irür zehr-ālūd

Gerçi bar ol iki nergiste şeker-h̄āb tola

(G. 48/3)

Sevgilinin boyundan söz edilirken, nergis gibi süzgün bakışlarından ve gül gibi yanağından da söz etmek adettendir:

Cilve kıldı kıddinğ ü nergis ü gül boldı tanuğ

Anğa kulluğ hatı kim süsen-i āzād birür

(G. 196/3)

Közünğ nergis ‘izārınğ gül kadınğ serv ü saçınğ sünbül

Bozuğ könğlüm hayālidin bularnınğ turfe bāğ olmuş

(G. 261/4)

Âşığa gül yanaklı, servi boylu güzel yoldaş olur ki, (onun) gözü karşısında nergis kendinden geçer; ona hayran olur:

Mañga bir serv-i gül-ruğ boldı mūnis

Ki hayrāndur közi allıda nergis

(G. 233/1)

1.2.3.1.2.3. Sünbül

Sâmî'nin “Soğanından hâsıl olan ma'ruf çiçek ki envâ'ı olur. Zülf-i hûbândan kinaye olur.” (Sâmî, 2004, s. 737) dediği sünbülün, Türkçe Sözlük'te sünbül şeklinde geçtiği görülmektedir.

Sünbül, klâsik Türk şiirinde daha çok insan uzuvlarıyla ilişkilendirilmiştir. Sünbül; güzel kokulu olması (müştîn, ‘abîr, mu‘anber, ‘anberîn); kıvrımlı, dalgalı ve karmaşık görünümü (âşüfte, perîşân, târmâr, halka halka, çîn, târ); genellikle siyaha yakın rengi (siyâh, kara, lâciverd, mâ‘î, kebûdî, gömgök) olup baharın habercisi olduğu söylenmektedir. Klâsik Türk şiirindeki temel işlevi ise; sevgilinin saçı, zülfü, kâkülü vb. için doğal bir benzerlik ögesi olarak değerlendirilmesine dayanmaktadır. Beyitlerde gül ve lâleden sonra en fazla kullanılan çiçek türüdür ve genellikle gül ile birlikte anılır. Sevgilinin gül yanağı üzerine dökülen sünbül saçları vardır:

Gīsü vü yüzünğ sünbülî vü berg-i gülidin

Dīvāne-min ü şîfte leyle'n ve nehārā

(G. 28/3)

Zülf ü yüzdin sünbülünğni gül üze tarqatma köb

Dehr bāğıda gül ü sünbül isin botratma köb

(G. 82/1)

Âşığın çektiği ah ile birlikte etrafa misk kokusu savrulur, hafif esen rüzgârın etkisiyle de sünbül (saç vasıtasıyla) anber kokusu saçılmaktadır:

Zülfi mü āhim yelidın savurur ‘ālemğa müşg

Yā şabā taḥrīkidin sünbül ‘anber-efşān mudur

(G. 172/2)

1.2.3.1.2.4. Menekşe

Yere yakın oluşu ve boyunun kısalığı ile diğer çiçeklerden ayrılan menekşe (Pala 2006, s. 305) halk şiirimizde boynunun büküklüğü ile derdin ve dertlinin sembolü hâline gelmiştir. Klâsik Türk şiiri estetiğinde de kendine yer bulan menekşe, başı eğik olduğu için daha çok âşığa ve âşıklığa dair bir benzetme unsuru olarak kullanılmıştır. Bu çiçeğin zayıflığıyla âşığın bedeninin zayıflığı arasında kurulan ilişki kuruşmuştur.

Menekşenin Divân şiirindeki asıl işlevi, sevgilinin yanağında yani zülûflerinin yanında bulunan ayva tüyleri ile benzerliğine gönderme yapmaktır. Koyu ya da açık renginden dolayı ayva tüyleri için benzetilen olarak kullanılır:

Yüzge kim sançıp benefşe istediñg ḥüsnünğga zīb

Güyī ol kevd birle rüşen eyler-sin çeräg

(G. 298/3)

1.2.3.1.2.5. Nesrin

Osmanlıca-Türkçe Lûgat’te “yaban gülü, ağustos ayı gülü” şeklinde tanımlanan çiçek türü, Devâvîn Nüşhâsı’nda pek fazla geçmemektedir. Beyitte, sevgilinin güzellik unsurları gül ve beraberinde gelen gül bahçesi mazmunlarıyla verilmiştir. Boyu dikene, yanağı güle teşbih edilmiştir:

Çābükī nüşīn lebi ra‘nā ḳaddı ḥār velī

Meh-veşī nesrīn-‘izārī gül-ruḥī semen-berī

(G.621/2)

1.2.3.1. Hayvanlar

1.2.3.2.1. Başlıca Hayvan Türleri

1.2.3.2.1.1. Bülbül

Dvn Őiri geleneğinde gl ve gonca, birçok kelimeyle teŐbh ilgisi kurarak terkb hlinde anlam birlikleri oluşturur ve onlarla birlikte hem mutlak hem de genel anlamda sevgiliye istire edilmiştir. Bu, geleneğin en büyük istire evrenlerinden birisi gl ve bülbül zemininde tecelli etmektedir. Bu terminolojide, gl maŐŐk yerine, bülbül ise aşık yerine kullanılmaktadır. Tasavvufi anlamda bakıldığında gl Allh'a ise bülbül ise kula karşılık gelmektedir. Gl Hz. Muhammed(s.a.v) olduğu durumlarda bülbül m'mindir; gl mazmn ise bülbül Őirdir (Abdulkadir Dağlar, "Mazmn Glnn Mazmnuna Bülbül Olmak", *Sfi Araştırmaları-Sufi Studies sayı XV*, 2016).

Zengin bir hayal dünyası etrafında Őekillenen ve Divn Şiirinde adı en çok geçen kuş olan bülbül, güzel görünüşü, ötüşü, küçük bir vücuda sahip oluşu, ağaçlık ve bağlık yerlerde yaŐaması gibi sebeplerle geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Gle olan düşkünlüğü ile aŐıđı sembolize eden bülbül, tmesi ile bahar mevsiminin geldiğini haber vermektedir.

Divnlardaki gl-bülbül, Şem'-pervne, Leyl-Mecnn, Ferhd-Őrn, kumru-enr gibi aşık-sevgili mazmunları çıkarıldığında geriye pek az bir Şey kalacaktır (Onay, 2014(a), s. 98).

Pervnenin yanacağını bildiği hlde mumun cazibesinden kopamaması gibi, bülbül de gülün dikenlerden bağrının kanayacağını bildiği hlde güle olan karşı konulmaz ilgisinden vazgeçemez:

Sin ittiŋ Şem'  glde cilve kim pervne v bülbül

Biri kydi birige boldı yüz derd  bel peyd

(G. 15/4)

Divn Şiirinde sıklıkla geçen bitkilerden olan gl, genellikle kırmızı rengi bağlamında kendine yer bulur. Zevk ehlini gl bahçesine çağırarak gl ile olan macerasını kinata haykıran bülbülün, "bin" (1000) anlamına da gelen "hezr" kelimesi ile tevriyeli; ayrıca cinaslı kullanıldığı da grlmektedir. Ateş rengindeki gl, bülbülü kendine aşık eder, bülbül onun aŐıkıyla yanar:

Āteşin gül çünkü bülbül köydürür yüz vech ile

Ni asıg feryād u efgān birle miᅡg destān

(G. 40/6)

Gül bahçesinde sabah vakti yaklaşırken bülbül figān eder, aşk dersini sanki gül defterinden okuyarak (yapraklarından) öğrenir. Beyitlerde bahar gelip güller açtığı zaman bülbüllerin gülleri görünce ötmeye başladığını açıklayarak hem bülbüllerin güller için öttüğüne hem bülbüllerin ötme vaktinin bahar mevsimi olduğuna, hem de güllerin açma zamanına işâret edilir:

Bu çemende tartıban bülbül taᅡg atkunça figān

‘İşk dersin gūyiyā gül defteridin örgerür

(G.146/6)

Gül-zār, gül-istān gibi isimlerle anılan bahçelerde aslında sadece güller bulunmaz. Lāle, sūnbül, nergis, çiğdem, şebboy, nilüfer vb. türlerde elvançeşit çiçekler bulunmaktadır. Bülbülün diğerlerinden farklı olduğu vurgulanmak için o türler geri planda bırakılmış; bu vasıtayla gül yüceltilmiştir. Gül, bülbülün gönlünü avlayan acımasız avcı olarak tasvir edilir:

Bu çemen ara gehī avla hezār köᅡglini ey gül

Ki yitişkūsi ᅡazān çapᅡunı eyle kim hezāre

(G. 574/6)

Gül-bang, “bülbül şakıması” karşılığında kullanılan bir sözcük olup yeniçeriler ve Kalenderîlerin söylediği ilâhî olarak da tanımlanmaktadır. Bülbülün haykırışı ile tekke şeyhlerinin ilâhî okuma esnâsında çıkardıkları “Hū” sesi arasında anlam ilişkisi kurulmuş ve hū çeken dervişler/şeyhler bülbüle benzetilmiştir:

Kiçe kündüz kıılma gül-bāᅡmᅡᅡı bes ey andelīb

Kim saᅡga biş kün bu gül-şen içre mihmān boldı gül

(G. 409/6)

Yemyeşil gül bahçesinde güzelliğiyle kendine hayran bırakan gülün çevresinde dikenlerin rakibi çağrıştıracak şekildeki kullanımını aşağıdaki beyitte söz konusu edilmiştir:

Bu çemen gül-zârîğa birme könğül iy ‘andelîb

Kim irür her gül ki körsenğ tigraside yüz tiken

(G. 483/6)

1.2.3.2.1.2. Papağan

Tûtî kuşu, bebgâ; mecâzen söylediğini bilmez, anlamaksızın ezberleyen (Sâmî, 2004, s. 339) anlamlarına gelen sözcük, Fars kültürü aracılığıyla klâsik edebiyatımızda kullanılmaya başlanmıştır. Farsçada “tûtî”, Arapçada “bebgâ”, Türkçede papağan ya da dudu denilen kuştur. Papağan, duyduğu sesleri taklit edebilme, kendisine öğretilen sözleri öğrenme ve anlamını bilmeden, düşünmeden söyleyebilme yeteneğine sahip bir kuştur. Papağana konuşma öğretilirken, bir sözü tekrarladığında ödül olarak ona şeker verilmiş (Zülfü, Güler; “Divân Şiirinde Papağan”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2, Sayı:1, ?, Mart 2010, ss. 61-71).

Bu nedenle papağan şeker yemeye alıştırmıştır. Papağan, şeker yemeyi sevdiği ve insanın hoşuna giden sözler söylediği için şeker ve şîrîn kelimeleriyle bir arada kullanılmıştır:

Çikti baş hâttinğ leb ü hâlinğ kaşıda veh ni tañg

Ger mülâyim bolsa tûtî şekker ü hindü körüp

(G. 77/4)

Sebze-i hâttinğ irür şîrîn-lebinğ eṭrâfıda

Ḥayl-ı tûtî kim hücum iylep turur şekker tapıp

(G. 79/2)

1.2.3.2.1.3. Tavus

Tavus kuşunun, çok güzel bir kuş olduğu halde dertli bir kuş olduğu söylenir. Güzel endamıyla yürürken gözleri ayaklarının çirkinliğine takılır buna “âh” edermiş. Çıkardığı ses de çirkin olup ötüşü “âh” kelimesidir. Anlatıya göre tavus güzelliğiyle çok övüldüğü için Allah onun gururunu kırmak amacıyla sesini ve

ayaklarını çirkin yaratmıştır. Başka bir efsâneye göre ise Tavus, cennetteyken şeytanın cennete girmesine alet olmuş ve cennetten çıkarılmıştır. Cennetteyken ayaklarının güzel olduğundan süslü olduğu, atıldıktan sonra ise çirkin ve çıplak olduğu ifade edilmektedir. Söylenceye göre tavusun çıkardığı âh sesi cennetteki güzelliğini hatırlamasıdır (Pala, 2004, s. 443). Divân şiirinde, açılması, rengârenk oluşu, gezip tozması ve salınışı yönünden sevgiliye teşbîh edilir:

Lâcverd u vesme birlen zîb birgen kaşlarınġ

Cilve-ger bolġan iki řāvus irür gül-zār ara

(G. 32/3)

1.2.3.2.1.4. Güvercin (Kebûter)

“Güvercin” sözcüğünün Arapçası “hamâm, hamâme”; Farsçası ise “kebûter”dir .Eski Anadolu Türkçesinde “göğërçin” şeklinde kullanılmaktadır. Hz. Peygamber, Mekke’den Medine’ye hicret ederken Sevr Dağı’ndaki bir mağaraya sığındığı sırada, örümceklerin ördüğü bir ağ üzerine yuva kurarak Hz. Peygamber’in gizlenmesine yardım ettiğinden dolayı güvercin, manen makbul bir kuş sayılmaktadır. Tasavvufta gönül ve sır ulağı olarak geçen güvercin makamdan makama haber götürür. Güvercin, aynı zamanda ermişlerin ruhudur. Nitekim kimi tarikat ulularının ruhlarının uyurlarken bedenlerinden çıkıp, kutsal yerleri dolaştığına inanılır.

Güvercin, Türk edebiyatında eskiden posta işlerinde kullanılması dolayısı ile meşhurdur Güvercin, eski edebiyatımızda özellikle haberci remzi olarak geçmektedir. Ayrıca ehlî olması, yabancılarının avlanması ve kebab edilmesi ile ele alınır. Can ve gönül için benzetme unsurudur. Döne döne uçması ve ‘ku, ku’ diye ötüşü de bariz özelliklerinden olup, ‘Nereye? Nereye?’ veya ‘Nerede? Nerede?’ sorusunun mukâbili gibi kabul edilmiştir (Pala, 2006, s. 264).

Güvercin kelimesi divanlarda aşk kebûteri, âvâre kebûter, âzâde kebûter, gönlüm kebûteri, kasr-ı İrem kebûteri, kebûter gönlüm tamlamalarında da geçer. Beyitlerde “güvercin” kelimesi gönül, av, avcı, tuzak ve zülûf sözcükleriyle anlam ilgisi kurularak verilmiştir. Sevgilinin bir avcıya, uzun saçı (zülûfü) bir tuzağa benzetildiği beyitte; güvercin ise o tuzağa düşen âşığın gönlü yerine kullanılmıştır:

Könğlüm zekānığ içre körüb yapıdığ anğa zülf

Çāh üzre kebüterğa yayar dāmını şayyād

(G.133/4)

1.2.3.2.1.5. Hümâ

Farsçada “devlet kuşu” anlamına gelen Hümâ kelimesi efsânevi “hümâ kuşu” karşılığının yanında ‘saadet ve kutluluk’ anlamlarına da gelmektedir (Devellioğlu, 1999, s. 390). Söz konusu kuş, doğan cüssesinde ve bir miktar tûlânî, açık mavi renkli, kuyruğu münakkaş cigâli kuştur. Gölgesi kimin üzerine düşerse o kişinin talihinin yâver gideceği belirtilmektedir (Onay, 2014(b), s. 219).

Kaf Dağı’nda, Okyanus adalarında veya Çin’de yaşadığına inanılan efsânevi kuş, serçeden biraz büyük, yeşil kanatlı, sarı gagalı olarak tasvir edilmektedir. Kuşun, ayaksız olduğu, kemikle beslendiği ve dirisinin ele geçmediği söylenir. Çoğu zaman simurg kuşu ile karıştırılan hümâ kelimesi ile birçok terkîb yapılmıştır ve hemen hepsinde baht açıklığıyla ilişkili düşünceler vurgulanmıştır (Hümâ-pervâz, hümâ-pâye, hümâ-sâye vs.). “Hümâ-yı beyzâ-yı dîn” terkibi ise Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v) için kullanılmıştır (Pala,2004, s. 216).

Efsânevi bir kuş olan hümânın kemikle beslenmesi mevzusu beyitlerde sıklıkla yer alır:

Çün hümâğa tu ‘medür āhır başında her sünğek

Ol hümâ başınğğa biş kün sâye-güster boldı tut

(G. 94/3)

1.2.3.2.1.6. At

Türk kültüründe önemli bir öge olan at, Divân şiirinde de kendine yer bulmuştur. Bahsi geçen şiir geleneğinde, dört ayaklı hayvanlar arasında at, sıklıkla kullanılmıştır. Divân şiiri geleneğinde çok farklı şekillerde karşımıza çıkan at ve at güzelliği ile ilgi mevzular “rahşiyye” adı verilen müstakil edebî türlerde anlatılmıştır. Atların hızlı koştunu belirtmek için şimşeğe teşbih edildiği ve toprak savurma olayının gerçekleştiği görülür:

Algalı könglüm minip bir berķ-reftār at kil

Ger mining könglüm kirektür berķdın hem bat kil

(G. 410/1)

Sürdi könglümni bozup hākī tenim üzre semend

Yilge birdi tofrağın bu eyüni virān eylegeç

(G. 112/2)

Eyle meydān içre kirmiş şedd ol çābük-süvār

Kim digey-sin çarh üze sigritgüsidür eşhebin

(G. 489/3)

Beyitlerde çoğunlukla Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerle karşılanan at ismi ve sıfatı dikkat çekmektedir. Nevâyî'ye ait olan Devâvin Nüşhâsında karşılaşılan başlıca isimler kula (at), eşheb (beyaz renkli at), kûhayl/küheylân, rahş, semend (çevik ve güzel at), şeb-dîz (karayağız at), tevsen (sert başlı at), Aşkar, Burak'tır.

Kimi beyitlerde güzel ve çevik olarak nitelendirilen bir at üzerindeki sevgili tasavvur edilir. Bu sevgili peri kadar güzeldir ve başında melek kanadından tâcı vardır:

Semend-i nāz üze ol kāfir-i belāğa baķınğ

Perī başında melek peridin otağa baķınğ

(G. 367,1)

At, o denli hızlı ve çeviktir ki seğirtmesi ateş alevine benzer:

Ot yalın dik sin kaçan çapsağ semend-i berķ-rev

Bir 'ālem ol otka başınğ üstide gül-gün yalav

(G. 548,1)

Atların rengi ön plana çıkarılan beyitte, onları salmanın dünyada kargaşa neden olacağı belirtilmiştir:

Eşheblerinġ ki rişteġa tartıldı dehr ara

Salmaġka rüşt-ā-hîz ‘acāyib tavîledür

(G. 165,3)

“At” kelimesinin geçtiġi bazı beyitlerde nal ve hilâl kavramlarına da yer verilmiştir. Atların ayaġına takılan nalın hilâl şeklinde olmasına deġilmiştir. Nal kavramının aynı zamanda sevgilinin kaşısı için de teşbih edildiġi unutulmamalıdır. Ayaġına nal takılan hayvan daha çevik hareket eder. Ayrıca felek, yani gökyüzü, güneşin doğup batması neticesinde aydınlık ve karanlık tasavvurundan hareketle sert başlı bir atı andırır:

Rākibi ni vechedin ġurşîd irür na‘li hilâl

Ger imestür tevsen-i gerdün sebük-rev merkebinġ

(G. 341,3)

1.2.3.2.1.7. Ceylan (Ahû, Gazâle)

“Ahu, karaca ve gazâl” olarak da adlandırılan ceylan güzel göz, güzel koku ve ürkeklik yönlerinden sevgiliye benzetilmektedir. Ceylan, devamlı hareketli olması; olduġu yerde sabit duramaması yönleriyle de kullanım alanı bulmuştur.

Ûn çiker-min ‘ışġ ara bir nergis-i cādū körüp

Baġlaġan it dik ki feryād iylegey āhū körüp

(G. 77/1)

Divân şiirinde ceylanın en yaygın kullanıldıġı bağlamlardan birisi de misk kokusudur. Müşġ şeklinde de rastlanan unsur, ceylanın göbeğinde yer alan bir çeşit urdur (Pala, 2004, s. 324) ve güzel kokusu nedeniyle beyitlerde yer alır. Divân şiirini dünyasına uygun olarak âşık, sevdiġi misk kokulu ceylan gibi güzel yolunda toprak olmaktan bahseder:

Bu deşt tofraġın dime müşġin ki her avuç

Bir müşġ-bū **ġazâle** ten-i ġāk-sârıdur

(G. 173/6)

1.2.3.2.1.8. Merkep (Eşek)

Klâsik edebiyatta “har” ve “merkep” şeklinde de geçer. Zaman zaman yaşanmış olaylar anlatılırken telmîh unsuru olarak kullanılan eşek, Nûh Tufânı Hadisesi’nde geçer. Gemiye her tür hayvan geçtiği hâlde eşeğin geçmediği, şeytanın kuyruğunu bırakmadığı ve bunun üzerine Nûh Aleyhisselâm’ın “Gir, ya me’lûn” demesinden sonra eşeğin gemiye geçtiğini anlatılır. Nakledilen bir başka hadiseye göre, Hz. Îsâ’ nın dünyaya gelişi sırasında Herot adlı bir Rum hükümdarın Hz. Îsâ’yı öldürme teşebbüsünden bahsedilir. Hz. Meryem’in bunu öğrenince Îsâ’yı alarak eşek ile önce Kudüs’e, daha sonra Mısır’a gittiği; daha sonraki yıllarda da Hz. Îsâ’nın bir eşeğe binerek Allah’ın dinini yaymaya çalıştığı anlatılır (Pala, 2004, s. 191). Daha çok bir olayı, durumu eleştirmek; hicvetmek amacıyla kullanılır:

Mihr terkin kılıban pest felek rahşıdın ötti

Allâh Allâh bu ni rākibdür ü veh veh bu ni merkep

(G. 59/3)

1.2.3.2.1.9. Köpek (İt)

Divân edebiyatında çoğunlukla “seg” adı ile geçer. “Cahillerin Babası” olarak adlandırılan Ebû Cehîl, köpeğe benzetilmiştir. İslâmiyet’e karşı çıkan Ebû Cehîl, pek çok Müslüman’a eziyet etmiş ve Bedir Savaşı’nda öldürülmüştür.

Divân şiirinde genellikle âşığın rakibine yaptığı bir benzetme unsurudur. Âşık, rakiplerinin sesinden, feryadından rahatsız olmaktadır. Devâvîn Nüşhâsı’nda, sevgilinin mahallesine bağlanacak it (âşık), sevgilinin mahallesinde sabahlara kadar uluyan it gibi dolaylar ile mevzu edilmiştir:

Uykuğa itler üni ger mâni‘ irdi ey köngül

İmdi koymas uykuğa itlerni feryâdıng sining

(G. 356/5)

Küyda öldi Nevâyi kaçtı andın itleri

Yok idi ölgende yâr-ı âşinâlar başıma

(G. 600/7)

1.2.3.2.1.10. Tilki (Tülkü), Arslan

Tilki, Divân şiirinde çoğunlukla kurnazlığı nedeniyle kendine yer bulmuştur. Kaba sofı ile karşı karşıya getirilerek zıtlık oluşturulan tilkinin kurnazlığı vurgulanmak istenmiştir:

Zâhid bile nefis itse temeshûr ni ‘acab kim

İt şayd kıllur vaqtda tülkü bile oynar

(G. 193/6)

Bazen tilkinin bulunduğu beyitte arslana da yer verilir:

Cünûn zencîrde ‘aşık yanında hîle-ger zâhid

Kişi körse taşavvur eylegey şîr allıda tülkü

(G. 546/7)

1.2.3.2.1.11. Pervâne

Gece kelebeği olarak da bilinen kanatlı, küçük bir böcektir. Çok küçük gözlere sahip olan bu hayvan, gündüzleri kuytu yerlerde olup ortalık kararınca ayınlığa doğru hareket eder. Gözleri kamaştığı için yolundan dönemez fener, mum ve ampul gibi nesnelere çarparak kendini yakar. Doğu edebiyatında, pervâne mumun – ışık kaynağının- âşığıdır; bilinçsizce hareket edip kendi sonunu hazırlaması da bu nedenledir (Onay, 2014(a), s. 334).

Şâir, sevgilisini mum ışığına, kendisini de pervâneye benzeterek onun uğruna can vermeye hazır olduğunu söyler. Pervâne, sessizce ve gürültü etmeden can veren sâdik bir âşıktır. Tek bir ışık etrafında dönerek kendini yakıp yok eder. Vahdet koynundaki dervişin yok oluşu da buna benzer. Yani ilâhî aşk, pervâne ise bu aşka kendini kaptırarak yanan kavrulan tarikat ehlidir.

Bülbülün güle meyletmesi gibi pervâne de muma meyletmiştir. Fakat bilememişlerdir sonlarının geldiğini... Bülbül gülün aşkıyla dert ve belaya boğulmuş, pervâne ise mumun çekiciliğine aldanıp ona yaklaşmış yanıp kavrulmuştur:

Sin ittiñg şem‘ ü gülde cilve kim pervâne vü bülbül

Biri köydi birige boldı yüz derd ü belâ peydâ

(G. 15/4)

Âteşin ruhsâr ile köydürme asru ilni kim

Şem‘ yüz pervâne ni örter özi hem örtenür

(G. 145/6)

Sevgilinin yüzü muma benzetilir, parlak ve düzgündür. Pervâne böceği ışığa âşıktır, ona yönelerek vasla ermek ister, fakat ezeli kavuşma gerçekleşir ve mum ile bütünleşir; onda yok olur. Âşık da sevgili uğrunda tıpkı pervâne böceği gibi âştan kavrulmak, ona ulaşmak için perişanlık çekmek ister. Tüm bunlar sevgiliye kavuşma ümidi iledir:

Ni ‘aceb pervâne dik köysem yüzi şem‘îğa kim

Köb bolub-min vaşl ümîdi birle ser-gerdân

(G. 40/2)

1.2.3.2.1.12. Karınca (Mûr)

Genellikle zayıflığı sebebiyle zikredilen karınca, Divân şiirinde âşığa benzetilmektedir. Zaman zaman kendi ağırlığının beş katı yükü taşıyabilecek kapasitede olduğundan dem vurulur.

Gazelerde çoğunlukla Süleyman Peygamber dolayısıyla anılır. Bir gün Süleyman Peygamber, ordusuyla sefere giderken geçtikleri vadide bir karınca sürüsüne rastlar. Ve karınca beyinin diğerlerini kaçmaya yönlendirdiğini, “Süleyman’ın ordusu sizi ezmesin.” dediğini duyar. Karınca beyini yanına davet eder. Davete icâbet edilir ve karınca beyi kendilerine göre değerli sayılan çekirge budu ile ziyarete gelir. Hz. Süleyman’ın duasıyla but bereketlenir ve tüm ordu doyar (Pala 2004, s. 412).

Karınca ile Hz. Süleyman, birlikte çokça zikredilir ve telmihler yapılır. En çok bilinen kıssalarından birisi Hz. Süleyman’ın bir karıncaya bir yıllık yiyeceğinin miktarını sormasıyla gelişir. Karıncanın bir buğday tanesi cevabını aldıktan sonra

merak eden Hz. Süleyman, karıncayı bir kavanoza kapatır ve süresi dolduğunda adeta şaşkınlığa uğrar. Çünkü karınca buğdayın yarısını yemiştir. Sebebini sorduğunda karınca “Benim yiyeceğimi yüce Allah (c.c) verirdi, ona güvenerek taneyi tamamen yerdim. Çünkü O beni asla unutmaz ve ihmal etmezdi. Fakat bu işi sen üzerine alınca, insandır diye güvenemedim. Bu nedenle bir yıllık yiyeceğimin yarısını yiyerek, diğer yarısını da ertesi yıla bıraktım.” diye cevap verir (Durkaya, Hayriye; “Fehîm-i Kadîm Divânı’nda Hayvanlar Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Klâsik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı -Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı*, Volume: 3 Issue: 15).

Karıncanın dane ile kanaat etmesi gibi âşık da sevgilinin beni arzusuyla onun teni üzerine gönül kuşunu kondurmuştur:

Hâli şevkı biledür tende köngül koymış-min

Mürnî dâne hayâli bile hursend kılıp

(G. 75/4)

1.2.3.2.1.13. Yılan

Divân şiirinde sevgilinin saçı ve aşk acısı çeken âşığın ahları şekil yönünden yılanla benzetilmektedir. Yılan sözcüğü çoğunlukla Farsça olan “mâr” kelimesi ile karşılanmıştır. Divân şiirinde uzunluğu, siyah oluşu, kıvrımlı hali ve zehri sebebiyle şiirde sık kullanılan yılanın senede bir defa zehir elde ettiğine inanılmıştır. Büyük hazinelerin yılanlar tarafından korunduğuna inanılması, tılsımlı olması veya yüz yıl yaşayan yılanların ejderha olması gibi inanışlar sebebiyle yılan Divân şiirinde tercih edilmiştir.

Nisan ayı; bulutu, bereketi ve yağmuru ile baharın habercisi kabul edilir. Rumi nisanın on sekizinci, Milâdi mayısın birinci günü yağın yağmur tanelerinin denizde sedefin karnına giderse inci; yılanın ağzına düşerse zehir olacağı rivâyet edilmektedir (Pala, 2004, s. 130).

Sevgilinin misk kokulu ve kıvrımlı oluşu dolayısıyla yılanla benzeyen zülüfleri, büyüleyici gözlerinin etrafında görenleri efsunlamaktadır:

Zülfünğ allında füsün-ger közlerinğ her gūşedin

Gūyī ol müşğīn yılan kaydığa eylerler füsün

(G. 471/3)

1.2.3.2.2. Özel Hayvanlar

1.2.3.2.2.1. Burak

Hz. Peygamber’i Mirâç Gecesi Hakk’a götüren bineğin ismi olan Burak, Divân şiirinde sevgilinin hayâline ve âşığın gözyaşlarına da benzetilmiştir.

Burak, Divân şiirinde dinî bir motif olarak benzetme ve telmihlerle anlatılmıştır. Miraciyye ve miracnâme adı verilen edebî türlerde Burak motifi geniş yer tutar. Bu eserlerde Burak, bazen beyitler bazen de müstakil bölümler hâlinde yer alır. Hz. Peygamber’i konu edinen; naat, mevlid, sîret gibi dinî türler; Leylâ ve Mecnûn gibi aşk ve macera ağırlıklı mesnevilerde; kaside ve gazellerde de Burak’ın yer aldığı görülür. Sahip olduğu olağanüstü özelliklere telmih ve teşbihler yapılır. Bunların dışında Burak manzum parçalarda da zikredilmiştir. Şairlerin tasvirlerinde; dudağı la’l, kulağı yakut, zümrüt ve zebercedden, yelesi müşkten, saçı müşk gibi siyah, etek gibi uzun, gözü Zühre-sıfat, parlak, berrak, nergis gibi süzgün olarak anlatılır. Başı la’lden, alını kırmızı yakuttan olup karnı sarı, göğsü ak renklidir. Kanatları kızıl yakuttan, ayağı zümrütten, tırnağı inciden, örtüsü ise gümüştendir. Parlaklığı şimşek gibi yeri göğü aydınlatır. İtaatkâr ve yumuşak huyludur (Uzun 1992, s. 417-418).

Burak “parıldamak, şimşek çakmak” anlamına gelen Arapça “berk” kelimesinden türetilmiş olup renginin saf ve parlak oluşu veya çok hızlı hareket edişi sebebiyle bu adı almıştır. Kaynaklar bu bineğin beyaz renkli ve fevkalâde süratli olduğunu, katırla eşek arası bir yapıya sahip bulunduğunu bildirirler. Burak, hız yönünden şimşeğe benzetilmiştir:

Zihī Burāqınğ iri mihr ü seyri berk-āsā

Bu berğ seyri bile pūyesi felek-fersā

(G. 4/1)

Burak, Resul-i Ekrem'den başka diğer peygamberlere de hizmet etmiştir. Taberi'nin naklettiği bir rivayette Hz. İbrâhim'in Kabe'yi ziyârete giderken bu bineği kullandığı belirtilmekte ve bu sebeple buraktan “İbrahim'in bineği” (dabbet ü İbrâhim) şeklinde söz edilmektedir. Ayrıca kıyamet günü mahşer yerinde bulunan ümmetlerine ulaşabilmeleri için peygamberlere binek verileceği; Salih Peygamber, devesine binerken Hz. Muhammed (s.a.v)'in de kızı Fatıma ile birlikte Burak'a bineceği ve o gün Burak'ın sadece kendisine tahsis edileceği gibi hususlar da konu ile ilgili rivâyetlerdendir (Mustafa Uzun, “Burak”, *DİA*, VI İstanbul 1992, s. 417-418).

Hem refîkıngğa ‘arş-ı berinde mekân

Hem Burâkıngğa huld-ı berinde çerâ

(G. 34/6)

1.2.3.2. İnsanlar

1.2.3.3.1. Peygamberler

1.2.3.3.1.1. Hz. Âdem

Semâvî kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamberdir. İslâmî kaynaklarda insanlığın atası olması nedeniyle “ebü'l-beşer” , Kur’ân-ı Kerim’de (bkz. Al-i imrân 3/33) Allah’ın seçkin kıldığı kişiler arasında olduğundan “safiyullah” şeklinde bahsedilmektedir. Divân şiirinde kullanımı oldukça fazla olmakla birlikte, Devâvîn Nüşhâsı’nda telmîh edildiği noktalar göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılacaktır.

Hz. Âdem (a.s) yaratıldıktan sonra, onun kürek kemiğinden de Hz. Havvâ yaratılmış ve Allah ikisini de cennete bırakmıştır:

Zihî mülkingniğ on sikkiz miğidin bir kilip ‘âlem

Bir öylük kul sanğa ‘âlem ara Havvâyıla Âdem

(G. 419,1)

Mukaddes kitap Kur’ân-ı Kerim’e göre Allah, Âdem’i yaratıp ona tüm isimleri öğretmiş ve onun da bu öğretilenleri meleklerle öğretmesini buyurmuştur. Daha sonra meleklerle “Âdem’e secde edin!” diye emretmiş, bütün melekler bu emre

uydukları hâlde (Bkz. el-Bakara 2/ 34; el-A'raf 7/11; el-Hicr 15/ 29-31; el- İsra 17/ 61; el-Kehf 18/ 50; Taha 20/116; Sâd 38/ 72-74), İblis Âdem'in topraktan kendisinin ise ateşten yaratıldığını; ateşin ulvî, toprağın ise süflî olduğunu öne sürerek asî olmuştur; ondan üstün olduğunu ilerisürerek emre karşı gelmiş (Bkz. el-A'raf 7/12; el-Hicr 15/ 33; el-isra 17/ 61; Sad 38/ 76) ve lanetlenerek Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmıştır (bk. Sad 38/ 74-78). Kur' ân'a göre onları yasak ağaca yaklaşmaya teşvik eden şeytandır. Âdem'e karşı açık bir kıskançlık içinde bulunan şeytan; önce Allah'ın emrine karşı gelerek Âdem'e secde etmemiş (Bkz. el-A'raf 71 ı 1-1 2), sonra da onu aldatarak günah işlemesine sebep olmuştur. Üst üste yamayıp üzerlerine örtmeye başlamışlardır (Bkz. el-A'raf 7/ 22; Taha 20/121). Kur'an'a göre de Âdem ve eşi, işlenilen bu suçtan ötürü cennetten, belirli bir müddet yaşamaları için yeryüzüne indirilmişlerdir. İnsanlar arasındaki düşmanlıklar da yasağı çiğnemiş olmanın bir sonucudur (Bkz. el-Bakara 2/ 36, 38; el-Araf 71 24; Taha 20 /1231) (Süleyman Hayri Bolay, “Âdem”, *DİA*, I İstanbul 1988, s. 358-363)

Nevâyî'nin Devâvin Nüşhâsı'nda Âdem isminin geçtiği noktalardan birisi dünyanın geçici olması ve virâne olarak telakki edilmesi hususu vesilesiyledir. Bu beyitte Âdem, isminin beraberinde Nûh, Yâfes ve Sâm'dan da bahsedilerek dünyanın virâne olduğunu vurgulanmıştır:

Çıkarğa bu vîrânedin çâre yoktur

Ger Âdem ü ger Nûh u ger Sâm u Yâfes

(G. 102,3)

1.2.3.3.1.2.

Hz. Nûh

Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tûfan ile helâk edilen peygamberdir. İslâm'da. Hz. Nûh, Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde geniş bir şekilde tanıtılan ve “ülû'l-azm” olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden birisidir. Kur'ân'ın yetmiş birinci sûresi -Nûh Sûresi- onun adını taşır ve baştan sona onun tevhid mücadelesini anlatır. Ancak Kur'an, Nûh'un hayatının sadece peygamber olarak görevlendirildikten sonraki safhasından bahsetmektedir. Kendisine inanmayan kavmi tûfanla cezalandırıldığında , “Tûfan Hâdisesi” de ona binâen “Nûh Tûfanı” olarak anılmıştır.

Nûh kelimesinin Arapça asıllı olup nevh (ağlamak, dövünmek) kökünden gelmektedir. Fakat kendi nefsinin kötülediğinden veya tövbe etmeden boğulup gitmeleri sebebiyle kavmi için üzüldüğünden ona bu adın verildiği söylenemekte birlikte kelimenin Arapça olmadığı kabul edilmektedir.

Divân şiiirindeki âşık, sevgiliye kavuşamamaktan öyle bir ah edip isyân eder ki bu ah, İslâm tarihinde vuku' bulmuş önemli bir hadise olan Nûh Tufânı'ndaki gibi boğucu, gark edici niteliğe sahiptir:

Her niçe tûfân-ı 'ısyânım çiker gerdūnga mevç

Kimsege Nûh olsa keştî-bân ni ğam tûfân ara

(G. 27/7)

Aşağıdaki beyitte, Nûh Tufânı'nın bir denizde cereyan etmesi durumuna göndermede bulunulmuştur:

Ol ħabîbinġni şefî'im kııl ki bolġay yüz tümen

Nûh muhtâcı anıġ bu baħr-ı bî-pâyân ara

(G. 27/8)

1.2.3.3.1.3. Hz. Yakûp

Hz. İbrâhim'in torunu ve İsrâiloğulları'nın atası olan peygamberdir. Ya'kûb Aleyhisselâm'ın kardeşi Ays ile ikiz doğarken elini Ays'ın toğuşundan tutmuş olduğu hâlde doğduğu için Ya'kûb diye anıldığı ve kardeşi Ays tarafından öldürülmek korkusu ile gündüzleri saklanıp geceleri yürüdüğü için de kendisine İsrâil adı verildiği rivâyet edilmektedir (Köksal, 1998, s. 263). Dedesi İbrâhim Aleyhisselâm ve babası İshâk Aleyhisselâm gibi onun da güçlü bir iradeye, keskin bir zekâyâ sahip olduğu hayırlı bir insan olduğu bildirilmektedir.

Ya'kûb, İbrâhim'in torunu, İshâk'ın oğlu, Yûsuf'un ise babasıdır. Uzun yıllar hüznün içinde yaşamış, Yûsuf'un gömleğinin kokusunu seksen fersahtan almıştır. Ya'kûb, oğlu Yûsuf'un yokluğunda Bünyâmin de yanından ayrılınca üzüntüden iki gözü de kapanmış, oğlu Yûsuf'un gönderdiği gömleği yüzüne sürerek gözleri açılmıştır. Bu mevzu dolayısıyla beyitlerde sıkça telmîh edilmektedir.

Hz. Ya'kûb, adı çokça geçen ve hayatına dair detaylı bilgi verilen peygamberlerden birisidir. Kaynaklarda duâsının bereketli olması ve kabul görmesi,

bir koyunun tek seferde dört kuzu doğurması, sesinin aşırı derecede gür olması, attığı okun çok uzaklara gitmesi, ettiği duâ sonucu dağların yerinden oynatması, oğlu Yûsuf hakkında rastladığı kurtlarla konuşması, çok uzak mesafeden Yûsuf'un kokusunu alması gibi mucizeler, Hz. Ya'kûb çevresinde değinilen mevzulardır.

Hz. Ya'kûb, Divân şâirleri tarafından sabrın timsali olarak ele alınmıştır. Yûsuf Aleyhisselâm'ı kurtların parçaladığı yönündeki yalan haber sonrasında bir de diğer oğlu evinden gidince aşırı derecede kederlenen Hz. Ya'kûb'un gözüne beyaz inmiş; bu günden sonra dünya ona karanlık olmuştur. Bir zaman sonra, oğlu Yûsuf'un gönderdiği gömleği yüzüne sürdükten sonra göremeye başlamıştır. Yûsuf, yalan olayından sonra birkaç vasıta ile Ken'ân ilinde gitmiş burada önemli mevkiye gelmiştir. Aşağıdaki beyitte, Yûsuf Aleyhisselâm'ın Ken'ân'ın güzel yüzlüsü olarak anılmasına da gönderme yapılmıştır:

Ni 'aceb açılsa kör olğan közüm Ya'kûb dik

Kim nesîm-i şubh birgey Mâh-ı Ken'ândın haber

(G. 190/3)

1.2.3.3.1.4. Hz. Yûsuf

Hz. Ya'kûb'un oğlu olup İsrâiloğulları'na gönderilen bir peygamberdir. Kur'ân-ı Kerîm'de diğer peygamberlere ait kıssalar farklı sûrelerde yer aldığı halde Yûsuf kıssası "ahsenü'l-kasas" nitelemesiyle tek bir sûrede nakledilmektedir. Yûsuf Aleyhisselâm ak tenli, güzel yüzlü, kıvrırcık saçlı, ince burunlu, kalın pazulu, yanağı benli bir insanoğludur. Etrafındaki insanların da dikkatini çeken Yûsuf, hakkındaki ilk hileyi halasından görmüştür. Akabinde kardeşlerinin onu kıskanması ile olaylar daha hızlı cereyan etmiş ve Yûsuf kardeşleri tarafından köle olarak satılmıştır. Bu kıskançlığın hızlanmasında Ya'kûb (a.s)'ın gördüğü bir rüyâda on bir yıldız ile Güneş ve Ay'ın ona secde etmesi, Yûsuf'un mucizevî olaylar yaşayacak olması etkili olmuştur. Mısır'da bir azize satılmış, bu kez azizin karısı tarafından iftiraya uğramıştır. Yûsuf zindana atılmış, dedikodu çıkınca kadın halkı eve davet edip onların da Yûsuf'un gül cemâlini görmesini sağlamıştır. Parlak güzellik karşısında kadınlar parmaklarını kesmişler ve bu hadise de beyitlerde sıklıkla müracaat edilen bir telmîh unsuru hâline gelmiştir. İlerleyen süreçte azizin bir rüyasını tercüme etmesi ve bunun doğrulukla sonuçlanması ile zindandan çıkarılıp hazinenin başına görevlendirilmiştir. Ülkede baş gösteren kıtlık ile kardeşlerinin de mahsül için

geldiğini farketmiş ve onları birtakım sınavlardan geçirerek kendisini farketmelerini sağlamıştır. En sonunda gömleğini babasına göndermiş; Ya'kûb (a.s'ın gözleri açılmış ve rahat bir yaşam sürmüşlerdir. Yakup Aleyhisselâm, son zamanlarında yayını ve kılıcını Yûsuf'a vermiş ve oğullarına da bereket duâsında bulunmuştur. Yûsuf Aleyhisselâm ise ölen bir vezirin karısı ile evlenmiş, bu evlilikten Efrâim ve Mişâ adında iki çocuğu olmuştur. Hz. Peygamber'in, Miraç'a çıktığında Yûsuf Aleyhisselâm ile karşılaşp Cebrâil Aleyhisselâm'a kim olduğunu sorduğu; öğrenince onunla selâmlaştığı anlatılmaktadır (Köksal, 1998, s. 271-301).

Divân şiirinde, her fırsatta Yûsuf Aleyhisselâm'ın yüz güzelliği dile getirilmektedir. Onun güzelliğinin ateşinden yansıyan bir ışık ile dünyânın aydınlandığı vurgulanmıştır:

Nige 'âlem örtedi hûsnünğ otıdın lem'âi

Tüşmegen bolsa cemalî-i Yûsuf-ı Ken'an-ârâ

(G. 14/3)

Âşıklar sevgiliyi çoğunlukla güle benzetirler ve onun gül yüzünü görebilmek için gül bahçesi dedikleri sevgilinin mahallesine giderler. Âşık sevgilisinden ayırdır; tıpkı Ya'kûb Aleyhisselâm'ın oğlu Yûsuf'tan kanlı gömlek oyunuyla ayrı kaldığı gibi:

Hâbibiñ isteyü gül-şen ara her dem gül ister-min

Mini Yûsufdın ayru kıldı kanlığ könğleki hursend

(G. 126/5)

Beyitlerde âşığın sevgiliden ayrı kalması kanlı gömlek mazmunu ile açıklanmaktadır. Ya'kûb Aleyhisselâm, oğlu Yûsuf'un kanlı gömleğini yüzüne sürerek iyileşmiş sağlığına kavuşmuştur. Âşık için ise çâre gül değildir sevgilinin kendisidir:

Yâr hecride devâ güldin imes kim birmes

Kimsege Yûsuf isi kan ara her pâre kâmiş

(G. 274/4)

1.2.3.3.1.5.

Hz. Eyyûb

Şam'da kuraklık olup da Mısır kralı Firavun Eyyûb Aleyhisselâm'ı mahiyetine davet etmiş ve o da aile efrâdını ve hayvanlarını toplayıp Mısır'a gitmiştir. Burada Şuayb Aleyhisselâm ile Firavun arasında geçen bir konuşmaya karşı susar, ona destek olmaz. Yüce Allah bunun üzerine Eyyûb Aleyhisselâm'a ibtilâya hazır olmasını vahyeder. Eyyûb (a.s), yoksulu giydirip acı doyurduğundan bahsedince Allah, tüm bunları yaptırmanın kendisi olduğunu ona hatırlatır. O sırada içinden on binlerce yıldırımlar, korkunç gök gürlemeleri duyulan bir bulut geçer. Eyyûb Aleyhisselâm'ın tüm serveti yok olur, bütün oğulları ölür.

Eyyûb Aleyhisselâm, aynı zamanda çiçek veya cüzzam hastalığına yakalanır. Yemeği ancak iki elini birleştirerek ağzına götürür, dili şişer; ayaklarında güç kalmaz. Köy halkı tarafından köyün dışında bir yere sürüklenip çıkarılır. Üzerine gerilen bir gölgelikte barınmaya başlar ve yanına karısından başkası uğramaz. Başına gelenlere rağmen ibtilânın kaldırılması için yıllarca dua etmez. Karısının Allah'a dua etmesini söylemesi üzerine yetmiş yıl refah içinde yaşadıklarını; bir yetmiş yıl da ibtilâ içinde yaşamaları gerektiğini söyler. Ve gündüzleri mal sevdasının, geceleri ise evlât sevgisinin kendisini oyaladığını belirtip şimdi Allah ile kendisi arasında engel kalmadığını dile getirir; şükreder. Artık ibâdet edemeyecek duruma geldiğinde Allah'a dua eder. Allah duasını kabul buyurur ve çevreye ibret olması için bir mucizede bulunur. Eyyûb Aleyhisselâm'a ayağını yere vurmasını söyler. Buradan çıkan şifâli soğuk suyla yıkanmasını söyler. Hastalıktan hiç kalmaz. Biraz yürüyüp ayağını tekrar yere vurur ordan da su çıkar. Bu sudan da içince daha sıhhatli hâle gelir. Kendisine Allah tarafından iki parça kıymetli elbise de giydirilir. Kovduğu karısı onu bulamayınca aklı başından gider. Eyyûb Aleyhiiselâm ile konuşur ve bir süre sonra gerçeği öğrenir. Eyyûb Aleyhisselâm'ın söz konusu ibtilâdan kurtulduktan sonra yetmiş yıl daha yaşadığı belirtilmektedir (Köksal, 1998, s. 305-320).

Divân şiirinde başına gelen her türlü belâya sonsuz sabır göstermesiyle bilinen Eyyûb Aleyhisselâm'ın sabır timsali olarak ele alındığı görülmektedir:

Ger Eyyûb şabr itti türlüg belâda

Velî körmedi hecr şâmı belâsın

(G. 492/3)

1.2.3.3.1.6.

Hz. Hızır

Kendisinin Âdem Aleyhisselâm'ın oğlu veya Ays b. İshâk Aleyhisselâm'ın oğullarından olduğu, kral Efridun ve İbrâhim Aleyhisselâm devrinde yaşadığı, büyük Zülkarneyn'e kılavuzluk ettiği, İsrâiloğullarına peygamber olarak gönderildiği, hâlen sağ olup her yıl Hacc mevsiminde İlyas Aleyhisselâm ile buluştuğu da rivâyet edilir (Pala, 2004, s. 204).

Hızır, Hızır Aleyhisselâm'ın asıl ismi olmayıp künyesidir. Hızır Aleyhisselâm'a, Allah tarafından Musâ Aleyhisselâm'ın bile bilmediği özel bir ilim verilmişti ki, Musâ Aleyhisselâm onu öğrenmek için uzun bir yolculuğu göze almıştır. Musâ Aleyhisselâm, İsrailoğullarının ilerigelenlerinden bir bir adamın gelip: "Senden daha bilgili bir kimse biliyor musun?" diye sordu. Musâ Aleyhisselâm'ın da: "Hayır bilmiyorum." dedi. Bunun üzerine Yüce Allah, Musâ Aleyhisselâm'a: "Kulumuz Hızır vardır!" diye vahyedince Musâ Aleyhisselâm onunla buluşmak yolunu aradı. Yüce Allah da balığı onun için bir alâmet ve nişân yaptı. Kendisine: "Balığı kaybettiğin zaman geri dön! Muhakkak ki ona kavuşursun!" dedi. Bunun üzerine Mûsâ Aleyhisselâm, Yüce Allah'ın dilediği kadar gitti. Genç Kuşluk yemeğini yerken adamının yanlarındaki balığın gittiğini söylemiş ve o civara yeniden dönüp Hızır Aleyhisselâm'ı bulmuşlardır. Hızır (a.s) da bir ilim olduğunu, arkadaşlık etmek istediklerini belirtmişlerdir. Hızır, onları sabır ile sınamış birkaç merhale sonrasında ayrılık olmuştur. Hızır, sabır sınavındaki merhaleleri tek tek açıklamıştır.

Divân şiirinde Hızır Aleyhisselâm ölmezliğe kavuşan kişi olması, sağ elinin başparmak kemiğinin olmaması, sabır timsâli olması münâsebetleriyle kendine yer bulmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de anlatıldığına göre Musâ Aleyhisselâm ile çıktıkları yolculukta sabrı öğretmeye çalışması, nefsin geri plana atılması sıklıkla gündeme getirilirken nefis karanlığına karşı Hızır yolu (sabır) vurgulanır:

Nevâî nefis zulmâtığa kalmış

Sin olmay Hızr-reh çıkmak ni yârâ

(G. 24/6)

Beyitlerde Hızır Aleyhisselâm'ın ölümsüzlük veren suyu bularak zamanları kaybetmesi, değersiz kılması vurgulanmıştır:

Ḥabīb ‘ışkı ara bu ki ölmediñg ey Hızır

İçip hayât suyu zâyi‘ iylediñg evkât

(G. 87/4)

Âşıklar, canlarına dost arayışındadırlar ve bu süreç içerisinde başlarına gelen her türlü cefâyâ göğüs gererler; adetâ kan yutarlar. Âşık, kendisini Hızır Âleyhisselâm ile kıyaslayarak onun ölümsüzlüğünü sağlayacak suya ihtiyaç duyduğunu; kendisinin ise sevgiliye ihtiyâcı olduğunu dile getirmiştir:

Mañga ki dost kerek ey Hızır yutar-min kan

Sañga ki ‘ömr durur kâm âb-ı hayvân yut

(G. 97/3)

Halk arasındaki tasavvura ve Divân şiirindeki terminolojiye göre Hızır Aleyhisselâm zor durumda olanların imdâdına yetişen bir kurtarıcıdır. Âşıklar, sevdiklerinin hayali ile çöllere düşerler. Sevdâ çölüne düşen âşığın yardımcısı ise yine Hızır’dan başkası değildir:

Sebze-i haţtınğ hayâli birle sevdâ deştidin

Ger Nevâyî çıksa tañg yok Hızır irdi reh-beri

(G. 623/7)

1.2.3.3.1.7.

Hz. İsâ

İsrâiloğullarının son peygamberidir. Hz. Meryem’in annesi Hanne, yaşlanıp çocuk doğuramamaktan aciz olduğu günlerde bir kuşun yavrusunun ağzına yem bıraktığını görmüş ve Allah’a kendisine bir erkek çocuk vermesi için dua etmiştir. Kendisine verilecek çocuğu adak olarak Beytül-Makdis’e vakfedeceğini söylemiştir. Kocası İmrân, bunu duyunca üzölmüş kız olma ihtimâlinde ne yapılacağını düşünmeye başlamışlardır. Bir süre İmrân ölmüş ve bebek kız olarak doğmuştur. Hanne, adağını gerçekleştirmek için bebeğini din bilgilerine götürmüştür. Zekeriyâ Aleyhisselâm bu bebeğin teyzesi ile evli olduğu için onun bakımına verilmiştir. Meryem büyüüp genç kız olunca kendisine Mescid’de merdivensiz çıkılamayan bir oda verilmiştir. Odada yaz kış meyva bulunduğu belirtilir ve Meryem, bu meyvaların Allah tarafından geldiğini açıklar. Meryem bu odada kendisini ibâdete vermiştir. Bir

gün Cebrâil Aleyhisselâm ona bir çocuk sahibi olacağını haber vermiştir. Ve bir süre sonra Hz. İsâ dünyaya gelmiştir. Ve inanmayanları dine davet için yaşamı boyunca uğraşmıştır. Otuz yaşında kendisine peygamberlik verilmiş olup kendisine on iki kişi inanmıştır. Bu kişilere İsâ'nın Havârilere adı verilmiştir. Yahudiler onu öldürmek için plan yapmış ve bunun için harekete geçtiklerinde havârilere kendilerine yardım eden kişi Hz. İsâ suretinde görüldüğü için onu çarmıha gererek öldürmüşlerdir. Hz. İsâ da melekler tarafından dördüncü kat göğe çekilmiştir.

Hz. İsâ'nın Divân şiirinde sahip olduğu kullanım alanı oldukça geniştir. Babasız olarak doğması, dokunduğu nesneye can vermesi, hastaları iyileştirmesi, henüz beşikteyken bir defa da olsa konuşması, su üstünde yürümesi, malı çalınan adama topluluk içinde hırsızları göstermesi, dua ederek inanmayanlara ibret olması için gökten sofrayı indirmesi, kendi söküğünü kendisinin dikmesi, evlenmemiş olması, doğumunun Milâdî takvimin başlangıcı sayılması vs. birçok yönden beyitlerde anılır (Köksal, 1998, s. 303-340).

Hz. İsâ, hastalıklara şifâ olup körlerin görmesini, kötürümlerin ayağa kalkmasını sağlayan bir peygamberdir. Ayrılık zehri, âşıkları öyle kederlendirir ki çekilen acıların sonunda kavuşmanın getirdiği işret olmasa onların sıkıntısına Hz. İsâ dahi çâre olamaz:

Zehr-i firâkıngdın kayu 'âşık ki boldı telh-kâm

Nüş-ı vişâlinğ yitmese 'İsî anğa tapmas devâ

(G. 6, 3)

Hz. İsâ'nın ölüleri diriltmesi hadisesine sıklıkla değinilmekte olup, Divân şiirinde sevgilinin dudağı hayat verme özelliği ile diriltme vasfına sahip olduğu vurgulanmıştır:

Bu ki la'linğ nüktesi her dem ölügni tirgüzür

Kirdi Rûhu'llâh meğer kim çeşme-i hayvân ara

(G. 29/2)

Dime la‘li öltürür tîrgüzmes ilni ey Mesîh

Kim bu keyfiyyet anıng bâde-i nâbında bar

(G. 155/4)

1.2.3.3.1.8.

Hz. Muhammed

571-632 tarihleri arasında dünyayı şereflendiren Hz.Muhammed (s.a.v.)’in hayatı diğer peygamberlerin hayatına benzemeyen müstesnâ bir özellik taşımaktadır. O, insanlığın en son, en mükemmel ve ebedî dini olan İslâmiyet’i tebliğ etmiş ve bu yüzden hayatının her safhası edebiyatımızda çeşitli eserlere konu olmuştur. Hz. Peygamber’in doğduğu gece olan olaylar mucizeleriyle birlikte ele alınmıştır. Onun cihâna teşrif ettiği gece Kisra’nın sarayının yıkılması, Mecûsîlerin tapınağındaki âteşlerin sönmesi, kiliselerdeki putların devrilmesi, Sâve Gölü’nün yerle bir olması doğumundaki mucizâtı göstermektedir. Neticede Yüce Peygamber’in doğumuyla birlikte putperestliğin yok olmaya yüz tuttuğu vurgulanmıştır.

Hz.Peygamber’in nübüvvet ve risâletle şereflendirilmesi, insanları hidâyet yoluna çağırması, İslâm’ı tebliğ etmesi, kendisini inkâr edenlere karşı gösterdiği çaba ve mucizeler çoğunlukla na’larda olmak üzere çeşitli eserlere konu olmuştur.

Hz.Peygamber’in İslâmiyet’i yayma mücadelesi, Mekkeli müşrikler tarafından engellenmeye çalışılmış, ızdıraplarla Müslümanlar ana baba ocakları olan Mekke’den Medine’ye hicret etmeye mecbur edilmişlerdir. Bu çetin yolculukta Sevr dağındaki mağarada Hz. Peygamber’in ilâhî mukadderata olan sonsuz güveni; yüce dostu Ebû Bekr’e “ Allah bizimledir.” diyerek verdiği teselli, “Sıddîk” lakabı ile bilinen Ebû Bekr’in Peygamber Efendimiz’e olan derin sadakati ve sarsılmaz imânı üzerinde durulan hususlardan bazılarıdır. Bunun yanında mağaranın girişine örümceklerin ağ yapması ve orada yetişen bir ağaca bir çift güvercinin yuva yaparak yumurta bırakması, Hz. Peygamber’i ve beraberindeki Ebu Bekr’i bulmak için her yeri arayan müşriklerin onları bulamaması konu edilir. Hicret’ten sonra İslam dinine olan saldırılar devam etmiş ve maruz kaldıkları zulmü gidermek için Hak yolunda cihada müsaade edilmiştir. Bedr Savaşı, Uhud ve Hendek Harpleri, Hudeybiye Antlaşması’na yer verilir. Ayrıca, Bedr Savaşı’nda Hz. Peygamber’in düşmana bir avuç toprak atmasıyla ordunun bir anda bozguna uğraması mucizesine ve Feth

Sûresi'nde müjdelendiği gibi İslâmiyet'in bu savaşlarla elde ettiği galibiyetler zincirine işaret edilir.

“Her nefis ölümü tadacaktır.” mucibince 8 Haziran 632 günü Hz. Peygamber arkasında tertemiz ve faziletlerle dolu bir ömür, geniş bir Müslüman topluluğu bırakarak fânî dünyadan bâkî âleme göç etmiştir. Naaşı Ravza-i Mutahhara'ya defnedilmiştir.

Beyitlerde bazen Hz. Peygamber'in fizikî unsurları ele alınarak Onun bedenî vasıfları ve güzelliği vurgulanır. O, dış görünüş ile bütün güzellikleri kendisinde toplayan eşsiz güzelliğin tek sahibidir. Cemâli “ Ahsenü'l-hüsnâ” yani en güzelden daha güzel olarak tarif edilir. Bu güzellik ilâhî bir nakıştır ki beşer onu hayâl etmekten acizdir. Şairler, Hz. Peygamber'in paha biçilemez saçını tariften acizdirler ancak yine de anlatmaktan kendilerini alamamışlar koku, renk, şekil yönüyle benzetmelerden yararlanarak tasvir etmişlerdir. Cenâb-ı Hakk'ın, sümbülü Hz. Peygamber'in saçlarına bir örnek olarak yarattığı belirtilir. En parlak incilerin onun dişleri olduğu, gül ve reyhanın onun saçının ve terinin kokusu nedeniyle güzel koktuğu söylenir. Saçlarının bükümü Cim harfine benzer ki, bu Cim'in Cenâb-ı Hakk'ın ‘Cemâl’ ve ‘Celâl’ sıfatlarının ilk harfi olması dikkate değerdir (Pala, 2004, s. 343-344).

Beyitlerde harflerden saçla ilgili olarak en çok Lâm (ل) ın kullanıldığı görülür. Hz. Peygâmbere'in boyu Elif (ا), saçı Lâm (ل), ağzı da Mîm (م) harfine benzetilir. Üçü bir araya gelince Kur'an-ı Kerim'deki hurûf-ı mukattaadan olan 'م ل ا' ayeti karşımıza çıkar. Bu remiz, Kur'an'da altı sûrenin başında yer almaktadır. Saçlar yüzün iki yanından sarkar; dolayısıyla yüzün iki tarafında elif ve lam harfi yer almış sayılır. Saçın renk yönünden teşbih edildiği gece mânâsına gelen ‘leyl’ kelimesinde de iki lam harfi vardır. Kur'an-ı Kerim'de hem sûre adı hem de âyet olan; Allah'ın Resûlü için kasem ettiği geceye delâlet eder. Saç akşam olunca alın dolunay, kaş hilâl, yüz de sabah olur. Yüzün iki yanındaki saç, Kâbe örtüsünün aralanarak iki yana toplanmasını anımsatır. Hz. Peygamber'in yüzü Kâbe, ağzı zezem, beni Hacerü'l-esved olarak ele alınırken saç da Kâbe'nin siyah örtüsüne teşbih edilir. Yüce Peygamber'in yanağı / yüzü gül, nûr, güneş, ay, mum, âyet gibi benzetmelerle ele alınır; al, tâze, rengîn gibi sıfatlarla ifâde kuvvetlendirilir. Efendimiz'in yanağı parlaklık yönüyle güneş ve aya; renginin de güle benzediği örnekler yoğunluktadır.

Miraç Gecesi'nde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Allah'a olan yakınlık derecesinden dolayı iki kavis kelime mânâlı Kâbe-i kavseyn tamlaması kullanılmaktadır. İki kaş arasındaki mesâfeden daha yakındır:

Kaşınġga kâbe kavseyn âyetidin yok nime elyak

Saçınġga yok sevâdı leyletü'l-mirâcdın eşbeh

(G. 571/7)

Divân şiirinde Peygamber Efendimiz'in yüzünün sıklıkla mushafa benzetildiği (G. 571/1) dikkat çeker. Onun yüz güzelliğinin Kur'an, sözlerinin ise Hak sözü olduğu; onu okuyanın ve bilenin bilgili kişi olacağı belirtilerek Hz. Peygamber'in, Allah ile insanlar arasında elçi olduğu vurgulanır:

Cemâlinġ bu ki muşhafdur hadîsinġ Haq kelâmı hem

Diy-alur muşhaf-ı nâţık sini her kim irür âgeh

(G. 571/2)

Şâirler, onun en büyük mucizesinin Kur'ân-ı Kerim olduğunu; Onun peygamberliğini isbat için gökten yere indiğini, sözün bir kerâmet kaynağı olmakla birlikte beşer sözünün Kur'ân'a nâzire olamayacağını belirtirler.

Beyitlerde Miraç, Hz. Ali'nin dizinde uyuyakalması ve birlikte gök katlarını gezmesi, duâsı ile batan Güneş'in yeniden doğmasını sağlaması, Ay'ın ikiye bölünmesi, Bedir Savaşı'nda bir avuç toprağı düşmana atmasıyla savaşı inananların kazanması vb. birçok muciz itibarıyla mevzu bahis edilmektedir (Yeniterzi, 1993, s. 1-155).

Divân şiirinde inci, sadef denilen canlının karnında oluşmaktadır. Nisan ayında yağmur tanelerini yutmak için deniz dışına çıkan sadef, eğer birden fazla yağmur tanesi yutarsa kanında oluşan inciler birden fazla ve küçük olacaktır. İncinin makbullüğünde kıssas ise tek ve iri olmasıdır (Pala, 2004, s. 343-344). Beyitlerde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in inciye benzetildiği dikkat çekmektedir. Şâirler, "dürr-i yetim" terkiibini sıklıkla kullanmış ve bu terkipte yer alan yetim kelimesi ile Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yetimliğini de vurgulamak istemişlerdir:

Körmegen bolsanġ ata ma‘nī anġa bu boldı kim

Sin kibi çıķķay nübüvvet baħrıdın dürr-i yetīm

(G. 420/5)

Her daim “ümmeıi” diyen, ümmeıin sıkıntı ve ıstıraplarını vicdanında hisseden Allah Resûlü (s.a.v.), ümmeıinin cehennem azabına düşmemesi için çaba göstermiş, dua dua Allah’a yalvarmıştır. Ümmeıini ebedi helâke götürecek yollara kollarını gererek “çıkmaı sokak” diyen Allah Resûlü, Yüce Mevlâ’dan ümmeıinin affını, ahiret saadetini istemiştir. Beyitlerde, Allah Resûlü Allah ile kul arasında bir aracı durumundadır; doğru yoldan ayrılan insan ancak Allah Resûlü’nün şefaati ile baġıslanacaktır:

Yā Nebiyyallāh selāmetdin bolup-min münħarif

Bir ‘ināyet birle aħvālimni kılġıl müstaķīm

(G. 420/8)

Hayber şehri, Medine yakınlarında Yahudilerin yaşadığı bir bölge olup Müslümanlar için büyük bir önem taşımaktadır. Hayber Savaşı’nda Hz. Peygamber Müslüman olmayanları İslâm’a davet etmek istemiştir. Onların düşmanca tavırlarından ve inatlarından dolayı, bildikleri halde haktan çevrilmiş yüzlerini hakka döndürmeyi arzulamıştır. Hz. Peygamber, Hz. Ali’ye sancağı vererek, öncelikle onları İslâm’a davet etmesini istemiş ve “Kalelerine yavaşça gir. Yanlarına kadar in. Sonra onları İslâm’a davet et. İslâm’da kendilerine vacip olan Allah hakkını ve İslâmiyet’i onlara anlat.” diye buyurmuştur. Hz. Peygamber, Medine’ye gelince; ashabının Hayber Gazvesi için hazırlık yapmasını istemiştir. Hudeybiye umresinden kaçınarak Hz. Peygamber’in davetine icabet etmeyenler ise Hayber’in zengin bir şehir olduğunu bildikleri için, ganimet elde etmek amacıyla bu sefere katılmak istediklerini beyân etmişlerdir. Fakat Hz. Peygamber: “Cihâdı arzulayanlardan, Allah için çarpışmak isteyenlerden başkası bizimle gidemeyecek ve bu amacın dışında gelenlere de ganimetlerden bir şey verilmeyecektir.” buyurmuştur. Aşağıdaki beyitte bu durum dile getirilmektedir:

Kāfirī kim dīnim aldı dağı kirdi kaşr ara

Qal‘a-i Hayberğa kirdi gāret-i İslām itip

(G. 76/3)

Hz. Peygamber’in bir şâhid, müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderildiği; Allah’ın izniyle nur saçan bir kandil olduğu çokça vurgulanan bir husustur. Kendisinden önce gönderilen tüm Peygamberler sadece kendi kavimlerini uyarmakla görevli olduğu hâlde o, bütün insanlığa gönderilmiş en büyükelçidir (Efe, 2015, s. 346). Şâir, aşağıdaki beyitte Hz. Peygambere seslenmiş ve kendisini kötülüklerden uzak tutması, güven içinde doğru yolda ilerlemesi için kendisine rehber olması dileğinde bulunmuştur:

Yā Nebiyyallāh selāmetdin bolup-min münḥarif

Bir ‘ināyet birle aḥvālimni kılğıl müstaḳīm

(G. 420/8)

1.2.3.3.2. Tarihi Şahsiyetler Ve Efsanevi Karakterler

1.2.3.3.2.1. İskender

Hakkındaki bilgiler Yunan kaynaklı Batılı eserlere dayanan Büyük İskender, ırk ayrımı güden ve adalet tanımayan; Mısır’a Tanrı olarak giren bir kişidir:

Qaçan kim zāhir êtsenġ hera’al-mülk

Sikenderniġ bolup maġlūbı Dārā

(G. 24/3)

Bir avuç su tapmayın ölmek kirek çün teşne-leb

Heçr ile yir fethide özni Sikender boldı tut

(G. 94/2)

1.2.3.3.2.2. Melikşah

İran’da hükümet süren Selçuklular’ın üçüncü büyük hükümdarıdır. Melekşah ismiyle de bilinmektedir. Adaleti ve cesareti ile ön plana çıkmış bir şahsiyettir. Nizâmülmülk hem onun hem de babasının veziridir (Levend, 2015, s.151).

Nevâyî, döneminde gerek devlet adamlığındaki başarısıyla gerek edebî alandaki başarısıyla ön plâna çıkan bir isimdir. Öyle ki İrân padişahı Hüsrev’in, Nevâyî’yi – başarılarını- görse ikinci Melikşah’ı görmüş gibi olacaktır:

Hüsrev Nevâyîyâ sini körse

Şehni digey Melikşâh-i şânî

(G. 626/7)

1.2.3.3.2.3. Cem

İran hükümdârlarından olan Pişdadiyân’ın dördüncü oğludur. Nuh Peygamber zamanında yaşadığı söylenmekle birlikte yedi yüz yıl yaşadığı rivâyet edilmektedir. İnsanlara faydalı birçok sanatı o icad etmiş; Güneş’in hareketinden yola çıkılarak hazırlanan “Güneş Yılı”nı o kabul etmiştir. Bundan yola çıkarak Nevruz’u yılbaşı kabul etmiştir. Nakledildiğine göre Cem, bir gezinti sırasında Azerbaycan’a uğramış ve burayı çok beğenip mücevherli tahtını yüksek bir yere kurdurmuştur. Gün doğumunda ışıltılı-mücevherli kıyafetlerini giyip oturmuştur. Gün ışığının aksetmesiyle taht üzerinde şâh parlamış ve bunu gören halk o güne yeni gün anlamına gelen “Nev-rüz” , Cem’e de ışık şâhı anlamında “Cem-şîd” adını vermişlerdir.

Başlangıçta İdris Peygamber’in ameline uyan Cem, Tanrılık iddiasında bulunarak kendini yüceltince halk ondan uzaklaşmıştır. Dahhâk, onun yerine şâh olmuş; Cem, bunun üzerine önce Hind’e, sonra Çin’e kaçmış ve burada ölmüştür.

Divân şiirinde şâh olması, rüzgâr yahut yüzük ile anılması, şarap hususlarında ismine atıfta bulunulur. Bazılarına göre Cemşîd, Süleyman Peygamber’dir. Ayna ile anıldığı zamanlarda ise İskender kişiliğine bürünmektedir.

Zevk ve eğlenceye düşkünlüğü ile ön planda olan Cem'in isminin beraberinde cām, kadeh gibi bezm unsurlarına rastlamak kaçınılmazdır. Cemşîd'in dünyayı gösteren kadehi bir ayna olarak değerlendirilmektedir.

Bir rivâyete göre Cem, kır gezisindeyken gökyüzünde ayağına yılan sarılmış bir kuş görür. Okçularına kuşa zarar gelmeden yılanı vurmalarını ister. Yılandan kurtarılan kuş yere inerek gagasındaki üç taneyi Cem'e verir. Bu tanelerin ekilmesiyle üzüm elde edilir. Bu üzümlerin suyunu içmek gelenek hâline gelir ve fazla bekleyen üzüm suyunun zehir özelliği göstereceği (G. 102,4) belirtilip yasaklanır. Fakat intihâr etmek isteyen bir cariye bu sudan içer ve içtikçe kendinden geçer; kendine geldiğinde keyfiyetini Cem'e anlatır. Bu şekilde farkına varılan şıranın şarap olması ve bulan kişinin Cem olması nedenleriyle beyitlerde sıklıkla yer verilir (G. 421/1). Ayrıca Cem'in üzerinde yedi hikmeti anlatan yazıların olduğu kadehinden de dem vurulur (G. 421,2).

Divân şiirinde haşmeti ve gücüyle öne çıkan kişiler zikredilirken Cem'den bahsedilir ve hepsinin dünyadan geçip gittiği, dünyanın fânî olduğu şahıslar üzerinden vurgulanır:

Ni Ferîdündın eşer çün kaldı ni Cem-şîddin

Haşmetinġ Cemşîd u Efrîdünġa bir boldı tut

(G. 94/5)

1.2.3.3.2.4. Feridûn

Pişdadiyân sülalesinin altıncı hükümdarıdır. İran'ın destânî hükümdarlarından Cemşîd'in soyundan gelmektedir. Lakabı Ferrûh'tur (Pala, 2004, s.153).

Efsâneye göre annesi Ferânek Feridun'u doğurduğu sırada Permaye adlı inek de doğum yapar. Zulmü ile tanınan hükümdar Dahhâk saltanatı için tehlikeli gördüğü Feridun'u öldürmek ister. Öncelikle babasını öldürerek beynini omuzlarında yaşayan yılanlara yem eder. Durumu öğrenen Ferânek, Feridûn'u ineğin bakıcısına bırakarak onu inek sütüyle beslemesini ister. Üç yıl sonra Dahhâk bunu duyunca da çocuğunu geri alıp ve Elburz Dağı'nda yaşayan dindar bir kişiye teslim eder. Feridûn on altı yaşına geldiğinde annesinden gerçekleri öğrenir ve intikam almak ister. Bu sırada Kave, Dahhak'e karşı isyân eder ve Feridûn'un yanına gelerek onu padişah ilan eder.

Kave ile birlikte Dahhâk'ın üzerine yürüyen Feridûn askerini Dicle nehrinden geçirmek ister fakat gemisi olmayınca atını suya sürerek yoluna devam eder. Dahhâk'ın yaşadığı Gengdej Buht Kalesi 'ne gelip onun köşküne girer ve Cemşid'in kız kardeşleri olan Şehnaz ile Ernevez hanımlarını kurtarıp onlarla evlenir. Hindistan'da olan Dahhâk, gizlice köşküne gelir ve Feridûn'u öldürmek ister. Ancak Feridûn kafasına vurarak onu yere yıkar ve Demavend Dağı'ndaki mağarada zincirler. 500 yıl yaşadığı söylenen Feridûn efsanesine başta Firdevsî'nin Şahnâme'si olmak üzere birçok eserde geniş yer verilmiştir. İnan'da Feridun'un Dahhâk'ı yendiği gün olarak kabul edilen Mihrigân (Arapça şekiyle Mihricân) bayramı Nevruz gibi kabul edilmektedir (Tahsin Yazıcı, "Feridûn" *DİA*, XII İstanbul 1995, s. 396).

Edebiyatımızda genellikle övülecek kişiye Feridûn'a ait özellikler atfetmek suretiyle övgü yerine getirilmiş olur. Adaleti, zenginliği, iyiliksever olması ve uzunca bir ömür sürmesi (G. 94/5) gibi özellikleri ön plana çıkarılarak beyitlerde yer verilmiştir:

Sâkıyâ küp gencidin tut bizga la'1-i nab kim

Bu barında meyl bolmas genc-i Efrîdûn sarı

(G. 659/6)

1.2.3.3.2.5. Hüsrev

Hüsrev ü Şîrîn mesnevisinin erkek kahramanıdır. Sasiyan sülâlesinden bir padişah olup Nuşirevân'ın torunudur. Pervîz lakabıyla bilinmekte olup Şîrîn'e olan aşkıdan dolayı efsanevi bir kişiliğe bürünmüştür. Şîrîn için yaptırmış olduğu Kasr-ı Şîrîn ünlüdür (Pala, 2010, s. 232).

Divân şiirinde tarihî kişiliğinden çok kazanmış olduğu efsânî kişiliği ile ön plana çıkmıştır. Genc-i şâyengân ve genc-i bâdâver isimleriyle bilinen yedi hazinesi aracılığıyla da beyitlere konu olmuştur. Hüsrev kelimesi zamanla kendi anlamı dışında padişah anlamı da kazanmış ve Divân şairleri çoğunlukla kelimeyi bu anlamı üzerine çeşitli sanatlarla kullanmışlardır:

Hüsrevi körsenġki eş'ârım oġup hâlet kılur

İy Nevâyi anġla kim şâh-ı sühândânımdur ol

(G. 418/7)

1.2.3.3.2.6. Keyhüsrev

Eski İran hükümdarlarından Siyavuş, babası ile anlaşamayıp Efrâsiyab'a sığınmıştır. Erfâsiyab, kızını Keyhüsrev'e zevce olarak vermiş ve bu evlilikten Keyhüsrev doğmuştur. Siyâvuş çocuk doğmadan önce eşine bir kehânette bulunmuş, buna göre Keyhüsrev büyüyünce İran tahtına geçecek; öyle ki kuşlar dahi ona itaat edecektir. Keyhüsrev, beyitlerde genellikle yüceliği ve ulaşılmazlığı bağlamında ele alınır:

Baħr-ı eşkim yitkürür her dem kıyaşka bir ħabâb

Eyle kim yitkürdi Keyħusrevğa Câm-ı Cemni su

(G. 558/3)

Ayrıca, İran mitolojisinin büyük padişahlarından olan Keyhüsrev'in en önemli hünere, insanların içinden geçeni okuyabilme yeteneğidir. Bazen de dünyanın geçiciliğinden bahsedilirken dünyanın Keyhüsrev'e dahi kalmadığı söylenerek öğütler verilir.

1.2.3.3.2.7. Ferhâd ile Şîrîn

Nizâmî-i Gencevî'nin Hüsrev ü Şîrîn'inden doğmuş ve zamanla müstakil hale gelmiş klâsik bir mesnevidir. Kahramanları Şîrin ile onu seven ve birbirlerine rakip olan Hüsrev ve Ferhâd üçlüsüdür. "Ferhâd ü Şîrîn" ve "Ferhâd-nâme" gibi isimlerle de bilinmektedir. Mesnevilerde olayların ağırlık merkezini Ferhâd teşkil eder. Bu konu müstakil olarak "Ferhâd ü Şîrîn" adı altında ilk defa Ali Şîr Nevâyî tarafından kaleme alınmıştır (telifi 1484). Ali Şîr Nevâyî, hikâyeye Nizâmî'nin Hüsrev ü Şîrîn' inden çok farklı bir muhteva kazandırmıştır. Ferhâd'ı Çin hakanının oğlu olarak tanıtarak doğuşundan itibaren sergüzeştini Nizâmî'nin Hüsrev'i anlatmasına eşdeğer bir gidişle hikâye etmiştir.

Hikâyenin konusu kısaca şöyledir: Horasan'da bir şehrin hükümdarı olan Mehmene Bânû on beş yaşlarındaki kardeşi Şîrin'e güzel bir köşk yaptırır ve bu köşkün süslenmesi işini de nakkaş Behzâd'la oğlu Ferhâd'a verir. Bir gün köşkü gezmeye gelen Şîrin Ferhad'ı görünce ona âşık olur. Aynı şekilde Ferhâd da Şîrin'e âşık olunca aralarında uzun süre devam edecek bir gönül macerası başlar. Köşk bitirildiğinde Şîrin Mehmene Bânû'ya köşkünün önünden bir derenin akmasını

istediğini söyler. Mehmene Bânû da tellâllar bağırtarak bu işi başaracak olanın her muradını yerine getireceğini bildirir. Ferhâd Mehmene Bânû'ya, yakında bulunan Bî-Sütûn Dağı'nı delerek dağın ötesindeki pınarın suyunu kırk gün içinde köşkün önünden akıtabileceğini söyler ve bunu otuz dokuz günde başarır. Bu başarısından dolayı Ferhâd'a sarayda bir oda verilerek her isteği yerine getirilir. Bir süre sonra Mehmene Bânû Ferhad ile Şîrin arasındaki aşkı öğrenir ve Ferhâd'ı Demir Kale'de (Kal'a-i Âhenîn) zincire vurdurur. Ancak rüyasında gördüğü nur yüzlü bir pîr kendisini tehdit edince Ferhâd'a 1000 altın ihlanda bulunarak onu serbest bırakır. Ferhâd altınları fakirlere dağıtıp sahralara düşer, dağlarda dolaşır, canavarlarla arkadaşlık eder, yılanlar ve kaplanlar Ferhâd'ın karşısında divan durur. Oturduğu mağaraya Şîrin'in resimlerini yaparak bunlarla teselli bulmaya çalışır. Ferhâd'ın bu durumunu öğrenen Amasya Hükümdarı Hürmüz Şah Mehmene Bânû'ya savaş açarak onu yener; Ferhâd da Şîrin'i alarak karargâha götürür. Bu sırada Şîrin'i gören Hürmüz Şah'ın oğlu Hüsrev ona âşık olur. Babasının bütün ısrarlarına rağmen bu sevdadan vazgeçmez. Çok zor durumda kalan Hürmüz Şah dadıdan bu işe bir çare bulmasını ister. Sonuçta Ferhâd'ın Şîrin'le evlenebilmesi için karşıda bulunan bir dağın ötesindeki suyu kırk gün içinde şehre getirmesi şart koşulur. Ferhâd bu şartı kabul eder ve dağı delip tam suyu şehre akıtacağı zaman kocakarı kılığına giren dadı beraberinde götürdüğü lokmaları ağlayarak Ferhâd'a gösterir ve Şîrin'in öldüğünü söyler. Bu haber üzerine Ferhâd, “O öldükten sonra ben nasıl yaşarım” diyerek külüngünü havaya atıp başını altına tutmak suretiyle intihar eder. Ferhâd'ın öldüğünü öğrenen Şîrin hemen onun yanına gider, ağlayarak Ferhâd'ın cesedine kapanır ve belinden çıkardığı hançeri göğsüne saplayarak Ferhâd'ın yanına yığılır. Durumu haber alan Hürmüz Şah dadıyla beraber olay yerine ulaşır. Bu esnada dağdan inen bir arslan dadıyı parçalar. Ferhâd ile Şîrin'in ölümüne çok üzülen Hürmüz Şah bu dünyada birleşemeyen iki sevgili için büyük bir cenaze töreni düzenler ve ikisinin mezarını bir arada yaptırır. Rivâyete göre her baharda bu mezarın üstünde biten kırmızı ve beyaz iki güzel gülün arasına merhametsiz dadı karaçalı şeklinde girerek birleşmelerini engeller (Albayrak, 1995, s. 389).

Ferhâd, şiirde sevgilisi uğruna birçok güçlüğü göze alan âşığı sembolize eder. Ferhâd'ın sevgilisi uğruna dağları delmesi olayına telmîhte bulunan şair, sevgiliye kavuşmak için dağı tırnakları ile kazacağını; bu şekilde Ferhâd ile Şîrin hikâyesinin bile önüne geçeceğini anlatmak ister:

İstesem vaşlını dir ğam tağı kaz tırnağ ile

Bile hergiz kılmadı Ferhād ile Şîrîn hadîs

(G. 105/2)

Âşığın derdi o kadar çoktur ki dağ ile kıyaslanmıştır. Adeta dert dağı içinde kalmıştır ve sevdiği uğruna Bî-Sütûn Dağı'nı delen Ferhād gibi tatlı canından Şîrîn (yâri) uğruna vazgeçmiştir:

Kûh-ı derd içre mini Ferhād ger kıldınğ hiṭāb

Çün sini dir-min çüçüg cānım irür Şîrîn laḳāb

(G. 56/3)

Şâir, sevgiliye duyduğu aşkın yüceliğini pekiştirmek için kendisiyle âşıklığın timsali Ferhād arasında bir mukâyeseye gitmiştir. Ayrılıkta belâlar dağını tırnağı ile kazımış, onun yaptığı Ferhād dahi yapmamıştır:

Belâlar tağını hecrinğde tırnağım bile kazdım

Min êtken işni 'âşıklıkda Ferhād êtmedi hergiz

(G. 222/3)

1.2.3.3.2.8. Leylâ ile Mecnûn

İslâm edebiyatlarında yer alan mesnevi kahramanlarıdır. Mecnûn'un asıl isminin Kays b.Mülevvaha'l-Âmirî, Leylâ'nın ise Leylâ binti Mehdî b. Sa'di'l-Âmirî olduğu söylenmektedir. Hikâyenin asıl kaynağı Arabistan'dır. Halk arasında "Mecnûn" sanı ile anılan Kays'ın aşkı, umutsuz aşkın timsâli olarak kullanılagelmiştir.

Nevâyî'nin aynı adlı eserinde olaylar şu şekilde gelişmektedir: "Arap kabilelerinden birinin çok zengin bir başkanı vardır. Oğlu olmadığından dolayı üzülüp Tanrı'ya bir oğul vermesi için yalvarır. Bir süre sonra duâsı kabul olur ve bir oğul ihsan edilir. Kays adı verilen oğul dört yaşına geldiğinde eğitimi için bir üstâd bulunur. Üstâdın kabilesinde bulunan ulu ve zengin bir adam kızı Leylâ'yı okutmak için evlerinden birini okul hâline getirmiş; kızıyla birlikte başka çocukların da okumasına vesile olmuştur. Kabilesinde okul olmayan Kays, bu okula verir. Bu arada

tanışıp görüştüğü Leylâ'nın aşkından deliye döner. Herkes onu "Mecnûn" diye çağırmağa başlar. Önce "Leylâ" ismini zikrederek sevgilisinin etrafında dolaşır, sonra çöllere düşer. Dedikodular, Leylâ'nın babasının kulağına gidince adam sinirlenip Mecnûn'un babasına haber gönderir. İhtârdan dolayı incinen baba, Mecnûn'u zincirleyerek eve hapseder. Fakat Mecnûn ayağındaki zinciri kırarak yeniden çöle kaçar. Bu arada İbn-i Selâm adlı bir kişi Leylâ'ya âşık olup babasından ister. Babası razı olursa da zaman ister. Diğer tarafta Mecnûn'u dua etmesi için Kâbe'ye götürürler. Mecnûn'un burada aşkının artırması için Tanrı'ya ettiği dua babasını etkiler ve oğlundan ümidini kesmesine neden olur. Mecnûn da tekrar yola düşer, Leylâ için şiirler söyler; hayvanlarla arkadaşlık eder. Nevfel adlı kahraman kişi, av sırasında Mecnûn'a rastlar ve ona acıyarak evine getirir. Hikâyesini dinleyip Leylâ'yı ona alacağını vaad eder. Leylâ'nın babasına haber göndererek kızını ister. Babası kızın nişanlı olduğunu ileri sürünce Nevfel, kabileye savaş açar, yenileceğini anlayan baba Leylâ'yı ortadan kaldırırsa sorun kalmayacağını düşünür. Bu karar, Mecnûn'una düşünde haber verilince Mecnûn, ağlayarak Nevfel'e vazgeçmesi için yalvarır. Savaşı kazanmış olduğu hâlde Nevfel vazgeçer. Mecnûn yeniden çöllere döner. Leylâ'nın kabilesi ise can korkusundan başka yere göç eder. Mecnûn, çölde Zeyt adlı bir kişiye rastlar ve ondan Leylâ'nın kabilesinin yer değiştirdiğini öğrenir. Kabilenin eskiden bulunduğu yere giderek feryâd eder, yağmur gibi gözyaşlarını toprağa akıtır. O sırada uyuz bir köpek görüp köpeğin yüzünü gözünü öper; gömleğini yırtarak yaralarını sarar; ona dert yanar. Sonrasında yeniden hayvanlarla buluşmak üzere çöle döner. Zeyt, Mecnûn'a Leylâ'dan bir mektup getirir. Leylâ, çektiği ıztırâbı dile getirdikten sonra: "İşittim ki Nevfel'in kızına söz vermişsin" diyerek sitem etmektedir. Mecnûn da verdiği cevapta Leylâ'nın güzelliğini övdükten ve kendi hâlimden bahsettikten sonra İbn-i Selâm'ı hatırlatır. Mecnûn'un hasretine dayanamayan babası onu arayıp bulur, boynuna ip takarak eve getirir. Nevfel'in kızını da Mecnûn'a almak ister, Nevfel teklifi kabul eder. Evde yalnız kalan Mecnûn tekrar dağa çıkar. Mecnûn, Leylâ'nın çobanına rastlar. Çobanın verdiği koyun postuna girerek Leylâ'nın kabilesinin bulunduğu yere gider. Mecnûn, Leylâ'yı görür görmez bir âh çekip yere yığılır, Leylâ da onun üzerine kapanır. Leylâ'yı eve götürürler, çoban da Mecnûn'u aldığı yere bırakır. Durumu öğrenen babası Mecnûn'u eve getirir. Onu Nevfel'in kızıyla evlendirir. İki genç yalnız kalınca kız başkasını sevdiğini Mecnûn'a itiraf eder ve Mecnûn'un hoş görmesiyle odadan çıkar. Onları gözetleyen Nevfel öfkelenirse de, aşkın kudreti karşısında susar. Aynı gün

Leylâ da İbn-i Selâm ile evlendirilir. Leylâ kendini öldürmek için zehirli kılıç hazırlamıştır, ancak nikâhtan hemen sonra saralı olan İbn-i Selâm yere yığılır. Öldü zannedilip başka eve götürülür. Yalnız kalan Leylâ evden çıkarak sessizce yürür. Bu sırada Mecnûn da Leylâ'nın bulunduğu yere gelmektedir. İkisi karşılaşır ve kucaklaşıp sabaha kadar hasb-i hâl ederler. Sabah olduğunda Leylâ kabilesine döner, Mecnûn çölde kalır. Mecnûn, Necd Dağı'nda Leylâ'nın kabilesinin yerleştiği bölgeye bakan bir yere yerleşir. Vahşi hayvanlar ve kuşlarla arkadaşlık eder. Mecnûn'un anasıyla babası ölür. Mecnûn'un hasretiyle üzgün olan Leylâ, onun anasıyla babasının ölümünden kendini sorumlu tutup büsbütün dertlenir. Bu üzüntüyle hastalanır, günden güne solar ölüm döşegine düşer. Babasıyla anasının kabri üzerinde kendinden geçmiş olan Mecnûn, Leylâ'nın hâlini sezip kabilenin bulunduğu yere koşar. Doğruca Leylâ'nın yanına girer. O sırada Leylâ son sözlerini söylemektedir. Birbirlerine bakışır, her ikisi de o anda ruhlarını teslim eder. Mecnûn'un eve girdiğini görenler koşuşurlar, ikisinin de ölmüş olduğunu görünce şaşırırlar, onları aynı kefene sarıp gömerler. (Levend, 1965, s. 119-121).

Nevâyî'nin beyitinde şâir, Allah'a olan aşkı nedeniyle tıpkı Mecnun gibi kendinden geçerek deliler zümresine dâhil olmuştur:

Nevâyî ehl-i cünûn zümersiğâ kildi ilâhî

Çü eylediñg anı Mecnûn özümki kıl anğa Leylâ

(G. 2/7)

Leylâ, âşîğâ karşı acımasız olan sevgilinin sembolü iken Mecnûn, aşk ve kedere gark olmuş âşîğın timsâlidir. Aşağıdaki beyitlerde şâir ressama seslenerek kendisini Mecnûn'a, sevgilisini de Leylâ'ya benzetebileceğini; aşklarının benzer olduğunu dile getirmektedir:

Ey muşavvir tapmasanğ Mecnûn u Leylî çihresin

Dil-berimni bil munğa oğşaş mini timsâl anğa

(G. 39/5)

Mecnûn, tıpkı pervânenin muma olan aşkından dolayı cazibeye kapılıp yolundan dönemediği ve mumda yanarak canından olduğu gibi Leylâ'nın kabilesi çevresinden kopamamaktadır. Aşkının ateşiyle Leylâ'sının çevresinde dönmektedir:

Leylî kabîlesi otı kaydın körünse şām

Mecnūnnı köydürür bu ni otluk kabîledür

(G. 165/4)

1.2.3.3.2.9. Mani

Çinli bir nakkaş olup Zerdüş diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek yeni bir din meydana koymuş, resimlerini mucize diye gösterip peygamberlik davasında bulunmuş, Sâsâniyân'dan Behram Şapur zamanında Şapur'un kızını iyileştiremediği için İran'a sürülmüş, Hürmüz zamanında geri dönmüştür. Hürmüz'ün oğlu Behram koyu bir Zerdüş olduğu için onu, derisini yüzdürerek öldürmüştür (Onay 2014(a), s. 285). Resim mecmuâsına Ertenğ, Erjenğ, Engelyûn ve Nigâr da denir. Mecâzî olarak beyitlerde sevgilinin saçına ve âşığın kendisine de benzetilir. Resim çizmekte gösterdiği maharet sebebiyle nakkaşığına sıklıkla değinilir:

Şüretinğdin ‘âciz irse Mâni irmestür ‘acab

Kayda nakkâş iylegey kilik-i kazâ taşvîrini

(G. 643,4)

1.2.3.3.3. İnsan Hâlleri

Ali Şîr Nevâyî, eserin birçok yerinde insanla ilgili düşünceler belirtir. Bu düşünceler daha çok âşık, mâşûk ve rakip gibi tiplerin durumlarını vurgulamak içindir ve ilgili bölümlerde açıklanmaktadır.

1.2.3.3.3.1. Genel Olarak Aşk

Aşk temi gerek Klâsik şiirin gerekse Tasavvufî Türk şiirinin belkemiğini oluşturmaktadır. Klâsik şiirimiz esas itibariyle aşk-âşık ve mâşûk ekseninde döner.

Aşk temelde iki çeşittir: Mecâzî aşk ve Hakikî aşk. Klâsik edebiyatımızda aşk, basit ve çekici bir arzudan hastalık derecesine ilerleyen tutkulara kadar çeşitli boyutlarda işlenmiştir (G. 61/5). Bu aşk ilk bakışta bir cinsellik izlenimi uyandırır da plâtonik bir zevk ve bağlı olma düşüncesi daha baskındır. Maddî ve manevî aşk türleri söz konusu olduğunda yönelim manevî aşka olsa da bazı şâirlerin aşk ve âşıklık hallerinin halk arasında yayıldığı, melankolik durumlara sürüklendikleri; bu

nedenle yurtlarını terk ettikleri şuarâ tezkîrelerinden izlenebilmektedir (Pala, 2004, s.38). Hakikî aşk, Mutlak Sevgili'ye -Allah'a-, mecazî aşk ise onun isim ve sıfatlarının aynasına -yani varlığa- duyulan aşktır. Tasavvufta kabul gören tasnife göre aşk; tabiî, ruhanî ve İlâhî olmak üzere üç kısımda incelenir. Tabiî aşkta öncelikli olan âşığın kendisidir. Âşığın gözü kendisinden ve aşktan başkasını görmez amacı kendisini tatmin etmektir. Çabaları sevgilinin hoşuna gitsin ya da gitmesin onun için fark etmez. Ruhânî aşkta sevenin sevgilisinin rızâsını dikkate alması vardır. Bu sevginin nihaî hedefi aşk, âşık ve mâşûkun bir olması, sevenin sevdiğinde fânî olmasıdır. İlâhî aşk ise Allah'ın sevmesi demektir. Allah'ın varlıklar aracılığıyla tanınmak istemesi, "Ben gizli bir hazine idim; tanınmayı arzuladığım için âlemi yarattım." demesi bu sevgi türünü açıklar (Çetindağ, 2011(a), s. 120). Aşkın her türlü kutsaldır; çünkü hepsi de Allah'tan gelmektedir. İnsan mecazî sevse bile aslında Allah'ı sevmiş olmaktadır. Dolayısıyla mecazî aşk hakikî aşk için bir köprü, bir kılavuzdur (Yavuz, 2000, c.I/II, s. 975).

Şairin aşk duygusunu şiirine yansıtması, kendisini bir âşık olarak göstermesi kurallar gereğidir. Gerçek hayatında başından aşk macerası geçmemiş olan kişiler kurallar gereği âşık rolüne bürünmekte ve geçmişinde böyle bir macera varmış gibi aşkın ızdıraplarını dile getirebilmektedir. İster yaşlı ister genç; ister zengin ister fakir; ister kadın ister erkek olsun ayırım yapılmaksızın vasıfları belirlenmiş bir sevgiliye âşık olmakla yükümlüdür.

Aşkın kendisi görünmez fakat nişan olarak bazı belirtileri vardır. Âşıklar bu nişanlar sayesinde tanınır ve bilinir. Âşık hâlini kimselere anlatmasa da hareketlerinden içinde bulunduğu durum anlaşılır. Âşık Paşa'nın Garib-nâme adlı eserinde âşıklar için sekiz türlü alâmet belirtilmektedir. Âşığın birinci nişânı, aşkın kişinin gönlünü tamamıyla kaplamasıdır. Gönlün yanıp benzin sapsarı kesilmesi âşığın ilk alâmetidir. Artık ağlamaktan gözlerinden kanlı yaşlar gelmeye başlar. İkinci hâl, az yemek yeme ve az uyumadır. Dünyaya ait ne dileği varsa hepsini bir tarafa bırakıp sevgilisine sıkı sıkıya bağlanmıştır ondan başka düşüncesi de yoktur. Üçüncü hâlde âşık kendine hâkim olamaz, boynu aşk ipiyle bağlıdır ve yüreği aşk ateşinden dağlanmışır. Dördüncü nişân, aşk gelince kişinin ar namus duygusunu yakması ve ağırbaşlılık hâlini yok etmesidir. Aşkın kanununda utanma ve namus yoktur, bu yüzden âşık kınanma ayıplanma gibi durumlara aldırış etmez. Bu kınamadan âşık utanmaz; hatta adı kötüye çıkacak diye bir korku ve çekinmesi de

yoktur, işittiği her söz ona hoş gelir (G. 49/1). Hangi âşık utanma, namus duygusundan sıyrılmamış ve adı çıkmamışsa gerçekte o aşkı bilmemiş ve tadını almamıştır. Âşığa ulu bir alamet daha vardır; o da hâllerinin dillere düşüp ilden ile yayılmasıdır. Nasıl sevgili onun aklından çıkmıyorsa o da insanların dilinden düşmez olur. Hatta öldükten sonra yüzyıllar içinde bile, bütün milletler onları dillerine dolarlar (G. 49/2). Bütün insanlar onları sevgili ve âşık diyerek Leylâ ve Mecnûn gibi dillerinden düşürmezler:

Hâk-sârın ol kıyaş yüzlük perî mecnûn dimiş

Tinğri bizge âsmândın nâzil itmiş bu lağab

(G. 57/4)

Âşık için beşinci menzil âşığın adının yayılması ve dillerden düşmemesidir. Aşka düşen için altıncı alâmet ev bark, çoluk çocuk, mal mülk ne varsa terk etmektir, bu şekilde sevgiliye vurgunluk canda sağlamlaştırılır. Maldan mülkten arınmış, sevgili yolunda canını ve vücudunu feda etmiştir. Yedinci alâmette âşık kimsesizdir, gönlünden geçenleri başkalarına söyleyemez. Yalnız düştüğü halin içinde yanıp yakılır ve derdini dile getirip söylemez (G.75/5). Son hâlde âşığın işi gece gündüz dostu sevmek olmalı yine, aklında ve fikrinde asla ondan başkası bulunmamalıdır. Bu hallere düşmeyen ve aşk içinde pişmeyen kimseler âşık olamazlar (Yavuz, 2000, II, s. 111-127).

Divân şiiri sevgilinin özellikleri de gelenek tarafından belirlenmiştir. Şâirler bu geleneğin elverdiği çerçevede onların güzelliğini anlatırlar. Sevgili ideal bir güzeldir; ince, ayrıntılı, sanatkârane ve soyut bir şekilde tasvir edilir.

1.2.3.3.3.2. Divân Şiirinde Mâşûk İçin Kullanılan Benzetme Unsurları

Sevgilinin saçı perişan yani dağınık ve düzensizdir, âşığın aklını başından alır. Hatta uzunluğu sebebiyle kendisine esir eder. Kokusu misk ve amberden daha yoğun ve etkilidir; rüzgâr bu kokuyu âşığa ulaştırır (G. 9/4). Saç, daima siyahtır. Şekil yönünden ipliğe (G. 72/2), zincire, yılan ve sümbüle (G. 261/4); renk yönünden de gece ve gece ile ilişkili sözcükler vasıtasıyla ele alınır.

Sevgilinin gözleri şekil yönünden nergis ve bademi andırır (G. 233/1). Gözler anlamlı bakışlarıyla âşığa bir şeyler anlatır. Bu anlatış bazen ok şeklinde

âşığın gönlüne girip onu yaralar. Bu durumda göz ile birlikte kaş, kirpikler ve gamze de söz konusu edilir. Göz ve gözün etrafındaki uzuvlar adeta bir savaş ortamını oluşturur. Sevgilinin gözü daima sihir yapma gücüne sahiptir. Süzgün bakışı bunun için yeterlidir. Bu konuda saç, kâkül, ben vs. çırak olarak görev yapar. Bakış mesttir, kan dökücüdür, cellâddır, kavgacıdır, hilebazdır. Âşığın gönül ülkesini fethetmek için öldürücü bakışlar atma özelliğine sahiptir. (G. 651/4)

Kaşın en büyük özelliği eğri yani kavisli oluşudur. Bu eğrilik sevgilinin kaşı yay olarak düşünüldüğünde kirpiğinin atılmaya hazır ok olması durumunu karşımıza çıkarır (G. 181/5). Aynı zamanda kaşlar hilâle de benzer ve bu haliyle bayram hilâlini gösterir. Âşık, sevgilinin hilâle benzeyen kaşını görünce bayram eder. Ramazan ayının ve bayramın hilâlinin görünmesiyle başlaması kaç açısından bir ilgi vesilesidir (G. 18/3).

Divân şiirinde sevgilinin yüzü için kullanılan tabirlerin çoğu yanağı da kasteder. Daha çok ben, hat, saç ile birlikte anılır. Parlaklığı, şeffaflığı ve rengi ile dikkati çeker. Utanma hali ve dolayısıyla kırmızılığıyla ele alınır. Renk bakımından gül yaprağı (G. 121/1; G. 260/4) lâle ve şaraba benzer. Yanak bazen de güneşe benzetilir, parlaklığı dolayısıyla güneşe bakılmadığından söz edilir (G. 46/2; G. 283/5).

Sevgilinin ağzı yuvarlaklığı, küçük olması, kenarındaki ben ve ayva tüyleri ile anılır (G.149/1), (G. 282/1). Darlığı ve küçüklüğü ile dikkati çeker hatta çoğu kez ağız yok diye bilinir. Bu yokluk ağzının küçüklüğünü ifade ettiği gibi onun görülmediğini, dudakların onu sakladığını ve içindeki mücevherleri (dişleri) göstermediğini anlatır (G. 638/5). Kapalı oluşu ve gizliliği ise bir goncayı andırır (G. 234/2). Bu bakımdan o bir sırdır ve alfabedeki “mim” harfine benzetilir (G. 519/5).

Âşığın mâşûğu bu şekilde renkli tasvirlerle anlatılırken sevgilinin ruhsal durumuna da değinilir. Seven ve aşkın ızdırabını çeken yalnızca âşıktır (G. 7/1). Mâşûk ise âşığın yoğun duyguları karşısında adeta bir seyirci tavrı takınmıştır. İlgisini âşıktan esirgeyen, ona cefâ çektirmekten haz alan, rakiplerle âşığını kıskandıran eziyetçi bir sevgilidir. Öyle ki sevgilinin karşısında bir âşıklar sürüsü yer almaktadır:

Dime deşt-i ‘ışk ara minġ hayl-i ‘ışk ehli kani

İtti bu pâyânı yok şahrâda her yan bir sürük

(G. 322/6)

Âşık içine düřtüġü derde derman bekleyen ölümcül hasta mâşûk ise âřıġın devasını elinde bulunduran bir tabip konumundadır. Âřıġın aşk yolunda başına türlü belalar gelse de vazgeçmediġi görülür (G. 11/5). O, başına gelen her türlü eziyeti tevekkülle karşılamalı, bir lütuf olarak değerlendirmelidir. Aşkına cevap alamasa da ilgiyi alâkayı kesmeye izni yoktur. Onun en çok korktuġu durum mâřûġun cefâ etmekten vazgeçmesidir. Âşık aldıġı yaralara ve görmezden gelinmesine raġmen sevgilisinin çevresinden ayrılmaz, sürekli onu düşünür. Sevgilinin hayali ile âh ederek aġlar gözyaşı tükenir ve bir süre sonra gözünden kanlı yaşlar akmaya başlar:

Ol kuyaştın ayru örtengen içimde kayġudur

Könġül içre su kibi şan köz ara şan dik sudur

(G. 180/1)

İlgi görmemesine raġmen âřıġın aşkında sadık olması dikkat çeker. Gözüne uyku girmeyen âşık bir süre sonra hayalle gerçek arasındaki ayrımı yapamaz duruma gelir, aklını kaybeder, yurdundan olur; içindeki aşk alevini feryad ederek söndürmeye çalışır (Yavuz, 2000, II/I, s. 109).

Aşk kabardıġı zaman âřıġı da mařuġu da yakacak seviyeye ulaşır. Son noktaya ulaşan aşkta; âşık mâřûġunu görmez olur, çevresinde olsa da onun varlıġından haberdar olmaz feryâd figân etmeye devam eder. Öyle feryât eder ki çıkardıġı ses bazen sûra benzetilir:

Baştım uyġanmas bu nefh-i şür dik feryâd ile

Min ki merg uyķusu başkanlarını dir-min uyġatay

(G. 617/3)

Bir kısım âřıġın aġzını bıçak açmaz olur, isteseler de feryâdlarını -aşk sırlarını- anlatamazlar. Onların dilleri aşkın mührüyle mühürlenmiştir; canları da dilleri de aşkın sırlarıyla doludur (G. 75/5).

Ateşin doğduğu yer de gönüldür battığı yer de. Başlangıçta sevgilinin aşkı gönülde derin yaralar bırakırken son kerteye ulaşıldığında sevgilinin aşkı artık gönülde derinliklere gömülmüştür (Çetindağ, 2011(a), s. 86) aşk içinde yok olmuştur:

Nevāyī özdin eser tapmam olğalı ‘âşık

Ni ‘ışık idi ki ‘adem iyledi vücūdumnu

(G. 639/7)

Âşığın hâli hususunda eserde dem vurulan bir diğer nokta âşığın bülbüle benzetilmesidir. Bağ-bahçe tasvirinde gül sevgiliye, âşık da bu gül için şakıyan bülbüle benzetilir. Gülden ayrı kalması nedeniyle bülbülün şakıması feryat etmek olarak düşünülür:

Âteşin gül çünkü bülbül köydürür yüz vech ile

Ni asığ feryād u efgān birle miñg destān

(G. 40/6)

Yüz otıdın örtediñg bülbül kibi köñglümni līk

Ger tōkülmes hoştur ol gül kim açılmış âteşin

(G. 480/6)

Âşığın en çok zikredilen hallerinden biri devamlı gözyaşı dökmesidir. Bu gözyaşı bazen kanlı, bazen denizler veya yağmur kadar fazladır (G. 149/3) , ciğerlerinden gelmektedir (G. 163/4) . Ne kadar çok ağlarsa âşıklık yolunda o kadar derece kazanacaktır. Genellikle yüzü sarı altı, gözyaşları da gümüşe, yıldıza (g.213/5) ve inciye (G. 35/4) benzetilerek kıymeti ifâde edilir.

1.2.4. Toplum

1.2.4.1. Kavimler

1.2.4.1.1. Arap Kavmi

Devâvin Nüşhâsı’nda Leylâ ve Mecnûn isminin geçmesiyle Arap kavmine, değinilmiştir. Aşkın en son perdesine çıkan Arap kavminden bir âşığın, sevdiği için Mecnûn gibi aklını yitirip kendini çöle vurması mevzubahis edilmiştir:

‘Işk-ı kâmil ilni yâ Ferhâd yâ Mecnûn kıılır

Ger irür ma‘şûkı yahûd Ermeni yâhûd ‘Arab

(G. 56/5)

1.2.4.1.2. Ermeni Kavmi

Ferhâd ile Şîrîn hikâyesini zikretmesiyle Ermeni kavmine değinilmiştir. Âşığın, Ferhâd’ın Ermeni melekesinin yeğeni olan Şîrîn’e kavuşma hayaliyle dağları kazması gibi sevdiğine kavuşma yolunda yaşadıkları hatırlatılır:

‘Işk-ı kâmil ilni yâ Ferhâd yâ Mecnûn kıılır

Ger irür ma‘şûkı yahûd Ermeni yâhûd ‘Arab

(G. 56/5)

1.2.4.1.3. Hindû Kavmi

Divân şiirinde “Hintli, Hint, Hindû” kelimeleri kelime anlamları ile Hindistan’da yaşayan halkı; mecâzî anlamları ile saç, ben, kaş, kirpik gibi güzellik unsurlarını anlatmak için kullanılır. Kelimenin bir başka kullanım şekli de anber, yakut ve incinin bu bölgeden çıkarılması noktasındadır. Baharatlardan karabiberin ana vatanı Hindistan olması nedeniyle beyitlerde tevriyeli olarak kullanıma uygundur. Esmer tenli olmaları nedeniyle Divân şiirindeki “Hintli” tasavvuru köle, tüccar, asker, perdedâr, çapulcu, hırsız vs. anlamlarıyla da yüklüdür. Aşağıdaki beyitte Nevâyî, Hintli kölelikten dem vurmıştır:

Şatarlar deşt üze min tilbeni kim tutsa hindû dip

Tenimni hecr dūd u şu‘lesîga bes ki köydürdüñg

(G. 338/2)

1.2.4.1.4. Türk Kavmi

Türk sözcüğü, Divân şiirinde “sarhoşluk, cesurluk, usta avcı” gibi bağlamlarda kullanılmakla birlikte aşağıdaki beyitte “beyaz ırktan ve güzelleriyle ünlü oluşu” yönüyle zikredilmiştir:

Nevāyī iyle ulus cānıǵa irür ‘āşık

Ki Türk ıulları Cücidür anıǵ u Çaǵatay

(G. 631/7)

1.2.4.1.5. Çerkes Kavmi

Çerkesler, Kafkasya’nın yerli boylarından biridir. Sözcük, Divân şiiirinde “güzel, sevgili” anlamında kullanılır. En çok, göz için benzetilen olur. Gözle ilgili benzetmelerde Çerkeslere “akıncılık, kan dökücülük, âsîlik, yağmacılık” gibi vasıflar yüklenmiştir:

Türk encümǵa didim hüşn içre sin yā ol füzün

Didi kim bolǵay anǵa yüz bende Çerkes min kibi

(G. 673/4)

1.2.4.2. Eğlence Hayatı

1.2.4.2.1. Bezm

İlkbahar mevsiminde kırlarda yahut gül bahçelerinde gezip eğlenmek anlamında kullanılmakta olup zamanına göre evlerde, meyhâne de gerçekleşmektedir. Bezmde herkes yere bir daire oluşturacak şekilde yan yana oturur, sâkî denilen kişi ortada elindeki büyük kadeh ile dönerek şarap ikram eder.

Farsçada meclis ve eğlence anlamlarına gelen bezm sözcüğü, tamlama şeklinde “Bezm-i Cem” yazımı ile de kullanılmaktadır. Klâsik edebiyatta ilk defa içki meclisini kurarak “bezm”i gelenek hâline getiren kişi Cem olduğu için bezm ona izâfe edilmiş ve “bezm-i Cem” tamlaması bu şekilde ortaya çıkmıştır. Bezm-i Cem şeklindeyken “Cem” kelimesinin taşıdığı anlamdan dolayısıyla “hükümdar meclisi, sultan meclisi” olarak da kullanılır.

Bezm-i Cem’in olmazsa olmazları âşık, sâkî ve mutrîb olmakla beraber bazen de yârân, aǵyâr ve pîr-i mûǵân dâhil edilir. Belirli bir düzen dâhilinde (G.123/3) gerçekleştirilen bezm, ırmak kenarında veya güller arasında yanyana oturularak halka oluşturmak suretiyle yapılır. Sâkî, ortada durup Cem’in meşhür

kadehi olan “Câm-ı Cem” ile herkese içki sunar. Meclisteki herkes eşittir. Humâr hoş görülürken ağlamak bezm adâbına aykırı sayılır.

Bezm, dünyevî mânâsının yanında tasavvuf terimi olarak da kullanılmıştır. Tasavvufî literatürde “Bezm-i Cem”, “zikir meclisi, murşidin irşâd toplantısı” manalara gelir. Pîr-i mûgân olarak da anılan murşîd “rıtl-ı girân” vasıtasıyla takdîm ettiği aşk şarabı ile ilâhî aşkı ve nefsi terbiye yollarını müridlerine telkin eder. (Pala, 1992, s. 105-106).

Beyitlerde âşık, aşk yolunda uğradığı talihsizliklerden dolayı kanlı gözyaşı akıtmaktadır. Gözyaşının kanlı olması ile bezm meclisinde sunulan al renkli içki arasında anlam ilişkisi kurulmuş; zaten bu yola girildi hâlis şarap içilsin denilmiştir:

Sin bezm-i neşâf içre mey-i nâb iç ey şüh

Kim bizni firâk eyledi hûn-âb ile temiz

(G. 141/5)

1.2.4.2.2. İçki ve Kadeh ile İlgili Unsurlar

Sâkî ve mutrîb birbirinden ayrılmaz iki unsurdur. Bezmi hazırlayan ve sunan, meclise parlaklık veren hep sâkîdir. İçkide ilk üç kadehe “selâse-i gassâle” derler ki, üç yıkayıcı demektir. Üçüncü kadehten sonra artık perva kalmaz

Bezm için en güzel mevsim bahardır; gül mevsimidir. İçmeye tövbe edenler bile bu mevsimde tövbelerini bozarlar. Ham sofuluğu ve riyâyı bırakmalı, gönle ferahlık veren bu mevsimin güzelliğinden istifâde etmelidir. Mamafih ehl-i dil için mevsim kaydı yoktur; her zaman içebilir. İçki, âşığın canının cevheridir (G. 8,1).

1.2.4.2.2.1.

Mey

Mey, her şeydir: Dilberdir, sevgilidir, gevher-i cândır, devâdır. Her türlü husus onda mevcuttur. Meclise nur ve ziynet veren dilberdir.

Divân şâirleri, sarhoşluk veren maddeleri murat ettikleri zaman gerek aralarındaki farkı gözeterek gerek gözetmeyerek, birçok kelimeleri kullanırlar. Sarhoşluk veren içkilerin adı sayılamayacak kadar çoktur.

1.2.4.2.2.2.

Kadeh (Sagar, Piyâle, Câm, Ayağ)

Şâir, kederlenmiş ve çâreyi şarap kadehine kavuşmakta bulmuştur. Lâkin içilen şarap da âşığın içindeki ateşi daha da artırmıştır:

Sâkî gam içre oldı **Nevâyi** piyâle tut

Kim guşşalardın uşbu ot ekşerni köydürür

(G. 199/7)

Divân şiirinde şarap içen âşık, içkinin verdiği hararetle kızaracaktır; şarabı sunan sâkî sevgilidir; âşık sevgiliye ulaşmak için ayağının toprağına yüz sürmektedir. “Ayak” sözcüğü beyitte tevriyeli olarak kullanılmıştır:

‘Ărızımı bir ayağ birle kızart ey sâkî

Niçe sürtey ayağınğga min-i rüsvā ‘arız

(G. 278/2)

1.2.4.2.2.3.

Sürâhî

“Sürâhî” sözcüğü beyitte su veya içkinin sürâhîden dökülürken çıkardığı ses bağlamında ele alınmıştır. Ayrılık meclisinden bir tablo verilmekte, bezm meclisinin neşeli hâli vurgulanmaktadır:

Firâk bezmide irmes şurâhî ağızda kulkul

Ki kıldı kahkaha birle ğarîb hâlîme külgü

(G. 554/2)

1.2.4.2.2.4.

Sâkî

Divân şiirinde bezmin önemli unsurlarından olan sâkî, “içki veren” anlamına gelmektedir. Ortada dolaşarak içki dağıtan sâkî, meclisin neşe kaynağı olmakta birlikte sevgili yerine de kullanılmaktadır. Sâkî, çok güzel birisi olarak tasvîr edilir, bereket dağıtarak meclistekilerin gönlünü cezbeder. Sâkînin dağıttığı içki çoğunlukla gül renklidir ve âşığın hayat kaynağıdır:

Sākīyā naqd-i hayātım cevheridür cām ara

Kim irür cām içre mey ‘aksinğ mey-i gül-fām ara

(G. 8/1)

Gül bahçesi denilen mecliste bulunan âşığın hesapsız denilecek kadar kederi vardır. Gül yüzü ile ön plâna çıkarılan sâkîden, dağıttığı gül renkli şarabı ölçüsüz tutması istenir:

Sâkı-i gül-çihre gül-gün bâde ni-endâze tut

Kim bu gül-şen içredür hâr-ı melâlet bî-hisâb

(G. 64/6)

Meclise neşe veren sâkîdir. Dağıttığı şarap ile mecliste bulunanların gönlünü hoş tutmakta ve virâne olmuş gönülleri sel suyu gibi (şarap) ile mamur hâle getirmektedir:

Könğülni sākīyā meydin kılp hoş

Bozuğnı seyl ile eylersin âbâd

(G. 134/4)

1.2.4.2.2.5.

Meyhâne

Farsça mey-hâne terkiibinden oluşmuştur. “İçki içilen yer” anlamına gelen sözcük, “harâbât” sözcüğü ile de karşılanmaktadır. Divân şiirinde geniş kullanım alanına sahiptir. Harâbât, sevgilinin al dudakları için mecâzî şekilde kullanım alanı blmuştur, tüm gizlenenler bu dudaklardan dökülür. Sevgilinin dudağının mühür gibi olması, kapalı olması nedeniyle gizlilik durumu vurgulanmak istenirken aynı zamanda eskiden meyhanelerin yeraltında bulunmasına, izbe yerler olmasına da gönderme yapılmıştır. Tasavvufi anlamda meyhâne sofilerin tekkesidir. Orada ilâhî şarap içilir, Allah aşkıyla sarhoş olunur (Aksu, 2017, s. 355-356).

Beyitte, dünya sıkıntılarından kurtulmanın yolunun meyhâneye gitmek olduğu ele alınmıştır:

İstesenğ devrân cefâsıdın kütulmağ ey refîk

Hân-kâh terkin kılıp mey-hâne kūyi sarı bar

(G. 151/6)

Şâirler beyitlerde meyhâneden yüz çevrilip yolun değiştirilmesi gerektiğini; eğer meyhâneden vazgeçilemiyorsa şarap uğruna seccâdenin rehin edilip (dinî vecibelerden uzaklaşıp) tamamen meyhâneye baş koymak; utanmayı terk etmek gerektiğini dile getirirler:

Ey selâmet ehli öt mey-hânedin yâ min kibi

Meyğa seccâdenğ girev koy terk-i nenğ ü nâm bir

(G. 192/3)

1.2.4.2.2.6.

Sarhoş (Mest, Ösrük)

Kendinden geçmiş kişi olarak anlamlandırılabilen sözcük, beyitlerde kişinin sahip olduğu durumlar vasıtasıyla geçmektedir. Sarhoş olan kişinin gözleri iyi göremez, ne yaptığının farkında olamaz. Meclisten çıkan içkinin etkisiyle sarhoş olmuş, akli başından gitmiştir; o kişi artık şöhretlenmiştir:

Bezmdin ösrük çıkıb kim atlanur âlüfte-vâr

Hüş başımdın hıred vehm-i gümânımdın kiter

(G. 194/2)

1.2.4.2.2.7.

Dürd

“Tortu” anlamına gelen sözcük, Divân şiirinde âşıkların meclis yaşantılarında sıklıkla zikredilen unsurlardan biridir. “Şarap kadehlerinin sonunda kalan çökelti” şeklindeki gerçek anlamı ile ele alınır (G. 294/2)

1.2.4.2.2.8.

Muğ-beçe

“Mecûsî keşişi” anlamına gelmektedir. Önceleri Orta Asya’da şarabı satan kişiler ateşperest Mecûsîler olduğu için meyhânece yerine kullanılmıştır:

Öte-almas hân-kâh-ı kuds ili ey muğ-beçe

Deyr işiñde çu tüzgey bezm evbâşınğ siniñ

(G. 355,5)

1.2.4.2.3. Musikî Ve Musikî Aletleri

1.2.4.2.3.1. Çeng

Kanuna benzeyen, dik şekilde tutularak çalınan bir çeşit sazdır; bezm meclisinin vazgeçilmezlerindedir (Aksu, 2017, s. 358). Şarap içen âşık, çengden çıkan sesle ortama uyum sağlamaktadır:

Çeng üni birle mey iç körgüzdi çun kavş-i kuzah

Devr ile endâm-ı çeng ü levn ara evtâr-ı çeng

(G. 332/5)

1.2.4.2.3.2. Ney

Aslı “nây” olan Farsça bir sözcüktür. Kamıştan yapılmış nefesli bir çalgı aletidir. Özellikle Mevlevîler arasında yaygın olan neyin sesi yanık ve içlidir (Pala, 2004, s. 358).

Mevlânâ'nın Mesnevî adlı eseri neyin macerasının anlatıldığı bir beyitle başlar. Bu beyitte neyin sesinin ne anlama geldiğinin anlatıldığı, kamışlıktan kesilip ney yapılma sürecine kadar geçirdiği işlemler ele alınmıştır. Ney, kamışlıkta biten bir bitki türü olup, kamışlıktan kesildiğinden beri öz vatanından ayrı kaldığı, onun bağrında delikler açıldığı, üfleme sesiyle etrafa yayılan ezgilerin kadın ve erkek tüm insanlarda büyüleyici etki bıraktığı vurgulanır (Bkz. Mesnevî-i Şerîf).

Divân şiirinde âşıkların inleyip âh etmesi ile neyin çıkardığı hüznü ses arasında anlam ilişkisi kurulur. Âşıklar, ney gibi feryât etmekte ve içine buldukları durumdan şikâyet etmektedirler:

Bağladım efgânğa bil ney dik sini körgen zamân

Ža‘fdm kıldıñg mini âhir bili bağlıg saman

(G. 476/1)

1.2.4.2.3.3. Mutrîb

“Çalgıcı” demektir. Meyhâne, içki, sâkî üçlüsünün beraberinde bulunur. Mutrîb, tıpkı sâkî gibi içki meclisine neşe verendir:

Eger mescidde kirdim halka-i zikriñg ara ey şeyh
Velî mey-hâne vü muṭrib sarı min her zamân mâyil
(G. 403/7)

1.2.4.3. İmân ve İtikatle İlgili Unsurlar

1.2.4.2.3.4. Cennet

Cennet “örtmek, gizlemek” anlamındaki “cenn” kökünden olup “bitkilerle toprağı örten bahçe” karşılığındadır. Âhîret hayatında mü’minlerin ebedî saadet yurdu olarak kullanılagelmiştir. Dünya bahçelerine benzemesi veya eşsiz nimetlerini insan idrâkinden gizlemiş olması şeklinde açıklanmıştır.

İslâmî literatürde cenneti ifâde etmek üzere birden fazla isim kullanılmış, nüshâda da bunlardan bazılarına yer verilmiştir.

“Bol su kaynaklarına sahip bulunan yeşil bahçe” anlamındaki ravza, “me’vâ” (sığınılıp barınılacak yer), en belirgin anlamı ile “ikâmet etme” veya “ikâmet edilen yer” karşılığıyla adn, firdevs ve behîşt kelimeleri cennet yerine kullanılan sözcüklerdir. Bunlar dışında Divân şâirlerince çeşitli tamlamalar “Makâm-ı emînin, hüsn-i meâbın, Cennetü’n-naîm, Cennât ü adn” şeklinde olan ve cenneti niteleyen çeşitli tamlamalar da oluşturulmuştur.

Cennet sevgilinin sarayı, mahallesi; kısaca onun bulunduğu yerdir. Aşık, o cennete –mahalleye- niyetlenmişse hiçbir şey onu yolundan alıkoyamaz. Hatta bu niyeti için verilen öğütleri dinlemek istemez, neşesinin kaybolmasına neden olacak öğütlerin söylenmemesini ister:

Ol kûy kaçdı itmişem iy vâ‘iz anı men‘ itip
Her dem dime cennet sözün söz salmağıl maḫşûd ara
(G. 36/6)

Cennet tasvîri yapılırken içindeki servi boylu hurilerden de bahsedilir. Buradaki hurilerin dudağı Kevser suyu, boyu Tûbâ ağacıdır. Sevgilinin yüzü bir gül bahçesidir, ayva tüyleri çemen yanakları gül, dudağı goncadır (G. 443/1). Cennette

bulunan unsurlar sevgilinin uzuvları için kullanılarak bir nevî sevgiliye kutsiyet verilmiştir:

Kūyi behišt-i cāvidān özi behišt içinde hūr

Ḳāmet ü la‘li anğlaman tūbā vü kevşerī mü

(G. 164/2)

Divân şiirinde daha çok “behišt” şekliyle kullanılmıştır. Beyitte, cennete gidecek kulların neşeli olmasından ve Hz. Peygamber’in ümmetlerinden şefaatçi olması hususuna değinilmiş olup, peygamber önderliğinin kulun karanlık yoluna ışık olacağı vurgulanmıştır:

Behišt sarı kişi tīre közidin barmay

Şefā‘atınğ elifi tutmayın yolığa sirāc

(G. 106/4)

1.2.4.2.3.5. Cehennem (Tamû)

Ölümden sonraki hayatla ilgili inançlar hemen hemen bütün dinlerde mevcuttur. İyi davranışların ödül alacağı gibi olarak kötü davranışların cezalandırılacağı da kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak cennet tasavvurunun karşısında cehennem vardır. İyi amel sahiplerinin cennete gideceği, kötü amellilerin ise cehenneme gideceği ifâde edilmektedir.

Divân şiirinde cehennem, âşığın sevgiliden uzak olduğu her yerdir. Âşık, öyle bir durumdadır ki, cennete gitmiş dahi olsa eğer içinde sevdiği yoksa cennet nimetlerinden zevk alamaz; durumdan şikâyetçi görünür. İçinde sevgilinin olduğu cehennem ise âşık için bir nimettir. Her kim cennet ve cehennem sözünü açıklamışsa bu kavramları üstü örtülü olarak kavuşmanın ve ayrılığın yerine kullanmıştır:

Birev kim cennet ü dūzah sözün şerh iylemiş gūyā

Kināyet vechi birle vaşl u hicrānnı edā kılmış

(G. 260/6)

Ayrılığın âşıkta uyandırdığı duygular cehennem ateşi kadar yakıcı olarak betimlenmiştir. Âşık, cehennem ateşiyle yanmayı ister de sevgilisinden ayrı kalmaya gönlünü razı edemez:

Hecr otı dāğı bile kõnğlümni iy cān örteme

Dūzah otı birle köydür dāğ-ı hicrān örteme

(G. 598/1)

1.2.4.2.3.6. Tûbâ

Cennette bulunan, kökü yukarıda ve dalları aşağıda olan ağaçtır. Dalları, cennetteki kulların meyvelerini kolayca toplayabilmesi için cennetin üstünden zemine doğru sarkmıştır. Kısaca Tûbâ, dal ve yapraklarının güzelliği, boyu, azameti ve ululuğu, daima canlı dalları, dökülmeyen yaprakları, sürekli taze olması, sonu gelmeyen meyvesiyle teşbih, temsil ve telmih konusu olmuştur.

Tasavvuf sözlüklerinde Tûbâ, Hak ile üns makamını ifade eden bir kavram olarak ele alınmış, Allah'ın huzurunda mutluluk, sükûn ve huzur içinde bulunma halini anlatmak için de kullanılmıştır (Uludağ, 2001, s. 361).

Âşıkların gözyaşı ve çektiği âhlar, sevgilinin mahallesindeki Tubâ ile Sidre ağaçlarının su-nem ihtiyacını dâima karşılayacak, onu hiç kurutmayacaktır. Bu şekilde hem âşığın âşıklık derecesinin yüceliği vurgulanmış hem de Tûbâ ile Sidre ağaçlarının sürekli canlı olmasına gönderme yapılmıştır:

Tübî vü şāh-ı sidredür küyünğ giyāhı nige kim

‘Uşşāk eşk ü āhıdın her dem tapar su vü hevā

(G. 6/2)

1.2.4.2.3.7. Hûrî

Cennette, mü'minlere hizmet edecek olan gül yanaklı, inci gibi dişleri olan, selvi boylu, nazik huylu güzellerdir. Yüceltilmiş olan bu özelliklerinden dolayı Divân şiiirinde sevgili huriye benzetilir. Sevgili huri olunca yaşadığı mahalle de cennet olur. Gülün açılma anını görmeye nâil olan bülbülün inlemesi gibi, âşık da huri olan peri yüzlü sevgilisini gördüğünde feryâd eder:

Nālān-min açar bolsa yüz ol hūr-ı perī-zād

Bülbülğa ni taᅅg gül açılır faşlda feryād

(G. 133/1)

1.2.4.2.3.8. Rıdvân

Cennetin kapıcısı olan büyük melektir. Devâvîn Nüşhâsı'nda müstakil sözcük şeklinde yer almakla birlikte ravzâ-i rıdvân şeklinde oluşturulan tamlama ile de cennet anlamında kullanılır:

Cennet isteb eylegenler ni 'ibâdet kıılmağıl

Kevşer ü tûbî ü qasr u hūr u rızvândın cüdâ

(G.17/8)

1.2.4.2.3.9. Hulle

Cennetteki hurilerin giydiği bir çeşit elbisedir (G. 483/5). Hurilerin yetmiş kat hulle giyecekleri ve her birinin diğerinden farklı görüneceği belirtilmiştir. Tasavvufî anlamda ise tarikata girerken örtülen giyecektir.

1.2.4.2.3.10. Cebrâil

Yüce Allah ile Peygamberler arasında elçilik görevinde bulunması, Allah'ın emir ve buyruklarının yerine getirilmesinde aracı olması ile memur olan dört büyük melekten birisidir. Hz. Muhammed (s.a.v)'e Hira Dağı'nda bulunan mağarada gelen "Oku!" şeklindeki ilk emri getiren melek Cebrâil'dir. Beyitlerde en çok onun ismi geçmektedir. Cebrâil, Kur'ân-ı Kerîm'de Cibrîl, Rûhu'l-kudüs, Rûhu'l-emîn, Rûh ve Resûl şeklinde beş değişik isimle ifade edilir. Peygamber Efendimiz'e Kur'an'ı öğreten ve değişik konularda hükümler bildiren, Resûl-i Ekrem'e, hatta bazan ashaba insan şeklinde görünen bir melek olarak sık sık anılır. Miraç'tan önce Hz. Peygamber'in kalbini hikmetlerle doldurması, Miraç'ta Peygamber Efendimiz'i Arş'a kadar götürmesi, Sidre'de makamının bulunması; Hz. İbrâhim'e ateşe atılacağı zaman yardım teklifinde bulunması, Cennet varlığı olması, kanatları vasıtasıyla uçuşması vs. bağlamlarla kendine yer bulmuştur. Ayrıca Hz. Meryem'e normal bir insan sûretinde görünerek Allah'ın elçisi olduğunu ve ona tertemiz bir erkek çocuğu

bağışlamak için geldiğini söylemiş, Hz. İsa doğduktan sonra Allah'ın emriyle ona destek olan melektir (Pala, 2004, s. 84).

Çünkü kaldı yolculukta Cebrâil ne şüphe, eğer olmadı seferinin sonuna erişen Miraç Hâdisesi'nde, Hz. Peygamber, amcasının kızı Ümmü Hanî'nin evinde bulunurken Cebrâil yanında cennet bineği Burak ile birlikte gelmiş, Peygamberimiz Burak'a binmiş ve birlikte Mescid-i Aksâ'ya gitmişlerdir. Orada bütün peygamberler Onu karşılayıp arkasında namaz kılmışlardır. Sonra mescidden çıkmışlar ve miraç (merdiven) ile karşılaşmışlardır. Cebrâil, Peygamberimiz (s.a.v) ' i kanadına alarak veya bir rivâyete göre de Burak'a bindirerek göğe çıkarmıştır. Peygamberimiz birinci kat gökte melekler tarafından karşılanmış, sonra her kat gökte ayrı ayrı peygamberlerce karşılanıp sohbet etmiştir. Yedinci kat gökte meleklerin Beyt-i Ma'mûr' u tavaf ettiklerini görmüştür ve sonrasında Sidretü'l-Mühtehâ'ya geldiklerinde Cebrail "Buradan ileriye varırsam yanarım." diyerek Peygamberimiz'e yalnız gitmesini söylemiştir:

Çü kaldı seyride rûhu'l-emîn ni tañg

Ger olmadı seferingniñ nihâyiğa resâ

(G. 4/5)

İKİNCİ BÖLÜM

ALİ ŞİR NEVÂYÎ'NİN “DEVÂVİN NÜSHÂSİ”NİN NOTLANDIRILMIŞ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE NESRE ÇEVİRİSİ

2.1. Notlandırılmış Transkripsiyonlu Metin

1a

Kitâb-ı Nevâî

Revân

116

805

233

34085

Topkapı Sarayı Tahrîr Komisyonu

<u>Yastık</u>	<u>Ķubeliyât</u>	<u>Varak</u>
1	12	184

2b

Min-el ‘abd-i’l fakîr i ‘afâ’llahu ‘anhu

Divân-ı nevâî muşavver bi-ĥatt-i ta’lîk satır 15

Elhamdülillah-illezî hedeyna lihâzâ vemâ kunnâ linehtedî levlâ enne hedeynâ-llah

1

Me fâ ‘i lün/Fe i lâ tün/ Me fâ ‘i lün/Fe i lün(Fe ü lün)

v- v -/ v v -/ v - v -/ v v - (- -)

1. Zihî zühür-ı cemâlinğ kuyâş kibi peyda

Yüzünğ kuyâşığa zerrât-ı kevn olub şeydâ

2. Yüzünğ ziyâsıdın er şubh ‘aynı içre beyâz

Saçınğ karasıdın er şâm başıdın sevda¹

3. Zühür-ı hüsnünğ üçün eyleyen mezâhirni

Bu közgülerde anı cilve-ger kılib ‘amdâ

4. Çü cilve eyledi ol hüsni isteben ‘âşık²

Şalâ-yı ‘ışkın itib âferîniş içre nidâ³

¹**Sevda:** Aslen Arapça bir kelime olup “çok kara, siyah” anlamlarına gelmektedir. Edebî metinlerde, “insan mizacına etkileyen sıvı” olarak da rastlanmaktadır. Divân şiirinde göz ve saç rengi, sevda ile ifade edilmiştir. (Pala, 2004, s. 401).

²**Âşık:** Arapçada “ışık”, “sevmek, âşık, seven kişi” anlamlarına gelmektedir. Szcüğün kökü, bir tür sarmaşı (Pala, 2004, s. 37).

³**Nidâ’ :** “Çağırma, haykırma” anlamlarına gelmektedir. Edebiyatta “sevinç, şaşma, acıma, öfke” vs. duyguları ifade etmek için kullanılır. “Â, ey, eyâ, yâ, hey, behey, eyvâh, âmin!” şeklindeki ünlem beraberinde görülmektedir (Pala, 2004, s. 358).

5. Perî⁴ kabûl ite almay anı meger kim min

Qılıb atımmı zalûm u cehûl birle edâ

6. Dimey ki min özi ma‘şûk olub özi ‘âşık

Ki tîğ-ı ğayret olub anga naqş- ğayr zidâ

7. Nevâyî olmadı tevhîd⁵ güft ü gû bile fehm

Meger ki eylegesin tilni qat‘ u cänni fedâ

2

Ve eyzan ğaferallahu zunûbehu

Me fâ ‘i lün /Fe i lâ tün/ Me fâ ‘i lün/ Fe i lâ tün

v – v – /v v – –/ v – v – /v v – –

1. İlähî emrinġe me‘mûr yitti tãrem-i a‘lâ

Ni yitti tãrem-i a‘lâ toquz sipihr-i mu‘allâ

2. Cemâl zikrlik olġan cemâlinġ⁶ itti temennâ

Vuşûl fikrlik ilge vişâlinġ oldı tevellâ

⁴ **Peri**: Göze görünmeyen, çekici ve güzel oldukları belirtilen dişi cinlerdir. Çeşme, hamam, pnar gibi mekânlarda bulduklarına inanılmaktadır (Pala, 2004, s. 369).

⁵ **Tevhid** : Arapçada kökenli bir sözcük olup 'birlemek' anlamına gelir. Edebiyatta “Tanrı'nın birliği ve ululuğunu anlatan, çeşitli nazım biçimleriyle yazılan şiirler” için kullanılmaktadır. Allah'ın büyüklüğü, isimleri, sıfatları, kuvvet ve kudretinin sonsuzluğu vb.gibi konulara da değinilmektedir (Pala, 2004, s. 454).

⁶ **Cemâl** : Arapçada yüz güzelliği anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 87).

3. H y l bikrlerin cilve-ger l k itgeli her y n
Sin eylediŋg  ulel-i dürr-i nazm birle m cell 

3b

4. ‘ b detingg  yeni ay bolub  am oldu mu all 
Sipih⁷ atlasıdın⁸ salıpan hev ga musalla
5.  u sindin oldu  uya  pençesi ara tola altun
Sa ar ga d gi sin itting an a kerem yedd-i  ul 
6. D mekke digering irür  an- ah içinde hey h y
 al -y  ‘ı kının ile ehl-i deyr içre ‘al l 
7. **Nev y ** ehl-i c n n z mersi a kildi il h 
 u eylediŋg anı Mecn n⁹  z mki  ıl an a Leyl ¹⁰

⁷ **Sipih** : “Felek, gök, gökyüzü, her gezegene mahsus gök tabakası” anlamlarına gelen bir sözcüktür (Pala, 2004, s. 149).

⁸ **Atlas**: “Gökyüzü” anlamında kuulanılan ve “dokuzuncu felek”e karşılık gelen gök tabakasının adıdır. Ayrıca anlam genişlemesi ile bir kumaş türüne ad olmuştur (Pala, 2004, s. 41).

⁹ **Mecn n**: Kelime olarak “deli, çılgın” anlamlarında kullanılan Arapça kökenli bir kelime olup edebiyatta “Leyl  ile Mecn n” hik yesinin erkek kahramanının adı olduğu da bilinmektedir. Aynı zamanda, Emeviler zamanında ya amı  “Kays” adlı bir beyz denin lakabıdır (Pala, ,2004, s. 300).

¹⁰ **Leyl **: Kl sik edebiyatta, Leyl  ile Mecn n mesnevisinin kadın kahramanının adıdır. “Leyli” diye de bilinmektedir (Pala, 2004, s. 288).

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh ve'l mağfirah

Fe ū lün/Fe ū lün/Fe ū lün/Fe ū lün

v -- /v -- /v -- /v --

1. Zihî il nihānı saŋga āşikārā
Nihān derdime āşikār it mūdara
2. Ni derdiŋni kōŋlümde asrarga tākāt
Ni sırıŋı ağızıma almağa yārā
3. Hāyāliŋde sevdā bişürgende eyleb
Dimāğımı āşüfte ol müşk-sārā
4. Firākıŋ ara cān¹¹ talaşurda yağıb
Hemol ğam¹² tağıdın başım üzre hārā
5. Terahḥum terahḥum terahḥum terahḥum
Tebā çābükā mehveşā gül-‘izārā

¹¹ **Cān:** “Ruh, hayat ve gönül” anlamlarına gelmektedir. İnsanda ve hayvanda yaşamayı sağlayan madde dışı unsur”dur. Bu kelime, birçok tamlama ve deyim içinde kullanılarak çeşitli yönlerden ele alınır (Pala, 2004, s. 83).

¹² **Ġām:** “Keder, tasa ve belā” anlamlarına gelmektedir. Divān şâirinin ve âşığının daima gamlı olduğu bilinmektedir. Divān şiirinde aşk ve âşık mevzusunda sıklıkla değinilir (Pala, 2004, s. 161).

6. Karanġu durur ‘ālem¹³ āhim tünidin

Ƙuyaş yanġlıġ aç ‘ārız-ı ‘ālem-ārā

7. Nevāyīġa cān āşikār u nihānsın

Zihī il nihānı seŋga āşikārā

4

Ve eyzan ƙaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün(Fe ū lün)

v-v-/ v v- -/ v-v-/ v v- (- -)

1. Zihī Burāġıŋ¹⁴ iri mihr¹⁵ ü seyri berk-āsā

Bu berġ¹⁶ seyri bile pūyesi felek¹⁷-fersā

2. Yürün ƙadem bu mekāndın çü lā-mekān ƙoyduŋġ

Ni nev‘di kim anıŋġ kāmı irdi gerdün-sa

4a

3. Vişāl şubġı diyen yoġ ‘urūc aġşamı kim

Şabā¹⁸ dik idi ol berġ nūri¹⁹ birle mesā

¹³‘Ālem: “Dünyâ, cihân, kâinat, evren” anlamlarına gelmektedir. Belli bir sınıfı oluşturan varlıklar topluluġu olarak da kullanılmaktadır. (Uludaġ, 2001, s. 34).

¹⁴ **Burak:** Hz. Muhammed’in Mirâç Gecesi’nde bindiġi belirtilen bineġin adıdır. Kelimenin “berk (şimşek)” kökünden geldiġi sanılmaktadır (Pala, 2004, s. 76).

¹⁵ **Mihr:** Farsça kökenli bir sözcük olup “Güneş ve sevgi” anlamlarına gelmektedir (Pala, 2004, s. 316).

¹⁶ **Berk:** “Şimşek” anlamına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür. Divân edebiyatında daha çok ışık ve hız vasıtasıyla ele alınmıştır (Pala, 2004, s. 68).

¹⁷ **Felek:** Arapçada “gök, gökyüzü, semâ; tâlih, baht, kader”; “her gezegene mahsus gök tabakası” anlamlarına gelmektedir. Çoġulu eflâktır (Pala, 2004, s. 149).

4. Kõlin bu berķ yaruttı demin bu yıl açtı

Eger sipihr üze Mûsâ²⁰ idi eger ‘İsâ²¹

5. Çü kaldı seyride rûhu’l-emîn²² ni taŋ

Ger olmadı seferiŋniŋ nihâyiğa resâ

6. Melâyik olmadılar ol harem²³ ārâ maħrem

Ricâl²⁴ ħalveti dūrıdın ol şıfat ki nisâ

7. Nevâyî asru bozulmuş baķıb ‘inâyet ile

Anıŋ bozuĝluĝını bir köz uçı birle saya

¹⁸**Sabâ:** “Doĝu cihetinden esen hafif ve latif rüzgâr”dır. Gül ve çiçeklerin açılmasını sağlar (Uludaĝ, 2001, s. 302; Pala, 2004, s. 396).

¹⁹**Nûr:** Arapça kökenli bir sözcük olup “aydınlık, parıltı; parlaklık” anlamlarına gelmektedir (Pala, 2004, s. 362).

²⁰**Mûsâ:** Süryânî dilinde “tabut yahut sanduka” anlamlarına geldiĝi söylenmekle birlikte İmran adlı şahsın soyundan gelen, İsrâiloĝullarına gönderilmiş bir peygamberdir (Onay, 2014, s. 301; Pala, 2004, s. 334).

²¹**‘İsâ:** İsrailoĝullarının son peygamberidir. Kendisine “İncil” indirilmiştir. “Mesih” lakabıyla bilinir ve “Rûh’ul-Kudûs” olarak anılmaktadır (Pala, 2004, s. 235).

²²**Rûhu’l-Emin:** Peygamberlere Allah’tan vahiy ve emir iletilmesine vasıta olan melektir. “Cebrail” ismi ile de bilinir (Onay, 2014, s. 348).

²³**Harem:** Arapça bir ism olup herkesin girilmesine müsaade edilmeyen saygıdeĝer alandır. Tasavvufî anlamda “renksizlik ve kendinden geçme makamı” olarak bilinir, “Kâ’be” için de kullanılmaktadır (Pala, 2004, s. 192; Uludaĝ, 2001, s.159).

²⁴**Ricâl :** Arapça çoĝul isim olup “erkekler; mert kişi; makam sahibi kişi” anlamlarına gelmekle birlikte “Hakk’ın dostluĝunu kazanmış adil ve faziletli kişiler” için de kullanılan bir sözcüktür (Uludaĝ, 2001, s. 292; Devellioĝlu, 2010, s. 1043).

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

- v - - / - v - - / - v - - / - v -]

1. Bî-diling̃ hayl-i rüsül sin-sin alarga dil-rübā

Yā Nebî²⁵ rühî fidañg ehlen ü sehlen merhabā2. Gāh devletliğ başıñgdın kêtmevin çetr²⁶-i sehābGeh felek-rev merkebiñgga yitmeyin peyk²⁷-i şabā

3. Şām-ı vaşlıñg tapmağanga şubh şādık her seher

Pençe-i hürşid ile pîrâhenin²⁸ eyler kabā

4. Tofrağ olmış min koyay dib āsitān-būsunğga yüz

Hālîme rahm eyleben koyma bu rencimni heba

5. Şîr-i gerdün ol kişige boynı bağlığ bolğay it

Kim işikiñg itlerin tapka özige akraba

²⁵ **Nebî:** “Haberci ve peygamber” anlamlarına gelmektedir. Mecâz-ı mürsel yoluyla “Hz.Muhammed (s.a.v.)” için kullanılır (Pala, 2004, s. 354; Devellioğlu, 2010, s. 954).

²⁶ **Çetr:** Farsça kökenli bir sözcük olup “pâdişâhın zîynetli gölgelediği, çadırı ve otağ” yerine kullanılmaktadır. Ayrıca “ gökkubbe” ve “gece” anlamına da gelmektedir (Pala, 2004, s. 102; Devellioğlu, 2010, s. 178).

²⁷ **Peyk:** Farsça kökenli bir kelime olup “haber veya mektup getirip götüren kişi” anlamındadır. Divân şiirinde, sabâ yelinin peyk görevi üstlendiği tasavvur edilmektedir (Pala, 2004, s. 371).

²⁸ **Pîrâhen:** “Gömlek” anlamına gelen sözcük Divân şiirinde âşîğın vücudundaki yaralar ile teni için kullanılmıştır (Pala, 2004, s. 371).

6. Bolmağay irdi müyesser hamse²⁹ ya‘nī penc-genc

Qılımsa irdi meded hālimğa piş ‘Āl-i ‘abā³⁰

7. Ey Nevāyī çāre-i derdingni kılğay ol ki bar

Hem Resūl³¹ ü hem Emīn hem Muştafā hem Müctebā

6

Mūs tef‘ i lün/ Mūs tef‘ i lün/ Mūs tef‘ i lün/ Mūs tef‘ i lün

--v-/- --v-/- --v-/- --v-

1. Ey nev-bahār-ı ‘ārızınğ şubhığa cān-perver hevā

Andın gül³² ü bülbül³³ tapıp yüz berg³⁴ birle miñg nevā³⁵

2. Tūbī³⁶ vü şāh-ı sidredür³⁷ kūyünğ³⁸ giyāhı nige kim

‘Uşşāk³⁹ eşk⁴⁰ ü āhıdın her dem tapar su vü hevā

²⁹ **Hamse:** Arapça kökenli sözcük olup İran ve Türk edebiyatlarında “aynı şâire ait beş mesneviden oluşan mecmualar toplamı” anlamına gelmektedir. Hamse yazan şâirlere hamse-nüvis denilmektedir (Pala, 2004, s. 188).

³⁰ **Āl-i abâ:** Tasavvufta Hz. Muhammed(s.a.v.), Hz.Ali, Hz. Fatma, Hz.Hasan, Hz. Hüseyin’den oluşan beş kişiye verilen isimdir. Bu kavram Alevilikte ve Bektaşilikte önemlidir (Uludağ, 2001, s. 36).

³¹ **Resūl:** Arapça kökenli bir sözcük olup “elçi, Peygamber, yalvaç” anlamlarına gelmektedir (Pala, 2004, s. 376).

³² **Gül:** Divân şiirinde en çok bahsi geçen çiçek türüdür. Özellikle sevgili hususunda Divân şiirinde gül ile ilgili teşbih ve mecâzların sonu gelmemektedir. Bağ, bahçe tasvirlerinde gülün çevresinde birçok çiçek türü bulunsa da gülün yüceliğini göstermek için onlar ikinci plana atılmıştır (Pala, 2004, s. 171).

³³ **Bülbül:** Divan şiirinde bülbül, şakıyılarıyla ağlayıp inleyen, durmadan sevgilisinin güzelliklerini anlatan ve ona aşk sözleri arz eden bir âşığın örneğidir (Pala, 2004, s. 77).

³⁴ **Berg:** Farsça kökenli bir sözcük olup “yaprak” anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 68).

³⁵ **Nevâ:** Farsça kökenli olup “ses, sadâ, âhenk” anlamına gelmektedir. Ayrıca Türk musikisinde bir makamın da adıdır. Divân şiirinde musikî terimleri içinde, tevriye ve tenasüp yoluyla kullanılır (Pala, 2004, s. 357; Devellioğlu, 2010, s. 967).

³⁶ **Tûbâ:** Sidre’ de bulunan ve kökü yukarıda, dalları aşağıda olmak üzere bütün cenneti gölgeleyen ilâhî bir ağaçtır. Divân şiirinde Tubâ ağacı, gölgesi ve boyu nedeniyle anılır (Pala, 2004, s. 459).

³⁷ **Sidre :** “Arabistan kirazı” demektir. Sidre, beşer bilgisinin ve amellerinin sınırınıdır (Pala, 2004, s. 404).

³⁸ **Kûy:** Farsçada “mahalle, köy, yurt, sokak” anlamına gelir. Klâsik şiirde kûy hakkında çok geniş bir imaj sistemi vardır (Pala, 2004, s. 280).

3. Zehr-i firākıñgdın kayu ‘āşık ki boldı telh-kām
Nüş-ı vişāliñg yitmese ‘İsī anğa tapmas devā
4. Çun kâzıyü’l-hacāt-sin da’vī-i mihriñg kılğalı
Derd ü firāk⁴¹ endühıdın kiltürmişem ikki güvā
5. Kılmay kabül icādıñg imkânı yok songra yana
Maqbūlini red iylemek luḫfunğdın olğay mu revā
6. Zāhid⁴² köñgülniñ ḫalvetin⁴³ maḫlūb-ı ğayrıdın arıt
Sin seyr kılsañg kıl kirek köñglünge bolsa inzivā
7. Dirseng Nevāyī cān ara maḫbūb bolğay cilve-ger
Evvel köñgöl közgüsidin maḫv iyle naḫş-ı mā-sivā⁴⁴

³⁹ **Uşşâk**: Âşık kelimesinin çoğuludur. “Âşıklar” anlamına gelmekle birlikte Türk musikisinde bir makamın adıdır. Şâirler kelimenin her iki anlamını da kullanarak söz oyunu yaparlar (Pala, 2004, s. 465).

⁴⁰ **Eşk** : Farsça kökenli bir sözcük olup “gözyaşı” anlamında kullanılmaktadır (Pala, 2004, s. 142).

⁴¹ **Firāk** : “Ayrılık, ayrılma; hüzn, keder” anlamlarına gelmektedir (Pala, 2004, s. 157).

⁴² **Zāhid** : Arapça sıfat “zühd”den türetilmiştir. “Kaba sofu, dinî konularda işin derinlerine inmesini beceremeyen, ilim ve imânî şeklen anlayan kişiler” karşılığında kullanılmaktadır (Pala, 2004, s. 488; Devellioğlu, 2010, s. 1358).

⁴³ **Halvet** : Tasavvufta “dünyadan el çekip, maddiyattan sıyrılarak Allah ile başbaşa kalmak”tır. Kelime anlamı “kalbi arındırma”dır (Pala, 2004, s. 186).

⁴⁴ **Mâ-sivâ**: Arapça isim olan sözcük, “bir şeyden başka olanların tamamı” anlamına gelmekle birlikte tasavvufî alanda “Allah’tan başka bütün varlıklar, dünyevî unsurlar” karşılığında da kullanılmaktadır (Uludağ, 2001, s. 237; Devellioğlu, 2010, s. 674).

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v – v – / v v – – / v – v – / v v –

1. Çü ‘ışk derd ü belānı cihānga urdı şalā
Nuḥustrāk mini bī-ḥān u mānga urdı şalā

4b

2. Min aldım on ülüşidin toḳuz yarım ülüşin
Yarım ki ḳaldı anı ins ü cānga urdı şalā
3. Anıḡ daḡı yarımın aldı āferīniş ili
Yarımını yana tūvānga urdı şalā
4. Bu nā-tūvān anı hem cān bile ḳabūl itti
Çü ḳaçtılar anı hem her ḳayangā urdı şalā
5. Könḡül çü derd ü bela ḡālibi durur gerdūn
Eger yitişti miḡ āfet⁴⁵ hem anḡa urdı şalā

⁴⁵ **Āfet:** “Musibet, bela, zarar”; mecâzî anlamda ise “çok güzel insan” demektir. “Sülûk hâlindeki sâlikin ilerlemesini engelleyen dünyevi bağlar” anlamına da gelmektedir (Uludağ, 2001,s. 24; Devellioğlu, 2010, s. 13).

6. Figān ki ilge tutub bāde⁴⁶ sākī-i devran

Çü devri yitti maᅇga barça kaᅇga urdı şalā

7. Nevāyīyā saᅇga her yaᅇşılık ki mümkindür

Ki yār miᅇnet otın min yamaᅇga urdı şalā

8

Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Sākīyā⁴⁷ naᅇd-i ᅇayātım cevheridür⁴⁸ cām ara

Kim irür cām⁴⁹ içre mey⁵⁰ ‘aksinᅇ mey-i gül-fām ara

2. Lāceverdī çerᅇ⁵¹ cāmıda şafaᅇdın koydı mey

ᅇoy şafaᅇ-gün bādesin hem lāceverdī cām ara

3. Mest olup bir dem şebāb eyyāmını tut muᅇtenem

Kim yigitlik dem-be-dem ötmekdedür eyyām ara

⁴⁶ **Bāde:** Farsça bir sözcük olup “içki, şarap” anlamına gelmektedir. Şarap, Divān edebiyatında en çok kullanılan içecek maddesidir. Rengi itibariyle çeşitli teşbihlere madde olur (Pala, 2004, s. 52).

⁴⁷ **Sākī:** Divān şiirinde meclislerin en önemli unsurlarından olan sözcük, “içki sunan” anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 387)

⁴⁸ **Cevher :** “Değerli taş, gevher, mücevher” demektir. Klâsik edebiyatta teşbih unsurudur (Pala, 2004, s. 89).

⁴⁹ **Cām:** Farsçada “sırça ve şarap kadehi” demektir (Pala, 2004, s. 82).

⁵⁰ **Mey:** Farsçada “şarap, bāde” anlamına gelir. Tasavvufta ise “aşkın galebe çalması, heyecanı ve coşkusu” olarak açıklanır (Uludağ, 2001, s. 248).

⁵¹ **Çerᅇ:** “Felek” anlamına gelen Farsça bir sözcüktür (Pala, 2004, s. 101).

4b. Dk

4. Bolmasa eşrâf şākī-nüş hured irür
Mestliĝ devr içre hem erzāl dürd-işâm ara
5. Bir zamân ayrılma aĥbâb-ı nigû-fercâmdın
Kim irür âĥir cüdâlıĝ dehr-i bed-fercâm ara
6. Dehr⁵² nüşı kâmiĝa bolma Nevâyî ĝirre kim
Tigmesün nâ-kâmlıĝnıĝ nîşi andın kâm ara

9

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfâsehu

Fâ ‘i lâ tün/ Fâ ‘i lâ tün/ Fâ ‘i lâ tün/ Fâ ‘i lün

– v – – / – v – – / – v – – / – v –

1. Her cefâ kılsaĝ tözer-min kılsaĝ daĝı vefâ
Özgelerge ni vefa kılsaĝ tözer-min ni cefâ
2. İlge va‘de ger vefâ kıldıĝ cefâ min ĥasteĝa
İlni bilmes kııl maĝa her va‘de kim kıldıĝ vefâ
3. Va‘deler kıılınmaĝa kim kıldıĝ tenimdin kitti za‘f
Güyı elfâzıĝ idi derdimĝa âyât-ı sefa

⁵² **Dehr** : “Dünya, âlem; zaman, devir” anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta dehr “an” mânâsında kullanılır (Pala, 2004, s. 110).

4. ‘Ārızınġ ġurŝīdin tüşmiş ġadinġningġ sâyesi⁵³
Yā ki yerge südrelib müŝġin saġınġ ġalmıŝ ġafā
5. ġurde-dānlar ile ġaşlar fehmi aġzınġ remzini
Nī üġün kim bar durur ol nüktede bīġad cefā
6. Tīrelikdür her işi ŝāfī fena cāmı vü bes
Eyyühe’s-sāķī lenā da’ mā keder ġuz mā-ŝafā
7. Ey Nevāyī cānıġ alġumdur dise ġayġurmaġıl
Cānġa minnet munuġ birle ger itse iktifā

10

Müs tef’ i lün/ Müs tef’ i lün/ Müs tef’ i lün/ Müs tef’ i lün//

--v--/--v--/--v--/--v--

D.K

1. İy yitti manġar ġarġıġa mi’mār şun’ unġdın binā
Maŝnū‘lar fānī velī meslüb ŝāni‘din fenā

⁵³ **Sâye** :Farsçada “gölge” anlamına gelmektedir. Bu kelime, Divân şiirinde gerçek anlamının yanında bir de “himâye, lûtf, teveccüh” anlamlarında kullanılır (Pala, 2004, s. 392).

2. Çikmey melek luḫfunḡ küni cüz zıkr⁵⁴ ile tesbîḥ⁵⁵ üni
Âdem diben ḳahrınḡ tüni her dem *zalemnā rabbenā*
3. Ḥamdınḡda her kûteh-naẓar hem günḡ ü lāl olḡay meger
Çun kim dèmiş *ḥayru'l-beşer* ol yirde *lā-uḫşī senā*
4. Cins-i beşer yok āgehinḡ ḥurşîd⁵⁶ ḥāk-i der-gehinḡ
Kök mehd ara tıfl-ı rehinḡ yitti ata vü tört ana
5. Faḳr ehli istep ḳurbetinḡ ehl-i ḡınā hem ḫā'atinḡ
Yitkenge dāḡ-ı fūrḳatinḡ ni faḳr nāfi' ni ḡınā
6. Vaşlınḡda 'işret ḥüb irür 'iş u ḫarab mergüb irür
Sinsiz maḡna maḫlûb irür tende elem cānda 'anā
7. 'İşkınḡda bir dīvāneliḡ şevḳunḡda bir ferzāneliḡ
Aḡyârdın⁵⁷ bî-gāneliḡ iylep özünḡge 'aşnā

⁵⁴ **Zıkr:** Arapçada “anmak, yâd etmek” anlamlarına gelir. Tarikat ehlinin belli kelime ve ibâreleri belli zamanlarda ve belli bir edep dâhilinde söylemeleridir (Uludağ, 2001, s. 393).

⁵⁵ **Tesbîh:** Arapça isim “sebh”ten türetilmiştir. “Sübânallah” kelimesini söyleyerek Allah’a ta’zim etmek anlamına gelir; “Hakk’ı takdis ve tenzih etmek, onun her türlü kusurdan uzak olduğunu belirtmek”tir (Devellioğlu, 2010, s. 1269; Uludağ, 2001, s. 354).

⁵⁶ **Hurşîd:** Farsça kökenli bir isim olup “Güneş” anlamına gelmektedir. Tasavvufta “ilâhi tecellilerden hâsıl olan nurlar”dır (Uludağ, 2001, s. 174).

⁵⁷ **Aḡyâr:** “Başkaları, yabancılar” anlamlarına gelmektedir. Divân edebiyatındaki aşk üçgeni seven, sevilen ve sevgilinin yanında yer alan diğer bir unsurdur (Pala, 2004, s. 10).

8. Cürm ü günehlerdin ötüp kiltürme yüzge orkutup
Lāle eger sāgar⁵⁸ tutup mūsīçe ger ılımlı zınā

9. Bardur Nevāyī bī-kesī ‘ış içre anda kim ası
Çun örtedinğ anı besī köydürme düzaħda⁵⁹ yana

11

Ve eyzan addesa-l'lahu sirrehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

v v -- / v v -- / v v -- / v v -

5a

1. Mehveřā serv-addā lāle-rūħa sīm-tenā
Çāre kim almadı şabrım gām-ı hecridinğde yana

2. Ahter⁶⁰ sa‘d seninğdinğ toğuptur gūyī
Ki uyaş irdi ata vü tütün ay irdi ana

3. Ger felek seyri devr eyler sini ister beg devr
Ver melek zikrin iřitsenğ saňa dir medh ü řenā

⁵⁸ **Sagār**: “Kadeh, kāse” anlamlarına gelmektedir. Ayrıca tasavvufi olarak ârifin gönlüne de teşbih edilmiştir (Uludağ 2001, s. 304).

⁵⁹ **Dûzâh**: Farsça bir isim olup “cehennem” anlamında gelmektedir. “Bedenin aracılığı olmadan kalbin duyduğu sıkıntılar”dır (Uludağ, 2001, s. 112).

⁶⁰ **Ahter**: Afsrça kökenli bir sözcük olup “yıldız” anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 13).

4. Eyle ‘ışkıñğ mey-i leb-teşnesi min kim içmen

Azupan badem üçün bolsa felek cām-ı inā

5. ‘Işq-ı mihnetleri terkini buyurmanğ manğa kim

Mūcib-i şihhat durur ol renc-ı ‘anā

6. Hān-ķāh⁶¹ içre irür şeyh⁶² özin körsetmenğ

Ay hoşā muğ-beçeler cilvesi vü deyr-i fenā

7. Cü Nevāyī barığa cām-ı kerāmet tuttuñğ

Eyyühe’s sākī men kā’si fenā eyne’lenā

8. Leblerin⁶³ üze hāt⁶⁴-ı nebat hūsn ü nahlī-i ķaddi

Gūlbün enīset-u’llahi binā mā hasennā

⁶¹ **Hānkāh**: Arapçada “konak yeri, dergāh” anlamlarında, tekkenin büyüğü için kullanılan bir kelimedir; pır makamıdır (Pala, 2004, s. 191).

⁶² **Şeyh**: Tasavvufta “taliplere rehberlik etmek ve onları irşād etmek ehliyetine sahip kişi”dir (Uludağ, 2001, s. 334).

⁶³ **Leb**: Aslen Farsça bir kelime olup “dudak” anlamına gelmektedir. Divān şiirinde rengi, şekli vs. yönleriyle sıklıkla adı geçen güzellik unsurudur (Pala, İskender, 2004, s. 285).

⁶⁴ **Hat** : “Gençlerin yüzünde yeni çıkan sakal ve bıyık, sarı tüyler” anlamına gelmektedir. Şiirde sevgilinin güzellik unsurlarıyla birlikte kendini gösterir (Pala, 2004, s. 196).

Ve eyzân nevvera-l'lahu madce 'ahu/nûra-l'lahu madce 'ahu

Fe' i lâ tûn/ Fe' i lâ tûn/Fe' i lûn

v v -- / v v -- / v v -

1. Yâr cevlân-gehidin kildi şabâ

Meşel ki bergdür ü kâh-rübâ

2. Bu ki köksümni ğaminĝ kıldı şikâf

Halaķım könglekini kıldı kabâ

3. Boldı baĝrım yâresi ile 'affeyn

Ki şemîmidin irür bîm veyâ

4. Başıma yaĝsa kılıç 'ışķınĝda

Bolmasun başım eger kılsam ibâ'

5. Veh ki cânım bile oynar ol tıfl

Şühluĝ lâzimesi kildi şabâ

6. Pençe peşmîneĝa urdum ki irür

Ey **Nevâyî** nehîm âl-i 'abâ

⁶⁵ Bu gazel, Ali Şîr Nevâyî'nin dört Türkçe Dîvân'ında bulunmayıp Devâvîn Nüşâsı'nda tespit edilmiştir.

Me fâ‘ ĩ lün/ Me fâ‘ ĩ lün/ Me fâ‘ ĩ lün/ Me fâ‘ ĩ lün

v---/v---/v---/v---

D.K

1. Ni şun’unğdın ‘acab yüz miñg cihân bolmağ yana peydā
Ni mülkünge hālel yüz miñg cihân dik bolsa nā-peydā
2. Ni bī-pāyān celāl⁶⁶ u kibriyādur kim tefāvüt yoğ
Eger yüz miñg cihân dik bolsa nā-peydā veyā peydā
3. Ezel hem sin ebed hem sin ni evvel birle āhir kim
Anğa yoğ ibtidā peydā munğa yoğ intihā peydā
4. İrādenğ birle tağdīriñgdin olğay ikki kevn içre
Eger bolsa fenā⁶⁷ zāhir ü ger bolsa beğā⁶⁸ peydā
5. Felek hem ‘aciz ağter hem zebūn seyr ü sükūn içre
Ki sindindür ni bolsa encüm⁶⁹ ü eflāk ara peydā

⁶⁶ **Celāl:** “Ululuk” anlamına gelmektedir. Tasavvufta “mâşukun âşika asla muhtaç olmadığı göstermesi için ululuğunu izhâr etmesi”dir (Uludağ, 2001, s. 85).

⁶⁷ **Fenâ:** Arapça kökenli olup “yok olma ve ölümlülük”ü ifâde eder. Tasavvufta göre fennin anlatımı fenâ-fiilâhtır (Pala, 2004, s. 150).

⁶⁸ **Bekâ:** Allah’ın zâtî sıfatlarından birisi olup Divân edebiyatında “varlığın geçiciliği”ni anlatmak için fenâ ile birlikte kullanılır (Pala, 2004, s. 63).

⁶⁹ **Encüm:** Arapça bir sözcük olan ve “yıldız” anlamındaki “necm” kelimesinin çoğuludur (Pala,2004, s. 139).

6. Bahāne ümmehat oldı vü ābā yoksa şun‘unğdın
Ata birle anağa ni ata vü ni ana peydā
7. Niçe kim baħr ile kān bolsa sindin terbiyet tapmay
İmestür mümkin olmağ dürr⁷⁰ ü la’l-i bī-bahā peydā
8. Çu baħr-ı raħmetinğ mevc urisa peydā bolmağay ħaşça
Niçe cürm ehlidin kim bolsa yüz kūh-i ħaṭā peydā
9. Nevāyīninğ tilin şükrünğğa gūyā iyle kim bolğay
Anğa ħamdinğ gül-istānıda her dem yüz nevā⁷¹ peydā

14

Ve eyzan teğammedehu-l’lahu bi gufrān

Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lün

– v – – / – v – – / – v – – / – v –

5b

1. Ay cemālinğ cilvesi mir’āt-ı ins ü cān-ārā
Līk olub ol cilve kāmil mazħār-ı insān-ārā

⁷⁰ **Dürr:** Arapçada “inci” anlamına gelir. Mecaz yoluyla “sevgilinin dişleri, teri, gözyaşı; güzel şiirler” karşılığında da kullanılır (Pala, 2004, s. 126).

⁷¹ **Nevā:** “Ses ve âhenk” anlamlarına gelen Farsça bir sözcüktür. Türk musikisinde de bir makam adı olup uşşâk ile rāst karışımıdır. Divān şiirinde diğer musikî terimleri içinde, tevriye ve tenasüp yoluyla kullanılır (Pala, 2004, s. 357).

2. Tapmağan bolsa lebinġning şerbetidin çāşni
Bes bu ni cān-baġşlıġdur çeşme-i hayvān-ārā
3. Nige ‘ālem örteği ħüsnünġ otıdın lem‘aī
Tüşmegen bolsa cemalī-i Yūsuf-ı Ken‘ān-ārā
4. Tüşmegen bolsa ħuyaşınġdın ħulıġa pertevī
Bes-nî beyzā irdi ceyb-i Mūsa-i ‘imrān-ārā
5. İsmeyin luġfunġ riyāzıdın çemen⁷² sarı nesīm
Gülge bülbül-i ħayda vālih boldı bu büstān-ārā
6. Feyz eger almas vücubunġ gülistānı ‘ıtrıdın
Şemmeī naħş-ı vücūd imkān imes imkān-ārā
7. Tartıban salġıl Nevāyīni kerem deryāsıġa
Kim bolubtur ġarħa baġr-ı bāde ‘ışyān-ārā

15

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

D.K

⁷² **Çemen:** Farsça bir kelime olup “yeşil otlarla dolu yer” anlamında kullanılmaktadır. Divân edebiyatındaki seyr ve temâşâ yerlerindedir (Pala, 2004, s. 99).

1. Yüzünġ közgüside ‘âlemde yüz nür-ı şafâ peydâ
 Kıyaş andın anıġ dik kim kıyaşdın zerre nâ-peydâ
2. Siniġ küyunġ nesîmiġa⁷³ özin saldıġ ki cân taptıġ
 Mesîh enfâsıdın ger hasteġa bolmas devâ peydâ
3. Ezeldin tâ ebed saġı-ı vücudunġ zarfı tolmas kim
 Anġa nî ibtidâ peydâ durur nî intihâ peydâ
4. Sin ittiġ şem⁷⁴ ü gülde cilve kim pervâne vü bülbül
 Biri köydi birige boldı yüz derd ü belâ peydâ
5. Siniġ neş’eng idi Şîrîn bile Leylîde kim Ferhâd
 Ölup Mecnûnġa boldı yüz tümen renc ü ‘anâ peydâ
6. Mezâhir isteben esmâġa ‘ışık u hüsn körgüzdünġ
 Ki peydâ ġırmen-i ‘acz oldı vü berķ-i cefâ peydâ
7. Birev yitti saġa kim özlüġ deşini tay kıldı
 Beķâ ister kişi evvel kirek kılsa fenâ peydâ

⁷³ **Nesîm**: Seherde ve sabah vaktinde esen hafif ve güzel rüzgâr anlamındadır (Pala, 2004, s. 357).

⁷⁴ **Şem**: “Mum” anlamına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür. Tasavvufta sâlikin kalbini yakan ilâhî nurun parıltısı, irfân nuru karşılığında ifâde edilir (Uludaġ, 2001, s. 331; Pala, 2004, s. 427).

8. Sanğa könglümdeki hācetni hācet yoğ ki ‘arz itsem
Ulus könglide penhānlar irür çünküm sanğa peydā

9. Nevāyī gül-şen-i vağtığa ihsān yamğurın yağdur
Ki anda gül bile bülbülğa yoğ berg ü nevā peydā

16

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv--/vv--/vv--/vv--

D.K

1. Ey kılıp luğf u ‘ađā birle ulus kāmı revā
Ey vücūd u ‘adem ikkisi vücūdunğğa güvā
2. Sin salıb hayl-i beşer nev‘i mizācı ara zia’f
Sindin eflāk tıbā’ıda koy barça kuvā
3. Aferīniş-i sehıde bir imes yüz miñğdin
Mihr kim çıktı felek burcıda zer-beft livā
4. Yitmese gerd-i rehiñg kuđlı bolup Rūhu’llāhā
‘Āciz iyler canımı huffāş ‘amāsığa devā

5. Luṭfunḡ elinde kilib raufuḡa ehl-i ‘iṣyān
Ḳahrınḡ olḡanda tüşüp dilḡa ehl-i taḡvā⁷⁵
6. Şarḡdın ḡarbnı bir dem barıb ehl-i ṭalebinḡ
Kim bolup himmet ayaḡı bile ol ḡadem revā
7. Gül-şen-i vaşlıḡa her ḡuş ki hevā körgüzdi
Yitmedi lık eger yitti ḡılıp irdi hevā
8. Zātıḡa ḡayrnı kimse niçük itkey teşbīh
Mā-sivā’llāh ḡu sivā kildi vü ol zāt sivā
9. Yā Rab ol berg naşīb it ki Nevāyī tapḡay
Baḡ-ı tevḡīd gül ü bülbüli dik berg ü nevā

17

Ve eyzan teḡammedehu-l’lahu bi ḡufrān

Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lün

– v – – / – v – – / – v – – / – v –

1. Yā rāb olḡan cānımda cānım cism-i vērāndın cüdā
Ol bolub mundın cüdā sin bolmaḡıl andın cüdā

⁷⁵ **Takva:** Arapça isim olan “vikaye”den türetmiştir. “Korkma, endişelenme, dikkatli davranma” anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden sakınmak, cezayı gerektiren davranışlardan nefsi uzaklaştırmak suretiyle korunmak” anlamlarına gelir (Uludağ, 2001, s. 342; Devellioğlu, 2010, s. 1199).

2. Cun cüdā bolsam meyni ğam-nāk yoğ u bardın
Ni ğamım bolmasaņ min zār-ı hayrāndın cüdā
3. Nakđ-i cān- hađıķānda ĩmān⁷⁶ gevherin kōņglümge sal
Eylegil cāndın cüdā-lĳk ĩtme ĩmāndın cüdā
4. Hānumāndın ayırıp kılğanda tofrağ iĉre ğabs
Kılma luğfunğ min alāĥān u alāmāndın cüdā
5. Haşr⁷⁷ ğavğāsı-ara ‘aşĳılığımğa raĥm kıl
Luğ ile ilğim tutub kıl ehl-i ‘işyāndın
6. Gerĉi oldum kāfir-i ‘ışķ ehl-i islām iĉre mat
Ol zamān kim bolğusı kāfir⁷⁸ müsülmāndın cüda

7. İlge maĥlaş istesenğ yitti tamuğnı eyle kül
Eyleben bir şu‘le bu āh-ı dırāĥşāndın cüdā

6a

8. Cennet isteb eylegenler ni ‘ibādet kılmağıl
Kevşer⁷⁹ ü tūbĳ ü ĳasr u ĥūr⁸⁰ u rızvāndın⁸¹ cüdā

⁷⁶ **İmān** : “İnanma, inanç; İslam dinini kabul ve tasdik etme” anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta “şeriatın gereklerini yerine getirdikten sonra Hakk’a yönelmek ve ondan gayriye yüz çevirmek” olarak tanımlanır (Pala, 2004, s. 232).

⁷⁷ **Haşr**: Arapçada “bir araya toplanma” anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 196).

⁷⁸ **Kāfir**: “Allah’ın varlığına ve birliğine inanmayan” demek olup Divān şiirinde “Müslüman olmayanlar, rakip” şeklinde kullanılmıştır (Pala, 2004, s. 248).

9. Barçadın ayru Nevāyīğa kıılıb vaşlınġ naşīb

Ƙılmaġıl yā Rab anı mundın munı andın cüdā

18

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v --- / v --- / v --- / v ---

1. Gül üzre ġaţţ-ı müşkīn birle tā kııldınġ rakam peydā

Maġa cān şafhasıda boldı yüz ġaţţ-ı elem-i peydā

2. Tüenler köġlüm içre lezzet-i derdinġni bildürdi

Tena'um dest⁸² birmes kimsege bolmay derem peydā

3. Şafaġ-gün yüz hilalī ġaş ile tā cilve-ger boldunġ

Közümde boldı ġan zāhir ġadīmde boldı ġam

4. Şamed kılgāġ zühür ol nev' kim aşnām olur ma'düm

Bolur bütler barı mebhüt bolgaġ ol şanem

⁷⁹ **Kevser:** “Cennette bir suyun adı”dır. Kur'an-ı Kerim'de bir sûre ismidir. Klâsik edebiyatta sevgilinin dudaġı için teşbih edilir (Pala, 2004, s. 268).

⁸⁰ **Hûr:** Ahu gözlüler, gözlerinin akı karasından fazla olanlar anlamlarına gelmekle birlikte cennet kıızı, huri anlamına da sahiptir (Devellioġlu, 2010, s.439; Pala, 2004, s. 212).

⁸¹ **Rızvan:** “Cennetin kapıcısı olan büyük meleġin adı”dır (Pala, 2004, s. 376).

⁸² **Dest:** Farsça bir sözcük olup “el” anlamındadır. Âşığm çekmiş olduġu üzüntü, gam ve dert bir ele benzetilir (Pala, 2004, s. 112).

5. Cü eyler cilve-i hüsn ol perî ‘uşşāk-ārā nitkey
Yüzün yaşurmasa bolğan zaman min tilbe hem peydā
6. Ni mühlik vādī ěrmiş ‘ışķ deştî⁸³ kim kişi anda
Çadem urğan dem oķ közge bolur mülk-i ‘adem
7. Koyunġ yıġlay ki könġlümning ġubārî⁸⁴ best-rāk bolsun
Ki men‘-i gerd iter nā-geh hevāda bolsa nem peydā
8. Aķızġıl bāde seyl-ābıdın ey sākî hicrandın
Könġül deştide bolmış kār vān-ı derd ü ġam peydā
9. Nevāyî ni cü sürdüġ ey perî bir dem tevaķķuf kıl
Kim ol Mecnūn bolub şahrā yüzüdin dem-be-dem peydā

19

Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D.K

1. Ay niçük kim düрни maħfî asraban ‘ummān-ara
Gevher-i ‘ışķını pinhān asraġan insān-ara

⁸³ **Deşt:** Çöl, bozkır, ova demektir (Pala, 2004, s. 113).

⁸⁴ **Gubār:** “Toz” demek olup Divān şiirinde bir toprak parçası olarak gubār, “sevgilinin yüceliġinin ve deġerinin büyüklüġünü anlatma”da kullanılır (Pala, 2004, s. 169).

2. Çunki insānı bu gevher birle èylep behre-mend
Ser-firāz iylep melāyik haylı birle cān-ara
3. ‘*Alleme*’-esmāğa çun èylep müşerref yer birib
Taht u cāh u ‘işret üzre ravza-i rızvān
4. Èyle kim taht ehliğa düşmendin olmaydur güriz
Ol halife birle düşmenliğ salıb şeytān ara
5. Mekridin hāric kılib mülkidin èylep naşib
Karnlar ser-geşte vü āvārelik devrān ara
6. Ğurbet ü yalguzluđ u maħzūnluđ u hasret bile
Her zamān yüz miñđ belā içre salıb hicrān ara
7. Biyle çun redd iylegendin sonđ yana iylep kabul
Vālī iylep ‘ālem atlığ külbe-i aħzān⁸⁵ ara
8. Bu kabul u red ara hikmetni kimse anđlaman
Hayl-i insān içre sığmay hayyir-i imkān ara

⁸⁵ **Külbe-i Ahzān:** Farsça bir isim tamlamasıdır. “Sıkıntılar kulübesi, hüznler evi” anlamlarına gelir. Klasik edebiyatta genellikle Yakûp Peygamber telmihlerinde kullanılır (Pala, 2004, s. 281).

9. Ey **Nevāyī** sin çu kul-sin kulluğunı yaşı bil
Fikreting raşığığa cevlān birme bu meydān ara

20

Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

D.K

1. Ay cemāling cilvesi mir’āt-ı ins ü cān ara
Līk olub ol cilve kāmīl mażhar-ı insān ara
2. Tapmağan bolsa lebingning şerbetidin çāşnī
Bes bu ni cān-başlığdur çeşme-i hayvān ara
3. Nige ‘ālem örteği ħüsnüñ otıdın lem‘āī
Tüşmegen bolsa cemāl-i Yūsuf-ı Ken‘ān ara
4. Tüşmegen bolsa kuyaşınğdın kulığa pertevī
Bes-nī beyzā irdi ceyb-i Mūsā-i ‘imrān ara
5. İsmeyin luţfunğ riyāzıdın çemen sarı nesīm
Gülge bülbül kayda vālih boldı bu büstān⁸⁶ ara

⁸⁶ **Büstān:** Farsçada “bağ, bostan” anlamına gelmektedir (Pala, İskender, 2004, s. 77).

6. Feyz eger almas vücubünġ gül-sitānı ‘ıtrıdın
Şemmeī naqş-ı vücūd imkān imes imkān-ara

7. Tartıban salġıl Nevāyīni kerem deryāsıġa
Kim bolubtur ġarqa baħr-ı bāde-i ‘ısyān-ara

21

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün

v – v – / v v – – / v – v – / v v –

1. Közümdin eşk tükendi vü boldı qan peydā
Baġırdın anda bolur pāreler nişān peydā
2. Cünūnum olsa dem-ā-dem ta‘accüb etmenġ kim
Közümge ol perī olur zemān zemān peydā

6b

3. Nücūm-ı ħüsn durur ħublar veh ol sā‘at
Ki bolsa ol yüzi ħurşīd nā-gehān peydā
4. Müneccim⁸⁷ aħter-i baħtımını qoy ki āħımdın
Bu ġün érür ni-nücūm u ni-āsümān peydā

⁸⁷ **Müneccim:** Arapça yıldız demek olan “necm”den türetilmiş olup “yıldız ilmiyle uğraşan kişi, astronom” anlamına gelmektedir (Devellioġlu, 2010, s. 850; Pala, 2004, s. 340).

4. Cān riştesi⁸⁸ dik irmes közlerge bilinġ mer’i
Çabüklük üçün kıldınġ bāġlarġa kemer peydā

5. Ol zülf⁸⁹ sevādı da ol dem yüzini körmey
Veh kim yok idi mühlik şāmımġa seher peydā

6. Devrān ġamıdın köñglüm maqbūz érür ey sākī
Bisuṭı üçün étkey-sin hem bāde meġer peydā

7. Kilkide Nevāyīning cān şiresidür muzmer
Her ni vaka cān bolsun bu nev’ şeker peydā

23

Fe’ ū lün/ Fe’ ū lün/ Fe’ ū lün/ Fe’ ū lün

v- - /v- -/v- -/v- -

1. Hudāyā zalāl ehliġa reh-nümāyā
Yüzünġ cilve iylerge eşyā merāyā

2. Anġa kim ‘aṭāyā tiler sindin iḡsān
Nevāl istegenlerge sindin ‘aṭāyā

⁸⁸ **Rište:** “İplik” anlamında olup Divān şiirinde “sevgilinin saç ve canı” karşılığında kullanılır (Pala, 2004, s. 377).

⁸⁹ **Zülf:** “Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi” demektir (Pala, 2004, s. 495).

3. Esīrī ki zikriᅇᅇni iylep hediyye
Birib-sin ᅇalāᅇıᅇa yüz miᅇᅇ hedāyā
4. Felekde devā(y)ir ki resm etti ᅇun'unᅇ
Cihān genci dik anda yüz miᅇᅇ zevāyā
5. Sin itmey ᅇazā bolmay icrāsı mᅇmkin
Cihān kār-gāhıda ötken ᅇazāyā
6. Siniᅇᅇ kibriyāᅇᅇ āstānıda yek-sān
Eger ᅇod selāᅇīn ü ger ᅇod re'āyā
7. Nevāyīni bu cürm ü 'iᅇyānda bilmen
Ki ᅇoyᅇunᅇᅇ mudur yā ᅇıkar ᅇunᅇᅇ mu āyā
8. Öz ilgide ᅇun mesīᅇ yok iᅇtiyāri
Özige anı ᅇoymaᅇay-sin ᅇudāyā
9. Güneh-baᅇᅇi sin bolᅇıl u cürm-pūᅇi
ᅇefā'at-gerīlik ü ᅇayru'l-berāyā

Me fā' ī lūn/Me fā' ī lūn/Fe' ū lūn

v---/v---/v---

D.K

1. İlahā,pādişāhā,Kird-gārā

Saŋga açuğ nihān vü āşkārā

2. Şabūr resmi bilen kılsaŋ tecellī⁹⁰

Qılıb Nemrūdğa⁹¹ yüz miŋg müdārā

3. Kaçan kim zāhir itsenğ tura'ul-mülk

Sikenderniŋ bolup mağlūbı Dārā⁹²

4. Yolunğ mühlik taşı yāqūt-ı aħmer

İşikiŋ tīre gerdi müşk-i sārā

5. Sühā⁹³ bolsa şebistāniŋda ṭālī'

Bolup nūrı kuyaş dik 'ālem-ārā

⁹⁰ **Tecelli:** “Açığa çıkmak, görünmek” anlamındadır. Tasavvufta “gaybten gelen ve kalpte görünen nurlar” şeklinde değerlendirilmektedir (Uludağ, 2001, s. 346).

⁹¹ **Nemrūd:** Bâbil ülkesinin kurucusu sayılan ve Babil Kulesi'ni yaptıran kral olup Hz. İbrahim'i ateşe attırmasıyla ünlüdür (Pala, 2004, s.56).

⁹² **Dārâ:** İran'ın Keyâniyân sülâlesinin dokuzuncu hükümdarı olan Keykübât'tır. Ayrıca “hükümdar” anlamı da olan Dārâ, Avrupa'da Pers kralı “Danyus” olarak bilinir (Pala, 2004, s. 106).

⁹³ **Sühâ :** “Büyükayı yıldız kümesinin en küçük yıldızı”dır (Pala, 2004, s. 411).

6. Nevāyī nefis zulmātıǵa ǵalmıǵ
Sin olmay Hızr-reh çıqmaq ni yārā

7. Ǵıyāmetde günāhın ‘afv èterge
Resūluñǵnı şeffi‘ èt Kird-gārā

25

Ve radiyallahu ‘anhu

Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lūn

– v – – / – v – – / – v – – / – v –

1. Hıl‘ātın eylebturur ol şūh-ı sīmīn-ber ǵara
Tūn sevādı birle kiygen dik meh-i enver ǵara

7a

2. Ol perī hindūsı min min tilbe kim ‘uryān tenim
Tıflar taşıdın enik boldı ser-tā-ser ǵara

3. Eşkdinǵ èndi ǵara su közlerimdin hecride
Tanǵ yok idbārim çü bolmıştur mañga ahter ǵara

4. Kāş oyub baǵsañǵ ǵara bolǵan közümning merdümin
Hāl-i mey-gūnunǵnı ǵılǵunça ǵoyub ‘anber ǵara

5. ‘Işǵ ref’ olǵaç köñǵülge yok turur cüz’ tīrelik
Ol şıfat kim şu‘lesi öçkeç bolur ahter ǵara

6. Ğayrdın kılgıl zamīriñg şafhasın pāk ey faķih
Tābekey kılmak firīb ü mekr ile defter qara

7. Dūd-ı āhıdın qara irmes Nevāyī külbese
Kim kılıbtur hānumānın bir perī-peyker qara

26

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lā tün/ Fā ‘i lün

– v – – / – v – – / – v – – / – v –

1. Tıflar taşı ki cismim kıldı ser-tā-ser qara
Boldı sevdāga sevād-ı ‘azam andın her qara
2. Yaşdın anğla yüzüm ger sīm-gündur ger kızıl
Taşdın bilgil tenimni ger kök olmış ger qara
3. Dime köñlünğ levhiğa yazğıl hıred aynı kim
Bes ki kıoydum dāğ-ı ‘ışk ol şafhadur ekser qara
4. Pençe-i hurşīdni güya qara itmiş küsuf
Taşılıbtur ilkin ol hūr-ı perī-peyker qara
5. Dūd-ı āhımdın dinmey kim zār cismim sūzıdın
Kör ki bolmış ot tüşüb köygen kibi bister

6. ‘Ömr yok cüz tîrelîk ‘ıŷyānda kim ḥayvān suyu
İstemekdin rūzgārın taptı İskender ḳara

7. Çün Nevāyī ‘ıŷḳ ara kāmıllıġın ŷebt ettiiler
Boldı bes kim ehl-i ‘ıŷḳ at yazdılar maḥzar ḳara

27

Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lūn

- v - - / - v - - / - v - - / - v -

D.K

1. Yā Rab ol sâ‘at ki tüşkey hecr cism ü cān ara
Salġunġ āyīn-i firāk ol genc ü bu vīrān ara
2. Ŗarŷar-āyīn her ḳoyun ḳılġay beden tofraġınıġ
Cüz’-i cüz’in bir bir uŷbu günbed-i gerdān ara
3. Eyle savrulġay ‘anāŷır her ṫaraf kim tapmaġay
Bir birisidin niŷān bu vādī-i ḥırmān ara
4. Cism terkībi perīŷān bolġay ol yanġlıġ ki ‘aḳl
Sonġra cem‘ olmaḳḳa ruḥŷat birmeġey imkān ara
5. Cism ile cān içre gerçi tüşkey āŷüb-ı firāk
Salma fūrḳat ibtilāsı cān bile ĩmān ara

6. Cüz' cüz' ayrılrsa bir birdin ni ğam ger oymasanĝ

Luf itib yalguz mini ol vādī-yi hicrān ara

7. Her nie ūfān-ı 'ıyānım iker gerdūnĝa mevc

Kimsege Nūh olsa ketī-bān ni ğam ūfān ara

8. Ol abībiniĝni efī'im ıl ki bolĝay yūz tūmen

Nūh mutācı anıĝ bu baħr-ı bī-pāyān ara

9. Ey Nevāyī cānnı tofraĝ eylegil far ehliĝa

İsteseniĝ menūrlu ol ayl-i 'ālī-ān ara

28

Mef' ū lū/Me fā' ī lū/Me fā' ī lū/Fe' ū lūn

--v/v--v/v--v/v--

D.K

1. Ay gūl-en-i rusāriĝ olup dehrĝa ārā

Rusār⁹⁴ ūze saıĝ gūl ūze 'anber-i sārā

2. Gūnĝ itti Mesīhānı vū tār itti uyanı

Ol nuk-ı dil-ārām ile ol ūsn-i dil-ārā

⁹⁴ **Ruh-sār:** Farsa isim olan sōzcük, "yanak, yūz, ehre" anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 380).

3. Gīsū⁹⁵ vü yüzünġ sünbülī vü berg-i gülidin

Dīvāne-min ü şifte leyle'n ve nehārā

4. Ol yirdeki raşşınġ kılsan cilve-i pervāz

Uçmaqқа melek kuşlarıġa anda ni yārā

5. Zaħm ildin olup zāhir ü sindin barı merhem

İl 'unf 'ıyān iylep ü sin barça müdārā

6. La'lingġa yitib hāre egerçi uşatıbdur

Çun anda yitib la'l bolup qadrde hārā

7. Bildi çu hadişinġni şahih imdi Nevāyī

Mesken cu tiler bolsa ni Baḥā⁹⁶ ni Buḥārā⁹⁷

29

Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lün

– v – – / – v – – / – v – – / – v –

7b

1. Tilbe könglüm yaresi ḥadsiz ten-i 'uryān ara

Eyledür kim yer tutar dīvāne-i vīrān ara

⁹⁵**Gīsū:** Farsça kökenli bir isim olup “omza dökülen saç, kâhkül” anlamlarına gelmektedir (Pala, 2004, s. 167).

⁹⁶**Baḥā:** Mekke-i Mükerra' nin önceki ismidir (Pala, 2004, s. 8).

⁹⁷**Buhara:** Türkistan'da bir şehirdir. Bugün Rusya'nın Özbekistan Cumhuriyeti sınırları içinde yer alan önemli merkezi olup Divân edebiyatı coğrafyasında rastlanmaktadır (Pala, 2004, s. 75).

2. Bu ki la‘liᅇg nüktesi her dem ölügni tirgüzür
Kirdi Rūᅇu’llāᅇ meᅇer kim çeᅇme-i ᅇayvān ara
3. ‘Ayn yazılᅇan kibidür la‘l⁹⁸ ara ᅇılsaᅇg naᅇar⁹⁹
Köz ki ᅇayretdin tikib-min ol leb-i ᅇandān
4. ᅇaᅇre su iᅇre digey kim berg-i gülᅇiᅇg ‘aksidür
ᅇaᅇre ᅇanım rengini kim körse ol peykān¹⁰⁰ ara
5. ᅇāmetiᅇg yādıda köᅇglüm iᅇre kisgen her elif
Rāst bolmıᅇ ol elif dik kim yazılᅇay cān
6. Cān fidāᅇg olsun ᅇabībim kim hemānā bar idi
ᅇaᅇd-ı maᅇlūᅇāt ara insān u sin insān ara
7. Ey Nevāyī isteseᅇg kim ölmeᅇey ehl-i derddin
Derd-i ᅇāliᅇgᅇni dime nazm iyleben efᅇān ara

⁹⁸ **La’l:** Arapᅇa isim olup “kırmızı ve deᅇerli bir sus taᅇı” anlamındadır. Klāsik edebiyatta sevgilinın dudaᅇına teᅇbih edilir (Pala, 2004, s. 283).

⁹⁹ **Nazar:** Arapᅇa bir isim olup “bakıᅇ, bakma, göz atma, göz deᅇmesi” anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta özellikle mevlevī ve melāmilerce sālikin cezbese iᅇin gerekli unsurdur. Nazar yoluyla feyz alma düşünceᅇi egemendir (Pala, 2004, s. 350).

¹⁰⁰ **Peykān:** “Temren, okun ucundaki sivri demir” karᅇılıᅇında kullanılmaktadır. Mızraᅇın demirine de peykan denildiᅇi olur. Klāsik ŗiirde sevgilinın güzellik unsurları –kirpik- iᅇin kullanılır (Pala, 2004, s. 371).

Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn

vv-- /vv-- /vv-- /vv--

D.K

1. İy köngül içre mey-i vaşlınğ için kām temennā

Cānğa hem fūrķatınğ otı ara bu hām temennā

2. Gerçi vaşlınğnı tilep cānim ara qalmamış ārām

Līk tapmış bu hazīn cān ara ārām temennā

3. Tūn ü kün bezm-i vişālinğ ara ösrükler elidin

Mēn leb-teşne-i maḥmūrğa bir cām temennā

4. Germ-revlerğa eger hem-ķadem olmaķķa ḥaddim yok

Hem alarnınğ sonğğıça urğalı bir ğam temennā

5. Kim ki ol vehm ü ḥayāli ara zātınğnı keydürdi

Qılmadı ğayr-ı ḥayālāt ile evhām temennā

6. Munğluğ allınğğa kilip-min maḥğa raḥm iyle ki bolmas

Şāhdın biyle gedālarğa cüz in'ām temennā

7. Tanğ imes bâdiye-i ‘ışkınğa kirmek ki kılıp min
Bağlamak Ka‘be-i vaşlınğ sarı ihrām¹⁰¹ temennā
8. Hālim āgāzını bilmen kerem it raħm kılıp kim
Kılımışam hayr ile kūyünğ sarı encām temennā
9. Nūr u zūlmetni **Nevāyī** n’iter ol yüz kirek ü zūlf
Kim budur könğlide ger şubħ u ger şām temennā

31

Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lā tūn/ Fā ‘i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D.K

1. Bī-diling ħayl-i rūsūl-sin sin alarğa dil-rübā
Yā Nebī rūhī fidāk ehlen ü sehlen merħabā
2. Gāh devletlīg başınğdın kitmeyin çetr-i seħāb
Geh felek-rev merkebinğğa yitmeyin peyk-i şabā
3. Şām-ı vaşlınğ tapmağanğa şubħ şādık her seħer
Pençe-i hūrşīd ile pīrāhenin eyler kabā

¹⁰¹ **İhrām:** “Hacc’a gidenlerin Ka’be’yi tavaf için Mekke dışında örtündükleri dikişsiz örtü”dür. İki parça olup biri bele, diğeri ise omuzlara sarılır (Pala, 2004, s. 227).

4. Tofrağ olmış mèn koyay dip āsitān-būsunġga yüz
Hālīme raḥm eyleben ılma bu rencimi hebā

5. Őır-i gerdūn ol kiŝige boynı baġlıġ bolġay et
Kim iŝikiġ itlerin tapay ezige arabā

6. Bolmaġay erdi mūyesser amse ya'nī penc genc
ılmasa erdi meded ālīmġa pīŝ ü'Āl-i 'abā

7. Ey Nevāyī āre-i derdiġni ılġay ol ki bar
Hem Resūl ü hem Emīn hem Muŝtafā hem Mūctebā

32

Ve eyzan addesa-l'lahu sirrehu

Fā 'i lā tūn/ Fā 'i lā tūn/ Fā 'i lā tūn/ Fā 'i lūn

– v – – / – v – – / – v – – / – v –

1. Kirse ol gül irmeni aġyār ile gül-zār ara
Min hemānā talpınuz-min irmen itken ār ara

2. Cānnı anġlab-min belalar ire lsemin ni 'ace b
Ol zamānī kim krer-min yārni aġyār ara

3. Lācverd u vesme birlen zīb birgen aŝlarnıġ
Cilve-ger bolġan iki āvus rūr gül-zār ara

4. Zülfide ser-rişte-i Īmān bedeldür küfr ile
Ni tefāvüt tüşşe Meryem riştesi zünnār¹⁰² ara

5. Zā‘flıg cismimde bilkürgen tügenler niteyin
Anğla yandaşkân tügenlerniğ şebīhi tāra

6. Tüşti sel keyfiyetdin suğa gül yafragları
Yoksa meydin güler oldı zāhīr ol ruhsār

7. Mescid içre kim mini taḥkīr kıldıñg ey faḫīh
Körge-sin cāhimni kirsengi külbe-i ḥammār ara

8a

8. Mey ḥabābı günbedin bezm¹⁰³ içre ol dem dāyir ét
Kim şafāk mey zāhir étkey günbed-i devvār ara

9. Ey Nevāyī ilge bilgil mey-nevālīg bā‘işi
Her nevā kim zāhir eyler-sin fiğān-ı zār ara

¹⁰² **Zünnār:** “Papazların, alâmet olmak üzere bellerine bağladıkları uçları püsküllü kuşak”tır. Divân şiiirinde sevgilinin saçına benzetilir. Tasavvufta “kendini Allah’a adamak, hizmet, sülük ve riyâzet alâmeti”dir (Pala, 2004, s. 496).

¹⁰³ **Bezm:** Farsçada “içkili, eğlenceli meclis; dernek” anlamlarına gelir. “Bezm” kelimesinin geçtiği yerde bezme ait özelliklerden birkaçı mutlaka bulunur (Pala, 2004, s. 71).

Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū l

v--/v--/v--/v--

D.K

1. Zihī tācınğa gevher-i kibriyā
Bu gevherdin āfāk tapıp ziyā
2. Kuyaş çıkkaç andağ ki étkey nücüm
Körünmey sin olğaç 'ıyān enbiyā
3. 'Urūcunğda 'ayne'l-yakīn ehliniñg
Közige ğubārınğ bolup tütüyā
4. Kuyaşnıñ şu'ā'ī huṭūtı Mesīh
Toḡuy almayın hücrenğe buriyā
5. Siniñ tıynetinğdin çu tapıp şeref
Sa'ādet libāsı kiyip eşkıyā
6. Kılıp taş u tofrağnı altun ki bar
Siniñ kār-gāhınğda bu kīmyā
7. Sañğa ümmet olmağnı istep rüsl
Velī biz ser-efrāz olup ḡāliyā

8. Kilip şıdķınđ allıda şiddīklar
Anınđ dik ki şiddīķ u ehl-i riyā

9. Nevāyī n'iter kāb-i kavseyn eger
Tapa alsa kaçınđ kibi ikki yā

34

Fā' i lün/ Fā' i lün/ Fā' i lün/ Fā' i lün

-v-/-v-/-v-/-v-

D.K

1. Ey sańga muķtedālīđ iki kevn ara
Ente ĥayrū'l-beşer ente ĥayrū'l-verā
2. Kim ki fevķa's-Süreyyā idi menzili
Tābi'inđ bolmağaç kirdi taĥte's-şerā
3. Zātınđa faĥr itip yitmiş ikki ferīķ
'Ārızınđ şem'idin yarup ikki serā
4. Nefsınđe raĥmet-i Ĥaķ bile iķtirān
Mu'cizātınđđa siĥr ü füsün iftirā
5. Ĥaşrgā tigrü mi'rācınđ efsānesi
Ĥayl ĥayl-i melāyik ara mācerā

6. Hem refîkînggâ ‘arş-ı berinde mekân
Hem Burâkınggâ huld-ı berinde çerâ

7. Kim keşâfet bile koydı yüz na‘tına
Ger kuyaş irdi kim boldı yüzi qara

8. Yâ nebiyallâh ahvâlîme kıl nazar
Cürm ü ‘ısyân u ‘âcizlîğim mâterâ

9. Tâ anıng birle bolğay **Nevâyî** siniğ
Na‘t u hamdiğ beyânığa destân-serâ

35

Me fâ‘ i lün/Fe i lâ tün/ Me fâ‘ i lün/Fe i lün

v – v – / v v – – / v – v – / v v –

1. Dime ki kirdi oқи қатlı vaқtı qanım ara
Kim ol elif kibi kirdi ölerde cānım ara

2. Ölüb idim gam-ı hecriğde bolmağan bolsa
Lebiğ taḥayyüli cān cism-i nā-tüvānım ara

3. Ger iyilesem vaṭan ol kūy ara mini qavmağ
Ki ‘ışq şu‘lesi ot saldı ḥānumānım ara

4. K z   k n g l  urumuŐ ni tökkey ayađınđđa
Ki  almamıŐ dürr   la'l uşbu bađr¹⁰⁴ u  ānım ara

8b

5. ‘Acab yoğ aksa irib mağz-ı  st h ānım kim
Otun s nđekler irür Şu‘le-i nihanım ara
6. Őab h  isteyü yitkeç seher açıldı işik
Bu feth-i deyrde  tmes idi g mānım ara
7. **Nevāy ** isteme c z yığlamağ  n mdin kim
NeŐāť zemzemesi yođ turur fiđānım ara

36

Ve eyzan nevrera-!lahu kabrehu

M s tef’ i l n/ M s tef’ i l n/ M s tef’ i l n/ M s tef’ i l n

--v-/- --v-/- --v-/- --v-

1. Mir’āt-ı h sn nđ t red r bu āh-ı derd-āl d ara
R Őenliđı m mkim imes  un Şem’  aldı d d
2. B tkenge ođŐar diğe-sin her yan  ızıl tal  ze berg
Her sarıdın peykānlarınđ bu cism-i h n-āl d ara

¹⁰⁴ **Bağr:** Arapça kökenli bir sözcük olup ‘‘deniz, büyük g l veya nehir’’ demektir. Tasavvufta ‘‘Hakk’ın sonsuz olan makamı’’dır (Uludağ, 2001, s. 64).

3. Şām-ı ğam āhım dūdı ol dūd ara her yan şerer
Bilgil nuḥūset encümi bu şām-ı kı̄r-endūd ara
4. Ḥoy kaṭresidin ğark irür ḥāliṅ sevādı veh n'iter
Bir tīre kevkeb¹⁰⁵ fitnesi yüz aḥter-i mes'ūd ara
5. Açıṅ çü zülf ol ikki köz her yan ḥaddiṅ atmaḵ ni taṅḡ
Kim ḵalmıṣ ikki türk-i çīn hindū-yı nā-ma'dūd ara
6. Ol kūy ḵaṣdı itmişem iy vā'iz¹⁰⁶ anı men' itip
Her dem dime cennet sözin söz salmaḡıl maḵşūd ara
7. Ḷaṣsa Nevāyī şeyḥdin pīr-i muḡān sarı ni 'ayb
Kim bar tefāvütler besī maḵbül ile merdūd ara

37

Ve eyzan ḵaddesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Cān-ı daḡa ḵoydum çırmaḡan mektübını hicran¹⁰⁷ ara
Bilmem ol mektūbdur yāḥūd elifdür cān

¹⁰⁵ **Kevkeb:** Arapçada “yıldız” anlamına gelmektedir. Divân şiirinde sevgilinin gözlerine teşbih olur (Devellioğlu, 2010, s. 590; Pala, 2004, s. 268).

¹⁰⁶ **Vaiz:** “Dinî öğütlerde bulunan kişi”dir (Pala, 2004, s. 470).

¹⁰⁷ **Hicran:** Arapçada “ayrılık, hasret” anlamlarına gelir. Tasavvufta “Hak'tan başkasına iltifat etme” demektir (Uludağ, 2001, s. 168).

2. Rîşte-i âli ki çırmab irdi açıp asradım

Hûn-feşân köz-regleri dik dîde-i giryân ara

3. Nâ-tüvân cismim körindi za‘fdın ol rîşte dik

Bes ki bolğandım iki közümdin aqқан қан ara

9a

4. Nāme irmes irdi kim bar irdi ol Һaraz lil-emān

Kim ғamım ‘ayş itti itkeç külbe-i aҺzān ara

5. Gerçi cānāndın ‘azīz irmes irür cāndın ‘azīz

Kim vesīle boldı maҺzūn cān bile cānān ara

6. Ruq‘a-ı iҺsāndın ey mūn‘im geda¹⁰⁸ kāmını bir

Kim bu yanğlıg genc tapmas kimse bu vīrān ara

7. Ey Nevāyī nāme-i maqşūd yitti hoş-dil ol

Kim Һaṭ-ı āzādliḡ budur ғam-ı hicran ara

38

Ve eyzan ‘afallahu ‘anhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

¹⁰⁸ **Gedâ:** Farsçada “dilenci, kul, bende” karşılığına gelmektedir. Tasavvufta “ilâhî tecellilere muhtaç olan sâlik”tir (Uludağ, 2001, s. 146).

1. Sevād-ı hāli anıñ lâ'1-i rūḥ-perver ara
Meger ki mūrçe nısfı üzüldi şekker ara
2. Könğülde noқта-i hāliñ ḥayāli tuş tuşdın
Yağın eşerleridür noқта noқта aḥger ara
3. Yüzüñgde қаtre-i ḥoy keşreti¹⁰⁹ arasında ḥāl
Birisi münḥasif olmış bu ḥayl-ı aḥter ara
4. Kiçe ni nev' yumay kirpikiñ ḥayālide köz
Mañga ki igne büter tañğa tigrü bister ara
5. Bu ot ki minde durur düzah içre kaçkay ḥalk
Kitürseler mini āşüb birle maşşer ara
6. Qadeḥ këtür ki felek cevridin amān ḥırzı
Zamāne yazmadı cüz devr-i cām u sāğar ara
7. Nevāyī iyle mekân çerḥ gül-şenin ya'nī
Ki çuğd bolma bu vīrāne-i muḥaqqar ara

¹⁰⁹ **Kesret:** Arapçada “çokluk, bolluk” demektir. Tasavvufta “varlıkların var oluşlarını kendilerinden bilmek, onları müstakil varlıklarla var kabul etmek”tir (Pala, 2004, s. 267).

Ve eyzân sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Kilk¹¹¹ irür cismim ki til bolmış dimektin lāl anğa

İçde pīç ü tāblıg nālemni anğla nāl anğa

2. Şun' kilkidin yazıldı gūyī ol gūy-i zeğan

Noktalar yanğlıg zenāhdāningğa¹¹² ikki hāl anğa

9b

3. Kākülünğ ilge cihānnı tīre kılgan devr irür

Her sarı zülfünğ iki yanında tüşken dāl

4. Kūyide āvāre könğlüm haste irmiş ey refīk

Luţf itip ma'lüm kılsañg kim ni bolmış hāl anğa

5. Ey muşavvir tapmasañg Mecnūn u Leylī çihresin

Dil-berimni bil munğa oğşaş mini emşāl anğa

¹¹⁰ Bu gazel, Ali Şîr Nevâyî'nin dört Türkçe Dîvân'ında bulunmayıp Devâvîn Nüşhâsı'nda tespit edilmiştir.

¹¹¹ **Kilk:** Farsça kökenli bir sözcüktür, "kamuş kalem" anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 275).

¹¹² **Zenahdân:** Farsça bir sözcük olup "çene" anlamını taşımaktadır. Ayrıca "sevgilinin sâliki kahreden lütfü"dur (Uludağ 2001, s. 391).

6. Sāḳiyā könglümni devrān ıldı köpdin köp melül
Bolğalı fāriğ kirek bir cām-ı māl-ā-māl anğa

7. Ey Nevāyī kim ıldı hecr bī-dādın abül
Reh-ber-i ser-menzil-i vaşl oldu bu ibāl anğa

40

Ve eyzan addesa-l'lahu sirrehu

Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ol perī-peyker ki ayrān bolmuş ins ü cān
Kim ki ayrānı imes min tilbe-min ayrān
2. Ni 'aceb pervāne dik köysem yüzi şem'īğa kim
Köb bolub-min vaşl ümīdi birle ser-gerdān
3. Tāyir-i hecrinğ bozuğ könglümni kim ılmış vaţan
Cuğd diktür kim nişīmen kildi bu vīrān anğa
4. Hecride teh teh köngül an bağlağandındur nişān
Nāme-i şevum ki közdin tamdı tim tim an anğa
5. Tīr-i bārān-ı ğaminğ könglümge kim yağdı irür
Her arafdın ber-ı āfet lem'a-i peykān anğa

6. Āteşīn gül çunki bülbül köydürür yüz vech ile
Ni asıg feryād u efgān birle miñg destān

7. Ey Nevāyī könglüme emr itme terk-i ‘ışk kim
Ol semenderdūr¹¹³ imes ot-ı fūrķati imkān anġa

41¹¹⁴

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Ey köngül tilberediñg imdi ni tedbīr sañga
Ol perī zūlfini ger kılmasa zencīr sañga

10a

2. Yüz belā kilse çık imdi çü bu iş men‘i üçün
Niçe kim pend didim kılmadı te’sīr sañga

3. İhtiyārı sañga hem yok idi ni yazğurayın
Beyle çü yazğan imiş hāme-i taķdīr sañga

4. Sin çü ‘ışk otıġa köndünġ sañga imdi ni asıg
Eylemek maħlaş üçün hile vü tezvīr sañga

¹¹³**Semender:** “Ateşte yanmayan bir çeşit efsanevi hayvan”dır. Kuş olduğunu söyleyenler olduğu gibi böcek türü olarak belirtenler de vardır (Pala, 2004, s. 399).

¹¹⁴ Bu gazel, Ali Şīr Nevāyī’nin dört Türkçe Dīvān’ında bulunmayıp Devāvīn Nūshāsı’nda tespit edilmiştir.

5. Mini köydürdüñg ise sin dağı köydüñg niteyin

İmdi yüklep bu iş āyīnide taqşır sañga

6. Buhl it sin dağı min hasteni līkin dib idim

Her ni kim kildi sining allıñga bir bir sañga

7. Bozdu köñglüñg öyini hāne-ber endāz-ı firāk

Ey **Nevāyī** ni asıg pend ile ta'mīr sañga

42

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Bahāne kılmadur 'ışkdın fesāne sañga

Qılurğa qatl ni hācet durur bahāne sañga

2. Oqı otunları içre sin ot-sin ey köñglüm

Başağları uçıdın her taraf zebāne sañga

3. Quruq tenim oq uçıdın körünmes ey çābük

Yağın kitür kirek olsa süngek nişāne sañga

4. İhāta iylediñg ey baħr-ı eşk yir küresin

'Acab imestür eger yoq turur kerāne sañga

5. Dem urma muğ-beçeler 'işvesidin ey zāhid
Vücūd naqşın aqızmay mey-i muğāne saŋga

6. Zamāne terkini kām iyleben ḥalāş olğıl
Disenğ ki salmasa nā-kāmlıg zamāne saŋga

7. Nevāyīyā ğamı çun cān u könğlünğ aldı ni sūd
Sürūd-ı dil-keş ile cān-fezā terāne saŋga

43

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

10b

1. Hecriidin her niçe kim boldı könğül zār maŋga
Hīç raḥm itmedi ol şūḥ-ı cefā-kār maŋga

2. Ğonçe dikdür kim açarlar küç ile berglerin
Bolğalı hecride ғанlıg könğül efgār maŋga

3. Āteşin la'1 dik aḥker tōkedürler her dem
Lebi hecride iki dīde-i ḥün-bār maŋga

4. Zülfidin şiddet-i küfrüm irür ol ḥadğaçā kim
Subḥa tāriça irür rişte-i zünnār maŋga

5. Yahşırak ravza¹¹⁵ sevādıdım eger dest birür
Ol kuyaş kûyide bir sāye-i dīvār maṅga
6. Çunki bu kubbe-i ḥazrā' ara cüz ḥādise yok
Ey köngül evli irür külbe-i ḥammār maṅga
7. Ey Nevāyī ni mey ü muṭrib¹¹⁶ ü ni ḥüsn ü ni 'ışk
Ḥāne-ḳah terki irür aṅla ki nā-çār maṅga

44

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Bu kim ḳalıbdur ol ay hecride ḥayāt maṅga
Ḥayāt ḳılmamış ez bes ki bar uyat
2. Ulusnı öltürür ol şüh iltifāt eyleb
Öler-min uş bu ki ḥiç itmes iltifāt
3. Mini ḥod eyledi ḳatl uş budur vaşiyet kim
Köngülni hem kerem eyleb yitürse bat

¹¹⁵ **Ravzâ:** “Yeşilliği bol olan, ferahlatan bahçe”dir, Arapça bir sözcüktür (Pala, 2004, s. 375).

¹¹⁶ **Mutrib:** “Çalgı çalan, şarkı okuyan” anlamına gelmektedir. Remizleri açarak ve hakikâtları anlatarak gönül şenlendiren kişidir. Divân şiiirinde, bezmin vazgeçilmez unsurlarındandır (Uludağ, 2001, s. 258).

4. uş olmuşam yağıban hecr okı velı̄ ni asığ
Ki bolmas ol araf umađđa bu anat
5. Tükenmegey yazılıb miğnetim eger bolsa
Firāk řāmi ara vü felek devāt
6. ü yār eyler imiş bara yirde cilve-i ĥüsn
Tiņđ oldı a‘be bile deyr-i Sūmnāt¹¹⁷
7. Nevāyiyā ü imes nesye nağd birlen tiņđ
Behiřt¹¹⁸ vā‘ız-i pür-gūga vü Herāt maņga

45

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

11a

1. ađırđa tüşkeli yoktur arār u ĥāb maņga
ü ota tüştüm imes ‘ayb u ızırāb
2. Hemışe mest-i ĥarāb ol şıfat turur-min kim
Körüb tağayyur iter ‘ālem-i ĥarāb maņga

¹¹⁷ **Sūmnāt:** Hindistan’ın Gucerād bölgesinde eski bir Hint tapmađı olup büyük bir puttur (Pala, 2004, s.409).

¹¹⁸ **Behişt:** Farsada “cennet, umak” demektir (Pala, 2004, s. 62).

3. Baķıb tebessüm iter pîr-i deyr ü muğ-beçe hem

Bu deyr ara küler el-ķıřıřa şeyh ü řāb

4. Çü mest idim mańga te'şîr ķılmadı gerçi

Melül boldılar itmekdin ihtisāb mańga

5. Du'ā-yı şubķ bile bāde terkin ister-min

Tiler şabūķ-ı ģumār iyleben 'azāb mańga

6. Niçe ģarābāt¹¹⁹ içre ayağ yalańg yaka çāk

İçerge dürd-i ķadeķ her taraf şitāb mańga

7. İçürse cām-ı hidayet nevā tüzüp cāmî

Nevāyî anda međer bolğay ictināb mańga

46

Ve eyzan ķaddese sirrehu

Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lā tün/ Fā 'i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ol melāķat genci hecride bozuğ mesken mańga

Eyle dur kim cāndın ayrı yüz yaralığ ten mańga

¹¹⁹ **Harābāt:** “Harābeler, virāneler” anlamına gelir. Divān şāirleri, bu kelimeyi genellikle “meyhane” anlamıyla kullanırlar (Pala, 2004, s. 192).

2. Mihr ile meh pertevîdîn közni rûşen kılmadım
Bolğalı mihr-i ruḥunġ māhiyyeti rûşen
3. Boldı revzen revzen ol ƣātil ḥadengidîn köngül
Cān ƣuşı ƣıƣmaƣƣa bir yol anġla her revzen maḡa
4. Min öler min ġamdın u yıġlap köyüb başımda şem‘
Dūdıdın ƣırmab ƣara her tün tutar şīven
5. Raḡm itib ḥālimġa düşmen dost bolmaƣ veh ni sūd
Dost ƣün raḡm eylemey bolmış turur düşmen
6. Ğam tūni zūlmide ḥandān bolmadı ḥālimġa şubḥ
Şubḥ dik ni taḡ ki bolġay ƣāk-i pīrāhen
7. Ey **Nevāyī** ‘ışƣ müşkil dip niçük terkin tutay
İlge bu iş ger hūner bolsa bolubtur fen maḡa

47

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū l

v– –/v– –/v– –/v–

11b

1. Niçe kim köyer ‘ışƣ ara cān maḡa
İmes terkinî ƣılmaƣ imkân

2. Eger bolsa yüz cān fidā kılgā-min
Nasīb olğu dik bolsa cānān maŋga
3. Niçe bolsam aġyār hem-şoĥbeti
İrür bezmini körmek armān
4. Eger reşkdin şa‘b bolsa ĥayāt
Ĥod ol dem irür ölmek āsān maŋga
5. Kılıbdur gül-i āteşīn ġonçesi
Könġülni öküş sūz-ı hicrān maŋga
6. Ni kām alga-min sāķiyā bādedin
Ki devran tutar dem-be-dem ķan maŋga
7. Nevāyī kitip ĥalvet it öyni kim
Bolur bu kiçe yār mihman maŋga

48

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Devr İl sāġarını kıldı mey-i nāb tola
Cüz’ mining iski sifālimni ki ĥūn-āb tola

2. Cām-ı mey dik tola an boldı iim birmey dest

Yār bezmi ara bir cām-ı mey-i nāb tola

3. Veh ki her kirpiki bir niter irür zehr-ālūd

Geri bar ol iki nergisde eker-hāb tola

4. Jāleler¹²⁰ tūti mū gūlberg-i ara yāhūd irür

oa-i la‘li iinde dūrri-i sīr-āb tola

5. ‘Ārızın ‘aksi durur kōzdeki ya ivrūledur

Bā-ı cennet gūlidin boldı bu gird-āb

6. Mīn ü mu¹²¹ deyri ara mu-bee baıda gūlūvv

Sin ü zūhd ehli bile mescid ü mirāb tola

7. Ey **Nevāyī** nie az azgına mey medresede

Deyr ara kir ki ier eyh tola āb tola

¹²⁰ **Jāle:** “i tanesi, ebnem” anlamlarında Farsa bir isimdir (Pala, 2004, s. 243).

¹²¹ **Mū:** Farsa bir kelime olup “atee tapan ve meyhane mūdvimisi” olarak aıklanmaktadır (Pala, 2004, s. 329).

Mef' ū lū/Me fā' ī lū/Me fā' ī lū/Fe' ū lūn

--v/ v- v -/ -- v /v --

12a

1. 'Işık eyledi yüz 'aql-ı ferzâne ni rüsvā
Ni 'ayb eger kıldı bu dīvāne ni rüsvā
2. Rüsvalıg otıga özini ortadı bes kim
Şem' itti şebistān ara pervāne ni rüsvā
3. 'Ālemde ni rüsvalıg ikin uşbu ki her kez
'Işık eylemegey min turuban nāne ni rüsvā
4. Bīgāne perest olma sağundur u vehm özü mini
Öz turğanıda eyleme bīgāne ni rüsvā
5. Zāhid mini rüsvā didi līkin özi kıldı
Mey tohtamayın könğlige meyhāne ni rüsvā
6. Efsāne dime sākī vü kıl merḥamet eyleb
Bir mey bile bu 'aşqda efsāne ni rüsvā

7. Rüsivā ise ‘ışķ iĉre Nevāyī ‘aceb irmes

‘Işk eyledi yüz ğfāil ü ferzā ni rüsivā

50

Ve eyzan ķaddesa-l'lahu sirrehu

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ul

v- -/v- -/v- -/v-

1. Kōzünĝge ten-i nā-tüvānım fidā

Revān-baĥş la‘linĝga cānım

2. Lebinĝ rengi allıda ķanım sebīl

Ķadinĝ cilvesiĝa revānım fidā

3. Bil ü aĝzınĝ aldı ten ü cānnı kim

Anĝa āşikār u nihanım fidā

4. Baĝır la‘l ü kōz dūrri allınĝda şarf

Dimey kim sanĝa baĥr u kānım fidā

5. Cünün birle ‘aķl u ĝaminĝ şadķası

Ki allınĝda yahşı yamanım fidā

6. Fenā deştide ķanı āvārelĝ

Kim ol seyrĝa ĥān u mānım fidā

7. Nevāyīdin aldınġ köngül cānnı hem

Sarıġa bolsun ey dil-sitānım fidā

51

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

12b

1. Ol ay bu ġaste bile yār mu ikin āyā

Žamīri içre ġamım bar mu ikin āyā

2. Bu kim firāķı özümدين ġabersiz itti mini

Özi birerte ġaber-dār mu ikin āyā

3. Közüm tabanıġa kim şām-ı vaşl sürter-min

Uyub mu irkin ü bīdār mu ikin āyā

4. Min ol ġaraf bara alman köngül kile almas

Miniġ dik ol daġı bīmār¹²² mu ikin

5. Kemend-i zülfi ki açılġaç uçtı ġmānım

Resen mü rişte-i zūnnār mu ikin āyā

¹²² **Bimār:** Farsçada “hasta” demektir. Divân edebiyatında âşık, bir gönül hastasıdır (Pala, 2004, s. 73).

6. Çü hırka bāde rehn oldı bolmışam ser-güm
Girevge nevbet-i destār mu ikin āyā

7. **Nevāyī** özlükidin kiçti dağı koydı kadem
Bu yolda imdi sebük-bār mu ikin āyā

52

Ve eyzan lehu nevvera madce'ahu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Derd-i hecrimğa ol ikki la'l-i handāndur devā
Kim olar 'İsī demi vü āb-ı heyvāndur devā
2. Ni devā 'İsī demin fehm iyle ni hayvān suyun
Hecr cānın alğan ilge vaşl-ı cānāndur devā
3. 'Işık ara za'fım devāsı şerbet irmes ey hakīm
Şerbet-i vaşl itmeyin hāşıl ni imkāndur devā
4. Hecr ara derdim devāsın yār müşkil dip imiş
Raħm eger kılsa anıñ allıda āsāndur devā

5. Derddin ğam-g̃in köngülde h̃ane kılmış yüz mevād

Ey kara köz def' iĝa bir nīř-i müjgāndur¹²³ devā

6. Zülf-i zünnārıĝa baĝlanĝan 'izārın açtı yār

Zulmet-i küfr içre ilge nūr-ı Īmāndur devā

7. Ger mining̃ bī-dilligim derdi devāsın isteseñĝ

Ey **Nevāyī** bu marazĝa könglüm algandur devā

53¹²⁴

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

13a

1. Fiĝān ki hecrdin anĝlab üküş elem bizge

Teraĝĝum itmedi ol mihri yok şanem bizge

2. Fidāsı cān ü köngül iyledük velīk vefā

Ķılıb ulusķa revā kördi derd ü ĝam bizge

3. Ğamıdın öldük ü ol 'İsevī-dem iylemedi

'İyādet iylegeli rence bir çadem bizge

¹²³**Müjgān:** Farsçada "kirpik" anlamında kullanılan bir sözcüktür (Pala, 2004, s. 339).

¹²⁴ Bu gazel, Ali řir Nevāyī'nin dört Türkçe Dīvān'ında bulunmayıp Devāvīn Nūshāsı'nda tespit edilmiştir.

4. Bitidi her sarı ‘uṣṣākıġa vefā bitigin
Meger uṣaldı yitişken zamān kalem bizge
5. Mey il bile içiben bizni ħāk-i rāh iyleb
Fiġān ki tōkmedi dūr-i piyāle hem bizge
6. Fenā meyini eger pīr-i deyrdin tapsaġ
Sınuġ sıfālı köb artuġ ki Cām-ı Cem bizge
7. Nevāyī ösrük ise şubġ u şām taŋlama kim
Ezelde kilik-i ħazā çikti bu raġam bizge

54

Ve eyzān rafe ‘allahu ħadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Kimse hergiz körmedi çun ehl-i devrāndın vefā
Ol ki devrān āfetidür ni ħama‘ andın vefā
2. Cān u ‘ömrümdür ol ay ger bī-vefā bolsa ni taŋġ
Ķayda körmiş kimse hergiz ‘ömr ile cāndın vefā
3. Ger vefā ħılsaŋġ irür andın ki bardur-sin perī
Yoksa kim ‘ālemde körmiş nev‘-i insāndın vefā

4. Veh ki devrān ehlidin cüz bī-vefālīg kilmedi
Her niçe kim kördiler min zār-ı hayrāndın vefā
5. Çun vefā gül bergi devrān bāğıda açılmadı
Bī-cihetdür kim ki ister bu gül-istāndın vefā
6. Kimse könglin kimsedin isteb vefā aldurmasın
Kim maḡa ḡod yitmedi ol könglüm algāndın vefā
7. İy Nevāyī ger vefāsız çıktı ol sulṡān-ı ḡüsn
Taptıḡ ildin kim tiler-sin imdi sulṡāndın vefā

55

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv- -/ vv-

13b

1. Dehr bāğı ara köb istemegil 'ayş u ṡarab
Kim güli şu'le-i ḡam ḡonçesidür ḡār-ı ta'ab
2. Sünbül-i riştelere rişte-i maḡşūd dime
Kim köngüller kuşları dāmıḡa irür barça sebeb
3. Arıḡı içre uşak taşı eger inçü irür
ṡāyir-i 'ömrünḡ üçün dāne vü su taptı laḡab

4. Anġla z̄irek uŝ anı kim k̄r̄uben munda d̄am
Bolmaġay tigreside āb-or u d̄ane-aleb
5. D̄ane yip h̄açıl itip fazla neces eylemegey
Bāġ-ı şubh̄nı ni ri'āyet ılıban terk-i edeb
6. Yā bolub d̄amġa muh̄kem tapa almay malaŝ
Urunub yalpınıban eylemegey ŝūr u ŝa'b
7. ̄ün Nevāyī k̄zi baġlıġ uŝ irür 'ālem ara
Bu emendin anġa umaġı naŝīb it yā Rab

56

Ve eyzan addesa-llahu sirrehu

Fā' i lā t̄ün/ Fā' i lā t̄ün/ Fā' i lā t̄ün/ Fā' i l̄ün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yār aġız amaska derdim sorġalı taptım sebeb
K̄p ̄üçüklüktin yapuŝmıŝlar meger ol ikki leb
2. ayalıb ġüyā tüşer hayvān z̄ülāli üzre mevc
İz̄tırāb ire yüzünġge salsa ̄in nā-geh ġazāb
3. K̄h-ı derd ire mini Ferhād eger ıldınġ ġıāb
̄ün sini dir-min ̄üçüġ cānım irür ŝīr̄in laab

4. Bu ki kõnġlümni itinġ tişlerde aġzınġ kaçurur

Ya otı yāḥūd anınġ islengeni irkin sebeb

5. ‘Işķ-ı kāmīl ilni yā Ferhād yā Mecnūn kılr

Ger irür ma‘şūķ yaḥūd Ermeni yāḥūd ‘Arab

6. Ey ki fakr içre ḳadem ḳoyduġ ṭaleb vādīsīġa

Bolmasa ṭālib sanġa maṭlūb sūd itmes ṭāleb

7. Şeh ḥarīmide niçe tapsanġ Nevāyī iḥtirām

Bilgil öz ḥaddingni vü bī-ḥad ri‘āyet kılr edeb

57

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

14a

1. Şehd ile āġeşte gül-bergi durur ol ikki leb

Her söz andın kim çıkar şīrīn ise yoġtur ‘acab

2. Cānım içre kirpiki nīşi tişük kılgan kibi

Bilgürür aġzı tebessüm iylegeç ol ikki leb

3. ‘Işķı ni cān riştesi birle muḳayyed iyledim

Ey ḥired kit kim sini ḳayd itkeli yoġtur sebeb

4. Hāk-sārın ol ıyaş yūzlūk perī mecnūn dimiř
Tinĝri bizge āsmāndın nāzil itmiş bu laab
5. Kūyide mabūl ulus hecride bilmes kōymekim
Dūzah ehlidin ni āgeh ravzada ehl-i arab
6. Taptı Leylī nāası Mecnūn fiĝānıdın ciddi
Mūmkin irmes pūyedin teskīni anıĝ ey ‘arab
7. Deyr ara her yan yıılma vecd itip ey şey kim
Pīr-i deyr allında mūstasen imes her bī-edeb
8. Kōp aıĝlanma eger bolsanĝ ulustın tel-kām
Ola ısmınĝdur azādın kimge iyler-sin ĝazab
9. Ey Nevāyī alma yār allıda yūz tofraĝdın
Kim bu řer‘ ire maabbet secdesidūr mūsteab

58

Ve eyzan tābellahu serāhu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ay firāınĝdın maa ĝam rūzī vū minet nařīb
Āh kim hecrinĝde ōz şehrimde bolmiş-min ĝarīb

2. Tā ğarīb irdim naşībim ğam yimek irdi vü bes
Şehrim içre dağ-ı ğam bolsa naşībim yā naşīb

3. Ğurbet içre yığla irdim isteyeben yār u diyār
Çunki taptım istemek ğurbet irür bī-ħad ğarīb

4. Öz diyārımda buzuğ köñglüm ni yanğlığ toğtasun
Kim irür bī-gāne hem aħbāb mindin hem ħabīb

5. Kim raķībim bolsa bes kim yār iyler iltifāt
‘Ālem ehlin sağınur-min kim mañġa bolmuş raķīb

14b

6. Dehr ara ey kim didiñġ iyleb vefā kördüm cefā
Kim vefā durur bu söz añġa bardur ğarīb

7. Ey **Nevāyī** yār vaşlın tapmasañġ yoķtur ‘acab
Nūş yoķ līkin köre yüz nīş güldin ‘andelīb

59

Ve eyzan tābellahu serāhu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün

[vv– –/vv– –/vv– –/vv– –]

1. Şubh-ı devlet yüzünĝ ay tevsen-i gerdün eşheb¹²⁵
Başınĝ üstideki dürr eyle ki tañĝ başıda kevkeb
2. Pāy-māl itken üçün merkebi cevlanda başımını
‘Özr üçün kıldım anınĝ na‘lini yüz birle müzehheb
3. Mihr terkin kıliban pest felek rahşıdın ötti
Allāh Allāh bu ni rākib dur ü veh veh bu ni merkeb
4. Ni katık hāl ki hecrinĝ kiçesi tınĝalı kıoymas
Yir ilin eşk ile endüh kök ilin na‘re vü ya Rab
5. İli mihmānlıĝ üçün imdi bolur kıoyşa kıadem kim
Könĝül ot kııldı müheyyā vü baĝır tu‘me müretteb
6. Her kışı boldı kıulunĝ ol kışı dur ‘ālem ara şeh
Kıullarıñ kıurbını kim tapsa irür şehĝa muķarreb
7. Yüzi medhıde kirek şafha velī levha-i hurşıd
Saçı vaşfıda yazar vaķtda tün düdı mürekkeb
8. Yār çün nāzır irür barça zamān hālınĝe bolĝıl
Barı hāletde müşāhid barı il birle mü’eddeb

¹²⁵ **Eşheb:** Arapça bir sözcüktür. “Beyaz, kır at; güç iş; arslan” anlamlarına gelmektedir (Devellioĝlu, 2010, s. 270; Pala, 2004, s. 142).

9. Tilbereg köngli **Nevāyī**niñ eger ‘arbede eyler
Def’iğa silsile-i zülf ile bes dur çeh-i ğabġab¹²⁶

60

Ve eyzan revvehallahu kabrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Saçınıñ qaranġu tün ey serv-ğadd şīrīn-leb
Yüzünġ tün ortasında cilve eylegen kevkeb
2. Yüzünġde leb su ara ot irür bu asru ġarīb
Lebinġde hoy ot ara su irür bu asru ‘aceb

15a

3. Ğaminġda yā Rab u yā Rabnı kökke yitkürdüm
Ğabül qurbını tapqay mu ya Rab ol yā Rab
4. Ğayāli ġaste köngül içre vü mañġa qayġu
Ki bu lañif ü yoġ ol öyde ġayr renc ü ta‘ab
5. Yisün itinġ cigerimni üzüp üzüp nige kim
Kisip kisip qaşıġa taşlamaġıl irmes edeb

¹²⁶ **Ğabġab:** “Çene altında meydana gelen kıvrım” anlamını taşımaktadır. Divân şiirinde beyaz oluşu ile saçların zıddı olarak ele alınır (Pala, 2004, s. 160).

6. Ni kilse çarhdın iç bāde kim tefāvüti yok
Eger ‘ināyet iter-sin anğa yok irse gāzāb

7. **Nevāyī** anġla ki maṭlūbuġ olmasa ṭālib
Siniġ içiġge nidin saldı munça derd ṭaleb

61

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv-- /vv-- /vv-- /vv--

1. Bolmayın ḥüsn köġül tapmadı ‘ışk içre ṭarab
Anğa ḥaḳdın ṭaleb-i ‘ḥüsn durur ḥüsn-i ṭaleb

2. Dehr bustānıda bir ḥüsn güli açılmas
Bülbül-i ‘ışk eger bolsa nevāsız ni ‘acab

3. Āteşin yüzge yitip kayda köġül örtengey
Bolmasa zülf kemendi anğa bu işte sebeb

4. Telḥlġ birle birür mü kişi şīrīn cānın
Nāz ile telḥ ḥadīs iylemese şīrīn leb

5. Bir kuyaş meş‘ālidin cānıma ur ‘ışk otı
Yok ise şem‘-i ḥayātımnı öçürgil yā Rab

6. Sākiyā ‘ışk otı ger yok mey otı rūşen kı1
Ki kül olsun nefesi hār-ı has renc ü ta‘ab

7. Körgeç ok ahter-i hüsn olsa Nevāyī taᅇg yok
Kim ötüb ‘ömr tülü‘ itti bu ferruᅇ kevkeb

62

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/Fe‘ ū lün

v---/v---/v---

1. Kaçan mektebda ol māh-ı mü‘eddeb
Barur özdin barurlar ehl-i mekteb

15b

2. Bolur levᅇ-i zeberced ehl-i ᅇayrān
Çu alur ilgige levᅇ-i müzehheb

3. Digeç ebced başıᅇa ivrülürler
Kamer birle kuyaş ya‘nī cedd ü eb

4. Niçük kim mekteb eᅇfāli ᅇurūşı
Ĝamıdın ᅇalk ara feryād u yā Rab

5. Mu‘allim kullıᅇı ᅇaᅇ birür-min
Ger āzād olsa ol serv-i şeker-leb

6. Debistān-ı fenāda şürb dersin
Revān kılmay imes-sin ehl-i meşreb

7. Nevāyī eşkidin tā şām encüm
Töker çıkkay mu dip ol sa‘d-kevkeb

63

Ve eyzan ‘aleyhi rrahmeti ve'l magfirah

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv–

1. Örtese ‘ışk mini sorma sebeb
Köyse hāşāk yalındın ni ‘aceb
2. Çäklik cān qalur ot u su ara
Çun mey-ālūd bolur ol iki leb
3. Ayağınğ tofrağın öpsem besdür
Bar ayağınğnı disem terk-i edeb
4. İyle derd ü gaminğa örgendim
Kim unut boldı mañga ‘İş u țarab
5. Zülfide zār könğül renci ni tañğ
Hasteğa köprek olur kiçe ta‘ab

6. Biz kim ü vaşl murâdı heyhât
Derd-i nâ-yâft irür bizge taleb

7. Cân tapıp zâr Nevâyi kôpğay
Tofrağı üstige sürsenğ merkeb

64

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

16a

1. Yâr gül-gün ton tigin mü yüzge iyleptür hiçâb
Yâ yaşurmuştur kuyaş ruhsârını gül-gün şehâb

2. Yok ki ‘ışk ehliğa ‘âlemni qarangu kılğalı
Ol şafağdın taptı hürşîd üzre gül-nârî niğâb¹²⁷

3. Tâ kıızıl ton içre boldı cilve-ger mâhım mining
Mihr iter her tün şafağ hün-âbı içre ıztırâb

4. Qan yaşım ‘aksi mü al itmiş felek mir’âtını¹²⁸
Kim boluptur la‘l-gün aţlasda sâyir âftâb

¹²⁷ **Nikâb:** Arapça bir sözcük olan nikâb, “yüz örtüsü, peçe” anlamlarına gelmektedir. Divân şiirinde sevgilinin saçı yüzünün nikâbıdır (Pala, 2004, s. 359).

¹²⁸ **Mir’ât:** “Ayna” anlamına gelen Arapça bir kelimedir (Pala, 2004, s. 323).

5. Ton kiyib gül-reng ‘ālemni gül-istān iyledinġ

Bizge kısm iyleb ħazān-ı hecr ara ħār-ı ‘azāb

6. Sāki-i gül-çihre gül-gūn bāde ni-endāze tut

Kim bu gül-şen¹²⁹ içredür ħār-ı melālet bī-ħisāb

7. İkki ‘ālemde **Nevāyī** sūrġ-rūluġ istesenġ

Hem nebi hem ālī ħubbiġa dūrūst it intisāb

65

Ve eyzan ‘aleyhi ve raħmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraħmeh

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tapmış ol yüz katre katre ħoydın özge āb u tāb

Ķayda veh veh munça kevkeb zāhir eyler āfitāb

2. Çıkma tokkuz yerdekinidin ki ‘ālem köymesün

Alsañġ altı yitti bürqa‘ ħoyġıl ikki üç niġāb

3. Bir dem ol yüz naħşı giryān köz ara tapmas ħarār

Su ara ħūrşīd ‘aħsi dik ki ħılġay ıztırāb

¹²⁹ **Gül-şen:** “Gül bahçesi” demek olan Farsça tamlama grubudur (Pala, 2004, s. 175)

4. Tā köngül dīvāne boldı ol perī la‘lin körüb
Hıfz üçün kıddiğa kıldım rişte-i cāndın tınāb
5. Derd-i ‘ışkımdın suāl itti ol ay feryād kim
Yüz cevabım bar u yok hūşum demekke bir cevāb
6. Bu çemende gönçe irmes anġla bülbül köngli kim
Şişledi ‘ışk eylemekke āteşin güldin kebāb
7. Ey Nevāyī ger disenġ kim ġuşşa berbād itmegey
Baş köterme bādedin zinhār andaġ kim ġabāb

66

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

16b

1. ‘Aceb yok irse kıara zülf ‘ārızınġğa niķāb
Kıyasha tanġ mü durur bolsa şām-ı tīre ġicāb
2. Közümge ot çaķılıb kāc-ı ġamdın eşkim aķar
Kaķan ki şā‘iķa tüşkeķ töker yaġın ni ġisāb
3. Meger ki mescid ikendür ki boldı meyhāne
Yüzünġ ki ikki ķaşınġdın tūrıdadur miķrāb

4. Saçınğ hayâli közüm bahrı içredür yâ ‘ışk
Könğül siyâsetin isteb su içre saldı tınâb

5. Yüzünğ ki ‘ayn-ı harâretdin garq-ı ‘arak
Di anı çeşme-i hürşîd yâ gül-i sîr-âb

6. Humâr¹³⁰ gâlib ü mey-hâne işiki bağığ
Terahhum eyle maŋga yâ müfettiñü’l-ebvâb

7. Nevâyîyâ kiliben pîr-i deyr açsa işik
Köter baş ayağıdın başınğ ger bolsa türâb

67

Ve eyzan kıddesa-l’lahu lehu

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Gül-ruh-ı ra‘nâ kadim çün bâğ tavaf eyley barıb
İnfî‘âlidin gül-i ra‘nâ kızarıb sarğarıb

2. Yüz şikâf ittiñ tenim yok irdi köñlümdin nişân
Eyle kim ot tapmağaylar külni her yan ahtarıp

¹³⁰ **Humâr:** “İçki içildikten sonra ayrılırken hissedilen baş ağrısı ve sersemlik”tir. Divân şiirinde, çeşitli münâsebetlerle kullanılmıştır (Pala, 2004, s. 212).

3. Savuğ āhımdın yaruğluğ az velī köb t̄irelik
Kışda ol yanğlığ ki tün bolğay uzun kün kıskarıb
4. Ža‘f vaqtı kūyidin çıqmaq taḥayyül eylesem
İkki qatla her qademde tınmak ister-min harīb
5. Tutmadım boğzum sebū¹³¹ dik bāde terkī eyleben
Mey tiler-min p̄ir-i deyr allıda belkim yalbarıb
6. Sākiyā leb-teşne min andak ki kök cāmı tola
Bāde tutsanğ ser-nigün eyler-min anı sayqarıb
7. Ey ecel hicrān ara aldınğ Nevāyī cānını
Luṭf kıldınğ cānını andın anı cāndın qutqarıb

68

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

17a

1. Perī dik ol ki irür şūḥlar ara maḥcūb
Ḥicābsız diyen oldur bu tilbege maṭlūb

¹³¹ **Sebū:** “Şarap testisi” anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 393).

2. Hāyāsı birle hicābıġa egerçi vālih-min
Kılıb durur mini allıda nāledin maħcūb
3. Maħabbet ehliġa nāz itküçidin irmiş şa‘b
Tariķ-ı hilm ü edeb zāhir itküçi maħbūb
4. Çu ‘ışķ ġālib irür ihtiyāc imes leylī
Kılurġa ‘işve ki Mecnūnmı iylegey maġlūb
5. Kişi ki da‘vī-i ‘ışķ içre özdin aldı hisāb
Bu müdde‘adā eger ölmegey imes maħsūb
6. Fenā yolıda sebük-bār istesenġ özni
Öziġdin iyle burun özlükünġ yükün meslūb
7. Nevāyī asru müeddebdür ol meh-i mekteb
Edeb tariķı bile yazġa-sin anġa mektūb

69

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Aġzınıġ sırrı maġa ma‘lūm eger irmes ni ‘ayb
Hīç kimge zerreī çün birmemiş Hāķ ‘ilm-i ġayb

2. ‘Āşık u şeydālīgımnı men‘ iter zāhid körünğ
Kim hūner hem-bar imiş nādān kişi allında ‘ayb
3. Yaşurun algay mu köksüm ceyb dik āk olğanı
Hāşşa kim hecr ilgidin köksüm kibi āk irdi ceyb
4. Közlerinğ birle lebinğ mundağ ki urdı dīn yolın
Ni belālardın Bilāl ötkey ni şahbādın Şuheyb
5. Zerreğā şadyek ise ağızınğ munğa yoğ hiç şekk
Çihrenğ olğan dik uyuşnıñ deş şadı yoğ hiç reyb
6. Pīrsiz kirme bu vādī içre kim tapmas Kelīm
Tīre şāmın rüşen emr itmey anğa hıdmet Şu‘ayb
7. Ey **Nevāyī** sin dik itken zāyi‘ eyyam-ı şebāb
Sūdı yoğ encüm kibi eşk-i nedāmet şām-ı şeyb

70

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

17b

1. İki ruhsārınğ irür hūb u haqqınğ hem mergūb
Hūblardın ni ki baş ursa irür bī-şekk hūb

2. Tā ki sivdüm sini cevrünġni daġı sivmiş-min
Her ni maħbüb kıllur bar durur ol hem maħbüb
3. Rişte-i cān bile nāmenġ başını çırmār idim
Ol şerer tarı bile köymese irdi mektüb
4. Haste dillergā ni cān alġuçı yüzdür ol kim
Ķālībın kıldı tihī körgeç anı ehl-i Ķulüb
5. Ehl-i ‘ışķ içre maŋġa yaķma vera‘ töhmetini
Zāhidā kıllma hūner ehliġa bizni ma‘yüb
6. İstesenġ mülk-i beķā selb kıll özlükni burun
Kim sülük içre fenā ehliġa budur üslüb
7. İy Nevāyī tile şāh müşevveş raķamınġ
Her ni maṭlüb anġa bizge hem oldur maṭlüb

71

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce ‘ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Hāķ özin kıldı muħib sin anı maħbüb ey Hābīb
Ol muħibķa sin kibi maħbüb irür hūb ey ħābīb

2. Rāğib oldunġ ol muhib vaşlıġa çun şām-ı ‘urūc
Taptunġ ol kim hātırınġga irdi merġüb ey habīb

3. Bir ser-i mū‘ālem ehli boġzıdın pervāyı yok
İylegen özni sining ħüsünġga mensüb ey habīb

4. Bolsalar ehl-i maħabbet her kişining ħālibi
Bizge sindür sin iki ‘ālemde maħlüb

5. Her kişi aħbābinġ içre kim özin iyler ħisāb
Birmeyin cān ol muhib ħayda maħsüb

6. Çun şefā‘at¹³² defteri sindin tutar-min köz ni ġam
Her ħolumġa birseler maħşerde mektüb ey habīb

7. Çun maħabbet ehliġa ħā‘at hünerdür raħm kıl
Kim Nevāyī kildi ol ħayl içre ma‘yüb ey habīb

72¹³³

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

¹³²Şefaât: “Suçun baġışlanması için aracı olma” demektir. En yüce şefaateçi “Hz. Muhammed (s.a.v) dir (Pala, 2004, s.423).

¹³³ Bu gazel, Ali Şir Nevāyī’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devāvîn Nüşâsı’nda tespit edilmiştir.

18a

1. Sehvi sedde tün aqşam kildi külbem sarı ol gül-ruḥ şitāb iylep
Hırāmı sür‘atidin gül üze ḥoydın gül-āb iyleb
2. Kılıp müjgānnı şeb-revler kibi cān kaşdıǵa ḥançer
Bilige zülf-i ‘anber-bārıdın müşkīn tınāb iyleb
3. Kuyaş dik çihre birle tīre külbem iylegeç rüşen
Maḅga titretme tüşti zerre yanǵlıǵ ıztırāb iyleb
4. Külüb olturdı vü ilgim çikip yanıda yir birdi
Tekellüm başladı her lafzını dürr-i ḥoş-āb iyleb
5. Ki iy zār-ı cefā-keş ‘āşıkım minsiz niçükdür-sin
Min oldum lāl ü ayta almayın meyl-i cevāb
6. Çıkardı şīşe-i mey daǵı bir sāǵar tola koydı
İçib tuttı maḅga yüz nev‘ nāz-āsā ‘itāb
7. Ki iy mecnūn perī kördünǵ meger terk-i hūş itting
Tekellüm kıl bu sāǵarnı içib ref‘-i ḥicāb iyleb
8. İçib feryād itib tüştüüm ayaǵıǵa barıb özdin
Mini yok bāde kim lafzı anıǵ mest-i ḥarāb iyleb

9. Anı kim iletkey vaşl¹³⁴ uykusı ‘işret tünı mundağ
Nevāyī dik n’iter tā şubh-ı maşşer terk-i h’āb iyleb

73

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Tīğ ile hākī tenimni her taraf yardınğ kilib
Naqd-i cān almağğa bu tofrağnı ahtardınğ
2. Kildinğ ü könglümni yüz çāk itmegünçe barmadınğ
Bu‘d-ı ‘ömri ey sitem-ger yaşşılar bardınğ kilib
3. Cān sağga qurbān ki alıp cān köngül efgānıdın
Hem öziñni hem mini hem ilni qutqardınğ
4. Qatlı bes irdi tenim ol kūydın sütretmekinğ
Artuğ irdi ey cefā çü haddin ötkerdinğ
5. Ey köngül azdur sağga bu dem ki ol ay kūyıdın
Men‘ler kıldım velī yüz qatla yalbardinğ

¹³⁴ **Vasl:** “Sevgiliye kavuşmaya, ona erme” anlamına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür (Uludağ, 2001, s. 375).

6. Sāḳiyā yitkürmiş irdi cānnı aǵzımǵa ḥumār
Cān fidānǵ olsun ki bir mey birle ǵaptardıǵ
7. Zūhd itib irdi Nevāyī'ni ḥarāb ey muǵ-beçe
Tinǵri yāriǵ kim fenā deyriǵa başǵardıǵ kilib

74

Ve eyẓan ǵaddesa-l'lahu sirrehu

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv-- /vv-- /vv-- /vv--

1. Dem-be-dem cām-ı ǵarab ǵayr ile ol māh ǵikib
Min yıraǵtın baǵıban ǵan yutub u āh ǵikib
2. Ni ǵamım it kibi ölmektin eger iltür ise
Boynuma ip salıban kūyige ol māh ǵikib
3. Ǵaraẓım bu ki unutturmaǵa min özni anǵa
Kūyide kizmekim efǵan geh ü bī-ǵāh ǵikib
4. Könǵlüme hecr eger derd oǵı yaǵdursa ni ǵam
Ger ǵıǵarur ise peykānını dil-ḥ'āh ǵikib

5. Min ‘adem yolığa barman mini līkin iltür
Ağzı şevkıda köngül özige hem-rāh çikib
6. Mey-i aşfar ki tökülmiş koyuban yüz içsem
Keh-rübānı körüngüz cilve kılib kāh çikip
7. Cür‘asın birse Nevāyī’ğa irür ölgüçe bes
Bezm-i ‘ayş içre tarab şāgarın ol şāh çikib

75

Ve eyzan nevvera-llahu kabrehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv-- /vv-- /vv-- /vv--

1. Çun bağır zaḥmları bütmedi peyvend kılib
İtleriñg allığa taşlay niçe perkend kılib
2. Könglüm açılmadı hergiz ğam-ı ‘ışk içre meğer
Açka-sin bir anı gönçenğde şeker-ḥand kılib
3. ‘Işkda min kibi Mecnūn yasadı kilik-i kaçā
Leylī eşkālını dil-dārıma mānend kılib
4. Hāl-i şevkı biledür tende köngül koymış-min
Mūrnu dāne ḥayāli bile ḥursend kılib

19a

5. İlge ‘āşıklığım ızhār ite alman veh kim
Koydı ‘ālemde mini ‘ışk zebān-bend kılib
6. Sākīyā bāde kitürgil ki eger devr bu devr
Nāşih-ı şehr n’iter bizni hıred-mend kılib
7. İy Nevāyī ki bu tün rez-kızını birmek imiş
Pīr-i mey-hāne sini özige ferzend kılip

76

Ve eyzan revveha-llahu rūhehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ol perī könglüm kuşın şayd itti zülfin dām itib
Yüzi birle hālī su vü dānesin rām itib
2. Saldı ot könglümge vü ārām tuttı ğayr ile
Şu‘le yanğlıg sūzlıg könglümni bī-ārām
3. Kāfirī kim dīnim aldı dağı kirdi kaçır ara
Kal‘a-i Hayberğa kirdi ğāret-i İslām itip

4. Bezm ara min ölsem ol cān tapsa taṅg yok kim maṅga
Tutti zehr-i hecr özi nūş-ı ʔarab-āşām itib
5. Ey kebüter çun demim örter melek bāl ü perin
Sindin olmas ‘ışķım otın yārga peygām itib
6. Ol kuyaş hecrde ey sākī şafaķ-gūn mey maṅga
Tut leb-ā-leb līk devr-i çarḥ zarfın cām
7. Yaḥşı at bed-nāmlıg birle çıkargıl ölgüçe
Ey **Nevāyī** yaḥşı at bile özin bed-nām itib

77

Ve eyzan t̄ābe serāhu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ün çiker-min ‘ışķ ara bir nergis-i cādū körüb
Bağlağan it dik ki feryād iylegey āhū
2. Veḥ n’itib meşşāṭanı allıda körgey-min ki min
‘Aksidin ğayret kıllur-min ilgide közgü
3. ‘Ārız u ḥālīṅg itkeç yitişti nāvekiṅg
Kıldı ol kuş meyl gūyā dāne birle su körüb

4. Çikti baş haţtınġ leb ü hālinġ kaşıda veh ni tanġ
Ger mülāyim bolsa tütī şekker ü hindū körüb
5. Lebleri handān bolur körgeç közümde yıġlamak
Közlerim yıġlar leb-i cān-baġşıda külgü körüb
6. Nāşihā nev‘ mey cāmını aġzımdın alay
Kim i er-min meyde sākī ‘arızın utru körüb
7. Ger Nevāyī müfri  efgān itse cānā kılma ‘ayb
Sin helāk itken köngül sūgide yıġlar ögürüb

78

Ve eyzan tibbullahu(tayyibe llahu) kabrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Ni maġlaşım bar anınġ ‘ışkıdın kenāre kılıb
Ni toymaġım bar anınġ ħüsniġa nez(z)āre kılıb
2. Öçerge ‘ışk otı çāre kıl didinġ ay şeyġ
Bolur mu kısmetim olġan belāġa çāre kılıb

3. Başım̄da t̄iġi yarasın niçe diben sormanġ
Kişi bolur mu başınġ t̄üġin şüm̄are şılıb

4. Köngül ki itti şılıb t̄ire h̄ānum̄ānımnı
Çav ay eger yana kilse yüzini çare şılıb

5. Köngül̄ni yara şılıb ol ki tiki köksüm̄ni
Yaşamnı tikmek irür kökrekimni p̄āre şılıb

6. Didim ki mey-kededin h̄āneřah yolın tutayın
N'itey ki ol sarı yol birmes istih̄āre şılıb

7. **Nevāyī** itti nihān 'ışkın ey fiġān bile eşk
Anıġ bu 'aybını n'eyler siz āřk̄āre şılıb

79

Ve eyzan řābellahu řerāhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Bardı könglüm̄ h̄uçı 'ıřkınġ otıdın aġger tapıb
Bir gedā yanġlıġ ki ölgey kıymetī gevher tapıb

2. Sebze-i hařınġ irür şir̄n-lebinġ eřrāfıda
H̄ayl-ı t̄uçı kim h̄ücum iylebturur şekker tapıb

20a

3. Ol perī uçtı közümdin könglüm iyler ārzū
Kim anıñg sarı hevā kılgay oqıdın perr tapıb
4. Başıma kuş āşiyānidur dağı astımda tağ
Şāh-min ‘ışk içre mundağ taht ile efser
5. ‘Işk şahrāsı ara ‘āqıl ayturganlar mini
Boldılar nevmīd bir dīvāne-i ebter tapıp
6. Yārını gerçi taleb kılmak bile tapmas kişi
Hem taleb iyleb velīkin anı t̄alib-ger tapıb
7. Şāyed ol mey-h̄āre baş külbenge soqkay bir kiçe
İy Nevāyī muntazır bol bāde vü sāgar tapıb

80

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū l

v- -/v- -/v- -/v- -

1. Ol ay kaçdıma tīg-ı bürrān çikib
Min allıda şükrāneğa cān çikib

2. Mesîhim çü feryādıma yitmedi

Niçe öltürey özni efgān çikib

3. Hemānā yaman közge mîl eylediñg

Elif nîl ile yüzge her yan çikib

4. Lebiñg nüş dārūsıdın ni asıg

Min öldüm çü hūn-āb-ı hicrān

5. Kitür sākıyā devr ayağın tola

Ki cān kalmadı renc-i devrān

6. Eger vaşl-ı bākī kirek istegil

Fenā kūyige raht-ı hırmān çikib

7. Nevāyī birib cān oqı şevkıdın

Anıñg zaħmıdın yār peykān çikib

81 ¹³⁵

Ve eyzan sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

¹³⁵ Bu gazel, Ali Şir Nevâyî'nin dört Türkçe Dîvân'ında bulunmayıp Devâvîn Nüşhâsı'nda tespit edilmiştir.

1. Evvel iste menzil-i emn ü harîf-i sâde tab
Çün ki bu ikki müyesser boldı nuql ü bâde tab

20b

2. İktifâ kıılma bularğa ister isenğ lâhza‘î
Nükte sürmek bir harîf-i fânî-i âzâde tap
3. Kim köngül şayd itse lülî bolsa kim tut muğtenem
Aytman Arlat yâ Barlasdın birer mîrzâde tap
4. Ey perî-ruh ‘ışk kilmes taht ile tâc eholidin
İstesenğ ‘âşık mininğ dik bî-dîl ü üftâde
5. Niçe ‘ışk ehlini eylep imtiḥân red kıılğa-sin
Her cefâ eylerge könglüm iste vü âmâde tap
6. Ey köngül ger şeyḥ ‘ışkınğ men‘ kııldı ‘ayb
‘Âlem içre barı evvel bir anınğ dik lâde
7. Ey **Nevâyî** ömrünğ ötti büt zıkrin dimek
Güşe tut imdi bir tesbîḥ ile seccâde tap

Ve eyzān nevvera-l'lāhu madce 'ahu/nūra-l'lāhu madce 'ahu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Zūlf ü yüz ü sūnbūlūngni gül üze tarqatma köb
Dehr bāğıda gül ü sūnbūl isin botratma köb
2. Kōzleriᅅg kim mest-i ᅇ'āb-ālūd irūr köb avlama
Her sarı uyᅇuᅇa bargān fitneni uyᅇatma köb
3. Zūlfıᅇa ay mūşk ister sin ᅇarımᅇi bendelik
Yok ᅇadiᅅg kiᅇkil bu sevdādın özūngni satma
4. Oynay oynay öltürür bir bir ulusnı kōzleriᅅg
Şūᅇ ᅇātillerni cānlar ᅇaᅇdıᅇa oynatma köb
5. Tīre dur Mecnūn ki min dik dipsin ārī ay ᅇired
'Aᅇl u ᅇūᅇ ehlini her dīvāneᅇa oᅇᅇatma köb
6. Ay ki mūjᅇāndın yasal tūzdūng kōngüller ᅇaᅇdıᅇa
Kōz yumub aᅇᅇunᅇa uᅇbu ᅇaylnı ᅇozᅇatma köb

7. İl bile her dem kadeh yanğlğ külüp ey muğ-beçe
Kān yaşım saçıb şurāhī dik mini yığlatma köb

8. Şafha-i hātırda ey ‘ārif kirektur yār u bes
Şāfī-i vaḥdetğa ḥāşāk-ı ḥavātır katma köb

21a

9. Çün Nevāyī kismetī cām-ı mey olmuş ey faḳīh
Ser-zeniş eyleb anğa seng-i melāmet atma köb

83

Ve eyzan kaddese sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Cihān ‘arūsı bile şöḫbet iyleme rağbet
Nidin ki rağbet ile tutmas il bile şöḫbet

2. Ki bolsa rāğıb-ı şöḫbet anı siver ildin
Yüz ilde yitmes ü miñgdin birige hem nevbet

3. ‘Aceb füsün-ger irür kim çu kıldı şayd sini
Kārīn sağındıñg u ol ḥod kılib turur ğıybet

4. Kuyuş nigīniniġ astıda zehridin ġal iter
Kişige mühr¹³⁶ bile kim izip birür şerbet
5. Talāk bir anı kim dehr ara müsāfir-sin
Ġarīb ilge imes öylenür yiri ġurbet
6. Eger ikinġiz arasında vāqı‘ bolmas bu‘d
Yaġın ki maġşad-ı aşlıġa tapmaġunġ ġurbet
7. Nevāyī iyle fenā bol vişāl üçün ki saġa
Çi cāy özge ki özlükke ġalmaġay nisbet

84

Ve eyzan nevvera-llahu kabrehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün

vv– –/vv– –/vv– –/vv– –

1. Ķayd-ı zülfeyni çu yār iyledi zencīr-i irādet
Tüşti her ġalkasıdın boynuma bir tavġ-ı sa‘ādet
2. Ķastelġ devletidin sorgalı kildinġ başım üzre
Za‘f üçün cān birürem ger sin isenġ ehl-i ‘iyādet

¹³⁶ **Müher:** Farsçada “müher, hatem” anlamındadır. Divān şiirinde sevgilinin aġzı ve dudakları bir müher olarak kabul edilir (Pala, 2004, s. 339).

3. Çabüküm rahşını meydānga sürdi çağın dik
Şeh-süvār-ı felek örger kilip āyīn-i celādet
4. Kirpikiñg oqı şehīd itti mini ger tapar olsañ
İkki hūn-hāre közüñg bes mañga işbāt-ı şehadet
5. Her zamān ol şanem allında bu kim secde kıllur-min
Qayda zāhidqa birür dest bu şayeste ibadet

21b

6. İsteserñg kıllmağa-sin cānıñga miñnetni ziyāde
Bolğıl öz kısmıñga hursend ü tama‘ kıllma ziyādet
7. Cürmsiz yara ger öltürse Nevāyī ferāh it kim
Hüsni hiliga budur rişte-i ‘ışk ehliga ‘adet

85

Ve eyzan kaddese sirrehu

Mef' ū lü/Me fā' ī lün/Mef' ū lü/Me Fā' ī lün

--v/v---/--v/v---

1. Şūh ikki gazāliñgni nāz uyqusıdın oyğat
Tā uyquları kitsün gül-zār içide oyğat
2. Tişlep ki saçınğ ördünğ açkanda perīşān kıll
Āfāk sevādında cān rāyihāsın butrat

3. Külbemğa hoy-ı efşān kil zülfünġ kılıp āşüfte
Encüm sipehin yaġdur āfāk ulusın kızġat
4. ‘Ārız kıyaşın açıp eşki kuruġan közni
Köb hecrde yıġlattıġ bir vaşda hem yıġlat
5. Bir āh ile kül boldum ey çerġ tilep tapıp
Ferhād ile Mecnūn’ġa ‘āşıklıġ işin örġet
6. Hāra tūbige yatķunġ yok sūd ger yüz yıl
Kök atlası üstide cisminġni tapıp aġnat
7. Bezm içre Nevāyī köb yıġlar ise ey sākī
Hoş eyleġüçi dārū cāmıġa anıġı çayķat

86

Ve eyzan ġaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. La‘l imes şīrīn-lebinġ kim cān tapar andın ġayāt
Kim sorub bildim ol irmiş la‘l-ġūn kılgan nebat
2. Līk ol yanġlıġ nebātī kim kıoyar çağda anı
Şīresi cān şīresi irmiş suyu āb-ı ġayāt

3. Aḳsa ruḥsārıda ḥoy ni taṅg yok köngül toktatmasam
Taḡ bolsa tapmas ol seyl içre imkân-ı nebât

4. Hecr derdidin ḳara tolḡan köngül içre oḡuṅ
Şerḥ-i ḥâlim yazḡalı bolmış ḳalem birle devât

22a

5. Hûblar ḥaylı ara her sarı tüşmiş rûste-ḥîz
Güyyâ meydân içiḡa çâbükülüm sigritti aḳ

6. Baḳma ey zâhid ḥaḳâret birle eşya sarı kim
Bolmaḡan anıḡ şifât-ı mazharı yok ḥîç zat

7. İy Nevâyî körgeli uçar her dem közüm
Lîk ni sevâd uçmaḳ kim anḡa yoktur taḳât

87

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Me fâ‘ i lün/Fe i lâ tün/ Me fâ‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Başıṃ çu gerd ü közüm kûr sinsiz olmadı bat
Ḳaşınḡda baş köterip köz açarḡa ḳoymas uyat

2. İrür melâyike-i raḥmet oḳlarınḡ cāḡa
Melek tenide ‘acab yok eger uç olsa ḳanat

3. Hızır suyu ki irür zulumet içre tinğ mü bolur
Lebiñg bile ki kıyaşdın çıkardı āb-ı hayāt
4. Habīb ‘ışkı ara bu ki ölmediñg ey Hızır
İçip hayāt suyu zāyi‘ iylediñg evkāt
5. Kıyaşka kim ki yüzünğ barıda kıılır secde
Perestiş iylemek anğla ilāh allıda lāt
6. Kırip kıyaş kibi kıoyma vücūd ğayrga şubh
Ki köñglüm içre havātırdur eyle ki zerrāt
7. Nevāyī öldi oқunğ hasretidin ey çābük
‘İnāyet iyle bir oқ sikritip anıñg sarı at

88

Ve eyzan teğammedehu-!lahu bi ğufrān

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tuttı kök fīrūze-ğün cāmını şingerfī bulut
Sākıyā nīlüferī cām içre gül-ğün bāde tut
2. Çeħr devri cun melālet bā‘ işidür niçe kün
Çeħr dik cām-ı şafāğ-ğün mey bile özni avut

3. Tapsa kündüz k n Şuğlıdın z m r nĐ t relik
Kiçe barı mey  uyaŐıdın z m r nĐni yarut

22b

4. un unut unĐdur sin ilni il sini b r  ikip
‘Iyş  h mın bu unutmağlarını bir sa‘at unut
5. N Őih  un ‘ mr  ter  uy kim bolay ‘aşar sel s
‘Iyş terkin kim buyurdunĐ  kted r bu nev‘  Ğ t
6. Ger z l l-i vaşl ey salik  ılır-sin  r z 
 h t r nĐni  r z lar otıdın evvel savut
7. Ey **Nev y ** ıktı un reng n bulut reng n mey i
Kim sin olmay  ılĐusı k b cilve bu reng n bulut

89

Ve eyzan sekiye(a)-l'lahu Őer hu

F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l n

-v- -/v- -/v- -/v-

1. B de-i ‘ıŐk nĐ k r p taptı bozuğ k nĐl m Şikest
Sevl yitmesdin burun v r nım oldu yirge pest
2. G h  al andur geh  uy udadır  sr k közünĐ
Yok ta‘accüb g h  al  n bolsa geh uy uda mest

3. Ol şanemğa secde kılsam zāhid-i ḥod-bīn ni āyb
Büt-perest olmaq köb artuğraq ki bolmaq ḥod-perest
4. Sāḳī ilgin birdi kim öptüm dağı içtim ḳadeḥ
Neylesün içmey ḳadeḥ her kimge mundaḳ birse dest
5. Köğsüme na‘l u elif şekli ‘imāret tarḥıdur
Taşḳaru hem yitti ‘ışḳıñḡ mülkige dīvār best
6. Zāhid aytur kim mey içme veh anıñḡ ḥükmi bile
Sağ olsa alğay mu mest-i bāde-i cām-ı elest
7. Ey Nevāyī ‘ışḳ ile köñglüm ḥayāl itti maşāf
Rū-be-rū bolğaç minıñḡ ḳalbim sarı tüşti şikest

90

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

(Fā‘ i lā tün)

(Fā‘ i lün)

vv– –/vv– –/vv– –/vv– –

(–v– –)

(– –)

1. Āh kim aldı ḳarığan çağda köñglüm bir yigit
Kim eger cān birsem istiğnādın olmas mültefit

2. Kaşdıma ol nāvek eylep tīz ü min südrep ‘aşā
Kūyide her yan tişilgen eyle kim gonçelik it

23a

3. Min kim ü islām kim seccade püser lā hırkanı
Eyledi ol bütning eţfāli hayāli tit ü pit
4. Eşk hecride közüm aq itti andağ kim mamuğ
Jāle-i eşk ol mamuğdın yağdı andağ kim çigit
5. Bir naşihat bar durur līkin kulağınğga digüm
Yüz yakın tut bu qarıdın ey yigit bir pend işit
6. Kad çü ham boldı imes hīç iş münāsīb cüz rükü‘
Secde ornın āh ile hāşāk ile hasdın artı

7. Ey **Nevāyī** çün sini köydürdi çarh imdi ni sūd
Āh otıdın sin anı hāhi kızıt hāhi irit

91

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Cān ferağ taptı lebinğ cevheri bolğaç anğa küt
Allāh Allāh ni müferriğ bolur irmiş yāğūt

2. Nāle men‘in kılasın hātem-i la‘l ağzıma koy
Bu nigān naqşı bile koygıl anğa mühr-i sükūt
3. Mey-i la‘liñg ni ‘acab bāde ki keyfiyetidin
Rūh-ı lā-ya‘qıl u andın hıred olmuş mebhūt
4. Hınçeriñg tīgıda yüz kördüm ü eşkim yağdı
Yamğur irmes ‘acab olğanda kıyaş
5. Hüsñ mülki üze āyā ni perī irkin sin
Ki bolur şadka sañga çerh üze hayl-i melekūt
6. Özlükni bāki vü zāhid uradur lāf-ı vuşul
Fāni olmay mu kişi tapkıy mu bu ma‘nīğa şubūt
7. Cān helāk oldı Nevāyīğa vü ten zār u nañıf
Ol ölüge yasamış uşbu süngekdin tābūt

92

Ve eyzan lehu nevvera madce‘ahu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Fe‘ ū lün

v-- --/v-- --/v-- --

1. Tenimğa birdi cān ol nañl-ı kāmēt
Dime kāmēt anı dēgil kıyāmet

2. Vefağa meyl kılmas naħl-ı ƣadding
Ki tapmış cevr-ara kōb istikāmet
3. Yüz aĉma gerĉi tutƣay kōrse ma'zūr
Mini 'ıřƣıngda erbāb-ı melāmet
4. Ni ğam ger yüz mining dik ölse yā Rab
Ki bolsun ol Mesīhā-dem selamet
5. Ebed 'ömriĉe bār allıda ölmek
Buyurma ey nařihāt-gū nedāmet
6. Nidür ey şeyh uřatmaĉ sāğarımın
Bütün ƣıl bar iseng ehl-i kerāmet
7. Nevāyī ni diding kūyümdin ötme
Selāmet bol diseng iyley iĉāmet

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan 'aleyh u rrahmeh

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v-- -/v-- -/v-- -

1. Ğamıñg atıĝlıĝın ılsam hikāyet
İşitse taş anĝa iyler sirāyet
2. Kōñgöl ĝam řāmidın ıķmaķķa boldı
Bařaĝlıĝ nāvekiñg şem‘-i hidāyet
3. Ni nev‘ allıñgda řevķumnu ılay řerħ
Ki ĝüsnüñg dik anĝa yoķdur nihāyet
4. Ğayāliñg kōñglüm içre mużtarıbdür
Kim ol vırāne ıssıĝdur be-ĝāyet
5. Kōzünĝ anımnı imekke ni ĝaddım
İrür anı itinĝ içse kifāyet
6. Dime bir yol durur ‘ıřķ içre ey řeyħ
Ki munda muħtelif kildi rivāyet
7. **Nevāyi** anın ol kōz birle töktünĝ
Tirik bol kim budur ‘ayn-i ‘ināyet

94

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

24a

1. Çün qoyup kitkünġ cihān mülkin musahħar boldu tut
Çün tapıb ölgünġ felek taħtı müyesser boldı tut
2. Bir avuç su tapmayın ölmek kirek çün teşne-leb
Heçr ile yir fethide özni Sikender boldı tut
3. Çün hümāğa tu ‘medür āhır başınġda her sünġek
Ol hümā başınġğa biş kün sāye-güster boldı tut
4. Efserinġni şām tofraħқа urar çün devr-i çarħ
Şubħ zerrīn tācını başınġğa efser boldı tut
5. Ni Ferīdūndın eşer çün qaldı ni Cem-şiddin
Haşmetinġ Cemşid u Efrīdūnğa bir boldı tut
6. Ol kül eyleb rüzigārınġ tīre örter bu şerer
Bes mutī‘-i hüküm ü rāyinġ çerħ-u aħter boldı tut
7. Ol baġır qanı bu köz yaşı durur çün ‘ākıbet
Dürri-la‘linġ qan ile deryāğa müncer boldı tut
8. Çün leked-küb-ı qazā pes itküsi tevsenlikinġ
Tevsen-i gerdün rikābinġğa tekāver boldı tut

9. İy Nevāyī iç fenā cāmın yok irse tinğ durur
Devr-i dūn rāyınğ bile ger bolmadı ger boldı

95

Ve eyzān rafe ‘allahu kadrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

[-v- -/-v- -/-v- -/-v-]

1. Bir maḳāmı emn tap andağ burun ārām tut
Sonğra tūz bezm ü dil- ārāmınğğa bir dem cām tut
2. Gerçi kündüz mīhr tābıdın yaruğraḳdur cihān
Beyle cām-ı ‘ayşını elbette līkin şām tut
3. Yār-ı gül-ruḳ lā‘l-i sir-ābı vü sāğar ḳanıdın
Hem mey-i gül-reng nūş it hem mey-i gül-fām tut
4. Bir nefes muṭrıb-ı serv ü dil-keşīdin bāde tab
Bir zamān sāḳī ‘aḳıḳ-i bī-ğışıdın kām tut
5. Bolma ğam ösrük ğanimet tut bu yanğlığ kiçeni
Cām-ı mey tūn evvelidin tā seher hengām tut
- 24b
6. Bolsa bolğay ilge bu devlet müyesser ey köngül
Bizge līkin dest birmekni ḳayāl-i ḳām tut

7. Ger Nevāyī vālihiᅡdūr avmađıl ey muđ-bee

Anı hem bu deyr ara bir rind-i dūr-d-āām tut

96

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ğam yūkidin eng¹³⁷ dik addim am ittiᅡđ ‘āıbet

Rite-i cān nālesin zīr u bem ittiᅡđ

2. Yaı irdi afa-i eflāk derdim yazđalı

Bar-ı ekim mevcidin barın nem ittiᅡđ ‘āıbet

3. Ötkerib tokuz felek baıdın āhım dūdını

Ol müvellehlereğanı perem ittiᅡđ ‘āıbet

4. Ğurbet i-ı belā-yı hecr ü za‘f ü asteliğ

Yitmes irdi kim mini mecnūn hem ittiᅡđ

25a

5. Āh gerdūn ek encüm nāle ra‘d u pūye ber

ilatimdin bir ‘acāyib ‘ālem ittiᅡđ ‘āıbet

¹³⁷ **eng:** Farsa bir sōzcük olup “kanuna benzeyen fakat dik tutularak parmakla alınan algı aleti”nin adıdır (Pala, 2004, s. 100).

6. Bu kühen deyr içre cān bolsun fidāng iy muğ-beçe
Kim cihāndın bizni mest ü bī-hūd itting

7. İy Nevāyī ‘ışk ara vaşl istedük kökdük besī
Bizni uşbu müdde‘āda mülzem itting ‘āqıbet

97

Ve eyzān kaddese sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Ḥabīb ğayr ile mey içti ey köngül qan yut
İl içre vaşl meyın baq u zehr-i hicrān yut

2. Çü hecr mühlük irür bāde irmes anğa ‘ilāc
Tutay ki cām-ı mey öziğa şire-i cān

3. Mañga ki dost kerek ey Hızr yutar-min qan
Sañga ki ‘ömr durur kām āb-ı hayvān

4. Oqıdın ey köngül iç şerbet ornığa hūn-āb
Uşaq muz ornığa ol şerbet içre peykān yut

5. Vişāl nūşını tā mümkin olğay ister isenğ
Firāk zehrini bes olça bolğay imkān yut

6. İçiñgde sırr-ı haqıkatni yaşıray dir isenġ

Ulusdın ol güher-i bî-bahānı pinhan

7. Nevāyî eyle anıñġ ‘ışkı terkini yok ise

Çü gayr mey iġer baġ u dem be dem ġan yut

98

Ve eyzan ‘aleyhi ve raħmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraħmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ey köñgöl aydım ki eylep ‘azm cānānımġa yit

Dime didim kim turgıl u efgān bile cānımġa yit

2. Başıñġ al kit lîk çün hem bî-kes ü hem ġaste-min

Ĥāletim sormaqġa gāhî beyt-ül-aħzānımġa yit

3. Çün ki kördünġ kim ölüb-min tuta mātem ġayt bat

Ol dem-i cān-baħş u la‘li āb-ı ġayvānımġa yit

25b

4. Ölgenimni ‘arz itip yıġlap digil kim ey Mesîħ

Eyleben luġf ol ġatîl-i tîġ-i hicrānımġa yit

5. Kilmek olsa itleri cismim tüketmestin burun

Başlaban ol kāfir-i ġatîlni vîrānımġa yit

6. Yitkeç oğ çün tirgüzür kıpsam bolay dip şadkası
Zīnhār ol dem meded eyler üçün yanımğa yit

7. Dib iding yitküm Nevāyīğa katıgrağ tüşse iş
Uş bu dem kim hecr kaçd eylep turur kıanımğa yit

99

Ve eyzan nevveha-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ay nesīm-i şubḥ aḥvālīm dil-ārāmımğa ayt
Zülfi sünbül yüzi gül serv-i gül-endāmımğa ayt
2. Bu ki la'li ḥasretidin kıan yutar min dem-be-dem
Bezm-i 'ayş içre leb-ā-leb bāde-āşāmımğa ayt
3. Kām telḥ ü bāde zehr ü eşk rengīn bolğanın
La'li şīrīn lafzı rengīn şūḥ-ı ḥod-kāmımğa ayt
4. Şām-ı hicrān rüzgārınğ tīre nivçün kıldı dip
Sormağıl mindin bu sözni şubḥı yok şāmımğa
5. Ol perī 'aşkıda neng ü nām kim terk eyledim
Kōngül atlığ hecr vādīside bed-nāmımğa ayt

6. Ey kerāmet-gūy işim āgāz ḥod ‘isyān idi
Şem‘-i rahmet pertevi yitkey mü encāmımğa ayt

7. Yoq Nevāyī bī-dil ārāmı,ğam içre ey refiķ
Ḥālını zinhār kim körsenğ dil-ārāmımğa ayt

100

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Yitilmiş Allah Allah ni kāmēt ol kāmēt
Ki ‘ālem ehliğa saldı kıyāmet ol kāmēt
2. Qongargay asramayın bāğ-bān nihāllerin
Çemende serv dik itse iķāmet ol kāmēt

26a

3. Çü cilve kıldı vefā sarı hīç kılmadı meyl
Cefāda tapқан üçün istiķāmet ol kāmēt
4. Hırām vaķti ḥalāyıkķa fitne yağdurdı
Ki barça fitnedin olsun selāmet ol kāmēt
5. Başıımğa yitti vü ölgen tenim revān taptı
Bu işni rāsti itti kerāmet ol kāmēt

6. Çü nâz cilvesini ser dik kıllur bilinğiz
Ki katl iterdin irür bî-nedâmet ol kâmet
7. Nevâyî imdi özünğdin iligyu kim ölgünğ
Ki zâhir eyledi şakq-ı kıyâmet ol kâmet

101

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan 'aleyh u rrahmeh

Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lün

-v- -/v- -/v-

1. 'Işkı saldı hân u mânım içre ot
La'l-i âteş-nâki cânım içre ot
2. Nige yitken yirde örter halkını
Bolmasa âh u figânım içre ot
3. Könğlüm irmes tende kim hecriñg ara
Tüşti cism-i nâ-tüvânım içre ot
4. Oqlarınñg keşretidin çiktim âh
Tüşti andın neysitânım içre ot
5. Hecrdin köydi sünğekler veh ki 'ışk
Saldı hâşâk-ı nihânım içre ot

6. Sākīyā meydin su ur kim urdı devr

Cān-ı bī-nām u nişanım içre ot

7. Ey Nevāyī çün çakıldı berķ-i ‘ışķ

Tüşti andın hān u mānım içre ot

102

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün

v--/v--/v--

1. Zemāne irür çün maḥall-i ḥavādiş

Zemānī kreĸ bolmasaṅ anda mākiş

26b

2. Emel ḳaşrını eyleme anda iḥdās

Ki her laḫza bolĸay öĸüş fitne ḫādiş

3. Çıĸarĸa bu vīrānedin çāre yoĸtur

Ger Ādem ū ger Nūḫ u ger Sām u Yāfeş

4. Bolur tīre közüṅ tolar zehr cāmıṅ

Tutay kim bol İskender ū Cemĸa şāliş

5. Cihān şuĸli sarı ḫaleb ḳılma mūcib

Anıṅ terkini tutĸalı iste bā‘iş

269

6. Fenā ḥan-ḳāhı ara şāmit olğıl
Yok ol kim beḳā ders-gāhide bāhiş

7. Nevāyī emel ḥırmeni içre ot sal
Ki bolmaḳ kirekmes bu mezra‘da ḥāriş

103

Ve eyzan ḳaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Könğülde zılm bile ḳılma yüz binā iḥdāş
Çu ḳıldınğ uşbu yiter ḳılmağıl yana iḥdāş

2. Cefā bināsını buzğıl nidin ki muḥdeş irür
Ḥilāf-ı şer‘ vefā ḳıldınğ evvelā iḥdāş

3. Ger ilge ḳaşr-ı tarab tüzdi ‘ışḳ mi‘mārı
N’itey ki ḳıldı maḅga külbe-i ‘anā iḥdāş

4. Fiğān ki ol büt-i bennā besī cefā tarḥın
Könğülde ḳıldı henüz olmay āşnā iḥdāş

5. Mini çu buzdı ni asığ ki ḥalk üçün ḳılğay
Vişāl künci üçün maḥzen-i ğınā iḥdāş

6. Çu yār vaşlı tiler-sin vücūd öyini buzub
Könğül ḥarīmide kıldı ḥalvet-i fenā iḥdās

7. Nevāyīyā dime iḥdās kıldıñg özlük öyin
Mın itken olsam anı tevbe¹³⁸ rabbenā iḥdās

104

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

27a

1. Mınıñg mecnūnluğumğa 'ışq u sevdā ger irür bā'ış
Velīkin bu ikige bir perī-peyker irür bā'ış
2. Dime bā'ış nidür kim talpınur-sin her kiçe tā şubḥ
Tikilgen kirpikiñgdin cānga yüz nişter irür
3. Könğülde āteşin la'liñg ğamı 'ayb itme köysem kim
Tutaşmağğa tenim ḥāşāki ol aḥker irür bā'ış
4. Oğunğdın per çıkardım kūyunğa kılsam hevā tañg yoğ
Ki uçmak meyli kıлмаğğa bu bāl ü per irür bā'ış

¹³⁸ **Tevbe:** "İşlenmiş bir günahı bir daha işlenmeyeceğine dair söz verip af dilemek"tir (Pala, 2004, s. 453).

5. Çu mindin yüz iyürdüñg tañg imes başıñgga iyürülsem

Bu ser-gerdānlıgımga gerdiş-i ahter irür bā'ış

6. Eger rehn oldı tesbīh ü ridā mey-hānede ey şeyh

İçerge deyr pīri ilgide sāgar irür bā'ış

7. Fenā bahrıga çummağdın ğaraz t̄alibka vaşl oldı

Ki ğavvāş ölmekige ğarķ olub gevher irür bā'ış

8. Firāķıñg bīmidin yüz katla cān birgey idim līkin

Ḥayātımga ümīd-i vaşīl-i cān-perver irür bā'ış

9. Nevāyī cismining za'fiğa bā'ış boldı bī-dillik

Velī bī-dillıgın sorsañg anğa dil-ber irür bā-ış

105

Ve eyzan tibbullahu (ṭayyibe llahu)enfāsehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Va'de-i vaşlıdın iste ol sözi şīrīn ḥadīş

Gerçi yalğan aytur anı sağınur-min çın ḥadīş

2. İstesem vaşlını dir ğam tağı kaz tırnağ ile

Bile hergiz kılmadı Ferhād ile Şīrīn ḥadīş

272

3. Çunki her bir nükte dir-sin saçılır yâķūt u la‘l
Allah Allāh kim dip irkin bu şıfāt rengīn ḥadīs

4. Bezm-i ‘ıyşıda ḥadīşimni dime ey dōstlar
Kim irür ğam mūcebi ni kim kıılır ğam-ġīn ḥadīs

5. Ger tekellümdin ölüġni tirgüzürler ḥūblar
Barçasıġa meh-veşim ġüyā kıılır telķīn ḥadīs

27b

6. ‘Işķ sırrın şerḥ kıılmaķın çu ķaşrdur beyān
Pes kirek ‘āşık dimekni kıılmasa āyīn ḥadīs

7. Ders-i ‘işķiġni Nevāyī eyle dir ‘uşşak ara
Kim digey ‘ilm ehliġa Seyyid¹³⁹ Cemālū’ d-dīn ḥadīs

106

Ve eyzan ḳaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Zihī başıġ üze ve’ş-şems zīveridin tāc
Saçıġ sevādıda tefsīr leyletū’l-mirāc

¹³⁹ **Seyyid:** Hz.Muhammed (s.a.v)’in torunu Hüseyin’in soyundan gelen kişilere verilen unvandır. “Ulu, büyük, efendi” demektir (Pala, 2004, s. 403).

2. Nücüm gevheridin t̄ac-ı cāhınğa tersi‘
Sipih̄r aṭlasıdın taḥt-ı ref̄tınğa devāc
3. Seḥer yaşı̄l ‘ālemdin livanğ üze şukḫa
Melek ḫalın ḫaṣeridin sipāhınğa efvāc
4. Behişt sarı kişi t̄ire közidin barmay
Şefā‘atınğ elifi tutmayın yolığa sirāc
5. Hidāyeting ḫolıdın şerbet-i şafā tapıban
Anı kim ‘illet-i küfr eyleben za‘īf-mizāc
6. Şalāt-ı ḫamseni edyānğa eyledinğ nāşih
Bu pençe birle melekniñ yüziñge urduñg kāc
7. **Nevāyī** oldı çü muḥtācınğ eyle raḥm anğa kim
Ġanī kerīm ise ibrāmğa imes muḥtāc

107

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ey gedāyınğ allıda muḥtāc ehl-i taḥt u t̄ac
Ehl-i t̄ac allıda andaḫ kim gedāğa iḥtiyāc

2. Kim gedāyınğdur baş indürmes dağı tartar ayağ
Çarḥ-ı a'lā bolsa taht u mihr-i envār bolsa tāt

3. La'1-i sīr-ābınğ biribtür āteşīn rengi bile
Āfet-i cānım üçün ot birle suğa imtizāc

4. Derd-i hecrimğa buyurdı şabr derdi yok tabīb
Zehr-i kātīl birle mühlik rencime eyler 'ilāc

28a

5. Ay yüzünğ birle talaştı bu ki köktür 'arızı
Pençesi birle kıyaş güyā yüzige urdı kāt

6. Ey ki birdinğ 'ışk sulṭānığa kōnğlünğ kişverin
Anğlağıl kim cān u 'aql u dīn irür evvel ḥarāc

7. Hūblar örgenseler tañğ yok Nevāyī nazmını
Kim alarınğ ḥüsni anınğ 'ışkıdın tapmış revāc

108

Ve eyzan ṭābellahu şerāhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Çarḥ izinğ gerdiğa kıldı kevkeb-i seyyār ḥarc
Cevher olmağğa gānī kılgan kibi dīnār ḥarc

2. Sāyir ü şābit nişāriᅅg kılsa taᅅg yoğ kim bolur
Kiçęurun şāh olsa mihmān kimsege bisyār
3. Nağd-ı rağmet ĥarcıᅅg itse Ĥaę ni taᅅg ol kim tapar
Sin kibi maębūb vaşlın eylegey nā-ęār ĥarc
4. Maęfired genci saᅅga temlīk irūr māni‘ imes
Eylesenę ‘işıyāni kōb ümmeᅇka her międār
5. Fāş itip nağd-ı şefā‘at kıldıᅅg ümmeᅇni ĥalāş
Eylegen dik nağdını tapęan kıızığ bāzār
6. Bağr-ı rağmetdin ki taptıᅅg ĥalk üze bir қаᅇre bes
Geręi tiᅅg evlī dur itmek dağl ile izĥār
7. Sin kim ü na‘tıᅅg dēmek til asrağıl kōb nüktedin
Ey Nevāyī ma‘rifeti kıılma her ni bar ĥarc

109

Ve eyzan ‘aleyhi ve rağmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrağmeh

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Mey-i la‘liᅅęa güyā kim ĥayāt-ı cān irūr memzūc
Ger ol irmes zülāl-ęeşme-i ĥayvān irūr memzūc

2. Eger bağrım sudur lmey nitey kim anda ğamzenğdin
Su birgen zehr birle atre-i peykn irür memzc

3. Közünğ ğam bezmide hn-beler yutmağ ki cmımğa
Bağırdın kilgen  közdin tklgen an irür

28b

4. Lebinğdin barça hicrn va‘desidr körmedük hşı
Ki zehr ol nşdın t kim irür imkn irür

5. Vişl içre mey-i ‘ayş olsa ısmınğ bolma kb eymen
Ki cm-ı vaşl ile hn-be-i hicrn irür memzc

6. Şafağ-ğn mey-i hill cm-ara körsenğ ğariş olma
Ki şf-ı ğırş birle dürdi-i ğırmn irür memzc

7. Nevy eşkige dir sin ni yanğlığ mecz tapmış an
Bağır k olsa ol an bu suğa sn irür

110

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfsehu

Mef‘  l/F‘ i l t/ Me f‘  l/ F‘ i ln

-- v/-v-v/v-- v/-v-

1. Knğlmge eyle la‘-i şeker-ğand ile ‘ilc
ılğan kibi za‘ifa gl-ğand ile ‘ilc

277

2. Kōb ‘ışk terkidin dime söz koyğıl ey ʃabīb
Mühlik marazğa kılmadı il pend ile ‘ilā
3. Ansız öler-min allıma hūr u perī ni sūd
Tabmas anıñ ğamı anğa mānend ile ‘ilāc
4. Qayd it kōñgölge silsile-i zülfin ey hākīm
Kim tilbege münāsib irür bend ile ‘ilāc
5. Ol kūydin iti çün mini kavmağ istedi
Bağrımnı eyledim niçe perkend ile ‘ilāc
6. Devrān cefası def’iğa mecnūn u mest bol
Kim yok işke rāy-ı hıred-mend ile ‘ilā
7. Mühlik imiş firāk **Nevāyī** meger sipihr
Qılğay qaṭ‘-i derdini peyvend ile ‘ilāc

111

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Garih garih çü töker-sin yiter ayağmğa saç
Garihlerin çü açar-sın tüşer kulaç kulaç

2. Könğülni kıydı anıñ ğamzesi vü kılmadı raħm
Kıya kıya baķıban ol iki közi kıymaç

29a

3. Çemende kiçe yatıp mest ‘arızın yapmış
Kop imdi tañg yili ol gülni luřf birlen aç

4. Kadiñg çemende körüb bāg-bān servin
Közige ilse hemānā kirektür anğa yığaç

5. Cününğa tüşti şanev-ber¹⁴⁰ kadiñgdin eyle ki su
Büyüb ayağığa zencīr uzaldı başıda saç

6. Sipih-r-i na‘l körüb kögsüm üzre mihrābı
Belā oķığa hemānā ki eyledi āmāc

7. Nevāyīyā dir isenğ köymeyin cefāsızlığ
Tevaķķuf itme zemān ehlidin vefā kibi kaç

112

Ve eyzan nevveha-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

¹⁴⁰ **Sanavber:** Arapça isim olup “çam fıstığı ağacı, servi ve şimşâd ağaçları türünden bir ağaç” ismidir. Divân şiirinde, sevgilinin boyu yerine kullanılmaktadır (Pala, 2004, s. 390).

1. Koydı şām-ı ecel zülfin perişan eylegeç
‘Ömr hürşidi oyaqtı çihre penhān eyle
2. Sürdi könglümni bozup hākī tenim üzre semend
Yılge birdi tofrağın bu eyüyni virān eylegeç
3. La‘li hecri kıldı kan bağrımni ğamdın laht laht
Kaṭre kaṭre tökti gözler yolıdın kan eyle
4. Āh kim bahtım ağır uykusıdın oyğanmadı
Gerçi yüz miñg fitne oyğandı min efġān eyle
5. ‘Āşık itkeç şöre-i şehri itti ol kāfir mini
Şehr kizdürgen kibi kāfir müselmān eylege
6. Kılmayın ser-hoş henüz ey muğ-beçe koymak ni sūd
Allıma zünnārni deyr içre mihmān eylegeç
7. Çıkme ey bülbül **Nevāyī** dik fiġān kim yanmasun
Seyr üçün ol serv-i gül-ruḥ ‘azm-i bostān eylegeç

113

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Yitişse ‘ışk ara yüz miḥnet ü belā ḳadeḥ iç
Nefes nefes ḳoyuban mey tola tola ḳadeḥ iç

29b

2. Mükedder olsa zamīriṅg zamāne miḥnetidin
Eger disenḡ birey ol közge cilā ḳadeḥ
3. Neşāt bezmide sāḳī-i māh-veş ser-ḥoş
Baş ursa daḡı ayaḡ tutsa ḳol sala
4. Cihān işide baḳıḡ ḥalk ibtilāsıḡa
Alar dik istemesenḡ özni mübtelā ḳadeḥ
5. Disenḡ ḥalā vü melāda bolay neşāt bile
Eger melā ḳadeḥ içkil ü ger ḥalā ḳadeḥ iç
6. Riyā içinde ni kim ḥāşıl ittiṅg ey zāhid
Disenḡ ḥalāş olay it rehn ü ḥāşılā ḳadeḥ
7. Saḡa ki deyr iliniṅg şāhı-sın Nevāyī eger
Yoluḡ deyrde maḥmūr urub şalā ḳadeḥ iç

114

Ve eyzan tābellahu serāhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Fe‘ ū lün

v-- --/v-- --/v-- --

1. Körüp derdim tera  um  ılmadı  h  

T k b eşkim tebessüm  ılmadı  hiç

2. Fir k n  otu içre niçe yı lab

Fi an  ıktım tera  um  ılmadı  h  

3. Cih n a  h u eşkim saldı    b

Bu t f nd n tevehhüm  ılmadı  h  

4. Sözünü  evkidin irdim  aste  omri

Sorar a bir tekell m  ılmadı  h  

5. Ma abbet ehli  ism n niv  n ey  er 

 ılıp mihnet tena  um  ılmadı  h  

6. Müsellem  i   ey k n l m san a kim

Körüp zulmin tazallum  ılmadı 

7. **Nev y ** sarı ey devr-i mu  lif

Nev   avt n terennüm  ılmadı  h  

115

Fe' i l  t n/ Fe' i l  t n/ Fe' i l  t n/ Fe' i l n

vv--/vv--/vv--/vv--

(-v--)

(--)

30a

1. Bu çemen kim tklr Őm gl açılsa Őabh
Bdesiz Őm u Őabh olmak imes bizge Őalh
2. Devr-i eyymıga yok çünki vef ey sk
Sin vef eyle v bes eyleme devr-i adh
3. B-kern ref'et irür dehrde ilge fet
Rhat-ı b-had eger ister isen tapkıl rh
4. Kılmaıl kaşd kişi kaıga v nadıga lk
'Ayş nadini kadeh kaı bile eyle mbh
5. Haşm-kŐ kldi felek Zlı bil ey Şeyh maga
Rez-kızı barıda ol kmileni kılma nih
6. Pr-i hmmr eşiki balı irür min mamr
Ram itip a bu eŐikni yüzüme y fetth
7. Ey Nevy tilesen gam tinizige shil
KeŐti-i bde burun tapkıl u bolıl mellh

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Cānıma yitkürdi ol la‘l-i revān-āsā feraḥ
İlge yitkürgen meşellik la‘l-gün şahbā feraḥ
2. La‘l-i yākūtı müferriḥdür meğer bi‘l-ḥāşiye
Kim ḥayālidin maḅa yoḳtur naşīb ile feraḥ
3. Ḳan yaşımdın dimenğiz söz kim mükedder bolmasun
Bādedin tabḳan zemān ol şūḥ-ı meh-sīmā
4. La‘l-i hicrānıda ey sākī yana mey tutma kim
Tartsam kevşer meyi yitmes maḅa aşlā ferağ
5. Bā‘iş-i ğamdur lebi hecride la‘l-i āb-dār
Mey diben rengin su içken eylemes peydā
6. Ger feraḥ ister isenğ mey-ḥāne ‘azmı eyle kim
Andın özge yirdin almış günbed-i ḥazrā feraḥ

7. Ey **Nevāyī** deyr pīrī tutsa mey lā-cür‘a iç
Fikr ılma kim sanĝa yitkey melālet yā ferah

117

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

30b

1. Bolsa bolĝay serv-adler içre her gül-rū melīh
Serv-i gül-rūyum mining līkin irür asru melīh
2. Hāl irür mü yoksa toz salĝan siyāhī notası
Kim irür vaşf eylegendif artu ol hindū
3. Leblering külge töker tuz birle şeker ting ting
Allah Allah bolur irmiş muna hem külĝü melīh
4. Köb melāhat bābıda Şīrīn’ din aytur Kūh-ken¹⁴¹
Sebz-i şīrīnime ol bar irkin mü melīh
5. Ey ki Yūsuf birle sormuş-sın ĝabībim ĝüsnidin
Ol şabīh oldu leāfet içre ammā bu melīh

¹⁴¹ **Kuh-ken:** “Daĝ kazmak” eyleminin adıdır. Divān edebiyatında Ferhād’in, sevdiği Şīrīn için Bīsūtūn Daĝı’nı delmesinden dolayı bu lakapla anılır (Pala, 2004, s. 278).

6. ‘Ārızınġ körgeç közüm şūrābe tōkkeç anġladım

Kim irür-sin sin melāhat ehlidin ayru melīh

7. Ey **Nevāyī** aççıġ aççıġ yıġlarımını kılma ‘ayb

Kim irür könġlümni alġan kāfir-i bed-hū melīh

118

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Fenā tarīkıda her kim ki hāşıl itti rüsūh

Riyā vü zühd anınġ allıda irür mensūh

2. Ni nev‘ özlüki mensūh bolmaġay kaçıda

Birev ki dost şühūdiġa hāşıl itse rüsūh

3. Çü ‘ışksız idi zühd ehli kildi nā-bālġ

İrürler eţfāl gerçi dirler anı şüyūh

4. Dimekte vākı‘a yalġan u çın taġayyül itib

Kişi ikenlerin andaġ ki yād kılsa mesūh

5. Cihān hāki irür bir kisek velī nā-pāk

İtek yitkürememek evlā mülevveş olsa gülūh

6. Arıt sirişk¹⁴² bile zāhiringde bar ise çirk
Bu tevbe suyu bile bolsa mā bātınıᅅ ara şūᅅ
7. Nevāyī ehl-i fenā iste koy riyā ehlin
Ki ney-şeker barıda tuᅅfe kılmadı kişi lūᅅ

119

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

31a

1. Firāk otı ki belā aᅅzıdur anᅅa menfaᅅ
Mişāl-i dūzaᅅ u cennet durur ol u dūzaᅅ
2. Ni taᅅᅅ yaşunsa kiçe zūlfide ᅅuyaş gūyı
Eger bu nev‘ ise çevgān-i zūlf u gūy-ı zenaᅅ
3. İrür kirerge köᅅgöl ᅅaylı ol taraf bir bir
Taraᅅ saçıᅅdaki yollar yasabturur raᅅ raᅅ
4. ᅅuyaş hemānā kök atlasın libās itmiş
Veyā kiyibdūr ol ay nıl-gūn nesīc ile naᅅ

¹⁴² **Sirişk:** Farsça kökenli bir sözcük olup “gözyaşı” anlamına gelmektedir (Pala, 2004, s. 406).

5. Gehī körgüzesin zehr-i çeşm tanğ irmes
Bolur çü dānesi bādāmnıñg birār tār-ı telğ
6. Yüz açsa ‘aqlım ili tolğanur nidin kim bar
Çenār u pençesi şāl āfitāb u niçesi şağ
7. Nevāyī āhını zāhid kim aytmadı söz ile
Nidin ki dūd olur efzūn katılsa ot ile yağ

120

Ve eyzan sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün(Fe ū lün)

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Hañıñg sipāhı çü çıktı niçük ki mūr u melağ
Dime ki kaçmasun erbāb-ı ‘ışk u urma zenağ
2. Qurudı mezra‘-ı şevkum çü zāhir ittiñg hağ
Ki dāne āfetidür mezra‘ içre mūr u melağ
3. Yüzünğ otı ki bar irdi közümge ravza güli
Tütün kibi hañıñg ol otı eyledi dūzağ
4. Niķāb ara yüzünğ irdi ğılāf ara közğü
Ni hağdurur ki anı kıldıñgız içindeki yağ

5. Hattı ki haṭ haṭ asılmışdur imdi ol ruḥdın
Ni ruḥ u sīn yüzini kim bolub turur ruḥ-ı ruḥ
6. Taşavvur itme ki il öpmek ārzū kılgay
Meger ki mū-çīne ağızı lebiḡdin alğay menḥ
7. Cemāl-i zāhir üçün ey Nevāyī oldunḡ zār
Çü taptı ‘ārızını haṭṭ uyaldınḡ irkin duḥ

121

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

31b

1. Huceste taḡ ki açıb ‘ārız ol büt-i gül-ruḥ
Bahār-ı ḥüsni kibi şubḥum iylegey ferruḥ
2. Saḡa müşābeheti bolğay irdi bolsa idi
Bu gül-şen içre perī serv-i kāmēt ü gül-ruḥ
3. Söz aytsa hem ölüb ü hem tirilmekim ni ‘aceb
Kim olsa telḥ tekellüm irür şeker pāsuh
4. Saçınḡ qarasında yüz müşk yètti vü Tatar
Kaddinḡ hevāsıda minḡ serv-i Öççe vü Hılluḥ

5. İçimde la'liñg irür iyle kim beden ara cān
Oķunğda cānım irür iyle kim sünğek ara muħħ
6. Çu feyz irür mütefāvit tapılmağay ma'rūf
Egerçi kurħ kibi kildi şüret içre kuruh
7. Körüb yüzünğni **Nevāyī**ğa hūş kitse ni tañğ
Ki māt olur barı şehler kaçan sin açsañğ ruħ

122

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan 'aleyh u rrahmeh

Mef' ū lū/Me fā' ī lūn/Mef' ū lū/Me fā' ī lūn

--v/v-- --/-- v/v-- --

1. Şıdķıñğ boluban urmaķ bu günbed-i aħzar çerħ
Kadriñğgadur urğan dik bir sebz kebüter çerħ
2. Sin şem' velī gerdūn fānūs-ı hayāl iridi
Urğanda melek haylı tigreñğde ser-ā-ser çerħ
3. Çun yoķarı meyl itti nūr u 'ızamıñğ boldı
Hem nūrda aħter hem 'ızamda aħter çerħ
4. Şem' inğğa legen bolğaç eflāk melāyikdin
Pervāneler urdılar tigreñde mükerrer çerħ

5. Kök h llesidin tapıb a las yolun a encüm
Encüm d rriidin sa ıb ba ın   ze gevher çerh

6. Yolun  izidin özni r  en kılıban kevkeb
Ra  ın  tozıdın k zni her dem kılıb enver çerh

7. K y n nde Nev y  çerh urma  eger yitse
Bir d yire-i ma  s d ol usı an a her çerh

123

Me f ' i l n/Fe i l  t n/ Me f ' i l n/Fe i l n

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

32a

1. Mini hev sıda d v ne iyledi ol Ő h
C n n   'ıŐ  ile efs ne iyledi ol
2. Per  kibi  ıķıban 'a l u h Ş g ret itip
Nih n olup mini d v ne iyledi ol Ő h
3. UŐattı Ő Őe v  c m u  adehni bezm içre
Oyun  arıkını  ıfl- ne iyledi ol Ő h
4. K lak salın  ki har b t içre gav adur
Meger 'az met-i mey-h ne iyledi ol Ő h

5. Kadehka hırkam étip rehn veh ki sübhamnı
 Kumār oynagalı dāne iyledi ol
6. Çu aldı oynagalı naqd-i hūş u şabrımnı
 Yana tā bilmediler tā ni iyledi ol şūh
7. Kılıp Nevāyī āvāreni celā-yı vaţan
 Belā vü derdga hem-hāne iyledi ol şūh

124

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Saçınğ ki yur çağıda bardı bir taraf her şāh
 Su içre sünbül-i terdür anğa mükerrer şāh
2. Dime ki sünbül-i ter kim suda irür ‘aқsi
 Ki suda sünbül-i ter körgüzür mu‘anber şāh
3. Meger ki sünbülünge çıрмаşur taḥayyüli bar
 Ki zāhir itti tarağ şandalı ser-ā-ser şāh
4. Çemende kılığusı gül-geşt güyyiā ol sevr
 Ki açtı sāye üçün her taraf şanevber şāh

5. Yaşıl yenğinġ ki sarıġınġladın köründi ni tanġ

Ĥazān¹⁴³ dıraġtı bolur hem birer tā aġzār şāġ

6. Kerem kıl nehibinġ içre kirse kim ġoştur

Çemende mīve daġı birse sāye-ġüster şāġ

7. Nevāyī anġla yaġın kim ġayāt riştесidür

Çolunġġa kirse anınġ ‘aġd-i zülfidin her şāġ

125

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

32b

1. Çu sālġk iyler ise ‘azm-i vādī-yi tevġīd

Kirek ki minse bu seyr içre merkeb-i tecrīd

2. Bu merkeb ü bu sefer kimseġe müyesser imes

Ki ġāşıl iylemeġe ‘ālem ehlidin tefrīd

3. Bu hem ki özni bar u yoġtın itkey ferd

İmestür özlükidin mümkün olmayın te’yīd

¹⁴³ **Hazān:** Farsça bir sözcük olup “sonbahar, ġüz” anlamlarını karşılamaktadır. Anlamlarının yanında edebiyatta baharın zıddı olarak ele alınmış; kesinlikle bahardaki kadar geniş kullanımına erişememiştir. “Divān edebiyatında yalnızca bahar mevsimi vardır.” denilebilir (Pala, 2004, s. 200).

4. Çu dōst luṭfiġa bu barça boldı vā-beste
Nidin kirek kişige vaşl naḳdidin terdīd
5. Ezelde çun ni naşīb özge bolmadı ol
Sa‘īdni ni şaḳī kıldı ni şaḳīni sa‘īd
6. Kètür ḳadeḫ ki demī özni hoş tutay iy muġ
Tola ḳoyarda imes ḫācet iylemek te’kīd
7. Nevāyī istemes özni demī bu deyrde saġ
Hemīşe keyfiyetiġa anıñg birniñg tecdīd

126

Ve eyzan ḳaddesa-l’lahu sirrehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Sitem irmes idi kim eylediñg köñlümni yüz perkend
Sitem budur ki tilmek birle ister-sin anġa peyvend
2. Hem ib kül bolġay u hem igne su bolġay tiker bolsanġ
Nidin kim bar alardın aḫker-i sūzende her perkend
3. Cemāliñġa ḳuyaş oḫşar u līkin anca köb hem yoḳ
Anġa bolġança ay mānend ol bolġay sanġa mānend

4. Perī-rüyumdın ayru ey ḥakīm aç kayd u bendimni
Ki min dīv olmışam dīvāne irmen kim salur-sin bend

5. Ḥabibiñg isteyü gül-şen ara her dem gül ister-min
Mini Yūsufdın ayru kıldı qanlıg köñgleki ḥursend

6. Közümninğ merdümi ādem durur gūyā qara bolğan
Bu yaşlar kim bolur zāyende andın barçası ferzend

7. Lebinğ nūşı zekātın ḥācet ehliğa birür irsenğ
Ölüb-min ḥasretidin canğa yoq ölgençe ḥācet-mend

33a

8. Didinğ gül-qand ey tersā-i ḥakīmi anğlaban za‘fim
Velī def‘ oldı qılğaç muğ-beçe deyr içre şekker-ḥand

9. Elem itkeç **Nevāyī** dehrdin mey bil aninğ def‘i
Qabūl itken kişige bes durur ‘ālemde pend

127

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Qayda qılğay sāye dik min tilbe-i ḥākīni bend
Kim quyaş boynığa salmış sünbülünğ miskin kemend

2. atlim itmesler am u derdi veli taırdin
Mür atlin ejdehā-küler açan eyler pesend
3. Na‘lidi akılmas ot belkim ererler ayrılır
Her araf meydān ara kim ot kibi sürsen semend
4. Tan yok āhim ol uyanı büra‘ın ref‘ itmese
Kim buluta dūd yitmes nie ısun belend
5. avta mü ırmı közümni merdümi an ya ara
Yā yaurmuş ol ara köz ‘arızın gülgün perend
6. İstegüne ey könül her dem devā-i derd istegil
Kim devā tapmaq imestür mümkün olmay derd-mend
7. Bolalı hün-āb-ı hicrāndın **Nevāyi** tel-kām
Gāh yıqlar aı aı gāh eyler zehr-and

128

Ve eyzan nevveha-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ay yüzün em‘i vü zülfün dūdıdın terk-i ıred
Könlüme ub-ı ezeldin ısm tā ām-ı ebed

2. Dime tā cānıñg cesedde bolğusı kılğum cefā
Qayda cān qalmış mañga çun za‘fdın yoğtur cesed
3. Min ü küyüñg qayda kim dīvāne belkim dīv-min
Kim melek haylığa yoğ güstāh anıñg tavfiğa had
4. Ger barı ‘ıřk ehlin öz köñglüñg üçün kıldıñg qabūl
Min niçe merdūd isem Tiñgri üçün kim qılma red

33b

5. Hasteliğ kör kim bolur her dem hayātım münqaıı‘
Ger nefesqa dem-be-dem çıqmaqqa cān qılmas meded
6. İsteseniğ ‘ālem ili mařsūdı bolmaq zīnhār
Yime yüz ‘ālemçe ilge Tiñgri birgendin şased
7. Ey **Nevāyī** kesb-i āyīn-i fenā qıl iyle kim
Ömriniñ mī‘ādı yitkende kirek bolsanıñ mu‘ad

129

Ve eyzan qaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Boldı köñglüm řād tabğaç tīğidin köñglüm güřād
Yoğ ‘aceb her kimge kim yitkeç güřādī bolsa řād

2. Haṭṭıñg il köñglini köprek aldı güyā haṭ imes
Yüz üze kıldıñg köñgül almağlıg efsünın sevād
3. Ol perī ‘ışkıda min dīvāne irmen dīv-min
‘Işk vādisinde her āhım irür bir dīv-bād
4. Dime kaçtım cevrdin kim bes ki taş yağdurdı hecr
Gerd olup ber-bād boldı bu ten-i hāķī-nihād
5. Nā-murād olsam ni tañg kim ihtiyār itkende ‘ışk
Ol ki evvel terkin ittim irmes idi cüz murād
6. Yārdın ger isteseñg kim körmegeysin ğayr-ı vaşl
Ğayr vaşlın muṭlakā yād eylemekni kılma yād
7. Ey **Nevāyī** mu‘teķid-min қayda körsem pāk nūr
Yüz kişige yoқ ikin bir min kibi pāk-i‘tikād

130

Ve eyzan ğaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Dūd-ı āh irmes köñgül öyin қара қılganda derd
Çün yıkıldı ‘ışk zulmidin hevāga çıktı gerd

2. Her taraf ‘azm itmekiñg köb derdler dermānidur
Kil ki asru derd-i dil izhār iterler ehl-i derd

3. Qayda kim tüşse naẓar peyki sirişkim baħrıdur
Kim körübtür su üze bu nev‘ peyk-i reh-neverd

34a

4. Lāle yanğlıg boldı gül-gün bādedin ol yüz güli
Veh ni rengīn açılır irmiş kızıl su içre verd

5. Eyle çıqtıñg sigritib şeb-reñg ü tartıb tığ kim
Şeh-süvār-ı çarħ yüz kıyartdı bolmay hem-neberd

6. Tiz iyür devrünge ey sākī sipihr-āsā kadeħ
Berhem urmasdın meclisni çarħ-ı tiz-gerd

7. Bes durur ol aynı körmesdin burun titrer besī
Ey Nevāyī çıkmegil sin dağı her dem āh-ı serd

131

Ve eyzan ‘afāhu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

—v— —/—v— —/—v— —/—v—

1. Bu ki her yandın kökertiptür yüzümni kāk-ı derd
Cism öyi tākını altun üzre kıldım lāceverd

2. Mey yüzünğde güller açtı kılma feryādımını men‘
Bülbül efğānı-ni taŋg gül-şende çun açıldı verd
3. Bü’l-‘acablığlar durur ‘ışk içre kim zāhir kılur
Mihr dik otluğ köŋgüldin dey yili dik āh-ı serd
4. Ğam taşı hākī tenimdin her sarı iltür gubār
Başıma tofrağ savurmağın imes tigremde gerd
5. Ol kuyaş zülfı hamıdın çıkısa āhım tolğanıp
Bir koyun bil anı kim devri irür gerdün-neverd
6. Ey ki ister-sin özünğni ferd ol ay ‘ışkıda
Evvel anıŋ ğayrı yādıdın özünğni iyle ferd
7. Ey **Nevāyī** derdlığ nazmınğni derd ehli bilür
Derdsiz dağı bolur anı oğuğaç ehl-i derd

132

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yok maŋga yüz yılda ol meh-veşka bir söz derge had
Bolsa bir söz dirge had ol hem bolur yüz katla red

2. Mihri h d yoğ l k ęamd  z hir iyler iltifat
Kim hal yık c nıma ęaşd iylegeyler yip ęased

34b

3.  urfer k bu kim ęılıp  lemni c nım d şmeni
D stluğ ızh rı her meclisde iyler b -aded
4. Şekk imes kim bolęusıdur y rlar b -i'tim d
Her ęaęan y r allıda ağy r bolsa mu'temed
5. 'ömr yanęlıę b -vef dur halk g y  iy Hızır
Çekti Z 'l-ķarneyn Ye'c c-ı vef  allığa sed
6.  y h ş ol kim g şe tutķay iyle kim tapılmağay
Ağtarıb devr nnı devr ehli ezeldin t  ebed
7. S ķiy  ebn -yı devr n cevriņę p y nı yoğ
İyle s ğar tut ki z yil iylegey h ş u ęired
8. T  bolay ol nev' l -ya'ķıl ki kilmey ę lime
Ķılsa yüz Ferh d ile Mecn n naş hatdin meded
9. Ey Nev y  ' lem ehli cevr iterde tinę durur
H ah Ő h-ı ęerh-ķadr u h ah m h-ı serv-ķad

Ve eyzan nevvaha-I'lahu madce 'ahu/nūra-I'lahu madce 'ahu

Mef' ū lü/Me fā' ī lü/Me fā' ī lü/Fe' ū lün

-- v/v-- v/v-- v/v--

1. Nālān-min açar bolsa yüz ol hūr-ı perī-zād
Bülbülğa ni taŋg gül açılır faşlda feryād
2. Gül-gün ton ara kāmety mü cilve-ger oldı
Gül bergide mü boldı nihān süsen-i āzād
3. Eşkim suyunıŋ mevcini köŋlünge kiçür kim
Cevher ara hoşrağ körünür il ara pūlād
4. Köŋlüm zeķanıŋ içre körüb yapıdınğ anğa zūlf
Çāh üzre kebüterğa yayar dāmını şayyād
5. Bülbülni ğamıŋ kozğasa şād olmağıl ey gül
Kim ot hem uçar külni felek eylese ber-bād
6. Ğamzenğ bile bir tīğ bile eylemedi katl
Bu fi'l kıılır kimge 'azāb eylese cellād

7. Könġlini Nevāyīning oqunġ keşreti bozdı

Bu külbe yaġın keşretidin qalmadı ābād

134

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v-- -/v-- -/v-- -

35a

1. Çiker ün könġlüm ursanġ tıġ-i bī-dād

Ni taġ su qoyġaç étmek şu'le feryād

2. Könġül sinsiz tapar ġam şādlıġdın

ġamıġ yitkeç velī eyler anı şād

3. Ni taġ mecnūnluġum kim cilve eyler

Közümge laġza laġza bir perī-zād

4. Könġülni sāqiyā meydin kılıp hoş

Bozuġnı seyl ile eylersin ābād

5. Mini şād eylegil bir cür'a birle

Ki ġamdın cāġa yitti cān-ı nā-şād

6. Şanem allıda meydin baş kötermen

Ki kıldı deyr pīrī mundaġ irşād

7. Sining yādınđ öldi Nevāyī

Tirig bol gerçi anı kılmadıñ yād

135

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Könğül harāretin anğlattı āh-ı derd-ālūd

Öy içre ot ikenin ilge zāhir eyler dūd

2. Vücūdum itti 'adem 'ākıbet bu hayret kim

'Adem dik ağızı ara söz ni nev' taptı vücūd

3. Közünđ şemāyilini nergis er köre almas

Saᅅa ni fikr közi çıksun ol ki boldı ᅅasūd

4. Demī-i ᅅarem nefesī deyr ᅅaşdı eyler-min

Ni yirde yüz ᅅoyar olsam yüzünđ durur maᅅşūd

5. Könğülni yarğa baᅅla vü def' ᅅıl aᅅyār

Ki bardur ol ki anıñ ᅅayrı dūr serāb u nümūd

6. Melül olub-min özüm din fenā meyi tut kim

Ki reng ü 'ıtrı vücūdumnı eylegey nā-būd

7. Ve ger sümürse Nevāyīğa yitkey andaķ şekr
Ki fark tapmağay allıda şāhid ü meşhūd

136

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v-- -/v-- -/v-- -

35b

1. Qadıñg dip servni cān bolsa ħursend
'Acab yalgandur ammā rāst-mānend
2. Şeker çun kıldı şīrīnlikni da'vi
İşitkeç lebleriñg kıldı şeker-ħand
3. Könğül cānımğa yitmiş irdi yüz şükr
Ki kıldı itleriñg pergend pergend
4. İti bağrım yigendin ölse iylenğ
Kisip bağrın kisük bağrımğa peyvend
5. Bu nev' er zülfi sevdāsı alur hüş
İrür şa'b ey ħakīm olmağ ħired-mend
6. Taleb deştide evvel fāni olğıl
Ki yoğ bu yolda özlükdin ağır bend

7. Nevāyīğa yana köb pend birme

Kil ey nāşih işit-sin dağı bir pend

137

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Gerçi yār itmedi hergiz mini nā-şād ni şād

Lik anıñg yādı bile köñglüm irür her dem şād

2. Zülfidin sürdi köñgüllerni közi ‘arbedesi

Dāmdın körmedi il şaydnı kavmaq şayyād

3. Qāmetiñg bendesidür serv velī hidmet ara

Köruben rāstlığın anı kılp-sin āzād

4. Qatlime çekti itek bilge urub tīg çikip

Qan tigerdin ayar irkin itekin ol cellād

5. Çunki Şirīn közi bī-ḥad qaradur pes niçe mīl

Taşnı sürme nidin iyledi āyā Ferhād

6. Özgelerge içür ey sākī-i devrān mey-i vaşl

Kim mañga zehr-i firāq içmek olubtur mu‘tād

7. Munça feryād Nevāyīdin imes hecr tūni

Kim kıılır her kiçe feryādıdın il hem feryād

138

Me fā' ī lūn/ Me fā' ī lūn/ Fe' ū lūn

v-- -/v-- -/v-- -

36a

1. Unutmağıl ki tā hecr itti bī-dād

Mini bir nāme birle kıılmadıñg yād

2. Könğül yād itmesingdin bolsa ğam-ğīn

Velī rūḥum irūr yādıñg bile şād

3. Bozuğ cismim öyin yıqtı firākıñg

Bu öyde köb bozuğluğ kıldı bünyād

4. Kıul oldu serv tā gül-geşt iterge

Kıadıñg bezm-i şarabdın kıoptı āzād

5. Mini geh deşt ū geh tağ ūzre körgen

Tirilmiş sağınur Mecnūn u Ferhād

6. Könğülni mey bile ma'mūr kılkim

Ḥumār-ı devr anı kıoymas ābād

7. Nevāyī tilbe bolġan aġda kōrdi

Perī birle anı saġındı hem-zād

139

Ve eyzan addesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Yolıda cān birdim ötti körmeyin cānān ni
Kōrse hem körmeske salıb žāyi' olsun cān ni sūd
2. Sūd köz tuttum ararġan közge ol yüz mihridin
Anġlaġaç mihr-i cemalin eyledi pinhān ni
3. Bir tebessümdin lebiġa cānnı birdim sūd üçün
Cānım alıb la'li anıġ bolmadı ġandān ni
4. Zülfi sevdāsıġa naġd-i 'ömr birdim āh kim
Yitmedi cānımġa bu sevdāda cüz noġşān ni
5. Oġlarıdın cevher-i peykān köngülge sūd idi
Her ni kim attı yitişkeç öttiler perrān ni
6. Fānī ol iyleb cihān sūd u ziyānın terk kim
Ni ziyān mu'teber 'ālemde iy nā-dān ni

7. Ey Nevāyī dime cān bir vaşlđın sūd istesenġ

Yüz tümen cān birse çun kim vaşl imes imkān ni sūd

140

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

36b

1. Ey saçınġ zencīriniġ sevdāsıda mecnūn ġired

Dem-be-dem köprek perī dik ġüsününġe meftūn ġired

2. ‘Aqlım uçtı eyledim tā kesb ‘ışkınġ ‘ilmini

Gerçi ilge ‘ilm kesbidin bolur efvūn ġired

3. Ey ġakīm itme cūnūnum ‘aybını kim körgeç anı

Tuġtata almas dimāġı içre Eflātūn ġired

4. Ey ġired-mend anġlamas-sin ġāletin uşşākınıġ

Ni üçün kim ‘ışġ šavırıda irür mecnūn ġired

5. Āh kim yitkeç anıġ ‘ışķı tamāmın ġıldı maġv

Gerçi ġıldı pend ile köġlümge yüz efvūn ġired

6. Germ-rev ‘āşıkķa merdūd nāşih ġılma ‘ayb

Kim kilibtür ehl-i ‘ışķ allında dāyım dūn ġired

7. Ey **Nevāyī** ‘ışk ayağınınğ nişārı eylegüm

Saçsa her sâ‘at naşīhatdın dūr-i meknūn hıred

141

Ve eyzan gaferallahu lehu

MeḞ ū lū/Me fā‘ ī lū/Me fā‘ ī lū/Fe‘ ū lūn

-- v/v-- v/v-- v/v--

1. Könğlüm irür ol ğonçe-i sīr-āb ile temiz

Ol nev‘ ki mest olsa mey-i nāb ile temiz

2. Lezzet tapar ol şūh çüçüg cānım alurdın

EḞfāl dik olğan kibi cellād ile

3. Rengīn lebiñg āzürde könğül kāmıdur erçi

Bīmār imes şerbet-i ‘unnāp ile temiz

4. Könğlüm yüz ü la‘liñg özin istedi bī-hüş

Kim şubḡ bolur ḡalk şeker-ḡāb ile temiz

5. Sin bezm-i neşāt içre mey-i nāb iç ey şūh

Kim bizni firāk eyledi ḡūn-āb ile temiz

6. Sākī ḡadehī tutqıl u ey ḡurfe muganni

Bezm ehlini ḡıl bir niçe mızrāb ile temiz

7. K b ravz  bile cevrini k rg zme yüz a kıl
Kim haste Nev y  imes esb b ile temiz

142

Ve eyz n lehu

Me f ' i l n/Fe i l  t n/ Me f ' i l n/Fe i l n

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

37a

1. Zih  mez hir ara mihr-i ' r z n d n n r
 kuy şd n eyle ki zerr t  aylı içre zuh r
2. V c dun  eyledi kevn   mek n v c d n f ş
Hem-ol Őifat ki  kuy ş  ıldı zerreni meŐh r
3.  ired ger a'ma ise k nh-i z t n  içre ni tan 
 kuy Őn  k rmese  uff Ő bardur ma'z r
4. Sini  cem li n a g l közgüside bülbül mest
Sini  zuh run  ile g l cem li a ma r r
5. Yok irse gonçe  ıfz n  ni uk ki perde-'ar s
'Ar s-ı perde-nişin yan lı  olma ay mestur

6. Sini tilep tün ü kün bes ki eyleben tekâpūy
Nefeslerin ala almay şabā vü debūr
7. Baqıp sücūd ara qaşınġga kib(e)r eger mümin
Tileb qadeh ara ‘aqsini mest eger maħmūr
8. Mey içre ‘aqsınġ ile şāf-çeşka ‘ayş u neşāt
Qadehde neş’eng ile dürd-keşka zevk ü sürūr
9. Çü sinsiz oldı harem içre bārsā ni asıġ
Nevāyī olsa sining birle deyr ara ni kuşūr

143

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu serāhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Sarıġ kāġıd mudur kim sūz-ı hecrim eyledim taħrīr
Veyā hod şu‘le tüşti şafha ol sūz itip te‘sīr
2. Meger cevra saçınġ kıldı qalem kün şafhasın kaġıd
Qılur da şun‘ nakķāşı nigārım şüretin taşvīr
3. Baqıp dir-min şikāyet eyleyin körgeç anı qalması
Közümge tāb-ı nezzāre tilimge kuvvet-i taħrīr

4. Mini hecr āfetidin kütqar u kätlimğa te‘cīl it
Nidin kim bīm-i āfet kildi işid eylemeñg te’hir
5. Didiñg vaşl içre te’hir itmeyin ‘ışkım kabül itsenğ
Çü boldum ‘āşık ittiñg hecr esīri kılmadıñg taqşır

37b

6. Cünün haţtı muhīti içre hergiz bolmağım ni sūd
Ki bu haţ birle bolmas ol perīni eylemek teshīr
7. Saçıñg küfri hod ĩmānımnı aldı veh ni ‘ayş olğay
Ki ol zünnārını boynumğa bağlab kılsalar tekfīr
8. Mini ger muğ-beçe deyr-i fenā içre esīr itti
Bu taqdīr irse ey şeyh-i harem ni kılgā-min tedbīr
9. Nevāyīğa ni mümkin vaşl kim her tün bu fikr içre
Ni tedbīr itse āhır ‘ışkdın barı tapar tağyir

144

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Tīre şāmım içre kim berķ-i belalar çaķılıur
Her nefes ‘ışķ ejderhası ağızıdın ot saçılıur

313

2. Hecr-i deştin veh nitib қағ‘ eylesün kim her tiken

Baş çıkarur arkasıdın çün kefimğa sançılır

3. Işk ara pend itme kim ni sūd ey aḥbāb kim

Her figanda bend-bendim birbiridin ayrılır

4. Çün ‘ilācım kılğalı ḥālim sorar-sin ey ṭabīb

Bu ḥikāyetni birevdin sor ki öz ḥālin bilür

5. Tağ u vādī içre andın şa‘b ḥālim bar kim

Körse ger Ferhād eger Mecnūn ki yüz ḥayret kılur

6. Ni qaradur şām-ı hecrim kim yarumas şemmeī

Munça ot kim çarḥ ṭāķıda demimdin çaķılır

7. Nāmedin mümkin imes ol şūḥ ḥālim anğlamas

Örtenür kāğız firāķım şerḥi çü kim yazılır

8. Sāķīyā imdi uzatmay tutķıl bāde kim

Dāstān-ı hecr kısqarmas niçe kim ayılır

9. Ey Nevāyī ‘azm-i deyr it kim tiler irsenğ ferāğ

Kim bu yanğlığ gevher andaķ kān içinde tapılır

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

38a

1. Kiçe kim zülfünġ hayāli könglüm içre aylanur
Tanġġa tigrü za‘flık cismim bilen dik tolġanur
2. Der-gehinġde bir za‘îf it birle min her kiçe kim
Geh tenin başım gehî baş tenimni yastanur
3. Ey perî mecnūn köngül sūzıdın özni asra kim
Berk-i āhıdın melāyikniġ ġanatı çörkenür
4. Min kim u uyġu ki hicrān şāmı āhım şūretin
Dise bolġay sonġġı uyġu iltgen il uyġanur
5. Ger zebun bolsam ‘aceb irmes ki tüşse ‘ıŝġ ara
Ejdehālar ġāk-sār olmāk ġarîġın örġenür
6. Āteŝin ruġsār ile köydürme asru ilni kim
Şem‘ yüz pervāne ni örter özi hem örtenür

7. Serv-kaçlar cilvesi taᅅg yok Nevāyī āhıdın

Dāyimā eşçār yil tađrīki birle urnanur

146

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ža‘flıg cismim kaçan nāzük teniᅅge çıрманur

Zülfünᅅ ikki tāri gūyā bir birige tolᅅanur

2. Kāmetiᅅᅅga serv tađlīd iyleben şaldı şikest

Bu sezādur ger giyeh serv-i sehīga ötkenür

3. Zülfünᅅe hem-serlıg itmek özde tapmas niçe kim

Sünbül-i müşgīn koyun dik öz özige aylanur

4. Vākıf irkin ‘ışk otınıᅅ sūzıdın hüsn ehli kim

Şem‘ eger pervāneni örter özi hem örtenür

5. Oynamak birle salur devrāᅅga rahşı koᅅᅅalan

Her kaçan kim bezmdin ol şūᅅ-ser-ᅅoş atlanur

6. Bu çemende tartıban bülbül taᅅg atkunça fiᅅān

‘Işk dersin gūyiyā gül defteridin örgenür

7. Dime sarğardı Nevāyīning yüzi kim ‘ışk ara
Beyle altunni kılunga pāy-mālinğ kazğanur

147

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

38b

1. Tā buzuğ könglüm ara zülfünğ hayāli aylanur
Ejdehāyīdür ki bir virane içre tolğanur
2. Ehl-i derd āh u fiğānidur imes kös-i hiyel
Seyr üçün ol hūblar şāhı kaçan kim aylanur
3. Ger tenimde dāğlardur veh ni tañg taşıda dāğ
Nā-tüvānī kim içi hicrān otıdın örtenür
4. Her şerer kim otluğ āhımdın barur gerdün sarı
Ehl-i ‘ışk ervāhı örtenmekni andın örgenür
5. Rüşen itmes bezmni hüsni ehli sin dik kim iter
Dehr yarutmağni ger encüm kuyuşka ötkenür
6. Çun bu gül-şen bī-vefādur cām devriğa töker
Niçe pāre sīm kim ‘ömride nergis kazğanur

7. Andağ uykuğa Nevāyī bardı hicrān şāmı kim

Yaşıdır her haşr gavgāsıda dağı oyğanur

148

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Kim ki anıñ bir melek-sīmā perī-veş yarı bar

Ādemī irse perī birle melekdin ‘arı bar

2. Kiçe ol kim çıрманur bir gül bile ni tañg eger

Ġonçe dik her şubḥ olub ḥandān neşāt ızḥarı

3. Yoğ āceb bülbülğa gül şevkıdın olmağ zār kim

Perdin oğ cismiğa sançılğan ‘adedsiz ḥarı bar

4. Biling ü la‘ling ḥayālātı bile köñglüm irür

Ankebūtī kim anıñ cān riştesidin tārı bar

5. Sünbül-i zülfi eger āşüftedür ‘ayb itme kim

Gül yüzinde tapқан ikki nāzenīn bīmārı bar

6. Eylep özni mest ü bī-ḥod çıkmusun mey-ḥānedin

Kim ki min dik devr ilidin köñglige āzārı bar

7. Ey **Nevāyī** yār üzre bolsa miḥnet riştesin

Kilmes ger ol sining sarı sin anıñ sarı bar

149

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

39a

1. Ḥāl u ḥattıdın ki her birniñ bir özge ḥālī bar

Ḥaṭ yüzinde noқта dik müşgīn ḥaṭ üzre ḥālī bar

2. Çerḥ üze zerrīn ğazāl oldı şafağdın cilve-ger

Yā mining müşgīn ğazālınıñ ħarīr-i ālı bar

3. Baḥr-ı eşkim içre kim tapmas zarar köz merdümi

Gūyiyā kirpik ney-istānıdın anıñ salı bar

4. Gerçi hindū bolsa mesken iylegey ḥurşīd üze

Ḥāl dik ol kim cemāliñdin hümāyūn fālī bar

5. Ni üçün ölmey ki il ḫatlığa iylep ihtimam

Ḫātilimniñ çun mañga nevbet yiter ihmāli bar

6. Kān ile deryā metā‘ı n’iylesün ol kimse kim

Deyr ara la‘l-i revāndın cām-ı māl-ā-mālī bar

7. Özni mest ister Һarābāt içre vecd ü Һāl ile
Ger Nevāyīniň bu dem ders içre Һāl ü Һālī bar

150

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Kāfiri kim sin kibi ruhsār-ı āteş-nāki bar
Ot salurda kişver-i İslām ara ni bāki bar
2. ‘Işık otı könglüm yarutmağ istese yoğtur ‘acab
Kim çürük bolğan süngeklerdin quruğ Һāşāki
3. Könglekim çākin tikerge meyl qıldıň ey refiğ
Bilmediň gūyā ki könglek içre köksüm çāki bar
4. Ay ki dirsın pāk Һüsnum dik cemāl ehlide yoğ
Min kibi ‘ışık ehliniň hem qayda ‘ışık-ı pāki
5. Qatre qatre eşk ü def‘a def‘a āhım dūdıdın
‘Işık mülkiniň ‘acāyib encüm ü eflāki bar
6. Sal yanğı ay zevrāqığa atlasıň ey çerğ kim
Āhdın bu şām eşkim bağrınıň küleki bar

7. Ey Nevāyī koyma başım şuhlar gūy itkeli

Kim anı asmağқа bolsun çābüküm fitrāki bar

151

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

39b

1. Her gedāyī kim cihānda bir muvāfiq yāri bar

Hızr ‘ömri vü Sikender haşmetidin ‘arı bar

2. Kim ki ol bir köngli sivgen naḥl-i ḳaddin ber yidi

Allah Allāh ‘ömridin ni baht-ı ber-ḥürdāri bar

3. Bilsen könglüm ḥāletin şāyed ki kilgey sorğalı

Ol ki köngli içre bir bed-ḥüydın āzāri bar

4. Közleridin kiçe taṅg atḳunça uykum yok turur

Kiçe n’iyler anda uyku kim iki bīmāri bar

5. Şu‘leliḡ yüz pāre könglüm ḥayl-i müjgāniṅ ara

Āteşin güldür ki eṭrāfida ḥadsiz ḥāri bar

6. İsteseniḡ devrān cefāsıdın ḳutulmaḡ ey refiḡ

Hān-ḳāh terkin ḳılıp mey-ḥāne kūyi sarı bar

7. Hıç yanğlıg tapmasaŋ deyr içre mey almaqqa vech
Rehn üçün bolsun **Nevāyī** hırqa vü destārı¹⁴⁴ bar

152

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

40a

1. Her kişi kim bir söz ol bed-mihrdin taqrīri yār
Hāletimniŋ tā kim ol taqrīr iter tağyīri bar
2. Muhteriz bol şu‘le-i āhımdın iy gül hırmeni
Kim çāqın hırmenğa tüşkeniŋ ‘aceb te’şīri bar
3. Köŋlüme yoq çāre örtenmekdin özge ‘ışq ara
Ġayrı köymek mürniŋ ot içre ni tedbīri bar
4. Hindū-yı zülfi kim ol yüz taht-ı fermānındadır
Cāduyīdür kim anğa gūyā perī teşhīri bar
5. Sebze-i haṭṭıniŋ irür her sarı zülfünğ tārıdın
Haṭṭ-ı zengārı ki müşk-i nāb ile taḥrīri bar

¹⁴⁴ **Destār:** Farsçada “başa sarılan tülben, sarık” anlamında kullanılan bir sözcüktür. Eski giyim eşyalarından olup şâirler tarafından sıkça kullanılmıştır (Pala, 2004, s. 113).

6. Faqr deşti ni katıķ yoldur ki sâlik her niçe
Kılsa diķķat birle Hâķ emrin edâ taķşiri bar
7. Ger Nevâyi cân birib ol zülfniĝ her târını
Alsa ‘ayb itmenĝ ki bu sözde ara tevfiiri bar

153

Ve eyzan tıbullahu (tayyibe llahu)enfâsehu

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Haste köĝlümniĝ ki zülfünĝ şada ārâmı bar
Bolsa bî-ārâm taĝ ırnes ki mühlik şâmı bar
2. Rûzigârı min dik olsa tîre hîç ırnes ‘aceb
Bir kıyaş hicrânıdın ol kim kıraĝu şâmı bar
3. Ol perî taĝ yok melâyiķ kışların şayd eylemek
Yel hevâĝa bile kim âşüfte kılgan dâmı bar
4. Kıadd ü endâmım uşaldı cilvesidin dostlar
Veh ni dil-keş kıâmet¹⁴⁵ ü ni dil-firîb endâmı bar

¹⁴⁵ **Kâmet:** Arapçada “boy” anlamına gelen kelime tasavvufta “sadece Hakk’ın ibâdete lâıyık olması, başka hiçbir şeyin buna hakkının olmaması” anlamına gelmektedir (Uludaĝ, 2001, s. 206).

5. Her kişi nām u bī-neŋ olsa kirsün deyr ara
Hān-ķah tutsun ğanīmet ol ki neŋ ü nāmı
6. Ağzıĝa almas řahūra řerbetin ey muĝ-beçe
Her kişi kim bāde-i la‘l-i lebiŋdin kāmı bar
7. Tilbe dip şavma yalanĝ körsenĝ Nevāyī cismini
Ni üçün kim Ka‘be-i kūyunĝ sarı iħrāmı bar

154

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

40b

1. Bu kim köŋülniŋ ol aysız ni şa‘b ħāleti bar
Ol anĝlaĝay ki birev hecridin melāleti bar
2. Ķoyı ki tüşmiş anıŋ źulmi tıĝıdın başım
Henüz tıĝı yüzidin meĝer ħacāleti bar
3. Ķulaķ dūrri vü yüz ikki aħter itti ħırān
Ki ‘ālem içre besī fitneĝa delāleti bar
4. řabā diben ħaber ol ĝüldin ilni tirĝüzdi
Mesīħçe dise bolĝay anıŋ risāleti bar

5. Könġülñi zulm ile buzduñġ belī bolur ma‘mūr
Şehi ki mülkide ihsān ile ‘adāleti bar
6. Kadeh kıyaşı bile rüşen iyle hātırnı
Çu anġlasañġ ki felek zulmıdın dālāleti
7. Nevāyī istemes il ‘ışkı anġlaġay bu kim
Öz özi birle cünün ehli dik maķāleti

155

Ve eyzan kaddesa-l'lahu rūhehu(rūhahu)

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Küfrdin zünnārlar ger tırresi tābında bar
Kırpiki hem daġı şaf(f)lar kıaşı mihrābında bar
2. Bir keçekdür tartıban cem‘ itkeli könġlini
Kaysı pür-ħam kim perīşān zülfi kıullābında bar
3. Tīre ol yüz tābıdın olsa tañġ yoķ bāġ-bān
Kıayda mundaķ ot anıñġ gül-berg-i seyrānıda bar
4. Dime la‘li öltürür tırgüzmes ilni ey Mesīħ
Kim bu keyfiyyet anıñġ bāde-i nābında bar

5. Niçe kim cān-baḥşlıĝ la‘liᅇĝ ŧeker-ḥandıdadur
Ança cān almaᅇ daĝı ol kōz ŧeker-ḥābında bar
6. ‘Iŧᅇ mülkide tiler-sin naᅇd-i cān ᅇulm eyleben
Saĝınur-sin kim meger ol ‘iŧᅇ erbābıda bar
7. Ey Nevāyī ger lisān-ı ḥāl iŧitmey-sin iŧit
Kim ‘aceb ḥālet biziᅇĝ sāzende mızrābında bar

156

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

41a

1. Āŧikārā yüz tügen gerᅇi ten-i zārımda bar
Ança yüz dāĝ-ı nihāni cān-ı bīmārımda bar
2. İstedinᅇ köᅇĝlümni eyley dib ‘ilācın ey ᅇabīb
Minde yoᅇ ol kim tiler-sin līk dil-dārımda
3. Nāvek-i ĝamzenᅇĝa peykān istesenᅇ ey ᅇaŧı yā
Kil ki andın bī-nihāyet cism-i efkārımda bar
4. Yüz boĝun irmes sünᅇekdin riŧte-i cismim ara
‘Aᅇd-i zülfünᅇdin tügenlerdür ki bu tārımda bar

5. Cevrler kim kıldı ol kâfir unutmaydur könğül
Kim hisâbıdın girihlerdür ki zünnârımda bar
6. Hırka vü seccâdeni mey rehni kılsam ni ‘aceb
Kim eşer maḥmûrlıgđın şüh-ı ḥammârımda bar
7. Ger Nevâyî’ni kılıb red nazmın ister şükr kim
Minde ger yoḡtur ḡabûl âşüfte güftârımda bar

157

Ve eyzan ḡaddesa-l’lahu sirrehu

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Gül yüzünğ hecride çıḡsa otluğ āhım gāhlar
Kökte gül-nārī bulutlar dik kizer ol āhlar
2. Ol büt-i zerrīn meger ‘ışḡda tā bil baḡladım
Zâ‘f ara mindin ḡamışlardur nişân bil kâhlar
3. Ol yüz allında ḡuyaş yüzlügler olmış ḡüsn ara
Eyle kim bolḡay ḡuyaş bolḡanda ṡâli‘ māhlar
4. Nāle tartar-min ḡaçan atlansa ol sulṡân-ı ḡüsn
Yoḡ ‘aceb çıkmek nefir olḡanda râḡib şahlar

5. Kūyi sarı bardı könġlüm belki āh u eşk hem
Veh ki min alıp ‘azīmet ıldılar hem-rāh

6. İstesenġ uyġanma ol bīdārlar hem soġbeti
Kim bu ġafletleri def itkey meger āġāh

7. Ey Nevāyī pāre pāre bolsa könġlünġ yahşıdur
Kim tereddütsüz alışaylar anı dil-h‘āhlar

158

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

41b

1. İkki zülfünġ haste könġlümge arānġu kieler
Za‘flı bī-hodluġum uyu anġa bu kieler

2. Tā giriftār oldı zülfünġ dāmıġa könġlüm uşı
Tolġanıp cismim közümdin uçmış uyu kieler

3. ayda bolsun uyu kim aızımış uyu ġaylını
Tınmayın aan sirişkim seylidin su kieler

4. Her ni nev‘ bolsa öter kündenüz işi līkin bolur
Hecr derdidin ġarāb aġvālim asru kieler

5. Tîre şāmım şiddetin körgil ki çerh u şubhdın
Hālîme geh yığlağudur gāh külgü kiçeler
6. Şubh dik şāf istesenğ könğlüngi andın çerh dik
Tîrelik çirkini sīmīn eşk ile yu kiçeler
7. Ey **Nevāyī** çerh yanğlıg ister olsañğ şubh-ı vaşl
Tanğğaça eşk ahterin tökmey bolur mu kiçeler

159¹⁴⁶

Ve eyzan kaddesa-llahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ni ‘aceb her yan mini mecnün başıda yāreler
Bes ki yağdı üstige eţfāl elidin hāreler
2. ‘Ārızınğ eţrāfida güldür körünge ey perī
Yā kamer devride şaf tartıp durur seyyāreler
3. Her koyun gūyā ki bir ser-geşte ‘āşık gerdidür
Bes ki tofrağ oldı ‘ışkınğ deştide āvāreler

¹⁴⁶ Bu gazel, Ali Şîr Nevāyī’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devāvîn Nüşhâsı’nda tespit edilmiştir.

4. Anġla kim aġbābnı külbemde miġmān itmiŷem
İtleri aġzıda ger körsenġ baġırdın pāreler

5. Anda mecnūn-min bu yan leylī-sin itkeç ictimā‘
Bir ʔaraf dīvāneler bir yan perī-ruġsāreler

6. Hāne-kaġ vakfı suyın içmesler ey şeyḡ anġlaġıl
Ger ġumār olsa fenā deyri daġı mey-ġāreler

7. Ey Nevāyī ‘ıŷķ ara ölmektin özge çāre yok
Bes ġalat bolġay dimek ‘uŷŷāķnı bī-çāreler

160

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

42a

1. Asılmamıŷ ķulaġındın yüz üzre gevheler
Ki ayrılıbtur ol ot ŷu‘lesidin aġkerler

2. Atınġ ayaġını öpmekke na‘l ü miġ irmes
Sipihr raġŷıdın itmiŷ hilāl ü aġterler

3. Yüzünġde ġūy imes āb-ı ġayāt ķaʔresidur
Ķuyaŷ cemāliġa ŷun‘ ilgi yaķtı zīverler

4. Başağlarınğ uçı irmes ki çıktı cismimdin
Çıkarğalı min uçuban yitkeli sanğa perler
5. ‘Izār şafhasıda hūblar haıı dime kim
Tüzetti ‘ışk mini öltürürge muhzarlar
6. Bahār faşlıda maħmūr bolma çık
Ki lāle tuttı besī la‘l-reng sāğarlar
7. Nevāyī alduruban könglüni eger tapmas
Birev durur ki kılıdur cihānda dil-berler

161

Ve eyzan tıbbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Başımğa küyide her dem gülü kılur itler
Ger ölmesem bu gülünü nāgu kılur itler
2. Meger ki gurbet ara zār ölmekimdindür
Fiğān ki bir birige rü-be-rü kılur itler
3. Asıb boyunlarığa kiz ‘azā üçün hulledin
Tanğ atkuça başıma nevha mu kılur it

4. Tutarğa mātemim āyā yığıldılar yāḥod

Қıлуғға ʈu‘me tenim ārzū қıлуr it

5. Köyüp dimāğları ğıngşıban қаçar her yan

Yimekke cismim öyin çunki bū қıлуr it

6. Fenā yolu kiyikin iyle şayd şīr irsenġ

Ki dehr cīfesini cüst ü cū қıлуr it

7. **Nevāyī** üzre hücūm iylese raqībleriġ

Ni taġg gedāğa hemīşe ġulū қıлуr itler

162

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

42b

1. Қатlime şem‘ olğalı kim çerḥ işi āzārdur

Mevc-i eşkim ‘aksidin pūlād cevher-dārdur

2. Kök tigirmen taşı aylandurmaқ ister başıma

Dime ay u kün başım üzre bu kim seyyārdur

3. ‘Işık deştide koyun irmes ki min dīvāneğa
Deşt ara ser-geştelik haţtın sızar pergardur
4. Derd tağıda çaķınlar dimedi otluğ kemend
Kim salurda boynuma çerh ilgidin tekrārdur
5. Raħm kıl gerdün ki bir dil-ħaste-min maķdūr imes
Çikmeki ger miħnet ü bīdād bu miķdārdur
6. Munça derd ü guşşadın maħlaş tapar yir istesenğ
Ey **Nevāyī** bil ki ol yir ħāne-i ħammārdur
7. İy hoşā ħum-ħāne kim kılğannıñ anda terk-i hūş
Kök ħumıdın her ni kim kilgey ferāğı bardur

163

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v- - -/v- - -/v- - -/v- - -

1. Tavuş kim öy taşıdın kilse dir-min bağrı taşımdur
İşikdin sāye kirgeç sağınur-min kim kuyaşım
2. İçinde tağnıñ kan taşıda yüz minğ belā taşı
Anıñ taş u içi muţlak digey-sin iç ü taşım

3. İmestür gerd ü gūy ol şūḥ meydānıda gūyā kim
Biri fersūde cismimdür biri ser-geşte başımdur
4. Sırıškimni ciger pergālesi bil dağı köz nūrı
Könğül sırrını veh kim zāhir itken uşbu yaşım
5. Dimey pest oldı efğanım yilidin naḥl-ı ‘ayşım kim
Bu naḥlim erresi mūhlik fiğān içre ḥırāşımdur
6. Urar-min yirge başımnı ğamıñgdın cān talaşurda
Fırāķıñğ ḥiyeli birle ol uruşum bu telāşım
7. Yaman ḥālimğa ḥayret kılmañğ iy Ferhād ile Mecnūn
Bu kün siz mīhmān-siz kim ṭarab birle ma‘āşımdur

43a

8. Felek қаşrı bile kün müttekāsıdın dimenğ söz kim
Fenā deyri mañga hem faķr tofrağı firāşımdur
9. Didim kim tüşte miḥrāb içre kördüm kāfir-i mesti
Didi körgil Nevāyī köz açıb kim köz ü қаşımdur

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan 'aleyh u rrahmeh

Müf te i lün/Me fâ i lün/ Müf te i lün/Me fâ i lün

-vv-/v-v-/-vv-/v-v-

1. Suda yüzünġ mü 'aksi yâ çeşme ara perî müdür
Çeşme-i mihr içinde yâ lem'â-ı müşterî müdür
2. Kūyi behişt-i cāvidān özi behişt içinde ħūr
Ķāmet ü la'li anġlaman tūbā vü kevşerî mü
3. Cismim ara yeñġi tügen her sarı mu köründi yâ
Her biri 'ışġ evciniġ muġterik aġterî müdür
4. Öyge henüz kirmeyin dīnime tüşti yüz ħalel
Bu ki kilür kör ey köñgöl ol büt-i āzerî
5. Köygen içimde bādedin ışġ otı boldı şu'le-zen
Pāreleri baġırınıġ ol şu'leniġ aġkerî müdür
6. Cām-ı cihān-nümāy ni vaşf köb ittiġ ey refik
Mihr-i münir cāmı yâ mey-gede sāġarî müdür

7. Ey ki **Nevāyī** ülfeti ravzada yoğ turur didinđ
Asru ta‘accüb eyleme her ğanī perī müdür

165

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh ve'l mağfirah

Mef ü lü/Fā i lā tü/Me fā ī lü/Fā i lün

--v/-v-v/v- -v/-v-

1. Turrenđ ki tābı yüzde otumğa vesīledür
Ol şem‘ şu‘lesi ara müşġin fetīledür
2. Alsa közünđ hıyeli bile könglümni ‘ayb imes
Bar ol füsün-gerī ki işi mekr ü ħīledür
3. Eşheblerinđ ki rişteğa tartıldı dehr ara
Salmağğa rüste-ħiz ‘acāyib řavīledür
4. Leylī řabīlesi otı şaydın körünse řām
Mecnünni köydürür bu ni otluğ řabīledür

43b

5. Kırsenđ fenā řarīķıġa dīvāne-vār kir
Ol vechdin ki ‘aql bu yolda ‘aķīledür
6. Ey kim cihān selīřasını iyledenđ nikāħ
Bilgil ki şaşm-küşdür egerçi cemīledür

7. La‘liŋġa cānın itse Nevāyī fidā ni taŋġ
Andın alurġa kām bu işler vesīledür

166

Ve eyzān nevvēha-l’lahu madce ‘ahu/nūra-l’lahu madce ‘ahu

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün

v-- /v-- /v-- /v--

1. Yana sinsiz āhım otı şu‘le-zendür
Ki gerdūŋa her uçġūn āteş-fikendür
2. Kirib külbem içre kül ü otnı körsenġ
Bu sūzān köŋül bir āzürde-tendür
3. Dime lāle ħulle içre uyub-min
Ki ‘ışkıŋġ şehīdiġa ħanlıġ kefendür
4. İtiŋġ ölse cismiġa cānımnı salgıl
Kim ol cismġa bu münāsib bedendür
5. Ķayan bolsa köŋglüm öyin derdiŋġ ister
Nidin kim müsāfirġa meyl-i vaşandur
6. Felek şūġıdın mihr köz tutma ni vçün
Ki cevri anġa şīve-i cefā anġa fendür

7. Nevāyī hazīn bolsa tāğ içre tañg yok

Ki sinsiz bu maḥzūnğa beytü'l-hazendür

167

Ve eyzan ṭābe şerāhu

Mef' ū lü/Me fā' ī lün/Mef' ū lü/Me fā' ī lün

--v/v-- --/-- v/v-- --

1. Tā ṭuresi tārında her sarı tügenlerdür

Ža'f içre süngeklerdin cismimğa boğunlar

2. Deryā vü bulut irmes kim bu āh-ı eşkimdin

Hem yir yüzide kökler hem kökte tütünler

3. Şekk yok ki yarutğay-sın külbem dağı zulmetni

Hecriñde mañga ey ay bilsenğ ki ni tünlerdür

44a

4. Āvāre vü ser-gerdān 'ışk ehliğa bağ her yan

Kim vādī-yi derd içre ni nev' koyunlardur

5. Börk ornıda baş aytur nağd ornığa alur cān

Eṭfāl-i ğamniñg içre bes ṭurfe oyunlardur

6. Cismimde tügenlerni 'ayb eyleme ey zāhid

Kim şabr iligi tikken hırqamda yurunlar

7. İçkende **Nevāyī** mey deyr ehliğa sūz olmış
Salğıl kulağ ey nāşih ol yan ki ni ünlerdür

168

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Mef ū lū /Fā i lā tü/Me fā ī lū/Fā i lün

-- v/-v-v/v-- v/-v-

1. Kōz anıdın dime ayta kim lāle vārdur

Kim kūh-1 derdiniĝ ayta ki zār

2. Her lālesi bir aker irür līk sīne-sūz

ay kūh-1 derd ara bu ıfat lāle bardur

3. Bir gūl yūzi fīrākıda hūn-āb-1 ek ile

Yūz za'ferānı ire kōzüm lāle-kārdur

4. İl pāy-māl aytarlar ūzüb det ū bāğ ara

Bes kim yūzünĝ gūli aıda lāle-hārdur

5. ¹⁴⁷

Bī-keslikim ağıda maga lāle yārdur

¹⁴⁷ Metinde, söz konusu beytin ilk dizesi bulunmamaktadır.

6. Sākī kitür şabūh ara lāle-gūn kadeh
Haşşa bu dem ki şubh yēli lāle-bārdur
7. Tigremde āh otıdın irür ey Nevāyī ot
Köz kanıdın dime ayta kim lāle vār

169

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Hārāret cānıma ol āteşin la'l aḥkerinḡdındür
Anḡa teskin hemol yüz ravzasınıḡ kevşerindındür
2. Saçınıḡnıḡ tīre şāmıdın yüzünḡ şubḡıḡa yol tapmaḡ
Bināḡuşünḡ daḡı dürr-i şeb-efrüz aḡterindındür

44b

3. Tahūren bādesi dirler irür cān-baḡş u rūḡ-efzā
Meger kim çāşnī ol meyḡa la'linḡ sāḡarındın
4. Şebistān şubḡ-ı devletdin yaruḡraḡ bolsa taḡırmes
Ki pertev anda ol ruḡsār şem'-i enverindındür
5. Yüzünḡ açkaç şemīm- luḡf-ı 'ālem içre butratınḡ
Meger bu 'ıtr ol ot üzre ḡālınḡ 'anberındın

6. Bahār eyyāmını biş kün ğanīmet anġla ey bülbül
Ki munça sūz ü tābıñġ āteşīn gül micmerindindür
7. Nevāyī kıılmaġıl bes nazm birle dūr-feşānlıġ kim
Ma‘ānī bikrige zīver ħadīsıñġ gevherindindür

170

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Meʿ ū lü/Me fā‘ ī lü/Me fā‘ ī lü/Fe‘ ū lün

-- v/v--v/v--v/v--

1. Bu tīre-i kıātıl ki atı hecr tünidür
Āhım tütüni dime ki dāġım tütünidür
2. Cism içre yüzünġ hecrde miñġ derd ħadengi
Gūyā köñgöl āteş-kedesiniñ otunı
3. Sünġekdin imes rişte-i cismimde boġunlar
Ol tārda rencim ‘adediniñ tügünidür
4. Ol şüh semā‘ içre uçurmaġğa köñgöldin
Hūş u ħired ü şabrıñı āfet kıoyunıdır
5. Uyķu kêtürür sevādıñı līk uyķunı alġan
İlñiñ közidin seyl-i sirişkimniñ üni

6. Oynay oynay tkse ol ay anım imes taᅇg
Kim bara bular erh-i ml'ib oyunudur

7. Yüz yre baımnı iti red ıldı Nevy
Bilmes ki snᅇeklerde barınırᅇ btnidr

171

Ve eyzan lehu revveha rhahu/rühehu

F' i l tn/ F' i l tn/ F' i l tn/ F' i ln

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. ılᅇalı 'azm-i sefer ol kim maᅇga dil-h'h irür
geh z hlimdin irmes-sin Hd gh

45a

2. Mn  hecrdin ıkib yüz miᅇnet öldüm veh ni sd
Bu ki Őeyd knᅇlm  cnım aᅇga hem-rhdur

3. Ey nesm-i vaşl isip cismimni cnn sarı ilet
Kim firk za'fidın andaᅇ ki berg-i khdur

4. Dimenᅇ ol ay üzre sye saldı ol mŐᅇn bulut
Gyiy min tartan hecride dd-ı hdur

5. Her nefes urur sarı rhum uşı eyler hev
Kim alıb kitken knᅇlni bir meh-i hr-ghdur

6. Ānġlaġıl aġbāb ħādrin kim bolar bolmay ni nef
Ger saŋga eflāk evci ūzre taġt u cāh

7. Ey **Nevāyī** ni cihet yār itse hicrān iġtiyār
Söz dimek bolmas nidin kim sin gedā ol ūāhdur

172

Ve eyzān ħaddesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Lāciverdī ħāŋiŋ zer-varaġ tābān mudur
Yā meger kök ūāġı ūzre encüm-i raġūān mudur
2. Zūlfi mü āhım yēlidin savurur 'ālemġa müūŋ
Yā ūābā taġrīkidin sūnbül 'anber-efūān mudur
3. Ĥoy ħiken 'ārız mudur yā ħūsn-i bend-i zūlf ara
Yüz esīr olġan köŋgüller ħālġa giryān mudur
4. Zer-varaġdın ū'lelerdür her ħaraf ruġsārġa
Yā ol otluġ yūzde her yan bir köŋgül sūzān
5. Hicr-i zālīm ūāmı kevkebdin mü giryāndur maŋġa
Ya anıŋ ūābahı ġarib aġvālīme ħandān mudur

6. Ey ki meyl-i cennet itmes-sin mining könglüm kibi
Nā-tüvān könglüm birev kūyide ser-gerdān mudur

7. Boldı qaddi yā Nevāyīning yüzi çün zer-varağ
Lāciverdī qaşınğ üzre zer-varağ tābān mudur

173

Mef' ū lü/Fā' i lā tü/Me fā' ī lü/ Fā' i lün

--v/-v-v/v--v/-v--

45b

1. İkki közüm ki derd ü belā cūybāridur
Āhım buḡārı üstide ebr-i bahāridur

2. 'Uşşāğ tīre aḡteri her yan şafağ ara
Gūyā sipihr sebzesiniğ lāle-zāridur

3. Bilmey didiğ üzülmiş iki sübḡa-i 'akīğ
La'liñ ġamıda qan kibi eşkim qaṭāridur

4. Ğam gül-şenide qaddim irür ol yığaç kim
Peykān u bār-ı hecriñg anıñg berg ü bāridur

5. Her kim ki Yūsufum ġamıdın öldi deşt ara
Her tün böri közi şem' mezāridur

6. Bu deşt tofrağın dime müşğīn ki her avuç
Bir müşg-bū ğazāle ten-i hāk-sārıdur

7. Bèrgil tutup piyāle Nevāyīğa rûh kim
Cānın yitürgen ağızığa la‘linğ humārıdur

174

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Kuyāş yüzinde hātınğ sebzesiğa meskendür
Bu vechdindür eger rengi sebze-i rüşendür

2. Könğülde ança oğunğdın ökildi peykān kim
Başak bile bu belā mezra‘ıda hārmendür

3. Kılıb ‘itāp ki düşmenleriğa boldunğ dost
Alar ki dostlarım irdi imdi düşmendür

4. Özün firāk tūni berqıdın nitip köymey
Ki ejdehā hāsım üstiğa şu‘le-efgendür

5. Könğül ni nev‘ belā taşıdın amān tapkay
Figār cismim öyi revzen üzre revzendür

6. Könğülni rez-ķızınıñg şöhetini bile şāf it
Ki dehr zālı ‘aceb hīle-sāz u pūr-fendür

7. Nevāyī öldi perī-rūylar hevāsıda kim
Didük hıredlıg u ol asru tilbe irkendür

175

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

46a

1. Şikenc-i tırresidin kim girih yazılmaydur
Benefşeī durur ammā henüz açılmaydur

2. Közüñg cefā ara andaķ ki bar bilmes özin
Ĝarīb ösrük irür kim özini bilmeydür

3. Çu hūr hūsniñ iter vaşf hāzin-i cennet
Siniñg cemālinge güyā nezāre ķılmaydur

4. Demim buhārı bulutıda derd kācidin
Közümge hīç nefes yok ki ot çağılmaydur

5. İrür melek ara ‘ışķım sözi tutuñg ma‘zür
Ki bu fesāne henüz il ara yayılmaydur

6. Tekebbür iyleme dihkān di kim bu gül-şen-ara
Kaçan gülī açılıbdur ki ol saçılmaydur

7. Ular Nevāyī-i bī-dil ki halknıñ köngli
Tapıldı līk anıñ āvāresi tapılmaydur

176

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Birev ğamı yana könglümge kozġalan saladur
Birev demey ki bu āşūbnı fülān saladur

2. Niçe yaġın boladur ol aġız yoġı līkin
Tekellūmi yana könglüm ara gümān saladur

3. Ta'accüb iyleme def'a def'a feryādım
Ki şevk könglüme yādın zamān zamān saladur

4. Refiqlar bilinġiz ki müsāfirim yādı
Başımġa her nefesi terk-i hānümān saladur

5. Disem şikīb bile özni zabt iyley 'ışk
Yana bu şu'leni könglümge nā-gehān saladur

6. Ni nev‘ bülbül-i zār itmesün figān ki sipihr

Bu gül-şen içre bahār olmayın hāzān

7. Nevāyī olsa kühen-pīr ü köyse ‘ayb itmeñg

Ki mundağ ot anğa bir şūh-ı nev-cevān saladur

177

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

46b

1. Şem‘ ol ay hecride her tün köymekim āgāhıdur

Dūdı irmes kim miniñg hālimğa otluğ āhıdur

2. Çıqtı cān rāzı imān kūyunğge bargay nige kim

Her қayan ‘azm itse derd ü ğam anıñg hem-rāhıdur

3. Ger semendiñg gerdidin қalman ni tañg kim barur ol

Kehrübāyı kim bu hūsn dik cism berg-i gāhıdur

4. Bir meh-i hargeh-nişīn köñglümni almış ey refiķ

Yok ‘aceb ger haste köñglüm nālesi hargāhıdur

5. Yār köñgli istemiş köñglümge sürmek tīğ kin

Her ni dil-h‘āhı anıñg min tilbeniñg dil-h‘āhıdur

6. Mısr-ı ʻizzet istegen zindān-ı ğamdın kaçma kim

Māh-ı Kenʻān tahtıġa bāʻiṣ mezellet cāhıdur

7. Ey Nevāyī min asrab-min ğam-ı ʻıṣkın nihān

Eylegen zāhir köngülniġ nāle-i cān-ġāhıdur

178

Ve eyzan tıbullahu (ṭayyibe llahu)enfāsehu

Me fāʻ ī lün/ Me fāʻ ī lün/ Me fāʻ ī lün/ Me fāʻ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Ol otluġ çehreġa zer-beft hilʻat ni yaraşubdur

Meger hilʻatda ol yüz lemʻasıdın ot tutaşıbdur

2. Felekniġ bār-gehiġa kıymaç olmiş kıyaşın cirmi

Anġa āhim sütün dik dūdı mundaġ kim ulaşıb

3. Melāyık kuşları ğam şāmı kozġalmaġ taġ ırmes kim

Yitibtür kökke yüz āhim ġadinġni belki aşıbtur

4. Belā deşti ara yüz miġ ölügtür anda kätıl ʻıṣk

Ĥired maġlüb ġaylı birle ġüyā kim savaşıbtur

5. Lebiġdin cān tapay dib köp talaştı hecr ara köġlüm

Öler ġāletde ol bīmār dik kim cān talaşıbtur

6. Kadehğa bāde terkini koy taşkunça ey sākī
Ki ğam zehri bile cānım tolubtur belki taşıbtur
7. Nevāyī ger lebi yādı bile kan yuttı cān tuttı
Tabībā bil ki bu şerbet anğa bī-ħad yaraşıbdur

179

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

47a

1. Dūd yanğlğ dime könglüm āh derd- ālūdıdur
Kim köngül üzre tügen koyğan қаїlim dūdı
2. Ebr-i ħasret yamğurı vü tır-i bārān-ı fenā
Kisvet-i mevt ü helākim turfe tār u pūdıdur
3. Derd naqşın kıldı her dāğım üze sultān-ı ‘ışķ
Ol diremleriniğ bu gūyā sikke-i bih-būdıdur
4. ‘ışķ sevdāsıda cānımğa ziyāndur dime kim
Her kişi mundaķ ziyān ‘ışķ içre kılsa sūdı
5. Hūblar kūyide istignā yelidin her ğubār
Kim kopar bir nā-tüvanıniğ cism-i ğam-fersūdıdur

6. Cevher-i cānım alıb tut cür‘aī ey muğ-beçe
Kim bu nağd ehl-i fenānıñ būdı vü nā-būdıdur
7. Tā Nevāyī bolsa muğ deyride mest ü çāk
Kim tiriglikdin bu sultānlıg anıñ maqşūdıdur

180

Ve eyzan nevvera mirkadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ol kıyaştın ayru örtengen içimde kıyğudur
Köñgöl içre su kibi kıan köz ara kıan dik sudur
2. Tışleriñni sağınıp köb yığlarımдын köz yaşım
Birbiri kiniçe andağ kim tizilgen inçüdur
3. Köz yaşım içre yaruğ köñglüm kıaranğu bolğanı
Tanğ imes nivçün kim ol yaşlarğa tüşken közğü
4. Ol tügen kim tilberek itken köñgölde örtedim
Kıay sarı barsa ol aynıñ kıulluğıga belğüdur
5. Közüme kilmes açuğ kilgende ol yüz nür allıma
Niçe yağşı anğlamas köz kim kıyaşka utrudur

6. aygu ltürdi mini tutıl ayakı tustuğan
Kim ağır ayęunu ltürmekke aığ ağudur
7. Dib idiņę algum **Nevāyī** köņlin alęaç rtediņę
Yağıılar almak yamanlar köņlini mundağ mudur

181

Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fe' i lūn

vv--/vv--/vv--/vv--

47b

1. Kzde su köņęül ara otmı körer-sin āęir
Yana aęvālin alarnıņę ni sorar-sin āęir
2. Riğte-i vağl ile bir zağmını tiņę rağm iyleb
Hecr tıği niçe baęrımgā urar-sin āęir
3. Ol ay āęüftelerin iyler imię dil-cūluę
Munda ey şifte köņęlümni turar-sin āęir
4. Tūęte hecrini körüb-min saņęa řeręin aytap
Ey ęakīm anı eger 'aks yorar-sin āęir
5. Tīr-i bārān ki atar ęerę-i muğavves besdür
Niçe kaç yasını ęaędımgā ęurar-sin āęir

6. Mezra‘-ı dehr ara saç luṭf ile iḥsān tuḥmı

Her ni iksenḡ anı oḡ çunki orar-sin

7. Ger Nevāyīḡa devādur ününḡ ey yār iti

Hardınḡ irkin ki taḡ atkunça hürer-sin āḡir

182

Ve eyzan ṭibbullahu (ṭayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Fūrḡat iḡre şerbet-i la‘linḡ vişāli kem bolur

Gerçi dērler telḡ deryāda çüçüg su hem bolur

2. Zülf ü ruḡsārınḡ ḡamı ni taḡ bozuḡ könḡlüm ara

Ejdehā ger bolsa vīrān iḡre maḡzen hem bolur

3. Köksüme atsaḡ bir oḡ at yane bir yanında kim

Ol daḡı könḡlümni şād eyler bu hem muḡkem

4. Ol perī ‘ıškın melāyikdin yaşursam ni ‘aceb

Derdi yoḡlar derd ehliḡa kaçan maḡrem

5. Āh u eşkimdin šikāyet köb kılr hem-sāye kim

Dūd revzendin kirer öyning nebātı nem

6. Ger eğilse kâmetim yokluk yüküdin kıлма ‘ayb
Kim sipihir üzre bu ağır yükni kıoysaŋğ ham bolur

7. ‘Ālem ehlidin kim ol aynı **Nevāyī** tanladı
Bilmedi kim ‘ışkıdın āvāre-i ‘ālem bolur

183

Mef̣̣ ū lü/Me fā‘ ī lün/Mef̣̣ ū lü/Me fā‘ ī lün

--v/v-- --/-- v/v-- --

48a

1. N’itip tüz atay kıadd kim cismimde ŧikenlerdür
N’iyleb tüz uray dem kim bağırimda tikenler
2. Tırnağ ile haşlar kim ruřsārım üze çiktim
Yüz bağıda güllerdin her sarı çemenlerdür
3. Yüz yaptı vü cān aldı açķanda revān aldı
Öltürgeli ‘āřıķnı bilmen bu ni fenlerdür
4. Zülfünğde tügün irmes küyunğda ğubār irmes
Üftāde köngüllerdür fersüde bedenlerdür
5. Yüz ‘ahd ile meh-veşler könglümni alıb imdi
Kaşl eylediler asru bed-‘ahd ikenlerdür

6. Mey-hānede her sarı bir mest ki baş qoymış
Kirpihleri gūyā kim cānlarğa vaţanlardur
7. Cismide Nevāyīniñ her mamuğ ile merhem
Bir niçe oqunğ zaħmı bir niçe tügenlerdür

184

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün

v--/v-- --/v-- --/v-- --

1. Yüzünğ dik qamer yoqtur qaddinğ dik şecer yoqtur
Şecer bolsa hem anda lebinğ dik şemer yoqtur
2. Közüm eşkiniñ rüdi aqar tiz ü tünd andaq
Ki ger uyqu köz sarı kilür hem güzer yoqtur
3. Atın tutsalar nā-gāh kiter eyle hūşum kim
Beden içre rūhumdın digey-sin eşer yoqtur
4. Könğül sorgalı kildinğ refiqa dili bil kim
Ol āvāredin sin dik manğa hem haber yoqtur
5. Yolunğğa nişār eşkim eger az irür ger köb
İtinğge gıza könğlüm eger bar eger yoqtur

6. Bu gül-şende ey dih-ķān niķe kim āzmūn ittim
Vefāt hālli ikkenķe baħr ğuşşā ber yoķtur

7. Nevāyī firāķınķdın anıń dik za'if oldı
Ki ornıda il baķsa digeyler meger yoķtur

185

Me fā' ī lūn/ Me fā' ī lūn/ Fe' ū lūn

v---/v---/v---

48b

1. Kōzūńķ ser-fitne-i 'ālem tūşūbtūr
Ķaşıńķ dik bir yeńķi ay kim tūşūbtūr
2. Sıpib-sin mū ğul-āb ol yüzge yāħūd
Ķul-i sūrī ūze ūebnem tūşūbtūr
3. Kōńķüller zaħmıdın salıb cigerge
Meger ķaşıńķ ucıķa ħam tūşūbtūr
4. Lebińķ hecrinde baĝrımdın barur ķan
Meger ol zaħmıdın merhem tūşūbtūr
5. İmes yildin ki seyr-i bāĝ iterde
Ayaĝıńķķa semen ğul hem tūşūbtūr

6. İtiŋ sığın sifâlda mey içsem
Ni taŋ ilgimge cām-ı Cem tüşübtür

7. Nevāyīni kavub ister raķībin
Gedā maħrūm it maħrem tüşübtür

186

Ve eyzan lehu

Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün

v- -/v- -/v- -/v- -

1. Yana hem-demim şu'le-i ğam bolubtur
Ğamım şu'lesi cāŋa hem-dem bolubtur

2. Könġül perdesi üstide dāġ-ı 'ışķıŋġ
Bu tuġra üze naķş-ı hātem bolubtur

3. Kılıb hāk-ı kūyünġnı balçıġ sirişkim
Tutaşķan yalaŋ tenġa merhem bolu

4. Nitip köymeyin kim ğamıŋġ kāvķāvı
Yitibtür könġül otı berhem urubtur

5. Bolubtur könġül 'ışķıŋġ oķıdın andaķ
Ki köb oķ daġı oķķa muħkem bu

6. Tutub bir kadeh anğlat ey deyr pīri
Ki bu kār-geh sırrı mübhem bolubtur
7. Nevāyī'ğa raḥm eylegil ey perī-veş
Kim ol tilbe rüsvā-yı 'ālem bolubtur

187

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

49a

1. Kaçan kim mey içerge bāde nüşum ıztırāb eyler
Burunraq kim özin mest eylegey bizni ḥarāb
2. Gül ruḥsārını ḥoy şebnemi eyleb ter ü tāze
Leṭāfetde kuyaşnıñ çeşmesin bī-āb u tāb
3. Min-i mecnūn kaayan kām urmağım ğam deştide sorsañğ
Koyunni kimse anğlar mu ki kay cānib şitāb eyler
4. Tilib bağrımını 'ışkıñğ tığı hecrinğ oqığa tivreb
Ĝamıñğ bezmi uçün köñglüm otı içre kebāb
5. Her āhım düdı kim kök sarı 'azm eyler anı 'ışkıñğ
Belā seylābı kiltürmek uçün müşğīn seḥāb eyler

6. Digil ‘ömrüm kuyası hecr şāmıda bolur ğārib
Çağan kim ‘ārızınĝ hūrşidi zülfünĝdin niķāb
7. Mezāhirdin cemālinĝ mihrı ger zāhir durur taņĝ yok
Çağan zerrāt ħaylı men‘-i nūr-ı āfitāb
8. Çavli-min deyr pirīninĝ ki pinhān-ı ‘ıřķım anĝlabdur
Eger çi muĝ-beçe hem-demliĝimdın ictināb eyler
9. Nevāyī ħān-ķah dūzaĥça bardur şeyĥ anĝla mālīk
Ni taņĝ ger andaĝı ilge nařihātđın ‘azāb

188

Ve eyzan sitrallahu(setere-l'lahu 'uyūbehu)

Mef' ū lü/Me fā' ī lü/Me fā' ī lü/Fe' ū lün

--v/v-- --/-- v/v---

1. Her geh ki ķadeĥ-nūřum meyl-i mey-i nāb eyler
Mūjĝān oķıĝa řiřleb baĝrımnı kebāb
2. Hecrim tūni bīdādın anĝlar kiři kim her tün
Tā řubĥ birev yādı cānıĝa ‘azāb eyler
3. Keç ķelmekidın ölsem cānānnınĝ imes taņĝ yok
Ol ‘ömr-direnĝ eyler bu ‘ömr-i řitāb

4. Bī-tāb könğüllerdin an asa ‘aceb irmes

Meāta anıng bu nev‘ ki tāb eyler

5. oy atrelere yzdin lā‘linğga bolub māyil

Cānım çn ol meyga memzc-ı klāb

49b

6. Bu deyrde ‘ayb itme ger mest-i arāb olsam

Kim her ni ‘imāretdr her anı arāb eyler

7. Mest eyle Nevāyni anğlay dir isenğ kāmın

Valinğ ama‘ın h-yār eylerge icāb eyler

189

Ve eyzan revveha-l'illahu rhehu

Fā‘ i lā tn/ Fā‘ i lā tn/ Fā‘ i lā tn/ Fā‘ i ln

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ey abā erh eylegil evvel dil-sitānımdın aber

Sonğra tgil könğl atlığ nā-tvānımdın aber

2. n maga birdinğ aber luf eyleb ol yan dağı ilt

āır-ı mecr ile āzrde cānımdın aber

3. Ger bular könğlige te‘r eylemes dik bolsa ayt

Yir yzin ğar eylegen ek-i revānımdın

4. Ver munğa hem ılmasa pervā digil eflāk ilen
Kiçe kündüz cānğa yitk rgeŋ fiġānımdın aber

5. ılsa istiġnā kirek kim eylegey elbette ram
Ger disenġ cānım ara dāġ-ı nihānımdın aber

6. Ayt kim tutıl aber mindin yo irse tapmaġunġ
'Ālem içre isteбен nām u niānımdın aber

7. 'Arz ıl tedrīc ile kim ādlıġdın  lmeyin
Ey **Nevāyī** kilse nā-geh dil-sitānımdın aber

190

Ve eyzan 'afiyallahu 'anhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i l n

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. ādı kim yitkürür k nġl mde cānāndın aber
Eyledür kim birgey  lgen cismġa cāndın

2. Dime hecrimdin abersiz m  iken sin kim maŋga
Bar idi ölmekdin ammā yo idi andın

3. Ni 'aceb açılsa k r olġan közüm Ya' b dik
Kim nesīm-i ub birgey Māh-ı Ken'āndın aber

4. Şād-min gūyā könġül eyyāmı boldı mürtefi‘
Kim ḥabībim kilmeki yitti her yandın ḥaber

50a

5. Āh u eşkimdin ḥabersiz bolmanġ ey ‘ālem ili
Kim birürler ol perī şarşar bu tufāndın

6. Sākīyā qoy devr ayaġın eyle kim nūş eylesem
Tā kıyāmet tapmaġay-min ehl-i devrāndın ḥaber

7. Ey Nevāyī taġ yok ölsem kim ötüptür niçe kün
Kim maġa yok ni könġül ni könġlüm alġandın ḥaber

191

Ve eyzan nevvera-!lahu kabrehu

Müf te i lün/ Me fā ‘i lün/ Müf te i lün/ Me fā ‘i lün

-vv-/v-v-/-vv-/v-v-

1. Köydi baġır ki qalması eşkde qanıdın eşer
Qan dimeyin ki közde hem eşk-i revānıdın eşer
2. Hūş eşeri yok irdi ger ilge könġül fiġānıdın
Āh ki qalmamış anıġ imdi fiġānıdın ḥaber
3. Başıġa ey Mesīḥ yitip ḥasteġ ki qalmamış
Cānda ḥayātıdın ramaq cismde cānıdın

4. Yüz kuyaş olsa kitmegey yir yüzidin qaranguluk
Kirse cihān-ārā köngül hecri zemānıdın eşer
5. Bolğay ulus ara ot birle kıyāmet āşikār
Bolsa bu cān zārınıñ āh-ı nihāndın eşer
6. Güm bol eger vişālning ħālībi-sin ki tapmadı
Kim ki fenā yolıdadur nām u nişānıdın eşer
7. Bardı Nevāyīyā anıñ küyide zārlıg köngül
Körgil eger inanmasañg yol üze qanıdın

192

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Heer ara qalmıñ-min iy sākī leb-ā-leb cām bir
Dem-be-dem şu'lemğa su qoymaq bile ārām bir
2. Bir yüzi gül fūrķati eşkimni gülgün iylemiş
Sāğar-ı gül-reng içinde bāde-i gül-fām bir
3. Ey selāmet ehli öt mey-ħānedin yā min kibi
Meyğa seccādenğ girev qoy terk-i neñg ü nām bir

4. Deyrdin ser-hoş çıkıb yüz nāz ile iy muğ-beçe
Ehl-i taqvā içre ot sal māliş-i İslām
5. Tarttım yıllar humār-ı hecr ara nā-kāmlıg
Raḥm itib bir katla la‘liṅg bādesidin kām bir
6. Tilbelikdin bilmedim ni ‘arz kıldım iy Resūl
Tiṅri ḥaqqı allıda ayturda sin endām
7. İy Nevāyī sin gedāga iyle sīm-endāmdın
Vaşlınıg imkānı yoq terk-i ḥayāl-i ḥām bir

193

Ve eyzan tābellahu serāhu

Mef' ū lü/Me fā' ī lü/Me fā' ī lü/Fe' ū lün

--v/v--v/v--v/v--

1. Zülfünḡ açılıb 'arız-ı dil-cū bile oynar
Hindū-beçe-i şūḡ durur su bile oynar
2. Ol şūḡ köngül levhin itib tīre nefesdin
Bir tıfldur el-ķıssa ki közḡü bile oynar

3. Oynay oynay bağladı uyđumnu füsündün
Ta ğamzesi ol nergis-i cādū bile oynar
4. Tanđ yok ki közüňg bolsa közüňg birle mülā‘ib
Mecnūnga ‘acab yok eger āhū bile oynar
5. Bir lūlī-i bāzī-ger irür çember içinde
Ĥālinđ kim uşol ĥalkā-i ğīsū bile oynar
6. Zāhid bile nefis itse temeshūr ni ‘acab kim
İt şayd ĥilur vağtda tülkü bile oynar
7. Muđ deyrinde mest olsa Nevāyīni körüňg kim
Bir alma kibi ğünbed-i mīnū bile oynar

194

Ve eyzan ĥaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Hūş çun mey bezmi içre dil-sitānım kiter
Tāb-ı cismimdin ĥayāt āzürde cānım kiter
2. Bezmdin ösrük çıkıb kim atlanur ālüfte-vār
Hūş başımdın ĥired vehm-i ğümānımdın kiter

365

51a

3. Tünd merkeb üzre cismi her ʔaraf kim bolsa ʔam
Tiŋg bolub tāb-ı cism-i nā-tüvānımdın kiter
4. Mestlıǵdın her kişige çapsa merkeb ʔoy-feşān
Ĝayretidin eşk çeşm-i ʔün-feşānımdın
5. Öyge yitkünçe yiter yüz ʔatla cānım aǵzıma
Çun uyur renc ü elem rūḥ u revānımdın
6. Şa‘b iş irmiş ‘ışq yā Rab yā mininǵ cānımnı al
Yoksa bu bī-bāklık nā-mihr-bānımdın kiter
7. İy Nevāyī cānıma yittim köŋül eǵānıdın
Yanım itkil çāk ü ol mecnūnnı yanımdın kiter

195

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Tileb yüzünǵni köŋül hecrdin ferāǵ ister
Karangu tünde niçük kim kişi çerāǵ ister

2. Bihişt barıda dūzah sarı kıılır āheng
Ḥabīb kūyi turub ol ki geşt-i bāğ ister
3. Şalāh könglekini yırtıp āh otın yaratub
Köngül firāķım ara köksüm üzre dāğ ister
4. Saçınğnı isleben āşüfte-min zihī sevdā
Birev ki müşgdin āsāyiş-i dimāğ ister
5. Ḥayāt bādesidin neşe-i dağı ḥayf anğa
Ki leblerniğ meyi devride özni sağ ister
6. Be-nağd-i cennet aradur birev ki deyr içide
Mey içse muğ-beçeler ilgidin ayağ ister
7. Koyunğ Nevāyī-i bī-dilni kılsa kūyige ‘azm
Ki köngli itmiş anıñ iylemek sūrağ ister

196

Ve eyzan ṭibbullahu (ṭayyibe llahu)enfāsehu

v̄v̄- -/v̄v̄- -/v̄v̄- -/v̄v̄-

1. Bāğ-ı ‘ıtrı çü nesīm-i gül ü şimşād birür
Yārniğ gül yüzi şimşād kıaddın yād birür

2. Barsa Pervîz barı haşmeti yılge ni ‘aceb
Cân-ı Şîrînni çikib âh ki Ferhâd birür
3. Cilve kıldı kıadding ü nergis ü gül boldı tanuķ
Anġa kılluķ ġaıı kim süsen-i âzâd birür
4. Kormegen bolsa yüzünġ muşhafını tıfl-ı çemen
Nige gül defter-i evrâķını ber-bâd birür
5. İy ecel sun boyun ol ġamzeġa kim baş çikmes
Her ni ta‘lîm ki şâġirdġa üstâd birür
6. Kıılma bî-dâd burunraķ ki kitürgeyler yüz
Anġa ki kim zulm-keş il çikse fiġân dâd birür
7. Tîġi dîvâne Nevâyîni ni ġam kıatl itse
Çun yana cân anġa ol ġür-ı perî-zâd birür

197

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nûra-l'lahu madce'ahu

Me fâ‘ i lün/Fe i lâ tün/ Me fâ‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv-/v-v-/vv-

1. K̄ayu ʃaraf ki k̄uyaş yanglıĝ ol nigār barur
Soᅇĝıça sāye mişillik bu ᅇāk-sār barur
2. Dime n̄üc̄üm ki kök tirl̄er āhım otıdın
Ki şām-ı ĝam anĝa köp şu‘le v̄ü şerār barur
3. K̄ülerde rişte-i dürr dik tişinĝ körüb eşkim
Tizilge inçü mişil tüzüb kaᅇār barur
4. Fiĝānnı zabᅇ kılur-min vel̄ik ol k̄ātil
Çu cilve iyledi ilgimdin iᅇtiyār barur
5. İçimde yüz başaĝ iy gül ni ‘ayb inĝrensem
Elem tabar tābānıĝa anınĝ ki ᅇār barur
6. Bu gül-sitān ara b̄ülb̄ülĝa raᅇm kıl iy gül
Ki hey digünçe ᅇazān yüzlenib bahār barur
7. Nevāyī ölse yidik k̄üyi itleri sünĝekin
Raᅇīb kılma ĝümān kim disenĝ ki bar barur

198

Fā‘ i lā t̄ün/ Fā‘ i lā t̄ün/ Fā‘ i lā t̄ün/ Fā‘ i l̄ün

-v- -/v- -/v- -/v-

52a

1. Hattı t̄a baş ikti k̄nḡülin mey bile hoş-hāl iter
H̄üsn-i haş isteb yüz evrākın hemānā al iter
2. L̄ikin ol otnı ayağ birle öürgen dik basıb
Hattınığ haylı yüziniğ şu‘lesin pā-māl ite
3. Per ıķardı ol perī yüzige yoğ kim ignige
Veh ni bir perdür bu ki andın ilni fāriđ-bāl iter
4. Haş imes kim kıldı h̄üsni kişverin z̄ir ü zeber
Kim bu yanđlıđ yüzni meřķ evrākıdın timřāl
5. H̄üsn-i hatdın sebz-pūř olmakka nā-rāzī idim
K̄ör ni hāl olđay ki ol kisvetni imdi řāl
6. H̄üsn-i zāhirdin ni hāřıl ey hoş ol kim her nefes
řāhid-i ma‘nī yüzidin özni ferruğ-fāl
7. Tā sevād-ı hattını k̄ormiş Nevāyī za‘fdın
Cismini kilik anda miħnet oğlarıdın nāl iter

Ve eyzan sekiye(a)-l'lahu serāhu

Mef' ū lü/Fā' i lā tü/Me fā' ī lü/ Fā' i lün

—v/—v—v/v— —v/—v—

1. Āhim ğaminġda günbed-i aġzarnı köydürür
Her uçkunı felekde bir aġterni köydürür
2. Āteş-kede otıda semender tapar ħayāt
Könġlüm otı velīk semenderni köydürür
3. Tā kāmetinġğa ni üçün oġsattı bāġ-bān
Āhim semūmı serv ü şanevberni köydürür
4. Bir ot durur tenimde ki anıġ ħarāreti
Könġlekni kül kıılır daġı bisterni köydürür
5. Dirlar ki aġız ot dise köymes velī bu āh
Çun şebt bolsa ħāme vü defterni
6. La'linġ ħayāli könġlüme ot saldı veh körünġ
Ni tiz irür bu bāde ki sāġarnı köydürür

7. Sākī ğam içre oldı **Nevāyī** piyāle¹⁴⁸ tut

Kim ğuşşalardın uşbu ot ekşerni köydürür

200

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

52b

1. Könğlüm otın zāhir itsem barça ‘ālem örtenür

Şu‘lesin ger tartsam tokkuz felek hem örtenür

2. Mamuĝ üzre yayıban kâfūr¹⁴⁹ koymanĝ dāĝıma

Kim mamuĝ daĝı tutaşur hem bu merhem örtenür

3. Ger gamıĝ sūzākıdın könĝül köyer irmes ‘acab

Her könĝül içre ki tüşti şu‘le-i ğam örtenür

4. ‘Ayb imes her lahza āhım şu‘le çikse kim könĝül

Bir yūzi otluĝ firākı içre her dem örtenür

¹⁴⁸ **Piyāle:** Kelime anlamı “bardak” olup Divân şiirinde “içi şarap dolu kadeh” yerine kullanılır. Kırmızı renkli olmasından dolayı sevgilinin dudağı olarak düşünülür (Pala, 2004, s. 372).

¹⁴⁹ **Kâfur:** Arapça bir isimdir. Uzakdoĝu ülkelerinde yetişen ve tıpta kullanılan, insan saĝlığına zararlı olduĝu bildirilen bir bitkidir. Edebiyatta sevgilinin bedeni ve özellikle gerdanı kâfura benzetilir (Pala, 2004, s. 251).

5. ‘Işkınğ otı uçkunıdın cismim andağ köydi kim
Berğ hāşāk üzre tüşse bu şıfat kem örtenür
6. Qaynaban köz çeşmesidin eşk cismim örtedi
Yitse cüşān su qayu ‘uzv üzre muhkem örtenür
7. Ey **Nevāyī** könglüm otı üzre su qoy bādedin
Kim köngül ol otqa yitmes bolsa bu nem örtenür

201

Ve eyzān gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kiçe her kevkeb körüngeç yādıma ahım kilür
Ay çu t̄ālī‘ boldı mihr-i ‘ālem-ārāyım kilür
2. Zühd ü taqvī butraşınğ kim bu kice mey içkeli
Beytü’l-aḫzānımğa şūḫ-ı bāde-peymāyım kilür
3. Bu sarığ yüz rengini körmes ki qılğay köngli raḫm
Bes ki yüzge qanlığ eşk-i çihre-ālāyım kilür
4. Veh ni hicrāndur bu kim iyley disenğ zıkr-i vişāl
Dem-be-dem ağızımğa āḫ-ı miḫnet-efzāyım kilür

5. Şeyh-i ibrîk ü ridâsın çun körer-min yâdıma
Deyr ara peymâne birle bâde-peymâyım kilür
6. ‘Âzim-i deşt-i fenâ boldum kilür Mecnûn dağı
Ger qâdem tîz urman andındur ki hem-pâyım kilür
7. Kôzler ü cân u köngülde menzil¹⁵⁰ it ârâste
Ey **Nevâyî** kim bu kün maḥbûb-ı ḥod-râyım kilür

202

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

53a

1. Kündüz ol ḥürşîd-i raḥşândın kôzumge yaş irür
Kiçe ḥâlim zülfi sevdâsı bile çırmaş irür
2. Almağandın naḫdi birle yıkmağan miḥrâb yok
Ey müselmânlar ni kâfir kôz müftin kaç irür
3. Çāk köksümdin içimge salıb ol ay köngli dik
Asraram hem ol oḫ başımğa urgan taş irür

¹⁵⁰ **Menzil:** “Durak yeri” anlamına gelen Arapça bir kelimedir. Tasavvufta, “seyr ü sülûk sırasında varılan konaklama yerleri” anlamına da gelir (Uludağ, 2001, s.243).

4. Raḥm imes bī-raḥmīlīg dur sürmesenġ başımġa raḥş
Kim bu köb katla anıġ pā-mālī bolġan baş
5. ‘Işķ sırım niçe köġlüm içre pinhān asrasam
Hem köġgül otı zebāne çikkeç ilge fāş
6. Qaysı gül bezmi ki suġa yoķsa yilge barmadı
Bu çemende tā bolub saķķā şabā ferrāş irür
7. Mescid içre istesenġ zühd ü riyā ehli ara
Kim Nevāyī deyr içinde dāḥil-i evbāş irür

203

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Cünün selāsilidin boldı cism-i zār ḥaķīr
Sünġek ḥilāli ki boynıġa taķtılar zencīr
2. Figān zārıma raḥm itti ṭurfe işdür kim
Perīni eyledi Mecnün füsün bile teshīr
3. Ni taġ kitürse maġa ‘ışķ her dem özgeçe ḥāl
Ki şu‘le vaşfı ara dem-be-dem irür taġyīr

4. Hařınđ sevādı ara ‘āciz oldı ehl-i kalem
Ki yazdı kıl-k-i ızā birle kātıp tađdīr
5. Ger itse cānnı şama‘ ol durur řayāt-ı ebed
Řabūl řılmasa ölmekdin özge yok tebdīr
6. Sin özlükünđ tenin evvel uřatķıl ey zāhid
Hemīře deyr-i fenā ehlin itküçe tekfir
7. Nevāyī andaķ imiş mest kim şaber yok anĝa
Ki muřtesib anı kūy iĝre eylemiř taĝyīr

204

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

53b

1. Hūblar tıĝı yitiřmesdin burun bu zār öler
Ćin imiř kim bolsa köp řařřāb koy murdār öler
2. Dime kim her dem közidin yüz kişi bīmār olur
Kırpikidin köz yumub aĝķunĝa minĝ bīmār
3. Ölmekimdin şılma şayret ey ki ĉiktinĝ tıĝ-ı kīn
Řātıl er sin-sin mininĝ dik nā-tüvān bisyār

4. Derddin ölmen tenimde çikseler peykānını
Cānnı her kimning tenidin çikseler nā-çār öler
5. Könğlüme bir tīg ile ölmekni āsān iyle kim
Fürkatingdin ol za'īf-i nā-tüvān düşvār öler
6. 'Işk bezmi bādesi ger bolsa mundağ rūh-bağş
Çanı öz boynıda kim bu devrde huş-yār öler
7. Bī-nevālar allıda 'ömr-i ebeddin yağşırak
Her kişi kim faqr yolında Nevāyī-vār öler

205

Ve eyzan 'afiyallahu 'anhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Çün mini ya eţfāl taşı sindurur
Āh otı julīde saçımdın anğa kız kiydürür
2. Ehl-i diller çihre açtı yār açmañg dīde kim
Her kişi ol yüzge köz aldurdı könğlin aldurur
3. Körgeç ol yüzni başımğa urdı yüz tīg-i belā
Kör ki çıkku köz başımğa ni belālar kiltürür

4. Közde asrap-min bağır anın tiler bolsanđ inn 
S rtsem k zni ayađınđđa hem ol dem bilg r r
5. B -l ‘aceblığlar c n num ire k r kim alknı
‘Iş bir dem yığlatur alimđa bir dem k ld r r
6. Nev-bah r-ı usn dib tapma fir b ey ş h kim
erh derdi nev-bah r olmay az nın yitkürür
7. Ey Nev y  hecr end hıda mest ol z nh r
Kim k nđ ldin đamnı bir dem z yil itken mey durur

206

F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l n

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

54a

1. Bil v  ađzınđnı k rer k rmesde un pinh n ir r
Pes munı umağ anı  pmek aan imk n ir r
2. Min dağ diy bilin   ağzın ki k rd m körmedim
Yok temenn larnı tapan tapmağan yek-s n irür
3. B -vef lar add   m jđ nını k b ılmanđ ay l
Kim biri t z oğ durur bu bir anınđ peyk n

4. ‘İşve-gerler lebleri kaçdığa cāndın kiçmenğiz
Nige kim öz kaçd-ı cānı kılgan il nā-dān
5. Tūn ü kün dib istemenğ her laḥza zūlf ü yüzlerin
Kim bu bir dūd-ı belā ol şu‘le-i hicrān irür
6. Nūş imestür dehr bezmide gezek kim nīşdür
Mey dime kim sāgar-ı devrān içinde ḳan irür
7. Ey Nevāyī bu ğarīb işler ki teklīf iyledinğ
Bizgedür bisyār müşkil ger sanğa āsān irür

207

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Bizge cihān bāğıdın o serv-i gül-endām yiter
Ol çü yiter sāye-i serv ü mey-i gül-fām yiter
2. Bezm bu nev‘ oldı ise naḳl-i ḥadīşin dime kim
Ğonçe bile nergisidin şekker ü bādām yiter
3. Dīn ulusu ḳatli üçün küfr ili ḥācet imes
Ey felek iş ger budur ol āfet-i islām

4. Her nefes ey ‘ışk anıñg derdi otın köñglüme baķ
Bolsa bu merhem çü anıñg rencigā ārām yiter
5. Nüş-ı vişālıñg bile aħbābnı kıl kām-ı revā
Kim mañga derdiñg mey-i ħūn-ābesidin kām yiter
6. Tağ kibi tarıt kanā‘at ite ki içre ayağ
Devr-i felekdin sañga bir ķurş eger şām yiter
7. Ötti köb eyyām u Nevāyīğa işiñg fitne idi
Munça oķ olğay sitem fitne-i eyyām yiter

208

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v- -

54b

1. Ey celāl u raħmetiñgdin ger zelīl ü ger mu‘azzez
Şafħa-i kevneyn olub anıñg tırāzıdın muţarraz
2. Yüz bu ‘ālemçe yaratmaķ ķudretiñg allıda cā‘iz
Şad igin ĩcād kılmaķ özgelerge yoķ mücevvez
3. Munça ħil‘at maħzen-i en‘ām u teşrīfiñgdin oldı
Çarħ u tağ u baħrgā aţlās u ger ħārā ger ħırz

4. Şan‘atınğ şabbāğdın kök zālī kiyilgen ħulle māvī
Hāşiye bolğan şafağdın zeyliğa rengi gül-i gez
5. Āferīnişni ihāta eyleben andağ vücūdunğ
Kim muĥīt ol dāyire kök noĥta dik kim bolsa merkez
6. Bāğ-bānga çün ğinā eyleb naşīb iĥsānıñ ilgi
Hūşe hūşe gāh zehr u gāh la‘l-i nāb etib-rez
7. Nefs-i ĥivār itmiş **Nevāyī**’ni ‘azīz it faĥr bile
Ey celāl u raĥmetinğdin ger zelīl ü ger muiz

209

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Serv yanğlığ cilve kılsañğ nāz ile ey serv-i nāz
Cānlar itkeyler ayağınğğa fidā ehl-i niyāz
2. Tende her na‘l içre til şeklini zāhir eyledim
Dir üçün cismim ğam-ı ‘ışkınğğa yüz til birle rāz
3. Nūr-ı ruĥsārınğ köñgölni kıldı süde körmedük
Şem‘ tābı eyle kim andın līkin tapĥay güdāz

4. Ol şanem kim kaşrı eṭrāfıda il baş koydılar
Ka'be diktür kim kıllurlar barça sarıdın namāz
5. Yā pend it yüz otığa közlerimniᅅ merdümin
Yā yüzünᅅni yapıb eyle il közidin iᅅtirāz
6. 'Işık eger kāmīl durur ma'şuᅅnı maᅅkūm iter
Bolmayın Maᅅmūd bolmaᅅ isteme yarınᅅ Ayāz¹⁵¹
7. Ger Nevāyī yıᅅlasa 'ışıkniᅅ mecāzīdür dimenᅅ
Kim naᅅar-pāk eylegeᅅ 'ayn-ı haᅅīᅅatdur mecāz

210

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

55a

1. Şeh-süvārım tüşti eyler mü āyā pūye-tīz
Yā ᅅuyaş terki felek raᅅşın kıllıbdur germ-hīz
2. Ol şihāb irmes ki meydānı ara gūy olᅅalı
Sa'd-kevkebler tüşer yirge kıllıb köktin gürīz

¹⁵¹ **Ayāz:** Gazneli Mahmud'un kölesidir (Pala, 2004, s. 43).

3. Gerdliĝ evĝān¹⁵² ħamīde āĥter olĝay eyle kim
Gūy-ı ĝabĝab devride evĝān-ı zūlf-i mūşk-bīz

4. Mūrekkeb tir aṭresu birle ki her yan saılur
Bir seĥāb-ı dürr-feṣāndur yer yüzige aṭre-rīz

5. Gūyı evĝān ħarbidin tutmaĝ bile her dem hevā
Bīm irür kim Őīṣe-i gerdünnı ılĝay rīz rīz

6. Sāḳiyā mey bir ki bu meydān ara gūy urdı ol
Kim felek evĝān birle ılmadı her dem sitīz

7. Gūy üçün indi kevākib gerdidin yir tuttu evc
Ey Nevāyī vāḳıf ol gūyā ki boldı rüste-ĥīz

211

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v- - -/v- - -/v- - -/v- - -

1. u nāme ırmadım yazıb yüzünĝ vaṣfida Őūr-engīz
Demimdin ot tūṣub bir baṣıĝa ıldı anı gül-rīz

¹⁵² **evĝān:** Eski Őark milletlerinin oynamıŐ oldukları bir çeŐit oyunda kullanılan alettir. BaŐı eĝri, kıvrımlı cirit sopası görünümündedir. Edebiyatta, daha çok gūy ile birlikte kullanılır. Tasavvufi edebiyatta evĝān “Allah’ın ezeli irādesi”ni temsil eder (Pala, 2004, s. 102).

2. Otum ger laḥze laḥze tīzdür irmes ‘aceb kim bar
Semend-dik tīz ayağıdın ki sigrir şu‘le andın tīz
 3. Aç ol gül-reng-i ‘arızını ki andaḳ hīç şüretde
Ḳazā naḳḳāşı ni çihre-güşāy olmış ni reng-āmiz
 4. Çıkıḳb ser-hōş çapıḳb ebreş kirer meyḍanğa ol meh-veş
‘Aceb irmes eger tüşse barı ‘ālem rüstā-hīz
 5. Melek ḥaylı bolur dīvāne körgeç ol perī-veşni
Min-i mecnūnğa şeyḥ-i bī-ḥired telḳīn ḳılur perhīz
 6. İrür mazlūm u zālīm ḳatli ışḳ allında köb āsān
Eger Ferhād öldi ḳatlı tapmaḳ ḳaldı mu Pervīz
 7. Eger cān perdesi kirpiklerinḡdin boldı pervīzen
Bu hem ḥoştur ki ruḥsārinḡ ḥayālidin irür gül-bīz
- 55b**
8. Mini ḥalvetdin ey zühd ehli muḡ deyri sarı başlanḡ
Ki niçe ḥoş hevādur köb tirilgen künbed ü dehlīz
 9. Nevāyī ḥān-ḳahdın deyr sarı barsa ‘ayb itmenḡ
Kim ol asru küdüret-zārdur bes bu neşāḫ-engīz

Ve eyzan sitrallahu(setere-l'lahu 'uyübehu)

Me fâ' i lün/Fe i lâ tün/ Me fâ' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Bes ittim eşk-feşānlıg çü zāhir itting yüz

Niçük ki mihr körüngeç nihān bolur yulduz

2. Cefāga kıbtunğ u tüşti ayağınğa zülfünğ

Niçük ki sāye zamānı ki mihr turğay tüz

3. Muğaniyya niçe āheng-i hecr veh bir hem

Vişāl tāzını birkit firāk riştesin üz

4. Ğarīb tīre durur bezm-i 'ayş ey sākī

Kadeh kıyaşın alıb bāde lem'āsın körgüz

5. Felekni sāgar itip tört velī bu şart bile

Ki tamsa tokkuz u aqsa içür maŋga otuz

6. Ğarīf bolmasa zinhār meyğa sunma ilig

Ki zehrdür kişi kim bādenide içer yalguz

7. **Nevāyī** atlas-ı gerdündın itse mey pālā

Çü deyr dürd-keşi-min dimenġ ki bādeni süz

213

Ve eyzan tıbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fe‘ i lā tün/ Me fā‘ i lün/ Fe i lün

(Fā‘ i lā tün)

(Fe ū lün)

vv--/v-v-/vv--

(-v--) (-)

1. Serv-қadlar eger perī birdur eger yüz

Yüzdin irmes perī perinġ bile tüz

2. Ğarażım secde ol şanemġa durur

Yir öpey dib қаşıġa қоysam yüz

3. Yüzidin zülfiġa köngül barmas

Kimse şeb-revlġ eylemes kündüz

4. Ni birev bolsa hem-rehinġ tākāt

Ni taħammül ki kizgesin yalguz

56a

5. Her közüm ol қуyaş firāķı tünı

Bir felek-çe ‘ayān қılır yulduz

6. Bar min ey pīr-i deyr bes maḥmūr
Kerem eyle kerāmeti körgüz

7. Qaddi hecride tartsam nāle
Rāst āhenḡni ey Nevāyī tüz

214

Ve eyzan sıtrallahu(setere-l'lahu 'uyūbehu)

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v ---/v---/v---

1. Kılur peykānlarnıḡ könglüm otın tüz
Egerçi qatre bolmas şu'le-engiz

2. Tenimğa ol bahār-ı hüsñidin ot
Tüşüp her dem urar-min berq dik hüz

3. İrür gül-bergi üzre āb-ı hayvān
Lebiḡ ol dem ki bolğay bāde-āmiz

4. Demeḡ la'li meydin ictināb et
Ni sūd etkey maḡa ölgünçe perhiz

5. Asıḡ yok cān-ı şirīn bërse Ferhād
Çü Şirīn la'lidin kām aldı Perviz

6. Vefâsızdur bahâr-ı hüsni sâķī
Mey-i gül-reng üzre eyle gül-rîz

7. Ol ay vaşlın tiler bolsanġ Nevâyī
Hemol şeb-zindedâr u hem seher-hîz

215

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu) enfâsehu

Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün/ Fe' ü lün

v-- --/v-- --/v-- --

1. Kôrünür âteşin la'ling dil-fürüz
Meger allıda çektim âh-ı cân-süz

2. Tapılmas nür ara 'âlemde hürşid
Körüngeç ol cemâl-i 'âlem-efrüz

3. Vişâl eyyâmı tañg yok açsa ruhsâr
Ki dâyim açılır gül bolsa nevrüz

56b

4. Kuyaş üstinde gerdün sebz ġingi
Körünmes meh-veşim çün minse kök buz

5. Könġülge ġam yaşydın bërme rem kim
Henüz ol şayd irtür murġ nev-âmüz

6. Kadehni devridin tındurma bir dem
Köngülni dehridin tapsanğ gam-endüz
7. Köb ettiñg nāvek-i dil-düz vü hem it
Nevāyī hem cigerdin āh-ı dil-düz

216

Ve eyzan revveha-l'llahu rūhehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Ni 'ayb cān mañga bī-ḥāl bolsa cānānsız
Ni ḥālī bolğay ölüg cism-i zārniñg cānsız
2. Tokuz felekdin öter gerçi nāvek-i āhım
Kılur-min anı ol ayğa cigerge peykānsız
3. Köngül ara biri ötmey biri yiter gam-ı 'ışk
Bu öyde bir nefes irmes 'āzīz mihmānsız
4. Cihānnı tuttı vişālide şādliğ eşkim
Bahār seyli kim olmuş cihānda tuğyānsız
5. İçimde kirpiki ger nāle eylesem tañg yok
Köngülge niş tikilse bolur mu efgānsız

389

6. Maᅇa ᅇadeᅇni dem-ā-dem yētürgil ey sāᅇī
Ki ğam helāk ᅇılur bar isem demī ansız

7. Nevāyī ölse demenğ ᅇūblar ki kimdin idi
Siz ettingiz yürekin çāk u bağrını ᅇansız

217

Ve eyzan nevvera-l'lahu ᅇabrehu

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv-

1. Ansız olmak irür olmak cansız
Bolayın cānsız u bolmay ansız

2. ᅇaşı bu çāk köngüldin ayru
Fi-l-meşel yāyī irür ᅇurbānsız

57a

3. Āh kim derd yüzidin çıkmas
Oᅇ imes bolsa irür peykānsız

4. 'Işᅇ deryāsığa ay kim kirdinğ
Bil ki bu baᅇr irür pāyānsız

5. Yārsız könglüm irür āşüfte
Mülk āşüb tapar sulᅇānsız

6. Sūd ot içre-siz ey köz ü könğül

Tā ol ay ‘arızığa hayrānsız

7. Ger Nevāyī çeker ün hecr küni

Yok ‘aceb tün imes ét efgānsız

218

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ey şikīb ü şabr bir kün hod maŋa yār irdiŋiz

Yārlıg hem bolmasa tigremde hod bar irdiŋiz

2. Kilse irdi her belā allımğa asrap qoymayın

Āh u efgān qılğalı mindin haber-dār irdiŋiz

3. Tā esīr-i ‘ışq boldum qaçtıŋız ol nev‘ kim

Maŋa tā bar irdiŋiz gūyā ki ağıyār irdiŋiz

4. Pendiŋizdin imdi irmes min melül ey dostlar

Dāyimā min hasteğa mundaq sitem-kār irdiŋiz

5. Dēmenğ ey cān u könğül kim hār-ı pür-nār allıda

Ger irür ol yār tā bar irdiŋiz h‘ār

6. Ey Һarābāt ehli dēmenġ kim nidin ġam-nāk-biz
Mest olunġ kim ġam idi her geh geh hūş-yār irdinġiz
7. Bir yolu Һavmanġ Nevāyī kōnġlini ey şūġlar
Kim gehī ol bī-nevānıġ kōnġlin asrar irdinġiz

219

Ve eyzan lehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Nāzenīnler bī-nevālarġa teraġġum ēylenġiz
Luġf eger yoġtur ġazab birle tekellūm iylenġiz
- 57b
2. Geh biyik geh pest giryān kōrsenġiz ‘uşşāġnı
Fāş külmes-siz nihān bārī tebessūm iylenġiz
3. Hecr zūlmidin Һatıġ ġālimni ey cān u kōnġl
Bildinġiz yār allıda barıp tazallūm iylenġiz
4. Ey belā vū derd otlar ġod salıp-siz cānıma
Līk siz hem geh geh ol otdın tevehhūm iylenġiz
5. Һan eger yutsam Һararıp aġterim ey ġatı u ġāl
Siz mey-i la’li bile bārī tena‘um iylenġiz

6. Biz fenā tofrağı bolduğ deyr ara ey ehl-i zühd
Hān-ķah şahmıda siz başs-i teķaddüm iylenġiz

7. Ey muġanniler **Nevāyī** mest idi küç oyġanur
Anı oyġatmaķķa bir dil-keş terennüm iylenġiz

220

Ve eyzan ķaddesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Rāzı ėrmes-min könġül ķākini peyvend ėtsenġiz
Ķalġanın hem kāřki perkend perkend itsenġiz
2. İtleri allıda salıp kim mini ol kūydin
Ķavmaġ isterler demī meřġül u ġursend ėtsenġiz
3. Ķayd ėterde ol perī kūyide min dīvāneni
İtleri zencīri birle kāřkī bend ėtsenġiz
4. Sürmeġimġe kelse Mecnūn n'itti iy ehl-i cūnūn
Va'z u pend aytıp mini bir dem ġired-mend ėtsenġiz
5. Tilbe ėt ni demenġiz min dik nidin kim 'ār ėter
'Aķl u hūř ehlini bir mecnūnġa mānend ėtsenġiz

6. Ey ki dip-siz pendingizdin bādeni terk êtke-min

Terk itkey evvel mini şāyeste-i pend êtsenġiz

7. Ger açık yıġlar Nevāyī vaqtıġa èy şūhlar

N'itti allında turup bir dem şeker-ħand êtsenġiz

221

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

58a

1. Ol perī kūyide min dīvāneni bend eylenġiz

Bend bendim zūlfi zencīriġa peyvend eylenġiz

2. Halk terk-i 'ışkı eylerge min-i dil-ħasteni

Öltürüp 'ālem ilige mūcib-i pend eylenġiz

3. Tilbe könġlüm tapsanġız ey yār kūyi itleri

Tüş tüşidin tişleben pergend pergend eylenġiz

4. Yıġlasam aççıġ melül olmaġ nidür ay ħūblar

Hezl¹⁵³ üçün gāhī bakıp siz hem şeker-ħand eylenġiz

¹⁵³ **Hezl:** "Alay, latife, şaka" anlamlarına gelmektedir (Pala, 2004, s. 203).

5. ‘Işk bahırıda dūr-i vaşl istemenġ ey ehl-i derd
Kōnġlūnġüz ol naķd yādı birle ħursend eylenġiz

6. Bāde-i ‘ışk asru mest étmiş mini ey dostlar
Cāmıma afyōn¹⁵⁴ izip bir dem ħired-mend eylenġiz

7. Kılısanġ taşvīr Leylī ħüsnin ol ay dik sizinġ
Līk Mecnūn’ını **Nevāyī** birle mānend eylenġiz

222

Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn

v---/v---/v---/v---

58b

1. Mini bir nāme birle dil-berim yād étmedi hergiz
Kulın kayġudın ol ħaṭ birle āzād itmedi hergiz

2. Sirişkim seyli yıķmay koymadı ħod şabr bünyādın
Bozuġ kōnġlümde tarḥ-ı vaşl bünyād étmedi hergiz

3. Belālar taġını hecrinġde tırnaġım bile kazdım
Min étken işni ‘āşıklıķda Ferhād étmedi hergiz

¹⁵⁴ **Afyon (Efyūn):** “Haşhaş kozalaġının sütü”dür. Keyif verici maddelerdendir (Pala, 2004, s. 8).

4. Firāk eyyāmıda köb nef` yitkürdi bu kim könğlüm

Özin ol şühniñg vaşlığa mu‘tād étmedi hergiz

5. Ni tañğ dīvāne könğlüm itlerige ʔa‘n ʔılmağ kim

Yiben yüz derd ü miñnet taşı feryād étmedi hergiz

6. İrür ‘ışğ allıda cānım fidā ʔılsam henüz

Ol aydın özgeni ʔatlimğa cellād étmedi hergiz

7. Ni tañğ ey muğ-beçe ‘ışğınğda mest olsam ki pīr-i deyr

Bu ikki işdin özge bizge irşād étmedi hergiz

8. Eger buzdı **Nevāyī** könğlini ol bī-vefā tañğ yok

Vefā ehli öyin çun ‘ışğ ābād étmedi hergiz

223

Ve eyzan nevvera madce ‘ahu/nūra-llahu madce ‘ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Könğlüm aldı yār çun yüzige bağıp turdı köz

Veh ki aldurdı könğül her kimse kim aldurdı köz

2. Bağçağ ol ʔātilğa saldı başıma tīğ üzre tīğ

Allāh Allāh ni belālar başıma kiltürdi köz

3. Kūh-ı derd oldum min ü tigremde hūş u şabr ilin
Yağdurup yaşını seyl-i eşk birle sürdi köz

4. Heçr şāmı köz yaşım başımdın aştı iyle kim
Su yolın her sarı èylep rañneler bilgürdi köz

5. Āh otıdın èyledi zāhir köngül berķ-ı belā
Niçe kim könglümge āfet yamğurun yağdurdı köz

59a

6. Heçr kācidin közümge her zamān ot çağılur
Bu çağınlarğa tenim hāşākini köydürdi köz

7. Āh otıdın bari ķutķardı bu kim eşki ara
Su kişisi yanğlığ öz merdümlerin yaşurdı köz

8. Naħs¹⁵⁵ yulduz dik közni çun tüşti ber-hem boldı bezm
Muħtesib mey-hāne ehli bezmiğa yitkürdi köz

9. Èy Nevāyī isteme mindin köngül kim yağdurup
Jāle-i eşkin köngülniñ şīşesin sındurdı köz

¹⁵⁵ **Naħs:** Arapça bir sözcük olup “uğursuzluk, bahtsızlık” anlamlarına gelmektedir (Pala, 2004, s. 347).

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Maᅇa ol közi qara dēdi çüçük çendin söz

Ni ‘aceb anı qara köz dēsem ü ŧirīn söz

2. Lebi yüz va‘deni andaᅇ maᅇa yalᅇan kıldı

Ki dēy’almas kiŧi yüz yılda bir andaᅇ çın söz

3. Hecriᅇg efsānesidin söz dēr isem vaŧl tūni

Tapmaᅇay taᅇggaça tün yılça ise teskīn söz

4. Bēli vū la‘l-i lebi sözide lāl oldı ᅇired

Kim irür biri daᅇik ü biri pes rengīn söz

5. Her feŧāᅇat ki lebiᅇg kıldı Mesīᅇā iŧitip

Cān tapıp kēlmedi aᅇzı ara cüz taᅇsīn söz

6. ᅇūsni vaŧfida sözün tuttu bārī ‘ālemni

Mürŧīd-i ‘ıŧᅇ maᅇa eylegeli telkīn söz

7. Bezm-i ‘ayş içre Nevāyī ni ‘aceb urmasa dem

Ayta almas çü neşâṭ ehli ara ğam-ġin söz

225

Ve eyzan nevvera-!lahu kabrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Boldı şām u cānġa ol hecridin ġayġu henüz

Yetti şubḡ u közlerimġe kēlmemiş uyġu henüz

2. Āb-ı ḡayvānnıġ ġamıdın ṭā ki za‘fim boldı şa‘b

Barmamış bir ġaṭre boġzum içre cānā henüz

59b

3. Cevr oġın attıġ velī bīm irdi hicrān tıġıdın

Yitti hem başıma köġlümde ötmey bu henüz

4. Nāvekiġ ‘ömri durur köġlümde ḡandān bolġalı

Bar anıġ müfriṭ cünūıdın muġa küġü henüz

5. Siḡr ile ol köz ġılıp zülfi kemendin ejdehā

Bozdı ‘ālem ḡalkın u bes eylemes cādū henüz

6. Şāhid-i maḡşūd ‘aḡsi köġlüme tüşmes dēdiġ

ġayr naḡşıdın meġer irmes ol közġü henüz

7. Dèdi bol fānī vişālim istesenġ boldum fenā

Ey Nevāyī sor ki mundın artuġ ister mü henüz

226¹⁵⁶

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Saġa ħoydın tāze bolmış āb-ı ħayvān birle yüz

Hecriidin āġaşte birle eşk ġalţān birle yüz

2. Şem‘ -i vaşl ey kim közüñg yaruttı şād ol kim miniñġ

Rüzġarımġa ħarardı dūd-ı hicrān birle yüz

3. Bir sarıġ kāġıd durur tim tim kızıl bolġan mañġa

Ķatre ħatre eşkdin naġş iylegen ħan birle yüz

4. Sürterim tofraġda yüz hicrānda zāyi‘ bolmaġay

Sürter olsaġ vaşl ara bir birge cānān birle yüz

5. Ey ecel ħoy kim ħoyay yüz yārniñġ kūyiġe kim

Ķoyġu dikdür-min ‘adem kūyiġe armān birle yüz

¹⁵⁶ Bu gazel, Ali Şir Nevāyī’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devāvîn Nüşâsı’nda tespit edilmiştir.

6. Hān-ḳāh ehli nifāḳıdın ḳutulmaḳ isteбен
Ḳoymıṣam īnek fenā deyrıḡa efḡān birle yüz

7. Èy Nevāyī ol ḳuyaṣ yādıda andaḳ kim ḳuyaṣ
Bizge rengīn èyle cām-ı çerḡ-ı gerdān birle yüz

227

Ve eyzan ḳaddesa-l'lahu rūhehu(rūhahu)

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün /Fe' ū lün

v ---/v ---/v ---/v---

1. Yapılmas ger maṅga ḳanlıḡ sudın köz
Saṅga līkin açılmas uykudın köz

60a

2. Yüzünḡ levḫide vechü'l-lāh 'ayāndur
Ni taṅḡ ger almasam ol közgüdin köz

3. Baḳa alman közünḡ allımḡa kelse
Ḳamaşır mihr körgeç utrudın köz

4. Közünḡ il ḳanı tökkendin ḫased dip
Ni ḳanlar kim töker ol ḳayḡudın köz

5. İmes-sin ḫālıma ḫandān u giryān
Ki yaşarmıṣ saṅga köb külgüdin köz

6. Kadeh çarhıda mey mihrini sākī
Salıp yarut maᅇga ol yaēdudın kōz

7. Nevāyī mest kōᅇglin eēk aqızdı
Kim etti āᅇir anıᅇ bī-ᅇodın kōz

228

Müf te‘i lün/fā‘i lün/ Müf te‘i lün/fā‘i lün

–vv–/–v–/–vv–/–v–

1. ‘Iēk yüki eyledi ᅇārem-i a‘lānı küj
Ni ‘aceb er eylese min kibi şeydānı
2. Tār-ı siriēkim çekip derd ᅇaddim ᅇıldı ᅇam
Eyle kim el çilleni tartıp eter bānī küj
3. Ölmedim ansız uyat başım itiptür ᅇoyı
Za‘f gümān etme kim ᅇıldı bu rüsvānı küj
4. Ğam yükidin za‘flıē ᅇaᅇsım eğilse ni taᅇg
Kim bu yük etmiş besī cism-i tüvānānı küj
5. Zaᅇmıma kirgende derd dalı kibi boldı ᅇam
Kim ki irür naᅇb-rev çarᅇ ᅇılur anı

6. İgme addima baıp ram ıl ey serv kim

Devr besī eyledi āmet-i ra‘nānı

7. ıldı Nevāyī öyin eğri kibi tār-ı hecr

Eylegeli nāledin ceng dik a‘zānı küj

229

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

60b

1. Cūd imes köb bezl üçün köb māl ılmaqlı heves

Kim bërür köbtin köb azdın az anı bil cūd u bes

2. Rezl tadīm etse yo ehl-i şafāa hı bāk

Sua nī nosān ger anı stide yer tutsa as

3. Yār isidür kām kiltürsün şabā yāūd şimāl

Dost tariria rāvī āh Būzer āh Enes

4. Tā cevirlere a öyide sākın olsa ehl-i ‘ı

Eyledür kim bülbül ü hüdhüda bir bolay afes

5. Kārvān-ı derd ile kaç‘ it maḥabbet deştini
Kim nidā-yı müjde-i vaşl eyler anda ceres¹⁵⁷
6. Sürme ol şeb-ḥīz ayağı ger vü yedeyn it kiçeler
İtçe yok kūyide ger ḥod şaḥne bolsun ger ‘ases
7. Deyr pīri cūr‘asın ger tutsa bizge muğ-beçe
Naḳd-i cāndın özge utrusıda yoḳtur dest-res
8. Ey Nevāyī ‘ışk sırrın kim heves kılsa deme
Kim işitmekke bu söz lāyık imes her bül-heves

230

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Bāğ ara ni serv iter-min ārzū ni gül heves
Dehr bāğıdın maḥga bir serv-i gül-ruḥsār bes
2. Ol kiçe kim yār ile yarutḳa-min şem‘-i vişāl
Zīnhār ey şubḥ eger bolsanḡ Mesīḥ urma nefes

¹⁵⁷ **Ceres:** Arapçada “çan, çingirak” anlamlarına karşılık gelen bir kelimedir (Pala, 2004, s. 89).

3. Köydi hem ten hem süngeler tüşkeç ol yüz lem‘ası

Berķ otıġa neylegey bir tār ile bir niçe ġas

4. Nahl-i ġadding eyle ‘alidür ki tirmek meyvesin

Bolsa daġı dest-res mümkin imestür dest-res

5. Ança tıġ-ı ‘ıřġ ġākidür tenim eġrāfıda

Kim anı könglüm ġuşıġa derdi eyleptür ġafes

61a

6. Ol meh-i maġmil-nişin hevdecde könglüm tařġarı

Ni ‘aceb ger tınmay efgān ġekse andaġ kim ceres

7. Ey Nevāyī iltimās étme şanemlerdin viřāl

Ger dersenġ köb köymeyin bizdin işit bu mültemes

231

Ve eyzan řābellahu řerāhu

Fā‘ i lün/ Fā‘ i lün/ Fā‘ i lün/ Fā‘ i lün

-v-/-v-/-v-/-v-

1. Cānġa la‘linġ mey cāmıdur mültemes

Ni Ĥızır suyu ni Cām-ı Cemdür heves

2. Ĥatlim tıġı közgüsini zeng olmasun

Ey Mesīġ ölgemim körsenġ asra nefes

3. K z tutar-min ki bu su yolu berkitgey

K yidin yıl u ursa ni kim h r u  as

4. Könglüm ol h l es ri  u bolmış irür

‘Ankeb t  ki şayd  tmış anı meges

5. Ni şeref itinđe bolđalı p y-m l

Ni ittingning p b sığadur dest-res

6. K nc tapardın şaleb ehli mařřadđa yol

G yiy  tınmayın n le eyler ceres

7. Ey **Nev y ** teninđ içre c n yoksa ‘aceb

Ki körüptür iki bülbül   bir şafes

232

Ve eyzan  addese sirrehu

Me f ‘   l n/ Me f ‘   l n/ Me f ‘   l n/ Me f ‘   l n

v---/v---/v---/v---

1. Köngül her t n fer ğ istep bel  tağını yastanmas

Eger her dem niçe şatla ol ay k yini aylanmas

2. Vel  bu şurfed r kim ger fiğanı  arđdın ötsün

Ol ay n z uyķusıdın  ıkmağun a mihr oyđanmas

3. K n g lge l f-1 ‘ıŖkınıđdın niçe berdinđ ölüm  avfi
Bu yanđlıđ va‘de birle ger sorar-sin imdi hem tanmas

4. Leb-i la‘ling  ay li hecr ara bağrımın  an  ıldı
Cihet budur hem n   an yutardın ger k n g l  anmas

61b

5. Ecel tiği ni bolđay ilni meyd n içe  atlı  tse
Ki il  avđasıdın   b k-s v rım imdi atlanmas

6. Nesim  l le-r yum ma miliğa meyl  ılmas kim
 oyun dik reŖkdin   k  tenim yüz  atla tolđanmas

7. Anınđ dik tilbe könđlüm ol per  k yige y zlenmiŖ
Ki ger zenc rl r birle  ekerler  alağ kim yanmas

8.  t p ‘ıŖk içe ‘ mr m z hid   oy zühd irŖadım
KiŖi mundağ uluğ Ŗan‘atnı ulđayđanda  rgenmes

9. Ged lar silkidin k y-1  ar b t içe  aricd r
Birev kim iligige t Ŗse  uruğ n n b değa banmas

10. H c m  tti cih n mi netleri tut b de s k  kim
 adeğ  ekmey kiŖi bu  aylnınđ def‘iğa  atlanmas

11. Maḥabbet otı il birle ki yaqtıñg örtenür cānı
Nevāyī yoḡsa hicrānıñg otıdın ança örtenmes

233

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v-- --/v-- --/v-- --

1. Mañga bir serv-i gül-ruḡ boldı mūnis

Ki ḡayrāndur közi allıda nergis

2. Çü ġam bezmide mey dik ḡan yutar-min

İrür la'linḡ ḡadīši naql-i meclis

3. Köz ü zūlf ü yüz ü ḡadding ḡamıdın

Mini bī-ḡodḡa berbād oldı bis ḡis

4. Felek ḡāḡı dik itti ḡāmetim ḡam

ḡaşınḡ mihrābını tüzgen mühendis

5. Daḡāyıḡ 'ıḡḡ 'ilmi içre köbtür

Ki tefhīmide 'ācizdür müderris

6. Eḡsersizdür köñgölde şu'le-i zerḡ

İrür çün ḡalb-i rü-keḡ eylegen

7. Nevāyī irdi vü cān naqdı aldınġ

Tirik mümkin imes bu nev‘ müflis

234

Mef‘ ū lü/Me fā‘ ī lü/Me fā‘ ī lü/Fe‘ ū lün

--v/v--v/v--v/v--

62a

1. Gül-gün mey içip sünbüli çün kölge yapılmas

Ol gül-şen ara bizge nê güller ki açılmas

2. Gül-zār-ı cemālide ki peydā imes aġzı

Ol nev‘ gül açıldı ki bir ġonçe tapılmas

3. Enfās-ı Mesīhā kibi ol nuġk nesīmi

Ėsmes beri kim cān isi ‘ālemġa yayılmas

4. Ey pīr-i ġıred könglüme köb kılma naşīġat

Nivçün ki cünün ehliġa ‘aġl ehli ġatılmas

5. La‘linġ meyi tā içti köngül ġālını sorma

Kim mestdür andın beri kim özini bilmes

6. Hūş-yār anı bilgil bu fenā deyride ey şeyġ

Kim tolġuça peymānesi bir laġze ayılmas

7. Kūyi sarı her kiçe ki ‘azm itse **Nevāyī**

Ay şem‘in öçür çarh kim ol öyni yanğılmas

235

Ve eyzan aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Cānga la‘liŋdin bir öpmekdür kıyāsen iltimās

La‘liŋge hem cānnı köydürmek ‘alā haze’l-kıyās

2. Könğlüme zer-beft hil‘at şu‘lesidür kim irür

Taş ara bolmaq nihān Ferhād’ka hārā libās

3. Dèdi könğlüm kiçe taŋg yoq pās eger tutsa közüm

Veh ki uyqum yoq turur tündin ötüptür niçe pās

4. Ot saçar ‘ışkıŋg hirāsān bolsa könğlüm yoq ‘aceb

Ejderhādın taŋg imestür mūrğa bolmaq hirās

5. Könğlüm içre mezra‘-ı şabrım urulmay kalmağay

Her süngek yanımda çün çat‘ığa kèldi dās

6. Hıdmet èttim hān-kaş şeyhıga kağrim bilmedi

Deyr pīri bendesi-min kim irür bes haq-şinās

7. Ey **Nevāyī** kisvet-i fakr u fenā igniñge sal

Yoksa hırkañg tinğ turur ger atlas olsun ger pelās

236

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

62b

1. Ger mēniñgdür yār lūlī bolsa şāh itmen heves

Neyley ol şehni ki her lūlīğa bolğay hem-nefes

2. Şekve kılman ger cefādın başıma yağdursa taş

Ṭākatim yok ilge kılsa berg-i gül urmağ heves

3. Yārdın hem niçe bīdād olsa eyler-min қаbūl

Līk bolsa ğayr birle mültefiṭ maқbūl imes

4. Cānnı koymas-min çibin dik la‘li üzre reşkdin

Ol şeker üzre çibin kılsam taḥayyūl ḥāl bes

5. Bu belānı körmesün ‘aşıq ki kılgay iltimās

Vaşlıñg anıñg kim birev bolğay anğa hem mültemes

6. Öz niğārı maḥmilidin kılmasun dēp köz ḥaṭā

‘Işq deşti ehliğa her dem nidā eyler ceres

7. Ey Nevāyī ‘ışk eṭvārıda budur zūlm kim

Gül maḳāmı bāğ olup bülbül yeri bolğay ḳafes

237

Ve eyzan ḳaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Mini min istegen öz şoḫbetiğā erc-mend êtmes

Mini ister ḳişiniñ şoḫbetin kõñglüm pesend êtmes

2. Ni behre tapḳa-min andın ki mindin istegey behre

Çu ol kim behreī andın tiler-min behre-mend êtmes

3. N'itey ḫūr u perī bezmin ki ḳatlim yā ḫayātımğa

‘Iyān ol zehr-i çeşm iylep nihān bu nūş-ḫand êtmes

4. Kèrekmes ay ile kün şekli kim ḫüsn ü melāḫatdin

İçim ol çāk çāk itmes tenim bu bend bend êtmes

5. Kèrek öz çābük-i ḳātil-veş-i Mecnūn-şi‘ārım kim

Buzuğ kõñglümdin özge yirge cevlān-ı semend êtmes

6. Kõñgül öz çerḫ jālid firībin yime kim āḫir

Ecel ser-riştesidin özge boynunğğa kemend êtmes

7. Ol ay otluğ yüzün açsa Nevāyī tēgmesün dēp kōz
Maḥabbet tuḥmıdın özge ol ot üzre sipend êtmes

238

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

63a

1. Zülfidür könğlümde her dem āh çekmek sūd imes
Kim hevāğa müşk ü ‘anber gerdi botrar dūd imes
2. Hüsni vaşfin dēme kim ‘ışķım kibi pāyānı yoķ
Mihridin ni diy kim ol şabrım kibi mevcūd imes
3. Yüz defā ‘ahd ēylesenğ yoķtur vefā-yı ‘ahd hīç
Kim sēniñg ‘ahdiñğa āyīn-i vefā ma‘hūd imes
4. Lebleriñg hecride cānım kaçdığa kōz devride
Nīşlerdür la‘l-gūn müjgān-ı hūn-ālūd imes
5. Dāğ-ı ‘ışķın könğlüme koydum ḳanā‘at ḳılmadı
Ḳalb-i sāyil dik kim alıp bir direm ḥoşnūd imes
6. Anğlağıl nā-būdını yüz ḳatla ḥoşraḳ būdıdın
Sālikī kim faḳr ara būdı anıñg nā-būd imes

7. Şeyh eger yaptı **Nevāyī**ğa eşik rüsvā diben
Şükr irür kim ‘afv ü raḥmet eşiki mesdūd imes

239

Ve eyzan nevvera-!lahu kabrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Çäk étip könglümni açılsun demek imkân imes
Göncanı ‘amdā açıp gül eylemek āsān imes
2. Deme zāhid kim nēdin ḥayrān-sin ol ruḥsārga
‘Ālem içre bir kişi tap kim anğa ḥayrān imes
3. Kaṭre sular dur köngül otığa teskīn bērgeli
Kim ol ay yağdurdı qaşı qaısidin peykān imes
4. Hecr deştide qoyun dik min delī ol min kibi
Ḥāksār u bād-peymā dağı ser-gerdān imes
5. Gerçi ḥüsnüñg közgüdin kirdi timür qurğan ara
Mihr dik āyīne-gün eflākdın pinhān imes
6. Gül vefāsızlıqlarını şerḥ eter miñg dāstān
İl gümān qılğan kibi bülbülde miñg destān imes

7. Ey **Nevāyī** ol perīdin ādemīlīg körmesenġ
‘Ayb imes ol hūrdur yāḥud melek insān imes

240

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

63b

1. Her niçe köysem ol ay könglümni peydā eylemes
Eylese hem ölse anı āşikārā eylemes
2. ‘İşvesidin ilṭifāt aḥvālime zāhir bolur
Zārlıġ körgüzsem andaġ ‘işve peydā eylemes
3. Cānġa bir ölmekçedür her kimge pervā kılmāġı
Yana yüz ölmekçe kim qatlimġa pervā eylemes
4. Şūḥluġlar birle şabrım ḥırmeniġa ot salur
Ḥüsn ile yalġuz min-i bī-dilni şeydā eylemes
5. Qayda yüzlensem cūnūn hengāmesidür ḥalq ara
Ol çü yitti köz uçı birle temāşā eylemes
6. Eylemes tā ḥüsni bir sēn dik ni ‘ālem āfeti
‘Işq bir min dikni hem ‘ālemde rüsvā eylemes

7. Min ayağı tofrağığa naqd-i cān eyley nişār
Ni işim kim ol kabūl eyler anı yā eylemes
8. Naqd-i İslāmım alıp bir cām tut ey muğ-beçe
Bol revān kim hīç kāfir bile sevdā eylemes
9. Müddetīdür kim Nevāyī' dūr ayağın tofrağı
Pābūsunğnı ger tapar artuğ temennā eylemes

241¹⁵⁸

Ve eyzan 'afiyallahu 'anhu

Me fā 'i lün/Fe i lā tün/ Me fā 'i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Lebiñğdin ayru bağır laht laht kan mu imes
Bu kan nazar yolıdın dem-be-dem revān mu imes
2. Yüzünğni perde disem perī tañırğamağıl
Mēni mü kılmadı mecnūn özi nihān mu imes
3. Cihān u cān hāzer étse ni 'ayb gamzenğdin
Belā-yı cān mu imes āfet-i cihān mu imes

¹⁵⁸ Bu gazel, Ali Şir Nevāyī'nin dört Türkçe Dīvān'ında bulunmayıp Devāvīn Nūshāsı'nda tespit edilmiştir.

4. Kõngülge küyünġ ara raħm nivçün èylemediġ

Ġarīb tilbe mü yā zār-ı nā-tüvān mu imes

5. Ni ‘ayb la‘l-i lebiġ ħasretide cān birsem

Ĥayāt çeşmesi yā ‘ömr-i cāvidān mu imes

64a

6. Ķadeħni yaħşı tola èylemes-sin ey sākī

Ĥumār mihnetidin ħāletim yaman mu imes

7. Ķadem Nevāyī-i maħzūn başıġa Ķoymas yār

Ġubār-ı reh mü imes ħāk-i āstān mu imes

242

Ve eyzan nevvera-l'lahu Ķabrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ķıldıġ āfet berķıdın cānımġa ot yaķmaķ heves

Ṭıfl ot yaķmaķ üçün Ķılġan dik ot çaķmaķ heves

2. Tilbe kõġlüm şu‘le-i ‘ıŝķıġnı asrar cān ara

İyle kim ehl-i cünün iylerler ot yaķmaķ heves

3. Yā mizācınġ tünd ikendin yā raķībiġ vehmidin

Baķa alman niçe köz ister saġa baķmaķ heves

4. ‘Işık cürmin boynuma tuttum velī bu cürm için
Kılmadıñg zülfünğ tınābın boynuma taķmak
5. Seyl-i eşkim isterem sürsem velī ķūyünğ sarı
İstemem vīrān kılur endīşedin aķmak
6. Bezm-i himmet içre mey içsem kılur-min hezl için
Çerhniñg farķı üze red ilgini kaçmak
7. Niçe ot yakmak heves kılğunğ Nevāyī zahmıǵa
Anda bir kılсанğ bolur merhem daǵı yakmak

243

Ve eyzan teǵammedehu-!lahu bi ğufrān

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Hūblar miñg bolsalar min ğasteǵa bir bār bes
Anda mihr eṭvārınıñg miñgdin biri ger bār bes
2. Aytman kim her vefā kılсам cefāyı kılmasun
Her vefāǵa miñg cefā ger eylemes izhār bes
3. Her vefāǵa miñg cefā hem kılса kılsun munça kim
Yār anǵa maḥrūm u maḥrem bolmasa aǵyār bes

4. Ey vişāl ehli ser u ‘izzet serīri kim maṅga
Heçr kūyi itleri allında bolmaq ḥ̄ār bes

64b

5. Mèn kim ü nūş-ı lebinḡdin istemek kūt-ı ḡayāt
Eylese ‘ömrünḡ sinānı katl bu miqdār bes
6. Ey könḡül ḡam-gīn isenḡ köb ḡoysa sāķī aḡzınḡa
Zarfı sıpkarmaḡunça kılmaḡıl zinhār bes
7. Yüz belā kelse başınḡa şabr kılḡıl ey könḡül
Yā ḡalāyık iḡtilātın kıl Nevāyī-vār bes

244

Ve eyzan teḡammedehu-!lahu bi ḡufrān

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

1. ‘Ālem içre maṅga ol ḡūr-i melek-sīmā bes
Ol kaçan bolsa müyesser ḡadeḡ-i şahbā bes
2. Ger şeb-istan içide -----
Hem uşol māh-ı cebīn ü leb-i şekker-ḡā bes
3. Naḡd-i cān bërsem ü la‘l-i lebidin kūt alsam
‘Ömr bāzārıda min ḡasteḡa bu sevdā bes

4. Kimge bu dest bëriptür ki sanğa birgey dest
İyle bu fikr-i muhālâtı ey şeydā bes
5. Ger budur hādise-i devr harābāt içre
Hırқа-i çāk bile dürd-i қadeh-pālā bes
6. Haşmet ehli haz u hārāda yaşunsun ki maŋga
Nā-tüvān cism-i fenā gerdide nā-peydā bes
7. Ey **Nevāyī** yiteriŋ yārğa irmes mümkün
Қılmasaŋg köŋlüŋg ara ğayr hayālin tā bes

245

Ve eyzan қaddesa-l'lahu sirrehu

Mef[°] ü lü/Me fā[°] i lü/ Fe[°] ü lün

--v/v-v-v--

1. Ğamzenĝni kişi nezāre қılmas
Kim baĝrını pāre pāre қılmas
2. Derdimĝa egerçi yok şumāre
‘Işkıŋg muni hem şumāre қılmas
3. Қılĝa ni cihāŋga āh u eşkim
Çerĝ iylemes ü sitāre қılmas

65a

4. İş kıldı köngülge derd-i hecrinġ
Kim şîşege seng-i hâre kılmās

5. Tapmas kişi dehr bezmidin kām
Kim mecma‘ıdın kenāre kılmās

6. Hālvēt ara kirgeli Nevāyī
Cüz maḥlaşın istiḥāre kılmās

246

Ve eyzān revveha-llahu rūhehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Fe‘ ū lün

v-- -/v-- -/v--

1. Nigārım derdime nezzāre kılmās
Nezāre kılsa daġı çāre kılmās

2. Tilep aġzın imes bir dem ki könglüm
Özini ġonçe dik yüz pāre kılmās

3. Mēni ġam deşti içre ‘ışķ itürdi
Özin il küç bile āvāre kılmās

4. Könğülni eylegen dik zaħm ğamzenğ

Bıçaq belkim kılıç hem yara kılmas

5. Mëni divâne kılmış tã köngülde

N'iler kim ol perī-ruhsāre kılmas

6. Ni yirsin dehr zālınıñ firībin

Vefã çün ilge ol mekkāre kılmas

7. **Nevāyī** dik yüzünğge kim salur köz

Ki zülfünğ rüzigārın qara kılmas

247

Ve eyzan lehu

Me fã' i lün/Fe i lã tün/ Me fã' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Birev anıñg leb-i cãn-baħşıdın nişãn birmes

Ki her kişi ki kıllur istimā' cãn birmes

2. 'Adem tarīkığa tüşüm tilep anıñg ağızın

Sorup mañga kişi ol rãzdın nişãn birmes

3. Ebed ħayātı kibi vaşlığa yėtişkünçe

Firāk mehlekesi içre 'ömr emãn birmes

4. Lebiñgdir oldı tenim rişte vü şabīb-i hıred

‘İlâcın etkeli şerbet bağırğa kan birmes

5. Nevāiyā ğamı cānım alurda sa‘y etti

Sağındı kim tilegeç uşbu nā-tüvān birmes

248

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Zihī atıñg bile hayl-i melāyik içre huruş

Felek mēñga yanğı ay na‘li birle halka-i gümüş

2. Gehī ki fikret-i zātını ‘aql-ı kül èylep

Burunğı cāmda hayret anı kılıp bī-hüş

3. Sipihr cāmıda qahrıñg merāretidin zehr

Qıyaş zamīride mihrıñg harāretidin cüş

4. Hem itti nāfe-i müşgünğ qamerni müşg-i devāc

Hem itti gül-şen-i luṭfunğ şafaqnı gül-gün-püş

5. Ni qahrınđ otıdın eymen faķīh-i ŗāyim-i dehr
Ni raķmetinđdin nevmīd rind-i dūrdī-nūŗ

6. Nevāyi ĥamdiņge būlbūl tili bolup gūyā
Velīk ĥayret-i vaŗfınđda ġonçe ađzı ĥamūŗ

7. **Nevāyī** ōzni satar ķulluđunđ bile yūz ŗūkr
Ki ĥod-fūrūŗ imestūr yoķ irse zūhd-fūrūŗ

249

Ve eyzan ķaddesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ķoymadı ŗām-ı ĥumārım tīrelikdin 'aql u hūŗ
Mey ķuyayŗın ĥum sipihridin ķıķar ey mey-fūrūŗ
2. İstemem ĥod hūŗ līkin yoķ ki hūŗ alđay ĥumār
Mey tola ķoyđıl ki eyley mestliđdın terk-i hūŗ
3. Cām-ı nūŗ-a-nūŗ ĥoŗtur ol ŗıfat kim deyr ara
Bāde alıp muđ-beçe nūŗ eyleben ķıldursa nūŗ
4. Ūn ķikip mey tut dir irsem deyr tākıđa ŗadā
Dēme kim uŗ bu muđannī hem nidā eyler sūrūŗ

66a

5. ‘Arbedemdin ger tariqtıñg sākiyā tut bāde kim
Bolmağumdur bolmağunça mest-i lā-ya‘qıl hamūş
6. Muhtesib ta‘zīr eter vaqtī tenim kıldı yalañg
Deyr pīriniñg qulıdur-min ki oldur ‘ayb-pūş
7. Ger **Nevāyī** bir ayağ gāhī iĉer ğam def‘iĝa
Zāhid andın özni ğam-gīn tutsa iĉdik imdi qoş

250

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Hūsn bāğı iĉre qaddiñg serv bolmaqlıqqa tuş
Her hevā qılğan köñgöl ol qad üze serv üzre quş
2. ‘Ömrler kim bolğan āvārenğ yitişmiş allıñga
Merħabāsıĝa elig sun ğod di etmes min çoşqu
3. Köksüme ğam tağıda ‘işkıñg belā mismārını
Birkütürde eyledi Ferħād mītīnin çöküş

4. La‘li şehdiğa hevā kılganda ey cānım kuşu
Ger dēsenġ kim tapmayın mahlaş
5. Kūyidin bizni çıkarmaqqa raķībā yıġma ħayl
Ĥüsni kavmaqqa nesīmī bes imes ħācet uruş
6. ‘İşret it kim çarĥ allında tefāvüt yok turur
Ĥˆāh bezm içre semā‘it ĥˆāh künc içte tumuş
7. Dēme hecrimdin Nevāyī ġamsız irmes bir zamān
İstesenġ kim ġamdın ayrılġay anıġ birle kavuş

251

Ve eyzan rafe‘allahu ħadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ol perī-veş ādemī-veşlıġlar eylep kıldı ħoş
Her sarı kim bir melek-veş bar idi dīvāne-veş
2. Aytman cām aġzınġa yitkeç mininġ aġzımġa koy
‘Ömr-i cāvid istesem besdür bolmas cür‘a-çeş
3. La‘li hicrānıda könġlüm bī-ħod olsa kıлма ‘ayb
Kim cerāhatdın çü ħan ayrılta ta yok bolsa ġışş

4. Yār çün cānımda maḥfidür tefāvüt yok turur
Cilve kılsa zāhir eger miñg yıgaç ger bir arış
5. Çün melāḥat cān alur ḥüsn içre anı istegil
Ḥāh dil-ber kişveri bolsun Ḥoten ḥāhī Ḥabeř
6. Sāki devrān çü āḥır toldurur peymānemiz
İmididin verzişka özni eyleli peymāne-keş
7. Ey Nevāyī muḥtesib deyr içre kirdi bērmesenġ
Rehn u mey-i pālāga bes lāyıkdur ol destār u feş

252

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Mihr imes gerdün yüzünġ hicrānıdın dāġ örtemiş
Ay imes merhem üçün mamuķ müdevver eylemiş
2. Köñglüm andaķ çāk çāk olmiş ki güyā tu'me dēp
Heçr tıġı itleriñge bir bir anı toġramıř

3. Bismil  tmiŐ z r k n gl m Şaydını kıl a Őik r
Ol Őik r-efgen haz n k n gl m bu yan lı  avlamıŐ
4. L le-r y m asramay k n gl mni ger ‘azm eyledi
Y dig r andın tügenler  k k n gl m asramıŐ
5. Y r yüzün tutkan bah r eyy mı  rmeŐ l le-z r
Kim yüzünü  icr nıdın giry n közüm kan yı lamıŐ
6. D me s k   lgidin Ő f  m  hoştur yoksa dürd
Her ni andın k ldi ol hoştur kim anı tal amıŐ
7. Ger Nev y  y ri dik yok ‘ lem üre ni ‘aceb
Ki k zip ‘ lemni meh-veŐlerdin anı tanlamıŐ

253

Ve eyzan revveha-!llahu r behu

F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l n

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. ‘IŞk  inde c z ölüm müşkil ki bol ay bizge iş
Kim boluptur c n bile  amzen  ara barıŐ kiliş
2. Kan açar her yan tenimdin kim fir k eyy mıda
Koymadım  zmev ta‘abdın her  ayan ur anda niş

67a

3. Kūyide meş‘al yürütken dik köründi tanğğaça
Ol hod otluk zār u ser-gerdān mining könglüm imiş
4. Kiçe ay devride ikki sa‘d-ı kevkeb körmegen
Kör yüz ü ikki kulağı dürlerin këygende kīş
5. Ža‘flıg ser-geşte cismimdin ‘aceb yoq çıkşa ot
Çünkü ot zāhir kılur köb devr tapkandın kāmış
6. Dehr ısıg u savuğdın ger ferāgat istesenğ
‘Āb-ı āteş-rengni koyma iligdin yaz u kış
7. Ey **Nevāyī** çābükünğning istesenğ pā-būsını
Boynunğa ip taqmaq ümmīdi bile it dik eriş

254

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

—v— —/—v— —/—v— —/—v—

1. Zülfiğa her yan girih tüşken irür bes turfe iş
Niçe yerde tilbe könglüm kaşdığa bēl bağlamış

2. Rüşen eyler şu‘le üstidin körüngen düdni
Meh-veşim ignide altayī bile başıda kış
3. Yār cānım kaçdığa her dem ki tişler la‘lini
Muħkem eyler-min fiğān kılmay diben bağrımğa tiş
4. Zār cismimğa ni taŋ ser-geştelikdin tüşse ot
Ot ‘ayān eyler iligde devr köb tapқан қамış
5. La‘lidin cān alğalı bardıŋ kèlip-sin cān bèrip
Ey köŋgül merdāne bardıŋ ol barışğa bu kiliş
6. Ğırra-i ħüsn oldunğ ey gül bilmedinğ bu bāğ ara
Her bahārı kilse andın soŋğ ħazānı bar imiş
7. Qan isi kildi **Nevāyī** nazımın irmes ‘aceb
Kim bağır qanı birle köŋglide tapmış perveriş

255

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. ‘Ārızın kördüm nihān eşk eyledi sırrımın fāş
Yaşurun qalmas oğurluğ öy ara kim bolsa yaş

2. Zülfi ser-keşlik kıllur her niçe ol ay çikse kad
Sāye gerçi kıskarur dāyim biyik bolgaç kıuyaş
3. Her ser-i mū ol perī hicrānıda bir yaradur
Bes ki eṭfāl-i cünūn başım üze yağdurdı taş
4. Eylegil nālem hırāşıdın hāzer ey sīm-ber
Kim bu sūhān birle nā-geh tapmağay sīmiñg hırāş
5. Ka‘be dur köñglüm öyi eylenğ ṭavāf ay derd ü şevk
Anda mihrāb ornıda yèr tutkalı ol igme kaş
6. Dehr bāğı içre çün bir gülge yok bŷy-ı vefā
Kılmağay irdi hevā köñglüm kuşı ol gülge kāş
7. Ey **Nevāyī** deyr ara tutsa ayağ ol muğ-beçe
Nüş étip alma ayağıdın anıñg ölgünçe baş

256

Ve eyzan ṭibbullahu (ṭayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Hüsñ divānı üze maṭla‘dur ol peyveste qaş
Kātīb-i taḳdīr anıñg mışra‘ların yazğan tutaş
2. Jāle-i āfet kibi ol ay bahār-ı hüsñide
Çerḥ ü encüm cevheridin yağdurur başımğa taş
3. Otluğ āhımdın boğuz ağızımğaça mecrūḥ irür
‘Ayb kıлма ey köñgöl nālemde fehñ olsa hırāş
4. Tā sirişkim qañğa ivrülđi demī tınmay aqar
Mużtarib bolmaq ‘aceb yoq bolsa hün-ālūde yaş
5. Yaşurun irdi ğamım müfriṭ qaḍeḥ ötken kiçe
Yığlatıp bī-iḥtiyār itken imiş el içre fāş
6. Ḥalvet étken iḥtiyār ilgide bir ibrik-i mey
Tañğ imes ger kılsa bir bādām ile her kün ma‘āş
7. Ey Nevāyī keldi yār ü bardı köñglüñni alıp
Yana bir qaṭla kélip cānıññı dağı alsa kāş

257

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

68a

1. Lebiñg bu hastega nivçün tekellüm etmedi iş
Ki bir sökünç bile hāşıl itse yüz alkış
2. Atar hemīşe kaşı yayı birle ğamza oqın
Egerçi bolmas oq atmaq yok irse ya da kiriş
3. Başağlarınğ mu ikin bağrım içre ya qaldı
İtinğ çu tu‘me üçün anda muhkem eyledi tiş
4. Tarīk-ı ‘ışk ara kāmīl durur köñgöl ni ‘acab
Kemāl tapmaq itip işni ‘ışk ile verziş
5. Za‘if cismni tā tīğı-ı nārdı nālān-min
Niçe ki çıkmas üni gerçi çāk bolsa qamış
6. Çeker gül allıda bülbül fiğān meger bildi
Ki ölse vaşl-ı bahāri hazān-ı furqat imiş
7. Nevāyī asra nihān ‘ışk nüktesin zinhār
Ki ‘ışk piri mañga yaşurun bu nükte dimiş

Ve eyzān nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v-- -/v-- -/v-- -

1. Yazuqsız cürmsiz bī-dād eter fāş
Maŋga ol sürmesiz köz vesmesiz qaş
2. Fiğān kim bu taraf baqmay öter-sin
Niçe kim közlerim yummay töker yaş
3. Sirişkim seyli her yan iyle sürdi
Ki tapman köksüme urmaq üçün taş
4. İligin öpkeli açmış ağızlar
Qılıçınğdın ser-ā-ser zaḥmlıq baş
5. Hemānā qalmas öz ḥālide rengi
Sızarda şüretinğni körse naqqāş
6. Bahādur naqd-i dīn ey deyr piri
Kerem qıl mey ki bar-biz asru qallāş

7. Dèmiş kèlsem Nevāyī qatlin èyley

Kèlip ni kõnqli ister èylegey kâş

259

Me fâ‘ î lün/ Me fâ‘ î lün/ Me fâ‘ î lün/ Me fâ‘ î lün

v---/v---/v---/v---

68b

1. Şurâhî tâ mey-i la‘lîng vişâlin ârzû kılmış

Anı bu ârzû dîvâne-i jülîde-mû kılmış

2. Çibinler şekker-i la‘lîngde yok cân kuşlarıdır kim

Su içmeklikke hayvân çeşmesi üzre gulûv kılmış

3. ‘Ademdür ol ağız kim hürde-bîn ‘aql tapmaydur

Vücüdın gerçi ol qatlim işige güft ü gû kılmış

4. Ğamîng cân perdesin çâk eylegeç gerdün ni yanğlıg kim

Lebiñg arittîng anîng riştesi birle rûfû

5. Kõnğül kim teşne-i la‘l-i lebiñgdür veh ki sūd itmes

Anğa gerçi vişâlinğ va‘desi bağrımın su kılmış

6. Lebiñg yitken qadeh tiryâkıdın yitgürgil ey sâkî

Ki hecr açığıgı cāmım ara meyni ağu kılmış

7. Vişālinġ nūşı birle özgelerge nūş-ı cān bol kim
Nevāyī cānı mühlik hecr nīşi birle hū kılmış

260

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Ni ġam қаşlar durur kim ġasreti қаddimni ya kılmış
Ni kirpikler oқı kim rūzgārımnı қара
2. Ni pīç ü tābı ġadsiz dām-ı zūlf irkin ki açılġaç
Dēmey könglüm қуşı kim eyle yüzni mübtelā kılmış
3. Ni közlerdür ki almış köz yumup açқunça könglümni
Қılıp her ġuşede bīmār u қısmī yüz belā kılmış
4. Ni 'ārız lālesidür kim köngülni қан étip dērdi
Tüġen қoyġan bile def'ığa ol қanınġ devā kılmış
5. Ni nāzük ġūy irür kim eylemiş utruda yüz düşünām
Gedāyī kim anıġ zūlf ü köz ü қaddin du'ā kılmış
6. Birev kim cennet ü dūzah sözün şerh iylemiş ġūyā
Kināyet vechi birle vaşl u hicrānnı edā kılmış

7. ‘Acab kör ‘ışk ara kim mūr eterge ejdehālarını
Füsündın mūr-ħaṭlar kaydı zülfin ejdehā kılmış

69a

8. Kazādındur maṅga ‘ışk oynamak ey nāsiḥ-i nā-dān
Körüp-sin mü kişi hergiz ki tağyīr-i kazā kılmış
9. Nevāyī dik ħalāşım yok idi ol ğamze küfridin
Huşūşā zülfi zünnārı dağı boynumğa taķılmış

261

Ve eyzan ṭibbullahu (ṭayyibe llahu)enfāsehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Şebistānımda cām içre yüzünĝ ‘aksi çerāĝ olmış
Çerāĝımğa velīkin cām ṭarf u bāde baĝ
2. Verem üzre verem tōkken gehi penhān ħired ehli
Girihlik könglüm içre ‘ışkdın dāĝ üzre daĝ
3. ‘İlāc eyley disenĝ koy eyleyin sīb-i zenaḥdanınĝ
Maṅga kim sünbülünĝ sevdāsıdın za‘īf dimāĝ
4. Közünĝ nergis ‘izārınĝ gül kadinĝ serv ü saçınĝ sünbül
Bozuĝ könglüm ḥayālidin bularınĝ ṭurfe bāĝ

5. Ni kılsañg imdi kııl köñglümge kim tārāc-ı ‘ışkıñgdın
Şekīb ü ‘ilm ü ‘aql ü zühd ü taqvādın ferāğ
6. ‘Aceb Ferhād irür Şīrīn lebiñg şevkıda köñglüm kim
Anğa peykānlarnıñg mītīn ü ‘ışkıñg kıanı tağ
7. Tola kıoy cām-ı gerdūn-veşka mey ey sākī-i meh-veş
Ki ğam ğaylını ğarķ eyler tiñgiz bu nev‘ ayağ
8. Mey iç kim derd ü ğam bir laħze sağ olmaķka kıoymaydur
Anı kim bu kühen mey-ĥānede bir laħza sağ
9. **Nevāyī** tīre şāmin kevkeb-i eşki kıılır rüşen
Bu yulduzlar anğa ğūyā ki dürr-i şeb-çerāğ olmış

262¹⁵⁹

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Leţāfetde yüzünğ hem gül imiş hem gül-sitān irmiş
Ħalāvetde lebiñg hem cān u hem ārām-ı cān irmiş

¹⁵⁹ Bu gazel, Ali Şīr Nevāyī’nin dört Türkçe Dīvān’ında bulunmayıp Devāvīn Nūshāsı’nda tespit edilmiştir.

2. Bu ma‘nīdin ki dāyim çun nihāndur ol perī közdin
İşi cān u könğülde örtemek dāğ-ı nihān irmiş

69b

3. İti bağrımın yir çağda ayağı kanga bulğandı
Közüm bāğıda gül anıñ tabanıdın nişān irmiş
4. Şererler birle āhım dūdını şahrā-yı ‘ışk içre
Kişi körse gümān kılğay miñg otluğ kārīvān irmiş
5. Çemende her sarı kıldım gül-i ra‘nā gümān ol hūd
Sarığ gül cāmıda gül-gūn sirişkim birle kan irmiş
6. Sağındım küyide her kiçe itler nālesi līkin
Niçük kim tilbe it ‘uşşāk könğlidin fiğān irmiş
7. Töküp mey muhtesib mēn yıgladım līkin ol ösrükke
Su kēltürmek hemān u kūze sindurmağ hemān irmiş
8. **Nevāyī** ni dedim ‘ışk içre sāmānī tapıp irkin
Velī kördüm hem ol dīvāne-i bī-hānumān irmiş

263

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Dêdim ol peykānı la‘l itken yûrek anı imiŖ
oncaŋg armānda ol hd la‘l peykānı imiŖ
2. Perde-i cān ire tim tim an ser-ā-ser lāle dik
Fûratıŋdin tāze tāze dāg-ı pinhānı imiŖ
3. Leblerin tuzlu tekellûm birle fehm êttim sorup
La‘ldin hān-ı cemāliniŋg nemek-dānı imiŖ
4. Pîr-i arh salmıŖ melāyik hayli ire rûste-hîz
İmdi kim fehm eylemiŖler knqlûm alanı imiŖ
5. am tûni dêdim bulutniŋg perdesidin ıktı ay
Zûlfdin ıkkān cemāliŋg mihr-i raŖŖānı imiŖ
6. Devr ayaın sākıyā kıyım yigit cāniŋg uun
Kim yigitlik rûzgārı ‘ayŖ devrānı imiŖ
7. Ey **Nevāyî** āk bolan knqlûnqe kıldım naar
Yār-i bākî anda bākî özgeler fānî imiŖ

264

Fā‘ i lā tûn/ Fā‘ i lā tûn/ Fā‘ i lā tûn/ Fā‘ i lûn

-v- -/v- -/v- -/v-

70a

1. Maᅇga imdi serv ile gl mdde‘ası ęalmamıř
Serv boyluğ gl cebinęlarning hevāsı
2. Eyle bozmış miᅇnet  gam ᅇaylı könęlüm kişverin
Kim neřāt anda sıęınęunęa fezāsı ęalmamıř
3. Mn beliyet içre-mn il řād güyā ęarᅇnning
İmdi derd ehliğa ytknęe belāsı ęalmamıř
4. Yār kim ęılmas cefā v cevır ırnes raᅇmdin
Kim maᅇga krgzmegen cevır  cefāsı ęalmamıř
5. Bes ki her tārın belā eᅇfālı zdiler ękip
Veh ki ‘uryān cism ze miᅇnet belāsı
6. Gl ęaęı bāęinęęa kim yol brmedinę ey bāębān
Çın mudur deyr bolęalı deyrler řafāsı
7. Ey **Nevāyī** ger vefāsı ęalmamıř aninę maᅇga
Ĝam yime kim anęa hem ᅇsni vefāsı ęalmamıř

Ve eyzan teğammedehu-l'lahu bi ğufrān

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. 'Arızınĝ hicrānıda kēlmes maŋga ğül-zār hoş
Ğülsiz andaĝ kim imes ğül-bünde yüz ming ħār hoş
2. Ğastedür könglüm közüngdin eyle kim mümkin imes
Lebleriŋdin şerbet almay bolĝay ol bīmār hoş
3. Kūyide vīrāneī tapıp yıķıldım kim kēlür
Ğaşr-ı cennetdin maŋga ol sāye-i dīvār hoş
4. Kūyidin men' eyler irdim çün öler-min ey köngül
İmdi bērdim ruĝşatıŋ her ĝayda barsaŋĝ bar hoş
5. Her kişı maĝşadĝa bir ser-rişte ister ey faķīĝ
Sübĝa ger hoştur saŋĝa barur maŋga zünnār hoş
6. Ğırkā vü zühd ü riyā ehliĝa hoştur ĝān-ĝah
Līk anıŋĝ raĝmıĝa kēldi külbe-i ĝammār hoş

7. Ey **Nevāyī** mey bile hoş tut özünġni kim imes

Bu fenā deyri ara bolmaq demī hūş-yār hoş

266

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

70b

1. Hūşı yok könglüm cünün deştide bir şeydā imiş

Kim anıñg qaşıda Mecnūn asru köb dānā

2. Tutti sarıġ lāleler ruhsārı eşkim birle reng

Dēme ey ra‘nā-yı gül-ruġ kim gül-i ra‘nā imiş

3. Bir bir āhim dūdınıñg medd ü sevādın körġen il

Zülfi hecrinde saġıñgaylar ki bir yeldā imiş

4. Tilbe könglüm ħālını bilmek temennā ēyledim

Yıllar irmiş kim cünün deştide nā-peydā imiş

5. Dēdim isley ‘anberīn zülfünġni al başım ‘ivāz

Dēdi kim sēn tilbe başında ‘acab sevdā imiş

6. Ey ġanī ‘ uşşakdın müstaġni oldunġ bilmediñġ

Kim fenā ehliġa sulţanlıġdın istignā imiş

7. Anđlamas irdim **Nevāyī** ħālin ol ay kūyide

Her kiçe tā şubĥ işi feryād u vāveylā imiş

267

Ve eyzan nevvera-'lahu mirkadehu

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

1. Mēni 'ışķ içre diken 'āķıl u ferzāne imiş

Dēgey ol kim sözün işitse ki dīvāne

2. Yapsa yüz her kiçe könglüm kuşıdın taŋg yok kim

Melek ol şem'-i cihān-tābğa pervāne imiş

3. Kaşr ol ĥüsn şehiniŋg imiş andaķ 'ālī

Ki felek küngüresi kaşrıġa dendāne imiş

4. Közlerim andın imiş kan u remed 'aynıda kim

Derd hem-kāse muŋga hecr aŋga hem-ĥāne imiş

5. Zaĥmı köb tende cünūnluk köngül ārāmıdın

Tilbeler meskenide fehm oldı ki virāne imiş

6. Cennet ü kevşer ümīdi bile öldünġ ey şeyĥ

Bil ki naĥd uşbu fenā deyride mey-ĥāne imiş

7. Zühd ile êy ki Nevāyîni ögersin kördük

İşi ösrüklük imiş hem-demi peymāne imiş

268

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

71a

1. Nūr-ı mäh tüzmegey irdi kaçā bu cism-i vîrānımnı kâş

Çünkü tüzdi salmağay irdi anğa cānımnı kâş

2. Ten öyige cānnı salğaç kıılmağay irdi muķīm

Ol öy içre köngül atlıg zār-ı hayrānımnı kâş

3. Boldı çün cān u köngül bārī nazār şem‘i bile

Қılmağay irdi münevver çeşm-i giryānımnı kâş

4. Çün ‘adem şahrāsıdın kildim vücūd eyvānıgā

Bozğay irdi merg seyl ābı ol eyvānımnı kâş

5. Çün tüzeldi ten öyi kaçğay idi andın revān

Yok köngül dīvāne-i rüsvā-yı nādānımnı kâş

6. Çün anı hem kaçmadı kūr êtse irdi tīg ile

Köz digen kaçan yaş ile ālūde-dāmānımnı kâş

7. Çün bu dağı bolmadı kılmasa irdi cānıma
Munça zībā vü melīh u şūh cānānımnı kāş
8. Çün bu yanglığ boldı cānān kıoysa irdi merhemi
Geh gehī körgeç köngülde dāđ-ı hicrānımnı kāş
9. ‘Işk içinde çāre ölmekdin Nevāyī dime Hāķ
Rūzī itkey la’l-i cān-bahş Āb-ı hayvānımnı kāş

269

Ve eyzan ‘afāhu llahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. ‘Āşık oldum bilmedim yār özgelerle yār imiş
Allah Allah ‘ışk ara mundaķ belālar bar imiş
2. Kıaddığa il meyli bolđandın köngül āzürdedür
Ol elifdin zārlarınđ ħāşılı āzār imiş
3. İlge nāvek urdı mēn öldüm irür bu ũurfe kim
Cānım itken rīş il bağrığa kirgen ħār imiş
4. Rīşte kim mühlik yaram ağzını tiktım anđladım
Kim kefen cinsi kırağdın sovrđđan tār imiş

5. Kūyi dīvārđın ađrđk tenđa tūşken sāye dik
Seyl-i ğamdđn imdi sāye ornđđa dīvār imiş

71b

6. Cānđa taĥvīf eyledim tđđ-i helākidin anıñđ
Bilmedim bu ol işdin minnet-dār

7. Ey **Nevāyī** ĥūblarnı kōrme āsānlıđ bile
Kim birev kim saldı ūzmek kōñđül dūşvār

270

Ve eyzan ħaddesa-l'lahu sirrehu

Mef' ū lū/Me fā' ī lūn/Mef' ū lū/Me fā' ī lūn

--v/v-- --/-- v/v---

1. Cevzā kūnidin dađđı ol ħihre cemīl irmiş
Yeldā tūnidin dađđı ol zūlf ŧavīl irmiş
2. Her ħatre kōñđül ħanı cān birdi ōlūk tenđa
Ĥāşīyyetini sorduk la'lingđa ħatīl irmiş
3. Gūl-zār ara nīlūfer aĥıldı gūmān ēttim
Ĥāl ornđđa her yūzde bir ħatıra-i nīl irmiş
4. Hicrān tūni def' olđaĥ bildim ki yūz aĥıp-sin
Ĥurşīd vūcūdđđa tanđ nūrı delīl irmiş

5. Āvāre köngül istep cān tendin alur ‘ışkıñg
Ol tilbege kim itmiş gūyā bu kefil irmiş
6. Āyīn-i ana‘at tut ‘izzet tiler irsenĝ kim
İrmiş ama‘ ehlidin her kim ki zelīl irmiş
7. Könglini **Nevāyī**ning alsanĝ nazar ylep kör
Kim derd ile dāĝ içre hāli ni abīl irmiş

271

Ve eyzan tābellahu serāhu

Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn/ Fe‘ ū lūn

v-- --/v-- --/v-- --

1. Biziñ şeydā köngül bī-āre bolmış
Melālet detide āvāre bolmış
2. Urarda dem-be-dem hārāĝa baın
Sünĝekler anda pāre pāre bolmış
3. Belā tāĝı ara yatanda bīmār
Hired sūbhānı hār u hāre bolmış
4. ara ıldı niūk kim rūzgārım
Anıñ hem rūzgārı ara bolmış

72a

5. adeh urşīdi anı kim amıdın
Sirişkim kevkebi seyyāre bolmış

6. Ana bes kim yaar taş stide taş
Tenide yara zre yara bolmış

7. Nevāyī āredin kb dime sz kim
amınga āresizlik āre bolmış

272

Ve eyzan nevvera-'lahu abrehu

Me fā' i lūn/Fe i lā tūn/ Me fā' i lūn/Fe i lūn

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Birev ki deyr sarı zāhir eyledi ilāř
Burunı nef' i bu kim hān-ahdın oldu alāř
2. alāř istesen andın 'ayān ıl ilāsın
Ki yok kişige alāř itmeyin 'ayān ilāř
3. 'Avām zāhiri dik ılmaana zāhirini
Müyesser olmadı bāın işi niuk ki avāř
4. Birevge āř 'ināyet bu yolda 'ām oldu
Ki 'ām řūreti birle zini eyledi āř

5. Semā‘-vecd ile eger bolmasa müyesser imes

Ki külgü bā‘ışidür kılsa fıl özin rakqāş

6. Beḳā dūrin tileben tırge ğarkalıĝ ni asıĝ

Bu dūr taparĝa fenā bahrı içre bol ğavvāş

7. Nevāyī istese ḳatlin ḥabīb sin yana ol

Ki ‘ışḳ tıĝı şehīdiĝa beyle kildi ḳaşāş

273

Ve eyżan lehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Min mini ḳıldı riyāyī pārsālıĝdın ḥalāş

Pārsālıĝ yoḳ ki ‘aceb ḥod-nümālıĝdın ḥalāş

2. Ḥān-ḳah ehli yoluḳsa mestlıĝdın tanıman

Şükr kim boldum alarĝa āşınālıĝdın ḥalāş

3. ‘İşḳ ḥalvet küncidin saldı mini mey-ḥāneĝa

Ḳıldı zindān ğuşeside mübtelālıĝdın ḥalāş

72b

4. Deyr pīri cūr‘asın tapmay kim oldur şāĝlıĝ

Deyr ara ger ārzü ḳılsam gedālıĝdın ḥalāş

5. Ey cefā-ger bir vefā kııl kim ekevlen bolğa-biz

Mèn cefā çekmedin ü sèn bī-vefālıǵdın ħalāş

6. Sākiyā hecr ü ħumār içre yetip-mèn cānıma

Bir ħadeĥ birle mini kııl bu aralıǵdın ħalāş

7. Ey **Nevāyī** bī-nevā istep sini dildār u sin

Ger nevā ister-sin olma bī-nevālıǵdın ħalāş

274

Ve eyzān ħaddesa-l'lahu sirreĥu

Fā' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fā' lūn

-v- -/vv- -/vv- -/ - -

1. Ķatlı üçün ilge çü ta'mīm ile birdinǵ tenķiş

Ölgüm irdi mēni ger kıılmasanǵ irdi taĥşīş

2. Ħırşı ol şūĥnıǵ il ħatlıǵa bardur ança

Ki ecel ħācet imes eylemek anı taĥrīş

3. Hecriidin 'ışķ otıda tapmadı köñglüm maĥlaş

Gerçi ot birle bolur ħalbğa birmek taĥlīş

4. Yār hecrıde devā güldin imes kim birmes

Kimsege Yūsuf isi ħan ara her pāre ħamīş

5. Heçr bildim ki Һarīs oldı cihānda maҺrūm
Bolmamağ mümkin imes yār vişāliğa Һarīs
6. Ƙıl fenā dersi ara özni mūlahħhas ki imes
Sūd keşfide bu ma‘nīniň oğumağ telħīs
7. Yārdın ayru Nevāyī öziğe ister ölüm
Ey ecel cāniň üçün bërme anğa köb tenķīs

275¹⁶⁰

Ve eyzan tıbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

v v - - / v v - - / v v - - / v v - -

(-v- -) (- -)

1. Ƙıla alğança riyā ehlidin itkil ī‘rāz
Yaħşırāk şıdķ ile ‘āşī ki riyālīg murtāz
2. Mücrim-i şādık irür ‘özr bile Ƙābil-i feyz
Mu‘cib-i zühdķa bolmas mütecellī feyyāz
3. Özlükünğ seylidin aħlāķ-ı zemīniňni kiter
Kim kiter mühmel ile niçe muħālif emrāz

73a

¹⁶⁰ Bu gazel, Ali Şir Nevāyī'nin dört Türkçe Dıvān'ında bulunmayıp Devāvīn Nūshāsı'nda tespit edilmiştir.

4. Baş aqardı köz aqardı vü aqarmas könğlüng
Tiresin her niçe kim tutti sevādınğnı beyāz

5. Çik riyāzet velī iş ornıda tutma anı kim
Bu riyāzet durur ol kim ‘ivāzı keldi riyāz

6. Barça iş vaqtıda haq bolsa kirektür ğaraızınğ
Bu ğaraızdın çü bolur def^ç kirekmes aĝrāz

7. İkki barmaq ki tutar sīmni mıkrāz kibi
Faqr tārın daĝı qat^ç itküçidür ol mıkrāz

8. Her ni allınğğa kélür haqdın irür çün ‘arız
Bes taħammül qılıban eyleme her dem a‘raız

9. Cehl ‘aybını Nevāyī n’itiben yaşurgay
İl közi açuq irür ger özi itkey iĝmāz

276

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. İstesem būsı lebidin cān tiler cānān ‘ivāz
Könğli birle dēse cānān az durur yüz cān ‘ivāz

2. La‘lîng ağızıma ala alman ayağı tofrağın
Tapsam itmen mekş eger cān istese cānān ‘ivāz
3. Pāy-būsı hem imes ḥaddim ayağı tofrağı
Ger müyesser bolsa cān bērmek bolur āsān ‘ivāz
4. İtleriniᅇ ḥāk-i pāyın körgeli hem rāzi-min
Ger tiler aldınᅇ karar u hūş ḥānumān ‘ivāz
5. Vaşlı ger bolmas müyesser yüz tümen cān u cihān
Ger bērilse utruda bērmek imes imkān ‘ivāz
6. Sāḳiyā tut la‘l-gün mey bahırın zevrāk bile
Kim irür bir cür‘asıᅇa naᅇd-ı baᅇr u kān ‘ivāz
7. Ey **Nevāyī** ‘ışᅇ terkin eylegil nivᅇün ki mēn
Vaşlı üçün bērdim ü boldı maᅇᅇa hicrān ‘ivāz

277

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

73b

1. ‘Ārızınᅇdur āfitāb-ı ‘ālem-ārādın ᅇaraᅇ
Cān fezā nuᅇkunᅇdur enfās-ı Mesīᅇa’ dın ᅇaraᅇ

2. Açmağay-min köz min-i dīvāne ḥüsnünġ bolmasa

Her perī-peyker cemālīga temāşādın ġaraż

3. Oğ tikilsün közlerimge bolmasa oğ dik ħading

Bağ ara her dem hevā-yı serv-i ra'nādın ġaraż

4. Şām-ı hecrim zülf-i müşġiniġdin olsun tīrerak

Ger imes köġlümde zülfünġ müşġ-i sārādın ġaraż

5. Cān birip la'limni isterdin ġaraż nédür dème

Kim besī zāhir durur cānā bu sevdādın ġaraż

6. Derd ü miḥnet çıkmekimdin ħaşdım anıġ küyidür

Ka'bedür sālikke ħat'-ı küh u şahrādın ġaraż

7. Ey Nevāyī yārınġ mihr ü vefāsın isteme

Ķılmağan bolsanġ köġgülge zulum ü bīdādın ġaraż

278

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

(Fā' i lā tün)

(Fā' i lün)

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

(-v--)

(--)

1. Ger budur k̄āmet-i ra‘nā bile zībā ‘ārız
Serv boy çikmes ü açmas gül-i ra‘nā ‘ārız
2. ‘Ārızımın bir ayağ birle kızart ey sākī
Niçe sürtey ayağınğga min-i rüsvā ‘ārız
3. Ayğa gül-güne meger sürtti meşşāta-i çarh
Yā sanğa meydin irür gül kibi hamrā ‘ārız
4. ‘Ārızım sebzeğa her gül-şen ara sürter-min
Sanğa tā sebze-i ter eyledi peydā ‘ārız
5. Taqatım yok iki ot birle mēni örterge
Āteşin la‘l manğa eyle ‘ayān yā ‘ārız
6. Perde yapkıl ki haṭınğ eyledi bī-ḥāl mēni
Min ḥod öldüm kıla almağşa temāşā ‘ārız
7. Ey **Nevāyī** tilesenğ devlet-i bākī tapmak
Almağıl deyr-i fenā yolıdın ašlā ‘ārız

279

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

74a

1. Disenĝ ki faqr ʔarĩkĩnĩ eyleyin mażbũt
Kirek ki zũhd ü riyā birle ƙılmasanĝ maħlũt
2. Bu yolda ŧarʔ-ı fenādur eger ƙadem ƙoysanĝ
Kirek becā kitürsenĝ ni kim irür meŧrũt
3. Kiŧi ki zāhiri āŧũftedür zamĩriĝa baƙ
Besā ki ma‘nĩ irür pāk u lafz nā-merbũt
4. Könĝül ŧaħĩfesidin def˘ ƙıl havātırĩnĩ
Ki ŧafħa zāyi˘ olur çũn çĩn ƙılur menķũt
5. Disenĝ özũmdin itey ĝayr ŧũretin iŧķāt
Özũnĝdin eyle burun özlükünĝni oķ mesķũt
6. Fenā riyāzetide¹⁶¹ ƙaddin eylegen çevĝān
Ƙaŧında ĝũyçe yoktur bu ĝũnbed-i maħlũt
7. Nevāyĩyā dir isenĝ taŋĝla bolmayĩn maķbũz
Bu kũn cihān ilige özni eylegil mebsũt

¹⁶¹ **Riyāzet:** “Nefsi kırıp dünya nimetlerinden uzak yaşamak”tır. Çekici ve zararlı ŧeylerden uzak kalarak zor ve faydalı olanları yapmaya ŧartlanma gerektirir (Uludaĝ 2001, s. 397).

Ve eyzan kaddesa-l'lahu rühehu(rühahu)

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kıldı bāṭıl mihrdin her niçe kıldı yār şart
Şart köb bozdı nidin kim eyledi bisyār şart
2. Şart mihr eyler bu kün andağ unuttur taṅla kim
Hergiz itmeydür digey-sin ol perī-ruhsār şart
3. Kūyide kim pāy-būsı birle 'izzet istese
Barur anda eylemek tofrağ dik özni h'ār şart
4. Eyledi şart-ı vefā līkin kaçan bar i'tibār
Mestlığdın her ni kılsa kāfir-i hūn-h'ār şart
5. 'Işk terkide kılıp köb şart bozduṅ ey köngül
İş ki kılmak mümkün irmes kılmagıl zinhār şart
6. Deyr pīri hidmetiğa ey köngül bel bağladıṅ
Bil kim uş bu bağlamakça bar idi zünnār şart

7. Tā tirig-min ‘ışk terk itmey dēben şart eyledim

Şart kılğan eyle dik bārī Nevāyī vār şart

281

Mef’ ū lü/Fā’ i lā tü/Me fā’ ī lü/ Fā’ i lün

--v/-v-v/v--v/-v--

74b

1. Ruhsār ile lebiñgin iter köñglüm inbisāt

Kim gül çağıda bāde irür mūcib-i neşāt

2. Ay ay sipihr ‘arşasında özni satma köb

Şāhım ruñın unutma ki hālī imes neşāt

3. Kılmanñ nezāre ağızığa köb kim tapılmağay

Hurşid içinde zerre ni köb eylep ihtiyāt

4. Ol şuh niçe ğayr bile bolsa muhteliñ

Mēn ğayri birle mümkin imes kılmañ ihtilāt

5. Şehler dime ki kulluğuma boldı münharit

Ger kullarınñning ortasında tapsam inhirāt

6. Koyma köñgölni dehrniñ iski ribātığa

Sāyirğa çün maħall-i ikāme imes ribāt

7. Āşüfte bolsa nazm Nevāyīğa ey perī
Dīvāneler sözide ʔama‘ kılma irtibāt

282

Ve eyzan ʔaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Hālleriniᅅ noʔtasıdın taptı zīb ol ʔurfe hıa
Gerçi hıaᅇ üzre bolur bir noʔta vü bolmas nuʔaᅇ
2. Yüz üze hıaᅇdın nezāre eylegil ger körmediᅅ
Ey köᅅgöl kün şafhasıda tün sevādı birle hıaᅇ
3. Heer şāımı ayı ruhsāriniᅅ saᅅınsam kılma ‘ayb
Kim başar ᅇissi ʔaranᅅu kiçede kıldı ᅅalāᅇ
4. Serv çün asru biyik süsen beᅅāyet pest idi
ᅇāmetiniᅅ ᅇayru’l-umūr āyiniᅇidin taptı vasaᅇ
5. Seyl-i eşkim rüdü ikki kıldı ‘ālem mülkini
Güyiyā ‘ālem irür Baᅅdād u eşkim seyli şaᅇᅇ
6. Tevsen-i himmet bile ʔat‘ eylegil deᅇt-i fenā
Yoksa bu yolda boluptur tevsen-i gerdün saᅅaᅇ

7. Ey Nevāyī mey baṭī ḳanın akız bezm içre kim
Ger kebāb eyler velīkin ilni mest eyler bu baṭ

283

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

75a

1. Yüzünġ yanında kim baş çekti her yandın mu‘anber ḥaṭ
Gül üzre müşkdin kil-k-i ḳazā ḳılmış muḥarrer ḥaṭ
2. Cemālinġ şafḥasıġa ikki ḳaşınġ maṭla‘īdur kim
Yazıptur ḳātib-i şun‘anı ḥüsn ehli üçün ser-ḥaṭ
3. Gül-i ruḥsārınġa köb zīb bērdi sebze-i ḥaṭṭınġ
Be-ġāyet ḥoş-nümā irmiş ḳızıl kāġıdda aḥzar ḥaṭ
4. Yüzünġnünġ tigreside ḥaṭ mudur yā sun‘ pergārı
Ḳuyaşnınġ devriġa taḥrīr üçün çekti müdevver ḥaṭ
5. Yüzünġnünġ dāġı birle encümünġdin ni asıġ ēy ay
Ḳuyaş dik ‘arız üzre ḥoş turur ger ḥāl irür her ḥaṭ
6. Mēni maḥmūrluġ rencidin āzād itsenġ iy sākī
Yazar-min gerçi ilġim titremekdin kilse ebter ḥaṭ

7. Hıñıñ vaşfıda her ni kim sevād itmiş köñgöl andın
İrür bir ‘anberīn zencīr sevdā ehliğa her hıñ

8. Körünür gül kibi ‘ārızda müşkīn hıñ besī dil-keş
Varağ ger hūb imestür hūb imes yazmağ müyesser hıñ

9. Nevāyī birme pendim hāşşa hıñ baş çıktı ol yüzdin
Çıka alman hıñdın her niçük kim çikse dil-ber hıñ

284

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün(Fe ū lün)

v-v-/vv- -/v-v-/vv-(--)

1. Ni nuñk-ı dil-keş irür veh ni dil-rübā elfāz

Mesīh nuñkıda yoğ beyle cān-fezā elfāz

2. İrür huçeste közünğ feyz mevciniñ tiñgizi

Tiñgizde her sarığı dürr-i bī-bahā elfāz

3. Sözüñgde pīr-i hıred tapmadı gılağ aħkām

Tiñgde sehv ile hem ötmeyin hıñā elfāz

4. Sañğa nedīm oluban Cībrīl kim kitürüp

Bir āşinā kaşıdın barça āşinā elfāz

5. Sipihir cevfade deryā vücūdiñg içre sözüñg
Bu baħr içinde cevāhir sözüñg ārā elfāz

75b

6. Sözüñgde pīr-i ħired tapmadı ğalaṭ aħkām
Tiliñgde sehv ile hem ötmeyin ḥaṭā elfāz

7. Sañga nedīm oluban Cībrīl kim kitürüp
Bir āşinā ḳaşıdın barça āşinā elfāz

8. Sözüñgde lafzın işitkeç ‘Arab faşīhleri
Birisi ḳılmadılar sözge ibtidā elfāz

9. Nevāyī eyledi na‘tınğnı vird bolsa ni tañg
Anğa kelām revān-baħş u müntehā elfāz

285

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Fe‘ ū lün

v-- -/v-- -/v-- -

1. Lebiñgdin boldı bu mehcūr maħzūz
Anıñg dik kim şekerdin mūr maħzūz
2. Sözüñgdin tapsa ḥaz köñglüm‘aceb yok
Ki şerbetdin bolur rencūr maħzūz

3. İmes hecrinġ köyüp könglüm ‘ilācı
Ki bolmas Őu‘ledin maħrūr maħzūz

4. Saçınġdın ‘arızınġ körgüz ki ilni
Ķarangu tünde eyler nūr maħzūz

5. Lebinġġa cān fidā kim kıldı cānnı
Bu aqşam asru nā-maħdūr maħzūz

6. Ķumār öltürdi tut sākī Ķadeħ kim
Mey olmay bolmadı maħmūr maħzūz

7. Nevāyī könglini bozdunġ Ķıl imdi
Ētip vaşlınġ bile ma‘mūr maħzūz

286

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Mihr ile ger kildi çarħ eyvānı rif‘atdın menī‘
Cām Ķoyġan deyr tākın anġlaġıl andın refī‘

2. Deyr cennetdür kör anda cilve-ger hem muğ-beçe
Şekl kim zāhir kılıptur hūr u ğılmāndın¹⁶² bedī‘

76a

3. Sāḳiyā çün devr ara saldıñg hilālī cāmni
Bil kim ol sırr içre bar özge kevākibdin seri‘
4. Ger çıķıp mesciddin oldum büt қаşıda ğam yimen
Şāyed ol cürmümğa uş bu t̄a‘atım bolğay şeni‘
5. Mèn ki deyr oldı mañga taḳvā vü t̄a‘at buḳ‘ası
Ölgenimde küfr gūr-sitānın eyler-min baḳı‘
6. Boldı sāḳīniñ ğül-i ruḫsārı ğülgül bādedin
Tut ğanīmet kim yigitlik faşlıdur faşl-ı rebī‘
7. Hān-ḳahdın kim Nevāyī dik barur mey-ḫāneğa
Anda oḳ ḳoy dik riyā vü ‘ucb fi‘l-i şeni‘

287

Ve eyzan revveha-l'llahu rūhehu

Mef̄ ū lü/Fā‘ i lā tü/Me fā‘ ī lü/ Fā‘ i lün

—v/—v—v/v— —v/—v—

¹⁶² **Ġilmān:** Arapçada “yeni yetişen delikanlı” anlamına gelen kelime, “cennet hizmetkârları” yerine de kullanılır (Pala, 2004, s. 167).

1. ‘İzzet ama‘ kim eylese terk itmeyin ama‘
Ol harlıka mcib irür ‘azze men ana‘
2. Tum-ı ama‘ ki harlık olmuş anıng yeri
Sn beyle har tumın ikip ılma gl ama‘
3. Nefsing helkin iste v tapsang anı helk
Zinhr mtem ehli kibi ılmağıl ceza‘
4. Nivn ki t tirig durur ol zlim-i la‘in
Knglmgedr felket  cninggadur veca‘
5. Rhngga Őhat olsa melyik bolur siph
Nefsingga uvvet olsa Őeytin bolur teba‘
6. Terk itme gadr u ‘aczga köngülni salsa fiş
oyğıl riy v ‘acebga ger baş iker vera‘
7. Ch ehli far içre Nevyiga iktid
Eylenğ ki bu trka anga kildi muhtera‘

288

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfsehu

Me f‘  ln/ Me f‘  ln/ Me f‘  ln/ Me f‘  ln

v---/v---/v---/v---

1. Kızıl könglek tigin ‘arızğa yapsanğ vechi yok vâkı’
Kuyaş allıda körmeydür kişi gül-gün bulut mânî’

76b

2. Yüzi dik mümkün irmes ey muşavvir çikme zahmet kim
Kuyaş cürmin koşup cell iylesenğ reng olğusu zâyi’
3. Lebi hem örtedi cānım hem aççığ söz didi ya‘nî
Çüçüglükdin ısıtkağa açık şerbet irtür nâfi’
4. Yüzin açsa niçe kılsam nazār ağzını körmes-min
Nazārğa gerçi kilmes zerre hürşîd olmayın t̄ali’
5. Cemāl açқан sayı mecnūnluğum aşsa ‘aceb irmes
Perīniñ cilvesi sevdāğa hergiz bolmadı dāfi’
6. Lebiñ cānımğa kılsa meyl derdiñğ haste köñglümge
Tanğ irmestür nidin kim iyler eşyā aşlığa rāci’
7. Közüñğ fikri bile ten halvetide nā-tüvān köñglüm
Riyāzet ‘aynıdır künde bir bādām ile k̄ani’
8. Fenā yolığa özlüktin şürü’ itkenge yār oldı
Ger olsa hādi-i tevfiķ açuğdur bî-ḥad ol şāri’

9. Nevāyī deyr ara ger büt-perest ü mest ise tanğ yok

Ni kılsa pīr-i deyr ol hem kılor çunkim irür tābi‘

289

Ve eyzan sitrallahu(setere-I'lahu 'uyūbehu)

Mef' ū lü/Fā' i lā tü/Me fā' ī lü/ Fā' i lün

--v/-v-v/v- -v/-v-

1. Kıldı uçar otağasın ol kätıl-i şücā‘

Hürşid ‘arızığa hemānā haṭ-ı şu‘ā‘

2. Ol yitmeyin henüz tekāverğa vāy kim

Mindin qarār u şabr u köngül kıldılar vedā‘

3. Meydānga çaptı tevsenin ol nev‘ kim digil

Kim çarḥ şeh-süvārı bile kılgusı nizā‘

4. Yüz fitne saldı ğayr mükerrer ki eylemiş

Bīdād u zulm ṭavrıda yüz nev‘ iḥtirā‘

5. Cānnı atı ayağığa didim nişār itey

Līk irmes irdi közge körüngüçe bu metā‘

6. Ser-keşlik itme şu‘le dik örterge ilni kim

Asru bat inḥitāṭ tapar andaḳ irtifā‘

7. Baştın **Nevāyīyā** çıkar özlük hayālını
Ger ser-zeniş bile dir isenĝ körmeyin şudā‘

290

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Leblerinĝdin her nefes cānı tiler-min müntefi‘
Münkatı‘ bolmay nefes bolmas ümīdim münkatı‘
2. Kōz yumup açkunça veh yüz katl kılmaĝ yok idi
Beyle şıfatlarda meh-veşlerĝa sin-sin muħteri‘
3. Köktedür āhım ĝuruĝ tendin itip munĝluĝ köngül
Şu‘le def‘ olmay otundın dūd bolmas mürtefi‘
4. ‘Işĝ u derd u şevĝ könglüm içredürler āh kim
Tā ni kılĝaylar bolup mundaĝ belālar müctemi‘
5. ‘Işĝ ili ĝavĝāsıdın derdim disem mefhüm imes
Hāşşa kim ol anĝa dir-min ĝod irmes müstemi‘

6. İstesenġ deyr-i fenā sırrıġa tapmak ıttılā‘
Mestliġdın bolmaġıl devrān işige muıttalı‘

7. Ey Nevāyī kıl fenā ‘ilmını yahşı kesb kim
Eylegey-sin def‘ eger taıvā bolursa mübtedi‘

291

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū l

v-- /v-- /v-- /v--

1. Körüp ‘arızıñġ yıġlasam yok bedī‘
Kilür seyl bolġanda faşl-ı rebī‘

2. Niçe ‘ışık ara bar isem tenġ dil
İrür ol öy ikki cihāndın vasī‘

3. Gümān kıлма ‘ışık ehlini hāk-sār
Ki himmetleridür felekdin refī‘

4. Demim otı kökke çıkar eyle tız
Ki berık inmegey yirge andaık serī‘

5. Yüzünġ allıda gül hadışın dimen
Hoş irmes laıf ilge lafz-ı şeni‘

6. Eger zühd idi cürmüm ey pîr-i deyr
Ni ğam bolsa cürmümğa luḡfunġ seḡî‘
7. Nevāyî eger yâr irür bezle-gūy
Bedî‘ ildin irmes bedāyi‘ bedî‘

292

Ve eyẓan ḡaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Heçr otıdın şām eger min dik imes bî-ḡāb şem‘
Rište-i cāniġa nivçün saldı pîç ü tāb şem‘
2. Bir ḡuyaş heçride ger köymes nidin bes min kibi
Kevkeb-i eşkin töker andaḡ ki dürr-i nāb şem‘
3. Meh-veşim dik dime kim bolmış libāsı la‘l-gün
Min kibi ḡan yaştın oldı ġarḡa-ı ḡun-āb şem‘
4. Kice kim tîre külbemni yarutḡay ol ḡuyaş
Taḡe imes encüm dik olsa ol kiçe nā-yāb şem‘

5. Ğam tūni ol ay ĥayālidin bozuĥ kōnĝlūm yarur
Gūşe-i vīrānĝa besdür pertev-i meh-tāb
6. Tīre şāminĝ feyz nūrıdın disenĝ kim yaruĝay
Tutĥıl ol yanĝlıĝ ki tutmış gūşe-i miĥrāb şem‘
7. Ey Nevāyī ol ĥuyař ĥoyĝaç şebistānımĝa yüz
Reşkdin sīm-āb eşki dik bolur sīm-āb

293

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ol ĥuyařtın taptı bu aĥşam biziĝ kāşāne şem‘
Ķılmasun bu öyni dūdıdın ĥaranĝu yana şem‘
2. Bend ayaĝıda legendin başıda saĥ dūdıdın
Ol perī hecrinde min dıkdür meĝer dīvāne
3. Yol şeb-istān içre tapmas her kiĥe kiltürmese
Ol ĥuyař dīvān-ı ĥüsnidin niĥe pervāne
4. İste gāhī bizni daĝı ey meh-i ĥar-geh-nişin
Kim bolur fānūs ara pervāneĝa hem-ĥāne şem‘

78a

5. Nāle kılmas til çikip kim uyku istep yārga
Ser-güzeştidin kiçe dir gūyiyā efsāne şem‘
6. N’itti bir kün yarusā sindin yıķılıĝan külbemiz
Çun tapar ay pertevidin dāyimā vīrāne şem‘
7. Tanĝ imestür her biri ger bolsa dürr-i şeb-çerāĝ
‘Ārızınĝ hecride tōkse eşkidin her dāne şem‘
8. Bu şeb-istān içre kildi farķıĝa tīĝ üzre tīĝ
Başı üzre çunki ķoydı tāc-ı zer şāhāne şem‘
9. Ey Nevāyī örteĝil cān u könĝül pervānesin
Kim bu aķşam ‘ārızıdın iyledi cānāne şem‘

294

Ve eyzan nevvera-l’lahu madce ‘ahu/nūra-l’lahu madce ‘ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Tarttım renc-i ĥumār eylep mey-i aĥmer şama‘
Ol kişi dik kim ķazar taĝ eyleben gevher şama‘

2. Lāle cāmı dürdi dik hem dest birse yaḥşıdur
Devridin ger eyley-alman lāle-gün sāğar ṭama‘
3. Sāḳiyā cām-ı lebingdin il ṭama‘ kılğanda nūş
Bizge ğamzenğdin irür bir cān-sitān neşter ṭama‘
4. Ḳatlime andın ḳıla alman ṭama‘ bir zehr-i çeşm
Min kim ü la‘l-i lebidin eylemek şekker ṭama‘
5. Diseñgiz kim bolmağay-siz min kibi dīvāne-veş
Ādemī-zād içre ḳılman bir perī-peyker ṭama‘
6. Pīr-i deyr allıda koydum naḳd-i cān ey muğ-beçe
Kim mañga bar irdi sindin la‘l-i cān-perver ṭama‘
7. İstedim vaşl u vefā didi Nevāyī ḳılmağıl
Bu ṭama‘ ḳıl ger ḳılur-sin mundın özge her ṭama‘

295

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. İstemes-sin ḥāṭır-ı uşşāḳ-ı ḥayrānıñnı cem‘
Yoksa nüvçün ḳılmadıñg zülfi-perişānnıñnı cem‘

2. ‘Işkınğ otığa köngül içre didim teskîn bir ay
Bu ki kıldım zâr cismim içre peykânıñnı cem‘
3. Asramakça yir iki közdin münāsib tapmadım
Arıtıp yüzni ki kıldım gerd-i meydânıñnı cem‘
4. Yağşı irdi ey köngül katlıñğ hod anıñğ tığdın
İtlerige birseler kâş iyleben qanıñnı cem‘
5. Ol perī mecnūnlarığa şad-yek olğay ey kıyaş
Çunki kılsañğ zerre-i bî-ğadd u pâyânıñnı cem‘
6. Ger tebessüm vaqtıda körsenğ lebin ey bāğ-bān
Yilge birgey-sin kılıp gül-berg-i handânıñnı cem‘
7. Ey **Nevāyī** nazmıñğ il könglin perīşān iyledi
Kıldıñğ il köngli üçün gūyā ki dīvānıñnı cem‘

296

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün/(Fā‘ ū lün)

v-v-/vv- -/v-v-/vv-(--)

1. Zihî berrâkıñğ izidin kamer ‘izârıda dâğ
Mu‘ayyen ikki arağınğğa sürme-i mâ zâğ
2. Çü yarutup yüzünğ otı felek şebistânın
Uyatıdın uçurup her araf nücüm-ı çerâğ
3. Şemîm kim saçıban zülf-i ‘anber-efşânınğ
Bolup şavâmi‘-i udsî ilige ‘ıtr u dimâğ
4. Ötüp çü add ü ‘izârınğ sipihr-i azardın
Bu nev‘ serv ile gül tapmayın yana ol bâğ
5. Ulusa zulmet-i küfr içre ıztırâb irdi
Yüzünğ uyaşı fûrûğıdın oldu muna ferâğ
6. Kitâbınğ özge kütübdin ki bar durur eblâğ
Belâğatınğğa münâsib Hâ eylemiş iblâğ
7. Bu bes ki ‘ayn-ı ‘inâyet bile közünğ tüşse
Tamuğ otığa **Nevâyi**’ni südrepen iltür ağ

297

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

79a

1. Gerçi yoktur lāle-zār-ı eşkime peydā kırağ
Dūde-i āhım bile kıoymağ bolur barığa dāğ
2. Güller olmış āteşin tā otluğ āhım tartıban
Eylemiş-min ‘ārızınğ hicrānıdın gül-geşt-i bāğ
3. Zūlf ara ol ‘ārız üzre zer-varağ her yan irür
Şām andağ kim yağılgay sūde her cānib çerāğ
4. ‘Āşık oldum ol melek-sīmā perī ruhsārığa
Eyle kim ot şu‘lesidin ilge germ olğay dimāğ
5. Ğam durur könglümde ol Şirīn şanemni körgeli
Tağ ara Ferhād olur kim kördi Ferhād içre dāğ
6. Devr rencidin disenğ kim lahzaī sağ olğa-sin
Devr ayağı içmekidin bolmağıl bir lahze sağ
7. Ey Nevāyī çü köngül bir dem açılmas bādesiz
İsteseng ol öyni rüşen dem-be-dem tutğıl ayağ

Ve eyzan tıbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Āh otı birle yüzünġ hecride kılsam geşt-i bāġ
Lāle yanġlıġ örtegey her bir şerer güllerge dāġ
2. Kırgeç ol ‘arızını yıġlar-min tüşüp baġrımġa cüş
Eyle kim güldin yaşarġay köz kıızıġ bolġaç dimāġ
3. Yüzge kim sançıp benefşe istediġ ġüsünġġa zīb
Güyī ol kevd birle rüşen eyler-sin çerāġ
4. Dāġ u kanlıġ çāk çāk olġan köġgüldedür ġaminġ
Lāle taġ içre bolur kim kördi lāle içre taġ
5. İkki gevher kim bināġüşünġdadur encüm kibi
ġüsün ara ay dik yüzünġ allıda tutmışlar ġulaġ
6. Bādedin bir dem ferāġat isteme ger istesenġ
Derd ehli miġnetidin tapġa-sin bir dem ferāġ
7. Yār ayaġın suġa çün saldı közüm toldı sirişġ
Ey Nevāyī beyle balıġġa kirek mundaġ bulaġ

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

79b

1. Ža'if cismim ara bir biriniᅇ üstide dāᅇ
 uruᅇ yıᅇa uzedür yafraᅇ üstide yafraᅇ
2. İvürse her sarı taᅇᅇ yoᅇ yüzini āhımdın
 Ki ayalur yil eger asru sedd bolsa erāᅇ
3. emēᅇa ᅇamzede köᅇlümni ikme ey bülbül
 Ki kildi cuᅇda vırāne künci ᅇüᅇe-i bāᅇ
4. Yaram fetīlesi zaᅇmıᅇni köydürür her dem
 Meger ki an aᅇᅇa ᅇāᅇıyyet ire bolmıᅇ bāᅇ
5. Kirek ki oymasa bir dem piyāleni olıdın
 Zemāne ol ki tiler bu zamāne ire ferāᅇ
6. Yitiᅇti boynıᅇa āfet ki tuttı burnını il
 Yaruᅇlıᅇı bile ün ᅇem' boldı künde dimāᅇ

7. Hayālinġ itti Nevāyī başıda menzilge

Nidin ki bir tipede cārī oldı ikki bulaġ

300

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Zehr-i hicrānıġ çu 'İşim kāmını kıldı açığ
Nūş-ı vaşlınġ ilge yetkende maŋga yoġtur asıġ
2. Taş yaġdurgandın eţfāl ölmedim öltürdi hecr
Kim şu'ūbetde bular andaġ imes irdi ıatıġ
3. Eşġ ara öldüm yıġıştur imdi zülfünġ şestini
Kim su üzre kilgüsi deryā ara ölgen balıġ
4. ıatre ıatre ıan yaşımdın çihrem olmış iyle kim
Tım tım itkeyler kıızıl kāġıdnı kim bolġay sarıġ
5. Yüzde hecrinġdin ki tırnaġ ornı haţlar irdi ıan
Her birige eşġdin su açıban kıldım arıġ
6. Alġalı dünyā 'arūsın iy ki sattınġ naġd-i dīn
'Ömr satıp merg almaġ anġla bu satıġ alıġ

7. İsterem la‘liğa kılğay-min çüçüg cānım fidā
Ey Nevāyī anğa dir-min kilmegey nā-geh açığ

301

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

80a

1. Ança ol gānze sürdi körgüzüp bīdād u tīg
Sürmes ilge қatl-i ‘ām olğanda yüz celā vü tīg
2. Şu‘leliğ könglüm ara kör hañçer-i ‘ışkıñgı kim
Beyle āteş-kārlıg kılmay durur haddād tīg
3. Қatl itip kün olmadı veh ni itiktür tīg-i ‘ışk
Kim anıñg қаşında nerm āhınça yok pūlād tīg
4. Min min ü kūh-ı gāmım kim tağ tigi bes durur
Ğam sipāhı harbiğa ister ise Ferhād tīg
5. Tīg-i ‘ışkıñg ‘ālem ehlin öltürüp künd olmadı
Hīç қatl ‘ālem içre beyle birmes yād tīg
6. Tīg-i gāmzenğga ecel suyu meger virmiş қаzā
Kim yasay almas anıñg ol nev‘-i hīç üstād

7. Şest-i zülfünġ birle baħr-ı eşk ara tutqaç mini
Kimse başım kim balıķķa sürmedi řayyād tıġ

8. Yok bu gül-şen içre imkân-ı ferâġat beyle kim
Bergidin her yan çikiptür süsen-i âzād tıġ

9. Ey Nevâyî boġzunġa ġayvân suydın yaġsıraķ
Ger sürer kıatl itkeli ol serv-i ġürî-zād tıġ

302

Ve eyzan ‘aleyhi ve raħmeh ve’l maġfirah

Me fâ‘ i lün/Fe i lâ tün/ Me fâ‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Közünġ ki küfr ile yüz dıġa saldı vîrānlıġ
ġudāy üçün ti anı yok mudur müsülmānlıġ
2. Kıadıġ ki cilve üze cilve körgüzür her dem
‘Acab imes maġġa ġayrānlıġ üzre ġayrānlıġ
3. Lebiġni sorsam imes taġ ki tökti kıanımnı
Sorarlar anı ki bolġay birev bile kıanlıġ
4. Dimiş-sin öltüreyin ‘ıřķ ehlin iylep cem‘
Meger bilip-sin alar içre köb periřānlıġ

5. Ni hüküm iyle isenğ iyle hüsn mülkide kim
Saḡa müsellemler irür hūblarğa sultānlıg

80b

6. Cünūnnı terk itiben ‘āqıl ol didi zāhid
Bolur imiş beni Ādemğa munça nā-dānlıg

7. Diding Nevāyī eger vaşl tapsa öltüreyin
Fırākıñg içre gümān iyleding anı cānlıg

303

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Hecriidin her dem kıllur bu hātır-ı efkār havf
Zāhir itken dik ölümdin her zamān bīmār havf
2. Ey ki kāmıñg dōst vaşlıdın irür tapmaq hayāt
Kātl tıgı sürse düşmen kıllmağıl zīnhār havf
3. Vaşl bustānıda ger eymen imes-min ey refīk
N'ıyleyin kim hār-ı hicrāndın içimde bar havf
4. Hecri şāmıdur maḡūf u kātıl ey meh-veş ni tañg
Eyle mūhlik tīre tünde iyilesem izhār havf

5. Niçe kim düzağhdın olsa Һavf mağşer ehliğa
Minde hecrinğ şu‘lesidindür yüz ol miqdār Һavf
6. Salmay özlük nağhdın özdin tutmağıl deşt-i fenā
Kim ağır yüklükde bu yolda yiter bisyār Һavf
7. Ey **Nevāyī** hüşunğ olsa közleridin Һavf irür
Ol şıfat kim mestlerdin iylegey hüş-yār Һavf

304

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. ‘Işğ tābıdın olup-min min-i bīmār za‘īf
Tāb köb körse anıñg dik ki bolur tār za‘īf
2. Vaşlıda ivrülüben başığa dir-min kim öley
Veh ki bolmış-min anıñg hecride bisyār za‘īf
3. Ža‘f ara zārlıg āzürde kıılır köñglümni
Tapar āzārı bili çunki bolur zār za‘īf

81a

4. Һasteliğ bar ise yıllar kişi ma’lüm irmes
Min kibi körgüze-alğay mu nümū-dār za‘īf

5. Bolmuş on yılğı ölükdin maᅇga za‘f efzūnraᅇ
Veh ki cānlıē kiēi kim kōrdi bu miᅇdār za‘īf

6. Ża‘fdın Őeyᅇ ᅇutulēunē didi terk itsenē ‘ıēᅇ
Pir-i deyr allıda bu ᅇulı anıēē bar za‘īf

7. Ża‘f ara ᅇılma Nevāyīēa sitem ey ay kim
Beyle iyleptūr anı ᅇerᅇ-i sitem-kār za‘īf

305

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ger tenimde zāhir olmuş dāē-ı hicrān her ᅇaraf
Cānda ᅇod yüz anᅇa bardur dāē-ı pinhān her ᅇaraf
2. ‘ıēᅇ Őahrāsıda bar-min sāyir andaᅇ kim ᅇoyun
Dime ser-gerdān kizer Mecnūn-ı ᅇayrān her ᅇaraf
3. Kūyige pinhān barıp zaᅇmım ni yanēēlıē yaēuray
Kim ᅇayan barsam yaralardın barur ᅇan her ᅇaraf
4. Kōksūme kim tūēti bir ᅇār-ı ᅇasek ya‘ni kōēēül
Tā ki andın ᅇıᅇᅇalı bir nevk-i müjēān her ᅇaraf

5. Hindüyîdür bü'l-'acab bâzî-ger ol köz devride
Hind ili ehli temâşâ hayl-i müjgân her taraf
6. Tâze bolsun ol bahâr-ı hüsni kim ansız közüm
Dür-feşân olmuş niçük kim ebr-i nisân her taraf
7. Her taraf meydân ara yüz fitne¹⁶³ tüşti raḥm itip
Tevseningni çapmağıl kılğanda cevân her taraf
8. Çun Nevâyî dik hevâyî boldum ol ay hecridin
Ni 'acab yıl dik yüz ursam tartıp efgân her taraf

306

Müs tef' i lün/Fe' ü lün/Müs tef' i lün/Fe' ü lün

--v-/v- -/- -v-/v- -

81b

1. Bir katla bolsa irdi ol gül-'izâr 'âşık
Bolğay mu irdi munça allında h'âr 'âşık
2. 'Işık içre köyse irdi bir tün kıllur idi raḥm
Ġam şâmı āh otıdın çikse şerâr 'âşık

¹⁶³ **Fitne:** "Belâ, sıkıntı" anlamına gelmektedir. Divân şiirinde öncelikle kıyametle ilgili olarak kullanılır (Pala, 2004, s. 158).

3. Hārı ayağın efgār itmey ni fikri bolğay
Ger kılsa hāre birle köksin figār ‘āşık
4. Cānnı fidāsı kılsam ʔa‘n itmenğiz ki bardur
Yār allıda ölerge bī-ihtiyār ‘āşık
5. Şem‘-i cemālin açkaç örtenme kim ni tanğ kim
Köymek ara kirektür pervāne-vār ‘āşık
6. ‘Işık içre i‘tibārınğ ger yok bu mu‘teberdür
Bolsa kirek fenādın bī-i‘tibār ‘āşık
7. ‘Āşık isenğ Nevāyī köb za‘fdın tarıkmay
Ni bolğusıdur olmay zār u nizār ‘āşık

307

Ve eyzān kaddese sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Eşkdin cismim bināsın koymadı ābād ‘ışk
Āhdın birdi vücūdum tofrağın ber-bād ‘ışk
2. Heçr ara ğurbet yana bīmārlığ birle cünün
Kıldı cānım kısmeti bu nev‘ yüz bī-dād ‘ışk

487

3. Şu‘lesidin tüşti ot ‘ālemde ol yüz hecride
Her kaçan könğlümni kıldı örtemek bünyād ‘ışk
4. Hecr ü derd ü şabrsızlıg kıldılar kätıl bārı
Līk bu fen içre bardur barçağa üstād ‘ışk
5. Yüz fesānem bar anı körgen zamān ‘arz itkeli
Cilve kılgāç vāy kim birmes birin hem yād ‘ışk
6. Kātlini ‘ışk ehli tapmas cān birip tā iyledi
Ġamze tıgı birle meh-veşler közin cellād ‘ışk
7. Sindin örgengen kibi Leylī vü Şīrīn zūlm ü kīn
Mindin örgenmek kirek Mecnūn bile Ferhād ‘ışk

82a

8. Vaşl taḥsīli üçün ey şeyḥ taḫvī kıлма emr
Kim fenā āyinin iyleptür maḅga irşād ‘ışk
9. Ey Nevāyī ‘āfiyet kūyide sin bol şād u ḥoş
Kim mini derd ü belāga iylemiş mu‘tad ‘ışk

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu serāhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Saḡa ni ġam min kibi mecnūn-ı şeydādın yıraḡ
İş maḡadur sin perī-veş hūr-sīmādın yıraḡ
2. Hecr deştide ḡoyun dik her ṡaraf ser-geşte-min
Tā tüşüp-min ol hırāmān serv-i ra'nādın
3. Ay cemāliḡ istemem kim körge-min 'ālem ara
Bir dem olsam ol cemāl-i 'ālem-ārādın yıraḡ
4. Dige-sin şām-ı ecel 'ömrüm ḡuyaştın yaşurur
Ger zemānı bolsam ol zülf-i semen-sādın
5. Ger mini rüsvā öler-min sinsiz ey ārām-ı rūḡ
Hem yıraḡ irmes eger bolsanḡ bu rüsvādın
6. Ḳılma köb ey şeyḡ 'aybım hūn-ḡahḡa yitmesem
Kim ḡarābāt ehli ḡoşraḡ ehl-i taḡvādın

7. Tā yırax tüşmiş **Nevāyī** yār eger yād itmedi
Qılma könğlidin munıng yā Rab anıng yādın yırax

309

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Tā mini miñnet tünige mübtelā kıldı firāx
Rüzgārımnı sevādıdın qara kıldı firāx
2. Qan yaşım aqmağlığ irdi derd ile ğam hāceti
Hācetin öz qavm-i haylınıng revā kıldı firāx
3. ‘Āqıbet tā n’iylegey bārı könğülge derdni
Köb şu‘ūbet birle hālā ibtidā kıldı firāx
4. Cān u könğlüm her biri yığlarlar öz aqvālīga
Güiyā köksüm öyin mātem-serā kıldı firāx

82b

5. Vaşlığa şükr itmegen bolsam mağall-i ta‘n imes
Çun yüz ança kim kirek irdi sezā kıldı
6. Devr kör kim ol ki içti bir qadeh nüş-ı vişāl
Sonğğı qatla zeħr ile cāmın tola kıldı

7. Her dem ansız yüz ölüm irdi Nevāyī cānıĝa
Bir ölüm birle bu derdiĝa devā kıldı firāk

310

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

—v— —/—v— —/—v— —/—v—

1. Heç ara raħmınĝ kibi bolmas maŋĝa kem iřtiyāk
Belki ħüsünĝ dik füzünraĝdur dem-ā-dem iřtiyāk
2. İřtiyākım heçridin ‘ālemĝa tamsa ħaṭreī
Cānĝa yitkeyler ciĝerdin ehl-i ‘ālem iřtiyāk
3. Gerçi boldum derd taĝı līk ħaddim za‘fdın
Eyledi astıĝa ħalĝan ħāf dik ħam
4. Heçridin yalĝuz imes köymeklikim kim ansızın
Örteĝen cānımını hem hicrān irür hem iřtiyāk
5. İřtiyākım fūrħatıĝa çāreī ħıl ey refīħ
Kim ħarāb eylep turur ħālimni muħkem iřtiyāk
6. Dil-rübālar āteřin la‘lide andaĝdur ki ot
Fūrħat ehliniĝ ħatıħ cānıĝa mübhem iřtiyāk

7. Āh dūdıdın qara irmes **Nevāyī** kisveti

Kim anıñg allıǵa salmıǵ beyle mātem iştiyāq

311

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ey kelām-ı cān-fezāyınǵ naqđ-i cāndın yaǵsıraq

La‘l-i cān-bāǵsınǵ ḥayāt-ı cāvidāndın yaǵsıraq

2. Gerçi hecrynǵdin yaman ḥāletde-min līkin mañǵa

Kim ki andın yaǵsıraq yoq sin-sin andın

3. Halk terk-i ‘ıǵkınǵ iylerge birevni qatl üçün

Ger tiler-sin tapmaǵunǵ min nā-tüvāndın yaǵsıraq

83a

4. ‘Iǵk şahrāşıda yād étme vaṭandın ey ḥired

Kim bu nev‘ āvārelik yüz ḥānümāndın yaǵsıraq

5. İstesenǵ iy ‘ıǵk mecnūn ornıǵa ser-geşteī

Bil ki tapkunǵdın bu rüsvāy-ı cihāndın yaǵsıraq

6. Deyr ara yaǵşı yaman allıda baş qoysam ni tañǵ

Kim ki yoq andın yamanraq min yamandın yaǵsıraq

7. Ey Nevāyī hürde-i nazmıñğa ıslāh istesenğ
Kimse kılmās anı şāh-ı hürde-dāndın yahşırak

312

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

83b

1. Ol perī-veş müdde‘īga mihr-bāndur bizge yoğ
Fi‘l-meşel allıda anıñg itke sandur bizge
2. Kūyide itlerge meskendür velī kavlar mini
Veh ki hem-demlerğa anda hānümāndur bizge
3. İlni her dem öltürür bizni bu ğam öltürdi kim
Luṭfi anıñg özgelerge her zamāndur bizge yoğ
4. Tañg imes ger āh hāk-i tenni ber-bād iylese
Gerdğa çun āstānıda mekāndur bizge
5. İtleri mihmān bolurğa yoğ ḥadim ni nev‘ diy
Kim ol ay maşşūşlarğa mīhmāndur bizge
6. Hey digünçe çun öter hem ‘İş u hem ğam pes nidür
Ger felekdin ilge ‘İş-i bī-kerāndur bizge yoğ

7. Kısmet er dil-h̄āh ile irmes Nevāyī şükr kim

İlge bu iş mücib-i āh u fiğāndur bizge

313

Ve eyzan ğaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Dimenġiz aħbāb kim ılmas mu sin bes yıġlamak

Kim maŋga Tinġri naşīb itmiş tükenmes yıġlamak

2. Asray alman özni eşkim tuttu deşt ü taġnı

Niçe kim Ferhād ü Mecnün didiler bes yıġlamak

3. Mest ü ‘aşık min daġı köŋlümde ayrılġan kişim

Ay müselmānlar ni taŋġ min zār-ı bī-kes yıġlamak

4. Taŋġ imes cismim aızġunça közüm ger tökti eşk

Ni ‘aceb ebr-i bahārī auça as yıġlamak

5. Tīre hecrinġ şāmıda ger cān talaşman taŋġġaça

Başıma şem‘ ü şurāhī ni durur pes yıġlamak

6. Dehr bāġdın vefāsızlıġ eger fehm itmedi

Nige şeb-nem eşkidin fen ıldı nergis yıġlamak

7. Ey Nevāyī ʔāķını min dağı eŖkimdin yıķay

Çün maŋga ķasem itti bu çarķ-ı muķarnes yığlamak

314

Mef̄ ū lü/ Fā‘ i lā tü /Me fā‘ ī lü/Fā‘ i lün

--v/-v-v/v- -v/-v-

84a

1. Kōŋlüm bolur ğamıŋğ tüni her laħza ķayđuluķ

Çun ŗām boldı her nefes artar ķaraŋuluķ

2. Ol kōz ki ‘ālem ehlidin almıŖtur uyķunı

Baħtım kibi ni ‘ayb eger bolsa uyķuluķ

3. Ŗabr u ķarār u hūŖnı almađlıđıŋğ nidür

Ey cānlar āfeti saŋga cānımdur alđuluķ

4. DeŖt-i firāk içre tirig yok çu vaħŖ u ʔayr

Gūyā yili semūm u giyāhīdur ađuluķ

5. Muğ deyr ‘azmidin mini men‘ itme ey refīķ

Bu yol irür çu ehl-i melāmetķa barguluķ

6. Andın felekni ilmes ikin kōzge pīr-i deyr

Kim bu irür ĥaķīr ū cenābı anıŋğ uluķ

7. Tā ğamdadur Nevāyī anġa dehr tīredür

Şād anġlamas ulusnı birev bolsa ħayġuluk

315

Ve eyzan teġammedehu-'lahu bi ġufrān

Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün

v- -/v- -/v- -/v- -

1. Birev cismiġa atsa ol sīm-ten oġ

Miniġ cānıma sançılur yüz tümen oġ

2. Budur ħurfe kim biyle ħālimni anġlap

Maġa atmas ol şūġ-ı nāvek-fiken oġ

3. Başaġdın yaġar āb-ı ħayvān ulusġa

Çu yaġdursa ol ħātil-i şaf-şiken oġ

4. Kōb oġ atma kim gül yüzünġ fürkatide

İrür ħaste köġlümge her bir tiken oġ

5. Ķaşıġdın tüşüp-min yıraġ yādın oġ dik

Maġa za'fdın boldı ġüyā beden oġ

6. Ķadeġ ħalkānın iste kim çerġ oġı dik

Besī yaġdurur çerġ-i bī-dād-fen oġ

7. Nevāyī vü gül-şen ki bir güldin ayru

Maᅅga bes durur künc-i beytü'l-hazen oᅅ

316

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

84b

1. Kim ki vaşl içre yaᅅsaᅅşem' -i ülfet ey refîᅅ

Köz tut ol şem' otıdın oᅅ dāᅅ-ı fūrᅅat

2. Vaşl-ı şāfī mümkin irmes çünki bī-dürd-i firāᅅ

Zīnhār ol bāde sarı ᅅılma raᅅbet ey

3. Vaşl yoᅅ kim 'ışᅅ lafzın tilge mezkūr itmegil

Her nefes körmey diseᅅş yüz nev' şiddet

4. Köyme her bī-mihr otıᅅa ger diseᅅş her-dem sini

ᅅılmaᅅay kül şu'le-i endūh u ᅅayret

5. Şūᅅ-ı çābükler ᅅubār-ı tevseniᅅa salma köz

Yüzde ister bolmasaᅅş gerd-i mezellet

6. Baᅅma gül dik yüz üze ᅅöy şeb-nemin kim bozmasun

'Aᅅl ile şabrıᅅş bināsın seyl-i āfet ey

7. Ger salıp yüz minġ belāġa min dik özni bolmasa

‘Işksız bir dem sanġa hem şabr ü tākāt ey

8. Tā ki mümkin dur kizip bir mihr-bān yār istegil

Baġrı taşlarını siverge kılma cür’et

9. Ger Nevāyī dik başınġa tüşse bir kaṭil ġamı

Anda daġı körge sin ni bolsa kısmet ay refīk

317¹⁶⁴

Ve eyzan nevvera-l'lahu mirkadehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v-- --/v-- --/v-- --/v-- --

1. Şād-ı zātınġ içre tapıp ‘acz ehl-i idrāk

Gehī lā-tuḡşā aytıp zemānī mā‘arif-nāk

2. Ni yanġlıġ ehl-i idrāk ki çün gerdünġa sürdi

Közige sürme kıldı ġubārın ḡayl-ı eflāk

3. Zülāl-i şun‘unġ içre sipihr ü sidre şāḡı

Tinġizde ol ḡabābī bu hem andaġ ki ḡāşāk

¹⁶⁴ Bu gazel, Ali Şir Nevāyī’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devāvîn Nüşâsı’nda tespit edilmiştir.

4. Kemāl-i kudretiñde hıred ol nev‘ olup lāl
Ki hayretidin hemîşe kılıp işbı‘nı misvāk

5. Firākıñ şevki içre kiçe közdin saçıp eşk
Vişāliñ hasretidin yaqasın şubh itip çāk

85a

6. Yarımcuq peşşe nîşi bile ‘āciz kılur-sın
Niçük kim pīl yanğlıg kavīdür haşm-ı bī-bāk

7. Çü tüzdüñg hüsñ bāgım ‘izār u qadni kıldıñg
Birin gül-berg-i ra‘nā birisin serv-i çālāk

8. Vişāliñ közgüsiçe cilā birdiñg gülidin
Anıñ kim ‘ışk otıdın vücūdın örtediñg pāk

9. Nevāyī hamdiñg aytur ‘aceb yok ger tilige
‘İnāyet lüccesidin kitürsenğ gevher-i pāk

318

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Qalıp-min za‘fdın bes kim ol ay attı mañga nāvek
Tiri birle süngek līkin süngek oqlar tiri köñglek

2. ıdar-min her niçe zaħm urşa ol ātil velī bolmas
ıdamak ger birin öz ‘uzvıda ılsa birev lek
3. Melāyik dām-ı zūlfidin utulmas veh utulğay mu
Hazīn kōnğlüm uşığā eylese ol alkādın ilmek
4. abībim üsni vaşfin beyle mühlik anğla kim bolğay
aşıda ışşa-ı Yūsuf bir uyku kiltürür ürek
5. Min öldüm nāledin nāz uykusıdın yār açmas köz
Ni sūd andın ki hicrān şāmı bolğay közlerim sergek
6. ara ayğı mini iltip ara zūlfünğ üçün her tün
ara başnı tutup avuç ara yirge kirip tirsek
7. Yeme ġam tilbe kōnğlüm rencidin mühlik cefānğ içre
Ki min lğey idim lse işi çikmek bile imgek
8. Eger üsni olsa ātil zār ni derviş ü ni sultān
Vü ger ‘ışk olsa kāmil yār ni Hindü vü ni Özbek
9. Disenğ āğeh bolay meydin özünğni hi bilmes ıl
Ki ġafletdür fenā tūrıda zni bir nie bilmek

10. Nevāyī ol yüz ü leb şevkıdın nā-geh nevā çikse

Dem urmas bülbül ü tūṭī ki budur kecce ol peltek

319

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

85b

1. Hecri kim her dem mini bī-vehm ü bāk eyler helāk

Ki muṅga rāzīdür ol ḥūn-rīz-i bī-bākım bī-bāk

2. Ḳaddı şevkıdın didim köksüme tartay bir elif

‘Işķ tīḡi tīz idi köksüm ser-ā-ser boldı çāk

3. Tīr-i bārān-ı firāķıṅgdın tenimni istemen

Kim közünḡge uçraḡay kim bolmış asru derd-nāk

4. Ḥüsn mir’ātın açar köygen köṅgül ḥākisteri

Niçe kim ol bolsa nūr-ı pāk ü bu bir tīre ḥāk

5. ‘Işķ otı te’şīr iter il niçe nā-hem-vār ise

Berķ seyriḡa ni ḡam yir ger biyiktür ger maḡāk

6. Pāk ḥüsnünḡ ḡadrın ösrük köṅglüm anḡlar ni üçün

Kim belā sāķīleridin ‘ışķ cāmı içti pāk

7. Dime kim erkin **Nevāyī** haste könglümge taleb
Ey köngül zahmıga merhem ĩn maṭlūbī sivāk

320

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Tīğ-ı ‘ışkıñgdın köngül her yan ağız dik boldı çāk
Bu ağızlardın ni tañg çiksem figān-ı der-nāk
2. Şerbet-i hicrān bile қatl iylediñg aḥbābnı
Kimse hergiz dōstlarnı zehr ile қılmas helāk
3. Cān қuşı örtenmesün dip yapma otluқ çihre kim
Şem‘ otın körgeç köyerdin iylemes pervāne bāk
4. Mihr dik yār ivrülür başıga her ser-geşte kim
Zerre dik қılsa hevā-yı ‘ışq içre özni pāk
5. ‘Ārızıñgdın yoқ ‘acab tüşe köngül zahmıga ot
Mihrdin köprek bolur maḥrūr her bir kim meğāk
6. İstesenğ yitkeç fenā yili sañga bolğay ‘uruc
Faqr küyide burun қılmaқ kirek sin özni ḥāk

7. Ey Nevāyī yār eger könġlümge kirmek istedi

Zahmıma merhemçe bardur ılġanı köksümni āk

321

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

86a

1. Ağzı kim sözde Mesīhā dik ılur ilni tirik

Bes ulu sözlük durur geri irür asru kiik

2. addi opaç serv eger tüşse ayaġın öpkeli

Yok ‘acab kim pest olur sāye uyay bolaç yitik

3. Hem uşol tofraġdın saıp uruttunġ nāmeni

Yazsanġız ol ayġa cismim tofraġ olġandın bitik

4. Tīġı zahmın baġlasa abāb ġam yok ey könġül

Bir ışık baġlansa ‘ış ire aılġay yüz ışık

5. Hecr taşın başıma minet belāsın cismime

ayda bilgey ‘ış anġa körgüzmegen attıġ irik

6. Uıl ey bülbül bu gül-şendin nidin kim bir nie

Gül vefāda künd irür cevr iredür hārı itik

7. Ger Nevāyī k̄atliġa kilmeydür ol ösrük nige

Pes itek tartıp kılıç alıp şimalıptur ilik

322

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Bes ki köksüm çāki tikken ignedin boldı töşük

Könġlekim çāki dik olmıştur velī andın çürük

2. Cān-fezā la‘liŋg bile k̄atil közüŋg hicrānıda

Eyle h̄ālīm bar ki bilmen kim tirik-min yā ölü

3. H̄ātem-i la‘liŋg eger aġzıma yitkeç tişlegüm

Müher iterde mūm yapuşkan kibi başkaç üzük

4. Furkatıŋgdın lāle diktür çāk çāk olğan köŋgöl

Nige kim hem çan ara bolmış boyaġlıġ hem köyük

5. Āteşin la‘liŋg eger cānımnı örter taŋg imes

Kim irür asru ısıġ ni kim irür asru çüçük

6. Dime deşt-i ‘ışk ara miŋg h̄ayl-i ‘ışk ehli çanı

İtti bu pāyānı yok şahrāda her yan bir sürük

7. Ey Nevāyī faqr yolıda burun özlükni sal

Kim bu yolda pūyeğa māni‘dür ol artuqsı yük

323

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

86b

1. Ey ten-i hākī hadengingğa nişān bolğan kisek

Hem bu ma‘nīğa kuruq başım kisek üzre süngek

2. Bir yaqanı qoymadıñg kılmay itekke tigrü çāk

Rahş tā sürdüñg yaqanıñnı sındurup sançıp itek

3. Zāhir iylerde yed-i beyzā kılur-sin ilni katl

Tiğ urarda ying şımalıp kim ‘ıyān itsenğ bilek

4. Gül bile nā-merdüm il andaq ki üzgey gonçeni

Yip itinğ yüz pāre bağrımnı tama‘ kıldı yürek

5. Rişte-i cān yanğlıg asray tüşse ilgimge demī

Çun helāl ornığa şīrīn la‘linğe yitkey ipek

6. Hecr şāmı derd ü ğamnı başıma yağdurgalı

Boldı encüm birle çerh çenberi güyā ilek

7. Ol perī ‘ışkıda çun öldi **Nevāyī** anğlanğız
Kim mücennindür isi kabriğa bütse her çiçek

324

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Tā yilek sūsenī iylep sin ü gül-gün tirlik
Özidin sūsen ü gül tir-ara yupturlar ilig
2. Saldı başığa uluğ fitneler il katli üçün
Gerçi şūhāne se pīçinğ körünür asru kiçig
3. Līmuyī bōrkünğ irür şu‘le ki sindurdunğ
Köydürür halknı ol şu‘le eger bolsa biyik
4. Kān kılıp rişte-i cānlarnı ki kıldınğ tek-bend
Bağladınğ bilni meger qoymağalı ilni tirig
5. Sin bu āşüb u kıyāmet bile iylep cilve
Min n’itey iylemeyin tilbelik ü şiftelik
6. Gerçi Ka‘be işikin tapmadı minğdin bir açuq
Kir fenā deyriğa kim anda yapuq bolmas işik

7. Aksa na‘ş içre Nevāyī yarasınıñ ğanı

Çikip iy ‘ışķ kefen tārın anıñg zaħmını tik

325

Fe‘ i lā tūn/ Fe‘ i lā tūn/ Fe‘ i lā tūn/ Fe‘ i lūn

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

87a

1. Sūd ğılmas itekiñgni ilikimdin çikmek

Kim ğıyāmetğa degince bu ilikdūr ol itek

2. Ğanıma ğol şimāl u tīğni çikme ki ğılır

Ğatlı pūlād ğılıçdın burun ol sīm bilek

3. Ğayd ğılmanğ ki cūnūn silsilesi ğaydıda min

Kim kesim almas anı ğılsalar elmās igek

4. Tırgüzürde nefesiñg yüzni ğaçurmağ ni idi

Meyl ğılmas ğod ölüg kimsedin almağğa müçek

5. ‘İşķdın muħlişime eyleben aħbāb du‘ā

Müstecāb olması anıñg min-i maħzūñga tilek

6. Zinde birle ğişi dervīş imes bolsa fenā

Tiñg durur ğ‘āh palās olsa tonuñg ğ‘āh ipek

7. Kūyide öldi **Nevāyī** bu şıfat kim bar idi

Tekye hārā vü haşīrı yanı üstide töşek

326

Ve eyzan revveha-l'llahu rūbehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Ot urdı cānıma çün açtı la'l-i āteşnāk

Hayāt çeşmesidin veh ki cānım oldı helāk

2. Ża'if cismim otıdın cihānnı köydürdüñg

Uluğ ot urmağ üçün örtediñg meger hāşāk

3. Didiñg köñgöl otı dūdın çıkarma āh bile

Eger çın irse sözünğ nige köksüm ittiñg çāk

4. Nezāre hāyilidür dūd-ı āh u kaṭre-i eşk

Fiğān ki māni'-i kāmımdur encüm ü eflāk

5. Köñgöl şikāfi dime anda şabr vaḳti üçün

Ki hecr kātili öltürdi kazdı 'ışk meğāk

6. Çu mest öldüm ise mey bile yuñguz bedenim

Tarıñg uşalğan na'şım bilige rişte-i tāk

7. Nevāyī istese lūlī-veşī ‘acab irmes

Bu vech ile ki vefā terki ittiler etrāk

327

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

87b

1. Lebiñg hayālide kim çāk irür mañga köñglek

Tiker idim anı cān riştesidin olsa ipek

2. İtiñge azraq ise tu‘me pāre pāre bağır

Üzüp salay yana bir luğme ornı tutsa yürek

3. Hañiñg gamıdın uşalğan qalem kibi bedenim

İçinde nāl kibi her taraf za‘if süngek

4. Benefşe yafragıdın mu libās itiptür gül

Yok irse gül kibi cismiñgedür benefş yilek

5. Yüzünge ābile zaħmıdın özge hāletdür

Niçük ki bāğ tapar zīb çun açıldı çiçek

6. Libās zīneti vü ‘ışk lāfi kildi yırağ

Ki köymes er niçe pervāne dik uçar köpelek

7. **Nevāyī** iyley alur mu nihān bağır tügenin
Ki lāle yanğlıg açar pāre pāre qanlıg itek

328

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Kimge bir meclisde āh u derd ile sūzī kirek
Mundaq ot yaqmaqqa evvel meclis-efrūzi
2. Meclis-efrūzi eger hem bolsa meclis ehliniᅡ
Bağrını köydürgeli āh-ı ciger-sūzī kirek
3. Şubᅡ-ı vaşlıᅡ içre tircüz ᅡayl-i ‘uşşāqıᅡını kim
Şām-ı hecr öltürgeli min dik siyeh-rūzī kirek
4. Kūyuᅡga her kün barıp her dem körey dir min sizi
Maᅡga her kün bayram u her laᅡza nev-rūzī kirek
5. Yaᅡşı asra ġam tūni āhım oᅡın ey çarᅡ kim
Sin ‘ıvaᅡ almaᅡqa hem çün tīr-i dil-dūzī kirek
6. Bir ᅡızır-veş himmetin birme ilikdin nige kim
Deş-i ᅡırmān qaᅡ‘ıda āᅡır qılavuzı kirek

7. ‘Işk ıa‘līmın Nevāyīdin alurlar ehl-i derd

Eyle ders ehliĝa mundaĝ dāniş-āmūzi kirek

329

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

88a

1. Kaçınĝ ol közdin anĝa kim ol leb-i ħandān kirek

İhtirāz itkey belādın her kişige cān kirek

2. Zahmlıĝ könglümni eyler çāk çāk ol kaşı ya(y)

Ahtarur gūyā ki ĝāyib eylegen peykān kirek

3. Çarĝı-ı kec-rev üzre sürme berĝ-reftārınĝnı kim

Rāstlar köngli fezāsıdın anĝa meydān kirek

4. Ol perī ‘ışkıda irmestür melek hem maħremim

Kim ki ‘ışkı pāk irür sırrı anıĝ pinhān kirek

5. Ža‘fdın çıkmas disem nitip aĝırlay itlerin

Kim kılarĝa ‘özr merdümluĝ baĝırdın ĝan kirek

6. Deyr pīrin ħan-kaħ küncige ey şeyĝ isteme

Kim anıĝ bezmiĝa gerdūn tāķı dik eyvān kirek

7. Ey **Nevāyī** ol perī öltürse hem azdur sini

Kim ki insāndur anıñg maḥbūbı hem insān kirek

330

Ve eyẓan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Niçe bolğay zaḥmlıg köñglümni maḥzūn eylemek

Zaḥm qanıdın közüm yaşın ciger-gūn eylemek

2. Niçe la‘liñg hecridin qanlıg qadeḥ içken sayı

Sāğarımni eşk-i ḥūn-ābıdın efzūn eylemek

3. Niçe pinhān eyleben ‘arızını andağ kim perī

Bizni rüsvā-yı cihān andağ kim mecnūn eylemek

4. Niçe bir ay ‘ışkıdın ey derd min ser-geṣteni

Kiçe kündüz bī-qarār andağ ki gerdūn eylemek

5. Birdi mühlik derd-i ‘ışq u qoydı minnet cānıma

Munça bolğay cevr ile müflisni qārūn¹⁶⁵ eylemek

¹⁶⁵ **Kārūn:** Çok zengin, ama cimri ve zâlim bir kişidir (Pala, 2004, s. 258).

6. Kim ki dünyā ehli dūnlardın tiler bolğay ḥalās
Şarḥ irür evvel vedā‘-ı dünyā-yı dūn eylemek

7. Ey Nevāyī çün ğubār-ı hecr öltürmes ni sūd
Bir közünĝni Dicle kıлмақ birni Ceyḥūn eylemek

331

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

88b

1. Aytman kim la‘l-i cān-baḥşınĝ irür cāndın çüçük
Kim irür her ni ki yoğ andın çüçük andın çüçük

2. Niçe kim bolsun çüçük şīrīn tekellümler sözi
Līkin irmes ol kelām-ı şekker-efşāndın çüçük

3. Nūş-ı la‘līnĝdin maḅğa çun zehr-i hecr oldı naşīb
Ni asıĝ ger bolsa ol artuğrağ imkāndın çüçük

4. Ney okunĝ bī-ḥad çüçüktür cānğa gūyā çıkmamış
Bir qamış mundağ şeker bütken ney-istāndın çüçük

5. Nāvekinĝ üzre başağ gūyā irür ḥabb-i nebāt
Kim köngül kāmı bolur ol şekl-i peykāndın çüçük

6. Sākiyā cāmımda izgil zehr kim her niçe ol
Bolsa aççıĝ bolĝusıdur zehr-i hierāndın çüçük
7. Ey **Nevāyī** cān-fezā nazmıng lebi vaşfıda bar
Şīre-i cāndın izilgen āb-ı hayvāndın çüçük

332

Ve eyzan kaddesa-l'lahu rūhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Bil ki gevher-keş durur her yan şehāb-ı pīl-reng
Başıda çenĝek hilāl ü yanıda hırşīd reng
2. Asru izhār-ı tecemmül kıldı sulţān-ı bahār
Kim bu yanĝlıĝ pīl yüz miĝ cilve iyler bī-direnĝ
3. İyledi nīsān zülālī yir yüzün āyīne-reng
Encüm ü kök 'aksidür anda reyāhīn ü ölung
4. Def'a def'a bir biri üzre bulut āfāk üzre
Güyīyā kim tācirī tirdi ruḥūtın teng teng
5. Çeng üni birle mey iç körgüzdi çun kavş-i kızah
Devr ile endām-ı çeng ü levn ara evţār-ı çeng

6. Beyle mevsimde kirektür 'ıyş bezmin tüzgeli
Hem zümürrüd-reng yir hem bāde-i yāķūt-reng

7. Bu barı bir yan u ol bir yan ki içmek bā'ışı
Sāķiyā bolğay bu devr içre be-ğayet şūh u şeng

89a

8. Hem yigitlik hem bahār eyyāmını tut muğtenem
Bāde vü sāķī üçün kılmaķķa terk-i nām u neng

9. Ey Nevāyī dem bu demdür tut ğanīmet bāde iç
Özge bir demge yiter yitmeske çun vāķıf imenĝ

333

Ve eyzān 'afiyallahu 'anhu

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

1. İyledi muğ-beçe deyr içre mini mest-i meleng
Uşatay sāğar-ı nāmūs bile şīşe-i neng

2. Ey hoş ol kim kılınban zühd tonıdın 'uryān
Deyr ara tıflar oynatsa anı mest-i meleng

3. 'Işķ bezmiğā n'itip barmağā-min çunki mini
Tartadur ol sarı yüz tār bile nağme-i çeng

4. Maṅḡa zāhid yana mey terkini ıl dip teklif
ılmaḡay-sin kzünḡe urasa ol sākı-i Şeng
5. Őāf mey lem‘ası vü sākı-i meh-veş hüsni
Tire zāhida eşer ılmadı kim bar idi deng
6. ‘IŞ-ı bı-bāk üze kim zühd hıyālin ılsa
İrür anda ki yigey bāde-i nāb üstide beng
7. Mey-kede ehliḡa yüz tāk u turunb ey Őufı
Hāne-ahda bola-alḡay mu Nevāyıḡa direng

334

Ve eyzan addesa-l'lahu sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Harāb ılmadı ana mini mey-i gül-reng
Ki ıldı ‘arız-ı gül-reng birle sākı-i Şeng
2. Ni sākı ol ki anıḡ ‘iŐvesiḡa basa bolur
Havās lāl ü hıred meş u rüh-ı nātıa deng
3. Helāk nıŐi anıḡ gamzesiḡa yo hem-tā
Hayāt cevheri lā‘l-i lebiḡa yo hem-seng

4. Kıya kıya bakışı yitkürüp bağırga kılıç
Kara kara müjesi yitkürüp köngülge hadeng

89b

5. Sevād-ı a‘zam-ı küfr ile zülfi zünnarı
Ki tapılıp şiken ü halkasıda Çîn ü Freng
6. Bu nev‘ muğ-beçe mey tutsa deyr ara kişige
Kişi imes ki anğa kıalsa dāniş ü ferheng
7. **Nevāyī** oldı çu bu şāķī ilgidin ser-hoş
Ni ‘ayb deyrğa mesciddin iylese āheng

335

Ve eyzan nevvera-!lahu kabrehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. ‘Işķ kiltürse işim deyr-i fenā ‘azmide onğ
Hāne-ķah künci heves eylemeyin andın sonğ
2. Rāstlar me‘meni dur deyr tüz ur ol sarı gām
Kim ki ol igri ķadem urdı işi kilmedi onğ
3. Himmet ehli bile her tîreğa tıgmes pervāz
Nesr-i ķāyir bile ni nev‘ hevā ķılığay oķunğ

4. Bār-keşlerge fenā men‘i kaçan kılğay cāh
Tiveniᅇg köngli kiçik dūr ger irūr peykeri cōnk
5. Āh u eşkidin irūr ot u su içre ‘āşık
Zāhidā ni ğam anğa ger kızık olğıl ger tonğ
6. Zūr-ı bāzū kişige dehr çü koymas cāvīd
Sa‘y itip kolda birevni çü yiter imdi koluᅇg
7. Keremin iste **Nevāyī** ki kişi řā‘at itip
Nāme ma‘lūm imes sol kolidin dur ya onğ

336

Ve eyzan ğaferallahu lehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ol perī bu tilbe birle āşinā bolsa ni taᅇg
Nā-tüvān Mecnūᅇga Leylīdin vefā bolsa ni taᅇg
2. La‘li hecridin dem-ā-dem ᅇaste könglüm kan yutar
Ol marāzğa beyle şerbet yā ğidā bolsa ni taᅇg
3. Dime kātildūr lebi özünğge kılma kaşd-ı cān
Beyle kāřil allıda cānım fidā bolsa ni taᅇg

90a

4. Çarhdın köb boldı āhım dūdıġa bā' iş raķīb
Yūzi anıġ rūzigārım dik ķara bolsa ni taġ
5. Zūlfi zūlmet şāmı vü devlet taġıdur 'ārızı
Tīre hecrim şāmıdın zūlmet-zede bolsa ni taġ
6. Ƙaşd-ı dīn ü ġāret-i ĩmānım itmiş muġ-beçe
Ey müselmānlar yirim deyr-i fenā bolsa ni taġ
7. Barça zīrek ķuşķa çün ol zūlf dāımı kildi ķayd
Ey **Nevāyī** anda kōġlüm mübtelā bolsa ni taġ

337

Ve eyzan nevvera-'lahu kabrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Şubh-ı iķbal ü sa'ādet kildi ol ferhūnde inġ
Taġ başıda muķterik kevkeb dik anıġ üzre miġ
2. Serv kim tiġ tutmas öz ķaddi bile her naħlni
İ'tidāl içre imestür serv-i ķadding birle tiġ

3. Tā min-i ser-geşte çıktım deştdin her yan koyun
Pūye iyler tınmayın nivçün ki tapmış bizni king
4. Könğlek ornığa yilek kiydiñg hemānā ey kıyaş
Kim yed-i beyzāğa māni‘ bolmağay her sarı yinğ
5. Ğāret-i İslām u dīn yalguz kıtur-sin gūyiyā
Beyle yağmālarda yoğ hācet ki bolğay kimse çeng
6. Bāde istep zühd terki iyledim alğay mu-siz
Hırқа vü seccāde rehn itsem harābāt ehli deng
7. Dāğ u kan birle Nevāyī könğli boldı lāle kim
Bu teğāzā iyler ol müşğīn miñg ü gül-reñgiñg

338

Ve eyzan lehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v- - -/v- - -/v- - -/v- - -

1. Koyun dik vaşl deştdin ger ey Leylī mini sürdüñg
Digeç ser-geşte Mecnūnum başımnı kökke yitküdüñg
2. Satarlar deşt üze min tilbeni kim tutsa hindū dip
Tenimni hecr dūd u şu‘lesiga bes ki köydüdüñg

3. Tægip tofraķķa andın sig(i)rigen taşlar helāk itti
Niçe başımğa ķalkay tuttuņġ er ġam taşı yaġdurdunġ
4. Hazīn kōņġlüm ķuşınıņġ perleri çōrkendi ol kün kim
Buzuġ ten āşiyānın şu'le-i hecrinġġa yandurdunġ
5. N'itip naġl-i ümīdimdin gül-i vaşl ārzū iyley
Ki hecrinġ ilgidin anı ķoņġardınġ yoķ ki sindurdunġ
6. Başımğa kildi ġam tīġı belā taşı ecel zaġmı
Kōr ey hicrān-ı zālīm kim niler başımğa kiltürdüņġ
7. Yasa ey deyr pīri bāde kim kilġüm kefāretķa
İşittim kim mini iylep turur dip tevbe yazġurdunġ
8. Bu gül-şen gülleriniņġ çun vefāsı yoķtur ey bülbül
Ni açılġay tutay kim sin fiġānıņġ köktin aşurdunġ
9. Nevāyī yol yıraķ maķşūd nā-peydā ķadem urġıl
Ki ķaldınġ kār vāndın ger tınarġa bir nefes turdunġ

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Zihî kuvvet-ı hayâtım hecr-i mühlik derdide yādınğ
Eger luṭfunğğa lāyık bolmasam yoğtur mu bī-dādınğ
2. Mañğa lezzet siniñg zikrinğ mañğa kuvvet siniñg fikrinğ
Mañğa ‘işret siniñg vaşlıñg mañğa ṭā‘at siniñg yādınğ fikrinğ
3. Eger hūrşīd-i raḥşān ārzū kılsam gül-rūyunğ
Ve ger ṭūbī-i Rızvān meyli itsem serv-i āzādınğ
4. Bağır qanın leb-ā-leb iylegen āşām iki la‘linğ
Könğül şaydın dem-ā-dem bismil itken ikki şayyādınğ
5. Ulusnı tirgüzür qatl iylemektin āb-ı hayvānıñg
Velīkin öltürür qatl iylemestin bizni cellādınğ
6. Muḥıkdür ey könğül bu kim ol ay feryādınğa yitmes
Ki yalğıptur nidin kim yitti köb ol ayğa feryādınğ

7. Dimen divāne belkim dīv olup-min ol perī-ruḥdın
Ni taṅg ey şeyḥ ‘aks itsem taḥayyül barça irşādınḡ

91a

8. Ulusқа şāfi-i ‘işret tutup ey sāḳi-i devrān
Hemānā zehr-i miḥnetni mininḡ cānımḡa asradınḡ
9. Nevāyī ka‘be-i maḳşūd sarı ger ḳadem ḳoysanḡ
Tecerrüd bes durur hem-rāhinḡ u bī-tüşeliḡ zādinḡ

340

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

--v/v-v-/v---

1. Bāḡ içre çu germ boldı bāzārinḡ
Yüz vech ile boldı gül ḥarīdārinḡ
2. Yā gül çu ḥayāl kıldı yıḡınḡnı
Ġayretdin anḡa ot urdı ruḥsārinḡ
3. Ḳaddinḡ bile serv ḳılsa ser-keşlik
Tüşkey ḳoyı başı körse reftārinḡ
4. Zülfünḡ ki irür tügün tügün gūyā
İl boldı birin birin giriftārinḡ

5. Nergis kibi sarğarıp ‘aşā tutқан
Köbtür қара көзler içre bīmārıñg
6. Қıl бар u yoқunğ fidāsı iy köñglüm
Gerçi tiñg irür anğa yoқunğ u barıñg
7. Didiñg sini öltürey һod öltürdi
Yoқ bīm-i helāk luғf-ı güftārıñg
8. İy muğ-beçe küfr terki cürmümğa
Boynumğa taқarğa yahşı zünnārıñg
9. Ger қайtmasa Nevāyī öltür kim
Deyr işiki çār-çübıdur dārıñg

341

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Hızr-ı haṭṭıñg sebzesi һayvān suyı nüş-ı lebiñg
Ol su mevcidin bolup bir devr-i ṭavқ-ı ğabğabiñg
2. Yā cemālınğ çeşme-i һurşid ü her yan pür-һabāb
Her қulağınğ dürri ya‘nī ikki raḥşān kevkebiñg

3. Rākibi ni vechedin hūrşīd irür na‘li hilāl
Ger imestür tevsen-i gerdün sebük-rev merkebiñg
4. Ey köñgöl bil kim çikerler gāh yā Rab geh fiğān
Tā melek haylını yalkıttı fiğān u yā Rab’ıñg
5. Tā debistān meyli kıldıñg halk öldi gūyiyā
Qabr levhiğa kıtur eş‘ār levhi mektebiñg
6. Qayt ey şūfī ki pīr-i deyr dūrd-i cāmığa
Bolmağunğ şārib eger şafī imestür meşrebiñg
7. Ey Nevāyī bardı köñglünğ tenni hem kūyige sal
Kim itige qalbiñg az bolsa yitişkey qalibiñg

342

Ve eyzan revveha-I'llahu rūhehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Raḥm itip ey dōstlar mecrūḥ köksümni yarıñg
Qol yalañg iylep salıp her yan içimni aḥtarıñg

2. Uçrasa yüzi ara k nql m tutup tartıp urup
Ota salıp örteben c nımnı andın utarınđ
3. Kitken irse  klik köksüm tikip v ıf bolup
Kilse bu c nib sin nlar birle sanıp aytarınđ
4. un öler-min y rnı istenđ baımđa kilmese
Ba yalanđ iylep oyup tofrac  ze yüz yalbarınđ
5. Kilse ayturdın aumanđ kim ferahdın olmayın
Nükte-d nliğ birle ol sözni aımda  tkerinđ
6. Baıma yitse u  lg md r nie fery d itip
Bir nefes Tinđri  c n her aysınđız bir yan barınđ
7. Ger müyesser bolmasa bu i Nev yi h ste ni
oldaban y  s dreben mey-h ne sarı baarınđ

343

Ve eyzan sekiye(a)-l'lahu ser hu

F ' i l  t n/ F ' i l  t n/ F ' i l  t n/ F ' i l n

-v- -/v- -/v- -/v-

1. aysı end h otı kim köygen tenimđa urmadınđ
Ni bel  taı ki sınđan baıma yađdurmadinđ

92a

2. Ni yaman ‘ömr irdi kim kilding çu za‘fim sorgalı
İylegünçe cān nişār-ı maḳdemiñg hem turmadıñg
3. Cān kibi kilding velīkin ıztırābıdın köñgöl
Olturuşkunça dağı başım üze olturmadıñg
4. Her ser-i müyum zebān-ı hāl ile yalbardılar
Mu-be-mü anğlap özünğni bizge hem kiltürmediñg
5. Çunki çıktıñg çıktı cānım ni ‘iyādet irdi bu
Ḳatlim ittiñg ḥaste cismimğa devā yitkürmediñg
6. Bāğ ara iy serv hem ser-sebz-sin hem ser-firāz
Kim niçük kim nesteren her ḥaşka baş indürmediñg
7. İy Nevāyi kılmadıñg ḥālī köñgüli guşşadın
Tā ḳadeḥni iyle kim köñglünğ tiler toldurmadıñg

344

Ve eyzan gaferallahu lehu

Mü te fā‘ i lün/ Mü te fā‘ i lün/ Mü te fā‘ i lün/ Mü te fā‘ i lün

vv-v-/vv-v-/vv-v-/vv-v-

1. Ni hayāl idi yana kim köngül kuşu şaydını heves eylediñg
Bedenimğa her sarıdın hadeng uruban anğa kafes eylediñg
2. Köngül içre şu'le-i 'ışk kim yitedür felekke zemānesi
Tenim ü süngeklerim ol otunğnı yaqarğa hār u hās eylediñg
3. Köz içinde kim tola kan idi ağız içre dağı tütün dik āh
Anı dem-be-dem kılıban füzün munı hem nefes nefes
4. Yitip irdim ölgeli kim tirildim anıñ cefası hadīsidin
Niçe uyqudın burun ol fesāneni ey refik bes eylediñg
5. Mañga 'ışk ara ölüm irdi çäre-i hecrde bu ni renc kim
Anı def' iterge firāk derd ü gāmını çäre-res eylediñg
6. Çü güm oldu çāk u hazīn köngül gam-ı hecr deştide ey felek
Yol azarğa ehl-i selāmet ol köngül ünini ceres eylediñg
7. Çü firāk şiddeti ey köngül gam-ı 'ışk lāzimesi imiş
Ni yitişse çik çü özünğ burun bu belānı mültemes eylediñg
8. Çü zemāne ehli ara vefā tilediñg çik imdi **Nevāyiğa**
Elem ü belā ni üçün ki il ara yok nime heves eylediñg

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

92b

1. Hecrdin közümgē ‘ālemni qarangu iylediŋg
‘Ömrdin köz yumğanım ol tünde uyqu iylediŋg
2. Cān u köŋglüm müddeī ser-geştedür kūyüŋg ara
Başların aylandururğa beyle cādū iylediŋg
3. Hālīme qalır ta‘accūbdin il ağızı açılıp
Yoksa ahvālīm cihān ehliğa külgü iylediŋg
4. Eşķ sīm-ābı mudur hecřiŋgde yā köz aqımı
Hāl kıılıp közdin revān ol nev‘ kim su iylediŋg
5. Qaldı mihmīziŋgdin ay yüzünde ey çābük-nişān
Gūyiyā cevlān küni anı tipengü iylediŋg
6. Şāhid-i devrāŋa gūyā ey țarab meşşātası
Bādedin gül-gūne vü sāğarnı közğü iylediŋg

7. Bu ki aytur-sin zamān ehliġa yoġ irmiş vefā
Anı ma‘lūm ey **Nevāyī** bu zamān mu iylediñġ

346

Ve eyzan mađce ‘ahu’-l’lahu nūrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Servġa ra‘nā hırāmıñġ birle bīdād eylediñġ
Kim kadınġnıñġ kulluġıdın anı āzād eylediñġ
2. Gül daġı hūsnūñġġa irdi hōřa çin yüz vech ile
Körmeyin yüz hırmenin bir demde berbād eylediñġ
3. Koyma minnet bizge ġam-ġīn eyleben ‘ıřġ ehlini
Bizni hem řād itmediñġ ger ilni nā-řād eylediñġ
4. Eylediñġ köñġlüm ‘imāret pertev-i ruhsār ile
Ka‘beni büt-hāne kılmaġlıġġa ābād eylediñġ
5. Aytaman kim ‘ömr ötüp saġınmadıñġ bir dem mini
Katl iterde çün kirek boldı kişi yād eylediñġ
6. Tilbelik öltürse hem boynunġġa kanım ey köñġl
Bar iġeç ādem nige meyl-i perī-zād eylediñġ

7. Yığlamağdın kör bol ey köz kim firāk eyyāmıda
Nivçün özni hūblar hūsniğa mu‘tad eylediñg

93a

8. Bī-naşīb irdiñg fenā āyīnidin ey şeyh kim
Dost vaşlın tã‘at u taqvāğa isnād eylediñg
9. Ey Nevāyī öldünğ armān birle kim feryādınğa
Yitmedi ol nūş-ı leb her niçe feryād eylediñg

347

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ya kaçınığğa katl üçün zīb firāvān iylediñg
Kim hem ittiñg lāceverd ü hem zer-efşān iylediñg
2. Biyle ikki ya üçün sāz iyleben kirpikdin oğ
Ġamzeler nīşidin ol oğlarğa peykān iylediñg
3. Nağd-i şabrim ğonçe dik ağzıñda kılğan dik nihān
Hürde-i ‘ışkıñı köñlüm içre pinhān iylediñg
4. Allāh Allāh tā ni fikr ittiñg ki la‘l ü ğamzedin
Birni cān-bağş u birini āfet-i cān iylediñg

5. Gül tkldi serd yildin hem taarrk klmadı
Bāg ara tā yüz açıp kadni hrāmān iylediņg
6. Ni ‘aceb iy gl iinĝ kan itse gerdn lat lat
Bes ki bülbül knĝlini ĝonenĝ kibi kan iylediņg
7. İy Nevāyĭ yār eger kavdurdı andın anĝla kim
Kyide tken kiçe haddin kb efĝān iylediņg

348

Ve eyzan nevvera-l'lahu mirkadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i ln

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Yā Rab ol aynı ki il knĝlide mergb eylediņg
Geri ‘ıkdın hrāb ittiņg mini hb eylediņg
2. Ŗāh imes ‘ık ehliĝa taņĝ yok ki ey gerdn mini
Ol cemāl ehli Ŗehi ‘ıkĝa mensb eylediņg
3. Ni ‘aceb batın ayaĝım derd bolsa ey kazā
Kim niĝārımını kadem tā farq mergb eylediņg
4. Tilberek irmi-sin ey rākım hemol kzin perĭ
Kim cnnumnı perĭ-zādımĝa mektb eylediņg

5. Töhmet-i zühd eyleben ey şeyh-i kâzib ni üçün
Bî-güneh bizni harâbât içre ma'yüb eylediñg
6. Cân birip bolsam 'aceb yok tãlibi ey 'ışk kim
Her ni maflübıdur anıñ bizge maflüb eylediñg
7. Ey **Nevâyî** özni saldıñg itleri haylı ara
İtni gūyā ādemī haylıda maḥsūb eylediñg

349¹⁶⁶*Ve eyzan tãbellahu şerāhu*

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Nîl tartıp ārızınğ ārāyişin fen iylediñg
Şu'le-i gūgird birle şem'-i rüşen iylediñg
2. Servdin zāhir yok irdi cüz niyāz ey serv-i nāz
Tā hırāmān cilve birle 'azm-i gül-şen iylediñg
3. Hezl birle dōstluğ izhārı iylep āh kim
Cümle-i 'ālem ilin cānımğa düşmen iylediñg

¹⁶⁶ Bu gazel, Ali Şîr Nevâyî'nin dört Türkçe Dîvân'ında bulunmayıp Devâvîn Nüşhâsı'nda tespit edilmiştir.

4. Dūd salmış başıma hicrān belā taşı meger
Cism öyiniñ günbedi otını revzen
5. Cüz şererni dāne hāşıl iylegey-min çunki sin
Mezra‘-ı cānım ara ot birle hırmen iylediñg
6. Çun kadeh birdiñg leb-i handān bile ey muğ-beçe
Cānga la‘l-i āteşinni şu‘le-efgen iylediñg
7. Ey Nevāyī hırka zeylidin arıttıñg dürd-i hum
Bizni bu deyr –i fenāda pāk-dāmen iylediñg

350

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Tīre kılmış tün kibi āfākını āhım miniñg
Tā işittim kim kıılır şeb-gerdliğ mähım miniñg
2. Tün qarası dik kara peşmīnedür mü seyrīde
Yā tutupturur cefā-ger şūhını āhım miniñg
3. Uçramas her kūy başında turup yol asrasam
Rüşen irmes veh ki şem‘-i baht-ı gümrāhım miniñg

4. Yā kaçar mindin ḥalāyık tanığay dip nā-gehān
Yarutur çün tünni her dem āh-ı nā-gāhım mininġ
5. Ḥidmetiğā nige yol tapman ikin min tīre-rūz
Şām mülkini musaḥḥar eyledi şāhım mininġ
6. Min dağı aḥbāb dik maḥbūlı irdim āh kim
Çāh-ı idbār oldı iḳbāl ile cāhım mininġ
7. İlge her lafzı Nevāyī cānığa bir dāğ irür
Niçe koyğay bağrıma dāğ ol yüzi māhım mininġ

351

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ayrıl ey za’f imdi māh-ı nā-tüvānımdın mininġ
Kim kıl endūh otını āzürde cānımdın mininġ
2. Çāk köksümdin tikiñġ ağızımnı her kim kiçeler
Her zamān siskenmegey bī-ḥod figānımdın mininġ

3. Şadka vâcib¹⁶⁷ bolsa ey köz ü könğül iylenğ nişâr
Dür bile la‘l allığa bu baħr u kânımdın mininğ
4. Ey felek cilvenğ üçün iyley revânımnı fidâ
Cilve-gerlik almağıl serv-i revânımdın
5. Cismide her dem ħarâret fehm kılsañğ ey kıyaş
Ėāfil olma cāndağı sūz-ı nihānımdın mininğ
6. Sākiyâ ger la‘l-gün mey tutsa bolmas yargâ
İtlerin sîr-âb kılgıl barı ħanımdın mininğ
7. Ėurde-i cānım nişârınğ ey Nevâyi ger diseñğ
Şiħħat āyîn nükte şâh-ı ħurde-dānımdın mininğ

352

Ve eyżan lehu

Fā‘ i lâ tün/ Fā‘ i lâ tün/ Fā‘ i lâ tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Niçe ol kūy itlerige yitkey āzārım mininğ
Kâş itler tu‘mesi bolğay ten-i zārım

¹⁶⁷ **Vâcib:** “Dinî yönden farz derecesinde olan işler” anlamına gelmektedir. Amelî yönden farz gibi düşünülür (Pala, 2004, s. 469).

2. Niçe ol bezm ehliğa bolğay fiğānımdın melāl
Kāş alar qurbānı bolğay cān-ı bīmārın mininğ

94b

3. Niçe nāzik köngli kilgey yārınñ mindin be-tenğ
Kim fidā könglige cān u cism-i efgārım mininğ

4. Niçe eşkim yıqqay il şabrı bināsın kūyıda
Kim oyulğay kāşki bu cism-i hūn-bārım mininğ

5. Yoğ u bar ildür cünūnum şeyhidin āzürde dil
‘Ömr eger budur yoğum köb yağşı kim barım mininğ

6. Ey fenā tıǵı vücūdum naqşın andağ eyle hāk
Kim zamān evrāqıdın mağv olsun āşārım mininğ

7. Sāqıyā tutma Nevāyīğa yana ‘işret meyin
Kim irür bed-mest ol mecnūn-ı hāmmārım mininğ

353

Ve eyzan raḥmetullāhi ‘aleyh

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Kılsa könglüm çāk tıǵ-ı zehr-perverdi aninğ
Qoymañız merhem ki öltürsin mini derdi aninğ

2. Kūyi tofrağı ara öldüm der urma ey Mesīh
Kim hayāt istep yüzümdin uçmasun gerdi anıᅇ
3. Āhım andaᅇdur ki la‘liᅇ ᅇvᅇkıdın her ᅇatra ᅇan
Tökse köz yāᅇüt dik baᅇlandurur berdi anıᅇ
4. Beyle kim saldı semendin pūyeᅇa veh ni ‘acab
‘Ālem içre salsa ot berᅇ-ı cihān-gerdi anıᅇ
5. Satma ey gül nāz köb baᅇᅇıl ᅇazān bāᅇıᅇa kim
Bar imiᅇ gül-reng bir kün ᅇihre-i zerdi anıᅇ
6. Gül yüzüᅇdın ayru bāᅇıdur köᅇᅇül kim açılır
Heᅇr otı uçᅇunlarıdın āteᅇin verdi anıᅇ
7. Bir Nevāyī ᅇāmını yā cānın al ey ‘ömr kim
Zulmı ilge fiᅇāmı ᅇaddin ötkerdi anıᅇ

354

Ve eyzan ᅇibbullahu (ᅇayyibe llahu)enfāsehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Köᅇᅇül ki heᅇr tūni ᅇoymadı ᅇarārın anıᅇ
Muniᅇᅇ hem āhı ᅇara ᅇıldı rūzigārın anıᅇ

95a

2. Vişāl gül-şeni birle köb almağıl meşğūf
Hızān-ı hecri çü ber-bād iter bahārın anıñg
3. Tutup neşāt-ı ʔarab çengi zülfin itme sürūd
Ki bir bir özgüsi ğam çengi tartarın anıñg
4. ʔadeh neşātı üçün devr içinde ʔan yutқан
Çikerge bil ki kerī eyleses humārın anıñg
5. Sipih kām ile ivrülmeşe hazīn bolma
Kişige birmedi çün kim Hāḡ ihtiyārın anıñg
6. Eger beḡā-yı ebed istesenġ fenā yolu tut
Yarut közünġni ʔılıp tütüyā ġubārın anıñg
7. Nevāyī ol kişi taptı ferāġ ‘ālemdin
Ki himmeti közi tinġ kördi yoḡ u barın anıñg

355

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ni ‘aceb serv-i sehīga innese başıñg sining
Kim imestür qadd ü ra‘nālıqda boydaşınğ sining
2. Ger nihānī fitne ta‘līm iyemes bes ni üçün
Başını çıkmış bināgūşunğğaça qaşınğ sining
3. Seng-bārān-ı gaminğdın baş ni yanğlığ yaşuray
Kim sa‘ādet gevheridür başıma taşınğ sining
4. Āb-ı hayvān birle gūyā kıldı la‘li reng hal
Şüret içre çün lebinğğa yitti naqqāşınğ sining
5. Öte-almas hān-qāh-ı quds ili ey muğ-beçe
Deyr işinğde çu tüzgey bezm evbaşınğ sining
6. Dime ey nāşih ki kılmay-sin sözüm birle ‘amel
Hātırımda qayda qalmış munça qalmāşınğ sining
7. Ey **Nevāyī** boldı qanlığ düşmeninğ kim yaşurur
Yārdın sarığ yüzünğ rengini qan yaşınğ sining

356

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kılmadıñg vaşlınğda bî-dād üzre bî-dādınğ sınıñg
Olça kıldı fūrķātınğde dem-be-dem yādınğ sınıñg
2. Kaysı sāhır kim didi kim Sāmırī şāgirdi-min
Didi ğamzenğ kim irür şāgirdim üstādınğ sınıñg
3. Anğla Şīrīn kim ni sin ma‘şūklukķa ança sin
Ni bar irdi munça ‘āşıklıkda Ferhādınğ sınıñg
4. Sāye irmes bāğ-bān kim gül-ruħum ķaddin kōrüp
Azıban hūşı yıķılmış serv-i āzādınğ sınıñg
5. Uyķuğa itler üni ger māni‘ irdi ey kōnğül
İmdi ķoymas uyķuğa itlerni feryādınğ sınıñg
6. Çun fedā maṭlūb irür sālikke bil iy şeyħ kim
Kūfr irür zūhd-i riyāyī içre irşādınğ sınıñg
7. İy Nevāyī miħnet ü ğamdın ķaçar bolsanğ kirek
Bolsa meylık tūng-i su ķurş-ı gezek zādınğ sınıñg

Ve eyzan rafe‘allahu kadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yār kilse dostlar āheng-i reftār eylemeŋg
İnfi‘ālimdin nefes urmağnı düşvār eylemeŋg
2. Yalğuz öyde qayda yaza baqmağım ruhsārığa
Hāletim tefsīridin sırrımın ızhār eylemeŋg
3. Tā ki köŋlüm ıztırābı vü tenim titremesi
Sākin olmas nükte ayturğa mini yār eylemeŋg
4. Sā‘atī çün kim ötüp bu nev‘ kilsem hālime
Söz ara ‘aşıklıq ahvālını tekrār eylemeŋg
5. Çünki bolsa mültefit çün yir öpüp ölgüm durur
Ger cefā kılsa özümge men‘ zinhār eylemeŋg
6. İmdi kim öldüm tenim yār itlerige taşlanğız
Līk ağyarın bu ma‘nīdin haber-dār eylemeŋg
7. Qaysı ‘aşık kim Nevāyī dik turur ey ehl-i zühd
‘Işk men‘in eyleben köŋlige āzār eylemeŋg

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

96a

1. Şām-ı hecrin kördünġ ammā zūlm terkin tutmadınġ
Va'de-i şem'-i vişāl ittinġ velī yarutmadınġ
2. Va'de-i vaşlınġ ilig birgey dip eşkim boldı baħr
Çunkim ol deryā ara ġarķ oldum ilgim tutmadınġ
3. Vaşl nūşıdın köngülni kılmadınġ bir laħza hoş
Hecr zehri bīmidin yüz katla tā ķorķutmadınġ
4. Āteşin ġül ġonçesi dik örtedinġ könglümni līk
Açıban anı nesīm-i vaşldın savutmadınġ
5. Dāne-i eşkimge kim rām oldı hicrān ķuşları
İy köngül bir kün fiġānıġdın anı ũrkütmedinġ
6. Ĥaste könglüm kim ġam u Ĥūn-ābe kıldınġ kısmeti
Bu ġızā vü şerbet ol bīmārdın öksütmedinġ

7. Bāde-i vaşlın ğanīmet Nevāyī zīnhār

Kimni anlar kim bu gūl-gūn sunı istep yutmadıng

359

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Veh ki otlu ihre aıp hūn u mānım ōrtediņg
Āteşin la’liņdin aytıp nūkte cānım ōrtediņg
2. Dime ni ıldım ni ıldım nā-tūvān kōņglūņg alıp
Ōrtediņg ey ātil-i nā-mihr-bānım ōrtediņg
3. Ot ūze ıl tolғанıp kōygen dik ol yūz şevıdın
Nie kim tāb urdı cism-i nā-tūvānım ōrtediņg
4. Kōkte zāhirdūr şafadın şu‘le encūmdin şerer
Kim anı ey şu‘lelik āh u fiġānım ōrtediņg
5. Bismil itke şaydını andak ki ılığaylar kebāb
Raħm itip kōņglūmni ūn kim atı anım ōrtediņg
6. Urğalı ey ‘ış-ı zālim ber-i āfet cānıma
Her ni ōzlūktin ki bar irdi gūmānım ōrtediņg

7. Ey **Nevāyī** tā bil ü ağızı hayāli eyledinġ
Bar u yoq ya'nī ki peydā vü nihānım örtedinġ

360

Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün

v-- /v-- /v-- /v--

96b

1. Yana 'ışq otıdın haste cānımğa urduġ
Belā berķını hānümānımğa urduġ
2. Fenā şu'lesin zār könġlümge saldinġ
Şerārın ten-i nā-tüvānımğa urduġ
3. Kızıl hāşiye digleyinġde imes kim
İtek қatl iter çağda қanımğa urduġ
4. Fetile idi anda peykānı merhem
Қayu oқ ki zaһm-ı nihānımğa urduġ
5. Yana yanıma yitti fi'l-hāl rāḫat
Eger tiġ-ı bī-dād yanımğa urduġ
6. Uşalsun diben naḫl-i ümmīdim iy eşk
'Aceb jāleler büstānımğa urduġ

7. Körüp başda zaħmım didi ey Nevāyī

Meger ğam tūni āstānımğa urduŋ

361

Ve eyzan ‘aleyhi ve raħmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraħmeh

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ey köz ü köŋlüm sirişk ü āhdın tūfān kılnıŋ

Cān u cismimniŋ yıķılġur külbesin vīrān kılnıŋ

2. Kılsa bu iş köz ü köŋlüm siz daġı ey derd ü ‘ışķ

Közni kör eylep köŋgülde derd oķın perrān kılnıŋ

3. Her bahāne birle kim bolsa ħayātım kaşrınıŋ

Tāķ u eyvānın bozup tofraġ ile yek-sān kılnıŋ

4. Ya‘nī eylep munça bīdād u cefālar şemmeī

Heç derdi şiddetin min ħasteġa āsān kılnıŋ

5. Zīnhār aħbāb ‘āşıķ bolmanġız kim sehv itip

Bolmaķ ister-siz burun endīşe-i hicrān kılnıŋ

6. Dir-min eflāk tartar ol ay heçridin bir tīre āh

Yir tūbige ay ile kūn közgūsın pinhān kılnıŋ

7. Hecriidin kõnġli tola kilmiş Nevāyī raħm itip
Ey ħarābāt ehli bir memlū ħadeħ iħsān ħılınġ

362

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

97a

1. ‘Ārızınġ güldür gül üzre sünbül-i ter kākülünġ
Allāh Allāh gül yüzin ħılımiŝ mu‘anber kākülünġ
2. Ķāmetinġdür şem‘ ü ruħsārınġdur anınġ şu‘lesi
ŝu‘leninġ dūdıdur ey ŝuħ-ı sitem-ger kākülünġ
3. AĶanınġda nige her tārı aradur yüz girih
Ger kõnġüller bend ħılmaidur ser-ā-ser kākülünġ
4. Ni ‘acab ħüsn ehlininġ sultānı bolsanġ ħāŝsa kim
Müŝġdin ħoydı ħuyaŝ baŝıġa efser kākülünġ
5. Sünbülīdür kim ser-ā-ser ħırmaŝıptur serv ile
Naħl-i ħaddinġ birle kim bolmiŝ berāber kākülünġ
6. İstesinġ kim bolmaġay āŝüfte vü dirhem digil
Ķılmasun bizni periŝān-ħāl ü ebter kākülünġ

7. Ger Nevāyīğa dimāğ āşüfte bolsa tañğ imes

Çun siper her dem yüzünğ otığa ‘anber kākülünğ

363

Ve eyzan aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Mey bile mey-ḥānening ḥıştın taş üzre ḥal kıılınğ

Çün ḥumārımdın şudā‘ olsa anı şandal kıılınğ

2. Her ni ḳalsa sūde bolmay ḥıştın ta‘zīm üçün

İp taḳıp her cānibidin boynuma heykel kıılınğ

3. Ey ḥarābāt ehli sākī ‘ārızı ‘aksi üçün

Şāf kıılmağlık bile mey közgüsin şayḳal kıılınğ

4. Muğ-beçe allında çün boldı sücūd itmek işim

Meyğa merhūn kıılmağız seccādeni evvel kıılınğ

5. Sehl irür cān naḳdini sākī üçün kıılmağ nişār

Lik bir peymāne toldurmağ bile eshel kıılınğ

6. Mest ü mecnūn çıḳmışam mey-ḥānedin ey dostlar

Kāmınğız ger hezl ise ĩnek mini mühzel kıılınğ

7. Kūyidin avlanġ avās u ‘aqlnı ey derd ü ‘ıřk
Anda ser-gerdān Nevāyīni velī heykel ılınġ

364

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

97b

1. ‘ışk otıdın ısmetim derd ü belā mu ılmadıġ
Dūdı birle ānumānımnı ara mu ılmadıġ
2. Kōymekimge ber-ı āfet ılmadıġ mu āhnı
Ölmekimge eşkni seyl-i belā mu ılmadıġ
3. Zūlm tīġıdın tenimni ılmadıġ mu bend bend
Furatıġdın bend bendimi cūdā mu ılmadıġ
4. Dime ey kōz kim ni ıldım ger sini kōr istesem
Bir baıp yūz minġ belāga mūbtelā mu ılmadıġ
5. Ey kōnġül ālimni ıldıġ ‘arz u efzūn ıldı zūlm
Bilmediġ mū yā bilip yaġşı edā mu ılmadıġ
6. řekve ılma sindin ey gerdūn revā irmes dime
Bizni bī-kām iylep il kāmın revā mu ılmadıġ

7. Baħr-ı ışk içre Nevāyī āřnālđ tapmadıng

Tā bu bir kōzni Aras ol birni Āmū kılmadıng

365

Ve eyzan addesa-l'lahu sirrehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv- -

1. Bir ot ise ki maŋga cürmsiz cefānı kem itti

Yüz ot dur ol ki cihetsiz ulusnı muħterem itti

2. Başımğa çiğ uruban nağd-i derd kōnglüme saldıng

Vefā řariķıda tākřır kılmadıng kerem ittiŋ

3. Yüzümni nağş itiben eşk tīre anıdın ey 'ışk

Taşımda anlığ iim řerħini yana raam ittiŋ

4. Fesāne-i ğam u miħnet buyurdunğ eylemek ezber

anā'at itmey ulusa mini efsāne hem ittiŋ

5. Kōngülde 'ışkım otı çün felekke tarttı şu'le

Belā livāsı bařıĝa bu şu'ledin 'alem ittiŋ

6. Didiŋ ki faqr yolında tapıldı maşad-ı aşlı

Vücüd nağşını cān levħidin meger 'adem ittiŋ

7. Meger ki yār sini ister ey şikeste **Nevāī**

Ki naḳd-i cānnı kılıp tuḥfe farḳdın ḳadem ittiḅ

366

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

98a

1. Dūd-ı āhımınıḅ ḳoyun dik pīç ile tābın körünḅ

Tīre hecrim aḳşamınıḅ baḫr-ı gird-ābın körünḅ

2. Ḳuş kim ol aydın kitürmiş nāme her tırnağıdın

Çākler bolgan köḅgöl iltürge ḳullābın körünḅ

3. Hindū-yi sāḫir durur devr-i zenaḫdānıda ḫāl

Ṭavḳ-ı ḡabḡab şeklidin bir ‘aks-i miḫrābın körünḅ

4. ‘Işḳ otı tuḡyānıdın cānım ki bolmış teşne-leb

Def‘iḡa ol aynınıḅ ikki la‘l-i sīr-ābın körünḅ

5. Almaḡan bolsa çüçüḡ cānım lebi birle közi

Hem şeker-ḫandıḡa baḳınıḅ hem şeker-ḫ‘ābın körünḅ

6. Sālik-i maḫrūm kim maṭlūbın tolmuş cihān

Allāḫ Allāḫ cānın örter derd-i nā-yābın körünḅ

7. Yār kūyin istey özlüktin Nevāyī boldı ferd
Ka'be iħrāmıġa isti'dād u esbābın körünġ

367

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Me fā 'i lün /Fe i lā tün/ Me fā 'i lün/ Fe i lā tün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Semend-i nāz üze ol kāfir-i belāġa baġınġ
Perī başında melek peridin otaġa baġınġ
2. Niçük ki ġavs-ı ġuzah devri mihr 'aksi irür
Tapıp ġam ignidin eylengen ikki bāġa baġınġ
3. Şadaġı cānibi kim ilgige sinān tutmış
Yüz oġ yılıanı vü bir ġātil ejderhāġa baġınġ
4. Eger oġ u sinān urmaġın inanmasanġız
Açıp tenimni 'adeddin füzün yaraġa baġınġ
5. Bu şekl birle cihān bozmaġı yaġın ger imes
Ulusta her taraf āřüb u ibtilāġa baġınġ
6. Bu bāġ güllerini yirge saçmayın ġoymas
ġazān yilini körünġ çarġ-ı bī-vefāġa baġınġ

7. Nevāyī öldi cihān ehlidin nevā tapmay

Ni boldı bir nazar ol zār-ı bī-nevāğa baqıñg

368

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

98b

1. Āteşin ruhsāre açıp hānumānım örtediñg

Hānumānım hod ni bolğay cism ü cānım örtediñg

2. Dil-rübālīg birle çun yaqtıñg cemālīg şu‘lesin

Haste köñglüm alğaç oq ey dil-sitānım örtediñg

3. Dime ni kıldım ni kıldıñg cān ü köñglümni alıp

Örtediñg ey qatil-i nā-mihr-bānım örtediñg

4. Tolğanıp köysem ‘acab yoq otqa tüşken rişte dik

Çun firāk otığa cism-i nā-tüvānım örtediñg

5. Otqa saldıñg şabr u ‘aql u cān u köñglüm barçasın

Yok u barım köydürüp yağşı yamanım örtediñg

6. Sāğarıñg cān u cihāndın artuq irmiş sākiyā

Likin ol ot birle oq cān u cihānım örtediñg

7. Tā Nevāyī dik bil ü ağzınğ hayāli birle min
Uşbu yok sevdāda peydā vü nihānım örtediñg

369

Ve eyzan raḥimallahu ‘aleyhi

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Zihī nihāyetiñg āḥir kilip ebed evvel
Velī ḥaber bire almay bidāyetiñgga ezel
2. Ni kuḍretiñg cebelini kılip tezelzül pest
Ni ḥikmetiñg kıyaşıga birip zevāl ḥalel
3. Bolup şifātınğa mazḥar cemī‘-i maḥlūkāt
Alar mufaşşal u insānnı eylediñg mücmel
4. Firāk şāmını ‘āşıkka eylediñg tīre
Egerçi encümidin yaqtınğ anda köb meş‘al
5. Bahār māşıtası sa‘yi birle kiydürdüñg
Çemen ‘arūsı yüz ü kaddıga ḥuliyy u ḥulel
6. Sipihir şafḥasın encümdin eyleben efşān
Bu şafḥa üstige çiktiñg şihābdın cedvel

7. Yazargā maṭla‘-ı şubḥ üzre nürdın tuğrā
Kıyaş tılāşıdın āmāde eylediñg zer-ḥal

99a

8. Nevāyī eyledi ḥamdiñgga nāmeler irsāl
Anı red eylemegil Ḥakk-ı Ahmed-i mürsel

370

Ve eyzan rafe‘allahu ḳadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Eyle tolmış gül yüzünğ yādı bile munğluğ könğül
Kim tüşer her ḳatre ḳan ornıga andın berg-i gül
2. Dime könğlünğ bar kim cism içre hecriñg tığıdın
Pāreler bar ḳan ara bilmen bağırdur yā könğül
3. Serv dik bolsa bu gül-şende ata gül dik ana
Mümkin irmes toğmağı sin serv-i gül-ruḥ dik oğul
4. Köydüm ü kül boldum ammā cānda la‘liñg şevḳıdur
Andaḳ aḥker hıfzıga bī-ḥad münāsibdür bu kül
5. La‘liñg allında şanemler la‘li reng itken bolur
Kim içer ḥinnā suyn bolğan zamān gül-reng mül

6. Kısmnı artuķ tilep h̄ār étme özni ey ‘azīz
Kim kanā‘atdın durur ‘izzet ıama‘dın barıa züll
7. Deyr pīri birle mey içsenĝ Nevāyī asra dem
Bolsa fehim ibriķ ünidin gerıi ıulķul lā yeķıl

371

Ve eyzan revveha-l'llahu rūhehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kılsa cānān allıda cānım ıufeyl olmaķķa meyl
Kāş yüz cān olsa kim her dem birin kılsam ıufeyl
2. İstese köygen köngül otluķ yüzünĝni kıлма ‘ayb
İhtiyāri yoķtur eylerde semender otķa meyl
3. Yol kıılır cismimde eşk iltür sünĝeklerini üzüp
Yir ıazıb h̄āşāk aķızĝan dik ıayan yüzlenşe seyl
4. ıatre-i şahbā süheylidin lebinĝ mey-gün imes
Kim ‘aķīkidür bu kim reng alır andın yüz süheyl
5. Bir mülā‘ib hindü olmış her közünĝnünĝ merdümi
Kirpikinĝ hind ehlidin hengāme tüzgen ikki h̄ayl

6. Nükte kıılma řā‘at u taķvāğa kim def‘ eylemes
Fazldın yitmey beřāret büş bolğıl ger fazıl

7. řām-ı hecr irmes řafaķ belkim Nevāyī ğuşşadın
Yığladı ķan ança kim gerdünğa rengin boldı züll

372

Ve eyzan nevvera-l'lahu mirķadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ķaşlarınğdın kim irür ķanlığ köngül içre ğayāl
Ol kıızıl kāğazda nūndur bu řafaķ içre hilāl
2. Tutmayın könglümde tesķin ķaddi vaşlın isteбен
Ķayda peyvend itseler tutķay özi tutmay nihāl
3. Servniņg sīni kibi başıņgda destār üzre çin
Nergis üzre noķta-mānendi közüņg üstide ğāl
4. Ža‘flığ cismimdedür her yan boğunlardın girih
Nāl-i tāriğa irür gerçi tüğün tüğmek muğāl

5. Lāle-gūn mey tābındın ol ay kızarmış yā meger

Şūhlıgđın lāle-zar üstide ađnaptur ğazāl

6. Devr ilide ger vefā yoğ sin vefā kılgıl velİK

Kimni hoş-ħāl itsenđ andın tut özünđge yüz melāl

7. Tā Nevāyī zūlfi yanđlıđ pā-būsın istedi

Geh perīřān-ħāl irür ol zūlf dik geh pāy-māl

373

Ve eyzan nevvera madce 'ahu/nūra madce 'ahu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Dōstlar ol serv-ķad hecrinde ĉun boldum ķatİL

Serv ikinđ ger ķoymađ ister-siz mezārım üzre mİL

2. Kūh-i hecr eninđde ister-min sini sür'at bilen

Şevķıdın ĥas dik tenimđa irmes andağ yük řaķİL

3. Ža'f ara sūnbūlni ger zūlfünđ didim taňg yođ ki bar

Ĥasteđa Cevzā tūni yeldā tūni yanđlıđ řavİL

4. Reřkdin bir birge ķıymas mihrini cān u kōňgöl

Rast andađ kim ĥasūd il mālıđa bolđay bađİL

100a

5. Bu ki hicrān tīğdın köksümni yüz çāk iylediŋ
Yüz delīlim bar eger her çāk bolsa bir delīl
6. Deyr-i cennet hūr-i ‘ayndur hūbluqtın muğ-beçe
Mey zülāli birle köb ‘aynen tusemmā selsebil
7. Ger yüzünğ istep **Nevāyī** közleriŋge h̄‘ardur
Ni ‘acab dīn ehli küffār allıda bolmaç zelīl

374

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ey köngül ol āteşīn ‘arızğa köb örtenmegil
Nāgeh ayrılrsa firākı otığa örtenmegil
2. Tut özünğge ferd ü bī-keslik belā vü imgekin
Yā birevge örgenip ayru tüşüp imgenmegil
3. Lāzım-ı ‘ışkı oldı hicrān bolma ‘aşıq kimsege
İmdi kim bolduŋ taḥammül eyleben küŋgrenmegil

4. Gül çağı gül-baň işidür çikmek ey bülbül saňa
Ay u yıl feryād itmekni maňa ötkenmegil
5. Köz yumup açkunça sal uyğanmas uykuğa mini
Nalışımdin hecr şāmı her zamān sissenmegil
6. İsteseng ol muğ-beçe başıngğa tigürgey kadem
Deyr pīri yolıdın tofrağ dik tiprenmegil
7. Ey **Nevāyī** yār eger dir kim özünğni otqa sal
Ten yalaň eylerge köyme cān üçün köymenmegil

375

Ve eyzan lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Yār hicrānda ser-vaqtımğa yititng ey ecel
Cān fidāng itsem henüz azdur ki kilditng der-maħal
2. Cān talaşmağlıkğa koyma la'li hecridin mini
Çun irür te'hīr ara āfāt köb kıлма hıyel
3. Cānnı bat almağ saňa müşkil ise cān çikme köb
Koy ki bu müşkilni bat iyler anıng hicrānı ħal

4. Hecriidin ölmey vişāli nūşıdın tapsam ümīd
İylegümdür sa'y ölmekdin tirilmek fi'l-meşel
5. Hecri bīmārıǵa kātıl zehr irür hayvān suyu
Ey Mesīh asra nefes bu nüktede kılma cedel
6. Sonǵǵı kündin halk-ı tersān min burun kündin vehīm
İlge ğam-ı şām ebed kildi maǵa şubh-ı ezel
7. İç Nevāyī ğuşşa taḥlīliǵa gül-gün bāde kim
Bir piyāle la'l-i maḥlūl olmadı andın bedel

376

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Yana firāqıda her kün maǵa irür yüz yıl
Velik her kiçesin niçe kündin artuq bil
2. Diseñ ki öltüreyin iy firāq cismimni
Çu za'fdın tapa almañg ölüg taşavvur kıl
3. Min öldüm iy köñgöl ol dil-rübādın ayrılma
Ki andın özge siver cāniñg olsa kim ayrıl

4. Tenimni gerçi ğamınĝ tıĝı itti yüz pāre

Bu şükr edāsıĝa her birni isterem bir til

5. Ğamınĝda lāle kibi çāk köñglekim bolmış

Firāk düdı vü köz ƣanıdın ƣara vü ƣızıl

6. Çu tapmaĝuñĝ bu çemen ĝonçe vü ĝülide vefā

Tüĝülme ĝonçe kibi līk ĝül mişillig açıl

7. Nevāiyā nige eflāk mürtefi‘ bolmış

Eger ĝamımdın imes vezn keffeside yinĝil

377

Ve eyzan rafe‘allahu ƣadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ol zekānı öpe vü ĝül-ĝünedin nezzāre ƣıl

Kim irür bir alma kim rengi irür aƣ u ƣızıl

2. ‘Āciz olĝay zülfiniñĝ sevdāları taƣrīridin

Ger ƣuruĝ cismim taraĝ yañĝlıĝ ser-ā-ser çikse til

101a

3. Niçe özni yaŝurup çīn yüzge salıp ĝonçe dik

Teng-dillerge yaƣıp ģandān bolup bir hem açıl

4. Saçıda şebnem bürünçek ey köngül irmes ‘aceb
Sünbül üzre ger tüşer şebnem ta‘accüb kıılmağıl
5. Tā kiyip sincābī ton gül-gün ötük kııldınğ hırām
Yok sining dik kebk-i ra‘nā hūsn şahrāsıda bil
6. Rez kıızı hem-demliğidin ay u yıl mest olmağınğ
Niçe bolğay ötti ‘ömr ger ölmegen bolsañğ ayıl
7. Körmegen bolsañğ **Nevāyī** serv üze gül kııl nazār
Kim ol ay gül-güne sürtüp halkını kıılmış yaşıł

378

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv– –

1. Bu ni kāmēt bu ni reftār u ni şekl üni şemāyil
Kim iter ‘aqlını bed-hūş dağı hūşnı zāyil
2. Yüzi ot köydürmekime saçı yığlarmağıma dūd
Közi tārācıma sā‘ī kaşı hūn-rizime māyil
3. Can-fezā hūsnı niķāb içre dağı il talaşıp cān
Kılmağay irdi tirig bir kışı ol bolmasa hāyil

4. Tĩġın ignimge tüşürmekni ħamāyil tiley-alman
Qayda ol baġt ki bolġay qolı boynumda ħamāyil
5. Ey ħabīb itme Mesīġ allıda izġār-ı feşāġat
Çun irür dem ura almaska lebiġg allıda qāyil
6. ‘Aql u hüş u ġired ü cānnı anıġg yolıda qoydum
Tapmadım vaşl-ı müheyyā qılıban munça vesāyil
7. Çunki ‘uşşāq üni yakmas imiş ol gül qulaġıġa
Ey Nevāyī niçe bülbül kibi bu na‘re-i hāyil

379

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Meġ ü lü/Me fā' ī lü/Me fā' ī lü/Fe' ü lün

--v/v--v/v--v/v--

1. ‘Azm olsa ħayālinġġa köġgüldür anġa maġmil
Āsāyiş eger istese köz çeşmesi menzil

101b

2. İy ‘ışq n'itip ol qara közni köreyin kim
Közniġg qarasin hecride eşk iyledi zāyil
3. Tā boldı siniġg ġüsnünġe ‘āşık üze ‘āşık
İş boldı miniġg köġglüme müşkil üze müşkil

4. Ol köz alır il cānın oğurluğ bile veh kim
Bağmas bu taraf tutsam özümni niçe gāfil
5. Yādı bile bī-hūşluğum def'ini kılmang
Dīvārıdın ol kūyniñg er bolmasa keh-gil
6. İy muğ-beçe 'āşık-min ü dürdī-keş itip raħm
Ni yüzünge ni cāmğa kıl perdeni hāyil
7. Özlükni fenā otığa köydürdi Nevāyī
Kim şavma'adın hāric irür deyrğa dāħil

380

Ve eyzan 'aleyhi ve raħmeh/Ve eyzan 'aleyh u rraħmeh

Meƒ ū lü/Me fā' ī lü/Me fā' ī lü/Fe' ū lün

--v/v--v/v--v/v--

1. Ol şeyh ki minber üze efsūnga birür tül
Şeytāndur özi meclisiniñg ehli sürüg gül
2. Ğafletdin eger va'z ile oyğatsalar ilni
Ol iyler uyutmaq üçün efsāneğa meşgül
3. Baştın ayağın minberiniñg pāyesi destān
Hem özni vü hem ma'rifeti cāhil ü mechül

3. Tā tüşüp-min ol ‘izār u ikki gīsū hecriğa
İy kuyaş raħm iyle kim bolmış bir ay u ikki yıl

4. Dāğıma endāzeliğ merhem mamuğdın istegen
Könğlüm içre biyle her yan dāğ-ı bī-endāze bil

5. Dehr būstānīde çun yoğtur vefāyī iy könğül
Lāle dik gül-gün kadeh tut gonçe dik bir dem açıl

6. İltifātınğ azıdın itti **Nevāyī** tilberep
İy perī bir hem bu mecnūnunğğa pervā iylegil

382

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D.K

1. Eyle kim gülgül kıılır ħüsn ehli ruħsārını mül
Mülğa tüşse ‘arızınğ ‘aksi tüşer yüz ança gül

2. Eyle kim bolmas könğül gül-bündin üzmeğ gonçeni
Min hem ol naħl-i melāħatdın üze alman könğül

3. Gūyiyā hūr u melekdiñ hāşıl oldunġ kim imes
Ādemī haylıġa mümkin sin perī-veş dik oġul

D.K 102a

4. Lem‘a-ı tīġıdın örtendim eger qanımdın ol
Zeng tutmuş yaraturġa hem müheyyā boldı gül
5. Çün raķīb aġrıttı köñlümnı anġa dāġ örtedim
Baġlaġan dik it cerāhat eylegen üstinde pul
6. Kırk yaşta faqr āyīnin eger kesb itmediñġ
Erba‘īn çıkmek bile ol hāşıl olmaqtın tönġül
7. Ey Nevāyī hūr u kevşer tañġla taķvā ehliġa
Sin ġanımet tut bu kün gül-çihre sāķī birle mül

383

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Fe‘ ū lün

v-- --/v-- --/v-- --

1. İki köz menziling ey mäh-i maħmil
Könġülge ‘azm kıll menzil-be-menzil
2. Közüñġ kätildür ammā zehr-i çeşminġ
İrür öltürmekimge zehr-i kätıl

3. İŝikiñgde yazar-min āhlar līk
Bolur bir āh çiksem barça zāyil
4. Mini mecnūn didi Leylī-veŝim vāy
Ki bu dīvāneni sağındı ‘ākil
5. Kōzüñg çun nīm-ḥāb irdi ni tañg ger
Kōñgöl şaydını kıldı nīm-bismil
6. İrür bir ḥāl birle mebde-i feyz
Sañga ger yitmes özni iyle qābil
7. Nevāyī özlüküñg ref‘ it kim ol büt
İrür maqŝūd ruḥsārığa ḥāyil

384

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv–

1. Ol kıyaŝ ağızı ūze müŝkīn ḥāl
Zerreniñg noqṭasıdın kildi miŝāl
2. Ger revāndur ni tañg ol qad ki irür
Revḥ ser-çeŝmeside tāze nihāl

569

3. Raḥş her yan ki sürer ol çābük
Yügürür tigreside peyk-i ḥayāl
4. Çābükümnüñg atınıñg na‘li imes
Tüşti şeb-rengi ayağığa hilāl
5. Ğonçe ağızı ki tekellüm kılmış
Ol ağız ğonçesi kılmış anı lāl
6. Hecriniñ çāresi bī-ḥodluğ irmiş
Saḳiyā cām kitür māl-ā-māl
7. Tā Nevāyī dik olay anı içip
Mest u mecnūn şıfat u şifte-ḥāl

385

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

102b

1. Gül-şeniñdin yil dik ey ra‘nā nihāl
Min yaman bardım velī sin yaḥşı ḳal
2. Min min bī-keslik ü eyyām-ı hecr
Sin bol u aḥbāb u devrān-ı vişāl

570

3. Sorma hālimni şabādın kim gehī
Könġlünġe oturmasın gerd-i melāl
4. Ğer bozuk könġlümni merdūd eylediġ
Bāk imestür özgelerniġ könġlin al
5. Sıġmayın kūyunġda ger kavduġ mini
Asru kiġ şahrā durur deşt-i hayāl
6. ‘Ālem ehlide vefā mevcūd imes
Her ni kim yoġtur irür tapmaq muhāl
7. Ey Nevāyī hoş turur āzādeliġ
Ķayd ara hoşlukka yoġtur ihtimāl

386

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv– –

1. Yaġtıġ ot birgeli ey ‘ışġ hayātımġa halel
Dāġ-1 hecr örteġüçe örtese tā dāġ-1 ecel
2. Dip imiş-sin ki firākım daġı ‘uşşāk içre
Niçesin iylegüm ahir mini bārī evvel

571

3. Nāme-i hecrim ara şafha-i takvīm kibi
Eşk kanı bile her sarı çikilmiş cedvel
4. Berķ-ı tīgīnġ ki vücūdum ġasını köydürdi
Dūdıdın tīre ger olsa külidin bir şayķal
5. Başıma şu‘le-i hicrān tutaşıptur ni asıġ
Kim yarutmas ķara hecrim kiķesin bu meş‘al
6. Zāhidā bāde ġüneh bolsa velīkin ni ġüneh
Bizge bu işni naşīb itti çu ķassām-ı ezel
7. ‘Işķdın köb kelime nazm itti **Nevāyī** bilmen
N'iylegey ķurfe ġazālġa yitişkey bu ġazel

387

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv– –

103a

1. Ol perī-çihre çu körgüzse cemāl maķbūl
Körġen irmes turur öz ‘aķlıġa ķalġan ma‘ķūl
2. Sürtülüp yüzge eger yitse dimāġımġa isi
Mini ol zūlf tınābı bile ķılġıl maķtūl

572

3. İstesenğ dehrde minğ tilbe könğül ser-gerdān
Halka halka resen-i zülfidin açkıl mergül
4. Hātırım ikki cihān şuğlıdın olmuş fāriğ
Dōst yādı bile tā könğlüm oluptur meşğül
5. Bāde-i la‘l-i lebiñg kanıma birdi taḥlīl
Ḳatl imiş ḥaşşiyeti la‘l ki bolğay maḥlūl
6. Veh ki maḳşūdını ma‘lūm iteyin dip ‘ömri
Bir ser-i mūy imestür ki imestür mechūl
7. Ger **Nevāī** dise büt vaşfını tekfīr itmenğ
Deyr pīridin irür biyle rivāyet menḳūl

388

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn/ Fe‘ ū lūn

v---/v---/v---

1. Biliñg salur dimāğımğa taḥayyūl
Birür zülfünğ ḥadīsımğa teselsūl
2. Buyursa gerçi ‘ışkınğ terkini ‘aḳl
Ol işni sin ḳıla alman ta‘aḳḳul

573

3. Yüzünġ hecride könglüm mużtaribdür

Ni nev' itkey balıġ susız taħammül

4. Ni tanġ sinsiz yutup an ġam yisem kim

Kirek ol bādeġa mundaġ tenakul

5. ading titretti ġaki peykerimni

ıyāmet yirge salġan dik tezelzül

6. İmes māni' fenā yolıġa fāa

Kirek reh-revġa zād-ı reh tevekkül

7. Nevāyī bülbül ü yāri ġül olġay

Eger pāyege ılġaylar tenezzül

389

Müs tef' i lün/ Müs tef' i lün/ Müs tef' i lün/ Müs tef' i lün/

-- v-/- -- v-/- -- v-/- -- v-

D.K

1. ġüyā leb ü ġaıngnı ar itkende naāş-ı ezel

Şingerf ü zengār ornıġa la'1 ü zümürüd ıldı cel

2. Fāş itti ġāhī riati köz anı tamġan hey'eti

Kim köz arasın fūratı an birle iyleptür bedel

3. Dāğ-ı firāk ey dil-rübā andaq közüm kıldı kara
Kim köz qarası dik maᅇga maᅇlüb irür dağ-ı ecel
4. Sin fūrkat istep kīn ile min yir öpüp temkīn ile
ᅇatlı ehlīga teskīn ile kıılmaq namāz irür ᅇıyel
5. Hecriᅇ otıdın her zemān andaq köyer āzürde cān
Kim sađınur bāğ-ı cinān dūzaᅇka kirse fı'l-meᅇel
6. Yüz yılga 'ömr olsun qarīn bir dem körer ehl-i yağın
Bes nidür ey ᅇalvet-niᅇīn munça saᅇga ᅇül-i emel
7. Vaᅇl u zamān bü'l-'acab sākı ᅇadeᅇ tut leb-be-leb
Muᅇrib tüzet ᅇavt-ı ᅇarab ötker **Nevāyī** bir ᅇazel

390

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

103b

1. Yüzi āyīne kıldı közgüni ol sīm-ber ᅇāyil
Anıᅇ dik kim ᅇuyaᅇ ruᅇsarıga bolᅇay ᅇamer ᅇāyil
2. Ol otluᅇ yüzni kıılmaq zer-varaᅇ pinhān imes mümkin
Ni imkāndur körerᅇe ᅇu'leni bolmaq ᅇerer ᅇāyil

3. K r nmes z r k n l m cehd itip peyk nların   cre
Meger ol  u ka bolmış ke ret-i berg-i  ecer h yil
4. Sun  anda  ki yap ay  afha  afha berg-i gül t  ke 
Ya ım a p re p re bolmış bi-görür-ı ciger h yil
5. Sa ın ga gird-i Yezd  mi‘cerin  h yil bola al ay
Bola alsa sev d-ı  am  ze  eb-nem eger h yil
6. Seferde m cib-i h rm n d d r-ı ehl-i  evk  cre
Hem n  va l h r  digadur gerd-i sefer
7. Y z n ni a  eger h d ri te-i c nd n durur b r a‘
Birip c n istemes d d r ga ehl-i naz r
8. Dime s likke h yil ni idi ma  ud-ı vaşlıdın
 r r ‘aql u his   d ny  v  ‘u b  ser-be-ser h yil
9. Disen  kim  zl k mdin özge h yil bar mı c n n ga
Bolur mu iy **Nev y ** ‘ı   ara mundın beten h yil

391

Mef‘   l / F ‘ i l  t n/ Mef‘   l / F ‘ i l  t n/

--v/-v- -/- -v/-v--

D.K

1. Boynumğa qayda qılğay ol ay qolını mâyil
Kim bes durur qılâde it boynığa hamâyil
2. Yüz hûb cilve qılsa barmas közümdin ol ay
Kim zerre hayli bolmas hergiz quyaşqa hâyil
3. Ol kim külüp közige sürme çiker ne fikri
Ger köz yaşımdın olğay közning qarası zâyil
4. Nâz it ki serv ü gülde bel ins ü cinde yoqtur
Bu hûsn ü bu letâfet bu şekl ü bu şemâyil
5. Qıl sığmas ağızıñ içre köb nükte tañ imes kim
Nâzükrek oldı qıldın her sözge bolsa hâyil
6. Bu şükr için kerem qıl sâyilğa ey ganî kim
İrmestur ol tüvân-ger sin hidmetiğa sâyil
7. Hicrânda bî-hod ister özni **Nevâyî** ey şeyh
Ay u yıl anı ösrük körsenğ dime ki ayıl

Ve eyzān ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzān ‘aleyh u rraḥmeh

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kim didi mihrinḡni ol meh-veṣā rūṣen iylegil
Küç bile cānıḡḡa cānānıḡnı düşmen iylegil

2. Ol perī çun bardı ḡāhī tilbeler dik deṣt tut
Ḥān zühd ü ‘āfiyet küncini mesken iylegil

3. Çun bolur ol ıurfe kuş köprek remīde ni asıḡ
Her zamān yüz katla ger feryād u şīven iylegil

4. Ey kuyaş ‘ıṣkıḡda ger ser-geṣte boldı zerreī
Germ olup köydürme belkim mihr anḡa fen iylegil

5. Bolmasa ol serv-i gül-ruḡ ey köḡül dūzahça bar
Ḥāhī ‘azm-i deṣt kıl ger meyl-i gül-şen iylegil

104a

6. Her ni devrāndın kılur teslīm ḡoştur ey refīk
Nef çun yoḡ özni ger yüz katla tevsen iylegil

7. Ğam sipāhı atlıĝa mey-ānedür dārü'l-emān¹⁶⁹

Ey Nevāyī zīnhār ol öyni me'men iylegil

393

Ve eyzan ĝaferallahu lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. İy muşavvir dil-berimĝa şüretī mānend ıl
Körmekidin hātırımı ki ĝehī hursend ıl
2. Ol harīr üzre ki tarh itkünĝ durur timsālını
Sıĝmasa zeyliĝa cānım perdesin peyvend ıl
3. Bolmasun bu tūmedin maħrūm ol kūy itleri
İy ecel takşīm üçün baĝırımı yüz perkend ıl
4. Ol perī-ves ıqtı ösrük sikritip köngüllüce vāy
Nāşihā dīvāne boldum imdi terk-i pend ıl
5. La'l-i şīrīndin ki ıldınĝ 'işni cānımĝa telh
Niçe açıĝ söz dimek bir atla şekker-and ıl

¹⁶⁹ **Daru'l-emān:** "Sıĝınılacak yer" anlamına gelmektedir. Bektaşilikle tarikata gireceklerin ikrār verdikleri yerdir (Pala, 2004, s. 107).

6. Cām-ı Cemning rāhı Efrīdūn yılanı zehridür

İy köngül özni sıfāl-i faqr ile hursend kııl

7. Hāceti budur Nevāyīning Hudāyā kim anı

Muğ-beçe hüsniğa muğ deyride hācet-mend kııl

394

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D.K

1. La‘l-i cān-bahşingda bir gevher eger tapmış hulel

Cevher-i cānım qabūlitse anğa eyley bedel

2. Qayda bolğay cevher-i cān hem bedel ol dūrğa kim

Āb-ı hayvāndın çıkarmış anı ğavvāş-ı ezel

3. Ol ni gevherdür ki cān mülki hārācı tapqa-sin

‘Aql-ı şarrāfi eger kılsa bahāsın fi‘l-meşel

4. Boldı ger bir gevher özni hālī ama kör ki bar

Nüktedin yüz dūrğa her sā‘at müşerref ol maḥal

5. Lafz-ı dūr-bāring salıptur rahne gevher silkige

Ger inanmaslar disenğ bir lafz olur bu nükte ḥal

6. Çarh şarrāfı kaşında bir durur dūr birle taş
Taş dik söz kilse dūr dik lafz ile kılma bedel

7. Ey Nevāyī silkidin tüşgen yırak dūr bābıda
Dürri-i ma'nī bile nazm itmek imestür muhtemel

395

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan 'aleyh u rrahmeh

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ey perī yüz yaralıg könglüm sarı nezzāre kıl
Yarasız her kayda kim tapsaŋg anı hem yara kıl

2. Pāre pāre iylegeç bir bir anıŋ eczāsını
Yüzlerin barınıŋ āhım dūdı birle kara kıl

3. Hāyl-ı hindū dik ki düşmen ilgide bolğay esīr
Her birisin 'ālem içre bir taraf āvāre kıl

4. Çun alar āvāre boldı közlerimni hem oyup
Otқа taşlap öylerin hem taş bile yüz pāre kıl

104b

5. Ol ikevdiñ başıma kilgen belā vü guşşanı
İyleben mundağ 'uqūbetler zamānī çāre kıl

6. K z   k n l m bolmasa itk n  egerçi ey sipihr
H blarga servdin  ad mihrdin ruhs re  ıl

7. Ey **Nev y ** oynan n  yok ‘ış  t  yüz k rmeg n 
‘ zr aytıp yir  p   söz terkini yek-p re  ıl

396

Ve eyzan rafe‘allahu  adrehu

F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l n

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Zahml  köksümni  ayret t n  birle   k  ıl
Hem uşol su birle  ayrın dın k n l ni p k  ıl

2. Lem‘a-i ruhs r dın iy ‘ış  k ymekd r işim
N -t v n cismimni ger  od h me ger  aş k  ıl

3. Biyle ot kim minded r andın f z n imk n imes
Dem bile t z iyle y hod y zni  teş-n k  ıl

4.  ayr na ş yed  ub rım h yil ol ay körgeli
K yide iy ‘ış   asret birle cismim   k

5. Mest çıkmış t n  ile ehl-i nazar  atli   n
 y k n l  nezz re-i ol   til-i b -b k  ıl

6. Her ni kökdin kilse bol tofrağ dik hāmīl ü ger
Nā-pesendiŋ bolsa men‘-i gerdiş-i eflāk kıł

7. İy Nevāyī ‘ışk otınıŋ şu‘lesin çıksun disenŋ
Könŋlekiŋ çāki ni asıg kökrekiŋni çāk kıł

397

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D.K

1. ‘İşkiŋ otıdın tenim kül boldı ey bed-mihr bil
Mihr öyi kılsanŋ binā ol kül bile tarh iylegil
2. Ger buzukda cuğd-ı nālān körmemiş-sin zaħmı köb
Ten ara efgān çiker könŋlüm kuşın nezzāre kıł
3. Kildi çun āhımdın ot almaqqa Mecnūn-ı za‘if
Tolğanıp çörkendi ol ot içre ol yanŋlıg ki kıł
4. Ğam tūni za‘f ittim andağ kim seher ol kūydin
Şubh enfāsı uçurğu dik tenim bolmış yinŋil
5. Könŋleki gül-gūn bi-hāl oldı çun cismin kuçar
N’iylesün bī-hāl bolmay ey könŋül aħir digil

6. ‘Ömrğa hîç i‘timādī yoǵtur ey ğāfil köngül
Ay u yılını niçe mest ötkerge-sin bir hem ayl

7. Niçe ol kirpik sinānıǵa Nevāyī könglini
Her zamān olǵay-sin ey bed-mihr anı bir közge il

398

Ve eyzan lehu revveha rūhahu/rūhehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Heçr oǵıdın ey köngül her yan ǵanatlar saz ǵıl
Ol perī vaşlı hevāsın isteben pervāz ǵıl

2. İsteseng bir ǵışsa ey rāvī ki il köb yıǵlaǵay
‘Işǵ ara körgenlerimniǵ şerhidin āǵāz ǵıl

3. Biz niyāz ehli vü sin nāz ehli-sin raǵm it gehī
ǵoy niyāz itmekke bizni ğāh özünǵ hem nāz ǵıl

105a

4. Ger diseng ǵatlim sözün kim yoǵ digüm yoǵ ey Mesīh
Ölgüm armān birle bir dem hem mini hem-rāz ǵıl

5. Raǵm az u cevr köb ǵılmaq şānemler de’bīdür
Ger ǵıla alsanǵ anı köprek bu birni az ǵıl

584

6. Birme ey zāhid ta‘ayyundın özünġge imtiyāz
Özni ildin bī-ta‘ayyunluġ bile mümtāz kıł

7. Ger bigenmes-sin Nevāyīning nihānī derdini
Yana ey ‘ıŝķ āhı birle eşkini ġammāz kıł

399

Ve eyzan refeallahu çe‘nuhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ayta alman kim min-i āvāre birle yār bol
Gerçi yoġ kıldıġ mini ol kūydin sin bar bol
2. Min eger ber tapmadım sinsiz ġayātım ŝāġıdın
Naġl-i ‘ömrünġdin sin iy bed-mihr ber-ġurdār bol
3. Çun mini ġam tīġıdın ġatl iyledıġ ni sūd eger
Mātemimdin ġam yigil yā özgege ġam-ġār bol
4. İy köġül ol ‘ömr hecri ger bu yanġlıġ şa‘b irür
Ger ġutulsanġ cān birip cān birle minnet-dār bol
5. Ol ġuyaŝnıġ kūyidin iy kim tiler-sin çıġmasanġ
Ĥāk-sār anda niçük kim sāye-i dīvār bol

6. Tā tirig-sin istesenġ hoş-waqtlıġ iy mey-perest
Tā tolar peymāne muġ deyride hıdmet-kār bol

7. İy **Nevāyī** ger tiler ol şūh āzārınġ sining
Kim dip irdi kim vefāsız ilge mundaġ zār bol

400

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tīġ-ı hicrānıġ bile könglümni yüz pergend bil
Her birin yüz pārelıġ baġrımġa bir peyvend bil

2. Dime her tārıda zülfiniġ nidindür yüz girih
Her birin ol tārlardın yüz köngülge bend bil

3. Ay u kün ger vālideyn olsa ol efzün hüsñ ara
‘Ayb imes ikki şadefқа dūr kibi ferzend bil

105b

4. Yalġan ehl-i ışķ yanglıġ katlim itme çihre aç
Bir körüp ‘ışķ içre ölmekke mini hursend bil

5. Hüsniġa oġşattıġ ey gerdün kuyaşınġnı velīk
Ay anġa mānend dik anı muġa mānend bil

6. Ey ki şeh-sin lîk kılmay-sin revā il hācetin
Özni hem özdin uluğrağ şehğa hācet-mend bil
7. Ey Nevāyī pend işitmey tilbe könğlünğ boldı güm
Disenğ andağ bolmay aḥvālin özünğge pend bil

401

Ve eyzan ṭābellahu ṣerāhu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Veh ki bu bī-dil ğaminğdın öldi iy dil-ḥāh kil
İy könğül sin dağı ol dil-ḥāh ile hem-rāh kil
2. Mümkin irmes ağızım içre kil dimekdin özge söz
Gerçi yār allında tinğdür ḥāh tur di ḥāh kil
3. Gerçi derdimğa devā kılgunğ yok ammā hecr ara
Asru katıq ḥāletimdin bolğalı āgāh kil
4. İyle kim tām rahnesidin ay tüşer vīrāneğa
Çāk köksümdin buzuğ könğlüm ara iy māh kil
5. Āh otın didinğ ki pest iyley zülāl-i vaşl ile
Bu nefes kim şu'lesin gerdünğa çıkmış āh kil

6. Bir kadeh birseng koyar-min bütka yüz iy pîr-i deyr
İkkisin alıp başımğa hasbetenli'illâh kil

7. Gerçi kilmey kilmey öltürdüng Nevâyîni velîk
İy Mesîh anıng mezârı başığa geh gâh kil

402

Ve eyzan lehu

Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Hüllesin ol serv kıldı nahl-i ra'nâ dik yaşıl
Lîk âhım dūdıdın vehm iylep asra dik yaşıl

2. İvrülür başığa bülbüller kibi pervâneler
Kılğalı ol serv kisvet serv-i ra'nâ dik yaşıl

106a

3. Rengi la'li küz durur kanlıg müjem tâ kim irür
Vesme birle kaşı mînâ kavsluğ ya dik yaşıl

4. İstemes bolsa kara il rüzgârın ol kuyaş
Hüllesin bes nivçün itmiş çerh-i hazrâ dik yaşıl

5. Ger mu'allim levh-i mînâ cevrin örgetmes nidin
Levha-i ta'lîmin itti levh-i mînâ dik yaşıl

6. Rīv ü reng ehli mürīdi bolmağıl kim Hızr imes
Hırkasın her ahmağ itse baql hamkâ dik yaşıl

7. Ey **Nevāyī** yüz gül açtı cānınga ol serv-i nāz
Tā libās itti bahār-ı ‘ālem-ārā dik yaşıl

403

Ve eyzān nevrera-llahu madce ‘ahu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Dime kim mestliğdın qaddı bolmış her qayan māyil
Ki āhim yilidin her yandur ol serv-i revān māyil

2. Yüzi allıda baş sācid çüçüg nuṭkığa til zākır
Haṭ-ı sebziğa köz rāğıb leb-i la‘liğa cān māyil

3. Qoyun dik pūye birle kūyin ister-min ‘acep irmes
Vaṭaṅa bolsa bir ser-geşte-i bī-hān u mān māyil

4. Aytsam hecridin muḥrik ol otluq yüzni ister-min
Ni kim za‘fin füzün eyler aṅgadur nā-tüvān māyil

5. Qılıçınğ meyli taṅg yoq bolsa cān-ı gām-güsārımğa
Ni yir kim pestraq su ol yan olğay bī-gümān māyil

6. Muḥāl ümmīd ile külbemde dāyım muntazırdur-min
Ki şāyed ol perī bu cānib olğay nāgehān māyil
7. Eger mescidde kirdim ḥalkā-i zikriṅ ara ey şeyḥ
Velī mey-ḥāne vü muṭrib sarı min her zamān māyil
8. Niçe güm-rāhğa ‘iṣyān bolsa līkin köptür ümmīdi
Eger tüz yolğa köṅgli gāh gāh olsa nihān māyil
9. Nevāyīniṅ bozuğ köṅglini menzil kıldı ğam ḥaylı
Niçük kim tüşkeli vīrānga bolğay kār vān māyil

404

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D.K

1. Ḥil‘atin tā iylemiṣ cānān kızıl sarığ yaşıł
Şu‘le-i āhım çıkar her yan kızıl sarığ yaşıł
2. Gül-şen ittim ‘ışk şahrāsın semūm-ı āhdın
Kim iser ol deşt ara her yan kızıl sarığ yaşıł
3. Şīşe dik köṅlümdedür gül-zār-ı ḥüsnüṅ yādıdın
Tāb-dānniṅ ‘aksi dik elvān kızıl sarığ yaşıł

4. ‘Ārız u Һalkunġ bile Һatınġ Һayālidin irür
Közlerimniġ allıda devrān kıızıl sarıġ yaşıł
5. La‘l-gün mey tutkıł altun cām birle sebzede
Kim bulardın yaġsı yoġ imkān kıızıl sarıġ yaşıł
6. Faġr ara düřvārdur bī-ħad velī bī-renglik
Hırġada tikmek irür āsān kıızıl sarıġ yaşıł
7. Ey Nevāyī altun u şengerf u zengār isteme
Boldı nazmınġ rengidin dīvān kıızıl sarıġ yaşıł

405

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

106b

1. Yüzige aġlamadım kim niġāb irür Һāyil
Kuyaş cemāliġa yāġūd seġāb irür Һāyil
2. ‘İzārı üstide kākül mü boldı āřüfte
Yoġ irse gül yüzige müřġ-nāb irür Һāyil
3. Oġunġ körünmes ise pāre pāre köġlüm ara
Ni tanġ ki sīġ körege kebāb irür Һāyil

4. Buzuğ köngül ara ol genc-i ħüsn irür yüz şükr

Ki il közidin anğa bu ħarāb irür ħāyil

5. Figān ki ħurfe muğannī üni bile ħoş-min

Velī n'itey ki yüzige kitāb irür ħāyil

6. Körer-sin anı ger özlük ħicābın itsenġ ref

Egerçi körgeli yüz minġ ħicāb irür ħāyil

7. Nevāyī iyleme körmek ħayāl ol gülni

Ki bergdin yüzige bī-ħisāb irür ħāyil

406

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Cān u könglüm bes ki kördi ehl-i devrāndın melāl

Cānıma bolmış köngüldin könglüme cāndın melāl

2. Bu ikev bes kim melāl ızhārı iylerler bolur

Hem maŋga mundın melāl el-kıŝsa hem andın melāl

3. Ol ki 'ālemdin melül olġay ilidin hem irür

Kimge zindāndın melālet ehl-i zindāndın melāl

4. Kimse birle āšnā bolman ki nā-gāh iy refiḳ
Bir kişiğe bolmağay min zār-ı ḫayrāndın melāl
5. Deşt ara hem istemen hem-dem ki nā-geh bolmağay
Güllarğa bu alaḫan u alamandın melāl
6. Her niçe ḳıldım vefā cüz bī-vefālīg körmedim
Ni ‘aceb könglümge bolsa nev‘-i insāndın melāl

7. Sāḳiyā tā mümkün olğay cāmıma ḳoy bāde kim
Dehr ilidin ḫātırımğa ötti imkāndın melāl

107a

8. Tā bolay ol nev‘ ösrük kim şu‘ūrum bolmağay
Miḫneti köb könglümge yüz ḳoysa her yandın melāl

9. Ger **Nevāyī** cānı köygendin bu sözler dir velī
Cān melāl ornığa körmes yitse cānāndın melāl

407

Ve eyzan ṭābellahu ṣerāhu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– /vv– /vv– /vv–

1. Ḳılğalı ḫil‘atin ol serv-i gül-endām ḳızıl
Ḳıldı ḳan tökmek ile dehrni gül-fām ḳızıl

2. La‘li şevki bile ger bolsa köngül qan ni ‘aceb
Kim kıızıl mey bile tolsa körünür cām kıızıl

3. Çarğ eger hālime qan yığlamadı hecr tūni
Nige bes boldı şafağdın yüzi ol şām kıızıl

4. Kıldı qanlığ köngül ol zülf hayālin rengīn
Raqam itken kibi şengerf bile lām kıızıl

5. Gül siver min ki bu reng itkeli hil‘at ol şūh
Rengler içre birür könglüme ārām kıızıl

6. Hüsn satma şafağnıñ rengidin ey zāl-i sipihr
Kim anı qoymağusı gerdiş-i eyyām kıızıl

7. Kām-ı dil çünki Nevāyīğa mey-i la‘linğ irür
Bolgusı çihresi hūn-āb ile nā-kām kıızıl

408

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ança boldı ten oqunğdın içkeri taşqarı yol
Kim ecel kirmekke cān çıqmaqğadur her sarı yol

2. Dāire eṭrāfidın merkezge çıkken dik huṭūṭ
Tīr-i bārān-ı felek könġlüme tapmış barı yol
3. Oġlarınġ zaḥm eylegendin tende ḥayl-ı ġam birip
Eyle yirge yittiler kim yoġtur andın narı yol
4. Köġsüme hecr içre tırnaġları çıktı şāḥ-rāḥ
Bu ṭaraf salġay didim ol şeh-süvār ılġarı yol

107b

5. Rişte-i la‘lınġ ḥayāli köz sarı kilmekkedür
Bu ki her yan çıktı eşkim ḳaṭre-i ḳanları yol
6. Ḳanı muġ ḳuyi ki pīr-i deyr birle muġ-beçe
Eyledürler kim tapar ol yan yigit ü ḳarı yol
7. Ger Nevāyī köksi çākin tikti budur ḳaşdı kim
Tapmaġay derdinġ içidin çıkḳalı taşḳarı yol

409

Ve eyzan ḳaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. ‘Ārızınġnı bāġ ara çun kördi ḥayrān boldı gül
Bergsiz ḳaldı nidin kim bes perīşān boldı gül

2. Bādedin gül gül körüp ol yüzni anıñ hecridin
Çāk çāk olğan köñgöl dik teh-be-teh ҡan boldı gül
3. Gül-‘izārım kişver-i hüsñ içre boldı pād-şāh
Rāst andaқ kim çemen mülkide sultān boldı gül
4. Seyr-i bāğ iyelerde devrān çeşm zahmı def‘iğa
Her tarafdın çābüküm devriğa ҡalkān boldı gül
5. La‘li kāmımdur ҡaşımda kilse ol gül hırmeni
Mey tiler köñglüm çu bezmimde ferāvān boldı gül
6. Kiçe kundüz ҡılma gül-bāngıñnı bes ey andelīb
Kim sañğa biş kün bu gül-şen içre mihmān boldı gül
7. Gül çağı yārı sefer iylep Nevāyī cānığa
Her biri bir tāze ҡanlığ dāğ-ı hicrān boldı gül

410

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Alğalı köñglüm minip bir berқ-reftār at kil
Ger minıñ köñglüm kirektür berқdın hem bat kil

2. Min kim vaşlınđ ħayāli istemek veh kim mańga
Barça ker bir körmek ü ölmek durur heyhāt

3. Dip idinđ başınđğa bir kün yitküm andağ kim kıuyaş
Mihr lāfin ger tiler-sin iylemek işbāt kil

108a

4. Barđanınđdın ayru irdi bir biridin cān u ten
Kilmekinđdın cān u tenni bir birige kıat

5. Rūzgārım tīre iylep cām-ı hecr öltürgüsi
İy ħayātım şem‘i def‘ iylerge bu zūlmāt

6. Zūhd ile cānımğa yittim iy köngül ger deyr ara
Ber-ıaraf kıılma tiler-sin tevbe vü řammāt kil

7. Derd-i hecrinđdin **Nevāyī** tilbereptür iy perī
Ger işitmek istesenđ divāne-vār ebyāt kil

411

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Yoğ turur ‘ālemde ehl-i ‘ışķ dik bī-çāre il
Hejr zūlmi birle ħānumāndın āvāre il

2. ‘Işık seyl-ābı cefāsı birle hicrān tīğidin
Hātırı vīrān cemā‘at köngli yüz miñg pāre
3. Çıksañg öydin tilbe bolmaq ‘ālem ehli ni ‘aceb
Körmemiş hergiz çü sin dik bir perī-ruhsāre il
4. Anğla kim āvāre bolğanlar dur ol ay ‘ışkıdın
Heç şahrāsıda körsenğ tağ u vādī ara il
5. Örtep ey hicrān mini dūdumnu kıl küyide miğ
Tā ol ay hüsniğa eyley almağay nezzāre il
6. Çün kazā tağyīr tapmas kāmı azlığdın gile
Mağz-ı nā-hem-vārlıg dur eylemek hem-vāre il
7. Ey **Nevāyī** fitne yağdursa ol ay ‘ışık ehliğa
Āsmāndın her ni kim kilse ni kılgay çāre il

412

Ve eyzan rafe‘allahu kadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Eyledi könglüm kuşı ol şām-ı giysū sarı meyl
Şeb-reng yanğlıg kim ol kılgay qarangu sarı meyl

2. La‘li hicrānda ruhsārın tiler-min eyle kim
Bādedin maḥmūr bolğan eylegey su sarı meyl

108b

3. ‘İşkıma ‘uşşāķ şirket kılmağaylar dip irür
Könğlüme bir kâtil-i bî-bāk bed-ḥū sarı meyl
4. Ğayrdın könğlümni şāf ittim yüzünğ ‘aksi üçün
Gerçi ḥod-bīn-sin saḅga bolmas bu közğü sarı meyl
5. Aytışıp aqşām könğül efsānesin ‘uşşākdın
Kıldı min bî-dilge nevbet yitkeç uyķu sarı meyl
6. Bu çemende ni vefā bolğay ki her yan gonçesi
Zāhir itmiş bülbül aḥvālīga külgü sarı meyl
7. Her taraf māyildür ol şūḅ Nevāyī munṭazır
Külbesi içre ki şāyed eylegey bu sarı meyl

413

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Āteşin gül gonçesidür otluğ u kanlığ könğül
Zār bülbül tumşuğı çākidin efgānlığ könğül

2. Būstān-efrūz irür her yan nihān tuħmı anıñg
Heçr ħūn-ābı ara yüz dāğ-ı pinhānlıg köñgöl
3. Ĥaste cānnıñg sūgide dīvāneīdür mātemi
Köngrekimniñg zaħmıdın çāk-i giribānlıg köñgöl
4. Tā bolup yüz pāre her bir pāre zūlfünğ tārıdın
Birge bağlandı besī taptı perīşānlıg köñgöl
5. Bir ki ĥayrān boldı ol ‘ārızğa kördi ĥalkdın
Her nefes yüz katla öz ĥālīga ĥayrānlıg köñgöl
6. Ğoñçeler irmes tikenler içre kim ‘uşşāk dik
Çerħdin körgüzdi ol hem niçe peykānlıg köñgöl
7. Ey **Nevāyī** köñglünğ aldurma yoğ irse-sin ölüp
Ni asıg yüz katla ger kılsa peşīmānlıg köñgöl

414

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D.K

1. Ni ‘aceb meyl eylesem yoğlukğa her dem ey köñgöl
Kim yoğ olsam yoğ turur yoğlar kişim hem ey köñgöl

2. Fikr itip bilmen ni nev‘ irkin kõngül hurremlığı
Körmedim hergiz sini bir dem çü hurrem ey kõngül
3. ‘Ālem ehliğa vefā köb kıldım u kördüm cefā
Ülfetiñg bu hayldın sin bārī kıl kem ey kõngül
4. Ger tekellüf kılmasam sindin idi her niçe kim
Cānıma yüzlendi derd ü miḥnet ü ğam ey kõngül
5. Qayda kim ḥüsn eholidin ‘ālemğa tüşti āfeti
‘Işkıdın kıldıñg mini rüsvā-yı ‘ālem ey kõngül
6. Közlerim şür-ābesin veh kim ağızdıñg yüz sarı
Bir melāḥat ehli tökkeç gülge şebnem ey kõngül
7. Her perī kim açtı bir dīvāneniñg qaşdığa zülf
Eylediñg zencīrini boynumğa muḥkem ey kõngül
8. Ötken ötti yārī imdi eyle bu pendim kabül
Kim yana kıılma hevā-yı cins-i ādem ey kõngül
9. Yene sivsengi birevni çün qarıp terk itti ‘ışk
Bes Nevāyī ‘özrini tutma müselleme ey kõngül

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu serāhu

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

1. Tīġ-ı 'ışkıñğdın irür yüz yara nā-şād köñgöl
 ılsa tanġ yo ol ağızlar bile feryād köñgöl

109a

2. İy köñgöl 'ış ara ger ġamlıġ isenġ bāk irmes
 ayda 'ış ehli ara taptı birev şād köñgöl
3. Ger yüzünġ şu'lesidin köydi daġı kül boldı
 Līk boldı mininġ āhım bile ber-bād köñgöl
4. Başaġınġ timürin tīşe yasap āh otıdın
 Guşsa taġını azar iyle ki Ferhād kö
5. Ni 'aceb tilberesem unki alıptur mindin
 Ādemī-zād dimen belki perī-zād köñgöl
6. Ni vefā rengi vü ni mihr isi bar iy bülbül
 Bu emen güllerige iyleme mu'tād köñgöl

7. Yār yādıǵa Nevāyīni birey dip irdi
Bargalı kılmadı anı özi hem yād köngül

416

Ve eyzan nevvera-'lahu mirkadehu

Me fā 'i lün/Fe i lā tün/ Me fā 'i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Yüzünü kördi beden çakidin harāb köngül
Üzüldi bes ki 'ıyān kıldı ıztırāb köngül
2. Çu boldı cilve-ger ol genc-i hüsn hasretidin
Harāblık kıladur her zamān harāb köngül
3. Meger şikence-i zülfünğga kıaldı kim urdı
Özige gonçe kibi munça pīç ü tāb köngül
4. Belā durur gam-ı 'ışkınığ sining velī yüz vāy
Kim ol belādın ite-almas ictināb köngül
5. Şerār-ı āh meşellik ol ay hevāsıda kör
Ki pāre pāre kıılır kök sarı şitāb köngül
6. Ri'āyet iyle su dik şāf halk könglini kim
Sınar nefes bile ol nev' kim habāb köngül

7. Nevāyī ança lebinġdin didi ki boldı anġa

Tişilmeki bile an ire la‘1-i nāb kōnġül

417

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

D. K

1. Gice bardı yār u andın almadı hayrān kōnġül

Allıda meř‘al saġındım bar imiř sūzān kōnġül

2. Ol şıfat kim ġoncanıġ ab‘ıda bolġay ġül nihān

‘Ārızıġ naşın iinde eylemiş pinhān kōnġül

3. Tapmas irdim kūyide istep eger ġod zaġmıdın

Tōkmese irdi ayan ‘azm eylegendin an kōnġül

4. ġona-i ümmīd eger la‘linġdin üzmen ‘ayb imes

Kim kişige cānıdın üzmek imes āsān kōnġül

5. Heer ara cānlar birip ün kim oşuldı yārġa

Ay refi ayrılmaq andın imdi ni imkān kōnġül

6. Bir naşıhat ılġum ey ‘ış ehli eylenġ istimā‘

Salmanġız her sarı kōz tā barmasun her yan kōnġül

7. Ey **Nevāyī** yārdın tüşmek yırak imkân imes
Küyidin çün ihtiyār itmes demī hicrān köngül

418

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

109b

1. La‘l-i cān-baḥşı ki ilge cān birür cānımdur ol
Ol ki mundaḡ leb bile dir nükte cānānımdur ol
2. Vaşl şāmı ol ḡad ü yüz devriḡa pervāne-vār
Çivrülüp köysem ni taḡ şem‘-i şeb-istānımdur ol
3. Nükte-i mevḡūm imes könglümde aḡzıḡ yādıdın
Kim bu ḡūnī ḡonçe içre dāḡ-ı pinḡānımdur ol
4. İtleriḡge tu‘medür baḡrım velīkin ḡolların
Ol ki rengīn iylemiş ḡinnā kibi ḡanımdur ol
5. Dip imiş-sin terk-i ‘ışḡım iyle yā öl hecr ara
Munda ölsem hem öley līkin ni imkānımdur ol
6. İy ki kördünḡ hecr zindānıda bir ḡanlıḡ esīr
Nā-tüvān könglüm bu līkin beytü‘l-aḡzānımdur ol

7. Husrevi körsenġki eş‘arım oġup ħālet ılur
İy Nevāyī anġla kim şāh-ı sūġandānımdur ol

419

Ve eyzan lehu revveha-l'lahu rūhahu/rūhehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Zihī mülkinġniġ on sikkiz minġidin bir kilip ‘ālem
Bir öylük ul saġa ‘ālem ara Havvāyıla Ādem
2. Birip çun āferīniş şāhidiga ġikmetiġ cilve
Bolup ruġsārı nīli bu müdevver nīl-gūn-ārem
3. Gül aġmer sūsen ezraq bu çemen içre bolup andın
Ki yildin terbiyet kācın alarġa yitkürüp muġkem
4. Neġūd fālın körüp encümdin evvelġı uı mīzān¹⁷⁰
Çu emriġ çerġ-zālın iyleben ad-am
5. Çemengā āteşin güldin çu oyduġ tāze anlıġ dāġ
Mamuk a güldin itdiġ dāġı üzre oyġalı merhem

¹⁷⁰ **Mizān:** Arapçada “terazi, tartı” anlamına gelir. Ayrıca kelime “mahşer gününde kurulacak olan tartı” yı anımsatmak için klâsik edebiyatta sıklıkla kullanılır (Pala, 2004, s. 325).

6. Çu yazdıñ şubhğa yarlıg yasarğa al tamğasın
Şafağdın hal kılıp şengerf kıldınğ mührdin hâtem

7. Kūsūf içre kıyaşnı řābıķu'n-na'l itdiñg ay birle
Hıred vehm itti kim hem hūsn ikki hark irür müdgam

110a

8. Çu bağlap bir biriga çekmediñg bunğar ki

9. Hıred-perver

10. İtiñgdür şāhlar yoķtur Nevāyī içre allıñgda
Alar itdin kem ü bu it ayağı toprağdın kem

420

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Bar mu ol ikki örülgen gīsū-yi 'anber-şemīm
Yā itek salmış Muħammedde yazılğan ikki mīm

2. Hāmd vechide bir ser-çeşme-i āb-ı hayāt
Hādd-ı luşf içre biri ser-halka-i ehl-i na'īm

3. Ol biridin rūh-perver taptı enfās-ı Mesīh
Bu birisidin 'aşāsın ejdehā kördi Kelīm

4. Cehl ara ölgen köngüllerge dem-i ‘İsī bolup
Çun isip tenler ubūrıǵa¹⁷¹ riyāzınǵdın nesīm
5. Körmegen bolsanǵ ata ma‘nī anǵa bu boldı kim
Sin kibi ıay nübüvvet baħrıdın dürr-i yetīm
6. urfe bu kim bü‘l-beşer kildi atalarǵa ata
Līk Bü‘l-asım dēdi ferzend anı bī-vehm ü bīm
7. Hıdmet içre baradın boldunǵ muaddemraq velīk
Ol ki sindindür muaddemraq irür ayy-i adīm
8. Yā Nebiyyallāh selāmetdin bolup-min münarif
Bir ‘ināyet birle aħvālimni ılǵıl müstaīm
9. Tanǵ imestür ger nevā büstānıda tapay maam
Çun Nevāyī özni na‘tınǵ küyide ıldı muīm

421

Ve eyzan lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

¹⁷¹ **Kubur:** Arapça bir sözcük olup “ok antası” anlamına gelmektedir. Bunun dıında “kalem vs. gibi araç gereçleri taşımak için yapılan antalar” için de kullanılmıtır (Pala, 2004, s. 277).

1. Min gedā maḥmūr u pīr-i deyr élinde cām-ı Cem
Eylesem ibrām mindin kemlik ü andın kerem

2. Ey hoşā muğ deyri kim barur anıñg eṭrāfıda
Her sınık cem sâil u sinğan sıfâlı cām-ı Cem

110b

3. Yaḥşıraḳ Cemşîd bolmaḳtın gedâlıḡ deyr ara
Özge kılmak yaḥşıraḳ kim özgege kılmak sitem

4. Ḳayḡu ger cān ḳaşdı eyler cām-ı mey def'in kıılır
Ġam niçe kim mühlik olsun bar ise dāfi' ni ġam

5. Ey ḥarābāt ehli dūnlardıñ mürüvvet istemeñg
Dāḡ-ı ḥırmān cānda hoşraḳ kim erāzildin direm

6. Şeyḡ ġafletdin şamed zıkrin kıılırdın yaḥşıraḳ
Muğ ki deyr içre digey āḡāhlıḡ birle şanem

7. Bir ḳadem nefis üzre ḳoyḡıl bizni maḳşadḡa didim
Yol uzun dip yime ġam kim aşl irür evvel ḳadem

8. Da'vî-yi faḳr itsenḡ ey zāhid kem ol mey-ḥānede
Kim bu yolda kimsege bolmas vücūd olmay 'adem

9. Bu ki yār ister imiş ‘ışk u cünün ehliğa qatıl
Ey **Nevāyī** şükr kim ‘āşık min ü dīvāne hem

422

Ve eyzān kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ni ‘aceb qan yıǵlasam ehl-i zamāndın dem-be-dem
Kim alardın ğam üze ğamdur elem üzre elem
2. Söz dimek bolmas alarnıñ zulum yāhud luḫfıdın
Çunki ol köbtin daǵı köbtür bu kemdin daǵı kem
3. Çerh gūyā kim çiker miḫnet yüki devr ehlidin
Kim barı cismide encümdin tir olmış qaddi ḫam
4. Levḫa-i ḫılqatleride yoq meger ḫarf-i cefā
Şafḫa-i ḫāḫırlarıda yoq meger naqş-ı sitem
5. Sāyir-i efrād işi bu olsa ol kim ferd irür
Barça ildin ḫüsn ara azdur anǵa yüz munça hem
6. Çun cefā tartar kişi bārī birevdin tartsa
Kim vefā kılsa kişige bolmasa ol daǵı ğam

7. Kōzi kâtil kaşı āfet aǵzınınǵ nuṭkı füsün
İsterem lîkin cihānda yok turur mundaǵ şanem

111a

8. Tapmaǵunǵ deyr-i fenā ehlide yanǵ baştın beķā
Kılmaǵunça bāde-i vaḥdet vücūdunǵnı ‘adem

9. Ey Nevāyī *mā-sivā’līlāh*dın kisilmek kimseni
Lī-ma ‘a’līlāh menziliǵa yitkürür evvel ķadem

423¹⁷²

Ve eyzan teǵammedehu-l’lahu bi ğufrān

1. Könǵlüme yētgeç elem tuttı könǵül ḥaylnı ğam
Şehǵa çün renci yiter rencür olur mülk ehli hem
2. Yār öydin çıķmasa ‘ālem közümge tîredür
Çün ķuyaş çıķmas cihāndın mürtefî‘ bolmas zılm
3. Nī ḥarāretdür saǵa kim köydi andın ‘ālemi
İyle kim örter cihānnı mihr otı körgeç urǵa ‘ālem
4. Nè ‘araķdur kim içinde ğarķadur nāzük teninǵ
Berg-i gül dik kim gülāb içre çumar ser-tā-ķadem

¹⁷² Bu gazel, Ali Şîr Nevāyî’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devāvîn Nüşâsı’nda tespit edilmiştir.

5. Servğa bağ içre her yān cilve kıлмаđ hōđturur
Sāye dik nēvün yatıp serv-i gülzār ārām
6. Sēnsiz içmek ēyledür kim merg-i cāmı içre zehr
Āb-ı hayvān birle ger bolsanđ leb-ā-leb cām-ı Cem
7. Ey **Nevāyī** şadağası mey bolđıl elem-i def[˘] üçün
Sēn ölüp ger ol selāmet bolsa hiç olmas elem

424

Ve eyżan lehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Dem-ā-dem āteşin la‘liğa alur bāde cānānım
Bu yanđlıđ otlar içre n’iylesün örtenmeyin cānım
2. İmes ay kün iki pāğundesin kök zāli birkitmiş
Kulađđa bes ki hecrinđde anı yalđıttı efgānım
3. Tenimde dāđlarını iyledim könđlek bile pinhān
Kānap könđlekte fāş itti özin her dāđ-ı pinhānım
4. Közümde bağlanıp kan yaş ni tanđ ger akalı kıoymas
Çu ol kanımnı tōkti ‘ākıbet tuttı anı kanım

111b

5. Buzuğ könglüm ara mundağ ki peykānıñni yağdurdunğ
Ni tañğ mundağ yağındın yir bile tiñğ bolsa vīrānım
6. Hacāletdin kızarmış gül taħarrük servdin kitmiş
Meger bāğ içredür gül-çihrelig serv-i hırāmānım
7. Taşavvur birle geh maqbūl-min allıda geh merdūd
Qayu aqşam ki sultān-ı hayālinğ bolsa mihmānım
8. Vücūd iqlīmidin āvāre ger boldum ümīd ol kim
Fenā deşti ğubārıdın yapılgay cism-i ‘uryānım
9. Nevāyīğa dimenğ kim terk-i ‘ışq it ni irür mümkin
Ki min ‘āşıq-min ü dīvāne mundağ iş ni imkānım

425

Ve eyzan nevvera-l'lahu mirqadehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Seher kördüm yüzün aqşamğaça köydi ħazīn cānım
Bu irdi şubḥ-ı vaşlım tā ni bolğay şām-ı hicrānım

2. Kuyay külbemge ingendin maŋga yüz qaṭla hoşraqdur
Qara şāmımnı rüşen iylegen şem‘-i şeb-istānım
3. Ni yanğlıg yaşuray hicrān ğamın kim fāş iter her dem
Ağızdın şu‘leliĝ āhım nazardın eşksiz qanım
4. ‘Acebdur t̄ayir-i vaşl istemek külbemğa qonmaq kim
Yaqındur nesr-i vāqı‘nı uçurğay köktin efgānım
5. Qadınĝ naḥli hayāli közdedür ey nev-bahār-ı ḥüsn
Ma‘āz’ Allāh eger anı qonğargay seyl-i müjgānım
6. Didim sūzān köngöldin çıkmegil bir dem ḥadenginĝni
Didi kim qalsa bir dem su bolur ol otda peykānım
7. Belyyet taşı yaĝdurğan kibi vīrānıma gerdün
Mezellet gerdi her dem yaĝdurur başımğa vīrānım
8. Qadeḥ devrin ivür ey deyr pīri tā ki mümkindür
Ki devrān rencini tartarğa imdi yoqtur imkānım
9. Dime cām-ı fenā içre izilmiştür ecel zehri
Nevāyī cān birip ol cāmını çıkmektür armānım

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

112a

1. Bahār u bāğ seyridin ni gül ni servdür kāmım
Budur kāmım ki şāyed uçrağay serv-i gül-endāmım
2. Oğunğ köb zaħmıdın dām oldı cismim zaħmlar irmes
Çıkarğa cān kuşı yollar yasaptur her taraf dāmım
3. Cemālinğ közgüsi çun ilge rû-ber-rû bolur her dem
Ni tañğ ger közğü 'aksi dik zamānī yoğtur ārāmım
4. Hoşā Mecnūn ki me'nūsı idi başığa kongan kuş
Cünūn taşı yağardın başıma ol hem imes rāmım
5. Mañga kim hecr za'fidın nefes ma'lūm imes kilmek
Ni imkān bes yitişmek ol Mesīhā-demğa peygāmım
6. Firāķım kiçesi bes mühlik olmış ger seher bolmas
Nefes urmağğa gūyā şubhıni koymas kara şāmım

7. Anıñg dik teşne-min iy muğ-beçe ger қоş tutar bolsañg
Felekniñg һоққасın böl iқki tā bolsun iki cāmım
8. Bahā bu bī-nevādın ger қабūl iyler isenğ bardur
Birige cevher-i cānım birige naқd-i İslāmım
9. Ҳarām ittim Nevāyī dūnyī vū ‘uқbī temennāsın
Nidin kim Ka‘be-i kūyi sarı baғlandı iһrāmım

427

Ve eyzan nevvera-llahu kabrehu

Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn/ Me fā‘ ī lūn

v---/v---/v---/v---

1. Suda көrmek yüzünğ düşvār idi ey һüsñ ara māhım
Ҳушӯsā kim anға таһrīk birgey шарсар-ı āhım
2. Ni yanğlıғ ol қуяş kūyige yalguz ‘azm қılғay-min
Ki bolmaq istemen ol yan barurға sāye hem-rāhım
3. Könğülni istedi ol anı könğlüm istedi yüz şükr
Ki hālā dest birmiş her ni kim bar irdi dil-һ`āhım
4. Birevni körgüzüp könğlüm esīr olğannı yaşursam
Geh eşkim imtidādı fāş iter geh āh-ı nā-gāhım

5. Ger olsam itleri hem-kāsesi aḥbāb ʿa‘n itmenḡ
Alar ikrāhı ger yoḡtur mininḡ ḡod ḡayda ikrāhım

112b

6. Niḡe dāḡ isterem kōnḡlüm ara Tinḡri üḡün örte
Ki sāyıl-min bu ikki üḡ diremdür şeyli’llāhım
7. Mevākib gerdi ol yandın bu yandın ḡalk-ı nezzāre
Meger yolıda min ölgem temāşāḡa kilür şāhım
8. ‘Acab yoḡ pīrlerninḡ nüktesidin bolmaḡım āgeh
Fenā yolu sülūki iḡre bolsa pīr-i āḡāhım
9. Tenimni ey Nevāyī her ḡaraf kūyide āh iltür
Tilep ol ḡurmen-i ḡülni uḡar her yan bir kāhım

428

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Cefā hem ḡılmadinḡ kōz her niḡe ḡüsnünḡḡa aldurdum
ḡıya hem baḡmadinḡ her niḡe kim allınḡda tilmürdüm
2. Vaşıyyet ḡıldı ḡabri başıda Ferhād ile Mecnün
Cünün şahrāsıda ol taşlar kim köksüme urdum

3. Yaralar encüm oldu kan şafağ ol ay firākında
Hadenġ-i āh kim ötken kiçe gerdünġa yitkürdüm
4. Firākım şāmı andın tīredür kim dūdı encümni
Kara kılmış tügenlerdin ki hicrānıġda köydürdüm
5. Lebiġ yādı çıkip cān riştesin saldı yana tenġa
Közünġ bī-dādıdın cānnı niçe aġzımġa yitkürdüm
6. Cünūnum şu‘lesin efzūnrağ itti ol perī atқан
Ni oğ kim hecr tuġyānı ara köksümge sindurdum
7. Ecel bī-dādıdın ġāk-i tenim yüz şükr kim tındı
Ki hicrān örtegen cānımnı cānānımġa tapşurdum
8. Kazāġa rāzī ol kim ġuşşa vaqtı kılmadı sūdī
Niçe kevkebnı mücrim kıldım u gerdünni yazğurdum
9. ġumārımdın u şudā‘ ser-zenīş zühd ehlidin her dem
Çıķıp mey-ġānedin munça belā başımġa kiltürdüm
10. ġavālem kılsa pīr-i deyr büt yā muġ-beçe zünnār
Ni çāre çun kıoyup mescid fenā deyrıġa yüz urdum

113a

11. Nevāyī dik yarugluk ol zaman taptım ki özlükni

Fenā otığa örtep külni dağı kökke savurdum

429

Ve eyzan sitrallahu(setere-l'lahu 'uyūbehu)

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Cünündin eyle tofrağ oldı cism-i renc-perverdim

Ki her taş ursalar eṭfāl cismimğa çıkar gerdim

2. Niçe hecrinde ölsem āh u eşkimdin salıp tūfān

Velī koymanğ körege kilse serv-i nāz-perverdin

3. Yolıda bes ki koydum çihre sançılğan ḥas u ḥāşāk

Samanlar bil ki çıkmış keh-rübā dik çihre-i zerdim

4. Pey-ā-pey ni ikin ebr-i bahārīdin çaqın tüşmek

Bulut üzre bir uçkun saldı gūyā şu'le-i derdim

5. Koyun dik ger taleb deştide yoq-min yitmegen vādī

Ni ğam ser-geştelikde uçrasa māh-ı cihān-gerdim

6. Vefā bŭstānın eşkim birle sŭr-āb iyledim ‘ōmrŭ
İrŭr ğam nāveki servim bağır pergālesi verdim
7. Muhikdŭr ey Nevāyŭ ol perŭ mindin melŭl olmak
Nidin kim kŭyide dŭvāneliğnŭ ğaddin ōtkerdim

430

Ve eyzān ğaddese sirrehu

Fā‘ i lā tŭn/ Fā‘ i lā tŭn/ Fā‘ i lā tŭn/ Fā‘ i lŭn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Boldŭ revzen revzen ol ğātil ğadengidin tenim
Ğuşa řerğŭ bu tenim devr encŭmi ol revzenim
2. İylemiş zŭlfŭnğ ğayāli rŭzgārŭmnŭ ğara
Āh dŭdŭdın ğararmaydur mağām u meskenim
3. Her şaraf ol řŭĥ taş urmiş yaralar şanıdın
Kim řuruğ cismim ūze bolmiř tŭri pŭrāhenim
4. Dime cān birmek fenin ōrgen dağŭ vařlŭmnŭ tap
Sin vişalinğ fikrin itkil kim irŭr ol ğod fenim
5. Ğatığ aĥvālimğa yığlay durğan ilni dime dōst
Dōstlar ōlmiř ōlŭm ğālŭiğa yitmiş dŭřmenim

113b

6. Deyr ışıkında benim defn iylesenğ iy muğ-beçe
Bāde lāyıdın gehī tapqay ‘imāret medfenim
7. Deşt ara sür ey **Nevāyī** cān u könğlüm şaydını
Kim bu kün av ‘azmi kılmış kâtil-i şayd-efkenim

431

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Çerhdin ger her dem irmes bir ‘azāğa köymekim
Nige tikken sayı çāk olmak kirektür könğlekim
2. Sehl irür könğlek ki hicrān oqı vü ğam tīgıdın
Tikmek ü çāk iylemekke mübtelādur kökrekim
3. Her zamān közdin yaşım imgeklegen bir yaş dik
Meyl iter tofrağqa veh öltürgüsü bu imgekim
4. Bī-ciger bolsam belā tartarğa veh imdi ni taᅇğ
Bardı közdin çun bağır pergālesidin köb regim

114a

5. Her taᅇğ ırte çıkse gerdün şubᅇ tīgı katlime
Taᅇğ imes kim bardur ol düşmenler içre irteğim

6. ‘İş ü rāḥat kuşların şayd iyley alman gerçi bar
Köz yaşdın dāne vü cān riştesidin ilmekim

7. Ey **Nevāyī** bu ki gerdūn ivrülür fānūs dik
Könğlige kār itti gūyā şem‘ yanğlıg köymekim

432

Ve eyzan rafe‘allahu mirkadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Vaşlıñg istep oğ dik itkey irdi sür‘at peykerim
N’iyleyin kim hecr oğı peykānlarıdur lengerim
2. Āteşin la‘liñg ğamıdın örtenip ған yığlasam
Gāh ғandın gāh otdın la‘l-gündur peykerim
3. Köz ü müjgānıñgdın ayru uyqu yoğ min ḥasteğa
Kim mamuğ yanğlıg tiken birle tolatur bisterim
4. İy nihāl-i nāz āhımdın ḥazer kıl kim bu kün
Köb kühen-peyker şecerni yıqqu diktür şarşarım
5. Ol kuyaş ‘aksin mey içre körgeli āşüfte-min
Ni ‘aceb āşüfteliğ kim suğa tüşmiş aḥterim

6. Min azıp-min yoldın u bes tîredür hicrân tûni
Tâli‘ ol iy kevkeb-i iķbâl ü bolgıl reh-berim

7. Ey Nevâyî ni ‘aceb ger nazmım ilni yıglatur
Kim yazılmış hecr otınıñg düdesidin defterim

433

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Furqatı za‘fida kan yaş içre yatmış peykerim
Gül-‘izārım dik kızıl atlasdın olmış bisterim

2. Yüz bile eşkim arıttı yār şād olsam ni tañg
Kim tülü‘ itti sa‘ādet maṭla‘ıdın aḡterim

3. Āteşin la‘liñg ğamı kanlıg tenimğa saldı ot
Uçkunum gül-berg olup la‘l olğusıdur aḡkerim

114b

4. Āh şāyet kūyi sarı iltkey dip şād-min
Gerçi gerd oldı yolında cism-i miḡnet-perverim

5. Eyle hicrân birle ḡüy ittim ki ger dirler birev
Yārı birle vaşl tapmıştur imestür bāverim

623

6. İtleriñ sıngan sıfali içre boldum dürd-keş
Bolmasun hergiz tehī ol bādedin bu sāğarım

7. Ey **Nevāyī** hecr oқıdın per çıkarmak ni asıg
Çun perī-rüyumğa yitmekke yaramas bu perim

434

Ve eyzan revveha-l'lahu rūhahu/rūhehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yitkeç ol qātil irür boğzumda ikki barmağım
Tīgı ornın körgüzüp sürgil diben yalbarmağım
2. Vaşl cāmınıñ eger müfriş imes keyfiyyeti
Sin kaçan kilgeç mininğ nidür özümdin barmağım
3. Hecr tırnağı bile köñglümni kim qıldınğ figār
Bolmasun ğayrınğ dimekdindür bu nev' ahtarmağım
4. Sāqiyā teklif ile iç dime toldur dağı kör
Kim ayağınğ naqşını iltür kırıp sıpqarmağım
5. Ey **Nevāyī** tartayın dir-min köñgüldin intikām
Yoksa yüz ğamnı nidür her dem anğa başqarmağım

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

[-v- -/-v- -/-v- -/-v-]

1. Yār tīg-ı katl urup min hecr meyli kılmadım
Könğlüm alıp kavdı min könğlüm bile ayrılmadım
2. Zılm ile āvāre bolğan çağda öltürgil diben
Ni tazallümler ki ol kätıl kaşında kılmadım
3. Könğlüm alurda ümīd-i mihr ile zār iyledi
Dil-rübālar zār itip bī-mihr olurnı bilmedim
4. 'Āşık olmanğ dir-min iy aḥbāb pend iylenğ kabül
Min niler kördüm çu il pendin közümge ılmadım

115a

5. Laḥza laḥza hecr otı çıktı 'ālem üzre 'ālem
Ötti mü bir laḥza kim ol şu'leğa yaşılmadım
6. Heçrdin bar irse rencinğ tün ü kün bol mest kim
Tā manğa bu nükte keşf oldı yana ayılmadım

7. Ağrı hecridin **Nevāyī** dik ‘adem şahrāsıda
İttim andağ kim özümhem isteben tapılmadım

436

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv- -

1. İmes cünündın eger tağlarda bolsa kararım
Ki kaldı baħr-ı sirişkim tüpide mülk ü diyarım
2. Cemāliñg āyinesin hağ çu tīre iyledi ol dem
Ni ‘ayb kılsa qıyaş közgüsini tīre ğubarım
3. Çu itleriñg yaladı qanlarımın zahımlarındın
Ĝarīb merhem idi bu ki taptı cism-i figarım
4. Sirişik qanı çu nağş iyledim nigār yitişti
Bihışt kıldı buzuğ menzilimni nağş u nigarım
5. Helākim ol qad u yüzdin çu boldı tofrağım üzre
Bolur çu serv üze güller ikilse şem‘-i mezarım
6. Qadeħ alıp leb-i cān-baħşınğa koy ağızıma sākī
Ki cānnı iylegü dikedür helāk renc ü ğumarım

7. Nevāyīyā su eger kılsa taşnı ni asıǵdur

Nigār könglige kılmas eşer çu nāle-i zārım

437

Ve eyzān lehu

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. İtiñg ki bardı kılıp tu'me baǵrım u yürekim

Aķarǵusıdur anıñg intizārıdın süngekim

2. Firāk otı yürekimni su iylep aķızdı

Çikerge hecr ğamı imdi yoķ turur yürekim

3. İtek itek güher allıñgda saçsam irmes 'ayb

Ki köz hızānesidin dem-be-dem tolar itekim

115b

4. Meyim firāk ara hūn-āb-ı ğam durur mey imes

Hayāl birle lebiñg ķandı çun irür gezekim

5. Tiken nişānı mu gül dik kefiñgdedür yāhōd

Yitişkeç anda közüm ķaldı yapışıp ninekim

6. Sipihr zulmiġa yoķ çāre bādedin özge

Bu işte 'aķldın irmes taħammül iylemekim

7. Vişālin istedim açtı seher yed-i beyzā

Nevāyīyā ‘aceb er müstecāb imes tilekim

438

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Firāk otıdın anıñg dik kızıp turur bedenim

Kim anı sākin iter cānnı örtegen tügenim

2. Ğāmiñgdın eyle ölükler hisābı bolmış-min

Ki hücre medfen ü idbār gerdidür kefenim

3. Sirişk baħrı ara eyle hūy kılmış-min

Ki su kişisi dik olmış tinğiz ara vaṭanım

4. Firiştelıg tileben isterem atıñg bolsam

Eger bolur ise zülfünğ kemendidin resenim

5. Egerçi yüz tiken ol gamze tikti bağrımgā

Yüz açsañg açqusı yüz gül bağırda her tikenim

6. Hoş ol ki yığlar idim zār zār deyrde mest

Şanem gamıdın olup çāk çāk pīrehenim

7. Nevāyīyā kıanı ol feyz hān-kāh içre
‘Azīmet it ki irür hoşraq anda ok tikenim

439

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Firāk tīġi helākidin ança imgendim
Ki yitse daġı ecel ölmemekke örgendim
2. Yirim ger olsa tamuġ köb körünmegey muhriķ
Firāk şu‘lesığa munça kim min örtendim

116a

3. Helāk deştide itken köngül tapıldı mu hīç
Koyun kibi niçe kim her yanığa aylandım
4. Oķurda ruķ‘a-i hicrān üzüldi tār-ı hayāt
Nidin ki tār dik ez-bes özümge tolgandım
5. İmes başımdın ayak āh dūdı birle kıara
Firāk deşti semümıda biyle çörgendim
6. Dimeñġ ki hum kibi deyr içre sākin ol kim min
Sürüd ünige meger hāl iterde tiprendim

629

7. **Nevāyī**ya ötüben ‘ömr ğaflet içre dirġ

Ki songġı uykuġa köz meyl iterde oyġandım

440

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Heçdin mundaġ ki üzer bir-biridin peyvendim

Körgey il her itiniġ aġzıġa bir perkendim

2. Tār-ı ‘ömrüm ger ecel ilgin üzülse ġam imes

Tār-ı zülfünġğa eger muġkem irür peyvendim

3. Nāsiġā ‘āşık u dīvāne min ü mest-i ġarāb

Saġa ni at koyar il bu ki digey-sin pendim

4. Ķāmetiġ ġācet irür cāġa revā kıl anı kim

Nā-ümīd olmasun allıġda bu ġācet-mendim

5. Közge disem nige yāşıġnı nazardın saldıġ

Dir ki ġammāz durur gerçi irür ferzendim

6. Sāķiyā ot kibi bādenġ bile külbemni yarut

Kim ġumār içre ol ot ġasretidin örtendim

7. Eyley alman sefer-i deşt-i fenā özlük bile
Ey Nevāyī nige kim asru ağırdu bendim

441

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Mef̄ ū lü/Fā‘ i lā tü/Me fā‘ ī lü/ Fā‘ i lün

-- v/- v- v/v- -v/-v-

- 116b
1. Nūş-ı lebinî her niçe sordum usanmadım
İçmek bile hayāt zülālîni kıanmadım
 2. Zāhid didi ki rehn itiben hırқа deyr ara
Kıılmış-sin anda bütğa dağı secde tanmadım
 3. Muğ pīri mey birip tiledi cānnı muğ-beçe
Her ni ki didiler kılurıdın kaçanmadım
 4. Ser-hayl idim bu kiçe harābāt ehliğa
Ol salţanatnı līk özümge inanmadım
 5. ‘Aql itti men‘ muğ-beçe vü deyrdin besī
Köb ögdi hūr u ravzanı līkin bigenmedim
 6. Şükr ey köngül ki bolmadım eflāk cevridin
Āşüfte-hāl u cāmığa dağı kıvanmadım

7. ‘Azm itti ey **Nevāyī** ol ay sarı bu kiçe

Meh-veşler açtı şu‘le-i ruhsār u yanmadım

442

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-(--)

1. Ötüp şanemler ara bir birige köz saldım

Siniñ cemālinğe yitkeç közüm bakıp qaldım

2. Ni tīg salmaq irür çün yüzünğge köz salğaç

Başımni dağı burunraq ayağınğğa saldım

3. Ni ot durur bu ki yitmes iğeç irip aqtı

Urarğa köksüme yirdin ni taş kim aldım

4. Sarığ ‘izār u quruq cismime firāq yili

Yitip samānnı savurğan mişāli qozğaldım

5. Qadem yana talebinğde başımdın itkümdür

Nidin ki pūye urarda qadem bile taldım

6. Ni boldı kāfile-sālār özlüküm yükidin

Halāş kılsa ki bu yolda asru tavşaldım

7. Nevāyīyā dime cisminġde munça zaħm nidür

Firāk ġaylı kıtālīde beyle toġraldım

443

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-(--)

117a

1. Zihī behişt-i cemālinġ kilip mininġ çemenim

Ĥaı u yüzünġ bu behişt içre sebze vü semenim

2. Ĥaınġ vefāsıda öldüm ni taġ ki Ĥaır küni

Vefā Ĥaı bile naış olsa ser-be-ser kefenim

3. Ni nev' mür kibi südrey özni küyunġ ara

Ki mür südregü dik boldı za'fdın bedenim

4. Ğaminġ niçük ki köġül küncini vaıan kılmış

Ğaminġda ġuře-i vırāneī durur vaıanım

5. Ger olmasam itinġ ol zülf tābıdın ni durur

Yir üzre südrele durġan boyundaġı resenim

6. Kıadeġġa řadķa bolup bāde şem'idin köysem

İmes ġarīb ki pervāne-min irür bu fenim

7. Nevāyīyā maṅga vaşlı muḥāl irür bes kim
Müyesser olsa yıraqdın nezāre eylegenim

444

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Meʿ ū lü/Me fā‘ ī lü/Me fā‘ ī lü/Fe‘ ū lün

--v/v--v/v--v/v--

1. Yok dime ger ağızıñı disem noқта-i mevhüm
Kim ança dağı bolmadı ‘aql allıda mefhüm
2. Ruhsāriñg üze ḥaṭ mu likin yā qalem-i şun‘
Kün şafḥaşığa tün raqamın eyledi merqūm
3. Cānıma közüñg zūlmı imes zūlm budur zūlm
Kim min tura turgaç tilegey-sin yene mazlūm
4. Tañg yok eger ol yüz yarutur tīre öyümni
Mihir oldı çü mevcūd kıtur sāyeni ma‘dūm
5. Hūş ehli sini bilmes ü min tilbe bilür-min
Kim kildi perī şīvesi dīvāneğa ma‘lūm
6. Mey vechi bir ey şeyḥ maṅga çün dermāniñg bar
Kim buḥl irür barça milel allıda mezmūm

7. La‘lîng meyi yâdidın irür mest Nevâyî

Yok devrde andağ yana bir fâsık-ı mahrûm

445¹⁷³

Me fâ‘ î lün/ Me fâ‘ î lün/ Fe‘ ū lün

v-- -/v-- -/v-- -

117b

1. Köyer hecriñgde cism-i nâ-tüvânım

Ni cism-i nâ-tüvân kim haste cânım

2. Ger öltürsenğ mini kıl tîğ ile katl

Ki bolsun küyünge āğušte xanım

3. Firâkıñg sūzıdın bir şu‘le ot-min

Otı ol şu‘leniñg sūzân fiğānım

4. Mini xavma işiktin çun itinğ-min

‘Acab yok ger irür küyünğ mekânım

5. Yarıp köksüm sini cânımğa tartay

Terahhüm kıl körüp dāğ-ı nihānım

¹⁷³ Bu gazel, Ali Şîr Nevâyî’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devâvîn Nüşâsı’nda tespit edilmiştir.

6. Emān birmes idi devrān cefāsı

Harābāt olmasa darü'l-emānım

7. Anıñg kūyide kıl qabrim Nevāyī

Dir isenğ kim yitişsün yirge yanım

446

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan 'aleyh u rrahmeh

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v-- --/v-- --/v-- --

1. Ni kün kilgey ki kilgey nāzenīnim

Ni hoş bolğay ki bolğay hem-nişīnim

2. Sa'ādet haqları qılmış hüveydā

İtiñg çengige sürtülgen cebīnim

3. İrür ol şūh atқан kec-gürūha

Könğül genci ara dürr-i şemīnim

4. Nidin ol köz çiker oğ güşelerdin

Ger öltürmekke qılmaydur kemīnim

5. Tigürme āteşīn la'liñğa bāde

Kim ol otdın köyer cān-ı gamīnim

6. Kitür iy muğ-beçe cām-ı muğāne

İrür alsanğ bahāsı naqd-i dīnim

7. Nevāyī ni asıg cānānga yitmes

Nevālar kim çiker cān-ı hazīnim

447

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v---/v---/v---/v---

118a

1. Ni tañg mühlik olsa dūd-ı āhım imtidādı hem

Ki bir hicrān tūni bar anıñg medd-i sevādı hem

2. Lebi birle miñgi vaşfın yazay disem münāsibdür

Varaq cān şafhası dāğım qarāsıdın midādı

3. Eger bir dem unutsam anı Hāqdın isterem ölmek

Egerçi öldürür her dem min-i bī-dilni yādı hem

4. Tutulmuş zülfünge līkin yüz açsanğ açılır könglüm

Siniñg allıñgdadur ol tilbeniñg bendi güşadı

5. Hāyātım naħlini hecriñgde eşkim seyli çun yıktı

Meded kıldı nigün iylerde āhım tünd-bādı hem

6. ‘Ukūbetler bile hecride öltürsenġ mini iy ‘ıřk
Cihān ehli ara ‘ibret üçün yitkür münādī hem

7. Kirekmes ġirre bolmaġ řāhid-i devlet baş indürse
Ki bir ħamlıġ irür anıġ selāmı ħayr-bādı hem

8. Mini zūhd-i riyāyī sarı terġīb ittiġ iy zāhid
řalāġı bar ise zāhirdur u anıġ fesādı hem

9. Nevāyī ignige ħoyduġ sebū içmekke deyr ehli
Bu irdi ‘ömrler iy muġ-beçe anıġ murādı hem

448

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu řerāhu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Çü birdim cānnı ħılma zūlm-i resm ü ħatl-i āyīn hem
Ķatīlinġ boldum urma nāvek-i ġam ħançer-i kīn hem

2. Lebinġ řevġıda bir dīvāne-i bendī nebāt-ı Mış
Saçınġ sevdāsıda bir pōst-pūřī nāfe-i Çīn hem

3. Yüzünġ vaşfın dip ötken tün dürr-i eşkim tōker irdim
Tutup taġ kīnin ay kirdi ħara tofraġıa birdin hem

4. Lebiñg hūşum alıp an yaş y z mge t kse ‘ayb irmes
M keyyif la‘l-i meydin mest olur il ihre reng n hem
5.   sin ser-hoş ıkıp k n glekçe raḥşing a birip ḥavel n
Bolup Őeyd  k n g l p y-m l ‘aql-ı maşlaḥat-b n hem

118b

6. K n g l s zın ılııng ıldı kem ni ‘ayb  h ursam
Su urga ota artar d d tapsa Şu‘le tesk n hem
7. Cem liga nih yet yoqluğı ‘ıŐım kibid r kim
 mes mümkin dimek mid rın itmek belki taḥm n hem
8. Nie nesr n-ber   g l-r ḥ isen  ılđıl vef  meyli
Ki g l hem b -vef lđ kördi bu g l-Şende nesr n hem
9. Nev y  mest b ta secde ılsa ni ‘aceb ey Őeyḥ
Ki  n deyr ire kirdi ‘aql utı başıdın d n hem

449

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l n

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ey per  raḥm it ki k n gl m z r irür bi- re hem
‘IŞ u sevd  deştide Mecn n irür  v re hem

2. Ten dağı peykānlar u eşkim yarutmas öyni kim
Dūd-ı āhımdın ararmıř řābit ü seyyāre hem
3. Zağmı kōb bağrımını tikmek mōmkin irmes ey refıķ
Kim irūr yōz pāre vū mecrūh irūr her pāre hem
4. Vařlı iķbāli vū min heyhāt kim ruřsārını
aatım yoğtur yırağtın ılđalı nezzāre hem
5. Eyle su ıldı belā kūh-sārını āhım otı
Kim alıp kōksümge urđunça tapılmas hāre hem
6. erh mekr ü fitnesidin ğāfil olmanđ zīnhār
unki bu řāhid besī fettān irūr mekkāre hem
7. Tilberrep ittim **Nevāyī** dik cūnūn řāhrāsıda
ılmadı yādımını hergiz bir perī-ruřsāre hem

450

Ve eyzan ğaferallahu lehu

Fe' ū lūn/ Fe' ū lūn/ Fe' ū lūn/ Fe' ū lūn

v--/v--/v--/v--

1. Yene 'ıřķ ara zārdur-min ğazīn hem
Barıp 'ıřķ tārācığa 'aql u dīn hem

640

2. Beden derdidin rence vü haste dāğı
Könğül hecridin zār u endūh-gīn hem

119a

3. Yüzünğdin çemende su barıp özidin
Kızarmış uyatdın gül-i āteşīn
4. Ğamınğ taşıdın yoğ ki zağm oldı başım
Yolunğ tofrağıdın yapılmış cebīn hem
5. Közünğ Çīn ğazālī vü üstide hālīnğ
Anınğ nāfesidin tapıp müşğ-i Çīn
6. Bolup sācid ol bütka şirk ehli yoğ yoğ
Dimen şirk ehli ki ehl-i yaqīn hem
7. Nevāyī cihāndın ni nef' alsa bolğay
Ki zindān irür mürğ eylep kemīn hem

451

Ve eyzan ğaferallahu lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Heçr ara kim özni mey birle fesāne iylerem
Yığlamağğa bāde içmekni bahāne iyleren

2. La‘l-gün her mey ki içtim ol mey-i leb hecridin
Közdin eşk-i la‘l-gün yanğlıg revâne iylerem
3. Tā içer-min mey kadeh dik yıglaram bî-ğod bolup
Tapmasam bir dem figān-ı bî-ğodâne iylerem
4. Zevrağ-ı mey bolmasa bil kim öler-min ey refiğ
Ğuşsa bahrıdın anıng birle kerâne iylerem
5. Tā tola tutsun diben sākī maŋga yitkeç kadeh
Taşkı devri haṭṭı nı anıng nişâne iylerem
6. Sākīya tut bāde kim köprek mini mebhüt iter
Niçe kim endiše-i bu kār-hāne iylerem
7. Ni asıg çun yār könğli iylemes bu yan keşiş
Ey **Nevāyī** niçe kim dil-keş terâne iylerem

452¹⁷⁴

Ve eyzan rafe‘allahu kadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

¹⁷⁴ Bu gazel, Ali Şir Nevāyī’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devāvîn Nüşâsı’nda tespit edilmiştir.

1. Yağlıñg ilgimde eşkimni revāne iylerem
Közge sürtüp eşk arıtmağnı bahāne iylerem

119b

2. Ol közümge çun yitip teskīn tapıp giryānlığı
Közdin alğaç yana eşkimni revāne iylerem
3. Yana yitkeç közge eşkim tursa alur-min anı
Yana barsa çāresin bu nev‘ yana iylerem
4. Közde kirpiklerini tiler iyleben her tārīga
Za‘f-ı hālīm köz tili birle fesāne iylerem
5. Belki her tārīga cānım riştesin çıрмаştırup
Cānıma kesb-i hayāt-ı cāvidāne iylerem
6. Bir kadeh koysañg ki tutsa muğ-beçe iy pīr-i deyr
Naqd-i dīn ser-māye-i cām-ı muğāne iylerem
7. Ey **Nevāyī** tā ki bolmış-min fenā deyride mest
‘Aql u dīn teşvīşidin fāriğ terāne iylerem

Ve eyzan t̄abellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Hırka-i zühd örtemek könglüm şî‘ârı iyledim

Sübha tārın üzdüm ü gūgird tārı iyledim

2. Çun tutaştı ot bir avuç dānesin tesbîhniñg

Üstige saçmaq bile ol ot şerārı iyledim

3. Defter ü seccāde vü na‘leyyni hem dem-be-dem

Taşlamak birle revān ol şu‘le sarı iyledim

4. Zühd ü taqvî belki çun özlük nişānı qalmadı

Resm seyr iylep fenā deyri güzārı iyledim

5. İçmeyin bir cür‘a andağ cilve kıldı muğ-beçe

Kim kaçında secde kılmak ihtiyārı iyledim

6. Munça devlet kesbi kim iylep ikin ‘ālem ara

Kim fenā iqbālidin min haste bārı iyledim

7. Ey **Nevāyī** minde bir cān naḳdi ḳalmıř irdi bes
şükr anı hem mey ü muṭrib nişarı iyledim

454

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

120a

1. Könġlüm içre ‘ışı otı yaḳmaḳnı engİZ iyledim
Köydürüp özlükni anıġ şu‘lesin tİZ iyledim
2. Ol perī ‘ışıda köydürdüm melāyıkdin ḳanat
Dūd-ı āhımnı ki her dem āteř-engİZ iyledim
3. Ḳadd ü ruşsarı üçün āhım otınıġ şu‘lesin
řām-ı ġam ġāhī hevāyī ġāh ġül-rİZ iyledim
4. ġül-bün-i ḳaddıġa il könġli asılmış ġonçe dik
Mundın ol naḳl-i belā vaşfın dil-āvİZ iyledim
5. Āstānıġġa baş urmaḳtın eger taptım řudā‘
Eşk ü ol tofraġdın anı şandel-āmİZ iyledim
6. Sāḳiyā mey tut kim eyyāmınıġ ‘özrin ḳolay
Kim ḳadeḳdin zühd renci birle perhİZ iyledim

7. Ey **Nevāyī** bir perī-veş Türkniĝ mecnūn-ı min
Yok ‘aceb her ayda raĝşın sūrse min hīz iyledim

455

Ve eyzan ‘aleyhi ve raĝmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraĝmeh

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Sinsiz eşkim yamĝurı seylini tūfān eyledim
Kim anıĝ uĝyānidin ‘ālemni vīrān eyledim
2. Bile tūfānĝa kōzūmni ebr itip nālemni ra‘d
Ah otu uunların berk-ı dıraĝşān eyledim
3. Yok ki kōnĝlūm şu‘lesidin dehr ara saldım bir ot
Kim tamuĝnı il kōzige bāĝ-ı Rıvān eyledim
4. Muna bel yūz muna hem irmes ikin miĝdin biri
Ola min ol aydın ayru şām-ı hicrān eyledim
5. Şa‘b irūr hecr olmanĝ ey aĝbāb ‘āşık zīnhār
Kim bu iş taĝkīini min ola imkān eyledim
6. Ey **Nevāyī** ‘ış terkin kim didim ma‘zūr tut
Kim muĝik dur min bu işte geri uĝyān eyledim

646

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

120b

1. Sāde-veş yārim begāyet pūr-fen irmiş anğladım

Āşikāre dost u pinhān düşmen irmiş anğladım

2. Min muqāyyed hecr zinđānıda vū aḥbāb ile

Her kün ol gül-ruḥқа ‘azm-i gülşen irmiş anğladım

3. Min ki çü hicrān tūnide öldüm u bolmas seḥer

Şem‘-i mihr āhım otıdın rüşen irmiş anğladım

4. Dem-be-dem āhım oқи kim çıktı kōnğlüm zaḥmıdın

Oқıdın bu külbe revzen revzen irmiş anğladım

5. La‘lidin il cān tilep min cān birip merdūd-min

Hāḫırımğa қaysı iş müstaḥsen irmiş anğladım

6. Bu çemende kōnğlekin gül çāk eylerde işi

Bülbül aḥvāliğa her kün şīven irmiş anğladım

7. Ey **Nevāyī** bu ki könġlümni birev şayd eylemiş
Ġam yime ol çābüġ-i şayd-efgen irmiş anġladım

457

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Hüsünġe ġayretdin oldı barça bī-sāmānlıġım
Min kim ü sāmān çü artar her nefes ġayrānlıġım
2. Kūyide kün kün kizey dir min nihān ġalmas velī
Āh otudın eşk ġanı rengidin pinhānlıġım
3. Ġayr ġāşākin eger savurmas irsem bes ni dur
Kūyi devride ġoyun dik munça ser-gerdānlıġım
4. Ol itek ġanım bile körgüzdi gül-gün ġāşiye
Ni ‘aceb tutsam anı bu dem çü oldur ġanlıġım
5. Tıflar taşı tirimni iltiben ġaldı sünġek
Ol perī sevdāsıda bar dur ‘aceb ‘uryānlıġım
6. Dīn ü dünyā naġdını saġtım çü kirdim deyr ara
Bu idi evvel ġadeġ içkende dest-efşān

7. Didi zāhid ol perīdin ḥūr ümīdi birle kiç

Ay Nevāyī bolmağay bu ḥadқаça nā-dānlıgım

458

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

121a

1. Yār ma‘lüm eylemiş ‘āşıklıg u şeydālıgım

Veh ki zāhir boldı rüsvālıg üze rüsvālıgım

2. Ol perīdin ayru bes divānelıgđın deyu-min

Ža‘f u kavmaqlıg imes kūyide nā-peydālıgım

3. Tofrağ oldum ol kıyaş hecride vü sūd itmedi

Çarḥ-ı sāyir dik anı istey cihān-peymālıgım

4. Gerçi tüşti şem‘ dik başımğa ot boynumğa tıg

Bolmadı kem şām-ı hicrānıngda pā-ber-cālıgım

5. Hüsn ara çün eyle ferd oldunğ ki yoğ hem-tā sanğa

‘Işkınğ içre hoş kilür dehr ehlinin yektālıgım

6. Sākiyā mey bir ki bu deyr-i kühen evzā‘ıda

Boldı öz nādānlıgımın anğlamak dānālıgım

7. Ey **Nevāyī** köb nihān tuttum velīkin ‘ākıbet
Yār ma‘lūm eylemiş ‘āşıklıg u şeydālıgım

459

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Tā oyuldı hancer-i hicrān bile giryān közüm
Ol tennevür oldı ki zāhir iyledi tūfān közüm
2. Vālih ol şuretka cānā tā boluptur-min irür
Şuret-i bī-cān közi dik ol taraf hayrān közüm
3. Didim itkil ‘arızınğ birle közünğ vaşfın didi
‘Arızım devr-i kamer ser-fitne-i devrān közüm
4. Eşkdin yüz sarı çun zāhir kıllur dürr-i şemīn
Gūyiyā köz merdümi ğavvāş irür ‘ummān közüm
5. Boldı bir gül-gūn boyalğan şem‘ninğ ham şu‘lesi
Kılğalı rengīn sirişkidin tenimni kan közüm
6. Çun kirektür pāk köz manzūrı bolmağ pāk yüz
Tā yüzünğ bar özge yüz körmek imes imkān közüm

7. Ey Nevāyī yok adim ol ŧūhnı körmekke lk
Her ayan ‘azm itse asrar alkdın pinhn közüm

460

Me f‘ i ln/Fe i l tn/ Me f‘ i ln/Fe i ln

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

121b

1. Yüzünġ ġamıdın irür ebr-i nev-bahr közüm
Ni ‘ayb yir yüzini ılsa lle-zr közüm
2. Sevd  anı ile bir ġarb lle irür
Ki lle-zr bes ıldı aŧkr közüm
3. Ni anı lle irür ni sevdı dġı anıġ
Ki oydı hecr otıdın dġ-ı intizr közüm
4. Egerçi ıldı mini h‘r u zr könġlüm  pes
Velk eyledi könġlümni h‘r u zr közüm
5. Ni kn  bahr ikin kim leb  tiŧinġ ġamıdın
Gl  semenġa ılır la‘l  dr niŧr közüm
6. Bu kim arardı  ter-dmen irdi v ġammz
Firk ŧmıda dr tre-rzgr közüm

7. Nevāyī eyle nazār terkini dimenġ çün kim

Min ihtiyār itiben kılmās ihtiyār közüm

461

Ve lehu ġafera zunubehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kıan yutup ‘ömrī cihān ehlide bir yār istedim

Likin ol kemrek tapıldı gerçi bisyār istedim

2. Kimge kim cānım fidā eylep sağındım yār irür

İrmes idi yārlık üçün vefā-dār istedim

3. Bilmedim ‘ālem ilide yok turur muııııı vefā

Veh ki ‘ömrü olça yoktur sağınıp bar istedim

4. Ol ki tapılmas beşer cinside veh ġaflet körünġ

Kim perī ġaylıda min dīvāne-i zār istedim

5. Sırr-ı ‘ışkımnı köngül köz birle fāş itmek ni tanġ

Ķalb u ter-dāmenni çün min şāhib-i esrār istedim

6. Şeyġ birle hān-ķahdın çün yaruġluġ tapmadım

Deyr piri ġıdmetiġa küy-ı ġammār istedim

7. Ey Nevāyī çün refīkī tapmadım bu ğuşşadın

Özni bī-keslik belāsıġa giriftār istedim

462

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

122a

1. Cevher-i peykānlarıġnıġ maġzenin cān istedim

Cāndın artuġ tuġfeni cān içre pinhān istedim

2. Terk-i ‘ışġ irşād kıldım köġlüme ġatl iylediġ

Bu idi cürmüm ki kāfirni müsülmān istedim

3. İy şabā dīvāne köġlümdin ġaber tapġıl ki min

Tapmadım çun ol perī kūyide her yan istedim

4. Zülf ara ġaşıġ körüġeç bolmadı zāhir hilāl

Şām-ı ‘īd ānı sipihr üzre firāvān istedim

5. Vaşl ara aġbāb ile ol zālīm ança ġoydı dāġ

Kim ol otġa tözmegendin dāġ-ı hicrān istedim

6. Ĥān-ġāh ehli ‘azābıdın mey ittim ārzū

Zāhidā öldüm digende āb-ı ġayvān istedim

7. Ey **Nevāyī** ‘ışk ara ölsenğ dağı vaşl isteme

Kim müyesser bolmadı min olça imkân istedim

463

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Lāle-rūyum bardı vü ‘ışkın nihānī asradım

Közde kan könglüm ara dāğın nişānī asradım

2. Eyledi bir āh u dūdı birle ilge āşikār

‘Işkı otın niçe könglümde nihānī asradım

3. Her zemān könglüm helāk olsa ni ğam çün cān ara

Lebleri şevkıda āb-ı zindegānī asradım

4. Zāyil irmes ‘ışk bir sā‘at köngüldin vāy kim

Anı cānımğa belā-yı cāvidānī asradım

5. Bolsa mihmānım iti könglümni kılsa tu‘me hem

‘Ayb imes nivçün ki mundağ künge anı asradım

6. Nağd-i cānımnı birip mey kiltürünğ ey dostlar

Kim anı içmek üçün bir dost-kānī asradım

7. Hān u mānım ki qara boldı Nevāyī ni ‘aceb
Min çü her tün ol közi qaşı qaranı asradım

464

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

122b

1. Saçınğ sevādığa hergiz nezāre iyilemedim
Ki dūd-ı āh ile ‘ālemni qare iyilemedim
2. Yolunğda kimse başın körmedim ki gayretdin
Başımni yirge urup pāre pāre iyilemedim
3. Bağırnı çāklar itkendin iyileme inkār
Min anı tīg ile hōd munça yāre iyilemedim
4. Mañga ğamınğ ara bī-çārelig durur çāre
Ni ğam eger min-i bī-çāre iyilemedim
5. Yaranğ hisābını keşrettin anğlaman ey ‘ışk
Sanap tükenmedi yok kim şümāre iyilemedim
6. Tevekkül iyle vü kir ‘ışk yolıga ey şeyh
Kim min qılurda bu ‘azm istiḥāre iyilemedim

655

7. **Nevāyī** āhnı ifşā-yı ‘ışk için yazgur
Ki könglünğ otını min āşkäre iylemedim

465

Ve eyzan kıddesa-l'lahu sirrehu

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Lebiñğ hayāt suyıdın zülāl imiş bildim
Zülāl noqtası üstide hāl imiş bildim
2. Uçuk lebiñğde imes rīze inçü la‘l üzre
Ki berg-i gül üze bir kaçre bal imiş bildim
3. Kıddim ki ham bolup ağızñğ hayālidin itti
‘Adem içinde hemānā ki dal imiş bildim
4. Kaşınğda hālñiñğ āvāzesin işitmiş idim
Bu Ka‘be taşkı vü ol bir bilāl imiş bildim
5. Yüzünğni bilmes idim zülf ara çu kıldı tulū‘
Ġarīb ahter-i ferhunde-fāl imiş bildim
6. Denī tecemmül ü āzādeniñğ felāketidin
Zamān taşbī‘atı bī-i‘tidāl imiş bildim

7. Firāk şāmıda sordum Nevāyī aḥvālin
Saçınğ hayālīde āşüfte-ḥāl imiş bildim

466

Me fā ‘i lün /Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/ Fe i lā tün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

123a

1. Ni ol kulaḳḳa yiter ‘arz-ı ḥāl edā kılsam
Ni ol kõngülge yaḳar naḳd-ı cān fidā kılsam
2. Kõngül şikāfiğa ol kūy tofrağı ḳanı kim
Bu ḥuşḳ dārū ile zaḥmıma devā kılsam
3. Kirek ḳuyaş diremi tenge olsa bī-gāne
Çü Yūsufunı iki dehrğa bahā kılsam
4. Fiğān ki ‘ışḳ çiker bağlap anı boynumğa
Niçe ki zühd ü vera‘ perdesin ridā
5. Kõzümge dehr ni her laḫza tīreraḳ eyler
Sevād-ı ḥālīnğe her niçe kõz ḳara kılsam
6. İşim çü şavma‘a şeyḫi bile tüzelmedi kāş
Ki imdi mey-kede pīriğa ilticā kılsam

7. Nevāyīyā çü şabā hem-nefesdur ol gülge

Ni boldı şarşar-ı āhımni ger şabā kılsam

467

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Çün öler-min bir nefes ol dil-rübānı körmesem

Ni hayāt imkānı bolğay bir kün anı körmesem

2. Könğlüm içre tapılır gam nāvekidin yüz nişān

Oқıdın her kün tenimde yüz nişānı körmesem

3. Könğül itti dağı közni isterem eşk itse kūr

Kim tiler-min her kün ol yüzi qararı körmesem

4. Sağınur-min küfr-i zülfı mācerāstın lebi

Ger demī ol şūh-ı kāfir-mācerānı körmesem

5. Kim vefā gül-çihrelerdin kördi kim min körge-min

Bolmas uş bu 'ayb ile ol dil-rübānı körmesem

6. Her perī yüz minnet eylerler irür bu hem cefā

'Ālem eholidin ni kün kim yüz cefānı körmesen

7. Ey Nevāyī ol belādur kim öler-min kaygudun

Ger demī allımda ol şūh-ı belānı körmesem

468

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

123b

1. Nî üçün terk-i maḥabbet kıldı māhım bilmedim

Bu ğazab kim eyledi māhım günāhım bilmedim

2. ‘Āşık oldum yārdın tapkay diben könglüm vişāl

Hecr bu yanğlıĝ bolurnı kīne-ḥāhım bilmedim

3. Yār kūyi içre itti zār könglüm āhdın

Ḳayda tüşkenni bu yildin berg-i kāhım bilmedim

4. ‘Işık bustānıĝa kirgende hevāyī kuş gibi

Sünbül-i zülfi bolurnı dām-ı rāhım bilmedim

5. ‘Aql u hūş u şabrım itti körgeç ol kirpik şafın

Bir bir olmaĝnı ḳara körgeç sipāhım bilmedim

6. Kirmegünçe deyr ara tinç olmadım tut bāde kim

Ğuşşadın bu ḳal‘a irkenni penāhım bilmedim

7. Ey **Nevāyī** biyle kılgan rüzgārımın kı kara
Heer ſāımı irdi yāhod dūd-ı āhım bilmedim

469

Ve eyzān revveha-l'llahu rūbehu

Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün/ Fe' ū lün

v- -/v- -/v- - /v- -

1. Kōngülni bağır kıanıdım lāle kıldım
Koyup dāğ pergāle pergāle kıldım
2. Savuğ āhdın kıatre-i peykānlarıñnı
Yürek gōnçası cevride jāle kıldım
3. Kōzümde ol ay merdüm ornını tuttı
Sevādın anıñ devriğa hāle kıldım
4. Ni kıavmağ kı uyğanmadı gerçi tünler
Tanğ atkuça itler kibi nāle kıldım
5. Kōrüp āb-ı hayvān yüzinde ħabābın
Taşavvur lebiñg üzre tebħāle kıldım
6. Felek zālınıñg mek(i)ridin boldum ĩmin
Nidin kim ſalāķi bu muħtāle kıldım

660

7. Nevāyī sarıg yüzide dāg-ı idbār

Çü kördüm gümān sarıg lāle kıldım

470

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

124a

1. Ey köngül eyleme dehr iski ribātin mesken

Kim ribāṭ olmadı hergiz sefer ehliḡa vaṭan

2. Bu sefer sin-sin ü maḡsad yıraḡ u merkeb leng

Yol maḡūf eyleme zinhār ara yirde mesken

3. Yol bilür ḡāfiledin tüşmegil ayru kim bar

Bu beyābān ara hem ḡül köb hem reh-zen

4. Yol irür cādde-i meşrū‘ daḡı tüşe vü su

Saḡa āyīn-i ‘ubūdiyyet aḡa farz u sünen

5. Yol bilür kāfile ol nev‘ ki dilber vaşlın

Tileben kıldı barı özige yol ḡaṭ‘ını fen

6. ‘Işḡ vādīsi ‘aceb vādī irür kim her mūr

Anda şīr-efken ü her peşşe irür pīl-efgen

7. Ey hoş ol rāh-rev-i germ ki bu yol kaç'ın
Berķ-ı hātıf dik iter dehrni eyle rūşen
8. Sākıyā özlük ni müşkil irür kaç'ı anıñg
Dir-min özdin barayın cāmıma koy dürdiden
9. Ey ot kim kişi itkeç başıdın çıkķay dūd
Köygey andın hıred ü dānişi bil cān bile ten
10. Ğayr naķşıdın itip levh-i zamīrin şāfı
Yār kaçğay dağı ol belki perı sırr-ı 'alen
11. Ey Nevāyī tilesenğ faķr yolınıñ kaç'
Urma ol sarı kaçdem fāni-i maķz olmaķ iken

471

Ve eyzan revveha-I'llahu rūhehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ança kim Şırın ü Leylīdin siniñg hüsünñg füzün
Minde hem Ferhād u Mecnūdın füzün 'ışk u cünün
2. Ğām imes çün hāk-rāhıdın tapar-min cān ısı
Gerçi mühlik ğam yüki kaçdimni eyleptür nigün

3. Zülfünġ allında füsün-ger közlerinġ her güşedin
Güyî ol müşġin yılan ġaydıġa eylerler füsün

124b

4. Yaġdurup nāvek bozuġ könglüm ‘imāret eyledinġ
Güyiyā pelpüş itip ġoyduġ anġa her yan sütün
5. Leblerinġ hecrinde giryān közleriminġ ġanları
ġatreî ger tamsa bir deryānı eyler la‘l-gün
6. Vaşl eyyāmıda hoş tut zerrelerni ey ġuyaş
Kim bu künlerni begayet ġıška eyler ġarġ-ı dün
7. Başım üzre fūrġatınġ taşını körsenġ diġe-sin
Nokġta zāhir eylemiş güyā **Nevāyî** üzre nün

472

Ve eyzan ‘aleyhi ve raħmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraħmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Bizge ol ay hecridin bir yılġadur her tîre tün
Kündüzin anġla bu tündin hem ġarangü hem uzun
2. Belki yoktur bu tün ü kün tefāvüt lîk bar
Her biride bir ġam-ı mühlik bu maħzün cān üçün

3. Ger öter yüz miñg şu‘ûbet birle kündüz miñneti
Vây u yüz miñg vâý min bî-keske bolğaç kiçkurun
4. Ger bütün irmes yaqam ey döst hayret qılma kim
Taş urardın köksüm içre bir süngek irmes bütün
5. Hecriidin örtense cismimde süngekler tañg imes
Kim irür ot asru itik dağı bes kaqşal otun
6. ‘Işq naqliniñ beri hicrân imiş ey döstlar
Bu naşihatdin yingiz ber ‘aşiq olmasdın burun
7. Niçe tün hicrân ara aldı **Nevâyî** cânını
Kimgе yitse vaşl tutsun muğtenem bir niçe kün

473

Ve eyzan nevvera-l'lahu mirkadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yitkürüp irdim firāqıñg tünleri gerdūnga ün
Şükr kim vaşlıñg tūni imdi ni ol ündür ni tün
2. Yüz yapıp qıldıñg uzun şām-ı gamımnı iy kuyaş
Tā kuyaş mağribqa māyil sāyesi köprek uzun

125a

3. Dime zülfünġ bendidin baş çikme boynunġ tolġama
Tīġ eger sürsenġ ki min baş kıoydum u tuttum boyun
4. Tīre āhım ilge zāhir kııldı köñġlüm köymekin
Gerçi ot yaşursa anı āşkār iyler tütün
5. Örtenip cismim belā deştide ser-gerdān kizer
Şu‘ledin terkīb tapқан biyle kim körmış kıuyun
6. Sākıyā tut cām salma tañġlaġa mey va‘desin
Tañġla çun ma‘lüm imes bārī ġanīmet tut bu kün
7. Ey **Nevāyī** kıol şurāhī dik boyunrı kıuçkıalı
Yitmese bārī şurāhī boynıġa ilġinġni sun

474

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Şubħ çun bargunġ kilip külbemġa pinhān kıçkıurun
Heçr okın sin cānıma atma tañġ atmastın burun

2. Nice il mindin yaşurgaylar sini veh bir kiçe
N'itti külbem sarı kilsenĝ barça ildin yaşurun
3. Cān meger çıkkay ve yāhūd seyl-i eşkim kūyidin
Çıkkı dik min barı ol kūy içre tutmay-min orun
4. Cilve kılganda körünmeseler közümge şūhlar
Ey perī sin bārī bu dīvāneĝa gāhī körün
5. Nālem andaĝ boldı baĝrım yāresi ıslanĝalı
Kim yanımdın ötmes il tutmay kulaĝ birle burun
6. Çırmaban birkit şurāhī aĝzını ey pīr-i deyr
Kayda körsenĝ kim üzölmiş çāk-i hırkamdın yorun
7. Ey **Nevāī** tıflar kavĝan zamān mecnūn diben
Bu bahāne birle üz leylī-veşinĝ sarı orun

475

Ve eyzan

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

1. 'Işk kim birdi tenim şu'lesığa kökte orun
Çikti bir birdin anı ayırıp uçkun uçkun

125b

2. ‘Işk otı yakkalı çäk itti kuruş cismimni
Yarsa hoşraş tutaşur niçe kuruş bolsa otun
3. Şu‘leliş ten bile ğam deştide ser-gerdān-min
Gūyiyā yili semūm olsa bolur biyle kuyun
4. Dūd-ı āhımğa yitişmes çıkıban ebr-i bahār
İyle kim rif‘at ile ebr-i bahārığa tütün
5. Çerh yağdursa kevākibni sirişkimce imes
Kayda deryā bile tiñş bolğanı bardur şüdrün
6. Tīr-i bārān-ı ğamıñş cān u tenimdin ötti
Allāh Allāh ni belā bu yağın irmiş ötkün
7. Kögrekim çäkini tikmek bile bütsün dimenşiz
Şubhıñş köñglekineñş çäkini kim kıldı bütün
8. Zāhidā tañlağı kevşer meyidin köb dime söz
Kil ki mey-hāne ara hoş tutalı özni bu kün
9. İstemes bolsanş işiñş üzre girih tüzlük kıl
Kim yağın riştesigā kaşresi hod kildi tügün

10. Mest-min lîk unaman tûgme-i tâc iylese şeyh

Zühd kûyi ara hırkamdın eger tüşse yurun

11. Ey Nevâyî dime zülfi ara hâlinîni digil

Kim irür asru anıñg kışşası çıрмаş u uzun

476

Ve eyzân nevvera l'lahu madce 'ahu

Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Bağladım efgānga bil ney dik sini körgen zamān

Za'fdın kıldıñg mini āhir bili bağığ saman

2. İmdi rūhum tâze it ol âteşin ruhsârdın

Kim min-i mehcür anı körmek hemān köymek hemān

3. Köz yumulmuş hecrdin ol yüzge açmağ isterem

Lîk hicrân köz yumup açkunça hem birmes emān

4. Deşt ara dirler mini mecnün anı min körgen il

Çerh zâli bizni gūyâ kim kitürmiş tev'emān

126a

5. Yaşlılardın yaşlıdur yārım ni nev' iyley tama'

Vaşlın anıñg min ki bardur-min yamanlardın yaman

6. Kıl zülāl-i vaşl ile bülbülni ey gül şād kim
Bu çemende dāyimā şād-āblık yoqtur gümān

7. ‘Azm itip ırmış Nevāyīni sorarga ol Mesīh
Ey ecel cānıñg üçün cānımğa raḥm it bir zamān

477

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Meh-veşī kim çihre devrinde kırān itmiş ‘ıyān
Devrniñg meh-veşleride ol durur şāhib-kırān

2. Ni kıyığ irkin ol ay tünide kim tikken çağı
Mihr anğa zer-rişte yitkürmiş ferīse āsmān

3. Tügme gül-gün dikleyide la‘l peykānı imes
Gülge bağlaptur könğül bülbüller ammā barça qan

126b

4. Titregüç irmes muraşsa‘ kim kıyaş başı üze
Ḥūşe-i Pervīn şu‘ā‘ı ḥaṭ ara kıldı mekān

5. Vesme vü gül-gunedin ol ‘arız-ı zībā irür
Sebze vü güldin niçük kim zīb tapqay büstān

6. Allāh Allāh alaman kim ḥūr-sin yāḥūd perī
Ādemī bu şekl ile hergiz kişi kılmās gümān

7. Ey Nevāyī yahşı irmes irdi ol yan barganıñg
Çun barıp otluğ yüzün kıldıñg temāşā imdi yan

478

Ve eyzan tibbullahu (tayıbe llahu) enfāsehu

Mef' ū lü/Me fā' ī lü/Me fā' ī lü/Fe' ū lün

--v/v--v/v--v/v--

1. Ol kān-ı melāhatda dime bar idi bir ān

Lev-tenzura fī-ḥüsnihi el-āne kemā-kān

2. *Īn-iḥtereķā cismi min-nāri hevāyī*

Köymes iki ḥasnıñg çākın itkende ni imkān

3. Ölgüm susaban hecr beyābānıda raḥm it

Kānet şifehike 'ayn-i ḥayātin eyne 'atşān

4. Yā ḳurrate 'aynī ḥay-yu irḥam bi-dumū'ī

Kim kıldı bu seyl-āb közüm öyini vīrān

5. İy ḳan ki közümdin aķa-sin dı'f idip ölgüm

Men-cerā demü'l-'ayn-i lenā ḥāşıl-ı iķān

6. *Lev lem-tekünü 'r-rāyihātü 'l-menzili silmī*

Yüz katla beden menzilidin kitmiş idi cān

7. Her vech ile ger ölse **Nevāyī** ni 'aceb kim

Min külli vücūhin hüve fī-vechike hayrān

479

Ve eyzan nevvera-'lahu kabrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. **Ḳāmetiñg** dik bāğ-ı hūsn içre yoğ serv-i revān

'Ārızıñg dik qanı ḥod serv üzre erguvān

2. Sīm-i sā'id körgüzüp köñglümni aldı ol quyaş

Küçlük anıñg bādesi vü min beğayet nā-tüvān

127a

3. Ğam yükidin min kibi qaddi ḥam olmaq ni tañg

Her qarı kim dil-beri bolğay anıñg nev-civān

4. Tā qaraqçı közleriñg dīn yolını urdılar

Zühd ü taqvā mülkidin kilmedi bir qārvān

5. Nağd-i cān istep mini qınasa ol kāfir közüñg

Nitke-min birmey kim ol terk mestīdur 'avān

6. Dehr ehlidin zinhār kim vefā kılmānġ ıama‘
Kim ıama‘dın kimsege yūzlenūr dāyım hevān
7. Ey Nevāyī kūyige kilgūsidūr yār kim
Utrusıġa kōz yaşın turmayın boldı revān

480

Ve eyzān kaddese sirrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ğonçe-i ħandān ūze ħālīnġ mūdūr ey meh-cebān
Yā meger şehd istey ol gül-berg ūze kınımış cibin
2. Deşt ūze Mecnūn kibi ser-geştēdūr-min tā irūr
Ol müsāfir meh-veşim leylī kibi şahrā-nişīn
3. Çīn-be-çīn zūlfünġ tüşer il boynıġa yūz vāy kim
Bizni çun kördünġ tüşer kıaşınġ ūze çīn ūze çīn
4. Kārvān-ı müşġ irūr zūlf ü bināġūşunġda ħāl
Nāfe-i müşġ uğrısı bir ġūşede kılgān kemīn
5. Yūzünġ ūzre zūlf ü zūlfünġ ħālķasıda yūz irūr
Kışver-i dīn içre küfr ü ħālķa-i küfr içre dīn

6. Yüz otıdın örtediñg bülbül kibi könğlümni lîk
Ger tökülmes hoştur ol gül kim açılmış âteşin

7. Eyle mecnündür **Nevāyî** yār hicrānıda kim
Ger çiker ‘işret sürūdî halkını iyler hāzīn

481

Ve eyzan lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

127b

1. Ay yüzüñg üstide köz andağ ki ‘arız üzre ‘ayn
Nūn bile ikki qaşınğ içre tefāvüt beyne beyn

2. Min kim ü taqvī müsülmānlar ki her sâ‘at salur
Könğlüme ol ikki kāfir köz hayāli şūr u şeyn

3. Encüm ister çerh taşıda tügenler ‘ışkıdın
Tā körüptür ol muqamir-veş qolıda Ka‘beteyn

4. Yırttıñg ‘ömrüm sicillin tîğ ile başım çapıp
Qalmadı boynumda hicrān öltürüp barı bu deyn

5. Didi ağzımdur siniñg ‘ömrüñg vişālim istegil
‘Ömr eger budur vişālin tapqa-min *el-‘ömrü eyn*

6. Sākiyā köb va‘de kıldıñg rāh ile rāhat yitür
Yoksa kııl me’yūs kim *el-ye’sü ihda’r-rāhateyn*

7. Ey **Nevāyī** nige me’yūs olğay ol kim şāhidur
Husrev-i Gāzī mu‘izz-i mülk ü dīn Sultān Hüseyn

482

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kūyi tofrağığa defn eylenğ tenim kılmay kefen
Tā kim ol tofrağ birle tapsun āmīrziş bu ten
2. Çāklig köñglüm ara haţtıñg hayālī ni ‘aceb
Mūr haylı yir şikāfida kıılur köprek vaţan
3. Yüz ü zülfi hecridin gül ottur u sünbül tütün
Aytkıl ey bāğbān bu nev‘ geşt eyledi çemen
4. Kāfir-i ‘ışk oldı dip şer‘ eylese katlimğa hüküm
Deyr dergāhıda zünnārımni oğ eylenğ resen
5. ‘Işk cürmiğa eger dūzahı naşībimdür ni tañg
Hecr otığa köymek olmış çün mañga ‘ālemde fen

6. Hān-ķahda taķvā ibriķıġa mey saldım nihān
Eyledim beytū'l-neşāt öy kim idi beytū'l-ħazen
7. Ey Nevāyī mey ħumıġa sal mini mey-ħānede
Tā ferāgat birle ol ħalvetde tartay dūrdden

483

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

128a

1. 'Işķ ara köysem külümni luţf itip yā zū'l-minen
Ĥayl-ı mūrı ķıl kim ol kūy içre ķılġaylar vaţan
2. Kūyide 'uryān tenim defn iylenġ ölse 'ışķ ara
Kim şehīd olġanġa tofraķ perdesi besdür kefen
3. Derd oķı cismimġa yaġdı gūyiyā boldı sipihr
Her hilāl endāz ķavsidin maġa nāvek-fiken
4. Kūyide ķatliġa rāzī-min niçük kim tilbe it
Çikseler līkin taķıp boynumġa zūlfidin resen
5. Nazük irmes ħulle cānlar riştesidin kõnġlek it
Kim anġa cisminġ taħammūl ķılġay iy nāzük-beden

6. Bu çemen gül-zārığa birme könğül iy ‘andelīb
Kim irür her gül ki körsenğ tigreside yüz tiken

7. Ey **Nevāyī** küyige bardım tilep add ü yüzün
Bāğnı n’iyley kireklik yok maᅇga serv ü semen

484

Ve eyzan teğammedehu-l’lahu bi gufrān

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/Fe‘ ū lün

v-- --/v-- --/v-- --/v-- --

1. uru cismim otun diktür belā deştide aşalğan
Anğa ötkende hicrān kārvanı ehli ot salğan
2. İmes ğam şāmı bu yanğlığ aranĝu belki şubᅇ-ı ğam
Külümdür belki hicrān şedid-i bādı birle ozğalğan
3. Könğül birle arār u şabr u hūş u ‘aqlım almış-sin
Çü yittiᅇ cānnı teslīm eyleyim kim bu durur alğan
4. Belā deryāsı imestür cihānnı bozğunğ dik mevc
İrür eşkim suyu āhım yili iskende çalkalğan
5. Firāķıᅇ rencidin bolğaç ᅇalāş ölse ‘aceb irmes
Ağır uyķuğa bargan dik atı imgekde tavşalğan

6. Ayırđıñg bir-biridin cān bile kōñglümni raḥm eylep
Birür-min cānnı hem algıl çü sindür sin kōñgül alğan

7. Fenā deyride ger dīn naḫdı berbād oldın tapḫum yok
Ki cem‘ olmay durur hergiz ḫarābāt içre saygalğan

128b

8. Bu derd ü ğamdın lāl-min meydān-ara pā-māl-min
Kim kirgeç oḫ bī-çāl min ol ‘işve-ger cevelānıdın

9. Başım sarı nezāre ḫıl ey çerḫ-i dād barımnı bil
Dāğ-ı sa‘ādet anğlağıl her zaḫm anıñg çevgānıdın

10. Meydānğa ol çābük sürüb başımğa çevgān bilürüb
Ser-geşte cānım köydürüp il buyesi her yanıdın

11. Kōk mezra‘idin ḫuşe-i kesb eylesenğ ḫıl nūşe
Kām isteбен tut kūşe-i kūy felek devrānıdın

12. Gerdün çikip tīg-i nihān yüz cevr birle tökti ḫan
Āḫir Nevāyī tattı cān tapğaç vefā cānānıdın

Ve eyzan revveha-I'llahu rühehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. 'Aql u cān u könglüm ol ay fūrķati āzārıdın
Barı birbirdin melül olmışlar u min barıdın
2. Şām-ı hecrim tār u bī-pāyānlığın anğlay disenğ
Fehm olur yeldā tüni yanğlığ saçıñğ her tārıdın
3. Bardur andaķ kim bozuğ könglümde her yan ķan u dāğ
Lāleler kim çıktı vīrān meskenim dīvārıdın
4. Ol perī könglüm ķuşı ķanın aķızğan fehm olur
Açsalar boynum dāğı def^ç-i cünün tūmārıdın
5. Ğonçe-i vaşlım açar şem^ç-i firāķım tındurur
Her nesīmī kim kilür gül-rūh bahārım sarıdın
6. Dehr bāğı lāle birle sebzesidin kiç ki yok
Ğayr ķan u zehr bu şengref ile zengārıdın

7. Ey **Nevāyī** nokṭa-i ‘ayş isteseñg mey-hānede
Baş köterme mey ṭağarı devre-i pergārıdın

486

Ve eyzan ṭābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ger mini yād itmes ol ay zūlm ile bī-dādıdın
Şükr kim gāfil imes-min bir dem anıñg yādıdın
- 129a
2. Luṭf itip ger yād iter yā zūlm ile bī-dād iter
Min rızāsın isterem yādıdın bu bī-dādıdın
3. Kiçe ‘īş ehli muğannī laḥnıdın hoş-hāl imes
Ança kim min tañgga tigrü itleri feryādıdın
4. Hāṭırım sınmaḵ tiler köñgli tiler-min min dağı
Her ni bu şīşemge kilgey hoştur ol pülādıdın
5. Şabr taşdıñ köñgülge köb binā ṭarḥ iyledim
Köz yaşım seyli koñgardı barçanı bünyādıdın
6. Deyr pīri didi meydin baş köterme iy refiḵ
Sālik oldur çikmegey başını pīr irşādıdın

7. Sorma iy hem-dem Nevāyīning ğamın kim ‘ālemi

Ğam bile tolgay dem ursa hātır-ı nā-şādıdın

487

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Mın ki her sâ‘at çiker-min yüz cefâ aġyârdın

Ni ‘aceb ger yüz belâ her lahze körsem yârdın

2. Kim ki yâr ister ni tañġ aġyârdın körmek sitem

Ğül-bün içre ġül tirer il nîşler yir hârdın

3. Kim ki yüz miñġ zârlıġlar tartıban tapmış vişâl

Tofraġ ol allında miñġ hicrânda ölgen zârdın

4. ‘Āşık-ı şâdık vefâ birle cefânı talġaman

Hoş kilür köñlige her ni kim kilür dil-dârdın

5. Çarġ devrin eyle pergâr urdı mi‘mâr-ı kazâ

Kim qadem çikmek imes mümkün haţ-ı pergârdın

6. Ger disenġ maġmûrluġ derd-i seridin ölmeyin

Tâ tirig-sin baş çıkarma külbe-i hammârdın

7. Ey **Nevāyī** ger tiler-sin yār vaşlın tapқа-sin

Kiç iki ‘ālemdin ü қол tart yoқ u bardın

488

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

129b

1. Muşavvirī ki қилur kūyi gerdining raқamın
Қoyuңg ki közge çikey sürme mīli dik қalemin
2. Yılan taһarrükın er қuş tutarda körmey-sin
Köңgöl alur çağı kör bend-i zülfi pīç ü һamın
3. Nihān ten içre tügenlerdin öldi munğluğ cān
Gedā ki ta‘biye қılğay libās ara der-min
4. Köңgöl ki gam sipehin kördi çikti şu‘le-i āһ
Birev kibi ki tiler mūr һaylıға ‘ālemin
5. Hırāmın asru siver-min velī köңgöl içre
Ayağ çu koydı tiler-min kötermegey қademin

6. Hūmār mūhlik idi deyr pīri tuttı kadeh
Unutmağum eger ölsem dağı anıñ keremin
7. Nevāyīyā ‘adem ister felek vücūdunğı
Tinğ anğla sin dağı anıñ vücūd ile ‘ademin

489

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kılmağay gerdün kuyaşka müctemi‘ her kevkebin
Körse ol ay ‘arızı devride tavq-ı ğabğabın
2. Lebğa meydin reng ü meyğa la‘lidin cān-bağşlığ
Birmese gül-reng meydin ni üçün almas lebin
3. Eyle meydān içre kirmiş şedd ol çābük-süvār
Kim digey-sin çarh üze sigritğüsidür eşhebin
4. ‘Işq kim yazdı hurūf-ı derd köksüm levhıde
Āşikār itti belā eṭfālı levh-i mektebin

130a

5. Kiçeler ol büt leb-ā-leb mey içer ğavğa bile
Ger işitmes ni ‘aceb dürd ehli ya Rab ya mu‘īn

6. Ni tefāvūt şürb kılsa dürd yāhūd şāfnı
Dürd-keş kim ‘ışk ara şāfı kılıptur meşrebin
7. Barıban cānān vefāsıda Nevāyī boldı gerd
Rūh ayrılğan zemān tofrağ kıldı qālbin

490

Ve eyzān kaddese sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. N’itip tama‘ kılayın boynuma saçınğ resenin
Kim ol kıyaş yüzige saldı çin ile şikenin
2. Buzug köngül ara ‘ışkınğ çu kirdi kaçtı hıred
Bu ejdehānı körüp büm koydı öz vağanın
3. Tirildi haṭṭ u yüzüdin köngül meger iktinğ
Hızır suyu bile bu bāğ sebze vü semenin
4. Qatıl-i ‘ışkınğ eger kirse ravza tavfiğa hür
Kitürse hulle ala almağay anınğ kefenin
5. Köngülde hār-ı gamıdur öler-min iy Meryem
Mesih ignesi birle çikeş disenğ tikenin

6. Cihānda rez kızınıñ la‘lidin ağız alma
Disenğ ki körmege-sin zāl-ı çerh mekr u fenin
7. Nevāyī ösrük eger deyr içinde örtedi dāğ
Meger ki süzgüç ile kimse bağlağay tügenin

491

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Dāne-i hālīñg tirerge qoyma köñglüm bülbülin
Kim tiler kim öpse bu tezvīr ile hüsñünğ gülin
 2. Ğāfil ol şayyād kim köñglüm kuşın şayd eylemiş
‘Ārız u hāl üzre yapmış halka halka kākülin
 3. Dimese sünbül qararıp gül kızarsın ni üçün
Tarqatur cennet güli üzre mu‘anber sünbülin
- 130b
4. Niçe köysem yarur ol yüz gūyiyā kim kıldı ışk
Şem‘-i mir’atı üçün pervāne cisminiñg gülin
 5. Yok ‘aceb min kan yutup il içse sāğar kim alar
Mül tilerler la‘l dik bezm içre min la‘liñg mülin

6. Dime kim deyr içre ni āşūb idi şerhın digil
Rindler ğavgāsın aytay yā şurāhī ğulğulın

7. ‘Ömr ötüp bir dem **Nevāyī** tapsa vaşlınğnı ni tanğ
Yılda bir ay vaşl ile ğül hoş-dil eyler bülbülin

492

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fe ū lün/Fe ū lün/Fe ū lün/Fe ū lün

v-- /v-- /v-- /v--

1. Yarutmas kıyaş tīre şāmım kıarasın

Ki bu şām iter tīre anığ ziyāsın

2. Açar şāh özi bend kılgannı līkin

Ħalāş iyley almas birev mübtelāsın

3. Ger Eyyüb şabr itti türlüg belāda

Velī körmedi hecr şāmı belāsın

4. Bulut boldı āhım ki ol aynı yapkıay

Ulustın kıılıp tīre ‘ışkı hevāsın

5. Direm ornığa birsenğ encümni taşlar

Eger imtiĦān kılsağ ol ey gedāsın

6. Kānī rāy mundın şavāb iy köngül kim
Kişi kāyil olsa bilip öz haṭāsın

7. Nevāyī irür bülbülünġ līkin iy gül
Unutturdu hecrinġ hazānı nevāsın

493

Ve eyzan ṭibbullahu (ṭayyibe llahu)enfāsehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ū lün

v---/v---/v---/v---

1. Haṭınġ kim mihr üze çikti sevādın
Hemānā müşgdin kılmış midādın

2. Saçınġda çün girihdin özge yoktur
Ni nev' andın tiley könglüm küşādın

131a

3. Eceldin yoġ melālim mundın özge
Ki kābil қоymaġay kılmakça yādın

4. Bolur könglüm öyidin ḥayr ber-bād
Kaçan kim fikr kılsam ḥayr-bāddın

5. Murādı ger imes dil-ber murādı
İlāhī birmegil 'aşık murādın

6. Şalâhın ger körer zühd içre zâhid

Riyâ vü ‘ucbdın körmes fesâdın

7. Nevâyî tapsa yüz katla vü ölse

İsinğ bir katla her sâ‘at şabâdın

494

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fe‘ i lâ tün/Fe‘ i lâ tün/Fe‘ i lün

vv--/vv--/vv--

1. Ğamınğ otığa kuruğ cismim otun

Könğül aḡkerdür anğa āh tütün

2. Tîğ ile yardı mu köksünğni dimenğ

Tār-ı ‘ömrümğa tügün üzre tügün

3. Vaşl ara dip-sin alur-min cānın

Hecrinğ almay mu durur anğla burun

4. Va‘de-i vaşlın iter tañla n’itey

İntizârı mini öltürse bu kün

5. Bâde zarfı başığa yıkmağ üçün

Sâkiyâ kalmadı hırkamda yorun

6. Oynap öltürdü Nevāyîni körünġ

Çını ni irkin eger budur oyun

495¹⁷⁵

Ve eyzan lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Bu ki zülfünġ dāmıġa köñglüm kuşu urdı özin

Körmekinġ irdi murādı tikmegil bārī közin

131b

2. Tā sini kördüm közümdin özlüküm boldı nihān

Kim sini körse yana körmes imiş hergiz özin

3. Yoġ ki ‘aşıklıġ sözimdin fehm olur ma‘şukluġ

Bes ki dir-min öz özüm birle anıġ bir bir sözün

4. Şubġ-ı devlet ıal‘atı başıda dürr-i şeb-çerāġ

Tarıġ başıda kör ıulū‘ itken sa‘ādet yulduzın

5. H‘ān hüsni içre sebzi ġaııı-ı sebz ü tuz-ı lebi

Min ni āġeh ol na‘īm-i ravzadın tatmay tuzın

¹⁷⁵ Bu gazel, Ali Şir Nevāyî’nin dört Türkçe Dîvân’ında bulunmayıp Devāvîn Nüşâsı’nda tespit edilmiştir.

6. Behre h̄urd u h̄'ābdın ol taptı bu devrānda kim
Kıldı ihyā kiçesin şāyim kiçürdi kündüzin

7. Könġlini istey **Nevāyī** bu sebebdin itti kim
Öz bile kılğay ikevlen ol ġarīb yalguzın

496

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Me fā 'i lün/Fe i lā tün/ Me fā 'i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Yitişti bayrām u ref' itti rūze kaygusın
Hilāl mışkalı yaruttı bāde közgüsın
2. Sipıhr cām-ı hilālīga cilve birdi meger
Ki bāde zabt ite almas neşāt külgüsın
3. Meger ki kıldı şeb-istānga 'azm şāhid-i 'īd
Ki tökti ferruḡ ayagıġa aḡter inçüsın
4. Delīl-i rāḡ-ı şafaḡ-reng ü cām-ı mīnāyī
Şafaḡ meyini kör ü çerḡ cām-ı mīnūsın
5. Ferāġatı tiler irsenġ köb aġzı hıştını al
Uşat bu hışt bile zühd-i neng ü nāmūsın

6. Seher ki halk muşallāğa yüz koyar hoş tut
Barurğa deyr-i fenā sarı taŋ karangusın

7. Nevāyī iç kadeh ü fānī ol ki taptı beķā
Birev ki tapmadılar il sorag u bilgüsin

497

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

132a

1. Ger ölsem zerre zerre ol kuyaş tīg-i cefāsıdın
Tecāvüz kılmağay min zerreī anıŋ vefāsıdın
2. Hadengiŋ tā ki kanlıg köz karası içre yir tutti
İrür mīli ki çıkmış lāleniŋ dāğı arasıdın
3. Yarur hāliŋ hayālidin aġargan közlerim gūyā
Koyuptur kilik-i şun' ol noķtanı közler karasıdın
4. Tişilgey tişe dik Ferhād' nıŋ baġrı anġa yitse
Üni kim çıрманur daġ içre efġānım şadāsıdın
5. Belāyīdür kara zülfüŋ yayılğan dehr ara andaķ
Ki yir astıda il āzād imes anıŋ belāsıdın

6. Każā ança kuyaş kiltürse kim tolsa felek cevfi
İmes yüzdin biri Yūsuf-‘izārımınñg bahāsıdın
7. Tenimğa tīr-i bārānıñg şikāyet eylemen az dip
Naşībim munça oq irkendür anıñg qaşı yasıdın
8. Eger tīr ursa ol kātıl boyun sunmay nitey āhır
Ni yanğlıg kimse boynın tolğagay Haķnıñg każāsıdın
9. Sifālım içre bolsa dürd ‘ālemni bağışlar-min
Selāṭīn örğeniñg şevket fenā deyri gedāsıdın
10. Nevāyī bī-nevālīg birle cān birse ‘aceb irmes
Kim ol ārām-ı cān āgāh imes bu bī-nevāsıdın
11. Ger ol āgāh imes bolsa kirek āgāh şāhī kim
Kuyaş kildi bir altun hışt dergāhı esāsıdın

498

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Mañga her nice kim yoķ zehre dem urmaķ vişālinğdin
Velīkin kām alur-min olça mümkindür hayālinğdin

2. Vefā bāğıda tofrağ oldum ammā vāy kim tüşmes
Gehī bir gül bu tofrağ üstige ser-keş nihālinğdin
3. Vişālinğdin köngül nevmīd ise derding çiker nivçün
Ki andın dağı köb nevmīdrağdur çun mişālinğdin
4. İki zülfünğ köngül dāmı ni yanğlığ asray ol kuşnı
Anı tutmağğaca ma‘lūm olur çun cīm ü dālındın

132b

5. Niçük kim bolsa dil lafzığa noқта zal bolur hāşıl
Mezlet ikki ayrılğan köngülge yitti hālinğdin
6. Letāfet suyu ol yüz “cīm” ile “lām”ikki yandın zülf
Bu sözni fehm iyler behre-ver bolğan cemālinğdin
7. Tama‘ ildin vefā kılğan sudın öt istediñg çıkmak
Eger tapsanğ dağı köygünğ bu sevdā-yı muhālinğdin
8. Dürüst mihr zarfıda tola hayvān suyu içmek
İmes içkençe dürd ey muğ-beçe sınğan sifālinğdin
9. Nevāyī ger başınğ güy itse ol çābük yaman irmes
Yaman budur ki irmes vāqıf ol ser-geşte hālinğdin

Ve eyzan tıbbillahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Yüzünğ körgeç ilig köksümge urman 'ışk tábıdın
Ki könglümge koyar-min sikrir anıñ ıztırábıdın
2. Çıçıptur çun tişinğ hecrinde āhım ebr-i nīsān dik
Ni tañğ dür yağsa jāle ornığa anıñ seħābıdın
3. Köñgüldin pāreler ma'lūm olur kim ister ol aynı
Demim otı şerārınıñ felek sarı şitābıdın
4. Hevā-yı 'ışkdur kim buzğay öylerni ħabāb āsā
Buzulğaç kim hevā çıksa közüm baħrı ħabābıdın
5. Sevādī hecr şāmıça tōkülgey müşk her sarı
Perīşān iylese yil tāb açıp zūlfünğ tınābıdın
6. Ötükin tā rikāb öpti anıñ reşkidin ister-min
Ki tişlep tişlep ötü na'li dik üzsem rikābıdın

7. ‘Aceb yok tatsa her it tilberep ağızıdın ot saçı kay

Cünün küyide tüşken şu‘lelik bağırm kebābıdın

8. Şadādın āb-ı hayvān kaçresi sigrir mü her sarı

Veyā söz dir zamān dūr saçılır mu la‘l-nābıdın

9. Diseñg hecristiñ ħumārıdın ħalāş olğay-min iy sākī

Meger ağızıma koyğay-sin leb-i la‘liñ şarābıdın

133a

10. Ni mazīdür ni müstaķbel arada sin-sin ü bu dem

Ni şād olmaķ durur her dem uzun ‘ömrüñ ħisābıdın

11. Diseñg dūzah ‘azābın çik **Nevāyī** tartsun miñg yıl

Ĥalāş itsenğ anı yā Rab demī ħicrān ‘azābıdın

500

Ve eyzan ‘aleyhi ve raħmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraħmeh

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Vefā yolıda ey kim tapmadıñg istep eşer mindin

Digey-sin bilgeniñg ol bī-vefā sorsa ħaber mindin

2. Tenimde kaçdıñg ü la‘liñ firākı tır-i bārānın

Kişi körse gümān kılğay ki bütmiş ney-şeker mindin

3. Ciger-gün boldı qaşrınġ taşı la‘lınġ hecride bes kim
Sirişk ornıġa baħr aqızdı ġan bolġay ciger mindin
4. Anınġ dik saldı ‘ıřkınġ şu‘le cānım iġre kim şeksiz
Melāyik barġa kōygey kōkke tūřse bir řerer mindin
5. Bolup-min ol perī-veş furġatıdın tilbe it yanġlıġ
ġayan yūzlensem ey ehl-i řalāħ iylenġ ġazer mindin
6. Ėılıp Ferhād u Mecnūn ‘ıřķı otın řerħ ey rāvī
Bolup germ-i tekellūm fāriġ olmiř-sin meger mindin
7. Ni tanġ sīm-āb yanġlıġ aġsa kōzdin sīm-gūn eřkim
Ki sīm-āb iylemiř hūř u ġired bir sīm-ber mindin
8. Emel ser-riştesin ġılma muşavvel kilgenin ġoř kōr
Tutuġ aħbāb yād uşbu kelām-ı muştaşar mindin
9. Cihān u cānnı terk iylep anınġ kūyige ‘azm ittim
Nevāyī bes mūnāsib irdi bu yanġlıġ sefer mindin

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Müs tef̣ i lün/ Müs tef̣ i lün/ Müs tef̣ i lün/ Müs tef̣ i lün

--v-/- --v-/- --v-/- --v-

1. Yüz otıda yüz kaçre su ni taᅅᅅ hoy-ı ᅅalᅅānıdın
Köᅅglüm otıda yok mudur yüz kaçre su peykānıdın

2. Kılᅅanda raᅅşın germ-püy ol şeh-süvār-ı tünd-ᅅüy
Kılᅅay diben allıda ᅅüy alman başım meydānıdın

133b

3. Közᅅü her dem sevāddır ol ruᅅsār ‘ālem-i süzıdın
Mür ittiᅅ dik kim irür mihrübān-efrū
4. Bu derd ü ᅅamdın lāl-min meydān ara pā-māl-min
Kim kirgeç oᅅ bī-ᅅāl ol ‘işve-ger cevlnıdın
5. Başım sarı nezzāre kıl iy çerᅅ ü idbārıᅅᅅnı bil
Dāᅅ-ı sa‘ādet aᅅᅅlaᅅıl her zaᅅm anıᅅᅅ çevᅅānıdın
6. Meydāᅅa ol çābük sürüp başımᅅa çevᅅān yitkürüp
Ser-ᅅeşte cānım köydürüp il püyesi her yanıdın

7. Kök mezra‘ıdın h Ŗe’i kesb iylesenĝ kıl t Ŗe’i
K m isteбен tut g Ŗe’i g y-ı felek devr nıdın

8. Gerd n ikip tıĝın nih n yüz cevri birle t kti ҡan
 hir Nev yi taptı c n tapќa vef  c n nıdın

502

Ve eyzan rafe‘allahu ҡadrehu

F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n/ F ‘ i l n

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Y  Rab ol kim vaŖl Ŗ mı k m alur zib sıdın
Tire ҡılma ‘iŖi közgüsini Ŗub  enf sıdın

2. İl mey-i la‘lin n’itey memz c ise  b-ı hay t
Kim mininĝ c mım irür meml  fir k almasıdın

3. Ol per  ‘ıŖkı egerçi iyledi mecn n mini
Ŗ kr irür b ri ki ҡutќardı h red vesv sıdın

4. ҐaŖı mihri tuĝmını k nĝl mde iktim k r niŖ n
Her s nĝek yanımda urmaќќa maĝabbet d sıdın

5. Urmaĝay-sin p s-b nliĝ l fi kök ҡurĝanıda
V ќıf olsanĝ iy ric l hecrim t ni bir p sıdın

6. Kılmağıl bu kār-geh vaz' ığa mekr ü bāde iç
Kim hıred idrāki 'ācizdür anıñg ihsāsıdın

7. Ey Nevāyī bir yasakı-veşğa andağ min hārāb
Kim unutmış-min cihān tarhan ile barlasıdın

503

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

--v-- --/v-- --/v-- --/v--

134a

1. Mihr imes meş'al yarutқан қал'a-i eflākdın
Kim felekke saldı ot ruhsār āteş-nāk
2. 'Işkdın köydi tenimde her çürük bolğan süngek
Kim körüptür mundağ öç almağ çareğin hāşākdın
3. Bes münāsibtür tiker hāletde köksüm çākini
İp savurmağ köñglekim ceybiğa kılğan çākdın
4. Ser-girān-min 'ışkdın çapsanğ başımnı bağla birk
Kim çaparda rahş üzülüp qalmağay fitrākdın
5. Her gāzab vaqtı qolığa tüşüm ü tıǵı yalanğ
Bāk imes almanğ mini ol qātil-i bī-bākdın

6. Mest eger mey-hānede oldum mini ey dostlar
Mey bile yup bağlanğız na‘şım bilini tākdn

7. Dime pāk-ā-pāk kiç mindin **Nevāyī** nige kim
Pāklikdin bolmağay kiçmek sining dik pākdn

504

Ve eyzan қaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ey müsülmānlar fiğān ol kāfir-i ħod-kāmdın
Kim çıkardı kökke efgān kişver-i İslāmdın
2. La‘l-i rūḥ-efzāsıdn bir buse peygām iyledi
Gerçi yalğan irdi min cān taptım ol peygāmdın
3. Zülf ü ruḥsāriḡdn ayru gerçi yoқ şamıḡa şubḡ
Şem‘ dik her kiçe tā şubḡ örtenür-min şāmdın
4. Zülfidin könḡlüm ki maḡlaş taptı bar ol tilbe kim
Bendidin kaçmış veyā kuş kim kütulmuş dāmdın
5. Furqat eyyāmıda kim yād itmes ol meh-veş mini
Vaşl tapsam min dağı yād itmey ol eyyāmdın

6. Cām-ı meyde boldı çun ol büt cemāli cilve-ger
Kāfir-i ‘ışk olga-min ger baş kötersem cāmdın

7. Deyr ara ey kim Nevāyīdin tiler-sin nām u neng
Bil ki bu yirge kaçıp kildi neng ü nāmdın

505¹⁷⁶

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

134b

1. Dime gül-gündur libāsım kim sirişkim şanıdın
Şu‘ledür kim örtenür-min mihr otınıñ tábıdın
2. Otda kıl yanğlıg tenimni hecr otınıñ tábıdın
Bilmesenğ fehm it gül üzre sünbülünğ kullābıdın
3. Qalb irür könglüm ki bağlaptur saçıñg zünnārını
Turfе bu kim bir nefes kaçmak kaçışñg mihrābıdın
4. Hasta könglüm ger lebiñg ‘unnābını ister ni tañg
Nige ayrılğay cihetsiz haste öz ‘unnābıdın

¹⁷⁶ Bu gazel, Ali Şir Nevāyī’nin dört Türkçe Dīvān’ında bulunmayıp Devāvīn Nūshāsı’nda tespit edilmiştir.

5. ‘Ārızınġnıġ muşhafi takşiri bes düşvār idi

Rüşen oldı hāl u hattınġ noқта vü i‘rābıdın

6. Sākin oldum deyr ara tā bāde içmen muġ-beçe

Cānıma ot saldı āteş-nāk lā‘l-i nābıdın

7. Şām-ı hicrānım vişāl ehliġa bī-ħad kıskadur

Anı sordikler Nevāyī dīde-i bī-ħ‘ābıdın

506

Ve eyzan nevvera-llahu kabrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ey müsülmānlar fiġān ‘ışk-ı belā-engizdin

Āh u vā-veylā belālīġ fürkat-i ħün-rizdin

2. Ķayda feryādım işitkey ol ki kūyi güm imes

Ķalk efgānı bile ġavġā-yı rüst-ā-hizdin

3. Gül yüzide ħoy tüşüp la‘liġa kōnġlüm kıldı za‘f

Biyle kim za‘f iylemiş ġand-ı gül-āb-āmizdin

4. Kōnġlüm içre gül-sitān-ı ħüsnidür iy bāġ-bān

Kil ki āhım farķı yoktur nefħa-i gül-bizdin

5. Ehl-i dīn atlıĝa mundaĝ ıksa mest ol muĝ-bee
Sıya mey bir ki kitim tav v perhzdin
6. ‘Iş ot mazlm-kşdr bilmes an ehl-i ulm
Anĝlaĝıl bu nkteni Ferhd ile Pervzdin
7. Ey Nevy itlerin krmekke barsanĝ baĝrınĝ z
Kim gzrınĝ yoĝ turur bu nev dest-vzdin

507

F i l tn/ F i l tn/ F i l tn/ F i ln

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

135a

1. Bir per-veş kim knĝl dvnedr sevdsdın
Ger irr bendenĝ ki zd olma istignsdın
2. ‘şk olsa şh u ma‘şuı ged bil kim iker
‘Iş ĝavĝas an hyl u sipeh ĝavĝsdın
3. ‘şk olĝan ejdeh bolsa zebn olmaĝ kirek
Cevr tartıp ‘ış kyi mrnınĝ zsdın
4. Ni hevydr hevs ‘ış kim her peşşe
T‘me eyler ‘al u tav afnınĝ ‘ansdın

5. ‘Işk ara şāh u gedā tinğdür gedā belkim füzün

Ger gedālīg eyler olsa ‘ışkınğ yağmāsıdın

6. Kim ki ra‘nālīg bile ‘āşık bolup ister vişāl

Tartınğız atığa haṭ ‘ışk ehliniğ esmāsıdın

7. ‘Işk eṭvārı Nevāyīğa müsellemdür kim ol

Yüz belā çikti dağı öldi anıñ ihfāsıdın

508

Ve eyzan tābellahu serāhu

Mef‘ ū lū/Fā‘ i lā tü/Me fā‘ ī lū/ Fā‘ i lün

-- v/- v- v/v- -v/-v-

1. Vaşl itti yār va‘de-i leb-i fezāsıdın

Gūyā bu sözni ayttı cānım arasıdın

2. Ger körmediñ şafaḫ üze hırşid ey köñgöl

İhsās kıl anı yüz ü gül-gün ḳabāsıdın

3. Muñgluğ köñgölniñ āhıdın itmes raḳīb vehm

Yoḳ itke bāk ‘ışk gedāyı ‘aşāsıdın

4. ‘Işk içre öldüm āh ki ḳutḳarmadı mini

Devr āfeti ol āfet-i devrān cefāsıdın

5. ‘Ālemni hecr zūlmeti tutqay savursa yil
Köygen fetīleni yanğı dāğım qarasıdın

6. Çerh-i denīde bāde-i ğam tolmış ey refīķ
Cüz hecr zehri kılma țama‘ devr kāmıdın

7. Şebt olmasa Nevāyī atı nazmı zeylide
Fehm iyler ehl-i derd kelāmnı edāsıdın

509

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

135b

1. Demī ki ‘ıřķ otıda kılmağay eşer mindin
Nümüne bolğusı öçmekde her şerer mindin

2. Perī-veşim ğamıdın tilbe it dik olmış-min
Selāmet ehli bu kün iylenğiz hāzer mindin

3. Anıñ dik eřķ ile āhım salıp turur tūfān
Ki bar durur yir ü kök važ‘ığa hātar mindin

4. Anıñ dik oldı fenā ıřķ ara vücūdum kim
‘Adem diyārıda hem tapmağunğ haber mindin

5. Anğa yiterge başağ naqlı men‘ iter gerçi
Hādengi keşretidin çıktı bāl ü per mindin

6. Ta‘ayyünāt içide ‘ışk bir haqīkat irür
Ger olsa bülbül ü pervānedin ü ger mindin

7. Nevāyī iyleme tün kün neşāt u ta‘līm al
Şebāne āh bile nāle-i seher mindin

510

Ve eyzān kaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Şehr ü kişverdın ilig yup hānumāndın kiçke-min
Hānumāndın kim disün ikki cihāndın kiçke-min

2. Her zamān başımğa yüz tīg-ı belā iylep kabül
‘Ömrdin tartıp itek billāh ki cāndın kiçke-min

3. Şehr ü kişver hānumān ikki cihān u ‘ömr ü cān
Hod ni bolğay munça yüz kām olsa andın kiçke-min

4. Ger Sikender mülki birle Hızr ‘ömri birseler
İyle mülk ü biyle ‘ömr cāvidāndın kiçke-min

5. Mümkin imestür velīk ey mihr-bānlar kim demī

Qılsa yüz bī-dād ol nā-mihr-bāndın kiçke-min

6. Vā'izā iylep yingillik niçe kim kevşer meyin

Maqtasanğ hāşā ki min raṭl-ı girāndın kiçke-min

7. Ey Nevāyī qan yaşım baḥr oldı bu dem istesem

Kim yitey ol qanlığımğa imdi qandın kiçke-min

511

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

136a

1. Qadni ol ḥurşīd ayağında eger dal itke-min

Cilvesiğa zülf yañlıg özni pā-māl itke-min

2. Hāl dik yüzüm qara ger toyğa-min ruḥsārıdın

Ger közümniñ merdümin ruḥsārığa hāl itke-min

3. Ol perī-peykerge fāriğ-bāl yitmek isteben

Tün ü kün Tinğridin istid'ā per ü bāl itke-min

4. Her kiçe hālīm ḥarāb olğanda yalğan tüş bile

Va'de-i vaşl iylep andın özni ḥoş-hāl itke-min

5. Ger disem kim k̄uyi tofrađın iley k̄öz ھاłkasın
Min t̄öşüklüg perde-i c̄ān birle ğırbāl itke-min
6. Bādeni boğzumğa koyğay-sin yıkıp iy muğ-beçe
Ger içerde tevbe ‘özri birle ihmāl itke-min
7. Rişte cismingdin saman sarığ yüzüñdin çırmayın
Ey **Nevāyī** nāme kim ol ayğa irsāl itke-min

512

Ve eyzan nevvera-!lahu kabrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Yār ile ağıyār āzārıdın andağ zār-min
Kim ten-i zārım kibi baştın ayak āzār-min
2. Yār zulmi t̄ığdın köñglüm kibi mecrūh-min
İl cefası taşıdın bağrım kibi efgār-min
3. Yār hālīm anğlamak ümmīdidin nevmīd-min
Halkñıñ yüz miñnet ü peygārıdın nā-kār-min
4. Ğam yimek bolmış işim yoğtur velī ğam yir kişim
Turfē iş kim gerçi bī-ğam-h̄ār-min ğam-h̄ār-min

5. Cān talaşur-min ni derdim bilgürür ni sıhhatım
Ni ölüg-min ni tirik ni sağ u ni bīmār-min

6. Ger başım alıp cihāndın çıksam ırmestür ‘aceb
Kim melül ehl-i cihāndın olça dir-sin bar-min

7. Ey Nevāyī ‘ömr eger budur ecel raḥm eyleben
Kilse cānım alğalı cān birle minnet-dār-min

513

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

136b

1. Her taraf kim barur ağıyār ile cānān talaşur-min
Çun ecel kaçd kıtur ölmekime cān talaşur-min

2. Heçr tığ ursa telāşımını ölüm ḥavfi sağınma
Kim şehīdinğ bolayın dip min-i ḥayrān talaşur-min

3. Başağ üstide talaşkan kibi mezra‘da gedālar
Deşt-i ‘ışkıñg ara ‘uşşāğ ile peykān talaşur-min

4. Ey perī çun kiyik oḥşar iki közünge bī‘aynih
Bu cihetdin min-i dīvāne beyābān talaşur

5. Gerçi ağıyārdın almağlıg imestür sini mümkün
Turmağumdur bağıban ança ki imkân talaşur
6. Açığım kilgeli kevşerni açığ bādeğa tercīh
Hıred ehli çu kıurlar mini nādān talaşur-min
7. ol salıp hecr otıda ol kişı yanğlıg ki su üzgey
Ey **Nevāyī** çu aşar şu‘le-i hicrān talaşur-min

514

Ve eyzān ğaferallahu lehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Bilge-sin çikmes kişı derd ü belā andağ ki min
Ger birevge mübtelā bolsanğ sanğa andağ ki min
2. ‘Işğ derdiğa devā ki vaşl dip-sin iy ğakīm
Bu belāğa kimse irmes mübtelā andağ ki min
3. İyle kim yok sin kibi ğüsn ehli içre bir perī
Yok turur bir tilbe ehl-i ‘ışğ ara andağ ki min
4. İy ki kıoyмай-sin tenimni tu‘me kılgay itleriñg
İtleriñge cānnı kim kıldı fidā andağ ki min

5. Gerçi öltürdünĝ cefâ birle mini lîkin tilep
Tapmaĝunĝ devrânda bir ehl-i vefâ andaĝ ki min
6. Yoĝ turur devrân cefâsıdın ħutulmaĝ iy refîĝ
Tutmasaĝ mey-hâneniĝ küncini tâ andaĝ ki min
7. Ey **Nevâyî** ger birür ħüsni zekâtın yoĝ kişi
Ĥaste-i zâr ĝarîb-i bî-nevâ andaĝ ki min

515

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

137a

1. Tofraĝmđın eĝl-i ‘ıřĝ itse tenevvür şâd-min
Kim içimde ‘ıřĝ otı yanmaĝ bile mu‘tâd-min
2. Âdemîlîĝdın mini şâd istemenĝ ey dostlar
Kim min-i mecnün perî hicrânıdın nâ-şâd-min
3. ‘ıřĝ ara ĝazdım belâ taĝını tırnaĝım bile
Eyle saĝınmaĝ ki şîrîn ‘âřıĝı Ferhâd-min
4. şâm-ı hecr ol kûy ara şarşar-ı hecr isme kim
Eyle tofraĝ-min ki řubĝ enfâsıdın ber-bâd-min

5. Żulm ü bīdādınġdın ilge āh u efġān salma köb
Żulm eger sin eyledünġ min kâbil-i bīdād min
6. Ger birip kullukka haṭ bir sāġar içtim deyr ara
Kılmanġız ‘aybım ki ‘ālem fikridin āzād-min
7. Ey Nevāyī ‘ışk ara gerdunġa sunmas-min boyun
Līkin ol hūrşīd eger tīġ ursa hem münkād-min

516

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. ‘Ārızınġ naqşın köngül levhide taşvīr itke-min
Bolmasa taqđīr anı körmek ni tedbīr itke-min
2. Ey qara köz bolmas ol yüz şevqıdın yüzdin biri
Köz qarasıdın eger yüz nāme taḥrīr itke-min
3. Yaşurun qalgay mu ‘ışkıım beyle kim ol şūhdın
Çıksa yüz söz bī-ḡaber yüz katla taqrīr itke-min
4. Ni cünündür bu ki her tün ol perī-veş vaşlıġa
Yüz ḡayāl iylep yana barıġa taġyīr itke-min

5. Ey ki dir-sin vaşl kāmıñg bolsa cān kılğıl fidā
Yüz hayāl iylep yana barıǵa taǵyır itke-min
6. ‘Işk ezelindür naşībim nāşihā men‘ itmegil
Men‘ kılсанǵ hem n’itip min men‘ taqđır itke-min
7. Ey **Nevāyī** naqd-i cān birgil didiñg sevdāsıǵa
Beyle sevdā ger müyesser bolsa tevfır itke-min

517

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

137b

1. Yā Rab anǵlap mu ikin ol ay kim anıñg zārı-min
Kiçeler sevdāsıdın andağ ki zülfi tārı-min
2. Şıhhatim bolsa tapıp-min la‘li yādıdın şifā
Nā-tüvān hem bolsam anıñg közleri bīmārı-min
3. Yoğ turur haddim demekde yāri-min yāhod iti
İtleriǵe her kişi yār ol kişiniñg yāri-min
4. Hūblar ‘uşşākıǵa cān birseler ol kılsa katl
Her sarı yüzlense ‘ışk ehli min anıñg sarı-min

5. İstese il cānını bilmen birür birmeslerin
Bolsa yüz cān hem anğa barın birür-min bāri min
6. Cilve eylep mest tā könglümi aldı muğ-beçe
Deyr pīri itleri silkide hıdmet-kārı-min
7. Heçdin tā nā-tüvān cānımnı kutkardı ecel
Ey **Nevāyī** anğla kim cān birle minnet-dārı-min

518

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tüşte la‘liñg kördüm uyğanmas diben kayğuda-min
Urma dem ey şubh kim bir dem çüçüg uyğuda-min
2. Közğüde tā kördüm anı kılmağıl ‘aksim gümān
Kim kirip kılmağğa vaşlın cüst ü cū közğüde-min
3. Nā-geh ol kātıl nişān eylep bir oğ atkay mu dip
Kūyıda yıllar süngek dik cism ile utruda-min
4. ‘Işğ hecriniñg nehengi dise bolğay nige kim
Eşğ deryāsın çikip gerdünğa min ol suda-min

5. Hālîme külmekke her zaḥmım bir açılğan ağız
Ṭurfe kim min hem alar külgüsidin külgüde-min
6. Her belıyyāṭ oķı kim çarḥ-ı muķavveddin kilür
Güyyiā min min ki ‘ālem ehlidin ķapuda-min
7. Ey Nevāyī ol perī ‘ıṣķıda maḥrem yoķıdın
Tilbeler yanğlığ öz özüm birle güft ü gūda-min

519

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

138a

1. Bezm içinde andaķ ol meh-veṣ ḥayāli birle-min
Kim ḥayāl andaķ ķılur-min kim viṣāli birle-min
2. Sözleşürde öz özüm birle cünün ehli kibi
Ol perī-veṣ bil ü ağızı ķıl ü ķālı birle-min
3. Geh külüp gāhī ki yığlar-min ḥayāl iylep anı
Vaṣlı ümmīdi vü hicrānı melāli birle-min
4. Dimegil meydin yüzüm rengin ķulağımdur ķızıķ
Kim bu yanğlığ hecr kāc ü gūṣ-mālı birle-min

5. Ağzı vü zülfi ğamıdın kim irür nâlemde med
Beyle med tartarda anıñg mîm ü dâlı birle-min
6. Sâkiyâ bir cām-ı mey birle mini dîvâne kı
Kim müşevveş-‘aql sevdâ-yı muḥâli birle-min
7. Ey **Nevâyî** ‘aql sarı imdi bolma reh-nümün
Kim bolup dîvâne ‘ışq-ı lâübâlî birle-min

520

Ve eyzan nevvera-!lahu kabrehu

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yüz cefâ tañg yoq ger ol nâ-mihr-bândın körge-min
Kim vefâ körmiş birevdin kim min andın körge-min
2. Kimse ebnâ-yı zamândın kördi mü hergiz vefâ
Kim min ol ḥün-rîz ü âşüb-ı zamândın körge-min
3. Koy ki it dik tilbe könglüm niçe miḥnet iy refîk
Her dem ol âvâre-i bî-ḥânümândın körge-min
4. Özgeler luṭfin n’itkey kim cânıma ārâm irür
Cevr ü bî-dâdı kim ol ārâm-ı cândın körge-min

5. Nāzenīnler cilve-gāhı içre her yan tilmürür
Közlerim kim ol semen-berni kayandın körge-min

6. Yir ü kökni eşk ü āhım seyl ü dūdı kıldı güm
Niçe renc¹⁷⁷ ü miḥnet ol ikki yamandın körge-min

7. Dime ol ay ‘arızınġ körseñġ urar başınġğa tīġ
Her belā kilse başımġa āsmāndın körge-min

138b

8. Hırқа vü seccādeni kılsam fenā deyrıde rehn
İkki ‘ālem sūdını mundaġ ziyāndın körge-min

9. Ey Nevāyī sormaġıl kim kıлмаġumdur āşkār
Yüz nihānī derd ü miḥnet kim fülāndın körge-min

521

Ve eyzan lehu revveha rūhahu/rūhehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Ol ay firāġ ile kısmım ġam itse neylege-min
Vişāli ġayr üçün maḥrem itse neylege

¹⁷⁷ **Renc:** Farsça bir sözcük olup dert veincinme anlamlarına gelir. Tasavvufta gönlün istemediği hususların ortaya çıkması anlamında yer alır (Uludağ, 2001, s. 293).

2. Maṅḡa ki tār-ı vefā best eyledi ol dem
Raḡīb birle anı muḡkem itse
3. Ḥazīn ü ‘āşık u zār itti neyledim āḡir
Ki ‘ışık tıḡı ḡatīl hem itse neylege
4. Mini ki hem-dem idim ḡavdı neyley aldım kim
Raḡībni öziḡe hem-dem itse
5. Çü maḡremi min idim ḡıldı ḡulm ile maḡrūm
Vişāli maḡrūmın maḡrem itse
6. Sipihr mihrin eger mindin itti kem ni ‘ilāc
Taḡayyül eyle ki mundın kem itse neyle
7. Dimen ki itse icāzet barurḡa kūyidin
Diben zemīn-i siyeh mülzem itse neylege

522

Ve eyzan ḡaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Tilbe köḡglüm cevridin andaḡ perişān-ḡāl-min
Kim anıḡ bī-dādınıḡ şerḡin dimekdin lāl

2. Ğam sipāhı çun hücūm iyler anıñg tuş tuşdın
Hāliġa raħm iyleben ġam ġaylıġa pā-māl-min
3. Ğāh Mecnūn-veşlıġı birle bolur-min mużtarib
Ğāh bī-ħāl olmaġdın za‘f ara bī-ħāl-min
4. Ża‘f-ı ħāliñġa niçe raħm iylegey-min iy köñġül
Sin daġı raħm it ki min hem bes za‘īf-aħvāl-min

139a

5. ‘Işķ ara ġāhī bolur-min zār mūyınġdın çu mūy
Fūrķat içre ġāh nālenġdin niçük kim nāl-min
6. Kāş itsenġ iyle kim nām u nişāniñġ tapmasam
Tā disem ‘işķ endühıdın imdi fāriġ-bāl
7. Ey **Nevāyī** niçe dir-min ‘işķ terkin iyleyin
Çun iş işke yitti iyler-min yana ihmāl-min

523

Ve eyżan teġammedehu-!lahu bi ġufrān

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Körüp zūlfünġ ara otluk köñġüllerdin eşer her yan
Tün ü encüm dime bilgil tütün içre şerer her yan

2. Ğaraž bu ol ki ‘ışkınğdın ğalaıķa salğa-min ilni
Bu kim istep semen-berlerni salur-min nazır her
3. Perī ruhsāreler taşı mini dīvāne devrinde
Saçılğan dik turur naħl-i melāletdin şemer
4. Dime kūyinğdın il kitsün ki bend itmiş çibin yanğlığ
Ulusnı sözde la‘linğ nūşıdın aķķan şeker her yan
5. Ulus ıanını tofraķķa tōker ki sorma kōz sal kim
Ki ol ıan birle tofrağ iıre bir ħūnīn ciger her yan
6. Bozuğ ķabrimni kōrgen oķçı dükkānığa oħşatğay
Firāķinğ oķıdın anda kōrüp peykān u per her yan
7. Ol ay ħusniğa ‘ışkınğnı yaşurğıl dime ey nāşıħ
Ki tutmış ‘ālem ehli iıre şōhret bu ħaber her yan
8. Mey ü ma‘şūķ üıün pūyemğa külmenğ ey şalāħ ehli
Yügürmey nitke-min çikse ķazā birle ķader her
9. Sini isterde mümkün yok **Nevāyī** mültefit bolmaķ
Niıe kim cilve ķılsa nāz ile bir sīm-ber her yan

Ve eyzan lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Heçr şāmıdın karangurağ tün olğay mu ikin

Yā Rāb ol tündin halāş olğan kün olğay mu ikin

139b

2. Berğ yanğlğ 'ālem örter lem'a-i şām-ı firāk

Dūzah-ı hicrān çıkarğan uçkun olğay mu ikin

3. Kūyide itler izi ruhsārıma boldı bahā

Mundın āyā kıymetīrağ altun olğay mu ikin

4. Şubh-ı fūrkat bir belā deryāsı buzdı halknı

Şām-ı hicrānımda yağkan şüdrün olğay mu ikin

5. Gül mişillig tāze kanlığ dāğlar birle tenim

Derd bāğıda açılğan gül-bün olğay mu ikin

6. Tīr-i bārān-ı firāk aħbāb cānıdın öter

Hīç yamğur mundın āyā ötkün olğay mu ikin

7. Bāğ ara güllerge ot saldı Nevāyī nālesi
Bī-nevā bülbülğa veh mundağ ün olğay mu ikin

525

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Zer-varaqtın ya kibi qaşınğda zīver mü ikin
Yā meger müşgin hilāl üstinde aḥter mü ikin
2. Yil uçurğan perniyān her yan bürünçek ‘aḥfıdın
Ol perī uçmaqqa igni üstide per mü ikin
3. Titregüç gevherleri başınğda irkin yā meger
Ay başında hey‘et-i Pervīz muşavver mü ikin
4. Közgülü içre ‘arızınğ ‘aḥsi mi irkin cilve-ger
Ey zülāl içre körünge mihr-i enver mü ikin
5. Saç bağıınğ urğan mudur sīmīn tınınğ devrinde pīç
Yoksa ḥüsnünğ genciğa çıрмаşқан ejder mü ikin
6. Bu çemen gül-bünleride ḥār ikin mü yā meger
Zār bülbül cānınınğ qaşdığa neşter mü ikin

7. Ey Nevāyī min ḥod ol ay vaşlıdın nevmīd-min
Bilmen özgelerge bu devlet müyesser mü ikin

526

Me fā' i lün/Fe i lā tün/ Me fā' i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv- -

140a

1. Bu kiçe hier küni şām-ı qır küni mü irkin
Yoq irse şa'b-ı ğamım dūzaḥı tütüni mü irkin
2. Çu şeyḥ ḥırkāsıġa ruq'a tikti cismi tutaştı
Semūm ḥullesi dik könglekim yurunı mu irkin
3. Firāk deştidin itken köngül bilip çıqa almas
Anıñg bu vādī ara ġül-reh-nümünü mu irkin
4. Közüm öyini ki seyl-i sirişk buzdı yıqılmas
Qadıñg ḥayāli bu vīrāneniñg sütünü mu irkin
5. Bu ot ki tilbe köngülni perī ḥayāliġa salmış
Yüzüñg şu'a'ı mu yā şu'le-i cününü mu irkin
6. Birev ki kesb-i fenā kıldı köke qoydı qademni
Bu mu zebūn anġa yā ol munıñg zebünü mu irkin

7. Nevāyī azdı isidin çu kisti cismiğa köb na‘l
Taleb yolınıñ alar na‘l-i bāz-gūnı mu irkin

527

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Gerçi ol meh-veş cefā iyler te’emmül kılmayın
Çunki ‘āşık-min nidür çārem taḥammül kılmayın
2. Heçr bīmin anğlaban iyler köngül vaşlıda meks
Katl üçün iltürde il barmas ta‘allül kılmayın
3. Ağzın anğlarda bilin könglümde iyler-min ḥayāl
Ḥurde-dān bolmas kişi nāzük taḥayyül kılmayın
4. ‘Işğ sırrın ger beyān iyler isem iy pīr-i ‘aql
İ‘tirāz itme ḥadīşimni ta‘aqqul kılmayın
5. Veh niçe kan yutka-min sākī-i devrān manğa
Çun yiter her devr ara ötmes tegāfül kılmayın
6. Fānī ol faqr ister irsenğ kim irür maqşad muḥāl
Yolğa çun koyğay kadem reh-rev tevekkül kılmay

7. Ey **Nevāyī** şart kıldım kim eger bolsam hālāş
‘Işkdın özge bu iş zıkrını bi’l-kül kılmayın

528

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

140b

1. Çāk çāk itting köngül kāmını hāşıl kılmayın
Kiskületing nā-tüvān şaydını bismil kılmayın
2. Hecri oqıning menzili bolmaq köngül ni sūd kim
Yitkeç oq ötti hadenging anda menzil kılmayın
3. Tüşmesün her köz yüzüngge ilge hem ot tüşmesün
Çıkma öydin perde otluq yüzge hāyil kılmayın
4. Gerçi hecri rüzigārim tūre kılmış ey sipihr
Maḥfelim yarutma anı şem‘ muḥaşşıl kılmayın
5. Ol perī mecnūnidur könglümni zinhār ey ḥakīm
Bend kıлма zülfi kaydın selāsıl kılmayın
6. Dehr işi ālūdelıgdur ey ḥoşā ol pāk-rev
Kim öter bu çīnga könglini māyil kılmayın

7. Ey **Nevāyī** şart kıldım kim kütulsam hecridin
Niçe könglüm dise kim ‘ışk arzū kıl kılmayın

529

Ve eyzan tıbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ger disem köz birle ruhsārın temāşā kılmayın
Vaşlını n’iylep köngül birle temennā kılmayın
2. Gevher-i ‘ışkığa könglümni n’itip kılmay şadef
Munça bes kim közni ifşasığa deryā kılmayın
3. Āh otı vü eşk seylidin bolur yir kök tola
Niçe dir-min ‘ışk esrārın hüveydā kılmayın
4. Ot tüşüp könglümde vü köksümde revzen zaħmıdın
Dūdını anıñg ni yanğlıg āşkārā kılmayın
5. Ol perī her cilvesiğa ‘aql-ı küll şeydā bolur
Tilbelikdindür disem könglümni şeydā kılmayın
6. Kıлмаğıl ey şeyh ösrükler ünidin şekve kim
Mest olup mey-ħānede bolmas ‘alālā kılmayın

7. Sākiyā andaḡ tola tut bāde kim bī-ḡod bolay
Tā ki devr āşūbiġa bir laḡza pervā ḡılmayın

141a

8. Ey Nevāyī ‘ālem ara ḡüsnini tā açtı yār
Bolmas imdi özni ‘ālem içre rüsvā

530

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Örteme könglümni kāmın ḡāşıl itmestin burun
ḡuştı kim biryān itiptür bismil itmestin burun
2. Cism ara ‘ışḡınġ vaḡan ḡılmay henüz aldı köngül
Ot yaḡar yir taptı öyni menzil itmestin burun
3. ‘Āşık oldum cānım āsānlıġ bile al iy ecel
‘İşḡ derdi cānġa işni müşġil itmestin burun
4. İy köngül yār açtı yüz hicrānda ölmek şa‘b irür
Cān fidā ḡıl yüzge bürġa‘ ḡāyil itmestin burun
5. Pendler birdi ḡired könglümge yüz şükr iy perī
Tilbe ḡıldınġ nāşıḡ anı ‘āḡıl itmestin burun

6. Fānī olsun kim bekā-yı cāvidān ister anı
Fānī olğanlarğa devrān dāhil itmestin burun

7. Ey Nevāyī ğayr naqşıdın arıt könglünġni kim
Feyz mümkin irmes özni qābil itmestin burun

531

Ve lehu eyzan

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. ‘Āşık oldum niçe cevri ehl-i zemāndın tartayın
Ol ki āşüb-ı zamāndur bārī andın tartayın

2. Yār ile āġyār zıulmi ħaddın ötti veh niçe
Vaşl üçün cevri ü cefā yaşşı yamandı tartayın

3. Hecri girdābıdadur könglüm kemend-i vaşl bir
Kim salıp anı bu hecri bī-kerāndın tartayın

4. Sin tena‘um gül-bünidin üz ferāġat ġonçesi
Min belā peykānı çeşm-i nā-tüvāndın tartayın

5. Barġalı küyige ignimdin çıkar ġüyā qanat
Cevridin disem ayak ol āsitāndın tartayın

141b

6. Mīhmānım bolsanġ allıngda ħavādiş tuĥfesi
Nīş tendin oġ köngüldin nāle cāndın tartayın
7. Ey Nevāyī niçe kılgaylar itek dik pāyimāl
Min daġı imdi itek ehl-i zemāndın tartayın

532

Ve eyżan rafe‘allahu ħadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kıı bu yan cevłān ki cānnı ħāk-sārıng iyleyin
Başınġa ivrülġeli ħopġan ġubārıng
2. Bu bahāne birle çun kim cānnı şadġanġ iyledim
‘Aġı u hūş u şabr naġdin hem nişārıng
3. Yüz eġer açsanġ nazārıng ħuşların şaydıng kılay
Oġ eġer atsanġ köngül şaydın şikārıng iyleyin
4. Ķaçıp il nezzāresidin ger kirer-sin ‘aks dik
Közġü dik könglümni timürdin hişārı iyleyin

5. Sin lebingdin cān birip vaşlınğdın ilniñ könglin al
Min hazīn cān u köngülni h̄ār u zārniñ iyleyin
6. Hān-qaħda ey ki özlük cāmıdın maħmūr-sin
Kir fenā deyrığa kim def´-i ħumārniñ iyleyin
7. Tolsa peymānenğ **Nevāyī** deyr ara mey birle yup
Başınıñ ħum kirpiçin ħışt-ı mezārniñ iyleyin

533

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu serāhu

Fā´ i lā tün/ Fā´ i lā tün/ Fā´ i lā tün/ Fā´ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yarumas şem´-i cemālinğ rişte-i cān örteben
Fūrqaṭniñ derdi kem olmas dāğ-ı hicrān örteben
2. Könglüme ot başıma saldıñğ kılıç ammā ni sūd
Āşkārā urmağniñ su ilni pinhān örteben
3. Berç külmek birle köydürgen kibi cismim ħasın
Āħ kim kül kıldı ol gül-berg-i ħandān örteben
4. Oqların örtep tenimde tökti könglüm ħanını
Ṭurfe şaydı iyledi bismil ney-sitān örteben

142a

5. Sākiyā sal āteşīn la‘liᅇg bile bir ot maᅇga
Kim kōᅇgölge şu‘le salsun cānı āsān örteben

6. Tā Nevāyī dik bolay āzād özlük mülkide
Her neyni kim örtemeklik bolğay imkān örteben

534

Ve eyzan teğammedehu-!lahu bi ğufrān

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Çihre yaptınğ haste cānımnı anğa zār eyleben
Zülf bending tilbe kōᅇglümni giriftār eyleben
2. Ger murādıñğ qatl ise cān tapşuray algıl revān
Raᅇm itip öltürme yıllar hecrinğ zār eyleben
3. Dime cevrumdin eger ol kaçsa kimge cevri tey
Kim kaçarda ‘azm kılgumdur ᅇaber-dār eyleben
4. Söz ki la‘liᅇgdin işitsem eyle kim āb-ı ᅇayāt
Qanman ey cān tā tirig-min anı tekrār eyleben

5. Dime Mecnūn ol perī ‘ışkıda-min min deşt ūze
Nāle çikken taş ile köksümni efgār eyleben
6. Faqr kūyide gedālīg gerçi fahrımdur velīk
Salṭanat ‘arz itseler meyl eylemen ‘ār eyleben
7. Kūyi ‘azmıda **Nevāyī**ḡa nevā yitse ni taṅḡ
Kim kıılır bülbül nevā āheng-i gü-zār eyleben

535

Ve eyzan lehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. İl ğamımdın köymesün dip nāle-i zār iylemen
Derd-i hālîmdin miṅgidin birni ızhār iylemen
2. Yoḡsa yoḡtur hīç sâ‘at kim fiġan-ı zār ile
Yüz tümen miṅğ baġrı taşnıṅ köṅġlini zār iylemen
3. Ṭurfē bu kim tartıban yüz munça dūzaḡ şu‘lesi
Yār köṅġlin bu ḡarāretdin ḡaber-dār iylemem
4. Ṭurferaḡ bu kim fiġanımdun uyumay dehr ēli
Uyḡuluk baḡtım közin bir laḡza bīdār iylemen

142b

5. ‘Işık ara min özge Ferhād özgedür iy dōstlar
Tīşe-i ğam birle min tağ bağrın efgār iylemen
6. Sākiyā andağ şabūh ister könğül kim birse dest
Tā kıyāmet şubhı andın özni huş-yār iylemen
7. Ey **Nevāyī** südre iltür bāde birle muğ-beçe
İhtiyārım birle ‘azm-ı kūy-i hammār iylemen

536

Ve eyzan ğaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Şām-ı hicrān zulmetide āb-ı hayvān istemen
Ni üçün kim sinsiz ey ‘ömrüm hoşı cān istemen
2. Çün tiler könğlüm semendingniğ izidir tapsa na‘l
Ğayr könğlüm saçı raşşingğa cevalān istemen
3. Çün oğundın her başağdur kaçre su ey kaşı ya
Mindin otluğ könğlüme cüz tīr-i bārān istemen

4. İstesem la‘lîng meyın her dem birür hûn-âb çarh
Mindin öz kāmım bile mey ornığa hân istemen
5. Ol perî-veş tıfl taşı tende dir-min tutsa yir
Yoksa köb dīvānelıgđın özni ‘uryān istemen
6. Yār könglüm bozmağ ister min hem ister-min bozuğ
İl yaşursun genc dip bu öyni vīrān istemen
7. Ey **Nevāyī** körgeç il hayrānlıgđın ölsem ni taŋg
Min ki ğayretdin anğa özümni hayrān istemen

537

Ve eyzan nevvera-llahu ruhahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Cānga her dem ‘ışkıdın yüz miŋ belā kem istemen
Özgege miŋ yıl ötüp yüzdin birin hem istemen
2. Yār çün ister ki ğam-nāk olğa-min hicrānıdın
Ni ‘acab ger vaşlıdın könglümni hurrem istemen
3. Tīğ-ı ‘ışkıŋg zahmıdın cānım bir āsāyişdedür
Kim eger yüz katla ölsem dağı merhem istemen

143a

4. Dīv-sīretler bile körsem ni hāl olğay maᅇga
Ol perīga çun melek ᅇaylını hem-dem istemen
5. Ni taᅇammül ger yüzige tüşse nā-maᅇrem közi
Öz közümini ‘ayn-ı ᅇayretdin çu maᅇrem istemen
6. Ança il cevrin körüp-min kim tiler-min ferdlıᅇ
Bolsa yārī hem vefālıᅇ cins-i ādem isteme
7. Ey **Nevāyī** ışᅇ eger ‘ālemᅇa rüsvā kılmasa
Min ᅇod özni köç bile rüsvā-yı ‘ālem istemen

538

Ve eyzan rafe ‘allahu ᅇadrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Niçe eşkimdin maᅇga iy ‘ışᅇ bī-dād itke-sin
Āhdın cismim ᅇasın her laᅇza ber-bād itke-sin
2. İlge dil-ber iltifātıdın mini iylep ᅇamīn
İlni bolᅇandın maᅇga nā-mültefit şād

3. Min kim öldüm ğamda cān birmek maṅga ta' līm itip
Ol ki kātildür aṅga öltürmek irşād
4. İy köngül birgey-sin ilge şur-ı nefhıdın haber
İylep āhıṅdın kıyāmet çunki feryād itke
5. Her zamān 'ışkıṅ çu yüz miṅ katlğa kāni' imes
Fūrkatıṅdın yoḵ turur hācet ki imdād
6. 'Işkdın kim cānıma yüz gül açılmay iy hākīm
Cehl irür ger nāmiye rūhığa isnād
7. İyle maḥv olmuş **Nevāyī** hāṭırıṅdın iy perī
Kim unutup şāyed ol dīvāneni yād itke-sin

539

Ve eyzan lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yoḵ demī kim ol kuyaş yādıda feryād iylemen
İylemem feryād kim gerdünni berbād iylemen
2. Nāle kılman kim ḥalāyık köṅglini kılman ḥazīn
Nevḥa çikmen il ara kim ilni nā-şād iylemen

143b

3. ‘Ārız u addi ayāli bes maᅇga ey baē-bān
Gül sarı ılman temāᅇā meyl-i Őiᅇᅇād
4. oyma yüz ᅇūr u perī vaᅇfiēa ey rāvī ki min
ıble-i cān ēayr ol ᅇūr-ı perī-zād iylemen
5. İylemen ma‘mūr aēl u Őabr ile kōnēlüm öyin
Çun mini buzdı min ol vīrānnı ābād iylemen
6. He niēe ıldım vefā kōrgüzdiler cevr ey kōnēül
‘Ayb ılma ger zamān ebnāᅇıdın yād iylemen
7. Ey **Nevāyī** terk-i ‘ışk it kim utulsam min daēı
Kimsege kōnēlümni mundın narı mu‘tād iylemen

540

Ve eyzan sıtrallahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yār ᅇālidin maᅇga veh kim ᅇaber yoētur bu kün
Bu cihetdin ‘aēl u ᅇūᅇumdın eᅇer yoētur bu kün

2. Şubh seyl-âb-ı sirişkim aqtı közdin ğam imes
Pend üçün kilmeñg kim ol sudın güzer yoqtur bu kün
3. Kiçe ger bağrım bolup ған aqtı közdin ğam imes
Ğam budur kim itlerige mā-ħazar yoqtur bu kün
4. Min bu kün ölgeç anıñ toldı ħalk kim
Eşk ü āhım seyl ü berkıdın güzer yoqtur bu kün
5. Va‘de-i vaşlıñnı tañla dimegil kim ‘ömrğa
İ‘timādım hecr şāmı tā seher yoqtur bu kün
6. İçmegüm iy deyr pīri cām-ı mey ol muğ-beçe
Mey tutarğa bezm-i ‘īş içre eger yoqtur bu kün
7. Özlükin çun saldı ölgen kün **Nevāyī** başıdın
Bu cihetdindür aña ger derd-i ser yoqtur bu kün

541

Ve eyzan ħaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Lebleriñg şerbetini çeşme-i ħayvān mu diyin
Dimesem çeşme-i ħayvān ni diyin cān mu diyin

144a

2. Tün künüm kim yaruğ ol yüzdin irür veh ki anı
Māh-ı enver mü diyin mihr-i dıraḥşān mu diyin
3. Külüben cilve kıılır çağda kad u ağzın anıñg
Serv ü ra'nā mu diyin gonçe-i ḥandān mu diyin
4. Ğamze-i kıātil ile kāfir-i ḥün-rīz közin
Düşmen-i cān mu atay āfet-i ĩmān mu diyin
5. 'Işık derdini disem şa'b mini 'ayb itmenğ
İş ki miñg müşkil irür zımnıda āsān mu diyin
6. 'Akl ger 'ışık otıdın kaçsa niçük men' kılay
Şu'ledin şa'y kıılıp kaçsa birev yan mu diyin
7. İçmekim zāhid eger bildi **Nevāyī** neyley
Sorsa söz ile kışi allıda yalğan mu diyin

542

Ve eyzan revveha-l'llahu rūhehu

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

1. Niçe ol çihreni köz levhide taşvîr iteyin
Anı körmekke bu şüret bile tedbîr iteyin
2. Niçe tün taŋğaça körmekke kuyaş dik yüzini
Yüz taḥayyül kılıban barığa tağyîr iteyin
3. Niçe yok yirde ḥayālınġni ta‘aqqul kılıban
Fürqatınġ şerḥ-i ġamın allıda taqşîr iteyin
4. Niçe ḥad sızġalı yok yirde saŋğa ḥālını
Nāmeler kil-k-i taḥayyül bile taḥrîr iteyin
5. Mey bir ey ber hemen er muġ-beçe ‘ışkıda köŋül
Bolsa bed-mest firākı bile ta‘zîr iteyin
6. Ey Nevāyî dime cān birgil ü ilgin öpkil
Mundaġ iqbāl ilig birse ni taqşîr iteyin

543

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Me fā ‘i lün/Fe i lā tün/ Me fā ‘i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Niçe ġamım otın ehl-i ḥubāŋğa yitküreyin
Şerār-ı düddın anınġ āsmanıġa yitküreyin

144b

2. adem başımdın itip kyi ‘azmi ıldım kim

Bu mekr ile anı ol āstāngā yitküreyin

3. Lebiŋgga mey bile nş-ı hayāt yitken dik

Anıŋ hayālını min dağı cāngā yitküreyin

4. Kŋgl  kyide kem boldı ni kŋgl birle

zmni kām tiley gl-sitāngā yitküreyin

5. Kŋglni isteyü vīrān bedengā iltür-min

Ki hanumānnı bī-hānumāngā yitküreyin

6. Cihānda fitnedr iylep sorag-ı mey-hāne

zmni sa’y ile dār’l-emāngā yitküreyin

7. Nevāyī āhı saŋga za’fdın u yitmes kil

Ki vaşldın meded ol nā-tvāngā yitküreyin

544

Ve eyzan nevvera-!lahu miradehu

Fā’ i lā tün/ Fā’ i lā tün/ Fā’ i lā tün/ Fā’ i ln

-v- -/v- -/v- -/v-

1. ‘Işk ara min kibi yoq bî-ser ü sāmān bolğan
Hān u mān bozğan alaḥan u alamān bolğan

2. Āh dūdı bile ‘ışk otını zāhir kılğan
Līkin ol ot ara aḥker kibi pinhān bolğan

3. Tīr-i bārān-ı belā ‘ışk anğa yağdurğan
Tenide her ser-i mū ornıda peykān bolğan

4. Şarşar-ı āhı bile naḥl-i ümīdi sınğan
Seyl-i eşki bile şabrı öyi virān bolğan

5. Pāre pāre cigeri derd otıdın örtengen
Kaṭre kaṭre yüreki hecr otıdın qan bolğan

6. ‘Işk deryāsı anı ādem anı itken
Heçr şahrāsı ara ğül-i beyābān bolğan

7. Tanğ yoq oldum ise ‘ışk içre cihān rüsvāsı
Kim durur ‘āşık olup ‘āḳīl-i devrān bolğan

145a

8. Sākiyā maḥga ki yā vaşl kirektür yā mey
Maḥlaş ister ise pā beste-i hicrān bolğan

9. Mîz-bānlıġa Nevāyî ni ‘aceb cān birse

Kim ölüġ tirgüzür irmiş anġa mihmān bolġan

545

Ve eyzan ġaddesa-l'lahu sirrehu

MeḞ ū lü/Me fā' ī lü/Me fā' ī lü/Fe' ū lün

--v/v--v/v--v/v--

1. 'Işġ içre ġanı min kibi zîr ū zeber olġan

Her kim ki yok andın beter olġan ber olġan

2. Çun dil-beri kirpikler oġı her sarı atġan

A'zāsı ara her ser-i mû nişter olġan

3. Min-min leb-i cān-baġşınġ için la'l meşellik

Baġrı tişilip ġarġa-i hūn-ı ciger olġan

4. Dih-ġān di ki mindin yana devrān çemenide

Kim kördi vefā nahlıda hicrān şemer olġan

5. Cismî şerer ayrılmaġ ile bil ki tükendi

Könġlide maġabbet şereridin eşer olġan

6. Mest ol ki cihān miġnetidin taptı ferāġat

Devrānġa kilip kitkenidin bî-ġaber olġan

7. Faqr içre ni tañg özlükidin kimse **Nevāyī**

Ferd oldı fenā şīvesidin behre-ver olğan

546

Ve eyzan tābe şerāhu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Felekcin ger mañga her lahze yüz kaygu kilür utru
Eger her kaygudun soñ bir sivünmek bar imes kaygu
2. Vü ger her tîrelikke bir yaruğluğnı inanmas-sin
Yıgın kör çarhdın her şāmı dağı şubh-dem küngü
3. Kemāl ister isenğ şıdk ehlidin kılma köngül tîre
Mükedder eylemes hürşîd şubh enfāsıdın közğü
4. Şafā ehliğa gül-ruhlar hayālidin teğayyür yok
Çaçan gül 'aksi tüşmeklik bile gül-reng bolğay su

145b

5. Tiler-sin ğafletinğni ref' itip āğāhlar naqlın
Ki ğāfil ilge ol efsānelerdin kem bolur uyku
6. Fenā naqd-i cihānıñğa çü irmes bir zemān ma'lüm
Derem naqdığa 'ömrünğ her zamān şarf itmegil asru

7. Cünün zencīrde ‘āşık yanında ħīle-ger zāhid
Kişi körse taşavvur eylegey şīr allıda tülkü
8. Könğül mir’atı içre cilve-gerdür yār u sin gāfil
Tariqma hecrdin köb kim imes-sin yārdın ayru
9. Fenā-sin hem fenā nīk istegil vaşl irse kāmıng kim
Bu yolda vaşl olmağnıng tariqı uş budur uş bu
10. Kitür bir bāde ey sākī ki içsem qalmağay bākī
Fenādın bel beqādın hem zamīrim levhide bilgü
11. Nevāyī deyr ara mest olsa şahdın penāh andın
Öterde tutqusı elbette bir sāğar çıkıp utru

547

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Qayan kılsa hevā ol turfe kuş uyqum alur kayğü
Vü ger külbemde bir tün qonsa ħod közdin uçar kayğü
2. Firāqıng şamıda şubĥ-ı vişālınğ yādıma kirgeç
Kilür her lağze tınmay yığlamak içre mañga külgü

3. Kuyayşım serv dik qad birle her yan kim qılır cilve
Ayağı astıda veh säyedür yâ sünbül-i gîsü
4. Yengi cân tapqa-min bolsa lebiñg äb-ı hayâtıdın
Ölerde ağızıma çün tamızurlar pahta birlen su
5. Lebiñging hālıdın cân istedim ol aldı cânımını
Güneh mindindür andın yoq çü işni ‘aks iter hindü
6. Kul oldum hāl u zülf ü qaddinga ger cevrdin qaçsam
İrür köksümde her yan dāğ ile na‘l u elif bilgü
7. Qadeh mir’atı rüh ey säkî vü maħmürlüg renci
Mini öltürdi bāver qılmasañg qoy ağızıma közğü

146a

8. Çü devrān bî-vefādur niçe şāhib-cāh isenğ ey şeh
Gedālar hātırın asra vü mağrūr olmağıl asru
9. İçer irmiş ol ay ‘uşşāk yādı birle sāğarlar
Sini ol il tufeylî ey **Nevāyî** yād qılğay mu

548

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ot yalın dik-sin kaçan çapsanğ semend-i berķ-rev
Bir ‘ālem ol otķa başınğ üstide gül-gün yalav
2. Tartıban tıg-ı cefā bağrımını yüz çāk iyledi
Bardı ol kim dir idiler il mini bağrı büttev
3. Hulle-i kāfūr-gün ol hil‘at-i hađrā üze
Sebze-i cennetķa gūyā tüşti raħmetdin kırav
4. İl ‘inān-ı ihtiyārı çıktı yek-ser ilgidin
Pūyede her sarı ol çābük ki kıytardı cılav
5. Hūblar içre birev könglümni almıř kim anı
Mindin özge kimse birle kıılmağıl yā Rab ikev
6. Tıreler luşf iyleben tutmas řafā ehli yirin
Yaruğan birle uçı şem‘ ornını tutmas kösev
7. Ger Nevāyī kilk-i dil il kilk-i şekker-rız imes
‘Ayb kıılma bir dik olmas ney-şeker birle đarav

549

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Yüzünge āşüfte kaçlar bolmasa ‘āşık nağı
Boldılar her kaçsı bir dīvāne-i jülīde-mū
 2. Bolmasa dīvāne pes ni vechdin zencīr itip
Kiltürüptür-sin ayağı sarı zülf-i müşg-bū
 3. Ol ‘araç-nāk āteşin ruhsārınğa meyl ittiler
Tilbeler māyil bolurlar körseler ot birle su
 4. Tilbe irmes belki ikki hindu-yi sāhir durur
Baş koşup efsūn üçün gūyā kılurlar güft ü gū
- 146b
5. Yā temāşā kılgalı yā sihr-i ta‘līm alğalı
Zülfiniñ hindūları her sarıdın kılmış gülüv
 6. Şūhlarınğ kaçlarığa ey könğül meyl itme kim
‘Āfiyet küyige hāciblerdür ikki rū-be-rū
 7. Kaşığa tüşken girihler birle könğlünğ bağlamış
Ey Nevāyī ‘ışkıını terk iyledim dip boldı mu

Ve eyzan teğammedehu-l'lahu bi gufrān

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Yārdın ayru mey içmek kıın durur belkim ağı
Hı'āh ağızda telḥ su ḥı'āhı burunda şūr su
2. Dip idinḡ iy hecr yārinḡ kilmese cān birge-sin
Çıktı cānım birge veh bu ikkidin vaqt oldı mu
3. İstesem ḥüsnünḡ zekātın ger bolur māni' raḡīb
Ni 'aceb çun it bolur dāyim gedā birle 'adū
4. Nivçün ağızınḡga yiter dip cām-ı gül-gün dem-be-dem
Ḥaste könglüm gönçe dik kan baḡlanıptur tū-be-tū
5. Min ki öldüm kūyide könglüm otınırḡ dūdıdur
Zāḡdın kıılmanḡ gümān kanlıḡ benim izre gülū
6. Zāhid-i ḥod-bīnḡa ḥırḡam zeyli tikdi iy refīḡ
Alıp ignimdin fenā deyri ara mey birle yu

7. Ey **Nevāyī** körgeç ol kâtilni koyduñg yirge baş
Biyle baş koygaç nefis teşvîşidin fâriğ uyu

551

Ve eyzan nevvera-'lahu mirkadehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Könğlüm ü bağrımni gamzenğ tîği eyler kāv kāv
Yok 'aceb ger qan aqar ikki közümdin nāv nāv
2. Hāyl-i hāttıñg çirkesi yüz devri üzre gūyiyā
Kim iki müşğīn gāzālınğ şayd iterge boldı av
3. 'Işkınğ otı şu'lesin müfriṭ tiler mecnūn könğül
Eyle kim dīvāneler dāyim tiler qılmaq alav

147a

4. 'Işq özlükni çü başımdın çıkardı urdı tîğ
Anı baştın sav qılıb başnı tenimdin qıldı sav
5. Zāhidā 'ışkınğnı yaşur dir-sin andın soñgra kim
Hālīme teşnī' ile saldınğ barı 'ālemğa çav
6. Qayda mümkindür elif dik çıqmaq ildin hāşşa kim
Kün ara altı cihetdin qalmışam andağ ki vav

7. Ey **Nevāyī** tīg tartıp çābüküm cevlan kılıp
Başıma yitkeç didim terk it uruşnı didi yav

552

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Rūzede leb-teşnelıgdın kıldı za'f ol māh-rū
Cāh birür min la'liğa tā bolgusı cānımda su
2. La'liğa su ārzū bolmış susızlıg tābıdın
Kim körüptür çeşme-i hayvān su kıлмақ ārzū
3. İsterem ol gülni sīr-āb u bu kim bī-āb irür
Haste körüglüm gönçe dik қan bađlanıptur tū-be-tū
4. Min salay āhım bile 'ālemğa zulmet ey Hızr
Sin su kiyniçe yögür çeşmenğ sarı alıp sebū
5. Ža'fdın her dem қuyaşım hūşdın gāyib bolur
Köz salıng Tinğri üçün hūrşid gāyib boldı mu
6. Rindlıgdın zāhid-i hūşk oldı ol ay rūzede
Gerçi zūhd ehlin harābāt içre kıldı kū-be-kū

7. Ey **Nevāyī** her dem ol ay za‘fdın bī-ḥāl irür
Hiç bilmen kim ni kılgay-min ‘acab ḥāl oldı bu

553

Ve eyżan lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. İy şabā āvāre könglüm isteyü her yan baru
Vādī vü tağ u beyābānlarını bir bir aḥtaru
2. Tapa kör anı çu tapsaṅ her қayan ‘āzim ise
Başığa ivrül kūyun dik dağı aldap қaytaru

147b

3. Sa‘y itip kiltür mininḡ sarı vü ger ḥod kilmese
Allıda bī-dillikimninḡ dāstānın ötkerü
4. Aytqıl kim sin ḥod ittinḡ cān dağı çıkmāḡkadur
Başıma yitkür ü ger ḥod kilmes olsa yalbaru
5. Ala kil v’er bolsa mecnūn şīve vü bī-iḥtiyār
Қoymaym öz iḥtiyārığa bu sarı başқaru
6. Kiltürüp çāk iyleben köksüm anı ornığa sal
Mini bī-dillik belā vü miḥnetidin қutқaru

7. Uşbu yanğlıg istegil dāyim Nevāyī kōnğlini
Kim ger andın yitmese Hākdın saŋga yitkey qarū

554

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv- -

1. Sipih-r-i āyine kün ger demimdin oldı qarāngu
Eşer yok imdi demimdin qoyulsa ağızıma közgü
2. Firāk bezmide irmes şurāhī ağızıda kulkul
Ki kıldı qahqaha birle ğarīb hālime külgü
3. Sipihr bahırığa bakşanğ yüzünge ‘aqs durur mihr
Körünür ikki kıyaş çün bolur kıyaşka su utru
4. Yüzünğde kıtre-i hoy hāl noktasın mu yaşurdı
Veyā çumup nefes asrar hayāt suyıda Hindū
5. Nitip habīb vişālım tama‘ kılay-min-i şeydā
Ki tilbe bī-edeb ü tünd-hüy irür perī asru
6. Yaruğ ger olmadı şem‘-i murādınğ aytma köb söz
Kişi kızā bile bolmas uruşmaq eyleme yaruğ

7. Nevāyī ister isenġ yār la‘li kāmını cān bir
Özüñg di ilge tirilmeklik ölmegünçe bolur mu

555

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Ṭarīķ-ı ‘ıŝķ ara ger özni ferd kılsa birev
Ḥarīf imes anġa yir kök niçe irürler ikev
148a
2. Könġüldin iyle mevālīd meylini kem kim
Bolurġa derd mevāni‘ dururlar uşbu üçev
3. Disenġ felekke çıķay fānī ol ‘anāŝırdın
Nidin ki rūḥunġadur çār-mīh bu törtev
4. Ḥavāss-ı ḥams ile maķŝūd bolmadı müdrik
Könġülni tap iki üç ‘uzv biş imes bu biŝev
5. Fenā-yı maḥż yiter sitte-i zarūriyye
Nidin ki yokķa zarūret imes bu nev‘ altav
6. Ḥilāf-ı şer‘ eger yitti kökke çıķķunġdur
Yaķın ki yitti ŧamuġdın beterdür ol yittev

7. Nevāyīyā sikiz uçmağ hevāsıdın kiç kim

Bular mevānī' irür yār ister olsa birev

556

Ve eyzan kaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v-- -/v-- -/v-- -/v-- -

1. Hāṭıñg irmes gül üzre sebze-i bāğ-ı İremdür bu
Ni sebze kün yüzide tün sevādıdın raqamdur bu
2. Ger āhim şu'lesi ötti kıyaşdın tañg yok iy meh-veş
Sin ehl-i hüsn ara şehlik üçün çikken 'ālemdür bu
3. Letāfet suydın tolmış zenaḥdānıñg çehi gūyā
Tereşşuḥ iylegen kün çeşmesidin barça nemdür bu
4. Cefā dāğın koyup kim cānım aldınğ asrasañg tañg yok
Nihān köksüm ara kim cān birip tapğan diremdür bu
5. 'İlācımdın bolup 'āciz didiler hikmet ehli kim
Ġarīb u ḥaste yok kim 'āşık u dīvāne hemdür bu
6. Bütī kim küç bile çikti başımnı secdeğa imdi
Vefādın baş çiker körgil ki ne ser-keş şanemdür bu

7. Alıp dīn naḳdi pīr-i deyr kim ıldı mini ser-ḥoř
Körünġ āḥirni kemlik utrusıda ni keremdür bu
8. adeḥ devrini ḥoř tut çerḥ cevrin baḳma iy sāḳī
Ki ol tutġaç vüçüd elbette bilgil ke'l-‘ademdür bu
9. Nevāyī ġafil olma ol řanemniġ aşın aylansaġ
şamed zikrini mezkür iyle kim şavf-ı Ĥaremdür bu

557

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

148b

1. Yıġlamaḳ kim ılmadı bu dīde-i giryānda su
İkki arıġ ayrılıp ni öksügey ‘ummānda su
2. Yitmey il aġzıġa la‘l-i āb-dārniġ cān birür
Bu leřāfet birle yoḳtur çeşme-i ḥayvānda su
3. Ni ‘aceb körgeç yüzünġ köb aḳsa yaşım kim bolur
Çeşmeler içre bahār eyyāmıda tuġyānda su
4. Her közümdin ġāh su geh an aḳar küyünġ ara
Tört arıġ aḳḳan miřillig ravza-i riźvānda su

5. Bozgu dikedür çerh öyin eşkim hemānā yoğ imiş
Nişfiça ‘ālemi vīrān iylegen tūfānda su
6. Cānga şīrīndür ođunđ veh ney-şekerdür mü ni
Yā meger cān şīresidin boldı ol peykānda su
7. İy ki dirsın la‘l-i sīr-ābımğa köb leb-teşnesin
Mundın özge yoğ işim tā bolğusıdur cānda su
8. Sāqiyā mađmūrluđ ađzım đurutmış rađm itip
Bāde ger yoğtur salıp bir sāđar-ı devrānda su
9. Şādliđ đaylı Nevāyī könglige tüşmey otunđ
Kim bu menzilniğ otı köbtür velī yoğ anda su

558

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Seyl-i eşkim birle tutmış cümle-i ‘ālemni su
Cümle-i ‘ālem ni kim bu nīl-gün řāremni su
2. Eylegen dik merdüm ābī burun köz merdümin
İmdi ol nev‘ eylemiş đayl-i benī ādemni su

756

3. Baħr-ı eşkim yitkürür her dem kıyaşka bir ħabāb
Eyle kim yitkürdi Keyħusrevġa Cām-ı Cemni su
4. Zaħmım içre ħaldı peykānıñ ni yanġlıġ bütkey ol
Çünki kıymas yaraġa yapuşkalı merhemni su
5. İstesenġiz könġlümni kim şahrā vü eşkim seylidin
Ķayda saldı irkin ol bīmār-ı dīvānemni su

149a

6. Devrdin ġam-ġin min ey sākī ħadeħ seylini kıoy
Boġzuma tā iltkey könġlüm öyidin ġamnı su
7. Ey Nevāyī eyle nazm ittiñġ bu dürr-i āb-dār
Kim ‘aceb yoġ reşħasıdın ger tutar ‘ālemni su

559

Ve eyzan řābellahu řerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kōb kıaçar yār anı kōb kıılsam min-i zār ārzū
Anda bisyār ictināb u minde bisyār ārzū
2. Küfr-i zülfi ārzūsıdın birür-min naġd-i dīn
Kim körüptür ey müsülmānlar bu miġdār ārzū

3. Tā közüñg ‘ayn-ı tenāsübdin manğa kılğay nazar

Kiçe vü kündüz kılur-min özni bīmār ārzū

4. Çun irür her tār-ı zülfünğ rişte-i cān bes ni tanğ

Cān kuşın ol dām ara kılсам giriftār

5. Cennet olsa meskenim kūyünğ tiler-min eyle kim

Dūzah ehli iylegey cennetka izhār ārzū

6. Bāğ tavfıdın ğarağ andağ ki bolğay serv ü gül

Bizge kūyünğ içre bar ol kadd ü ruhsār ārzū

7. Sākiyā iyler ħumārım çaşd-ı cān kılсам ni ‘ayb

Ĥaste cānımnı mukīm-i kūy-i ħammār ārzū

8. Künde-i dūzah durur bu ravzada bir berg-i şāğ

İylerem sevsen kibi özni sebük-bār ārzū

9. Andın oldum ‘āzim-i deyr-i fenā ey muğ-beçe

Kim kılıp-min ħalka-i zülfünğni zünnār ārzū

10. Zāhidā baştın ayağınğ zerğ irür koy pend kim

Bī-ser ü pālarga bolmas keş ü destār ārzū

11. Ārzū iyeler **Nevāyī** kūyunġ içre ‘ārızınġ

Zār bülbül iylegen dik bāġ u gül-zār ārzū

560

Nevvera-llahu madce ‘ahu

Mef’ ū lü/Fā’ i lā tü/Me fā’ ī lü/ Fā’ i lün

-- v/- v- v/v- -v/-v- -

149b

1. Kāfūr-gün libās ara ol serv-i nāz ikin mü
Yā şām-ı hecr def’iġa şem’-i tırāz ikin mü
2. Kaṭl eyleride dehr ili baş koydılar mu irkin
Yā kıble-i cemāliġa il secde-sāz ikin mü
3. Yil mü nihāllerni çemende ḥam itti yāḥūd
Ol serv-i nāz allıda ehl-i niyāz ikin mü
4. Kōz baḥr u qanı boldı nişār anġa naḫd-i cān hem
Bu kim teraḥḥum itmedi bilmen bu az ikin mü
5. Yaġma salurġa her taraf atlandı ol sitem-ger
Kōnġlüm vilāyeti saru bu türktāz ikin mü

6. ‘Uşşāk ‘ışk bādiyesin kaç’ iterde āyā
Ma‘şūk kūyī kaçdları yā hicāz ikin mü

7. Könġlünġ Nevāyīyā sācidin kec yiter yüzige
Aķşam kaçarıġu yolda nişīb ü firāz ikin mü

561

Nevvera-l'lahu madce'ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Gül saçar yil bāġ ara serv-i revānım kildi mü
Cān isi güldin kilür ārām-ı cānım kildi mü
2. Bī-hod irdim itkeli könġlüm çu kildim hālime
Aytınġ ol āvāre-i bī-hānumānım kildi mü
3. Kalmış irdi haste cān kirkende min mey-hāneġa
Anġlaman kim ol za‘if-i nā-tüvānım kildi mü
4. Dimenġiz kim kildi meh-veşler sini öltürgeli
Munı dinġ kim kaçātil-i nā-mihr-bānım kildi mü
5. Heçrdin öldüm dimenġ kim başıma kilmiş Mesīh
Aytınġ ol āsāyiş-i rüh u revānım kildi mü

6. Kūyünġe ‘uşşāk kilgendiñ haber tuttuñġ velīk
Dimediñġ ol zār-ı bī-nām u nişānım kildi mü

7. Zūhd kūyige köñgöl birle didiñġ kim kilmediñġ
Ey **Nevāyī** niçe aytıp ol yamanım kildi mü

562

Mef‘ ū lü/Me fā‘ ī lü/Me fā‘ ī lü/Fe‘ ū lün

--v/v--v/v--v/v--

150a

1. La‘lini disem çeşme-i hayvān irür uşbu
Dir nükte-i cān-perveri kim cān irür uşbu

2. Cismimni ecel didi cünün deştide gūyā
Şahrā-yı kıyāmet dağı ‘uryān irür uşbu

3. Bilmen ki irür ġonçe-i nābıñġ köñgöl içre
Yā hecr oқıdın қan ara peykān irür uşbu

4. Ğam deşti ara āh semūmın ki yayıp-min
Kim körse digey şu‘le-i hicrān irür uşbu

5. Köz hayretini tañlama tā kim sini körmiş
Yā hüsünġe yā hālime hayrān irür uşbu

6. Ğam şāmı irür tīre ger içsem mey-i rüşen
‘Ayb itme maŋga şem‘-i şeb-istān irür uşbu
7. ‘Işkımnı Nevāyī kıladur terk dimiş-sin
Cān terkini kim kılsa ni imkān irür uşbu

563

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rrahmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

(Fe‘ i lā tün) (Fe‘ i lün)

-v- -/v- -/v- -/v-

(vv-) (vv-)

1. Aldı çün ilgige ol hūr-ı semen bir közğü
‘Aksidin boldı ‘ayān rūh-ı muşavver közğü
2. Cevher-i hūsniŋ eger köŋlide kılmaydur naqş
Ni üçün taptı cevāhir bile zīver közğü
3. Eyle kim ay kuyaş allığa kilip boldı münīr
Rū-be-rüyunğda kıılır özni münevver közğü
4. ‘Ārızınğ āyinesi hecride köksüm bolmış
Her taraf iski tügen birle ser-ā-ser közğü

5. Ay sarı bakma vü hürşîdni mir'ât it kim
Körgüzür igri imes bolsa müdevver közgül
6. Tılesenğ feyz-i könğül ile havâtırdın pāk
Eylemes 'aks qabül olsa
7. Meyde sākî yüzi sākî yüzide mey kördüm
Ey **Nevāyî** bu şafā kayda tapar her közgül

564

Mef' ū lü/Me fā' î lün/Mef' ū lü/Me fā' î lün

-- v/v-- -/-- v/v--

150b

1. Tā tüşte yüzün kördüm bolmış manğa kām uyku
Lîkin gamıdın bolmış közümge harām uyku
2. Könğlüm ni üçün yitkeç zülfünğğa bolur bî-hod
Ma'hūd imes ilge çun evvel-i şām uyku
3. İl közleridin ol köz uyğunı tamām almış
Bu işin ikin āhir kim boldı tamām uyku
4. Çun seyl-i sirişkimdin közniñğ qarası barmış
Ni nev' tuta alğay ol yirde maqām uyku

5. Ya tüşte körey anı yā ğayrnı körmey dip
Köz açmayın ister-min hecrinde müdām uyķu
6. Bu merħālede sālīk köz yumsa ğalur yoldın
Yol ehli ğaçan iyler iylerde ğırām uyķu
7. Uyķusı Nevāyīniń ğer uçtı ‘acab irmes
Tā dāne sirişk olmay bolmas anğa dām uyķu

565

Ve eyzan ğaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/- -

1. Yüzünğ beyāzıda ol ğāl-i müşğ-sā Hindū
Ēarīb tüşti Ēoten kişveri ara Hindū
2. Ni ğāl irür ki köńğülni rübūde eylep alur
Kişi bu nev‘ ğaçan kördi dil-rübā Hindū
3. Ēara közünğ ki vefā ‘aynıdın manğa bağmas
‘Aceb imestür eger bolsa bī-vefā Hindū
4. Tutup ğuyaş üze müşğin salur cihānğa belā
Yüz üze ğālınğ irür vāğı‘ā belā Hindū

5. Könğülni alsa melāhāt bile tefāvūtī yoq
Hıtāyī olsun veyā Ermenī veyā Hindū

6. Tinğ oldı bülbül ü zāğ uşbu bāğ ara ya'nī
‘Arab faşīhi vü kiçe yüzi qara Hindū

7. Nevāyī itti özin eyle Türk Hindüsü
Ki ehl-i Çīn ü Hıtā boldılar anğa Hindū

566

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

151a

1. Tīğ tartıp çu kilür qatlime cānān utru
Her dem ağızımğa yiter çıqmaq üçün cān utru
2. Könğlüm kilse hayālinğ çıkar utrusığa cān
İl çıkar öyge kirer vaqtıda mihmān utru
3. İsteben vaşl kaçan kūyige ‘āzim bolsam
Kilmes alımğa be-cüz nāvek-i hicrān utru
4. Ol kıyaş hecride atsam kiçeler nāvek-i āh
Hāledin çerh tutar def’iğa qalkān utru

5. Deşt dīvānesiġa min ıluram istibāl
Çıksa Mecnūnġa ni taņġ ġül-i beyābān utru
6. Meyde sākī yūzi çün cilve-ger olmiř ni ‘acab
Tutsam ol közgüni allımġa ferāvān utru
7. Kiledür irdi ġabībim mini körgeç yandı
Ey **Nevāyī** nige çıqtım min-i nā-dān utru

567

Ve eyzan nevvera-'lahu kabrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Kemend-i zülfünġ ara salma pīç ü tāb asru
Könġül řikencesiġa eşmegil řināb asru
2. Bihişt-i vaşl ara oy kim demī tena‘um itey
Ki hecr dūzaġıda çikmiřem ‘azāb asru
3. Köyüp baġır üze şür-ābe tökme köb iy köz
Ki açmaġay iti şür olsa bu kebāb asru
4. Raīblerġa tutup cām-ı ‘iř u min merdūd
Alarını mest ü mini iylediņġ ġarāb asru

5. Ayağ sal ikki közüm halkasığa iy çabük
Ki öpmesün ayağınğ ol iki rikāb asru
6. Vişāl-i çihresidin perde aç bolup fānī
Ki özlükünğ tozı olmış anğa hicāb asru
7. Nevāyī ölgüsü ‘azm itmenğ istesenğ cānā muğ
Tilep helākin anınğ kılmağıl şitāb asru

568

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ūl

v-- /v-- /v-- /v--

151b

1. Eger ‘āşık itse vişāl ārzū
‘Ayān itmiş olğay muḥāl ārzū
2. Anğa bes ki kılğay eger birse dest
Yıraqtın kökerge cemāl ārzū
3. Kırup ağızım ister-min ol çihreni
Susız eylegen dik zülāl ārzū
4. Suğa yoksa közgüğe salğıl nazar
Ger itsenğ özünğge mişāl ārzū

5. Hem āşüfte hem tîredür bolğalı

Žamīrimğa ol zülf ü hāl ārzū

6. Kuyaş dik menāzil tay itmek kirek

Ni reh-rev kılgay kemāl ārzū

7. Nevāyī tiler ‘ıyd şāmı kaçınığ

Ulus eylegen dik hilāl ārzū

569

Ve eyzān tābellahu şerāhu

Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün/ Fe‘ ū lün

v-- /v-- /v-- /v--

1. Saçınığ rengi ‘anber müdür müşg-i Çīn mü

Lebiñg tu‘mı şekker müdür engübīn mü

2. Saçınığ bolmadı küfr ilige mü zünnār

Boyun tavkığa koyamadı ehl-i dīn mü

3. Köyerge köñgöl la‘linğ irmes mü otluk

Gülünğni kadeh kılmamış āteşīn mü

4. Köñgöl genciğa kufl imes mü başağıñg

Yañgı dāğ imes anda naqşı nigīn mü

5. Didiŋ mest ü ‘āşıkñı katl iylemiş-min

Digil qaldı bir şeyh-i halvet-nişin mü

6. Mini bāğ-ı gül-geştığa çıkme dihkān

Vefālığ digil gül müdür yāsemin mü

7. Nevāyī anıŋ köŋlige kār kılmas

Fiğān tartman yoksa āh-ı hazin mü

570

–v– –/vv– –/vv– –/vv–

(vv– –)

Fā‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

(Fe‘ i lā tün)

152a

1. Yūsuf irmes çü melāhatda cemālinğga şebih

Ĥüsnünge anı melih olmağay itsem teşbih

2. Ādem esrārınğ icmālini kıldınğ tafşil

Mundın irkin ki didinğ el-veled-i sırrı-ı ebih

3. Çün birür bāğ-ı gül ü şüre tiken sin açiban

Luḥfdın gül niçe kim hār-ı cefā ursa sefih

4. Vāsıl oldı nefesinġ rūhını anġlap ‘ārif
Şerġ tüzdi çü anınġ zāhirini bildi faķīh
5. Anda kim sin çikiben ġurre nezāhet itekin
Yok cenābınġda melāyikke maġall-i tenzīh
6. Hem ķamer şakķın işāret bile eylep zāhir
Hem şecer-i mīşīn işāret bile eylep tenbīh
7. Kim ki sindin ivürüp çihre ķara tapıp vech
Kim ġadīsınġġa ķılıp ta‘n u beyān bī-tevcīh
8. Ay tulū‘ itse bolur mihr-i cemālinġ zāhir
Kim bolur fehm-i cemīl allıġa kim kildi kerīh
9. Ger **Nevāyī** sarı maġşerde nazar eylemesenġ
Saķar u nār dik olġay anġa ġuld u mā-fīh

571

Ve eyzan teġammedehu-l'lahu bi ġufrān

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Bu nev‘ oldum cemālinġ muşġafınınġ sırrıdın āġeh
Ki fihristide kildi ikki ķaşınġ ikki bismillāh

2. Cemālinġ bu ki muşhafdur ġadīsiniġ Ĥaġ kelāmı hem
Diy-alur muşhaf-ı nātık sini her kim irür āgeh

3. Ĥadīs-i pāk ü nuġk-ı cān-fezāyındın tapıp ‘İsī
Ki enfāsı kılıp ibrā eger ebraş eger ekmeġ

4. Ger olsa taġt-cāhınıġ ‘arş u ferş üzre rüsül haylı
Taġırmes kim alar barı mülāzim kildiler sin şeh

5. Ĥazīz-i arz eger boldı maġġa miġġ faġr idi bā’iş
Egerçi lā-mekān evci idi raġşınıġġa cevlan-geh

152b

6. Rüsüldin ġiġ reh-rev hem-rehin bolmaġ imes mümkin
Melāyikdin ġu seyriġde ni reh-rev kildi ni hem-reh

7. Ĥaşınıġġa ġābe ġavseyn āyetidin yoġ nime elyaġ
Saġınıġġa yoġ sevādı leyletü’l-mirācdın eşbeh

8. Zeneġdān ġāhı vü ġisü kemendi ger bu yanġlıġdur
Birür vaşfıġa birsem tül Yūsuf kışşası küteh

9. Siniġ ‘ışkıniġ **Nevāyī**ġa iki ‘ālem ara besdür
Ĥabību’llāġġa ‘āşıklıġ anġa gerçi ġad irmes veh

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

153a

1. Çemende serv yā gül şabādın tiprenür nā-geh
Sağınıp serv-i gül-rüyum kilür efgān çiker-min veh
2. Başımın almağay-min secde-i şükr iyleyü yirdin
Eger serv-i hürāmānımğa bolsam sāye dik hem-reh
3. Özüm hem irmen öz hālîmdin āgeh tā anı kördüm
Yok ol kim irmes aḥvālîmdin ol nā-mihr-bān āgeh
4. Yüz alman serv birle gül ayağıdın ki veh yoktur
Anıñ ḳadd ü yüzige bāğ ara bu ikkidin eşbeh
5. Zenaḥdānıñda hoy irmes ki āb-ı zindegānîdür
Ki ḥayvān çeşmesiniñ astıda vāḳı' durur ol çeh
6. Yüzünğ vaşfını yüz teh şafḥağa yazsam tamām olmas
Ki bolğay şafḥa-i ḥurşîdçe ol şafḥadın her teh

7. Cünūnum men‘ kıldıñg ol perī ‘ışkıda iy nāşih
Kişi dīvāne bolsa yaşıraq yüz katla kim ebleh
8. Tecemmül rahtıdın iy şeh gedāğa kılma istiğnā
Çu bağlar raht bu deyr-i fenādın ger gedā ger şeh
9. Nevāyī köb dime ğam haylıdın mey-hāne me’mendür
‘Azīmet kılsañg ol dārü’l-emānga fī-emānul’llāh

573

Ve eyzan ğaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. İngeli köktin belālar riştedür kılsañg nigāh
Heç otıdın tartsam tāb u şikenlik dūd-ı āh
2. Zülfiniñg her halkasıda bir şikendür eyle kim
Habs zencīride her tavk içre bir ehl-i günāh
3. Bu ki āhım tīr-i bārānı barur gerdün sarı
Ĝam sipāhı ingeli köñglümde oldur şāh-rāh
4. Tīğ sürmey nitsün ol kätıl ki turmay ikki köz
Kanıma dārü’l-kışāş ‘ışk ara boldı har-ğāh

5. Bu ki urduñ başıma her tüg hesābı ƒıġ-i cevır
Bolsa bolmas her ser-i mū bolsa bir til ‘özr-ġāh

153b

6. Deyr ara cān bir Mesīhā-dem bile ey muġ-beçe
Kim ħumār öltürgü dik ħālimni eyleptür tebāh

7. Kırpikimdür kaçtı yüz sarı **Nevāyī** tañġ imes
Ĥārdın ger kılsa gül kalkanını bülbül penāh

574

Ve eyzan ħaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Yana şu'leliġ köngülni ġamıñ itti pāre pāre
Bu ki butraşur irür pāreleri imes şerār
2. Ulus içre 'ārızın naẓar ança asradım kim
Ala-almaġum köz ölgünçe ger iylesem nezāre
3. Bedel ü sefer imiş çāresi 'ışġdın dimişler
Bedeliñ yoġ u seferdin ġamım artadur ni çāre
4. Min-i tilbe birle Ferhād arasıda fark köbtür
Anġa ħāre ħazmak iş veh ki yaġıp başımġa ħāre

5. Dime bolğay oğlarımдын teniñ içre niçe peykān

Çağarātını yağınınıñ kim itip turur şümāre

6. Bu çemen ara gehī avla hezār könglini ey gül

Ki yitişküsü hazān çapқunı eyle kim hezāre

7. Bu ki deyrdin Nevāyīni haremğa şeyh ister

N'iteyin ki yol körünmes nice kılsam istiḥāre

575

Ve eyzan gaferallahu lehu

Mef' ū lü/Fā' i lā tün/Me fā' ī lü/ Fā' i lā tün

--v/-v- -/- - v/-v- -

1. Gül-gün yinğ içre ilgin ol müşg-bū gazāle

Yā reng kıldı müşgīn yā qolğa tuttı lāle

2. Āşüfte saçın ol gül yıgdı vü tişlep urdı

Gerçi kıtur perīşān sünbülğa yitse jāle

3. Sañılmamış kiçig kim cān u köngül cigerge

Ayırdı ikki қullāb ol 'anberīn külāle

4. Yüz devride қırāndur yā encüm incüsidin

Gerdün tirip müdevver kıldı қamerğa hāle

154a

5. Yağlıg ilinğde teh teh kim naqş-ı haq yazılmış
Cevr ü cefâ fennide yazdıñg mükerrer sâle
6. Rezzâk Hâknı anğla her vaqt u her mekânda
Her kimge rûzî olsa her ḥānda her nevâle
7. Feryâdıñga ol ay çün yitmeydür ey **Nevâyî**

Nidür felekke her dem yitkürmek âh u nâle

576

Ve eyzan gaferallahu lehu

Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün/ Me fâ' î lün

v-- -/v-- -/v-- -/v-- -

1. Könğlekim qan ile her dâğ ki bolmış tâze
Tâze dâğım bile qanıdın irür endâze
2. Heçrdin köymiş idim yana didinğ heçr sözin
İski dâğımını yanğı dâğ ile kıldınğ tâze
3. Dir ki 'ışkımnı yaşur veh n'itiben yaşurayın
İmdi kim tuttı barı dehrni bu âvâze

4. La‘li evşāfını gül bergleri üzre yazay
İyleyin hıfzığa cān riştesidin şīrāze
5. Zīb için yüzünge gül bergi imestür hācet
Hācet ol nev‘ ki gül bergige irmes gāze
6. ‘Āķıbet ķabr işiksiz öyige çun kirgünġ
İmdi gūyā singe ni sūd açuķ dervāze
7. Ol perī şūretini çıkse **Nevāyī** ni ‘acab
Ķalemi tapsa melāyik yünġidin perġāze

577

Ve eyzan lehu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. ‘Ārıznı hāli nidin ķıldı mini dīvāne
Ķuşnı şayd itmedi çun suda körüngen dāne
2. Kiriben aķ öy ara cān ķuşnı köydürdüġ
Gerçi fānūsda şem‘ örtemedi pervāne
3. Tīr-i bārān-ı ġamıġ buzdu köġül meskenini
Bizniġ öy boldı yaġın keşretidin vīrāne

154b

4. Hecr za‘fidın ölüp-min tanımas dik ni ‘acab
Āşnālar maṅga boldılar ise bī-gāne
5. Buzdı ol şūḥ-ı kadeḥ-nūş şalāḥım öyini
Maṅga mundın narı menzil bes irür mey-ḥāne
6. Sāḳiyā tolḡuça peymāne yirim mey-kededür
Mini mest itkeli köb yaḡşı durur peymāne
7. Cürm ise yār başım üzre yitip ölmegenim
Ey **Nevāyī** mini öltürmek irür cürmāne

578

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh ve'l maḡfirah

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Tā kulaḡıṅḡa zirih saldıṅ u ḳaşıṅḡa girih
Ḥaste köṅglümde durur yüz girih andaḳ ki zirih
2. Köṅglüme ḡonçe kibi tüşti tügün üzre tügün
Körgeli sünbül-i zülfünḡde girih üzre girih

3. Ni nezāhet durur ol gül-şen-i ruhsārda kim
Ravza-i huld anıñ şeb-nemidin boldı nezih
4. Bolsa qaş u közidin zülf ser-āmed ni ‘aceb
Kim köñgöl qaıdı üçün ikkisidin kildi firih
5. Qaşı yasığa didim çille kirek rişte-i cān
Bu sözümgē ni ‘aceb bar ise her gūşede zih
6. Anğa ğam tığı bu bāĝ içre ħarām oldı kim
Kiydi peşmīne sarıĝ yüz bile andaĝ kim bih
7. Hān-qaħ içre Nevāyīğa yiter köb mekrūh
Deyrdin ol sarı barmaqqa hem irdi kārīh

579

Ve eyzan kaddese sirrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ lūn

-v- -/v- -/v- -/v- -

1. Mīn nitip ‘ışkıda ‘āqil bolay u ferzāne
Kim perī-veşler irür ħasretidin dīvāne
2. Çaklıĝ köksüm ara tilbe köñgöl turmas hīç
Gerçi Mecnūnga vaţan lāyīq irür vīrāne

779

155a

3. Şem‘ girdide meger sāyesi reşkidin irür
Aylanıp bu ki қanatın ivürür peymāne
4. Āşinā eylemek ol aynı ni mümkin ki sipihr
Mihr āyīnide eyleptür anı bīgāne
5. Dāsitānımnı dimenġ yārġa nivçün ki gehī
Yıġlatur gerçi gehī küldürür ol fesāne
6. Ğarқ-ı mey bolsam anıġ dik bu fenā deyri ara
Ki ḥabāb öyidin oқ bolsa maḡa mey-ḥāne
7. Bir қadeḥ birle Nevāyīni bu dem tırgüzsenġ
Nitti ey muġ-beçe toġunça anġa peymāne

580

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh ve'l maġfirah

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Büt allıġa çu sücūd iylegüm içip bāde
Direm yoқ irse gırev ḥırқа birle seccāde

2. Öçürdi ‘aqlım otın belki yıktı d̄inim öyin
Ni anğladım ki ni seyl-i belā imiş bāde
3. Egerçi deyrde ösrük yıkıldım ammā şükr
Ki bāri muğ-beçe kūyide boldum üftāde
4. Yitişmegey mey-i vahdet fūrūğı bolmağuşa
Zamīr-i şīşesi sākī ‘izārı dik sāde
5. Çu zühd kildi riyā vü yoğ ādemide vefā
Ni boldı tutsa maŋga bāde bir perī-zāde
6. Kılur mübālağa köb ‘ışk u bāde terkide şeyh
Mini hem ister özi yanğlıg iylegey lāde
7. Nevāyī olğıl iki kevn meylidin āzād
Ki dōst gayırığa bolmas muqayyed āzāde

581

Ve eyzan lehu

Mef̄ ū lū/Me fā‘ ī lū/Me fā‘ ī lū/Fe‘ ū lūn

-- v/v--v/v-- v/v--

1. Deyr içre yana kirdim bir cür'a¹⁷⁸ üçün veh
Ol büt maŋga minnet koyar *el-minneti li'llāh*

155b

2. Mescidğa yana kirmes ü yüz secdeğa koymas
Her kim ki bolur deyr ile büt sırrıdın āgeh
3. Büt şahid irür deyr dağı deyr-i fenādur
Küfr ehli irür sırrını çun bilmedi güm-reh
4. Dir-min kiçe kim taŋla çıkay deyrdin ammā
Lā-ya'kıl iter muğ-beçe mey birle seher-geh
5. Sāķiğa vü yā 'aksiğa mey içre baķar-min
Andın muŋga mundın aŋga çun tapmadım eşbeh
6. Deyr içre bu kün kevşer ü hūr boldı naşibim
Taŋlağa maŋga va'de birür vā'iz-i ebleh
7. Hāķ sırrını her kimge beyān itme **Nevāyī**
Ta'n iylemegey bilmes ulus aŋgılasa nā-geh

¹⁷⁸ **Cür'a:** "Yudum" anlamına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür (Pala, 2004, s. 94).

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Sipihir saşfıĝa altun sütün bolur ey māh
Demī ki çarhķa çiksem ĝamingda şu‘le-i āh
2. Didim ki öltüre-sin ‘ışķ ara nidür günehim
Didi ki ‘ışķdın artuk yana bolur mu günāh
3. Dime ki tāze tikenler güvāh-ı ‘ışķıñĝ irür
Yüzi ķaralĝı yalĝan bolurdın oldı güvāh
4. Közümge kirdi ĥayālinĝ sirişk keşretidin
Ķaçan yaĝında ķılıptur ķişi bulutnı penāh
5. Çü köydi ĝayr ĥayāli könĝülge tüşti ĥaķınĝ
Ki sebze ĥoş kögerür deşt ara çü köyse giyāh
6. Fenā yolıda eger yansa rāh-rev ni ‘aceb
Ki yol maĥūf durur anda yoķ turur hem-rāh

7. Nevāyī er didi cüz Hāḡ vüçüdü yok ey şeyḡ

Ni yazḡurur-sin anı lā ilāhe ill-āllāh

583

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

156a

1. Hāḡıñḡ sevādıḡa şun‘ ilgi yondu çun ḡāme
Hem ol raḡam bile ḡıldı mini siyeh nāme
2. Yıḡıldı veh ki ḡāḡıñḡ ḡaylı devresiḡa vebes
Niçe ḡızıttı cemāliñḡ ḡuyaşı hengāme
3. Közüñḡ ḡayāli köñḡül maḡzenin taşarruf itip
Meger ki ḡıfzı üçün bastı mühr-i bādāme
4. Köñḡül ḡarābeside saldı ḡarḡ mihriñḡ ‘ışḡ
Ki öy hevāliḡ olur boldı çun devā şāme
5. Miniñḡ kibi ḡiçer il köñḡli kāmıdın nā-kām
Birev ki sin dik irür yārı mest ü ḡöd-kame
6. Māl ‘ilmide mindin hem irdi cāhilraḡ
ḡayu ki tuttı özin ‘ālem içre ‘allāme

7. Nevāyī olsa kirek pīr-i deyr bezmide hūş

Ni dise disün anı va‘z içindeki ‘ämme

584

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---

1. Könğülni kıldı miñg kätılçe yäre

Cefā tīgıdın ol şūh-ı hezāre

2. Semendi ot çaķılğan dik çü sikrir

Ol otdın sikritür na‘lı şerāre

3. İtinğge tu‘melıķķa boldı āsān

Bu kim bağrımın kıldınğ pāre pāre

4. Körüngeç közge ol yüz haste boldum hem

Öler-min yahşı ger kılsam nezāre

5. Ni ister çāre derd-i ‘ışķ için il

Çu yoķ bi-çāreliğdın özge çāre

6. Könğül ‘ālem öyige bağlama köb

Ki beytīdür sanğa ol isti‘āre

7. Fenā yolu Nevāyī bes katkıdır

Meger āsānrağ olğay

585

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Fe' ī lün

v-- -/v-- -/v-- -

156b

1. Bolur şām ol meh-i naḥşeb revāne

Kemend-i zülfin açıp şeb-revāne

2. Qara tün 'azm iter kim körmegey il

Cemālidin velī yarur zamāne

3. Mini men' itmiş öz hem-rehliğidin

Maṅga veh kim 'aceb iş tüşti yana

4. Ḥayātım imdi ḥod mümkin imestür

Ki ölmekke tiler irdim bahāne

5. Kōz açqay-min meger maḥşer şabāhı

Ki içmiş-min 'aceb cām-ı şebāne

6. Bu gül-şen gülleri çun bī-vefādur

Alardın çikme iy bülbül terāne

7. Nevāyī ölse yādın kılmagıl kim

Öler il hem disenğ andın fesāne

586

Ve eyzān kaddese sirrehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Yār ‘ışkıım anğlamay la‘li susaptur anıma
Ta ki ma‘lüm itse kilgey ni belālar cānıma
2. Açmay otluğ ihre un kim örtedi könglüm öyin
Açsa ni otlar ki tüşkey külbe-i azānıma
3. Uyuda ol köz maa yüz fitne peydā iylemiş
Naz ile oyğansa n’itkey anğla hānümānıma
4. İçmeyin mey buzdı könglümni ger içse tutsa hem
Kör ni āfet seyli yüzlengey yıuğ vīrānıma
5. Mest olub zünnār-ı zülf açsa muıkdürler eger
‘Al u zühd ü ‘ilm mātem tutsalar ĩmānıma
6. Nāşıhā un ‘āşık olduğ tanıma mundın narı
Tanımas-biz biz sini sin dağı bizni tanıma

7. Çun Nevāyī dik bolup ‘āşık öler-min pend dip
Cānıma kıılmaŋ ‘azāb aytıŋ anı cānānıma

587

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

157a

1. Ey şabā hālimni ‘arz it gül-rūh-ı şannāzıma
İgme kıaddimniŋ selāmın ayt serv-i nāzıma
2. Ayt köbtin köb ü azdın az eşkim şerhini
Derd ü şabrım naqd-ı şıdkıŋ baķma köb ü azıma
3. Çünki ölgüm yaşurun ‘ışķım beyān kııl şemmeī
Vāķıf itme līk ‘ışķ ehlin bu māhfi zārıma
4. Nāvek-endāzım ki ilni yıķtı köb endāzedin
Veh ki imdi tartmış nāvek miniŋ endāzıma
5. Ol kebüterğa fidā cānım ki şevķum nāmesin
Kılsa teslīm iltiben şūh-ı kebüter-bāzıma
6. Çeŋg dik ğam bezmide kıadım ğam oldı ey refīķ
Eşķ her tārıdın artar nāle-i bu-sāzıma

7. Ey **Nevāyī** ‘ışk ara kaçma belādın zīnhār
Çünkü ‘āşıkka belā-keşlik kiliptür lāzima

588

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Yār ‘aksi çunki iyler cilve mey közgüside
Mey içer-min kim yüzi bolğay yüzüm utrusıda
2. Ol şabāhat birle kim küldünğ manğa mihr oldı fehm
Mihr fehm olmağ tañğ irmes şubhñnıñ külgüside
3. İyle kim hayl-ı habāb içre tüşer has bar-min
Eşk ara ser-geşte ol sulţān-ı hüsn ordusıda
4. Urdı ‘ālem buzğalı bir birge kirpik şafların
Fitneler bīdār kıлмаğ kör ol ay uyqusıda
5. Ni haţā kılgay köñgüllerge közünğ müjgān oqın
Her kayan çun baksa şaydıdur anıñ kapusıda
6. Nev-bahār-ı dehrğa koymanğ köñgül kim yoğ vefā
Ni gül-i bustānıda ni lāle-i hod-rūsıda

7. Şāhlar pā-būsunġ itkendin Nevāyī yahşırak
Kim başınġnı hāk-i rāh itsenġ anınġ pā-būsıda

589

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

157b

1. Kōzlerimde ‘ışkdın su irdi uyġu ornıda
Turfē kör kim hecrdin ħan boldı ol su ornıda
2. Kimge kim kirpik oġın yaġdursa ol gül reşkdin
Cismim iġre bir tikendür her ser-i mū ornıda
3. Ğayr nakşıdın ħılıp-min pāk könglüm şafhasın
Tut ol ay allıda ey meŝŝāta közgü ornıda
4. Şeh-süvārımınġ ayaġın öpkeli rāzī durur
Ay bile kün her birisi bir tepinġü ornıda
5. İzırāb itse ħaŝınġ körgeġ ni tanġ ŝeydā köngül
Tilbe kim kördi yenġi ay olturur mu ornıda
6. Dehr bostānı ara berġ u bulutdın eyle kim
Yıġlamak yüz ħatladur bir ħatla külgü ornıda

7. Ey **Nevāyī** dir-sin ol **ķāmetni** **kōngūldin** **ķıķar**

Ni **nihāl** **olturtayın** ol **serv-i** **dil-cū** **ornıda**

590

Ve eyzān t̄ābellahu şerāhu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Bes yaman **hālī** **tüşüptür** **yārlar** **min** **zārgā**
Kim yaman **hālīmni** **zāhir** **iyley-** **alman** **yārgā**
2. Ey ki **dip-** **sin** **yir** **yüzini** **lāle-** **zār** **itmiş** **bahār**
Gūyiyā **köz** **salmadıñg** **bu** **dīde-** **i** **hūn-** **bārgā**
3. **Taşlarıñgdın** **yağşıraķ** **bolmaķ** **tenimde** **dāğlar**
Sikke- **i** **bihbūd** **urģan** **dik** **durur** **dīnārgā**
4. **Subh-** **ı** **vaşlım** **dimesenğ** **ķılğay** **nihān** **şām-** **ı** **firāk**
Nige **yaptıñg** **zūlf-** **i** **şeb-** **gūn** **mihr** **dik** **ruhsārgā**
5. **Cān-** **fezā** **ķılmış** **yüzünğ** **būstānını** **her** **sarı** **hūy**
Bu **göl** **açķay** **birseler** **hayvān** **suyı** **göl-** **zārgā**
6. **Ķatl** **meyli** **ķılmasanğ** **nivçün** **yana** **mindinğ** **semend**
Bilge **rüst** **iylep** **itek** **göl** **sançıban** **destārgā**

7. Ey naşihāt-gū közümni tîre iyleptür humār
Raḥm itip kı̄l reh-nümünluğ külbe-i ḥammārga

158a

8. Cām-ı mey tutkı̄l ki tārīḳ-i bināsın tapmadım
Niçe kim saldım naẓar bu ṭāḳ-ı mīnā-kārga
9. Deyrdin ger bolmasun ġāyip dir irsenḡ muğ-beçe
Ey Nevāyī bağla zünnārı uçın zünnārga

591

Ve eyẓan ḳaddesa-l'lahu sirrehu

Mef̣ ū lü/Me fā' ī lün/Mef̣ ū lü/Me fā' ī lün

-- v/v---/--- v/v---

1. Her gül ki açıbdur mı ol 'ārız-ı dil-cūda
Güller mü ikin suda gül 'aksi mü közüge
2. Közgüde yüzünḡ 'aksi ger yahşı naẓar kılsanḡ
Bar eyle bi 'aynih kim kün 'aksi tüşer suda
3. Nāz uyqusıda ol köz āşūbı cihān içre
Oyğansa körünḡ n'itkey 'ālem buzup uyḳuda
4. Allımğa yüzünḡ kilgeç ḥüsn ehlini körmes-min
Köz anḡlamas eşyānı bolḡaç ḳuyaş utruda

5. Ger şehri terk iylep şaħrağa koyup-min yüz
Mağdūr irūr-min kim māhım irūr orduda
6. ‘Ālem işi ser-tā-ser ğam yirge kerī kılmās
Sākī tutuban cāmı koyma mini kayguda
7. Vaşl isteseñg ol fānī andağ ki Nevāyī kim
Her iş ni munıñg ğayrı bardur barı bī-hūde

592

Ve eyzān lehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tīrelik ħaṭṭıñg sevādıdın leb-i ħandān ūze
Ĥızr saldı sāye ğūyā çeşme-i ħayvān ūze
2. Tā ħazīn köñglümni la‘liñg ħasreti ħan iylemiş
Anda ħālīñg naqşı olturğan cibindūr ħan ūze
3. Cān u köñglüm nālesidin ikki ħağ-ğū ħuş kibi
Kiçe ol ay kūyide efgān irūr efgān ūze
4. Tāyir-i miḥnet buzuğ köñglümde tutmış āşiyān
Cuğd andağ kim nişīmen iylegey vīrān ūze

158b

5. Ey müsülmānlar yitiŋg feryādıma kim kāfirī
Cān u köŋlüm aldı imdi söz barur ĩmān üze
6. Çerħ řākıdın tapar kevn çeşmesi her kün zevāl
Zer-varaşdın şemse çikmek ni asıĝ eyvān üze
7. Ey **Nevāyī** tā didi derdim yükin köŋlünĝge koy
Köŋlüm üzre şoydum ol yükni vü minnet cān üze

593

Ve eyzān ĝaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Nāvekiŋniŋ tosdın irmes niřānı boynıĝa
Kim irür şatl iylegen aħbāb şanı boynıĝa
2. Bī-ĝüneħ ‘ıřķ ehliĝa tıĝ-ı cefā sürgüm disenĝ
Bil ki mindin özge tutmas kime anı boynıĝa
3. Heçrdin ger yüz şılıç boynumĝa urduŋg iy sipihr
Ser-be-ser şıldım şolum yitken zamānı boynıĝa

4. Tavk bil cennet kuşu boynığa tã müşkîn ipek
Tüşti ta'vîd itkeli hırz-ı Yemāni boynığa
5. Kātilimni kimse bilmey zaḥm yip öldüm velîk
Min bilür-min kim irür çanım fülāni boynığa
6. Meyğa ignimdin ki seccādem girevdür kıldı men'
Gūyiyā zāhid köre almas ridāni boynığa
7. Ger Nevāyî ölse ol kāfir diyārığa çikiñg
Bağlaban südrerde zünnār-ı fenāni boynığa

594

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Veh ki 'ömrüm barça zāyi' boldı il kāmı bile
Bāde-i nāb ornıda ḥün-ābe āşāmı bile
2. Kimse miñg yıl kāmranlıg kılsa bil kim arzımas
Dehr ara bir laḥze bolmağlıg birev kāmı bile
3. Zehrni öz kāmı birle içse andın yaḥşı kim
İçse ḥayvān şerbetin nā-kāmlıg cāmı bile

159a

4. Yüz dil-ārām eylegendin ravza habsı yaḥşırak
Bolmaq öz vīrānı içre köngli ārāmı bile
5. Ey köngül il ‘ayşı şubḥı sarı bakma ḥūy kıl
Ferdlik vīrānıda miḥnet qara şāmı bile
6. Bolmağ itler mün‘imi ten tu‘me eyleb yaḥşırak
Tenni kılğunça simīn nā-kesler in‘āmı bile
7. Cāh u merkeb birle ey kim barmadıñg maqşad yolın
Qaṭ‘ olur bī-tūşelıg zādı fenā kāmı bile
8. Ey Nevāyī ḥūzn ile ötker qarılıg miḥnetin
Çün yigitlik bardı ‘ıyş u ‘ışret eyyāmı bile

595

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Qayı kuş kim qonar bu peyker-i mecnūn mişāl üzre
İrür ten za‘fıdın kuş dik ki yongaylar ḥilāl üzre

2. Belā taşı ham olğan kıaddim astıdın yıraķ kitmes
Bi-‘aynih noķta yanġlıġ kim tüşer yazġanda zāl üzre
3. Eger mey-günluġıdın reng iyler bolsa meşşāta
Közümniġ merdümin yaķķıl oyup ol laħza hāl
4. Kaşınıġniġ tākı üstide imestür ‘anberin hālinġ
Zühāl güyā açıptur ‘arızın müşkīn-hilāl üzre
5. Ni tanġ nāzūklükidin ger kıureyşī bōrk ağır kildi
Ham iyler çun kırav köprek yaġar nāzūk-nihāl üzre
6. Sevād-ı haķ bile hem ‘arızniġ hırşīdi rüşendür
Şafāda ni tefāvüt sāye tüşkendin zülāl üzre
7. Bilinġe tā saçınıġ çıрмаştı reşkidin anınıġ her tün
Dimāġımda tanġ atķunça hayāl irmiş hayāl üzre
8. Közümnü istesenġ rüşen kıadehni yapma iy sākī
Kirekmestür seħāb ol aħter-i ferħunde-fāl üzre

159b

9. Nevāyī yār la‘lide uçuktur yoksa yapıştı
Cibinniġ perridin kıalmış kıongan çağda bāl üzre

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Salıp an ana koyduŋg dāg bu cism-i figār ire
Ki ana dāg ile an bolmağay bir lāle-zār ire
2. uşı kim tüşte āhım gird-bādıdın ıa almas
Birev yanğlıg ki alğay bağlıg işiki menār ire
3. İki ruhsārı ikki zūlf yapandın nihān irmes
Niuk kim şu'le dūd ire uyay yāhūd ğubār ire
4. Yüzüŋg şevıda eşkim közler ire jāle bağlanmış
Yağın ol nev' kim dūr bağlağay ebr-i bahār ire
5. alıptur 'anberīn zūlfünğ iinde bağlanıp köŋlüm
Kiyikdin atre an alğan kibi müşg-i tātār ire
6. ızık köŋlümdeki peykānları derdinni fehm itkey
Anğa kim atreler hoydın durur otluğ 'izār ire

7. Çü öldüm Һasetidin şāyed ölgen çağda körgey-min
Mini südreng gedālar kūyide bir reh-güzār içre
8. Ger ol şeh bezmide bir cür‘a mey tapman ‘aceb irmes
Ki mey şūhı kiriptür şīredin muhkem Һişār içre
9. Mini kim eylemiş ol muğ-beçe ‘ışkı meyi maħmūr
Meger hem deyr pīri çāre kılğay bu ħumār içre

597

Ve eyzan ġaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Kūyide taşı tiler-min koyğalı baş astığa
Tā ki ölsem қоysalar başımnı ol taş astığa

160a

2. Kündüzi ħūrşīd altun ħıştıdın ötkey başım
Āstānıng ħıştını koyğan kiçe baş astığa
3. Güşedin tüşmiş pulek çikkende müşgīn yay ara
‘Anberīn ħāli sevādı ol қара қаш astığa
4. Su kişisidür bi-‘aynih közlerimniң merdümi
Yīğlarımdın қалғalı deryā kibi yaş astığa

5. Heçr ara beytü'l-ḥazende kılmānġız eşkimni men'
Yimrölüp vīrāne külbem ḳalġa-min kāş astıġa
6. Şāf itinġ mey dürdi seccādemde kim bardur ḥaḳīr
Alıp ignim üstidin salmaḳḳa evbāş astıġa
7. Ey Nevāyī kök kıızıp bolmış kızıl irmes şafaḳ
Şu'le otlardın ki āhınġ iyledi fāş astıġa

598

Ve eyzan revveḥa-l'lahu rūhahu/rūhehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Heçr otı dāġı bile köñlümnü iy cān örteme
Dūzaḳ otı birle köydür dāġ-ı hicrān örteme
2. Öртеben her kimni ot cānımġa salma reşkdin
Ḥaḳdın peydā min-i maḥzūnnı pinhān örteme
3. Lem'a-i ruḥsār ile dīn kişveriġa salma ot
Munḳa İslām ehlini iy nā-müsülmān örteme
4. Āhim otı uçkunın gerdünġa tartıp iy perī
Ol ḳaçınlardın melek ḥaylını her yan örteme

5. Ger olum ger cism ü cānım ortedin ıldım biil
Üz olonu iy cism ü cānım adan āsān rteme
6. unki sin hem almauu rtenmey iy em‘-i ırāz
‘Ārız otı birle pervānenni perrān rteme
7. un Nevāyī valdın kiti anı hecr otıda
rtemey dip iylep irdin ‘ahd ü peymān rteme

599

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

160b

1. Va‘de eylep val cism-i nā-tūvānım rteme
Kilmeguudūr inizār otıa cānım rteme
2. ‘I oınuu rteri besdūr yana cānım ara
Dā-ı hicrān her dem ey nā-mihr-bānım rteme
3. Cānını aldın salma āir nā-tūvān cismima ot
Nad ün yamaa bardı hān u mānım rteme
4. Nāvekinun keretidim kim ney-sitāndur kōnul
Ot alıp kirme amıa ney-sitānım rteme

5. Cānıma ot saldı ‘ışkıñg bel cihānım örteci
Raħm itip mundın narı cān u cihānım örteme
6. Her zemān köydürme bir ot birle ey gerdün mini
Köydürürge her dem eylep imtiħānım örteme
7. ılma nisbet hūblar birle Nevāyī dik mini
Töħmet eylep her zemān ey bed-gümānım örteme

600

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu)enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Veh ki kiltürdünğ firākıñgdın belālar başıma
Ol belālardan ki açtım kildi allar başıma
2. Zaħm eger bolsa başımınğ her tügi sayı ni tañg
Munça taş kim yağdururlar dil-rübālar başıma
3. Serv-adlarınğ temennāsı başımdın ıkmağay
ahr itip ey şeyh sındursanğ ‘aşālar başıma
4. Körmeyin közler açan kildi başımğa yüz belā
Kör niler kiltürdi bu yüzi aralar başıma

5. ‘Işk ara geh geh ki il pendîga baş indürmedim

Kildi türlüg türlüg andın mâcerâlar başıma

6. Müdde‘âlar başıma tüşkünçe her dem ‘aqlıdın

Kilse hoşrak ‘ışk tîğıdın yaralar başıma

7. Kūyıda öldi Nevāyî kaçtı andın itleri

Yok idi ölgende yār-ı āşinâlar başıma

601

Me fâ ‘i lün/Fe i lâ tün/ Me fâ ‘i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

161a

1. Kişi vişâl tūni yārı birle yatqunça

Cemâli şem‘îga kılsun nazar tañg atqunça

2. Müyesser olmadı cān birmek ü lebin öpmek

Nidin ki qalmanı cānım anı onatqunça

3. Mini yok itken irür hecr seng-bārānı

Nidin ki yağdı tenim taş içige batqunça

4. Melâldin mini bir cür‘a birle satqun al

Hurüş u ‘arbede birle cihāngā satqunça

5. Könġül cerāhatġa yaġ vişāl merhemini
Firāk hāresi birle başım uşatġunġa
6. Şalāh otnımı ġāk itse yaġşıraġ ey şeyġ
Riyā yorunı bile hırġanı yamatġunġa
7. Nevāyī ehl-i fenā deyri-i ġalkāsın ġoş tut
Üzünġni zühd ü riyā mecma‘ıġa ġatġunġa

602

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv-- /vv-- /vv-- /vv--

1. Yārdın yaġşı imes eyleme ki yār gile
Yoksa ol yārdın irdi mašġa bisyār gile
2. Bu ki aġyārġa mindin gile izhār itti
Her niġe eylesem izhārına bar gile
3. Körüben ġayrġa luġfunġnı eger dem urman
Dime yoktur gile līk eylemen izhār gile
4. Köb cefāsıdın eger ölsem irür turfe bu kim
Yana mindin ġılur ol şūġ-ı cefā-kār gile

5. Hırka köydürdi humār otıġa kılma ey şeyh
Anı kılsam girev külbe-i hammār gile

6. Çün ezel kısmetidin hıçnime hāric imes
Eylemes fāķasıdın vāķıf-ı esrār gile

7. Ey Nevāyī disenġ āyīn-i rızā hāşıl itkey
Yārdın her ni kilür eyleme zinhār gile

603

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

161b

1. Ol yaşıl tonluġ perī-veş la'ı-i şekker-bār ile
Rūh-ı Tūķisin kılıptur münfa'il güftār ile

2. Gerçi aġzār ton bile bāġ-ı leķāfet servidür
Līk ġayrān iylemiş yüz servni reftār

3. Ger söküldi ol ipek kirpik bile tiksem bolur
Kim irür gül ġil'atin tikmek münāsib ġār ile

4. Anġla aġzar şem' u sarıġ börki anıġ şu'lesi
Tīre külbemni yarutsa kāşkī ruġsār ile

5. Naḥl-i ḳaddür mü yaşıl ton içre yāḥod naḥl-i mūm
Bağlağan şun‘ ilgi yüz miñg şan‘at u hencār ile
6. Sāḳiyā cām-ı zümürüd-gūn ara ḳoy la‘l-meyi
Kim irür şengerf bī-had ḥoş-nümā zengār ile
7. Tā bolay la‘l ü zümürüd ārzūsıdın ḥalāş
Tartıban anı **Nevāyī** dik nevā-yı zār ile

604

Ve eyzan nevvera-l'lahu mirḳadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ḳaşınıñ yayı çikilmiş zülfi çevgānığaça
Zülfi çevgānı dağı güy-ı zeneḥdānığaça
2. Dimenğiz müşgīn bulut kim boldı kök ṭāḳı ḳara
Bes ki āḥım dūdı bardı çarḥ eyvānığaça
3. İçkeli sūzān köngül ḳanın oḳunğ açtı ağız
Ot tüşüp sūfārıdın kül boldı peykānığaça
4. Köb yaşurdum ḥālım āḥir çāk itip köksümni ‘ışḳ
Āşikār itti köngülñinğ dāğ-ı penhānığaça

5. Bolmasun derdi itinġge kim baġırnı taşlaġaç
Yidi her yandın üzüp yirdin yalap kanıġaç

6. Tüşti gūyā bülbül efġānı mü'eşşir gülge kim
Çāk çāk itti girībānını dāmānıġaç

7. Bolmaġanınġdın mīhmān ölse Nevāyī ni 'aceb
Çikti çünkim allınġa bar u yokın cānıġaç

605

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

162a

1. Tanġġa salma va' de-i vaşlınġnı bārī bu kiçe
Kim mini öltürgüsi tanġ intizārı bu kiçe

2. Çun yaşurdı ol kuyaş otluġ cemālin veh körünġ
Kim öter gerdündın āhımınġ şerārı bu kiçe

3. Çerġ üze her yan şihāb¹⁷⁹ irmes ki tünning ħālime
Yaş töker her laħza çeşm-i eşk-bārı bu kiçe

¹⁷⁹ **Şihāb:** Arapça bir sözcüktür. "Kayan yıldız, kıvılcım" anlamlarına gelir (Pala, 2004, s. 432).

4. Şubḥ eger urmas nefes ölgüm durur yā Mesīḥ
Bir nefes kilmes min-i dil-ḥaste sarı bu kiçe
5. Anġlatıñ bezmide ey şem‘ ü ḳadeḥ yıġlap köyüp
Bu ki öltürdi mini hecr ıztırārı bu kiçe
6. Sāḳiyā vaşlınġ şafaḳ-gūn cāmıdın tırgüz mini
Kim ḳılıptur ḳaşd-ı cān hecırnġ ḥumārı bu kiçe
7. Ey Nevāyī sin eger kündüzge yitsenġ bī-ġam ol
Kim ġamıdın ḳalmadı cān bizge barı bu kiçe

606

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Her ay ki ġayrıma bir zerre meḥr-i fāş olsa
Anınġ sarı baḳa alman eger ḳuyaş olsa
2. Közümde eşk dik ol tıfl perveriş tapmış
Nazar ḥaḳını kirek bilse niçe yaş olsa
3. Vişāl ümīdige özni yaḳın salur ‘aşıḳ
Fırāḳdın niçe cānıda dūr-bāş olsa

4. Ni tanġ fiġāni baġırdın ħırāşlık çıkmak
Birev ki baġrıda ġam çengidin ħırāş olsa
5. Bahārım oldu çü gül-çihre şūĥlar ni ‘aceb
Yaġar nime başıma jāle ver taş olsa
6. Hoş ol ki taġ itekin tutsa ĥalkdın kaçıban
Uzalsa astıda ĥārā anıġ firāş olsa
7. Dimenġ Nevāī eger yāriġ olsa katliġ iter
Ni kim murādı durur iyle kılsa kāş olsa

607

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ lün

-v- -/v- -/v- -/v- -/v- -

162b

1. Gül-i ruĥsārıġ ara bolġalı pinhān ġonçe
Eşkdin bāġda pinhān yutadur şan ġonçe
2. Ğonçe sīr-āb bolur līk aġız u la‘liġdin
Āşikār eyledi ser-çeşme-i ĥayvān ġonçe
3. Tapmay aġzıġnı avunmak tilesem gül-şen ara
Sançılur könġlüme ol nev‘ ki peykān ġonçe

4. Kōz yaşımdın eger aǵzıñda irür külgi ni tañǵ
Çün bolur niçe bulut yıǵlasa ḥandān ğonçe
5. Gül yüzüñg vaşlı bile köñglüm açılmas gerçi
Derd baǵıda anı eyledi hicrān ğonçe
6. Açmadı cüz gül-i derd ança ki bī-dil bülbül
Kıldı kökside köñgül ornıda pinhān ğonçe
7. Dostlar vaşl otın isterge Nevāyī barmış
Fāş kılmañg bu ḥadīşini anıñg yan ğonçe

608

Ve eyzān kaddese sirrehu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. Sünbülī şāmıda yüz iyledi gül-rīz yana
Boldı her uçkunıdın köñglüm otı tīz yana
2. Gülniñg eṭrāfıda yüz ğonçe vekīl zāhir iter
‘Ārızı devride ol zūlf-i dil-āvīz yana
3. Āteşin la‘l ü yüzi şem‘eyn açar tañǵ yoǵ eger
Köyse ḥāşāķ ü ḥas tevbe vü perhīz yana

4. Ni ʔarāvet durur ol yūzde ki hūydın ʔılmıŝ
Gūlni ŝeb-nem-zede ŝebnemni gūl-āmīz yana
5. Mini hicrānda öger halk velīkin ansız
Zār könglümge irür bāde ğam-engīz yana
6. Anġlaġan ‘ıŝġ ara Ferhād işi ŝīrīnlıġını
Ölse hem istemegey haşmet-i Pervīz yana
7. Ey Nevāyī kilür ol hūsn bahārı bu ʔaraf
Berġ-ı āhıngını bu kün ʔılma sebük-hīz yana

609

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

163a

1. Ol ciger pergālesi eŝkim ciger-gūn ʔıldı lā
ŝād itey dip nā-tuvān könglümni maḥzūn ʔıldı lā
2. Va‘de eylep cilvesin bāġ içre andaġ kim perī
Deŝt üze āvāre ʔılmaġlıġġa mecnūn ʔıldı lā
3. Didi vaşlım birle köbtin köb ğamıngını kem ʔılay
Anı kündin künge öksütmekdin efzūn ʔıldı lā

4. K tq aray dip çarh-ı devridin min-i ser-ge teni
Encüm-i peyk n bile cismimni gerd n kıldı l 

5. Z lfi a va     aydın girift r itkeli
Yok ağızdın bar ikence  addi efs n kıldı l 

6. Müflis irdim mey kılıp sın an sif lim c m-ı Cem
 atırım v r nesin  od genc-i K r n kıldı l 

7. Kim Nev y din  al h ister irür g fil bes 
 ır a v  secc desin ol mey a merh n kıldı l 

610

Ve ey an  addesa-l'lahu sirrehu

Fe   l n/Fe   l n/Fe   l n/Fe   l n

v-- /v-- /v-- /v--

1. Lebi ng fikri ba rımın  an kıldı l 
    an kıldı közdin rev n kıldı l 

2. Y z mni dimey ki barı yer yüzin
Hemol  an içinde nih n kıldı l 

3. Didi k ngl ng ittim ni  n vaşl   n
Fir k  o ı a ni  n kıldı l 

4. Könğül kim bozuldı tilep genc-i vaşl

Anı cuğd-ı hecr āşiyān kıldı lā

5. Könğül birle köz sırrını ey refiķ

Yana āh u eşkim ‘ayān kıldı lā

6. Vefā ehlini çarķ bī-kām itip

Cefā haylını kāmran kıldı lā

7. Nevāyīğa ger tevbe yahşı idi

Yana terkini ol yaman kıldı lā

611

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fā‘lün

v-v-/vv- -/v-v-/- -

163b

1. Zihī tecelli-i ħüsnünğ kilip cihān-ārāy

Cemīller saŋga āyīne-i cemāl-nümāy

2. Cemāl birle celāliyyetinğdin oldı bu nev‘

Seħer ‘izārı üze şām-ı zülfi ‘anber-sāy

3. Bu tīre dehrni ger ‘āşık itmesenğ bolmas

‘Arūs-ı mihr-i felek mazharıda cilve-nümāy

4. Basîṭ-i ‘ālem ara ger sin olmasanġ bāsîṭ
Könġülge kayda bolur zühre lahnı bast-efzāy
5. Çemen ‘arāyişi zībiġa boldı ħüsnünġdin
Zülāl-i āyine-dār u nesīm-i nāfe-güşāy
6. Siniġ ħayālinġ ile ħān-ķahda ħāy ile ħūy
Siniġ vişālinġ üçün deyr içinde nāle vü vāy
7. Nevāyī oldu gül-i ħamd u şükrünġe bülbül
Anı bu bāġ ara luṭf eylep eyle naġme-serāy

612

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu serāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tapmadım ehl-i zemān içre bir andaķ hem-demi
Kim zemān āsībidin bir birge aytışsaķ ġamı
2. Kim ki devrān sāġarıdım dem-be-dem ħūn-āb içer
ġam yok er her dem ġamın ayturġa tapsa hem-demī
3. Çarḫ üzükniġ ħalkāsıdur līk her kevkeb anġa
Ķatl üçün astıda kılġan zehr-i pinhān ħātemī

4. Yoğ ferāğat dehr ara kim ŧāmdın saçın yayıp
Yağdurup eşkin tutar ħālınğa her tün mātemī
5. Ger budur ‘ālem kiŧiğe mŧmkin irmes anda kām
Ħađ meger kim kām ŧçŧn baŧtın yaratđay ‘ālemi
6. Yoğ vefā cins-i benī ‘Ādemde bol nevmīd kim
Sin vefā kŧrmek ŧçŧn ħalk olğusı yoğ ādemī
7. Nŧkte nāzŧk boldı asru bolğay irdi kāŧkī
ŧemmeī bu remzidin zāhir kılurğa maħremī
- 164a
8. Derd ŧ zaħm olmıŧ iç ŧ taŧım ħadeħ koy ağzıma
Sākiyā kŧksŧmge lāyıdın dağı yağ merhemī
9. Devr ara ŧoħbet bu yanğlığdur **Nevāyī** taŧğ imes
Nāle vŧ feryādı birle ger tŧzer zīr ŧ bemī

613

Ve eyzan ‘aleyhi ve raħmeh ve'l mağfirah

Me fā‘ ī lŧn/ Me fā‘ ī lŧn/ Me fā‘ ī lŧn/ Me fā‘ ī lŧn

v---/v---/v---/v---

1. Ni mey ħoŧtur maŧğa ni gŧl kireklikdŧr ni gŧl-zārı
Kirek meydin gŧl aħđan yārınğ gŧl-zār-ı ruħsārı

2. Ni cānımğa kirek Һayvān suyı bil kim Һırāmı hem
Kirek çun ol Һayātım gül-şeniniŋ serv-i reftārı
3. Cünün tūmārıma zengār ü şingerf iyleme zāyi‘
Ki def‘ iyles anı ol la‘l ü Һaḫ şingerf ü zengārı
4. Miniŋ Һod rūzgārım tīre boldı şām-ı hicrāndın
Qılınŋ şubḫ-ı vişāli şükrin ey ‘ıyş ehli siz bārı
5. Ni sūd imdi ayağım dın tiken çıkmeklik ey müşfik
Ki taşlar birle köksümge qaқılmış hecr mismārı
6. Nihānı yüz yaram bar hecr tığ dın ki şerḫ itsem
Qılır āzürde bir ‘ālem ilin her biriniŋ āzārı
7. Anıŋ dik mestliŋ uyqusı dın açqay **Nevāyī** köz
Şabaḫ-ı Һaşr ol hem yāver olsa baḫt-ı bīdārı

614

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Ni bir şubḫ ol quyaşnıŋ ilgidin içtim tola cāmī
Ni yattım mest ruḫsārım ayağığa qoyup şāmī

2. Ni bir kuş hergiz ol gül-şen sarı yitkürdi peygāmım
Ni bir yıl hergiz ol güldin maᅇga yitkürdi peygāmī

164b

3. Oᅇunᅇdın miᅇg töşüklük köᅇglek içre talpınur köᅇglüm
Hemol kuş mişli kim anı muᅇayyed eylegey dāmī
4. Niçük kim tutmadıᅇ ey ‘ömr-i vīrānım ara ārām
Ĝamıᅇdın tutmadı cān hem bozuᅇ cismimde ārām
5. Hemol kündin sarıᅇ çihremde gül-gün eşkdür ey şeyᅇ
Ki bir zer-beft-i gül-fāmi kiyip çıktı gül-endāmı
6. Yügürdüᅇg Ka‘be-i maᅇşad tilep kök līk tinmey-sin
Çıᅇarsaᅇg özlüᅇüᅇᅇniᅇg deyrinin özni irür kāmī
7. **Nevāyī** taᅇgla ᅇür u şāfi-i kevşerdin artuᅇtur
Bu kün ol muᅇ-beᅇe ‘ıᅇkıda bulsaᅇg dürd-i āşāmī

615

Ve eyzan sitrallahu (setere-llahu ‘uyūbehu)

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v– –

1. Niᅇe küyidin çıᅇarᅇa yol sarı baᅇıp turay
Çıᅇsa il yakın talaşıp-min yıraᅇtın tilmürey

2. Niçe ol şūh-ı belā yüz ‘işve iylep her taraf
Min fiğandın başıma her dem belālar kiltürey
3. Niçe il rahşı savurgan gerd ile köz yarutup
Cān kuşın ol otka min pervāne yanğlıg köydürey
4. Niçe bezm-i ‘ıyş ara her kim bolup hem-dem anğa
Min yutup kan külbe-i hicrānda her dem āh uray
5. Vaşl cāmıdın humār-ı hecr çun def’ olmadı
Özni ölmestin burun mey-hāne sarı yitkürey
6. Ey Nevāyī ger maᅇga tapşursa şūh-ı mey-fürüş
La’l-i mey tutkaç mey-i la’lin ‘ivāz cān tapşuray

616

Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Başımğa kāş gāhī yitse rahşın sikritip māhı
Su birsem közlerimğa hoy-feşān ruhsārıdın gāhī

165a

2. Melāhat evci birle hüsn bustānıda yoğ revnağ
Qanı bu bāğ ara servī qanı ol evc ara māhi

3. Dime āhir ki yoqtur ‘ışk sevdāsıda bir bī-dil
Anı körgil ki bar mu hūsn bāzārıda dil-h’āhī
4. Ni tanğ efsürde-dil bolsam ki tā hūsn otı öçmişdür
Könğöldin dağı hergiz çıkmamış bir şu‘lelik āhı
5. Ni bolğay kim bahār-ı hūsn ara açılsa bir gül kim
Tüşüp bir berq-ı ışk örtensem andağ kim per-i kāhī
6. Kirip ‘ışk u maħabbet deştiğa iy kim yana yandıñğ
Muħiğdür-sin nidin kim tapmadıñğ bu yolda hem-rāhī
7. **Nevāyī** bar isenğ āgeh selāmet mülki hem hoştur
Velīkin reh-berinğ bolsa yolu qat’ıda vü āgāhī

617

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmete ve'l magfirah

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Çihre körsetkil ki cān birmek tarīqın körsetey
‘ışk eřvārını da‘vā kılgan ilge örgetey
2. Körsetip yüz kim didinğ kıılma könğölni muştarib
Ger cevāb ister-sin ança tur ki anı tohtatay

3. Bahtım uyğanmas bu nefh-i şūr dik feryād ile
Min ki merg uyqusı başkanlarını dir-min uyğatay
4. Mihr ile vaşlınğ küni bir şubh dik küldür mini
Niçe hecrinğ tünleri közni felekdin yığlatay
5. Rişte-i eşkim kirişdür igme qaddim yanığa
Ah okın gam şāmı bahtım kevkebi çıqqay atay
6. Könglüme hālınğ hayāl kirse merdümlük kılıp
Köz öyide anı merdümler içinde asratay
7. Kil ki gamzenğ ignesige taqıban cān riştesin
Könglekim çāki kibi könglüm şikāfin tivretey
8. Bir qadeh mey birle tircüzgil mini ey muğ-beçe
Deyr işikinde niçe maħmūr ölüg yanğlığ yatay
9. Ey **Nevāyī** şerbet-i la'li irür cān-baħş līk
Za'fdın ölsem ni hadd kim dige-min anı tatay

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

165b

1. Ol perī sevdāsı min dīvānedin ayrılmadı
Tā mini dīvāne vü rüsvāy-ı ‘ālem kılmadı
2. Yok köngülde her ser-i mūmda bir efgān irür
Kim cefāsı nīši yalguz könglüme sançılmadı
3. Didim öltür imdi kim ‘ışkıım nihāndur āh kim
Kılmadı qatlim bu iş ‘ālemğa tā yayılmadı
4. Haste ‘uşşākığa raḥm itti maḥga yok gūyiyā
Za‘fdın ol ḥayl ara bar irkenimni bilmedi
5. Tīği tā yitti köngülni çāk kıldı turfe kim
Yitmeyin ol nev‘ su bu gönçeğa açılmadı
6. Kaldı ayılmay nihānī ‘ışk sırrı niçe kim
Kılmadı bir söz ki bu ma‘nī ara ayılmadı

7. Niçe an yutay **Nevāyī** bāde tut iy mu-bee
Kim umār-ı hecri ol meyni iip yazılmadı

619

Ve eyzan nevvera-'lahu kabrehu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Yār tendin cānım ayrıluna zūlmin ılmaı
İrmes ana a'b kim mindin özi ayrılmaı
2. Ger tutulma istemes könglüm uı bes nigedür
Dāne-i āl üzre zūlfi dāmının açılmaı
3. Baqlayın dir-min köngül tāta oymas neyleyin
Her nefes könglümge ol büt amzesi sanılmaı
4. Kırpiki yanmı köngüller alalı ullāb dik
Beyledür ol ūhının könglümni közge ilme
5. Valıdın veh ni söz aytay kim imes mümkün velīk
ālı arıı hem irmes her zemān ayılmaı
6. Her kii kim deyr iinde ā'ib itti nadini
Ey müselmānlar anın mümkün imes tapılmaı

7. ak itip kksin Nevāyīning körüp knglinde ot
Didi bī-vech irmes irmiş munça efgān kılmağı

620

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i ln

-v- -/v- -/v- -/v-

166a

1. Halka-i zlfng köngül çikmes m irdi iy perī
Kim keekdin santng ullāblar hem ber-serī
2. Tāb u pī irmes keekde kim ‘aceb yoğ pī  tāb
Kim yzining otga tüşmiş perīning bir peri
3. Ota per nā-ħoř birür is veh mu‘atar iylemiş
Ota tüşken perga mānend ikki zlfng ‘anberi
4. Güyiyā irmes keeklerde bu yanđlıđ tāb kim
ihrenđ otı tābıdın aytar yüz her sarı
5. eşme-i ħurřīd ol yüz yanıda ullāb-ı zülf
Saldılar güyā keek ol eşmening ördekleri
6. Oğrıdur ol zülf vāķıf bol ki bī-ħad bīmi bar
Halka-i ullābıga tüşse ulağng gevheri

7. Ger Nevāyī tilbe bolsa yoq ‘aceb bu nev‘ kim
Zülfiniᅡ zencīrini qıldı perīᅡān ol perī

621

Ve eyzan ᅡaddesa-l'lahu sirrehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Veh ki dīnim kiᅡverin ᅡarāc qıldı kāfirī
Kūfr ilige ᅡāmī din ehliᅡa yaᅡma kerī
2. ᅡābükī nūᅡīn lebi ra‘nā ᅡaddı ᅡār velī
Meh-veᅡī nesrīn-‘izārī ᅡül-ruᅡī semen-berī
3. Cān birürde la‘lidin ‘İsī-ᅡıfat cānāne
Kōᅡᅡül alurda yüzidin Yūᅡuf-āyin dil-berī
4. Zülfi közlerni ᅡara ᅡılmaᅡᅡa ᅡām-ı fūrᅡatī
ᅡām-ı fūrᅡat def‘iᅡa ruᅡsārı mihr-i enverī
5. Hem ᅡülistān seyri iᅡre serv ᅡāmetliᅡ ᅡülü
Hem ᅡebistān bezmi iᅡyāsıda ᅡem‘-i enverī
6. Allah Allah beyle āfetniᅡ giriᅡtārı bolup
Neylegey bir min kibi zār-ı za‘īf-i ebterī

7. Ni qarār u şabr u ni t̄ab u t̄uvān ni t̄ākati
Ni kōngül ni cān u ni ruḥ u revān ni peykerī

166b

8. Sāḳiyā dil-dārım ol yanğlıg min-i bī-dil bu nev‘
Raḥm itip tutqıl maṅga eylep leb-ā-leb sāğarī

9. Tā bolup bī-ḥod Nevāyī dik kılay dīvāneliğ
Kim teraḥḥum kılmasa kılgay temāşā ol perī

622

Ve eyzan nevvera-'lahu mirkadehu

Fā‘ i lā t̄ün/ Fā‘ i lā t̄ün/ Fā‘ i lā t̄ün/ Fā‘ i l̄ün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Yüzi devrinde kırān mu zāhir itmiş ol perī
Yā kıyaş birle kırān eylep turur yüz müşterī
2. Yoksa encüm ḥalkā urdılar temāşā kılgalı
Cilve-i ḥüsn eylegende āfitāb-ı ḥāveri
3. Bu bahāne birle ruḥsārıgā yitkey-min mü dip
Rište-i cānım ara tartıldı eşkim gevheri
4. Gül üze şebnem imes ol yüzde dürr mānendi kim
İnfī‘ālıdın batıptur tirge gül-berg-i teri

5. Jālelerniᅅ lāle-zār içre yok ana zībi kim
Lāle-gūn ruhsārınıᅅ etrāfıda dūrler zīveri
6. Dūr bile faᅅr itme kim ol bīᅅ imes bir aᅅre su
Pend dūrriᅅa ulaᅅ sal ey ᅅanemler serveri
7. Yūzi vasfıda **Nevāyī** daᅅı eyleptūr ırān
Nazm silkige ki ikmiᅅ dūr-i ma'nī her sarı

623

Ve eyᅅan addesa-l'lahu sirrehu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Bolsa kūyüᅅ tofraᅅı za'f içre cismim bisteri
Sūz-ı cismimdin anıᅅ rengi irūr ᅅākisterī
2. İyledūr za'fim ki ādem ılmaᅅay irdi gūmān
Ger yoluᅅsa irdi mecnūᅅa vūcūdum peykeri
3. Dime eᅅkim jālesin ᅅam ᅅāmı dūr-i ᅅeb-erāᅅ
Kim irūr 'ayn-ı melāletdin nuᅅūset aᅅteri
4. Deᅅt ara il anᅅlamas dīvānedūr-min yoksa dīv
İyle kim bilmen sini kim ādemī-sin yā perī

167a

5. ‘Ārızınġ üzre irür ġoy keşreti deryā-yı luţf
Nıldin ġālınġ leţāfet baġrınınġ nılūferi
6. Gül-şen-i devrānġa māyil bolma zīrek ġuş isenġ
Kim tiken ţārī ġılur tāze gül-berg-i ţerī
7. Sebze-i ġatţınġ ġayāli birle sevdā deştidin
Ger Nevāyī ġıkşa taġġ yok ġızr irdi reh-beri

624

Ve eyzān ġaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Ol ġuyaş aġ öyde vü min muţtarib-min her sarı
Eyle kim fānūsdın pervāne ġalġay taşġarı
2. Şadıġası bolmaġ irür maġşūd min ser-geşteġa
Aġ öyi devriġa bu kim aylanur-min her sarı
3. İçkeri ol gül tovurluġnı kötermesler n’itey
Ey şabā ferrāşı bir luţf iyleben ol vārıban

4. Perde kitkeç min za‘îf-i zârgâ âsân irür
Yollarıdın çığnıñg salmaq özümni içkeri
5. Aq öy içre her nidür zâhirdür ol yüz tâbıdın
Şem‘ bolsa öyde taşqardın bolur zâhir barı
6. Ger felek her-gâhı bolsa pîş hânenğ ni asıg
‘Ömr haylı çunki kündin küñge kilmes ilgeri
7. Ey Nevâyî ol meh-i her-geh-nişîn hıfzı üçün
Közenek irmes ki her sarı tikilmiş közleri

625

Ve eyzan tâbellahu şerâhu

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Haste cânım riştesi körgende hecr âzârını
Ger üzüldi kıl anğa peyvend zülfünğ târını
2. Dime ağzınğ gonçe qadınğ serv kim il körmemiş
Servnıñg reftârını yâ gonçeniñg güftârını
3. Gülde hâl ü mihrde haq yok ni yanğlıg oşatay
Mihr ü gülge hâl ile haqlıg iki ruhsârını

167b

4. Yağmadı hergiz çu şebnem inçüsi gül bergidin
Anğa teşbîh işse bolmas la‘l-i gevher-bārını
5. Ni kılur dīn kaçdı sünbül ni iter cān kaçdı dām
İyleben mānend alarğa zülfiniñg zünnārını
6. Çerh kaçırında kuyaş üzre köngül meyl iylemes
Kim ğanīmet tutmuş anıñg sāye-i dīvārını
7. Seyridin peykānlarıñg köñglümde tapmışdur şebāt
Közge ilmes-min felekniñg şābit ü seyyārını
8. Devr sırrı perdesin ger açmamış-sin sākiyā
Bāde tut kim diy sañga bu perdeniñg esrārın
9. Ey Nevāyī dahl kılma ger tiler irsenğ nevā
Bir niçe hāric nevā körsenğ sipihr edvārını

626

Ve eyzan kaddesa-l'lahu rūhehu (rūhahu)

Mef' ū lü/Fe' i lā tü / Fe' ū lün

-- v/-v- -/v--

1. an eylediň köngülni nih n 
Körgil iki közümde niŐ n 
2. Tüşti fiĐ nĐa könglüm ol aydın
TanĐ yok yitişse kökke fiğ n 
3. HecrinĐ t nige tüşkeli könglüm
Bolmış közige t re cih n 
4. asret güli hemol dem aĐılĐay
Bağrımınnığ tamsa k yide anı
5. Her kimsege ni töhmet itey kim
İtken köngülni aldı f l n 
6. Eylerde ‘ıŐĐı ŐerĐini tağr r
Sığmas alem tilige bey n 
7. usrev Nev y y  sini körse
Şehni digey MelikŐ h-i Ő n 

627

F ‘ i l  t n/ F ‘ i l  t n

–v– – /– v – –

168a

1. Barġıl iy hem-dem her yanı

Könġlüm itmiş tapķıl anı

2. Hālin sorġıl ol hem sorsa

Di kim sinsiz yoķtur cānı

3. İstid'ā iylep yandurġıl

Kilmes bolsa di pinhānı

4. Kim ol dil-ber kılmış va'de

Bu tün bolmaķķa mihmānı

5. Çın dip kilse anı imdi

İyley köksümde zindānı

6. Sāķı bizni ġamdın kutķar

Kiltürġil rāh-ı reyhān

7. Ol aysız ün çıkse **Nevāyī**

Ötkey gerdündın eġġanı

Ve eyzan 'aleyhi ve rahmeh/Ve eyzan 'aleyh u rrahmeh

Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lā tün/ Fe' i lün

vv- -/vv- -/vv- -/vv-

1. Mini öltürgey idi muğ-beçelerniñ eleme
Deyr pīriniñ eger bolmasa irdi keremi
2. Devrniñ bar u yoqıdın ni şikāyet kılayın
Tiñg durur çun miniñg allımda vücūd u 'ademi
3. Çerh naqqāşı şurāhīnı mūnaqqāş kılsa
Şīşe ağızı kılıdın kildi mūnāsib qalemi
4. Şeyhniñ iyle ki 'āşıkqa mamuğ astıda dāğ
Tivürük ruq'alar astıda tikilmiş diremi
5. Ol ki başımnı harām içre kılıptur pā-māl
Her kıyan barsa miniñg başım u anıñg qademi
6. Āsmān bolmadı çun 'ışk yükige hāmil
Teh-be-teh bir biri kıydıda nidin boldı hamī

7. Her dem iy ehl-i zamān meyl-i sitem kılmānġ kim
Her niçe kim dise bes bizge zamānnıġ sitemi

168b

8. Besdür otluk kefenim zār u ġuruġ cismim üze
Haşr ara ġay sarı ışġ ehli yüz ursa ‘ālemi
9. Ger Nevāyī nefes urmas tükenip zaġmıda ġan
Gūyiyā öldi ki çıġmas yana ol ġaste demi

629

Ve eyzān ‘afiyallahu ‘anhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Köġgöl ki itkeli andın tapılmadı ġaberi
Tapılsa hem anġa mindin tapılmaġay eşeri
2. Ėadıġ ki naġl-i belādur sitem yaġar andın
Ni bolġusu şemeri bolsa ol za‘af şeceri
3. Ni şām-ı fūrġat ikin veh ki ‘ömr ötüp anda
Tulū‘ kılmadı ġurşīd vaşlın seġeri
4. Güzerde körmek üçün za‘fdın yıġılmış-min
Gedā-yı ġaste dik ol kūy ara tutup güzeri

5. İtinġ ki bar anġa ‘uŝŝāk baġrıdın tu‘me
Kılay digenge anı mihmān kirek cigeri
6. Aġar ġadeġġa tapar yirge bādenġ ey sākī
Ĥumār ehliġa tigmes mü hīġ aġar tamarı
7. Firāk otıda Nevāyīni ey ki köydüre-sin
Çü ‘iŝġinġ eyledi ġasça anġa ni bes ŝereri

630

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu ŝerāhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-]

1. Siyāset itti saġınġ müŝġ ġun ġaġā ġıldı
Ki barġa cismi ġararıp tirige tartıldı
2. Ĥadınġġa ġulluġı ‘ahdini ney-şeker tüzmiŝ
Ki beyle bir biridin bend bendi ayrıldı
3. Başında tāc-zer oldı ayaġı astıda naġ‘
Çu şem‘ ġidmetinġ iylerde pāyesin bildi
4. Meger ki köz yumup aġġunġa nāz oġın attınġ
Ki bir ‘acab tikenı baġrım iġre sanġıldı

169a

5. Közi hadeng-i belā yağdurur ni fehm ittim
Ki rahşı na‘lının otlar közümge çaķıldı

6. adeh kitürgil ü dem urma dehr sırrıdın
Ki mübhem oldu bu söz her niçe kim ayıldı

7. Ciger kebābga meyl itmegen ise ol mest
Nevāyīyā nige bağrınğnı her araf tildi

631

Ve eyzan sitrallahu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Mühendisī tapay u ignime anat yasatay
Uçup hevāsıda uşlar ara özümni atay

2. Müyesser olmasa bu tört ayağlanıp kiçeler
Tenimni it dik itip itleri sarı uzatay

3. Yoğ irse ötkenide körge-min diben yüzini
Gedā-yı hāste kibi kūyi tofrağıda yatay

4. Muḫāl irür bu temennā vişāli kim min kim
Niçe il içre bu sevdā bile özümni satay

5. Tenimğa ‘ışkıda birdim şikest ya‘nī ol ot
Yarurğa uş bu ҡuruҡ hīmeni didim uşatay

6. Ҷu faqr kūyide vaşlımğa hīç olturmas
Ҷaçanğa hırқam üze zerқ ruқ‘asın yamatay

7. Nevāyī iyle ulus cānıǵa irür ‘āşıқ
Ki Türk ҡulları Cücidür anıǵ u Ҷaǵatay

632

Ve eyzan rafe‘allahu ҡadrehu

Fā‘ i lā tün// Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

–v– –/vv– –/vv– –/vv–

1. İt kibi niçe semendiǵ soǵıça pūye uray
Nā-geh ötsenǵ baқıban sin yana ötkünçe turay

2. Ҷünki yitiniǵ körüp ol Ҷihreni bī-һāl bolup
Özge kilgeç yana ol raһş soǵınça yügürey

3. Tört ayaǵlanıp itiniǵ һaylı ara min mecnün
Ger kisek atsanǵ öpey ger süngeк atsanǵ kömürey

169b

4. Uyқunğa māni‘ eger bolmasa ol kūy iҶre
Yügürüp itler ile kiçe tanǵ atқunça һüray

5. Şubh-dem kim uyur itler maŋga çün yoğ uykı
Pāsını mihr ile ‘ālem yaruğunça yitürey
6. ‘Işık küyide eger şīr-i jiyāndur itdür
Tanđ yoğ er fahr u mübāhāt ile bu nükte sürey
7. Nitti itlikke **Nevāyī** kibi qābul bolsam
İlge köz yoğ mu durur gerçi anı min yaşuray

633

Ve eyzan qaddesa-l'lahu sirrehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Bu şeh-süvār ki gūy oynamaqqa içmiş mey
Semend sürse bu yan başım allıda oynay
2. Meger ki rahşı ayağındadır şabā müdđam
Ki çapsa ‘ālem ‘ālem mesāfet iyler tayy
3. Dem-ā-dem ursam ilig reşkdin başımğa ni tanđ
Tiger çu gūyğa çevgānı zađmı pey-der-pey
4. Çik imdi luğf ile şarşar-veşinđ ‘inānın kim
Kılıptur āyīne-gūn yir yüzini şarşar-ı dey

5. Bu faşl ara hoş irür aķ öy içre bāde otı
Bu ot yarurğa muğannī ağızğa almaķ ney
6. Nime ki iylese bolğay anğa şey ıtlāķı
Közünge ılma nidin kim cihān irür lā-şey
7. **Nevāyī** iylese Leylī-veşī ‘azīmet-i deşt
Münāsib irdi üküş ordusu ulusığa hay

634

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Hun-feşān közni yuman ķan itti eşkim keşreti
Gerçi kitmes lāleniņg sudın sevād u ģumreti
2. Şūşe altunlar irür dürr-vişāliņga bahā
Gāhi i‘zām üzre iskirgen elifler hey’eti

170a

3. Tüşşe vaşlın körgeli veh kim ecel uyķusığa
Bardım u köņglüm ara ķaldı ol uyķu ģasreti
4. Gerçi allımdın öter-sin her zamān meydānda vāy
Kim irür māni‘ yüzünğ körmekke rahşıņğ sür‘atı

5. Tĩġ-ı zulmingdin imestür zaĥmlar kõnġlümde kim
Çäkler kıldı bu öyni hecr otınıġ şiddeti

6. Bu ki ĥakim cāhil u maĥķüm irür ‘ālem anġa
Tā ĥakīm şun‘nıġ ni irdi irkin ĥikmeti

7. Ey Nevāyī közge kõnġlümün ‘adüv-raķ min ki yār
Maġa kõnġlüm miĥneti kõnġlüme közniġ āfeti

635

Ve eyzan nevrera-l'lahu madce 'ahu

Mef' ū lü/Fā' i lā tü/Me fā' ī lü/ Fā' i lün

-- v/- v- v/v- -v/-v-

1. ‘Işķ ārzūsını kılır ol nev-cevān sarı
Otķa salur özin yana bu nā-tüvān ķarı
2. ‘Arz itseler ki yār kirek yā iki cihān
Yār aytķum durur biri ikki cihān narı
3. Ol ay işitmese ni digey-min velī öter
Eflāk ŧākınıġ ĥamıdın bu figān barı
4. Ösrük yol azıķıp darımaķ her sarı ni sūd
Bir ay remīde şayd ni bolġay bu yan darı

5. Bu hāk-sār tenni sipihr itti qādrdin
Encüm kibi itinġning ayaġı nişānları
6. Dir-sin ki yār ‘aksi saġa tüşkey iy könġül
Evvel ġubār-ı ġayrdin āyīne-sān arı
7. Ol şūh yüz ü eşkinġe baqmas Nevāyīyā
Her niçe za‘ferān yüzige ergāvān tarı

636

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. İnṭizārıdın ol aynınġ köz ki saldım her sarı
Köz yumup açqunça ötti köz yaşım andın narı
- 170b
2. Yalınıp ol kūy iti birle barur-min kūyige
Veh ki ol kūy içre bar-min min kiyin it ilgeri
 3. Derd ü ġam turmış yasavul dik könġül çāki ara
Qoy mamaqqa kilse hūş u şabr ḡaylı içkeri
 4. Körmesenġ kim otnı su tīz iylegey bir bir turur
Könġlüm içre qatıra qatıra su kibi peykānları

5. Leb ara ađzınđ çüçük til birle güyā anđlasam
Şehdliğ nīşi bile gül bergini tişmiş arı
6. Zāhid ü her laħza ölmek hāne-ķah fikride kim
Tā tirik-min ıkmağum deyr-i fenādın min barı
7. Ey **Nevāyī** dime her dem kim ķadehni ķoy tola
Meyni āhir ķoysa hōd bolmas ķadehdin taşķarı

637

Ve eyzān nevvera-l'lahu madce 'ahu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Canđa un dir-min ni irdi ölmekim keyfiyyeti
Dir ki bā'ış boldı cism içre maraznıńđ şiddeti
2. Cismdin sorsam ki bu za'finđđa ni irdi sebep
Dir anđa boldı sebep otluğ bađırnıńđ hırķatı
3. un bađırdın sordum aytur andın ot tüşti mańđa
Kim köńgölge şu'le saldı 'ışķ berķ-i āfeti
4. Köńglüme ķılsam ğaźab aytur ki közdindür güneh
Körmeyin ol tüşmedi bizge bu işnińđ tōhmeti

5. Közge un dir-min ki iy ter-dāmen   yüzi ara
Sindin olmiş tilbe k nl mning belā v  vaŐseti
6. Yıgılap aytur k z ki yok irdi maŋga hem iŐtiyār
Kim köründi nā-gehān ol Ő h-ı meh-veş al‘atı
7. Ey Nevāy  barça öz ‘ zrin didi ölgünçe k y
Kim saŋga ‘ışk otı oŐ irmiş ezelninŐ ısmeti

638

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i l n

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

171a

1. Söz vefādın dime kim ol irmes ehl-i hüsn işi
Cevr kem ıl kim vefā sindin ama‘ tutmas kişi
2. ‘ışk ara tesk n tevaŐkku‘ tutma k nl m s zıgā
Kim Һarāret def‘ini ılmaŐ imestür ot işi
3. ikti Şaf kirpiŐlerinŐ k nl m sipāhı allıgā
Sındurur yüz albni l kin alarninŐ saŋıŐı
4. SavuŐ āh otluŐ k nldin kim iker-min urfe k b
Kim Һevā-yı ‘ıŐkinŐ memz c imiş yaz u ıŐ

5. Tirmegey-sin jāleni gül bergi içre ey bahār
Zāhir olsa yār la‘li dürcidin dūr dik tişi
6. Nūr-ı bāṭın içre ey sālīk tiler bolsanġ kemāl
Ḳıl ḳuyaş yanġlıġ menāzīl ḳaṭ‘ ḳılmaḳ verzişi
7. Çikti allınġğa Nevāyī ‘aql ile hūş u ḥired
Törke çiksün cism ara ger ḥaste cāndur ḳalmışı

639

Ve eyzan teġammedehu-l'lahu bi ġufrān

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Ni ‘ışk idi ki ‘adem iyledi vücūdumrı
Çu urdı şāiḳa gerdūnġa çikti dūdumrı
2. Ni nükte būd u nebūdumdın ayta-min kim ol
Nebūd ḳıldı fenā otı birle būdumrı
3. Eger şikāf ise köksüm yaḳa kibi ni ‘acab
Ki hecr bir biridin üzdi tār u pūdumrı
4. Bu yolda sūd u ziyāndın tekellüm itmenġ kim
Tüketti ‘ışkıda sevdā ziyān u sūdumrı

5. Çu ‘ışk küfri ara bilge bağladım zünnār
Büt allıda yana ‘ayb iylemeñg sücūdumrı

6. Yüzüñg müşāhedesi kılmış eyle müstağrak
Ki hecr selb kıla-almas ol şühūdumrı

7. Nevāyī özdin eser tapmam olğalı ‘āşık
Nî ‘ışk idi ki ‘adem iyledi vücūdumrı

640

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

171b

1. Turfe gül-zār iylemiş mey gülleri ruhsārını
Turferak bu kim ‘arak sīr-āb iter gül-zārını
2. İy köñgöl her tārığa yüz cān muqayyeddür bu kim
Yüz girih birle körer-sin zülfiniñg her tārını
3. Yağmañgız zaħmımğa merhem kim öler-min kılsa güm
Çäklik bağrımdın ol ay tığınıñg āzārını
4. Bağlağaylar ‘ıtrıdın ehl-i kāfirlikğa bil
Yil perīşan itse nāgeh zülfiniñg zünnārını

5. Būmnı zāğ itkey āhım dūdı kılsa āşiyān
Deşt içinde min bolur vīrāneniᅡg dīvārını
6. Fāş iter kōᅡglüm şerārı tīre āhım dūdı hem
Niçe dir-min kılmayın ‘ışkıım otı ızhārını
7. Ğam hūcūmıdın ni ğam ‘azm-i ᅡarābāt iyle kim
ᅡoymayın bir cām ile ol ᅡaylınıᅡg āşārını
8. Sāyir iylerde ᅡadeᅡ tapsaᅡg şebāt iy muᅡ-beçe
İyleyin berhem felekniᅡg şābit ü seyyārını
9. Anᅡlaᅡıl cānā ki kūyüᅡgde Nevāyī oldı zār
Tapmasaᅡg itler üni içre fiᅡān-ı zārını

641

Ve eyzan ‘aleyhi ve raᅡmeh ve'l maᅡfirah

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Taᅡ ara Ferhād her yan sürme kılgan taşını
Közge çikken ni ‘aceb yüz mīl aᅡızmaᅡ yaşını
2. Ehl-i ‘ışᅡ ol kūy ara ser-geştedür cādūlarıᅡg
Siᅡr ile gūyā bu nev‘ aylandururlar başını

845

3. Kökte her ay bir hil l ol m şkd r kim kilk-i Şun‘
Eylemiş sızganda ol ikki muķavves ķaŐını

4. Ey Őab  ‘uŐŐ k nakd-i c nların yitkür yıgıp
Ķayda tapsaņg ol muķ mir Ő ve-i ķall Őını

5. Kildi Ķ n nakķ Őı ol yüz n ķŐını ķılmaķķa tarĥ
Ķihre aĶıp nakş-ı d v r eylediņg nakķ Őını

172a

6. Kimni min dik ĥ n-ķahdın s rdiler ehl-i Őal ĥ
Muĥtenem tut dik fen  deyri ara ol başını

7. La‘lini Kevşer meyiġa gerĶi teşb h eylediņg
Ey Nev y  bar durur bu meyde  zge Ķ Őını

642

Me f ‘   l n/ Me f ‘   l n/ Me f ‘   l n/ Me f ‘   l n

v-- --/v-- --/v-- --/v-- --

1. ĥay l olġan kişi ‘iŐķ iĶre fehmi eyler ĥay limni
Bilür hicr n ara b -ĥ l bolġan Şa‘b ĥ limni

2. Könġül b ġı aradur naĥl-i ķaddi l k ķorķar-min
Kim ol ıŐıŐıg hev  soldurmaġay nevres nih limni

3. İrür hicrân tûni bes tîre ey gerdûn dirahşân kııl
Sa‘âdet maṭla‘ıdın aḥter-i ferḥûnde-fâlimni

4. Ni za‘f olğay ki bir kııl ger kıalem din üstige tüşkey
Nihân kıılğay muşavvir tartқан kııl dik mişâlimni

172b

5. Kôrüp ḥandân lebinğ ağızım açıldı bu ki ölmey-min
Kıılur-min def̄ külmek birle güyâ infi‘âlimni

6. Ḥakâret birle bakma şeyḥ u muğ deyri sarı yüz koy
Bağ ol kûy itleri silki ara câh u celâlimni

7. Nevâyî dik eger nefis itlikidin kıılmağay-min vehm
Kaçan gerdûn maṅga eylegey ra‘nâ gazâlimni

643

Ve eyzan kıaddesa-l'lahu sirrehu

Fâ‘ i lâ tûn/ Fâ‘ i lâ tûn/ Fâ‘ i lâ tûn/ Fâ‘ i lûn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tüşte serv ü güldin islep birni kıuçtum birini
İylegil ey serv-i gül-ruḥ bu tüşüm ta‘bîrini

2. Anğladık otluğ yüzi könğlüm ni yanğlığ kııldı sūd
Mûm ara kim körmemiştür şu‘leninğ te’sîrini

3. Dōstlar def'-i cünūnum ger tiler-siz bağlañgız

Ol perī kūyide bu dīvāneniñ zencīrini

4. Şüretiñdin 'āciz irse Māni irmestür 'acab

Çayda naqqāş iylegey kil-k-i çazā taşvīrini

5. Vaşl ile kılğıl buzuğ köñglüm 'ilācın kim kılur

Şāh 'adl itmek bile vīrāneler ta'mīrini

6. 'Işık u mey ey şeyh ezeldin ser-nüvişt irmiş mañga

Veh n'itip hoş körmegey-min Tiñgriniñ taqdīrini

7. Ey Nevāyī dir-sin ol ay 'ışkını ildin yaşur

Atı mezkūr olsa n'iyley hāletim tağyīrini

644

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Māvi yağlığdın çaşınğ iy cānga bī-dād itküçi

Kök bulutğa kirdi gūyā yanğı aynınğ bir uçı

2. Ger yaman hālimğa köz salmas 'aceb yoq kim irür

Ol çara közler çara bahtım mişillig uyçuçı

848

3. İlgi eşkim anın arıtmaa ıktım dūd-ı āh
Hem ızardı hem ara boldı ol aynıñ avuı

4. Allıga ba oydum ammā tıg ile ayırmadı
Ba irmes bu kim irür boynumda anıñ öntüi

173a

5. Tıg-ı ‘ıkın mindin iyler imtiān u val yo
‘ıkınıñ gūyā ki mindin özgege yitinmes küi

6. Bāde dūrdin nū ite almas isenğ iy muğ-bee
Yırtıban zūhdüm ridāsın iyile anıñ süzgüi

7. Ger ayağınğ ıtı eşkinğning suydın tayılıp
Ey Nevāyī ükr ol kūy içredür anıñ muı

645

Ve eyzan tābellahu erāhu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Nie tıg urduñ köngölge tıre āhı itmedi
Kimse otdın dūd irkin su bile arıtmadı

2. Ba oyar-min ükrdin kim ılmayın baımnı gūy
ābüküm meydānğa hergiz raını sigritmedi

3. H`āh tīġ-i zebān birle raķīb
İltifātī kılmadı kōnġlümge kim aġrıtmadı
4. Eyledi yüz kıatla su bir kıatla kıan kōnġlümni kim
Urmadı bir tīġ anı yüz kıatla tā incitmedi
5. Kıılmadı maķbūs kōnġlüm külbeside ġamnı ‘ışk
Raķnelerni tā melāmet taşıdın birkitmedi
6. Ey hoş ol kıuş kim tigip cismiġa her yir bir tiken
İl kıulaġın nāledin bülbül kibi yalkıtmadı
7. Baķr-ı eşk içre Nevāyī şābit irdi taġ dik
Kim isip bir yıl teniniġ taķtasın kıalkıtmadı

646

Ve eyzan sitrallahu

Mef` ū lü/Fā` i lā tü/Me fā` ī lü/ Fā` i lün

-- v/- v- v/v--v/-v--

1. Köksümde na`l boldı ġadenġiniġ nişānesi
Köksüm öyi irür anıġ āmāc-ķānesi
2. Peyķānlarıġ ki til kibi kōnġlümün urdı baş
ġüyā bir otdur ol ki bulardur zebānesi

3. K b söz yasadı Leyl  v  Mecn n sözide halk
İrmes ni uk ki h sn n    'ışkım fes nesi

173b

4. Dip irdi bir bah ne bile sini öltürey
 lt rdi veh ki her dem anı  bir bah nesi
5. Mihr-i ru un da mihr-i giyeh sebze-i ha ı n 
G y  ki h lin  oldu hem ol sebze d nesi
6. Mu  deyri p rini n   ulı-min kim  am itse  aşd
İyler h laş bir tola c m-ı mu anesi
7. 'Işkı n  Nev y  iyler ulustın nih n vel k
F ş iyler ilge zemezme-i b -h d nesi

647

Ve eyzan 'afiyallahu 'anhu

F ' i l  t n/ F ' i l  t n/ F ' i l  t n/ F ' i l n

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Her ba ır perg lesi  am deştini  bir l lesi
L k bolsa 'ışk otıdın d   her perg lesi
2. 'Işk şa r sı a her kim kirmek olmas kim irür
Bir y rekni n  d  l   perg lesi her l lesi

3. La‘l üze uşşāğraq inçü iylegen dik ta‘biye
Körgüzür şīrīn lebingni her taraf tebhālesi
4. Encüm irmes kim tüşüptür çerh közgüsige ‘aks
Bes ki yağdı ğam tüni yir üzre eşkim jālesi
5. Gird-bāliš bolsa ay başıñg qoyarğa vechi bar
Kim anıñg devri yüzüñg ayınıñg olğay hālesi
6. Gül harīdārı çu köbtür bolma köb iy bāğ-bān
Zīb üçün meşşāta yā satmaq üçün dellālesi
7. Ger Nevāyī nālesidin yār yalqıptur velīk
‘Işkı yok dip ta‘n iter ğāhī ki yoqtur nālesi

648

Ve eyzan nevvera-llahu (nūra-llahu) madce ‘ahu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Şarşar āhımdın ol ay fūrkatide ğam tüni
Uyquğa qoymas hālāyıkni işiklerniñ üni
2. ‘Işkı otın Ferhād u Mecnün rūhı bilgey çerh üze
Her biriğa yitse āhım oqınıñg bir uçqunı

852

174a

3. Bu ki dirler kīmyādur ‘ışk bāver kılmasaᅇg
Kılğusu yüz vech ile şābit ‘izārım altını
4. ‘Ārızı gül gül bolup meydin ağızdı kıan yaşım
Kör ni güller açtı ol bostān-ı āfet gül-bünü
5. Ey ki dūzah otın u maşşer künin şerh eylediᅇg
Uçramaydur cānıga ‘ışk otı vü hicrān tünü
6. Şāhid-i maşşūd hüsni cilve-gehi cām imiş
İstesēᅇg maşşūd iligdin kıoymağıl ol közünü
7. Çün Nevāyīga ili la‘l-i meydin tutsa kıoş
Ğayr ger cān istese kim cān birip taptı mını

649

Ve eyzan tābellahu şerāhu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-

1. Seher köyer ğam-ı hecrinᅇde haste cism hası
Meger otumrı kıılır tiz şubhınᅇg nefesi

2. Kōngülge ança hadenġiġ tikildi her yandı
Ki boldı haste kōngül ‘andelibiniġ kafesi
3. Kōngül ki talpınadur tende kūyüġ isteydür
Kafesde sikrise kuş uçmaġ olġusı hevesi
4. Ol ayġa yitmese ġol otluġ āh ile ni ‘acab
Çınar köyse bolur mu ġuyaşġa dest-resi
5. Ni rind¹⁸⁰ olsa saçıġ küfride yiter zünnār
Cihān yüzideki dīn ehliġa anıġ her mesi
6. Taleb yolıdaġı āvārelerġa müjde diġiz
Ki yolġa hādi irür dōst maġmili ceresi
7. Fiġān ki ġastelerin ol Mesīġ tirgüzüben
Velī Nevāyī-i dil-ġasteni unuttı besi

650

Ve eyzan ‘afyallahu ‘anhu

Fe‘ i lā tün/ Me fā‘ i lün/ Fe i lün

vv– –/v–v–/vv–

¹⁸⁰ **Rind:** “Gönlünce hareket eden, içi ilimle süslü olduġu hâlde halktan biri gibi görünen; dinin şekli yanıyla sınırlı kalmayıp özüne inebildiğini iddia eden mutasavvıftır (Uludaġ, 2001, s. 297).

1. Leb üze ھاٲٲ-ı ‘anber-ālūdı

Āteşin la‘lining irür dūdı

174b

2. Derd ü şabrın nişārınĝ itti köngül

Kim bular irdi būd u nebūdı

3. Cān birip könglüm aldı naqd-i ĝamınĝ

Ehl-i sevdānınĝ uş budur sūdı

4. Ger oqunĝ cānĝa qaşd kıldı ni tañĝ

Ki anınĝ bu oq irdi maqşūdı

5. Ten ü cān riştesi ĝamınĝĝa libās

Bu biri tārı ol biri pūdı

6. Tinĝ durur dehrĝa vüçüd u ‘adem

Belki ma‘düm barça mevcūdı

7. Ger **Nevāyī** közi aqardı ni tañĝ

Eşk anınĝ qarasını yudı

Ve eyzan t̄ābellahu şerāhu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Ağız içre tiling dik gönçede gül-berg-i ter bolğay
Velī bu şart ile kim berg-i gül içre şeker bolğay
2. Kadınğa serv-i ra'nā oğşagay līk ol zamān kim serv
Hīrāmān bolğay u gül birgey ol güldin şemer bolğay
3. Yüzünğ devriğa ay devrini teşbīh itke-min vaḳti
Ki anda hāl ile hāḫ fitne-i devr-i kamer bolğay
4. Közünğge oğşagay nergis eger kıymaç olup aḳı
Müdevver aşferi içre qaralıḡdın eşer bolğay
5. Hātınğa ḳadr şāmı oğşagay bu şart birlen kim
Tecellī nūrıdın ol şām arasında seher bolğay
6. Çü minsenğ eşhebinğ ol dem ḳuyaş bolğay saḅga mānend
Ki birse kök bozın cevlān cihān zīr ü zeber bolğay

7. Maṅga ‘ışkıñgda Mecnūn birle Ferhād oḥsağay ol çağ
Ki bu bolğay cihān rüsvāsı ol mundın beter bolğay

8. Haber-dār anı bilgil ey köngül bu devr cevridin
Kim ol tün kün ḥarābāt içre mest ü muḥbir bolğay

175a

9. Didim nazm ehliniñg ser-ḥaylı kim bolğay didi hātif
Nevāyī bolğay ol kim sin tileydür-sin eger bolğay

652

Ve eyzan teğammedehu-llahu bi ğufrān

Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün/ Me fā’ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Her oq ol qaşı ya köksümge atsa bī-ḥaṭā yitkey
Ve ger ḥod özgelerge atsa hem söylep maṅga yitkey
2. Tigib söylep dime her yirge kim zaḥm iyleben ol oq
Niçe menzilde ārām istegey könglümge tā yitkey
3. Vefā vü mihr isterge ni ḥad bi’llāh ki rāzī-min
Ki bārī geh gehī ol şūḥdın cevri ü cefā yitkey
4. Çu köydüm hecri otıdın külümni yoldın almañg kim
Ki şāyed iltkey küyige ol yan şabā

5. Közi hecride taᅅg yoᅅ bütse ᅅabrimdin ᅅara nergis
Ki ᅅoyᅅay köz ayaᅅıᅅa ᅅu ol közi ᅅara yitkey
6. Dise miᅅᅅdin birin veh ni belā süst olᅅay ol ‘āşıᅅ
Başımᅅa ‘ışᅅ ara her laᅅza ger yüz miᅅᅅ belā yitkey
7. Cünün kör ᅅurbet iᅅre kim tanışmaᅅ mümkin irmestür
Diyārimdin eger ser-vaᅅtıma bir āşnā yitkey
8. Felek başıᅅᅅnı kirpiᅅ mütteᅅāşı ᅅılıᅅusı ger ᅅod
Bu dem ᅅurşıd ᅅıştıdın başıᅅᅅᅅa mütteᅅā yitkey
9. **Nevāyī** sinsiz itmes bāᅅ sarı meyl kim şāyed
Anᅅa bülbül bile güldin demī berg ü nevā yitkey

653

Ve eyzan ᅅaferallahu lehu

mefā‘ılün/ mefā‘ılün/ mefā‘ılün/ mefā‘ılün

v-- -/v-- -/v-- -/v-- -

1. Köᅅᅅül ot bir ki bir gül hecridin köksümge dāᅅ örtey
Fetīle ᅅırmap ay devriᅅe salıp anda yaᅅ örtey
2. İmes mümᅅkīn ᅅazālım mültefit min eyle kim lāle
Niᅅe baᅅrımnı ᅅan eyley niᅅe köᅅᅅlümge dāᅅ örtey

3. Anıñg dik tīredür şām-ı ğamım kim bolmağay rüşen
Eger hūrşīd şem‘i yanğlıg anda yüz çerāg örtey

175b

4. Çıķıñg Ferhād u Mecnūn ‘ışķ otı lāfıdın urmay dem
Ki hicrān sūzıdın bir āh tartıp deşt ü tağ örtey

5. İmes külbemni hergiz ol kuyaş yarutķu dik ey çarķ
Özümnı şem‘ dik her tün niçe baştın ayağ örtey

6. Mini dūzah sarı başlanğ ki taşlap ser-nigūn özni
Bu yanğlıg hecr otı bīdādıdın istep ferāg örtey

7. Niçe ol şūh ilge nūş-ħand u lābe kılmağdın
Yıgımnı hāy hāy eyley içimni lāg lāg örtey

8. Bu gül-şen gülleride çünki yoķ bū-yı vefā nivçün
Tilep anı temennā otıdın her dem dimāg örtey

9. Zemān ehlin vefāsız dip ki kıldım dāsītānlar şebt
Nevāyī bir kişide ger vefā tapsanğ sorağ örtey

654

Ve eyzan nevvera-l'lahu (nūra-l'lahu) madce 'ahu

Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün/ Me fā‘ ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Miniñ bahtım yüzi ğam kâcıdın ol kün ara boldı
Ki köñglüm ol közi aşı arağa mübtelâ boldı
2. utulmuş irdi ‘aşıklık belâsıdın köñgül kitmiş
Ol ay kûyige bilmen yana anğa ni belâ boldı
3. aş u kirpiklerinğ köñglüm öyin ıldı kemân-âne
Eliflerdin o u her na‘l anğa bir alka ya boldı
4. Buzulğan aste köñglümdin oın zinhâr ıkmenğ kim
Ol öyge bu sûtün ol nâ-tüvânğa bu ‘aşâ boldı
5. La‘linğğa aysı til birle fidâ dil-aste cânımın
Anğa cânım fidâ kim cânı la‘linğğa fidâ boldı
6. ‘Acab mühlik imes mü ‘ış deşti ey müsülmânlar
Ki bir murığa her kün u‘me ikki ejdehâ boldı
7. Fenâ ister isenğ tut deyr pîri ilgidin câmî
Nidin kim âne-ah şeyhi işi zer u riyâ boldı
8. Vücüdüm fâni iylep aldı deyn bir muğ-beçe tanğ yok
Eger zünnâr bağlap meskenim deyr-i fenâ boldı

176a

9. Nevāyī ğuşşadın maħlaş tiler-sin mest ü bī-ħod bol
Ki devrān derd ü renciġa devā bu boldı tā boldı

655

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün/ Me fā' ī lün

v---/v---/v---/v---

1. Niçe kilk-i taħayyül birle bu şüret nigār eyley
Anġa 'āşık yasap könġlümni 'amdā bī-ķarār eyley
2. Niçe çıрмаşturup bir zülf sevdāsın dimāġımġa
Özümni ehl-i sevdā dik perīşān-rūzigār eyley
3. Niçe bir serv dik ķāmet hevesi birle her sā'at
Cihānda āh u efgāndın ķıyāmet āşikār eyley
4. Niçe bir lāle-ruħ dāġ-ı ġamın istep tenim üzre
Ķoyup yüz dāġ anı ķanlıġ yaşımdın lāle-zār eyley
5. Niçe ġam deşti içre bir perī mihride sā'yimni
Cünündın bir zemān ķavup gehī andın firār eyley

6. Niçe encüm bile çarḥ āfetidin çarḥ-encüm dik
Hevāmī āhım otıdın tola devr-i şerār eyley
7. İrür bes tîre şām-ı ‘ışk yā Rab ḥüsn şem‘in yaḳ
Ki cān birle köngül örtenmekin pervāne-vār eyley
8. Çü hîç iş ihtiyārı kimsede yoḳtur ḳoy zāhid
Ni terk-i ihtiyār itmek ni min hem ihtiyār eyley
9. Nevāyī bāde baḥr-ı bî-kerānıḡa mini salgıl
Ki gerdün baḥrınıḡ mevc-i belāsıdın kenār eyley

656

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Müs tef̣ i lün/ Müs tef̣ i lün/ Müs tef̣ i lün/ Müs tef̣ i lün/

--v-/- --v-/- --v-/- --v-

1. Bir kün mini ol ḳātil-i mecnün-şî‘ār öltürgüsi
Ösrük çıḳıp cevlān ḳılıp dīvāne-vār öltürgüsi
2. Ger za‘f ile ‘ācızlıḡım könglige raḥmı salsa hem
Başımḡa yitkeç sikritip bî-ihtiyār öltürgüsi
3. Vaşlı ara ger öltürür cānımḡa yüz minḡ şükr irür
Çun ḳalsam andın bir zamān hicrānı zār öltürgüsi

176b

4. ‘Āşık bolurda bilmedim min nā-tüvān-ı haste kim
Heç olsa ğam köydürgüsi vaşl olsa yār öltürgüsi
5. Meydān ara ey ehl-i kirmanġ temāşasıġa kim
Yüz körmeyin ol kāfir-i çābük-süvār öltürgüsi
6. La‘līnġ zekātı mey tutup tırgüzmesenġ ey muġ-beçe
Deyr içre min dil-ħasteni renc-i ħumār öltürgüsi
7. Dirler Nevāyī ħatlıġa gül gül açıptur ‘ārızın
Körgünçe anı vāy kim bu ħārħār öltürgüsi

657

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Niçe körgüzsem niyāz ol şūħ nāz eyler nitey
Cevr köbtin köb teraħħum az eyler
2. Min niyāz eylerde istiġnādın itmes nāz hem
Nāz hem ħayf ilge izħār-ı niyāz eyley nitey
3. İl bile kim la‘lidin cān ister eyler iħtilāt
Cān birip la‘liġa mindin iħtirāz eyler nitey

4. Vaşl şāmı bāde yanğlıg mest itip aḥbābnı
Şem‘ dik tā şubḥ işim sūz ü güdāz eyler nitey
5. Cevrini çıkmekde min mümtāz min aḥbābdın
Luṭf vaḳtı ol ṭarafnı imtiyāz eyler nitey
6. Tā ḥaḳīki ‘ışk mesti-min könğülni ḳavmışam
Anı kim endīşe-i ḥüsn-i mecāz eyley nitey
7. Min Ḥüseynī-mezheb ü hem-rāh imes-min yoḳ ‘aceb
Çün Nevāyī her dem āheng-i Ḥicāz eyler nitey

658

Ve eyzan tibbullahu (ṭayyibe llahu) enfāsehu

Müf te‘i lün/ Me fā‘ i lün/ Müf te‘i lün/ Me fā‘ i lün

–vv–/v–v–/–vv–/v–v–

1. Ger elemimğa çāre yoḳ bolmasa bolmasun n’itey
Ver ğamıma şümāre yoḳ bolmasa bolmasun n’itey
2. Rencime yoḳ ise ‘aded ḥ‘āst bu irse n’iyleyin
Derdime ger kenāre yoḳ bolmasa bolmasun n’itey

177a

3. Cem‘ irmes irse ḥāṭırım cem‘ olurığa zāhidā
Ḥācet-i istiḥāre yoḳ bolmasa bolmasun n’itey

4. Yārdın ilge kām̄lar bu ki mininġ sarı gehī
Köz uçdın nezāre yoġ bolmasa bolmasun n'itey
5. Meş'al-i vaşl ile ulus şāmı münevver ü mininġ
Bahtıma bir şerāre yoġ bolmasa bolmasun n'itey
6. Kısm-ı ezelġa şād-min bu ki felek ri'āyeti
Hālime āşkāre yoġ bolmasa bolmasun n'itey
7. Didim irür Nevāyī öz derdiġa çāresiz didi
Ger elemimġa çāre yoġ bolmasa bolmasun n'tey

659

Ve eyzan rafe'allahu kadrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Vaşş haylıdın deşt ara min tilbe-i maħzūn sarı
'Ām ġavġasın hayāl it şeh̄r ara Mecnūn sarı
2. Hem barurda hem yanarda ötkü diktür çerġdin
Çıksa ol ay hecride āhım otı gerdūn sarı
3. Şem'ġa pervāne meyli dik turur könġlüm ġuşı
Barsa nā-geh ol ġad ü ruħsār-ı āteş-ġūn sarı

4. Turfe kör kim nāşībim Ferhād ile Mecnūn irür
Bü'l-'acab hālimğa bakıp tağ ile hāmūn sarı
5. Her tūn eفزūn bolğan āhım otığa cānım sipend
Kim gezendi yitmegey ol hūsn-i rūz-efzūn sarı
6. Sāķiyā küp gencidin tut bizga la'l-i nab kim
Bu barında meyl bolmas genc-i Efrīdūn sarı
7. Ey Nevāyī mecma'ū'l-bahreyn bolğay āşikār
Meyl kılsa seyl-i eşkim nā-gehān Ceyhūn sarı

660

Ve eyzan nevvera-l'lahu kabrehu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Körme sarığ berg u kıl nezzāre ruhsārım sarı
Koy hazān bāğın güzer kıl za'ferān-zārım

177b

2. Bakma aşfer berg üze her yan kızarğan āb-keş
Za'ferānī yüz üze kör eşk-i hūn-bārım
3. Kim hazānī yil kurutқан şāh hālin körmemiş
İyledik nezzāre 'uryān cism-i bīmārım sarı

4. Servğa bolmas Һazān u lāle ol mevsimde yoқ
Қılma meyl iy āh serv-i lāle-ruhsārim sarı
5. Anġla bařımġa tutaşkan şu‘le-i hecr iy refīķ
Körme sançılġan Һazānī berg-i destārim
6. ‘Ömr bergin tā Һazān tökmezdür itsem kāř ‘azm
Nev-bahār-ı Һüsn ara ser-mest-i Һammārim sarı
7. Ey Nevāyī çun bu faşl içre ķadeġ mergüb irür
Tartay özni meclis-i řāh-ı ķadeġ Һ‘ārim sarı

661

Ve eyzan ‘aleyhi ve rahmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Köz yařım ġaltān barur ol ‘ārız-ı dil-cū sarı
Tıfl dik kim aġnaban meyl eylegey közgü
2. Ol büt-i zībā ger ister eşkim aķsa ‘aybı yoқ
Ziynet ehli meyli iterler dā’imā inçü sarı
3. Һāl řirīnliġnı la‘liġdin meger kesb eylemiş
Kim irür köġlüm beġayet mā’il ol hindü

4. Heçr deştide közi sarı barur şeydā köngül
Tilbe sahrā seyride bargān kibi āhū sarı
5. Her sarı meyl itkeniᅡdindür ᅡaseddin ölmekim
Yalguz andın yoğ ki könglüm māyil olęay bu sarı
6. Āb-ı ᅡayvān dik çüçüğ la‘liᅡ müyesser çün imes
Heçridin her laᅡza könglüm tartar ağığ su
7. Ol meh-i ᅡargāh-niᅡinning āsitān mindin öp
Ey Nevāyī her kaçān meyl eylesenę ordu sarı

662

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

178a

1. Kilgil iy ārām-ı cānım kim tileydür cān sini
Çihre ağ kim körmek ister dīde-i giryān sini
2. İy ğazāl-i müşk-bū kil kim kıyun dik kılmadı
Vādīni aᅡtarmaęan istep bu ser-gerdān sini
3. Sin perī pinhān üçün min hem kemāl-i za‘fdın
Ĝāyib oldum il közidin körgeli pinhān sini

4. an ara ger ara-sin iy kz ni tan kim bir baıp

ar knlmni u atlı itti tutuptur an sini

5. Geri mmkin yok vel bir atla kirseni ilgime

Barsa ba ildin ıarma zge ni imkn sini

6. Kz yzndin almasam ‘ayb itmegil iy mu-bee

yley alman ddedin yib min-i ayrn sini

7. y per ger tilberep bolmı Nevy der-be-der

Bu ana masd irr kim istegey her yan sini

663

Ve eyzan tibbullahu (tayyibe llahu) enfasehu

Fe‘ i l tn/ Fe‘ i l tn/ Fe‘ i l tn/ Fe‘ i ln

vv– –/vv– –/vv– –/vv–

1. N-tvn nergis dik eyledi bmr mini

Snblı dm ara ıldı giriftr mini

2. Yr kyıda ger lsem am imes ltredr

Kyıdın bu ki avar her nefes ayr mini

3. Derd taı v bel detide kr kim ılmı

‘I Ferhd ile Mecnna nm-dr mini

4. Tanğdın aqşamğaça nāz uyqusı içre ol köz
Veh ki kılmış kiçe tanğ atquça bīdār mini

5. Köydürüp her sarı derd mini perīşān kıldı
Dūd dik zūlf ile ol ot kibi ruhsār mini

6. Küfr-i zūlfı resenin kim bilime bağladı rüst
Tarttı deyrğa ol halka-ı zünnār mini

7. Hān-ķāh ehlidin asru müteneffirdür tab‘
Pīr-i deyr eylegeli vāķıf-ı esrār mini

178b

8. Çün fenā deyrıde özlükdin ağırak yük yok
Şükr kim ‘ışķ otı kıldı sebük-bār mini

9. Dime ey şeyh Nevāyīğa ki çık mey-gededin
Çıķmayın kıoya ger ol dilber-i hāmmār mini

664

Ve eyzan kaddese sirrehu

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Bir perī-peyker gamı āşüfte-hāl itmiş mini
İlge ahvālim dimektin güng ü lāl itmiş mini

2. Min hevāyīni ni taṅ körgüzseler bir birge kim
İgme kaşınğ fikri andağ kim hilāl itmiş mini
3. Āşkār itmes idim ‘ışkın velī ötken kiçe
Bāde zūr iylep yığı bī-i‘tidāl itmiş mini
4. Yār kūyı içre kim tofrağ ile tiṅ bolmuşam
‘Işğ gavğası bu yanğlığ pā-māl itmiş mini
5. Tā tenimğa ot tutaşmış berğ diktür hey’etim
Furğatınğ tā za‘fdın andağ ni nāl itmiş mini
6. Ot salur-min āh ile ‘ālemğa min kim zühd kim
Zāhid-i efsürde āyā ni hayāl itmiş mini
7. Deşt vaḥşığa enīs olsam Nevāyī dik ni taṅ
Ol perī sevdāsı çun Mecnūn-mişāl itmiş mini

665

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh/Ve eyzan ‘aleyh u rraḥmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Tā perīşān kaşlarınğ āşüfte-ḥāl itmiş mini
Nā-tüvānlığ içre andağ kim hilāl itmiş mini

871

2. Kōzde su kōngülde kaygu ten za'if u cān naḥif
İy müsülmānlar kōrüng hicrān ni ḥāl itmiş mini
3. Pend ile zecriḅ cünūnum def'i itmes iy ḥakīm
Kim ruḥsāre mecnūn miḡāl itmiş mini
4. Cān birip bir nāfe zülfidin didim sevḍā kılay
Bu şıfat sevḍāyī ol fikr-i muḥāl itmiş mini

179a

5. İçkeli la'li meyidin hūş u 'aqlım ḡalmamış
Bāde-i mest irmiş aceb bī-i'tidāl itmiş mini
6. Tā ḡadeḡ ḡıktım ḡılurlar mindin il kesb-i neşāt
Biyle sa'd ol aḡter-i ferḡunde-fāl itmiş mini
7. Yaşurun mey terki itmen gerḡi şeyḡ-i ḡān-ḡah
Ey Nevāyī şōfi-i zāhid ḡayāl itmiş mini

666

Ve eyzan nevvera-l'lahu madce 'ahu/nūra-l'lahu madce 'ahu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Ey ḡuyaş nivḡün ḡaşıḅdın sāye dik sürdüng mini
Rūşen eylep cümle-i 'ālemni köydürdüḅ mini

2. Köydürüp ey ‘ışk otı gerdünğa savurdunġ külüm
Pâyede âhir bu yanġlıġ kökke yitkürdünġ mini
3. Hecr otı tâbı yana bî-ĥâl kıldı niçe kim
Ey nesîm-i vaşl öz ĥâlimġa kiltürdünġ mini
4. ‘Işk men‘ide sözüñġ çün ĥaşv¹⁸¹ idi boldum ĥamüş
Kılma ey vâ‘iz gümân kim yoldın azġurdunġ mini
5. Neyledim ‘ışk içre kim boldum ölüm müstevcibi
Kim bu yanġlıġ hecr cellâdıġa tapşurdunġ mini
6. Vaşlıñ ittiñġ va‘de ammâ hecriñġe kıldıñġ esîr
Kökke çiktiñġ lîk yirge ‘âkıbet urdunġ mini
7. Ey Nevâyî vaşl eger rûzî imestür çâre yok
Kılmadıñġ dip sa‘y bes ni işke yazġurdunġ mini

667

Ve eyzan ġaferallahu lehu

Mef‘ ū lü/Me fâ‘ î lü/Me fâ‘ î lü/Fe‘ ū lün

--v/v--v/v--v/v--

¹⁸¹ **Haşv:** “Bir beyitteki mısraların ortasını oluşturan tefile ve sözler”dir. Ayrıca, “aynı anlamı veren sözcük kullanımı”na da bu ad verilmiştir (Pala, 2004, s. 196).

1. Hicrān küni her ḥaste ki cānānga yoluḳtı
Ḳıl eyle taṣavvur ki ölüḳ cānga yoluḳtı
2. Zülfünḡ ḳara ḳayḡusıda la‘lınḡga yoluḳḳan
Zulmāt içide çeṣme-i ḥayvānḡga yoluḳtı
3. Ḳaçtı köngül eşkimdin ü āhım ara tüṣti
Yamḡur suydın ḳaçtı yü tufānḡga yoluḳtı

179b

4. Mecnūnḡga yoluḳtı maḡna ḡam deṣtide yitken
Mecnūn dime kim ḡül-i beyābānḡga yoluḳtı
5. Ḥayrānlıḡıma ḥayreti mindin daḡı aṣtı
‘Iṣḳ ehlidin ol kim min-i ḥayrānḡga yoluḳtı
6. Devr anda kemāl içre ḳuyaṣtın biyik oldı
Her zerre ki bir kāmīl-i devrānḡga yoluḳtu
7. ‘Iṣḳ ehli işi taptı barı vaṣl ile çāre
Bī-çāre Nevāyī ḡam-ı hicrānḡga yoluḳtı

668

Ve eyzan ‘aleyhi ve raḥmeh

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Zaḥmıǵa merhem yaqıp ğam-ġin köngül şād olmadı
Raḥneǵa balçıǵ suvap vırānım ābād olmadı
2. Ol müvellih çerḥi kim savurdu ‘aqlım ḥırmenin
Bu ḳuyundın ḳaysı bir ḥırmen ki ber-bād olmadı
3. Ehl-i ‘ıřḳ er min kibi mecnūn imesler iy refiḳ
Andın irkin kim alar yāri perī-zād olmadı
4. İy ecel ḳatlı itmek al ol ğamzedin ta‘līm kim
Ḳılmaǵan şāgirdliǵ hīç işte üstād olmadı
5. Könglidin bolmas maḥabbet cevherin ḳılmaḳ ḫama‘
Her niçe kim yumşadı bir yolu pūlād olmadı
6. Zāhid-i nā-dān ğamım āşūbıdın her dem küler
Ḥurrem ol kim ‘ıřḳ eṭvārıǵa mu‘tād olmadı
7. Ey Nevāyī ölsem ol tersā üçün ‘ayb itme kim
Deyr pīridin maḅa cüz bu fen irşād olmadı

669

Ve eyzan ṭibbullahu (ṭayyibe llahu)enfāshehu

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Bar idi ol hem ki bir çağ bizge yārī bar idi

Küllī ir yār olmasa fi‘l-cümle barı yār idi

2. Vaşldın büttermese teskīn birür irdi sorup

Haste könġlüm derdini kim hecridin eġġār idi

180a

3. Min eger maḥrūm idim maḥrem hem irmes irdi ol

Könġlüm ara āzürde irdi līk minnet-dār idi

4. Şem‘ eger yarutmasa köydürmese hem yaḥşıdur

Ni ulusқа ülfet andın ni maḡga āzār idi

5. Güyiyā şükr itmedim kim ansız olmış-min bu dem

Ol kuyasımnı yaşurġan çarḡ-ı kec-reftār idi

6. Çarḡ bilmen kim maḡga bu ġadrını tuttı revā

Yoksa mihr ehliġa ol tā bar idi ġaddār idi

7. Yārsız dimenġ Nevāyī mest imiş ey ehl-i hūş

Kim anġa tā hecr yār idi kaçan hūşyār idi

670

Ve eyzān sekiye(a)-l'lahu şerāhu

Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lā tün/ Fe‘ i lün

vv– /vv– /vv– /vv–

1. Yana la‘lîng ğamı eşkimni ciger-gün kıldı
Hem ciger-gün anı hem bizni ciger-hün kıldı
2. Mazhar-ı hüsn-i cemāl oldı yüzüñg andağ kim
Şād itip ‘ālem ilin tik mini maḥzūn kıldı
3. Saçınğ ef‘īleridin yoğ közüñge hīç gezend
Siḥr¹⁸² ile tā bu yılanlarğa ni efsūn kıldı
4. Hüsn-i Şīrīn bile Leylīdin eger artuğ imes
Nige yüz ḥasteni Ferhād ile Mecnūn kıldı
5. Seyl-i eşkim ğamıda şarşar-ı āḥım birle
Deştıni baḥr itiben tağnı hāmūn kıldı
6. ulı boldım nige kim muğ-beçe-i bāde-fürüş
Min-i maḥmūrnu bir cām ile
7. Ey Nevāyī dime kim kılmasun ol ay ‘āşık
Ḥāzır ol imdi nitey ḥāzır olup çün kıldı

¹⁸² **Efsūn:** Arapça bir sözcük olup “olağanüstülük ortaya koyma hâli”nin adıdır. Divân şiirinde sevgili bir büyücüdür, efsūn yapar (Pala, 2004, s. 135).

Ve eyzan t̄abellahu şerāhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Tīġ-ı hicrānıġ kirip kōnġlūmni ġam-nāk iyledi
İçkeridin kögrekimni ser-be-ser çāk iyledi

180b

2. İyledi min zār-ı maġzūnnı belā vü cevır-keş
Ol ki dil-dārımmı mundaġ mest ü bī-bāk iyledi
3. Ĥüsn ara ol kim naşībiġ ħılmadı cüz pāk līk
Ĥāṭırım levḫini ġayrıġ naġşıdın pāk iyledi
4. Zār cismim lem’a-i ġüsnünġdin örtenmek ni taġġ
Çunki ‘ışġ ol birni ot bu birni ġāşāk iyledi
5. Dem urup gerdimni yitkür kūyige ey şubḫ-ı vaşl
Kim tenimni hecr-i bi-pāyān tonı ġāk iyledi
6. Ma‘rifet naḫlidin ol ‘ārif hemānā taptı ber
Kim tefekkür birle fehm-i māarefnāk iyledi

7. Nāşihā ol hüsndin kılmaz Nevāyī men'ini

Her kişi kim 'ışk etvārını idrāk iyledi

672

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. 'Işk ara kim kördi āyā nā-tüvānī min kibi

Bī-kesī āvāre-i bī-hānümānī min kibi

2. Yāt ile özdin şikeste-hātırı andağ ki min

Yār ile ağıyārdın āzürde-cānī min kibi

3. Hem vücūd iklīmidin yüz ğam körüp bolğan celā

Hem 'adem deştide bī-nām u nişānī min kibi

4. Tīşe birle kazdı tağ Ferhād u min tırnağ ile

İy köngül mişnet çikerde dime anı min kibi

5. Zūlm kılmak içre ger yok sin kibi āfāk ara

Zūlm çikmeklikde hem 'ālemde çanı min kibi

6. 'Ālem eholidin vefā köz tutma kim kim tutsa köz

Derd ü mişnetdin halāş olmas zamānī min kibi

7. İy ki bir mülk içre çiktiñg cevri ü vādī tapmadıñg
Tıñgri mülkidür barur bolsanğ kayanı min kibi

8. Ey Nevāyī yitse bir ildin beliyet başınğa
Başınğ çıkqıl ol ildin revānī min kibi

181a

9. Min kibi yüz bolmasa ğam yok ki kılğaç iltifāt
Şāh-ı Ğāzī luṭfi iyler her gedānı min kibi

673

Ve eyzan nevvera-'lahu kabrehu

Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lā tün/ Fā' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Yoktur endüh u melālet otığa ḥas min kibi
Bī-dil ü bī-çāre vü bīmār u bī-kes min kibi
2. Ey ki Mecnūn vaşfin ittiñg olmadı yār allıda
Min kılıp yüz cān fidā ol bolmağay bes min kibi
3. Dime pervāne köyer min dik ki sūz şem' üzredür
Ni üçün kim ol dağı ğam şāmı köymes min kibi
4. Türk encümğa didim ḥüsn içre sin yā ol füzün
Didi kim bolğay anğa yüz bende Çerkes min kibi

5. Kaşlarınğ yayığa kurbān kılğanı yıllar tilep
Tapmağay bir bu kühen ıāk-ı muķavves min kibi
6. Ey ki devr ili vefāsı yok diben āzürde-sin
Āşinālıǵnı alardın sin hem it bes min kibi
7. Ey Nevāyī ‘ışķını her kim yarutmaķ istese
Yir yüzinde tapmağay tutruķ üçün ĥas min kibi

674

Ve eyzan nevvera-l'lahu mirķadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Çun ilig birmes ki öpsem ol sitem-kār ilgini
Bir kişi ilgin öpey kim öpkey ol yār ilgini
2. Çun ayağı tofrağın öpkünçe tapman i‘tibār
Sunsa hem nā-geh öperge ni ĥadim bar ilgini
3. Cān satar-min ĥāk-i pāyınğğa nidin kim ehl-i bey‘
Tuttururlar satķuçı birle ĥarīdār ilgini
4. Zülfidin tañg yok Kelīmu’l-lāh dik iste ejdehā
Kim yed-i beyzādın iyleptür nümū-dār ilgini

5. Sorğalı kilse Mesîhim başıma dâmen-keşân
Ol itekdin kim ala-alğay bu bîmâr ilgini

181b

6. Dâğ u kandın bar durur ol kim açılmış lâle-zâr
Hecriñg eyyâmıda çiksenğ ‘âşık-ı zâr ilgini
7. Ey Nevâyî bil ki hicrân deştidin bolmas hâlâş
Seyr ara maţlûb eger tutmas taleb-kâr ilgini

675

Ve eyzan kıaddesa-l'lahu sirrehu

Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lâ tün/ Fâ' i lün

-v- -/v- -/v- -/v-

1. Hürde-bînler fehmi idrâk iylemes yâr ağızını
Hürde-i manî edâsı kıldı ızhâr ağızını
2. Nîş-i nüş-âlûd sançıp berg-i gül üzre arı
Kaş itip şîrîn lebin kıldı nümû-dâr ağızını
3. Nokta-i mevhûm ara kılsun taşavvur şukbe'î
Kim ki mefhûm iylemek ister anıñg tar ağızını
4. Çun ölüp-min za'fdın dem yok ki tapkay tîrelik
Koy ki kıoysun çihre közgüsige bu zâr ağızını

5. Zerre hürşîd içre kirse iyle kim bolğay nihân

Halkdın yaşurdı ol hürşîd-i ruhsâr ağzını

6. Koy ki öz ağzınğa koyay iy muğ-beçe

Yoksa küp ağzığa koy min zâr-ı bîmâr ağzını

7. Ey Nevâyî hecr otı şerhide çun sürdünğ hadîş¹⁸³

Örtediñ tekrâr iterde ehl-i güftâr ağzını

676

Ve eyzan gaferallahu lehu

Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lâ tün/ Fâ‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Çāk bolğaç köñglüm aldı şūhlar fi’l-hāl anı

Ġonçe dik kim evvel açılğaç üzer etfâl anı

2. Hejr ārā āğrıķ köñgül qalmış iki zülfünğ ara

Derd dik kim qapsamış her sarıdın bir dal anı

3. Bāğ-ı ruhsārınğdadur köñglüm kuşı kim kıldı şayd

Dām birle dāne yanğlığ zülf birle hāl anı

¹⁸³ **Hâdis:** Kelime anlamı “yok iken var olan”dır. Ayrıca “Hz. Peygamber’in kutsal söz ve fiilleri”ne de bu isim verilmektedir (Pala, 2004, s. 183).

4. Tüşkeli küyunğda könğlüm eylediñg tofrağğa pest
Tüşse ot bir yirge il qılğan kibi pāmāl anı

182a

5. Şüretiñdin ‘aql mecnūn bolğalı bir tıfl irür
Kim qılıptur mużtarib kağazda bir timşāl anı

6. Dehr-i dūn ni eyler ü nivçün ki qılmaydur qabūl
Ol ki dehr ehliğa muqbil eylemiş iqbāl anı

7. Ger Nevāyī devr ara bī-ħāl irür sāqī ni ğam
Kiltürür öz ħālığa bir cām-ı māl-ā-māl anı

677

Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lā tūn/ Fā‘ i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Hefte-i devr körmemiş-min ol büt-i çālākni
Ni ‘aceb ger örtese āhım yiti eflākni
2. Saldı tığ-ı fūrқatiñg bağrımgā andağ çāk kim
Bağrı bolğay çāk çāk ol kim körer ol çākni
3. Hecr oqı cānımgā artuğdur anğa bes bir şerer
Örtemek dūzah bile ya‘nī ni bir ħaşākni

182b

4. Atlanıbdur mest ü könglekçen çikip tığ-ı cefā

Tā ni ot salgay cihānga körgil ol bī-bākni

5. ‘Işq-ı ot birle köngül su birle közni kıldı pāk

Pāk menzillerde mihmān kılgalı ol pākni

6. Deyr ara devrān ğamıdın kaçmışam iy muğ-beçe

Bir muğāne cām ile şād iyle bu ğam-nākni

7. Bāde birle yuñg Nevāyī ğumar itse helāk

Bağlanğız tábütü üzre naḥl-i berg-i tākni

678

Ve eyzan ğaferallahu lehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Açmağay irdinğ cemāl-i ‘ālem-ārā kākī

Salmağay irdinğ barı ‘ālemde ğavğā

2. Çün cemālinğ cilvesi ‘ālemğa saldı rüste-ḥīz

Kılmağay irdi közüm anı temāşā kākī

3. Bolmağay irdi közüm otluğ yüzünğ körgeñ zamā

‘Işkınğ otı şu‘lesi köñglümde peydā kāşkī

4. Eylegeç ışkınğ belası zār köñglümni ħazīn

Ƙılmağay irdinğ min-i mahzūnga pervā

5. Tüşmegey irdi firīb-āmiz luṭfunğ bilmeyin

Nā-tüvān köñglümge vaşlınğdın temennā kāşkī

6. Luṭf ile köñglümni vaşlınğdın ṭama‘-kār eyleben

Ƙılmağay irdinğ yana zūlm āşikāra kāşkī

7. Bī-vefālīğ anğlağaç ‘ışkınğni köñglüm terk itip

Ƙılmağay irdinğ özin ‘ālemde rüsvā kāşkī

8. İmdi kim dīvāne vü rüsvā-yı ‘ālem bolmışam

Vaşl çün mümkin yoğ öltürgey bu sevdā

9. Ey Nevāyī bī-vefādur yār bes ni fāyide

Niçe kim disenğ eger yāhūd meger yā kāşkī

679

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

183a

1. Yārdın ayrılma kaytılmağı bilmes kişi
Bilse kim çün ayrılır kaytılma ayrılma kişi
2. Kimse ölse yārdın ayrılmağay yüz vāy kim
Ayrılurda beyle hicrān şiddetin bilmes kişi
3. Vaşlı qadrın bilmeyin öldüm ğam-ı hecrde vāy
Kim vişāl eyyāmı hecr endīşesin bilmes kişi
4. Hecr bīmidin ölüp-min sāqiyā tut cām kim
Kör ki mest olğan zemān Cemşīdni bilmes kişi
5. Yaşurun derdimni kılmay āşikār ölgüm durur
Āh kim ‘ālemde ehl-i derd tapılma kişi
6. Mindin irmes hecrdindür her taraf bāğrımda çāk
Yoksa tīğ-ı katl ile öz bāğrını tilmes kişi
7. Toydı cānıdın Nevāyī hecr ara tut ey ecel
Eyle mey kim çün içer tā haşr ayılma kişi

Ve eyzān nevvera-l'lahu kabrehu

Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lā tūn/ Fā' i lūn

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Bes ki könglümni felek mecruḥ u vīrān istegey
İsterem ölmekni andaḡ kim ölüg cān istegey
2. Fürkatıñg āşubıdın ister köngül qoymaq tügen
Kimse andaḡ kim yara men'ığa qalğan istegey
3. Heer kim cānım tiler her dem 'azāb eylep irür
Zālimī kim qıynap ildin naḡd-i pinhān istegey
4. Bolmasun 'āşıq minıñg dik kim körüp dil-dārını
Özgelerge mültefit her laḡza hicrān istegey
5. Veh niçe miḡnet taşın eḡfāldın yaḡdurḡalı
'Işḡ u şehr u kūy ara cismimni 'uryān istegey
6. Ol perī 'uşşākıḡa raḡm itse itsün uşbu bes
Kim mini dīvāne vü rüsvā-yı devrān iste

7. Oqlarınğdın ölgenimdin sonğra tapqay qatlı üçün
Tofraqımdın çarlı eger yüz qarn-peykān

183b

8. Qılsun āsān özlükidin bolsa her düşvārlıq
Her kişi devrān ğamı düşvārın āsān iste
9. Ey Nevāyī sin kibi maħrūm qalğay kim ki ol
‘Ālem eholidin vefā-yı ‘ahd u peymān istegey

681

Ve eyzān lehu

Me fā‘ i lün/Fe i lā tün/ Me fā‘ i lün/Fe i lün

v-v-/vv- -/v-v-/vv-(--)

1. Firāq eşkidin ey köz demī açıl bārī
Başımğa kim qadem urmuş nezāre qıl bārī
2. Kiliptür ol perī ey bī-şu‘ūr tilbe köngül
Kilip özünğge ni didür-min anğlağıl bārī
3. Cihān ħalāyıkı cevrünğdin öldi ey bed-mest
Bular teferrüciğa bir nefes ayıl bārī
4. ‘İyādetimğa mininğ ey Mesīħ çün kildinğ
Dem urmay olma revān nükteī digil bārī

5. Bu kim cihān ara rüsvā-min eylemen taḥsīn
Siniᅅg gamıngdın ölüp-min bu nev‘ bil bārī
6. Niçe uluska mey ü bizge zehr-i sākīdür
Didiᅅg ki mest-min er çın didiᅅg yanğıl bārī
7. Nevāyī ölgüsidür iltifātıᅅg azlığıdın
Çü körmegüᅅg yana bir katla közge il bārī

682

Ve eyzan tibbullahu (ᅅayyibe llahu) enfāsehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Gül imes her yan yüzüᅅg devride ārā kılgalı
Halka urmişlar cemālinᅅni temāşā kılgalı
2. ‘Ārıziᅅg çīn naqşı zülfünᅅg müşg her yan hāl irür
Hind ili kim Çiᅅga kilmiş müşg-i sevdā kılgalı
3. Yüz üze ağıziᅅg uğurlap naqd-ı dīn boldı nihān
Çikti ᅅatᅅıᅅg ᅅaylı şaf uğrını peydā kılgalı
4. Kılgalı ‘ışkıᅅıᅅni pinhān eylediᅅg köksümni çāk
Dime pinhān kılgalı kim āşikārā kılgalı

184a

5. Ey ki sürdünĝ kim kaçandın sin cünün āşübıda
Ol perī haylı ĝamı könglümde ĝavĝā kılgalı
6. Bādeĝa rehn eylegende ‘āfiyet destārını
Yırttım bir ĝüşesidin bāde-pālā kılgalı
7. Yol çıkarman tīre şāmımdın Nevāyī dik velī
Muntazırdur min hidāyet berķi bir çağılıĝalı

683

Ve eyzan t̄ābellahu şerāhu

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ey köngül vaşlıdın ol ay bizni nevmīd itmegey
Cānımızĝa fūrķat endūhını cāvīd itmegey
2. K̄asd-ı cān eylerde la‘liĝa tetebbu‘ kıлмаĝay
Köngül örter çağda ruhsārıĝa tāk̄līd itmegey
3. Vaşl ümmīdi bile ‘uşşākını kılganda şād
Ĝuşşalıĝ könglümni hecri birle tehdīd itmegey
4. Tüşte kördüm ‘arızın könglümni berķ-i ‘ışķ ile
Ol kadar germ itti kim tuş vaķtı hūrşīd itmegey

5. İtlerinĝ sınĝan sıfālı tüşkeç ilĝimĝe köngül
Ança fahr itti ki cāmı birle Cemşīd itmeĝey
6. Dürr-i vahdet tapmaĝay herĝiz fenā girdābıdın
Sālikī kim özni ĝarĝ-ı baĝr-ı tecrīd itmeĝey
7. Ança feryād itti muṭribler Nevāyī nazmıdın
Kim Uṭārid şı‘ridin çarĝ üzre nāhīd itmeĝey

684

Ve eyzan nevvera-'lahu mirkadehu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

-v- -/-v- -/-v- -/-v-

1. Sormanĝız eşkim suyn kim muttaşıl mu kilĝüsi
Tā köngül ‘ışĝ otıdın köyĝüsi ol su kilĝüsi
2. Zülfünĝe yitkeç köngül bī-hod yıĝıldı ‘ıṭrıdın
Bilmedim ol şāmĝa kirĝende uyĝu kilĝüsi
3. Tīre boldı lem‘a-ı peykānı ötkendin köngül
Çün ĝuyaş bargusı ‘ālemdin ĝaranĝu kilĝüsi

184b

4. Ḥaddin ötti ‘arızım körĝeç lebinĝ ḥandanlıĝı
Bilmedim bu za‘ferāndın munça küĝü kilĝüsi

5. Çıktı könğlümdin havās u ‘aql ışkıñg allıga
Çoysa yüz mülkige şāhī halk utru kilgüsi
6. Sākiyā tut mey ki özlük nākşıdın bolgum halāş
Her kaçan ilgimge ol raḥşende közgü kilgüsi
7. Ey Nevāyī olma her dem ol müsāfir yār için
Ġam yime kim yangusıdur tañgla ordu kilgüsi

685

Ve eyzan ‘afiyallahu ‘anhu

Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lā tün/ Fā‘ i lün

–v– –/–v– –/–v– –/–v–

1. Ehl-i dil allıda dil-dār iltifātı kemlīgi
Ança şa‘b irmes ki her nā-ehl ile hem-demlīgi
2. Ger uğurluğ irmes la‘linğ dağı cān naḳdidin
Pes nidür uğrı kibi peyveste kaçınğ ḥamlığı
3. Zülfi tārn tarta almas kimse könğlümdin ki yār
Berkrek cān riştesidin hem itinğ muḥkemlīgi
4. Eyle kim tün dūdını āhım perīşān iyledi
Tanğ yilidindür ki muğber sünbülünğ derhemlīgi

5. Her ni il könğlige hurremlıg mining könğlümge gam
Kim gamıngdın bolmış ol dīvānening hurremlıgı
6. Sākiyā mey bir ki derdim zāhir eyley mest olup
Kim içim qan eyledi iş sırrınıg mübhemliğı
7. Ger Nevāyī eyledi bed-mestliğı ey pīr-i deyr
Sin kerem kem qılmağıl kim köbtür anıng kemliğı

686

Ve eyzan gaferallahu zunūbehu

Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fe' i lā tūn/ Fe' i lūn

(Fā' i lā tūn)

—v— —/vv— —/vv— —/— v —

1. Barmağıl qahr ile bağrım itip qan imdi
Yā bu bī-dil sarı yā luğf sarı yan imdi

2. Oqlarıngdın köz ara köb tiken irdi qaçtıng
Kil ki qan yaşım anı qıldı gülistān imdi

185a

3. Qatldin köb mini qorqutmağıl ey mühlik 'ışq
Kim anı hecr qılıptur maŋga āsān imdi

4. Didi hicrān ara feryādınga yitküm bir kün

Ža‘fdın āh ki mümkin imes efġān imdi

5. Bildi maħmūrluġum tuttı ħadeħ sāķi-i devr

Şeh mini dik ki irür kāmıma devrān imdi

6. Bādedin kām-ı lebiġ bādesidin cān taptım

Sāķiyā yoġ turur ölsem daġı armān imdi

7. Ey Nevāyī dime terk eyle ki köbtür ġam-ı ışķ

Mın ki çıktım ġamını terk ni imkān imdi

Rubāiyyāt

1

Sübħān-Allāh ħāliķ u zü'l-mecd ü ‘alā

Kim andın irür tola ħalā birle melā

Ger mihr anıġ mişli diġeyler ‘uķalā

Mihr allıda zerre yanġlıġ olġay meşelā

2

Ve eyzan lehu

Nāmenᅅ ki tirigligimdin oldur maᅗlūb
Açıp okuᅅaç bir niçe lafz-ı mergūb
Kōb tolᅅanıp eᅅk iᅇre özümdin bardım

Ol nev‘ ki su iᅇiᅅe tūᅅkey mektūb

3

Ve lehu eyzan

185b

Gerdūn ūze bezm ūᅇün maᅗām eyledi tut
Ol bezmde ᅅurᅅīdni cām eyledi tut
Ol cām ile iᅅretni mūdām eyledi tut
Āᅅir demi yir ᅅuyı ᅅırām eyledi tut

Ve eyzan lehu

Kündüz körsenᅅ özünᅅni maᅗzūn ᅅadeᅅ iᅇ
Andaᅅ ki ᅅuyaaᅅ rūᅅen u mevzūn ᅅadeᅅ iᅇ
Ol dem ki ᅅuyaaᅅ battı ūafaᅅ-gūn ᅅadeᅅ iᅇ
Cāmiᅅni ᅅılıp niᅅük ki gerdūn ᅅadeᅅ iᅇ

5

Ve eyzan lehu

Gül vakti müyesser olsa gül-fâm kadeh

Andın song tutsa bir gül-endâm kadeh

Men' eylese barça ehl-i İslâm kadeh

Kâfir min eger kılmasam âşâm kadeh

6

Ve eyzan lehu

'Älem bar imiş Nevāyîyâ şür-engiz

'Älem dağı il baştın ayak reng-âmîz

'Işk ister imiş sini 'adem mışrı sarı

Barğıl ki irür yir tilegen yirde 'azîz

*Temmet-i'l kitāb(i) bi 'avn-i'llāhi'l mülk-i'l vehhāb-ı fî şuhūr-i sene 'aşra ve tis'amiye
el-hicreteyn i'l'hilāliyye*

2.2. Metnin Çevirisi

1a

Nevâî' nin Kitabı

Revân

116

805

233

34085

Topkapı Sarayı Tahrîr Komisyonu

Yastık

Ön sözler

Varak

1

12

184

2b

[(Bu) fakir kulun Allah (günahlarını) bağışlasın.]

Nevâî Divânı'nın tasarlanmış (resimli?) bu talik hat ile satır 15

3a

“Bizi bununla hidâyete erdiren Allah’a hamdolsun. Eğer Allah bizi hidâyete erdirmeseydi biz kurtuluşa eremezdik.”

1

1. Güzelliğinin görünmesi ne hoş(tur), güneş gibi meydandadır. Âlemin her zerresi yüzünün güneşine (parlaklığına) tutkundur.
2. Sabah ilk anlarındaki beyazlık, yüzünün ışığındandır; akşamın ilk anlarındaki karanlık (ise) saçının karasından meydana gelmiştir.
3. Güzelliğinin ortaya çıkması için suretleri (görünen şeyleri) var ederek, bu aynalarda onu -güzelliğini- isteyerek gösterdin.
4. Âşık, o güzellik tecelli ettiği için bütün mahlûklar içinde aşkının salâsını isteyerek haykırdı.
5. Benden başkası onu peri (olarak) kabul edemez. (Ben onu peri kabul ederek) adım çok zalim ve cahil olarak duyurdum.
6. Ben, hem sevgili hem de âşık olarak ona gayret kılıcı oldum da dünyanın süsü haline geldim demedim.
7. Nevâyî! Hakk’ın birliği, dedikodu ile anlaşılmaz. (Onu anlamak için) dilini kesip, canını fedâ eylesin.

2

Allah günahlarımı da bağışlasın.

1. İlahi! Yedi yüce gökkubbesi ile (bu yedi yüce gök kubbesinden başka) dokuz yüce felek de senin emrinde bulunurlar.
2. Güzel fikirli olan kimseler, senin yüz güzelliğinin önünde eğildi. (Sana) kavuşma fikri, bu fikre sahip olan halkı daha fazla birbirine yaklaştırıp yüceltti.
3. El değmemiş hayalinin her tarafta cilve ettiğini göstermek için, sen nazım incisinin elbisesini (daha) parlak bir hâle getirdi.

3b

4. Yeni ay, iki büklüm olup (hilâl şeklinde) senin ibadetine yöneldi. Atlas göğünden havaya musalla yapıp iki büklüm olup senin ibâdetine yöneldi.
5. Güneş senin kudretinle pençesi arasında altın dolu hâle geldi. Bu altınları (ışıkları) saçması için ona çok büyük kudret verdin.
6. Tekke içindeki “hu” sesleri, senin fikrini söylemektedir. Dünya ehli ise senin aşkının selâsı ile vaveylâ etmektedir.
7. İlahi! Nevâyî, deliler zümresine girdi. Madem onu Mecnûn yaptın, kendini de ona Leylâ kıl.

3

Allah, ona rahmet ve bağışlanma da (versin).

1. Ne güzeldir ki halka gizli olan sana âşikârdır. Gizli derdime devânı âşikâr et.
2. Ne derdini gönlümde koruyup saklamaya takat (var), ne sırrını ağzıma almaya kuvvet var.
3. Senin hayalin ile sevdalanınca, o hâlis misk kokusu aklımı perişan eyledi.
4. Canım, ayrılığında çırpındığı zaman, başıma gam dağından kayalar yağdı.
5. Ey put gibi olan güzel! Ey çabuk ve hızlı olan güzel! Ey gül yanaklı güzel! Merhamet, merhamet, merhamet, merhamet!
6. Âlem âhımın gecesinden karanlıktır. Güneş gibi olan yanağımı âleme aç.
7. Ey Nevâyî cân âşikâr ve sen gizlisin. Ne güzeldir ki halka gizli olan şey sana âşikârdır.

4

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Burak'ın gezintisi ne güzeldir, güneş ve şimşeye benzer. O, bu şimşek gezintisine benzeyen koşması ile feleği dahi mahveder.
2. Bu mekândan feleğe benzer bir adım atarak (onu) isteyerek mekânsız koydun.

4a

3. Söylenen, kavuşma sabahı değildi, yükselme akşamı idi. O akşam, şimşek nuru ile sabah rüzgârına benzerdi.
4. Kolun bir şimşek gibi aydınlattı, nefesin ise yel estirdi. (Onlar), tıpkı gökyüzündeki Musa ve İsâ gibiydi.
5. Şüphesiz Cebrâil (o) gezintide (geride) kaldı, yolculuğun sonuna ulaşamadı.
6. Melekler o kutsal alanda gizlenmediler. Hakk'ın dostluğunu kazanmış er kişiler ve halvete çekilmiş kadınlar (da) o şekildedir.
7. Nevâyî, fazla bozulana iyilikle bakıp onun bozukluğunu göz ucu ile bir saysın.

5

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ey gönül alan, ey âşıklığın peygamberler silsilesi! Sensin onlara Peygamber, canlar feda olsun (sana) hoş geldin, merhaba!
2. Bazen kutlu başından gitmeyen bulut gölgesi (olur), bazen de felek gibi giden merkebine yetişemeyen saba habercisi (olur).
3. Kavuşma akşamını bulmayana sabah vakti doğru bir vakittir. (O vakit), güneş pençesi ile sırrını ortaya döker.
4. Eşiğini öpüp yüz koyayım diyerek toprak olmuşum. Hâlime acıyarak bu sıkıntımı boşa çıkarma.
5. Feleğin arslanı o kişiye boynu bağlı it olacaktır ki eşiğin itlerini kendine akraba etsin.
6. Örnek Peygamberin ailesi yardım etmeseydi beşlik, yani beş hazine kolay olmayacaktı.
7. Ey Nevâyî! Derdinin çaresini kılacak o Peygamber, hem Emin hem Mustafa; hem de seçilmiştir.

6.

D. K

1. Ey ilkbahar yanağının sabahına iç açan hava! Ondan –yanağından- gül ve bülbül yüz yaprak ile bin ahenk bulur.

2. Mahallenin bitkisi, Tuba ve Sidretü'l-Münteha'nın şahıdır. Çünkü, âşıklar gözyaşı ve acıdan her zaman su ve hava (gibi gıda) bulur.
3. Ayrılığın zehrinden hangi âşık kederlendi ise (senin) kavuşma işretin (ona) ulaşmazsa İsâ (dahi) ona çâre olamaz.
4. (Sen), herkesin isteklerini yerine getirensin. Güneş şikâyetini kıldığında dert ve ayrılık gamından iki şahid getirmişim.
5. (Sen) kabullenmeden yeni bir şey getirmenin imkânı yok(tur). (Allah'ım), lütfundan (herkesçe) kabul göreni reddetmek (hiç) revâ olur mu?
6. Aşırı sofu, gönlünün yalnızlığını yabancı isteklerden temizle. Sana lazım olan, gönlüne dünyadan el çektirmektir.
7. Nevâyî, sevgili candan ve cilveli olmalı dersin önce gönül aynasından dünyevi işlerin nakşını yok et.

7

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Aşk derdi ve belâsını dünyaya ilan ettiğinde ilk olarak evsiz barksız (olan) beni (herkese) duyurdu.

4b

2. Ben on hisseden dokuz yarım hisseyi aldım, yarım hisse kaldı ki onu (da) insan ve hayvana verdi.
3. Onun yarısını bütün yaratıklar topluluğu aldı, yarısını yine güçlüye ikrâm etti.
4. Bu kuvvetsiz onu candan kabul ederek (itirazdan) kaçtı; onu her tarafa ilân ettiler.
5. Gönül, dert ve bela isteklisidir, felek (ona) ulaşarak bin afet de ona ikrâm etti.
6. Feryat ile halka kadeh tutup dönen saki, (dönüşünü) tamamlayarak bana bütün kanı ikrâm etti.
7. Ey Nevâyî! Sana her güzellik mümkündür, yâr sıkıntı ateşini ben (gibi) fenâyâ ikrâm etti.

1. Ey sâki! Şarap kadehi ve gül renkli şarabın yansıması bana hayat değeridir.
2. Dönen lacivert renkli kadehten kıvılcık renkli şarap koydu. Kıvılcık renkli şarabı, lacivert renkli kadehe koy.
3. Bir zaman sarhoş olup gençlik günlerini ganimet olarak al ki günler geçtikçe yiğitlik de ansızın geçmektedir.

4b

4. Sözü geçenler olmasa sakinin akli hep içkide ve sarhoşlukta olur. Dünyada hem dünyaya rezil olur hem de şarap tortusu (içerek dünyada) meşhur olur.
5. İyi ve güzel dostların yararından bir an olsun ayrılma. Zira sonu kötü olan dünyanın sonu ayrılık ile olur.
6. Dünya işretinin arzusuyla kibirlenme Nevâyî ki, mutsuzluğun zehri ondan (başka) arzuya değmesin.

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. (O), bağlılık göstermeyip her ne eziyet ederse (etsin) ben katlanırım. Başkalarına ne kadar vefa gösterirse ben bu eziyete de katlanırım.
2. Eğer başkasına söz verip bağlılık gösterdiysen (bu), ben hastaya eziyettir. Her zaman bağlılık gösterdiğini başkasını bilmez.
3. Süre tanıyarak vücudumdan zayıflığın gitmesini sağladın. Sözlerin, sanki gönlüme gönül şenliği veren ayet (gibi) idi.
4. Başının misk kokusu sürülmüş saçı, yanağının güneşi (ile) boyunun gölgesi yere düşmüş(tür.)
5. Kıvrak zekâlıları, ağızları kapalı olsa da sonsuz ince manaları (barındıran) kaşları anlatır.
6. Ey sâki! Bize kederi bırak (bizden) neşeyi al ki ölüm, her işi temiz eder; (bize) karanlık yeter!
7. Ey Nevâyî! (O), canını alacağım dese tasalanma. Bunu bile yapsa yeterlidir, cana minnet(tir.)

10

1. Ey görünüşleri düzenlemeye mimar olan kişi! (Senin) sanatla yaptığın eserin ölümlü(dür), fakat sanat eserini meydana getiren (sen)de yokluk kaybolmuş(tur.)
2. Rabbine az da olsa tesbih ve zikir nidası çekmeden (gelen) insan, lütuf günü: -o pişmanlık gecesi- “(biz) her zaman Rabbimize zulmettik” diyerek (feryat eder).
3. (İnsan), Allah’a her az şükrettiğinde dilsiz olacaktır. Çünkü insan, yaratılmışların en hayırlısı (olarak) orada –yeryüzünde- övülmüştür.
4. İnsanoğlu, güneş dergâhının toprağındaki gök beşikte çocukluk arkadaşı yedi baba ve dört ana ile çocuk olduğundan habersizdir.
5. Yoksul akrabalık ister, zengin ise ibadetini kaybettiğinde ayrılık ateşiyle ne fakirlik ne zenginlik ister.
6. Kavuşma zamanında eğlence ve şenlik hoştur, beğenilir. Sensiz bana tende üzüntü canda (ise) işkence olur.
7. Aşkında bir delilik, şiddetli arzunda ise bir bilgelik vardır. Başkalarından vazgeçirip kendine tanıdık (hâle getirir).
8. Suç ve günahlardan geçirip korkutarak yüze getirme. Uysal lâle, eğer zina kılmışsa kadeh tutar.
9. Nevâyî^yi aşkın kimsesizliğinde çerçöp gibi yaktığın için (bari) cehennemde onu çok fazla yakıp kavurma.

11

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

5a

1. Ey güzel! Ayrılığının gamında servi boya, lâle yanağa, gümüş gibi tene sabrım ve çarem kalmadı.
2. Mutluluk yıldızı sende doğmuştur. (Ona) sanki güneş baba ve tütün ay (dumanlı ay) ana olmuştur.
3. Dünyanın dönüşü ile tam seyri senin içindir ve ayrıca meleklerin zikrini işitsen bu sesler de seni övmek içindir.

4. Ey felek! Aşkın şarabına öyle susamışım ki sunulan kadehte talih şarabı (dahi) olsa azıp da onu içmem.
5. Bana aşk sıkıntılarını terk etmeyi buyurma ki o ağırlı işkence (benim için) sağlık sebebidir.
6. Tekkede şeyh kendini göstermez olur, yokluk dünyası ve meyhaneci çırağının görünmesi (ise) ne hoştur.
7. Ey Nevâyî! Sâkî, hepsine kerâmet kadehi tuttuğu için bize yokluk kâsesinden (başkası düşmedi).
8. Dudaklarının üstünde yeni belirmiş tüy (olan), gül endamlı bir (servi) boylu güzel... Öylesine hoşnut olduğumuz bir Allah dostu...

12

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Sevgilinin gezip dolaştığı yerden hafif rüzgâr esti. (Bedenimi) yaprak ve samankapan gibi (savurdu).
2. Bu derin ki göğsümü parçaladı da parçalanmış (göğüs) gömleğimden (kendisine) elbise yaptı.
3. İki kez bağışlandığımdan (dolayı) yüreğimin yarası (şifa) buldu. (Ya) güzel kokusundan mahrum kalsaydım? Eyvahlar olsun (ben bundan) korkarım.
4. Aşkında başıma kılıç yağarsa eğer ben (korkar da) çekinirsem başım olmasın.
5. Yazık! O çocuk canım ile oynar, onun hafif rüzgârı ise gereken neşeyi getirir.
6. Ey Nevâyî! Derviş hırkasına yetinmedim bir nakış işledim de şeyhlik hırkası yaptım.

13

D. K

1. Yüz bin dünya, acaba hangi kudretinden ortaya çıktı? Yüz bin dünya olmasaydı mülküne ne gibi eksiklik gelirdi?
2. (Sahip olduğun) büyüklük ve ululuk ne kadar sonsuzdur ki yüz bin dünya gizli veya açık olsa (senin büyüklüğün her zaman) aynıdır.
3. Hem başlangıcı hem de sonu olmayansın. (Varlığının), ne başı ne de sonu meydana gelir; onun başlangıcını da sonunu da ortaya çıkarmak (zordur).
4. İki varlık içinde yokluk ve bekâ ortaya çıkacaksa (bu), senin isteğin ve takdir etmenle gerçekleşir.

5. Hem felek hem de yıldızlar güçsüzdür, zayıflıklıktan hareket edemezler. Yıldızların ve feleklerin görünür olması senin vesilen iledir.
6. Anneler ve babalar kudretinden bahane oldu, yoksa (bu âlemde) ne ataya ne de anaya rastlanırdı.
7. Deniz kadar (sonsuz) maden kuyusu da olsa senden (izin olmadan) âşikâr olmaz. Paha biçilemeyecek kadar kıymetli kıvılcık taşı ve incileri almak mümkün olmaz.
8. Binlerce suçtan (dolayı) yüz hata dağı meydana çıkacak olsa, rahmet denizinin dalgası vur(ur)sa (o dağdaki) ot dahi görünmez.
9. Nevâyî'nin dili, ona minnettarlığını söylediğinde şükürün gül bahçesinde daima yüz (şükür) nağmesi ortaya çıkar.

14

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

5b

1. Ay gibi yüzünün insanın ve canın aynasında görünmesi ile olgun insanın ilk defa ortaya çıkışı (gerçekleşmiş) olur.
2. Dudağının şerbetinden lezzet bulmasa da canlılık çeşmesinin bir hayat vericiliği yeterlidir.
3. Kenan ilindeki Yusuf'un güzelliğinden bir ışık düşmeseydi dünya nasıl güzelliğin ateşinden tutuşurdu?
4. Güneşinden kulluğa bir ışık düşmese, Hz. Musa'nın gömleği dünyada şüphesiz (bu kadar) parlamazdı.
5. Lütfunun bahçesinden çimenliğe rüzgâr esmeden, bu bahçede(ki) bağın bülbülü güle şaşkın oldu.
6. Gül bahçesi, mümkünlüğün güzel kokusundan bereketlenmeseydi, bu güzel kokunun vücudu süslemesi mümkün değildi.
7. Nevâyî'yi çekerek cömertlik denizine gönder. Zira o, isyan şarabının denizinde boğulmuştur.

D. K

1. Dünyada, yüzünün aynasından (dolayı) yüz mutluluk ışığı ortaya (çıkıştır). Güneş ondan oluşmuştur; Güneş'te onun (yansımasından) binlerce küçük parça gizli(dir).
2. Hz.İsâ'nın ölüleri diriltten nefesinden dahi (bu) hastaya şifâ olmaz (iken), (ruhum) senin mahallenin rüzgârına kendini salarak (ondan) can buldu.
3. Varlık yüzeyinin kabı başından sonuna kadar dolmaz. Çünkü onun ne başlangıcı ne de sonu bellidir.
4. Sen, mum ve gülde tecelli edince, kelebek ile bülbülden biri yandı diğerine de yüz dert ile belâ musallat oldu.
5. (Nice) Ferhat, Şirin diye (öldü). Nice Mecnûn, binbir zorlukla Leylâ'yı bulup mezar oldu.
6. Görünmek isteyerek (bu) isimlere aşk ve güzellik gösterdin, (ancak aşk ve güzellikten) güçsüzlük harmanı ve eziyet şimşeği ortaya çıktı.
7. Her biri kâfi geldi sana ki (onlar) benliğin çölünü aştı. Sonsuzluk isteyen kişinin önce yok olması gerek.
8. Gönlümdeki ihtiyacı sana anlatmaya gerek yok. Zira halkın gönlündeki gizliler sana aşikâr olur.
9. Nevâyî! Devrinin gül bahçesine lütuf yağmurunu yağdır. Orada güle yaprak, bülbüle nağme bitmesin.

D. K

1. Ey iyilik ve ihsanı halkın arzusuna uygun kılarak, vücuduna varlığı ve yokluğu birlikte şahitlik ettiren!
2. Pek çok insan, türlü kargaşalardan mezar olur da güç kaybetmez. (Ta) mezardan (tut) göklerin tabiatında(n) parçalar kopar (da buna şahitlik eder).
3. Yaratılmışları bir fidan gibi değil yüz bin (zerre)den (oluşan) güneş misali göğe (doğru) sırmalı kumaştan bayrak çekti.
4. Ey İsâ, (eğer) yolunun tozu sürme gibi olup yarasa körlüğünde (kalan bana) devâ olup yetişmese canımı aciz eyler.

5. İyilikle yaklaşıp (insanlara) merhamet eden Allah'a iman etmeyen, zorda kaldığında dile düşüp takva (bir kişi) olur.
6. Doğudan Batıya varıp bir soluk (almak) isteyen ki gayret kadehi ile o kadeh(e) lâyük olur.
7. Her kuş, kavuşma bahçesine niyetlendi fakat (içindeki) heves kavuşmak (için) yeterli gelmedi.
8. Zâtından başka kimseye teşbih olmaz (O, kendinden başka kimseye benzemez). Çünkü Allah'tan başka kimse kendisine yardımcı olmadı.
9. Ya Rab! Nasip eyle(r isen) o yaprağı Nevâyî bulacaktır. Birlik bağının gülü yaprağa, bülbülü (ise) ahenge (kavuşacak).

17

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Ya Rab, (var) olan canımdaki ruhum viran olmuş (ve) bedenden ayrılmıştır. Ruhum canımdan ayrılmış (ama) sen onun (yanından) ayrılmama.
2. Hem varım hem yokum. Ayrılısam da (farketmez). Çünkü şarabı da dert vericidir. Ayrılığı düşünerek birisi olmazsa (diye) tasalanmam.
3. Can karşılığında gerçek iman cevherini gönlüme sal. Candan ayrı tut ancak imândan ayrı tutma.
4. Ev barktan ayrılıp toprak içine hapsettiğinde, (benim gibi) evsiz ve başıboştan gayrısına iyilik etme.
5. Kıyamet kavgasının gürültüsünde asiliğime merhamet eyle. Lütfun ile (elimi) tutup isyankârlardan (ayrı) kıl.
6. Gerçi aşkın kâfiri olarak Müslümanlar içinde yenik düştüm. O zaman (geldiğinde) kâfir Müslümandan ayrı olacaktır.
7. Kurtuluşa ermek istersen (kendini) küle çevir. Bir ateş yakarak bu harlanan ah(lar)dan kurtul.

6a

8. Cenneti isteyenler Kevser, Tuba, (cennet) köşkü, huriler ve Rıdvan'dan başka (bir şey için) ibadet etmezler.
9. Ya Rab! Nevâyî'ye tüm (bunlardan) başka kavuşmayı nasip et. Onu bundan bunu ondan ayrı bırakma.

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Gül üzerinde yazı yazarak yanaktaki beni ortaya çıkardın. (Bu ise) bana can sayfasında yüz keder yazısı ortaya çıkardı.
2. Gönlümdeki yaralar derdin tadını aldırdı. Akçe olmadan bolluk içinde olup rahat etmek insanlara mümkün değildir.
3. Şafak renkli yüz ve hilâle benzeyen bir kaş ile göründün. (Sen) ortaya (çıktığın için) gözüm kanlandı, boyum (ise) eğildi.
4. Görünüşü yüceldiğinde o sevgililer görünmez olur. O güzel ortaya çıkınca (diğer) güzeller(in) hepsi hayrete düşer.
5. Çünkü o peri (gibi sevgili) âşıklar arasında güzelliğiyle nazlanır. (Bu güzel), yüzünü gizlenmediği zamanlarda ben mecnûn olurum.
6. Aşk çölü ne öldürücü vadi imiş! Kişi, buraya ayak bastığında (orası) mutlaka göz(ün)e yokluk ülkesi olur.
7. Ağlayarak (sızlanmayı) bırakın! Zira gönlümün tozu halen havadadır, birdenbire nem ortaya çıkarsa (gönlümdeki) tozu önler.
8. Ey sâkî, ayrılıktan (dolayı) sel gibi şarap akıt. Gönül çölünde dert ve gam kervanı ortaya çıkmıştır.
9. Ey peri, Nevâyi'yi niçin kovdun? Bir zaman bekle zira o, daima Mecnûn (gibidir) (şimdi kayıp) olup çöl tarafından ortaya çıkar.

D. K

1. Ay nasıl ki denizde inciye gizleyerek korursa o da aşkın cevherini insan(lar) arasında gizleyerek (korur).
2. Çünkü insanı bu cevher ile nasiplendirerek melekler topluluğu ile can arasında üstün kıldı.
3. İsimleri öğreterek (ona) şerefli bir yer verdi. Taht ve itibar (vererek) cennet bahçesinde güzel vakit geçirme(sini sağladı).
4. Fakat taht sahibine düşmandan kaçış olmayacaktır, O vekil ile şeytan arasında düşmanlık salınacaktır.

5. (Şeytan Allah'ın) mülkünden atılıp (dışlanınca Allah'ın kendisine) hilesinden asırlar (boyu sürecek), akıl çelecek ve aldatabilecek bir fırsatta(n) hisse istedi.
6. Ayrılık zamanları her zaman gurbet, yalnızlık, hüznülük ve özlem ile yüz bin belâ içine salar.
7. Çünkü dünya böyledir; reddettikten sonra tekrar kabul eder de meşhur üzüntüler kulübesine (tekrar dönersin).
8. Bu kabulleniş ve inkâr edişin sebebinin kimse anlayamaz. İnsanoğlu (darlık) içine düşmeden iyilik edilmez.
9. Ey Nevâyî! Nihâyetinde sen de (bir) kulsun, kulluğunu iyi bil. Bu meydanda düşüncenin gösterişliliğine dolaşma (aldanma).

20

D. K

1. Ay gibi yüzünün insanın ve canın aynasında görünmesi ile olgun insanın ilk defa ortaya çıkışı (gerçekleşmiş) olur.
2. Dudağının şerbetinden lezzet bulmasa da canlılık çeşmesinin bir hayat vericiliği yeterlidir.
3. Kenan ilindeki Yusuf'un güzelliğinden bir ışık düşmeseydi güzelliğin ateşinden dünya nasıl tutuşurdu?
4. Güneşinden kulluğa bir ışık düşerse Hz. Musa'nın gömleği dünyada şüphesiz (bu kadar) parlamazdı.
5. Lütfunun bahçesinden çimenliğe rüzgâr esmeden, bu bahçede(ki) bağıın bülbülü güle şaşkın oldu.
6. Gül bahçesi mümkünlüğün güzel kokusundan bereketlenmeseydi, bu güzel kokunun vücudu süslemesi mümkün değildi.
7. Nevâyî'yi çekerek cömertlik denizine gönder. Zira o, isyan şarabının denizinde boğulmuştur.

21

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Gözümünden yaş tükenmesi ve kan ortaya çıkmasıyla birlikte yürekten (de) belirti (veren) parçalar ortaya çıkar.

2. Sık sık delirmeme şaşırma. Zira o peri zaman zaman gözüme görünür.

6b

3. İyiler güzelliğin yıldızlarıdır. Yazık ki zamanı (gelip) yüzünü (gösterdiğinde) güneş ansızın ortaya çıkar.
4. Falcı, talih yıldızımı bırak. Çünkü bu gün, (benim) ahımdan ne yıldız ve ne gökyüzü olacaktır.
5. O kadar çaresizdir ki feryadından (bu çaresizliği) anlaşılır. Fakat görünürde veli gibidir, güçsüz değildir.
6. Bu nasıl bir yoldur ki ne kadar kervan ulaştı (ise), (bunların) birisinden ne iz ne belirti kaldı.
7. Kim ki örtü içinde değildir o eşik ortada olur, Nevâyî (ise) onun dergâhında onun gibi oldu.

22

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Taze gül yaprağı üzerine yemyeşil (şekilde) belirmişsin. Sanki gün yüzünden etkilenip de pas tutmuşsun.
2. (Yüreğim), sıkıntının gözyaşından gül yaprağı üzerinde yüzen su gibi darmadağın olur.
3. Bedenimden kanı(m) akınca okun ucunun girdiği yer belli oldu. Gül dökülüp ortadan kaybolursa da dalı üzerinde tohumu daima görünür.
4. Can ipliği gibi belin gözlere görünmediğinden dolayı beline güzellik (amacıyla) kuşak sardın.
5. Yüzünü (ve) o saçının siyahlığını görmez(sem) öldürücü akşamıma bir an olsun sabah olmaz.
6. Ey sâkî! Gönlüm, dünya derdinden (dolayı) daralır. Gönül ferahlığı için bir şarap kadehi sunacak mısın?
7. Nevâyî'nin (şeker) kamışı (gibi tatlı) kaleminde can şırası gizlidir. Her ne vakit bir olay meydana gelse bu tür (bir) şeker meydana çıkar.

D. K

1. Ey Allah'ım! Doğru yoldan sapana kılavuz ol, nesnelere ve aynalar(da ona) yüzünü göster.
2. Ona hediye (olarak) bağışlanma yeterlidir. Bahşış isteyenlere senden hediyeler (gereklidir).
3. Bir tutsak ki zikrini (sana) sunar. Sen (ise) kurtuluş(u için ona) yüz bin hediye (verirsin).
4. Kudretin, felek üzerinde daire(ler hâlinde) belirdi. Onda, dünya hazinesi gibi yüz bin köşe (mevcuttur).
5. Dünya yerinde geçen meselelerin telâfisi, sen kaza etmeden mümkün olmaz.
6. Senin büyüklüğün dergâhında sultanlar ve hükümdarlar mutlaka eşittir.
7. Bu Nevâyî'yi suçlu ve isyankâr sanmayın! "Acaba koyun mu ya da büyük siyah karga mıdır?" (diye hakkında konuşmayın).
8. Allah'ım! İnsanın kendisinde Mesihlik olmadığı(ndan dolayı) kendi seçimini (tamamen) ona bırakmayacaksın.
9. (Ey Allah'ım!) Sen, günahları affedensin ve suçları örtensin. Kudretliliğin (ile) insanları hayırlara yöneltirsin.

D. K

1. Ey Allah'ım, ey Tanrım, ey padişahım! (Başkasına) gizli (olan), sana açık ve meydandadır.
2. Çok sabreden sûret ile görünsen, Nemrut'a yüz bin dost gibi görünürsün.
3. Ne zaman mülkün esaslarını göstersen, İskender'in Keykubat'a yenilmesi(ne benzer bir durum) ortaya çıkar.
4. Yolun helâk eden bir taş (olan) kırmızı yakut(tandır). Eşiğinin karanlık tozu (ise) katkısız misk(tir).
5. Karanlık dünyada talih Sühâ yıldızı olsa, dünyada(ki) aydınlığı da güneş gibi (olur).
6. Nevâyî nefsin karanlığına kalmışsın, Hızır vasıtası olmadan çıkmak (çok) zordur.

7. Kıyamette günahını affettirmek için Resulünü Allah'a şefaatçi kıl.

25

Allah ondan razı olsun.

1. Süslü elbise o gümüş tenli güzel(i) kara eylemiştir. Parlak ay, gece karanlığı ile giyinmiş gibi kara(dır).

7a

2. O peri gibi çılgın güzel, çıplak tenimi küçük çocuklar gibi taşıyarak baştan başa siyah(kara) kıldı.
3. Ayrılıkta gözlerimden kara gözyaşı damlaları aktı. Şüphesiz ben talihsizim ve bu yüzden de yıldız (dahi) bana karadır.
4. Keşke gözümün bebeğini delip (içine) baksanız! (Sevgili), şarap misali olan benini karartıp amber (niyetine) koymuştur.
5. Aşk yüceltiği vakit gönle hiç karanlık yoktur. Öyle ki alevi sönünce kor (da) kara olur.
6. Ey şeriat bilgini! İçini, dünyevi maddelerden temizle. Ne zamana kadar hile ve düzen ile defteri(ni) karartacaksın?
7. Nevâyî'nin kulübesi ahının dumanından kararmamıştır. (Onun) evini bir peri yüzlü güzel karartmıştır.

26

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Çocukların taşı bedenimi baştan başa kararttı. (Bedenim), o sebeple yüce şehir Mekke'nin çevresi gibi siyahla kaplandı.
2. Yüzümün (niçin) kızıl veya gümüş renginde olduğunu anlayın. (Kızıllığı akıttığım kanlı) yaşandır. Bedenimin kara veya göğermiş olması ise (atılan) taşlardan (dolayı)dır.
3. Akıl gönlün levhasına benzer, yaz deme. Zira ona aşk yarası koydum, muhakkak ki yara o (levha) kısımdadır.
4. Güneş'in pençesi güya Güneş (gerçekleştirmiş), dünyayı karartmıştır. (Ona) ilk olarak peri yüzlü bir huri takılmıştır.

5. Ahımın dumanı (bir türlü) dinmez. Döşek, inleyen bedenimin ateşinden (dolayı) (üzerine) alev düşmüş de yanmış gibi olur.
6. İsyanda, karanlıklar dışında ömür yoktur. İskender, hayat suyu arzuladığı için kara rüzgârı buldu.
7. Nevâyî'nin aşkıta olgunlaştığını yazdılar. Ancak onu âşıklar arasında kara ad (ile) şereflendirmiş oldular.

27

1. Ya Rabbi! Beden ile ruh arasında ayrılık düşeceği o vakit, o hazine ile bu viran arasında ayrılık töreni ortaya çıkaracaksın.
2. O şiddetli gürültülü törende beden toprağının her tozunu bir bir, kısım kısım bu dönen gök kubbeye savuracaksın.
3. Unsurlar her tarafa öyle savrulacak ki bu mahrumiyet vadisinde birbirinden bir iz bulunamayacaktır.
4. Bir araya gelen cisimler, o şekilde dağılır ki sonra akıl bunları bir araya getirmeye imkân bulamaz.
5. Can ile beden arasında ayrılık karışıklığı düşecektir. (Bari) can ile imân arasında ayrılık düşkünlüğü salma.
6. Eğer parçalarım birbirinden ayrıl(ır)sa merhamet eyleyerek beni o ayrılık vadisinde gamlı (şekilde) yalnız bırakma.
7. İsyân tufanım feleğe kadar dalga çeker. Tufanımda Nuh gemiye lider olursa bundan ne üzüntü (duyulur).
8. O Habibini (peygamberini) benim şefaatchim kıl. Çünkü bu sonsuz denizde yüz binlerce kişi Nuh'a muhtaçtır.
9. Ey Nevâyî! O yüce yaradılışlı kimseler arasında tanınmak istiyorsan fakr ehline canını toprak eyle.

28

D. K

1. Ay(yüzlü) sevgilinin gül yanağı (süs) olup dünyayı (süsler). Yanak üzerindeki saçın (ise) gül üzerine saf amber(dir).
2. Gönülleri süsleyen o güzellik, gönül ferahlatan konuşması ile Hz. İsa'yı (dahi) dilsiz ederek güneşini kararttı.

3. Sümbül kkln ile gl yaprağı yüzünden (dolayı) divaneyim; gece gündüz büyülenmiş (gibiyim.)
4. O yerde uçarak tecelli olsan ve aydınlık getirsen, o aydınlık ki cennet ülkesinin kuşlarına g verir.
5. Ele yara olarak görünenin sende merhemi vardır. Halka apaçık şiddet ederek (onlara) dost gibi göründün.
6. Sert taşı dudağına ulaşarak (onu) parçalamıştır. Sert taş oradan kaybolup lal taşı değer kazanmıştır.
7. Nevy hikyesinin doğruluğunu daha yeni anladı. (O şimdi) mesken (olarak) ne Mekke-i Mükerreme'yi ne de Buhara'yı diler.

29

7b

1. ıldırımış gönlümün sınırsız yarası, çıplak bedende o hlde dir ki (gönlüm), harap olmuş deliler arasında yer alır.
2. Bu dudaktan (ıkan) ince manalı sözler tıpkı Hz.İs'ın canlılık çeşmesinde(n hayat vermesi gibi) ly hemen diriltir.
3. Dudağına baksan ayn harfi yazılmış gibidir. O gülen dudağa şaşkınlığımdan göz(m) dikmişim.
4. Kan damlasının rengini o temren (sevgilinin kirpiği) arasında kim görse, "Su damlası içine gl yaprağı(nın rengi) yansımıştır." der.
5. Boyunu hatırladığımda dimdik elifler gönlümü keser. Canıma, o elif (gibi) dik (oklar) (dikilecektir).
6. Canım, her derde deva olan sevgilime feda olsun. Tüm yaratılanlar arasında en seçkin insan sensin.
7. Ey Nevy, sahip olduğun dertlerinden ölmeyi istemiyorsan (içinde bulunduğun) dertli hllerin iniltisiyle şiir yazarak (derdini) açıklama.

30

D. K

1. Ey can! Gönlünde kavuşma şarabı için (duyduğun) arzu, ayrılık ateşindeki can (için) beyhude istektir.

2. Canımda, kavuşmayı dilemekten huzur kalmamıştır. Bu kederli can, (onda) dinlenme arzusu bulmuştur.
3. Kavuşma meclisinde sersemlikten susamış (hâlde olan) bana gece gündüz (demeden) sarhoşların elinden bir kadeh iste.
4. Sabırsız âşıklara arkadaşlık yapmaya ve onların ardınca bir gam isteğiyle vurulmaya gücüm yok.
5. Kim ki o yersiz korku ve arzu arasında kendini giydirmiştir, (o kişi) gerçekler ile kuruntuları temenni kılmamıştır.
6. Sıkıntı (ile) huzuruna gelirim, bana merhamet et. Zira padişaktan da böyle kullarına az iyilik etmesi beklenmez.
7. Aşk çölüne girmek garip değildir. Ben, Kâbe'ye kavuşma (arzusu ile) ihram giyme arzusuna bağlanmışım.
8. (Ben) hâlimi söylemeyi bilmem, cömert göstererek (bana) merhamet eyle. Son çare (olarak) mahallenin tarafına (yönelmek) istedim.
9. Karanlığı ve aydınlığı Nevâyî ne yapsın? Ona yüz ve zülûf gerektir; sabah akşam onun gönlündeki istek budur.

D. K

1. Ey gönül alan, ey âşıklığın peygamberler silsilesi! Sensin onlara Peygamber, canlar (sana) feda olsun hoş geldin, merhaba!
2. Bazen kutlu başından gitmeyen bulut gölgesi, bazen felek gibi giden merkebine yetişemeyen ulak saba (eşlik eder).
3. Kavuşma akşamını bulamayana sabah vakti doğru bir vakittir. (O vakit), güneşin pençesi ile sırrımı ortaya döker.
4. Eşiğini öpüp yüz koyayım diyerek toprak olmuşum. Hâlime acıyarak bu sıkıntımı boşa çıkarma.
5. Feleğin arslanı (olan) o kişiye boynu bağlı it gibi kıl ki, eşiğin itlerini kendine akraba bulsun.
6. Örnek Peygamberin ailesi yardım etmeseydi beşlik, yani beş hazine kolay olmayacaktı.
7. Ey Nevâyî! Derdinin çaresini kılacak o Peygamberdir ki hem Emin, hem Mustafa, hem seçilmiştir.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Rakip, o gül bahçesi ve gül harmanına girdiği zaman ben, harmandaki dikenler(in) arasında çırpınırım.
2. Bin belâ içinde ölsem şaşılır mı, (ben bu şekilde) canı(n değerini) anlarım. O (öyle) bir zamandır ki sevgiliyi rakipler arasında görürüm.
3. Lacivert rastık ile süslü kaşların, gül bahçesinde görünen iki tavus (gibidir).
4. Saçından (oluşan) iman ipi küfre bedeldir. Meryem'in iplikten kuşağı denk düşse ateş sahipleri –cehenneme girenler- (gibi) olursun.
5. Zayıf bedenimde beliren yaraları ne yapayım? Saçların karalığını yaraların karartısından anla.
6. Sel gibi suya gül yaprakları (mı) düştü, yoksa o yanak(ta) şaraptan güller ortaya çıktı?
7. Ey din âlimi! Beni mescitte hor gördün, meyhaneye girsen cehennemi göreceksin.

8a

8. Kubbenin meclisine şarap köpüğünü öyle döndürdü ki kırmızı renkli şarap gökyüzüne (yansıyarak orada) görünecek.
9. Ey Nevâyî! Şarap iniltisi bahisini ilke bil. Her iniltiyi ki ağlayıp inlemekle ortaya çıkarırsın (ama şarap iniltisi farklıdır).

D. K

1. Ey Muhammed (s.a.v)! Ne hoştur ki tacının cevherinden ufuklar aydınlanmaktadır.
2. Güneş çıkınca yıldızlar gibi apaçık görünmeyeceksin (belirsiz) olacaksın. Peygamber olunca da (insanlar arasında) onlar gibi (apaçık) görünmeyeceksin.
3. Tozun yükseldiğinde dosdoğru (ilerleyip) olanların gözüne sürme olur.
4. Güneşin ışığı (olan) İsâ! (Senin) hücrene hasır dokuyamadım.
5. Eşkiya, senin mizacından şeref bularak saadet elbisesi giydi.

6. Taşını ve toprağını altın yaptı, bu iksir (sadece) senin dünyanda bulunur.
7. (Ey) Peygamber! Biz, (diğer insanlar arasında) yücelerek sana ümmet olmayı isteriz.
8. Yalancılar, doğruluğun huzuruna gelince (hiç) yalan söylememiş gibi doğru söz söyler olurlar.
9. Nevâyî, Allah'a iki kaş arasındaki mesafeden yakın olsa ve (ek olarak) kaşın gibi iki yay bulsa ne olur?

34

D. K

1. Ey Resulullah (s.a.v.)! Sana, iki dünyada önderlik (verilmiştir). (Sen), insanların ve âlemdekilerin en hayırlısısın.
2. (Onun) mekânı Ülker yıldızı kadar parlak idi. İtaat etmeyenler (ise o mekâna erişemedi) toprak altına girdi.
3. Yetmiş iki insan topluluğu kendisine övgü yapmıştır. (Onun) yanağının ateşinden iki dünya aydınlanmıştır.
4. Cana Hakk'ın rahmeti ile birlikte yanaşmak (yerine), mucizelerine büyü ve sihir diye iftira attılar.
5. Kıyamete doğru melekler topluluğu(nun şahitliğiyle) Göğe Çıkma- Mirâç-efsânesi gerçekleşmiştir.
6. (Yol) arkadaşına gökyüzünün en yücesinde makam (vardır). (Onu) Miraç'a çıkaran bineğe (ise) mübârek cennette otlak (bulunmaktadır).
7. Çoğunlukla övgü şiirine niyetlendi, fakat güneş ulaşınca mahçup oldu (övedemedi).
8. Ey Allah'ın habercisi! İçinde bulunduğum hâle bak; suç, isyân ve güçsüzlüğüm gördüğün gibi(dir.)
9. Nevâyî, seni öven şiiri (yazarak) ve onunla şükürünü dile getirerek destancı olacak(tır.)

35

1. (Sevgilinin) oku, (beni) öldüreceği zaman kanıma girdi. Öleceğim vakit (geldiğinde) ise elif gibi canımın arasına girdi.

2. Ayrılığın kederinde, dudağının hayali güçsüz (kalan) vücudumda olmasaydı can (verip) ölmüş idim.
3. Eğer o mahalleyi vatan edersem beni kovma. Çünkü aşk alevi evime barkıma ateş saldı (ve ben vatansız kaldım).
4. (Ağlamaktan) gözüm ve yüreğim kurudu. (Senin) ayağına dökülecek inci ve mercanım kalmadı.

8b

5. Kemiğimin özü eriyip aksa şaşılır mı? Zira ateşin gizli alevinde kemikler (de) erir.
6. Sabah içkisi sonrasında seher eşiği aralandı. (Sabah olup) ışığa ulaşılnca (da) bu dünya(nın) açılmasıyla (ona olan) şüphem geçmedi.
7. Nevâyî! (Benden) ağlama sesinden başka bir şey isteme. (Benim) feryâdımda sevinç nağmesi yoktur.

36

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Güzelliğın aynası bu dert bulaşmış ahtan (dolayı) karanlıktır. Parlaklaşması mümkün değildir, çünkü mum dumanında kalmıştır.
2. Otların her tarafında kızıl dal üzerine yaprak bulduğu gibi, kana bulanmış vücudun her tarafında (okunun) temrenlerin (yer almaktadır).
3. Gam akşamı ahımın dumanı (tüter). O duman arasında her tarafa kıvılcım ulaşır, bil ki uğursuzluk yıldızı bu karanlık gecede çıkar.
4. Yazıktır ki beninin siyahlığı kendi zerresinden boğulur. Bir karanlık (uğursuz) yıldız fitnesi yüz mutluluk yıldızı arasına girmiştir, ne yapsın?
5. O iki gözü yanağının her tarafına çekmek için saçını açtın. Bu iki gözün, sayısız ben arasında kalmış olmasına şaşılır mı?
6. Ey din görevlisi! (Ben), o mahalleye niyetlenmişim; (bana şimdi) orayı yasaklayıp da (sonra) neşeyle cennet müjdesi verme.
7. Nevâyî! Meyhaneci, şeyhten ne tarafa kaçsa ayıp değildir. Zira kabul edilmiş (olan) ile reddedilen arasında çok fazla farklılık vardır.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Ayrılıkta sarmalayan mektubunu can yarasına koydum. Can arasındaki (şey), o mektup mudur (yoksa) elif midir bilmiyorum.
2. Bir yüce tel ki (bedeni) kuşatarak (cana) ulaştı. (Onu), kan saçan göz damarı ile ağlayan göz arasına alarak sakladım.
3. Güçsüz bedenim zayıflıktan (dolayı) iplik gibi göründü. Muhakkak o, iki gözümden akan kan arasına dolanmıştır.

9a

4. Mektup değil idi ki üzüntü idi o kulübesi içinde ki sıkıntım yaşar oldu kaybolarak üzüntüler kulübesi içinde
5. Gerçi (mektup) sevgilimden değerli değildir, candan değerlidir ki hüznü can ile sevgili arasında vasıta oldu
6. Ey nimet veren, mektupla ihsan talep eden dilenciye isteğini ver ki kimse haraplıkta bu gibi hazine bulamaz.
7. Ey Nevâyî! Niyet mektubu yeterli geldi, Bu ayrılık üzüntüsünde azat edilme fermanıdır mutlu ol.

Allah kulunu bağışlasın.

1. Onun dudağı (üstündeki) siyah beni cana ferahlık verir. (O), tıpkı şeker arasında kesilmiş karınca gibidir.
2. Nokta gibi olan benin hayali, gönülde kızıl ateş arasında nokta nokta (çiselemiş) yağmur izine benzer.
3. Yüzünde bolca bulunan ter damlaları arasında(ki) benin, yıldızlar kümesi arasında (kalıp) biri sönükleşmiş (yıldıza) benzer.
4. Gece (olduğunda) kirpiğinin hayaliyle nasıl göz yumulur? (Kirpiğinin hayaliyle) sabaha kadar bana döşekte iğne batmış gibi olur.
5. Bu ateş bedendedir, cehenneme atılacak halkı getirseler beni ile bu kıyamet yeri arasında da kargaşa çıkarır.

6. Felek eziyetinden eminlik tılsımı (veren) kadehi getir. Zira kadere şaraptan başka (nasip) yazılmadı.
7. Nevâyî, gök bahçesini yurt tut, yani bu aşağılanmış harabelerde baykuş olma.

39

Allah toprağına su serpsin.

1. Vücutum kemiş kalem gibi olmuştur, dilim ise ona laf anlatamaz hâle gelmiştir. Kamışı (dinleyerek) sıkıntı içinde inleyişimi anla.
2. O söz, noktaya benzeyen çenende iki ben ile yanağa kudret kaleminden yazıldı.

9b

3. Kâhkülün halka dünyayı karanlık eder. Zülfün, yanağının her iki yanına düşen dal harfi gibi (onu) çevreler.
4. Ey arkadaş! Serseri ve hasta gönlüm mahallendedir. İyilik ederek ona ne hâl olduğunu anlasan.
5. Ey ressam! Leylâ ile Mecnûn görüntüsünü bulamazsan eğer, sevgilimi (Leylâ) bil (ki Leylâ) ona benzer; beni (de Mecnûn'a) örnek bil.
6. Ey saki! (o güzel) gönlümü devran etti, boş vermişliği (beni) çok üzdü; (bu yüzden) bana dopdolu bir kadeh gerek(ir.)
7. Ey Nevâyî, kim ki ayrılık işkencesini kabul etti ise bu istek ona kavuşmanın durak yeri oldu.

40

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O peri yüzlüye insan ve can hayran olmuştur. Kim hayranı değildir ki? Ben ona çılgınım.
2. O yüzü muma kavuşma ümidi ile perişan olup, bir pervane gibi yansam şaşılır mı?
3. Ayrılık kuşu viran gönlümü vatan etmiştir. (O), baykuş gibidir ve bu yıkıntı da ona toplantı yeri (gibi) gelmiştir.

4. Ayrılığında gönül kat kat kan bağlamıştır. Nişânesi aşk mektubumdur ki ona gözümünden damla damla kan akmıştır.
5. Gam yağmurunun oku gönlüme yağdı. Okun ucundaki temrenin parıltısı (ise) afet şimşegi (gibi) her taraftan göründü.
6. Ateşten bir güldür ki bülbül ona yüz sebep ile yanar. Feryat ve figân içinde ona bin destan yazılsa ne fayda?
7. Ey Nevâyî! Gönlüme aşkı terk etmeyi emretme. Zira (gönlüm) semenderdir, onun yanması mümkün değildir.

41

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ey gönül! Divâneleştin şimdi sana ne çare olur? (Bari) o peri, saçını sana zincir etmese.

10a

2. Şimdi (başına) yüz sıkıntı da gelse katlan! Çünkü bu iş(in) engellenmesi için verdiğim öğütler sana etki etmedi.
3. Seni suçlayamam, (çünkü) senin seçimin böyle (olması yönünde) değildi. Kaderin kalemi sana böyle yazmış.
4. Sen aşk ateşiyle yandın, şimdi sana ne fayda eder? Kurtulmak için seni hile ile dolandırdı.
5. Beni yandırdın ise ateşi (de) sen yaktın ne edeyim de suçu yükleneyim? Bu işin düzeninde (asıl suç) senindir.
6. Benim gibi hastayı cimrilik ederek yaraladın. Senin karşında bana her ne geldi ise (geldi).
7. Ey Nevâyî! Ocak söndüren ayrılık, gönül evini bozdu. Nitekim nasihat ile onarması da sana düştü.

42

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. (Amaç), aşktan ün salmana vesile olmaktır, seni öldürene (bundan başka) ne sebep gerekir?

2. Ey gönlüm! Bizzat odunların içindeki ateşsin. Okları(n) ucundan (çıkan) alev hep sana(dır.)
3. Ey güzel! Kuru tenim okun ucundan görünmez, kemik nişânesini görmek istersen (gözünü) yaklaştır (bak).
4. Ey gözyaşı denizi! Yerkürenin etrafını sardın. Sana kıyı olmamasına şaşılır mı?
5. Ey dindar kişi! Meyhâne çıraklarının cilvesinden bahsetme. Tarikat reisinin içtiği şarap sana varlık süsünü akıtamaz.
6. Talih sana mutluluk yazmadığında zamanı terk etmeyi arzulayarak kurtuluşa ermeyi dile.
7. Ey Nevâyî! Gamı (ile) canı ve gönlü ele geçirdi. Gönül çekici ve cana can katan nağmelerinden fayda gelir mi?

43

10b

1. Ayrılığında gönül bana dermansız oldu. O eziyet edici şuh kadın, bana hiç acımadı.
2. Kanlı gönül, ayrılıkta yaralı olduğu için tomurcuk gibidir. Güçlkle yapraklarını açar.
3. Dudağının ayrılığında, iki kan damlayan gözü ateşten kırmızı taş gibi sürekli kor döker.
4. Saçından küfrün şiddeti sınıra yaklaşır. Zikir ile çekilen tesbih, bana bir kara kuşak olur.
5. Cennet bahçesi karanlığında fayda vermesi daha iyidir, (benzer olarak) o güneş bana, mahallede bir duvar gölgesi olur.
6. Ey gönül! Bu meyhane bana ev olur, çünkü bu yeşil kubbede ondan başka mevzu yoktur.
7. Ey Nevâyî! Ne şarap ve çalgıcı ne de güzellik ve aşk terk edilir. Anla ki çaresiz (olan) bana tekke engel olur.

44

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. O ayın ayrılığında bana bu (eziyetli) hayat kalmıştır. (Aldığım nefes), (ruhuma) canlılık vermemiş; (beni) aşırı üzmüştür.
2. O küstah güzel, halkını gönül çelerek öldürür. Bana (ise) iltifat (dahi) etmez. İşte ben, bu (yüzden) ölürüm.
3. Beni bizzat katil etti. İşte bu vasiyetimdir ki, derhal gönlünü cömert hâle getirip bana (iltifat) ulaştırısın.
4. Ayrılık okları (altında) kuş gibi olmuşum. Fakat bu (kuşun) kanadı benim cennet tarafına (yönelmeme) fayda etmez.
5. Sıkıntım yazılarak tükenmeyecek ise, ayrılık akşamında kara felek bana divit (olur).
6. Sevgili, her yerde güzellik cilvesi edermiş. Kâbe ve kilise bana denk oldu.
7. Ey Nevâyî! Unutulan şey, değer bakımından (yüksek) olmaz. Cennet (için) çok konuşan vaiz Herat'la denktir.

45

11a

1. Şaraba düştüğü(m) zaman bana sınır ve uyku yoktur. Çünkü (ben) ateşe düştüm, (bu ise) bana ayıp değildir.
2. Daima harap olmuş vaziyette, sarhoş gibi yürürüm. Harap olmuşlar, (beni) görünce bozular.
3. Meyhanenin piri ve meyhaneci çırağı bakıp gülümser. Bu dünyada, bu hikâyeye şeyh ve genç delikanlı güler.
4. Bana hesap sormaktan usandılar, çünkü sarhoş idim (sözleri) bana etki etmiyordu.
5. Sabah duasında şarabı terk etmeyi isterim. Sabah içilen şarabın sarhoşluğunun bana işkence etmesini dilerim.
6. Meyhanede yalın ayak yırtık yaka içerken, kadehte kalan içkinin tortusu (dâhil) her şey bana güzel (gelir).
7. Câmî şarkı söyleyerek hidâyet kadehi içirse, Nevâyî orada bana uzak olacaktır.

46

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O güzellik zengini, ayrılık günlerinde bana yıkık mesken oldu. Candan başka(sı) bana yüz yaralı bedendir, bu böyledir.
2. Yanak güneşin bana (göre) gerçek parlaklık olduğundan, Güneş ve Ay'ın parlaklığından gözüm kamaşmadı.
3. Gönül, o ktil oktan pencere pencere oldu, her pencere can kuşunun bana çıkmasına bir yol niteliğindedir.
4. Mumun dumanında başımda kara (is) evrelenip beni her gece inletir. Gamdan ağlamanın yanında (bir de) yanarak lrm.
5. Düşmanın hlime acıyıp da dost olması faydasızdır. Düşman, bana dost için merhamet eylemez olmuştur.
6. Sabah, dert gecesi karanlığında halime gülmedi. Bana (aynı) sabah gibi gömleğin yırtılması ne fark eder?
7. Ey Nevy! Aşk zor denilip terk edilir mi? Bu iş halka hüner olduysa, bana bilim olmuştur.

47

11b

1. Can, aşk içinde öylesine yanar ki, bana (aşkı) terk etmek mümkün değildir.
2. Feda edeceğim yüz canım da olsa, bana (senin) gibi bir sevgili nasip olsun.
3. Her ne kadar başkalarının sohbet arkadaşı olsam da, (senin) meclisini görmek bana dermandır.
4. Eğer kıskanmaktan (dolayı) hayat zor olsa, asıl o zaman bana ölmek kolay olur.
5. Ateş rengineki gl goncası, gönlüme çok fazla ayrılık acısı vermiştir.
6. Ey ski! şaraptan ne zevk alacağım ki? Dünya zaman zaman bana kan (sunar) zaten!
7. Nevy! (Sen) evine gidip yalnızlığa ekil. (Belki) sevgili bu gece bana misafir olur.

48

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Zamanın halkı kadehini halis şarap ile doldurarak içti. Benim eski anağım da biraz kanlı su dolsun bari.

2. İçim şarap kadehi gibi kan doldu. Sevgili, mecliste saf şarap dolu kadeh (sunsu onu almaya) el uzanmaz.
3. Yazık ki (onun) her kirpiği zehirli bir neşterdir. Ayrıca, o iki nergiste otururken gelen tatlı uyku (etkisi de) vardır.
4. Gül yaprağı arasına su damlacıkları düşerse, (bu durum) hokka misali dudağı içinde suya karışmış inci(ye) benzer.
5. Gözde dönen yaş yanağının yansımasıdır. Bu girdap, cennet bağının gülünden olmuştur.
6. Ben ve dünyanın meyhaneci çırağı arasında taşkınlık (olduğunda) senin gibi zühd ehli de mescit ile mihrabı doldurur.
7. Hâl bilmeze şarap medresede az olur. İçerisi genç ve ihtiyarla doludur; bir fırsatını bul, gir (ve gör).

49

12a

1. Yüz bilge aşk ile adını rezil eyledi. Bu divânenin rezil olması ayıplanır mı?
2. Kendini rezilliğin ateşinde yaktı, muhakkak ki karanlık dünyada mum oldu, kelebeği rezil etti.
3. Zaten dünyada birçok rezillik var. Bu sebeple bin rezil rüsvalıkla karşılaşsam da âşık olmayacağım.
4. Başkaları gibi olma! Kendi korku(ları)ndan kendini koru. Kendi durağında ne rezil ol ne de çevrene yabancı ol.
5. Aşırı dindar bana rezil dedi, fakat kendisi şarap saklamadan meyhane ehline gönlünü rezil etti.
6. Sâkî, masal anlatma bana merhamet eyle. Bir şarap (sarhoşluğu) ile bu aşka masal (demek) rezilliktir.
7. Rezil bu ise aşk içindeki Nevâyî garip değildir. Aşk, onu yüz (kere) dikkatsiz edip rezil eyledi.

50

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Dermansız düşen bedenim gözüne feda (olsun). Canım da can bağışlayıcı dudağına feda (olsun).
2. Dudağının rengi karşısında (benim) kanım gereksizdir. (Selvi) boyunun görünmesine ruhum feda (olsun).
3. Belinin ve ağzın(ın görünmesi) bedenimi ve ruhumu ele geçirdi. Onlara varım yoğum feda (olsun).
4. Yüreğim, göz ve incisi karşısında harcansın; sana deniz (gibi)kanım feda (olsun).
5. Delilik ile akıl ve gamın sadakası (olarak) huzurunda iyim ve kötüm (sana) feda (olsun).
6. Bu, yokluk çölü(n)de serseriliktir ki, o yürüyüşe ev(im) bark(ım) feda (olsun).
7. Nevâyî'den hem gönlünü hem de canını aldın. Ey güzel(im) sana canım feda (olsun).

51

12b

1. O ay bu hasta bile ilgileniyor mu acaba? Kalbinde (benim) gamım var mı acaba?
2. Öyle ki ayrılığı beni kendi kendimden habersiz etti. Kendisi de (bu durumdan) birazcık haberdar mı acaba?
3. Kavuşma akşamında gözüm(ü) (ay) parlaklığına sürerim. Acaba (gözler) uykusunu almış mıdır yoksa uykusuz mudur?
4. Ben o taraf(a) varamam, (çünkü) gönül (bunu) kaldıramaz. O da benim gibi hasta mıdır acaba?
5. Saç(ımın)bağı açılınca inancım kayboldu. O (saç), ip midir yoksa ipten kuşak mıdır acaba?
6. (Ben) sarhoş olmuşum, hırkam da içki(ye) esir oldu. Rehine sırası sarıkta mı acaba?
7. Nevâyî kendinden geçti (ve) yarası derman buldu. Şimdi bu yolda yükü az mı acaba?

52

Onun için yattığı yeri de nurlandırın.

1. Ayrılık derdime çâre o gülen iki dudaktır. (Onlar, tıpkı) Hz.İsâ'nın (diriltlen) nefesi ve hayat veren su (gibi) çâredir.
2. Ancak (çâre olarak) ne Hz.İsâ'nın nefesi(ni) ne de hayat suyunu bil. Çâre, ayrılıkla can alan sevgiliye kavuşmaktadır.
3. Ey bilge! Aşkta zayıflığının çâresi şerbet değildir. Kavuşmanın şerbeti ortaya çıkarılmayınca çâre(ye ulaşmak) ne mümkündür?
4. Sevgili, ayrılıkta derdimin çaresine zor dermiş. Eğer (bana) acısa onun nazarında çâre(ye ulaşmak) kolaydır.
5. Dertten kederli (olan) gönülde yüz unsur yuva yapmıştır. Ey kara göz! (onları) uzaklaştırmaya bir kirpiğinin zehri çâredir.
6. Ey sevgili! Kuşağı andıran saçın, yanağını açtı. Küfür karanlığındaki halka çâre (olacak olan) imân nurudur.
7. Ey Nevâyî! Benim âşıklık derdimin devâsını (bilmek) istersen, bu hastalığın çâresi gönül alan sevgilidir (bil).

13a

1. Belin, ayrılıkta bize fazla feryâd (ettirir), dert (olur). O güneşe benzeyen sevgili, (hiçbir zaman) bize merhamet etmedi.
2. Canımızı ve gönlümüzü (onun) uğruna fedâ ettik. Fakat (o), başkasına vefâ gösterip bize dert ve gam (çektirmeyi) uygun gördü.
3. Kederinden öldük, fakat o nefesi şifâ olan (sevgili), (hâlimize) üzülerken bir hatır sormadı.
4. Bütün âşıklarına vefâ mektubu yazdı. Nitekim sıra (bize) gelince kalemi tükendi.
5. Şarabı başkası ile içerek bizi yol(un)a toprak etti. Feryat (etsem) de kadehinde kalan içki tortusunu (dahi) bize dökmedi.
6. Eğer meyhanenin pirinden çok fazla yokluk şarabı bulursak, kırık çanak da bize Cem'in kadehi (olacaktır).
7. Nevâyî, sabah akşam sarhoş (geziyor) ise şaşırma. Zira geçmişte kaza kalemi bize bu yazıyı kazımıştır.

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın/yüceltsin.

1. O devran sahibinden hiçbir zaman kimse vefa görmedi. Çünkü o, dünyanın afetidir, doymazdır; vefa (da göstermez).
2. O ay, (benim) can(ım) ve ömrümdür. Vefâsız olsa şaşılır mı? Ömürden ve candan kim, nerede vefâ görmüştür?
3. Eğer vefâ göster(ir)se, (bu davranışından dolayı) peri olur. Zirâ dünyada görülen insan türlerinden (asla) vefâ görülmez.
4. Yazık ki dünya dışındakilerden bir parça hayırsızlık gelmedi. Nasıl oldu ise benim hayrete düşüren dermansızlığımdan vefâ gördüler.
5. Gül yaprağı, vefâ (gösterip) dünya bağında açılmadı. Bu gül bahçesinden (de) vefâ beklemek boşunadır.
6. Kimse gönlü(nü) kimseden vefâ istemeye niyetlendirmesin. Zirâ bana (dahi) gönlümü alan (sevgilinin) kendisinden vefâ ulaşmadı.
7. Ey Nevâyî! O güzellik sultanı vefâsız çıktı. Eğer arzu edersen başka sultandan vefâ bul.

13b

1. Dünya bahçesinde çok fazla eğlence ve şenlik isteme. Zira gül renkli gam alevinin goncası zahmet dikenidir.
2. Sevgilinin ip gibi sümbül kokulu saç, arzuladığım urgandır deme. Zira gönül kuşları her zaman bir sebeple tuzağa yakalanır.
3. Su kanalındaki taş parçası inci olur(sa), ömrünün kuşu için tohum ve su izi de bulunur.
4. Uyanık kuş onu görerek bur(a)daki tuzağı anlar. Günlük yiyecek ve yem isteği ile (tuzağın) çevresinde bulunmaz.
5. Yem yiyerek ortaya pislik çıkarmaz, sabah bağına itibar ederek edebi terk etmez.
6. Ya (da) tuzağa mahkûm olup kurtulamaz, çabalayıp yalpalayarak kuvvetli gürültü çıkaramaz.

7. Nevâyî, bu dünyada gözü bağlı kuş gibidir. Yâ Rab, ona bu çimenlikten uçmayı nasip et.

56

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Sevgili(in) derdim(i) sormak için ağız açmamasının sebebini buldum. Meğer o iki dudak çok şirinlik (olmasından dolayı) birbirine yapışmış.
2. Kızgınlıktan ansızın ıstırap içinde (kıvranıp) yüzüne kıvrım salsa, dalgasının hayat veren suyu üzerine akarak inmesi gibi (bir durum) hâsıl olur.
3. Bana, dert dağı içinde Ferhat (diye) hitap edin. Çünkü canım tatlı derim sana (da) lakap Şîrîn olur.
4. Acaba bu, köpeklerin gönlümü dişlediğini mi ağızından kaçırmıştır yoksa ateşi yahut onun tütününü mü (öğrenilmesine) sebep olmuştur?
5. Olgunlaşan aşk, insanoğlunu ya Ferhat ya (da) Mecnun eder. (Onların) sevgilisi ise Ermeni yahut Arap olur.
6. Yoksullukta, arzu vadisine adım attın. (Gönülden) istekli olmazsan (adım atmak) sana fayda etmez.
7. (Ey) Nevâyî! Hükümdar haremimde ne kadar hürmet görsen (de) haddini bil ve edebe sınırsız itibar et.

57

14a

1. O iki dudak bala bulanmış gül yaprağıdır. Her söz ondan çıkar, (sözler) şirinse bunda bir gariplik yoktur.
2. O iki dudak tebessüm edince ağızı belirir. Diken gibi kirpiği (ise) canımı deler.
3. Ey akıl! Aşkî can ipliği ile bağladım. Seni bağlamak için bir sebep yoktur, (ondan) uzaklaş.
4. O güneş yüzlü peri, hâli perişan olana mecnun demiş. (Ey peri! Bil ki) bu lakabı Tanrı bize gökyüzünden indirmiştir.
5. Cennet bahçesinde mutlu olanın cehennemi bilemeyeceği gibi, köyüne kabul edilen halk da ayrılıkta yanmayı bilmeyecektir.

6. Ey Arap! Leylâ'nın devesi, Mecnûn'un inlemesinden ürktü. Onun (hızlı) koşmasını yatıştırmak (artık) mümkün değildir.
7. Ey şeyh! Dünyada, sürekli kendinden geçip yıkılma. Zira meyhânenin piri huzurunda bu edepsizlik takdir edilmez.
8. Eğer kavimden kederli olursan çok fazla üzülme. Kazadan nasibin o kadardır, kime darılırsın?
9. Ey Nevâyî! Sevgilinin huzurunda topraktan yüz çevirme. Zirâ bu usulde beğenilen muhabbet secdesidir.

58

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ey (güzel) ayrılıktan bana gam ve keder kısmeti ile sıkıntı nasip oldu. Ah ki ayrılıkta kendi şehrimde garip oldum.
2. Garip oldum, nasibim gam yemek oldu. Ve şehrimde nasibim gam yarası olsa "ya nasip" derim.
3. Gurbet içinde sevgiliyi ve yurdumu isteyerek ağlar oldum. Çünkü gurbette sınırsız istemenin garip olduğunu buldum.
4. Bozuk gönlüm, kendi yurdumda ne denli beklesin? Ki (burada) sevgili benden ilgisiz olur.
5. Rakibim olsa sevgili muhakkak iltifat eder, dünyadaki insanlar bana rakip olmuş zannederim.

14b

6. Dünyada vefâ gösterip eziyet çektim. Gariptir ki bu söz ona vefâdır.
7. Ey Nevâyî, sevgili(ye) kavuş(a)mazsan (bunda) acayıplık yoktur. Lakin dikenini görünen gülden (de) bülbüle rahatlık yoktur.

59

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Talih sabahlı ay yüzlü (sevgili)! Feleğın atı sana kırattır, başının üstünde öyle inci vardır ki (sanırsın) şafak başında yıldızlar (çıkıştır).

2. Bineği, gezintide başımı ayakaltına aldığı için, özür maksadıyla onun ayağını yüz yalnız ile nalladım.
3. Güneşi terk ederek alçak felek atından ayrıldı. Allah'ım, bu nasıl rakiptir ve nasıl binektir?
4. Ya Rab! Ayrılık gecesi, ne zor durumdur ki yerküre gözyaşı ile mavi kubbe sıkıntı avazı ile dolar, (sesler) kesilmez.
5. Şimdi misafirlik için adım atıp yerleşecek olsa, gönül ateş hazırlamıştır ve yürek tadında düzen oluşturmuştur.
6. Herkes (senin) kulun oldu. Zira âlemde padişah kullarına kim yakın olursa o kişi padişaha da yakın olur.
7. Yüzünün övgüsü için sayfa gerektir fakat (bu sayfa) güneş sayfası (gibi olmalıdır). Mürekkep (ise) saçının niteliğini yazdığında gece karanlığı (gibi) olmalıdır.
8. Sevgili her zaman kendi hâlini gözetten olur. Bari o bütün durumları gören ve edepli (davranan) olsa...
9. Nevâyî'nin gönlü çıldırıp gürültü çıkarırsa (bunu) gidermeye (sevgilinin) saç dizisi ile çene çukuru yeterlidir.

60

Allah kabrine de hayat versin.

1. Ey servi boylu, tatlı dudaklı sevgili! Saçın karanlık gece gibidir, yüzün (ise) gece ortasında süzülen yıldızlar(a benzerdir).
2. Yüzünde (yer alan) dudak, su üzerindeki ateş(e benzer), buna şaşılır mı? (Peki) dudağındaki ter ateşte su olur buna şaşılır mı?

15a

3. Ya Rab! Gamında (el açıp arzumu) göğe ulaştırdım. Acaba (duam) kabul yakınlığı bulur mu?
4. (Onun) hayali hasta gönülde bana kaygı (oldu). Ülkede (ondan) başka eziyet yoktur, (yine de ondan gelenler) güzeldir.
5. İti ciğerimi koparıp koparıp yesin. Çünkü (onu) koparıp koparıp kaşığa bırakmak uygun değildir.

6. Gökten ne gelse iç, iç ki (gelenler arasında) farklılık yoktur. Eğer yardım edersen buna dargınlık da yoktur.
7. Nevâyî! (Gönlündeki) isteğin gerçekleşmediyse, (isteği yerine getiren) senin içine bunca derdi neden saldı, (onu) düşün.

61

Allah ona rahmet (eylesin).

1. Gönül, güzellik olmadan aşkta mutluluk bulamadı. Onun güzellik talebi, Hak'tan aşk talebidir.
2. Dünya bahçesinde bir güzellik gülü açılmaz, aşkın bülbülü sessiz olsa şaşılır mı?
3. Bir ateşten yüz, saç bağı olmasa yüz bağına ulaşır gönül yakacaktır. Ona sebep işte budur.
4. Şirin dudak(lı sevgili), nazlanarak (âşığa) acı vermese, (âşık olan) kişi acı içinde tatlı canını verir mi?
5. Yâ Rab! Güneş çirasından canıma bir aşk ateşi vur. Eğer bu yok ise hayat mumumu söndür.
6. Ey sâkî! Eğer aşk ateşi yoksa şarap ateşini parlat, zira nefesiyle dikenler ve çer çöp; sıkıntı ile (de) eziyet kül olsun.
7. Nevâyî, güzellik yıldızını gördüğü zaman yok olsa (buna) şaşılır mı? Zira ömür geçince bu uğurlu yıldız doğmuştur.

62

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. O edepli güzel ne zaman okula varırsa, (oradaki) okumuş insanlar kendinden geçerler.

15b

2. Tasavvuf ehli, zebercet taşından yapılmış levhâya hayrandır. Çünkü eline aldığı (levha) yaldızlı bir levhâdır.
3. Ay ile Güneş -yani ata ve baba- ebced deyince başına dönerler.

4. Allah'ım! Gamından (dolayı) insanlar arasında olan gürültü, okul çocuklarının (çıkardığı) gürültüye benzer.
5. Eğer o şeker dudaklı servi özgür olursa, (ben de) hocalarına yol gösteririm.
6. Yokluk ve kötülük mektebinde iç dersin ama yaratılış sahibi değilsen (bu iş) yürümeyecektir.
7. Ne zaman ki şarap kadehimi ağzına kadar doldurmasan, kendimden geçerek deli olurum.
8. Nevâyî, o yıldızın uğuru çıkar mı diyerek Şam'a kadar gözyaşından yıldızlar döker.

63

Allah ona rahmet ve bağışlanma da versin.

1. Aşk beni yaksa da sebep sorma. Çünkü alevin çöpü yakması garip değildir.
2. Parçalanmış can, ateş ve su arasında kalır. Çünkü o iki dudak şaraba bulaşmıştır.
3. Edebi terk ederek ayağını ver desem ve ayağının toprağını öpsem (benim için) yeterlidir.
4. Dert ve gamına öyle alıştım ki, eğlencenin ve mutluluğu(n nasıl olduğunu) unuttum.
5. Gece (vakti)nin hastaya daha fazla eziyet çektirmesine şaşılır mı? Zira gönül, zülfünün eziyetiyle inlemektedir.
6. Çok yazık! Biz kim, kavuşmayı istemek (kim)? Bu istek bize bulunmaz derttir.
7. Onun (mezar) toprağı üzerine bineğini sürersen, zavallı Nevâyî can bulup inleyerek (mezarından) kalkacaktır.

64

16a

1. Sevgili, gül renkli elbiseyi yüzüne perde mi yapmıştır? Yahut güneş (gibi) yanağını gül renkli bulut mu örtmüştür?
2. Eğer bunlar değilse âşığa dünyayı kararttığı için, güneş (yanağı) üzerine akşam kızılığundan narçiçeği renginde peçe örtmüştür.

3. Benim ay(yüzlü güzelim) o kızıl elbise içinde görününce, kızıl Güneş her gece kanlı gözyaşıyla ıstırap çekerek kaybolur.
4. Feleğin aynasının al renkli olmasına kanlı yaşımın yansımaları mı neden olmuştur, yoksa kırmızı renkli kumaştan elbise ile dolaşan güzel mi neden olmuştur?
5. (Ey sevgili) Gül renkli elbise giyerek dünyayı gül bahçesi hâline getirdin. Bize ise ayrılık baharında azap dikenini nasip ettin.
6. Gül yüzlü sâkî! Gül renkli şarabını ölçülü tut. Çünkü bu gül bahçesinde sayısız dert dikenini (vardır).
7. Ey Nevâyî! İki âlemde de al yüzlü (güzel) istiyorsan, hem Peygamber sevgisine hem de aile sevgisine düzgün şekilde bağlan.

65

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Sevgilinin (güzel) yüzü, damla damla parlayan su (ile) bir başka güzellik bulmuştur. Eyvah eyvah güneşe (ki) (sevgilinin yüzü) bunca yıldız(dan) daha parlak görünmektedir.
2. Dokuz yerindekinden çıkma ki âlem eziyet görmesin. Altı yedi yüz örtüsü alsan iki üç yüz örtüsü koy.
3. Gözyaşı döktüğü zamanlarda yüz süsü (olan gözyaşları) güneşin suya yansımaları gibidir; acı vermez.
4. Gönül, o peri gibi güzelin dudağını görünce deli oldu. (Onu) korumak için boynuna can ipliğinden urgan yaptım.
5. O ay, feryat ederek aşk derdimi sordu. (Bu soruya) yüz cevabım var ve ama benim cevapları söylemeye aklım yok.
6. (Ey) bülbül! Bu çimende gonca olmaz, (bunu) anla. Gönülü âşık eylemek için ateş renkli gülden et kebabı şişledi.
7. Ey Nevâyî! Eğer keder harap etmesin dersin, sakın şarap kadehinden başını kaldırma (ve sen de) onun gibi köpür.

16b

1. Siyah saçının yanağına peçe olsa şaşılır mı? Utandığında sabah güneşi mi (çıkart) yoksa (peçe çekip) karanlık gece örtüsü mü olur (bilinmez).
2. Gözyaşım, gözüme ateş yakılıp gam tokadı (atılınca) akar. Zira nerede yıldırım düşse (gökten de) hesapsız yağmur dökülür.
3. Yüzün, iki kaşından yukardadır kaşın ise mihraptır. Sanki o mescit iken puthane olmuştur,
4. Ey aşk! Saçının hayali, göz denizimdedir ve gönül darbesinden suya urgan salmak ister.
5. Ey taze gül! Yüzün ki sıcaklıktan tere battı, ona güneş çeşmesi dense yeridir.
6. Ey kapıları açan! İçki mahmurluğu galip geldi ve meyhane eşığına bağlı (kaldım), bana merhamet et.
7. Ey Nevâyî! Meyhânenin piri gelerek eşik açsa, toprak olsan da başını ayağından kaldırma.

Allah ruhunu mukaddes eylesin.

1. Gül yanaklı servi boylu (güzel) bahçede dolaşırken iki renkli gül de utancından bir kızarır bir sararır.
2. Tıpkı külü alt üst etmelerine rağmen ateşi bulamayanlar gibi sen de bedenimi yüz parçaya ayırdın; fakat kalbimden bir iz (bulamadın).
3. (Tıpkı) kış aylarında gecenin uzayıp gündüzün kısılması gibi soğuk âhımda aydınlık azdır, ancak karanlık çoktur.
4. Zayıflık zamanlarında semtinden çıkmayı hayal etsem, her iki adımda bir yorgun düşüp dinlenmek isterim.
5. Boğazımı tutup şarabı ve şarap kadehini terk etmedim. (Bilâkis) meyhânenin piri önünde yalvararak şarap istemekteyim.
6. Ey sâki! Öylesine susamışım ki gök kadehi dolusu şarap doldurup sunsan da onu başıma dikip (bir içişte) bitiririm.
7. Ey ecel! Ayrılıkta Nevâyî'nin canını aldın. Canını ondan, onu canından kurtararak iyilik ettin.

17a

1. O peri gibi (güzel sevgili), güzellerin arasında utangaçlaşır. Bu çılgın (âşığa) utanmaz diyen de odur.
2. Edebi ile utanmasına şaşkınlım, benim karşısımda inlememden utanmıştır.
3. Muhabbet ehline nazlanması zor olmuştur. Sevgili edep ve durgunluk yolunu tutmuştur.
4. Çünkü aşk kazanır Leylâ'ya ihtiyaç olmaz. O, cilve ederek Mecnun'u yenmiştir.
5. Kişi ki aşk iddiası içinde kendini hesaba çekti, bu iddiada ölmeyi hesaplamadı.
6. Yokluk yolunda kendini hafif yüklü (kılmak) istersen, kendinden evvel yükünden sıyrıl.
7. Nevâyî! O mektebin ay (gibi güzeli) çok edeplidir. Ona, terbiye yolu ile mektup yazacaksın.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın

1. Ağzının, sırrını bana açıklamamasına şaşılır mı? Hiçkimse bir zerre için Hak bilinmeyeninin ilmini açıklamamıştır.
2. Aşırı dindar, âşıklığımı ve deliliğimi görse (beni) engeller. Zira marifet aynı yükü yüklenmek imiş, (bu ise) cahil kişi önünde kusurdur.
3. Göğsümün alın gibi parçalanmış olması gizli kalmayacak mı? Zira ayrılığın elinden göğsüm, alın gibi parçalanmıştır.
4. Gözlerin ve dudağın, ne türlü belâlardan geçen Bilâl gibidir ne de şaraptan vazgeçen Süheyb gibi (kendini) din yoluna vurmuştur.
5. Zerre yüz bir (parça) ise ağzının olmamasına şaşılır mı? Buna hiç şüphe yoktur, yüzün gibi başka güneş de yoktur.
6. Ey Musâ! Bu yola pirsiz girmek olmaz. Karanlık akşamını aydınlatan emrederse Şuayb ona hizmet eder.
7. Ey Nevâyî! Senin gibi gençlik zamanını boşa harcayanlar, beyaz gecede yıldızlar gibi gözyaşı dökseler de faydası yoktur.

17b

1. İki yanağı güzel olur ve yüzündeki ayva tüyleri rağbet görür. Güzellerden ne gelirse ki şüphesiz onlar da güzel olur.
2. Seni sevdiğim kadar eziyetini de sevdim. O sevgili (sevilirse) ondan gelen her şey de sevilir.
3. Bir öğreticinin sersenişinden kurtuluş yoktur. Ey sevgili! Seni kendine dost eyleyen (odur).
4. O, hasta gönüllerin canını alacak güzel bir yüzdür. Kalplerin sahibi, onu hoş görerek bedenini (zayıf) kıldı.
5. Ey sofi! Âşıklar içinde (bulunup) haramdan kaçma suçunu bana yıkma. Bizi, marifet sahibine ayıplatma.
6. Sonsuz mülk istersen önce benliğini yok et. Zira tarikat içindeki yokluk yolcusuna gösterilen yol budur
7. Başımı, can bağı ile yazılmış mektuba sardım. (Eğer) aşk kıvılcımların o mektubu yakmasaydı ekini de yakmazdı.

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Ey sevgili! Doğruluk o sevgiliye kendini dost kıldı. O dosta senin gibi sevgili uygun olur.
2. O sevgili, Miraç Gecesi (sana) kavuşmaya niyetlendi ve gönlüne rağbet buldu.
3. Ey sevgili! Bir saç ucunun sevgisine kendisini mensup eyleyenin, dünya ehlinin makamından korkusu yoktur.
4. Ey sevgili! Sevgi sahibi her kişinin isteyeni olsa da, sen bize iki cihanda arzulanan sevgilisin.
5. Ey sevgili! Her kişi dostlarının içinde kendini hesap eder. Can vermeyen o dostun hesabı nerededir?
6. Ey sevgili! Kıyamet yerinde her koluma iki defter verseler, (asıl) bağışlanma defteri sendendir ki (ben ona) üzüntüyle bakarım.

7. Ey sevgili! Acı, sevgi sahiplerine marifettir. O topluluk içinde Nevâyî ayıplanmıştır.

72

18a

1. O gül yanaklı, acele ederek kulübeme doğru geldi. Bu edalı (sevgilinin) hızından gül (yüz) üzerinde terden gül suyu hâsıl oldu.
2. Gece (ava) gidenler gibi kirpiğini cana kıyan hançer eyler, beline amber saçan misk kokulu saçını urgan eyledi.
3. Güneş gibi çehre ile karanlık kulübemi aydınlatınca bana titretme geldi ve bana ıstırap çekti.
4. Gülüp oturdu ve elimden tutup yanında yer verdi. Her sözünü parlak ve kıymetli inci gibi eyleyerek konuşmaya başladı:
5. “Ey (benim) ıstırap çekerek ağlayan âşığım! Bensiz nasılsın?” Ben (ise) dilsiz oldum ve sorusuna cevap veremedim.
6. Bir şarap şişesi çıkararak bir şarap kadehi doldurdu. İçip bana geldi, (bir) çeşit naz (eder) gibi (beni) azarladı.
7. Ey divâne! Peri (gibi sevgiliyi) görünce mi anlayışı terk ettin? Yoksa bu şarap şişesinden içince mi utangaçlığım geçti? Söyle!

73

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Toprak olmuş vücudumun her yanını gelip kılıç ile yarıdın. Canımı almak için de bu toprağı karıştırdın.
2. Geldin ve gönlümü yüz parça etmeden gitmedin. Ey ömür boyu sitemkâr olan! Geldin de iyilikler getirdin.
3. Gönlü inleterek canımı aldın, bu can sana kurbandır. Hem kendini hem beni, hem de diğerlerini kurtardın.
4. Vücudumun o semttten sürülerek öldürülmesi yetti artık. Ey eziyet (edici) fazla oldun (bana) sınırını aştın.
5. Ey gönül! Bu hâllerin bile sana azdır. Seni o ay yüzlü sevgilinin semtinden kovdum ama sen gidip (ona) yüz kat daha fazla yalvardın.

6. Ey sâkî! İçki sersemliği canımı ağzıma getirmişti. Bir kadeh içki ile onu döndürdün de (beni kurtardın), canım sana fedâ olsun.
7. Ey meyhaneci çırağı! Nevâyî, kendini ibâdete vermeye (çalışırken) harap oldu. Tanrı dostun ki yokluk ülkesine gelip yol gösterdi.

74

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O ay, zaman zaman başkaları ile kadeh kaldırıp neşelenir. Ben ise uzaktan (onlara) bakıp ah çekerim, kan yutarım.
2. O ay, boynuma ip takıp çekerek mahallesinden gönderirse it gibi kederimden öleceğim.
3. Amacım köyünde vakitsiz gezermekle iç çekip inleyerek kendimi ona unutturmamaktır.
4. Ayrılık gönlüme dert oku yağdırsa ve ok temrenini gönül isteği ile çekip çıkarsa buna şaşılır mı?
5. Ben yokluk yoluna var(a)mam. Ey gönül! Ağzının arzusunda kendine yoldaş edip beni (sana) ulaştır.
6. Dökülen sarı şarabı yüz koyarak içsem, kehribar taşı kâh samanı çeker kâh nazlanır da çekmez.
7. O padişah, eğlence meclisinde şenlik şarabının kadehini kaldırıp Nevâyî'ye bir yudum verse (bu yudum onun) ölmesi için kâfidir.

75

Allah kabrini de nurlandırın.

1. İtlerin önünde taşlanarak parçalanan birçok yürek yarası bütünleşip de kapanmadı.
2. Gönlüm, hiç aşk gamından açılmadı. Onu goncandan bir tatlı gülüş kılarak açasın.
3. Mecnûn, aşkta tıpkı benim gibidir. Kaza ve kader, kalemiyle sevgilime benzeteyen Leylâ suretleri çizdi.

4. Bedende gönül koymam benim arzusudur. Bu, tıpkı karıncanın yem hayaliyle (aza) kanaat etmesine benzer.

19a

5. Âşıklığımı başkasına gösteremem. Ne yazık ki aşk dili, bu dünyada benim (elimi kolumu) bağladı.
6. Ey sâkî! Şarap kadehini getir ki zaman bu zamandır. (Bu zamanda) ülkenin nasihat vereni bize anlayışlı davranır.
7. (Ey) Nevâyî! Bu gece şarabımı iç, meyhânenin piri seni kendine oğul edecektir.

76

(Allah)onun ruhuna hayat versin.

1. O peri, zülfünü tuzak yaparak gönlümün kuşunu avladı. (Ben ise) yüzüne ve benine -su ve yemi(ne)- boyun eğdim.
2. Gönlüme ateş saldı ve gönlümü ateş gibi yakarak başkası ile yer tuttu.
3. Bir kâfir ki dinimi aldı ve saraya girdi. İslâm'ı yağmalayarak Hayber Kalesi'ne girmiş (gibi oldu).
4. Mecliste benim ölmeme ve onun can bulmasına şaşılır mı? Zirâ kendisi şarap içerken bana ayrılık zehri sundu.
5. Ey güvercin! Soluğum, o meleğin kanadını ve kolunu yakar, aşkımın ateşi sevgiliye senden haber vermez.
6. Ey sâkî, o güneşin ayrılığında bana kızıl renkli şarap tut. Dönme zamanını ağzına kadar dolu şarap kadehi yap.
7. Ey Nevâyî! Yaşlı atın ölerek kötü şöhret kazanması durumu ile kendini kıyasla. Zira güzel at ölünce kötü şöhret ile adı çıkar.

77

Allah toprağımı da güzelleştirsin.

1. Aşkta büyü yapan bir göz görüp inlerim. (İçinde bulunduğum) durum, bağlanan bir itin ceylan görüp feryat etmesine benzer.

2. Yazık ki sevgiliyi süsleyici önünde göreceğim. (Ben ise) elindeki aynadan yansımamı görmeye çabalarım.
3. Yanağın ve beninin hayali ile tıpkı yem ile su görüp ok gibi fırlayan kuş misâli sevgiliye yöneldi.

19b

4. Papağanın şeker görüp mülâyim olduğu gibi, (âşık da) (sevgiliyi) görünce dudağı ve beni karşısında başına ferman çekti.
5. Gözümden yaş aktığımı görünce dudakları gülmeye başlar. Can bahşeden dudağında gülücük görünce de gözlerimden yaşlar akar.
6. Ey nasihat eden! Ağzımdan şarap kadehini nasıl alacaksın? Ben, şarapta sâkiyi yanağına karşı görüp de içerim.
7. Ey cân! Eğer Nevâyî yüksek sesle inlerse onu ayıplama. Zirâ o, senin yok ettiğin gönül kederinden sessizce ağlar.

78

Allah kabrini de güzelleştirsin.

1. Onun aşkından ne köşeye çekilip kurtulma imkânım var ne de onun güzelliğine bakıp doymuşluğum var.
2. Ey şeyh! Aşk ateşi sönerse çare bul dedin (ama) kısmetim olacak belâya çâre bulmak olur mu?
3. Başımdaki kılıç yarasının boyutunu sorma. İnsan başındaki tüylerin hesabını tutamaz.
4. (Bu) gönül ki evimi barkımı kararttı. Ey ay! Eğer yüzünü de karartmaya gelirse onu kov.
5. Gönlü yaralayıp göğsümü dikti. (Bu durum) yakamı dikmek göğsümü parçalayıp dikmek (gibi) olur.
6. Meyhânedan çıkıp tekke yolunu tutayım dedim. Ne edeyim ki o tarafa istihârede bulunmak yol vermez.
7. Ey feryât ve gözyaşı! Nevâyî aşkını gizlemişken neden onun bu ayıbını ortaya serdiniz?

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Gönlüm, tıpkı bir dilencinin kıymetli cevher bul(duktan sonra) lmesi gibi, aşk anlayışının ateşinden bir kor bulup da ölecektir.
2. Tatlı dudağıının etrafında (sıralanan) ayva tüyleri, şeker bulup ona saldıran papağan sürüsüne benzemektedir.

20a

3. O peri gözümden uçtu. Gönlüm (ise) onu arzulayarak gittiğı tarafa okundan kanat bulup uçmaya heveslenir.
4. Başıma yine kuş yuvasından tuzak astım. Padişahın aşk içinde taht ile ta bulması buna benzer.
5. Beni, aşk çölünde deli ve işe yaramaz olarak görenler, ümitsizce bana akıl verdiler.
6. Kişi, yârini istemekle onu bulamaz. Herkes ister; fakat (yürekten) isteyen (yârini) bulur.
7. Ey Nevâyi! O ayyaş bir gece kulbene gelirse şayet şarap ve kadehi hazır bulundur.

(Allah) ona rahmet eylesin.

1. O ay canıma kastederek keskin kılıç çekti, ben (ise) huzurunda (buna) şükredip can ekişirim.
2. Kendimi öldürecek kadar fazla inlesem de, (feryadım) Hz. İsa'ya ulaşmadı.
3. Her taraftan geçip Nil Nehri'nde yzse hasta göze mil çekmiş gibi olur.
4. Ben ayrılığın gözyaşlarından (acı) ekerek öldüm, dudağıının panzehrinden ne fayda bulayım?
5. Ey sâkî! Dönen kadehini dolu getir. Zira (bende) zamanın eziyetini çekmekten can kalmadı.
6. Eğer sonsuz kavuşma istiyorsan, yokluk köyüne mahrumluk örtüsü ekmen gerek.

7. Nevâyî aşk ateşinin şiddetli arzusundan can verirken, sevgili onun yarasından temren çeker.

81

Allah toprağına su serpsin.

1. Önce güvenli bir yer iste ve (sonra) gösterişsiz bir dost bul. Çünkü içki ve meze bulunca bu ikisini (bulmak da) kolaydır.

20b

2. İncelikleri kısa sürede anlamak istersen bunlarla (da) yetinme. Kendine fâni olmayan özgür bir dost bul.
3. Gönlü kim avlarsa avlasın, (avlayan) yosma da olsa ganimet say. (Sana) Arlat'tan ya da Barulas'tan bir bey oğlu bul demiyorum ki.
4. Ey peri yanaklı (güzel)! Aşk, taç ve taht sahiplerinden gelmez. Âşk istersen, benim gibi dilsiz ve fakir olanı bul.
5. Nice âşıkları imtihan edip geri çevirdin. (Benim) gönlüm, göstereceğın her eziyete razı ve hazırdır.
6. Ey gönül! Eğer şeyh senin aşkını yasaklarsa, (onu) ayıplama. Önce dünyada herkesten evvel onun gibi akılsız bul.
7. Ey Nevâyî! Ömrün, put zikri yaparak geçti. Şimdi bir tesbih ve seccâde bulup bir köşeye çekil.

82

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Sümbül saçını gül yüzün üzerine fazla dağıtarak dünya bahçesine gül ve sümbül kokusu yayma.
2. Gözlerine uyku sarhoşluğu bulaşmıştır, çok avlama. Her taraf uykuya varmıştır, (bakarak) kargaşa çıkarma.
3. Ey saç düzenleyen kişi! Zülfüne misk (kokusu) istersen köleliğinin sınırı olmayan bu yanaktan vazgeç ve bu sevdaya kendini verme.
4. Gözlerin her bir ulusu oynaya oynaya öldürür. Canlar niyetine güzel katillerini çok fazla oynatma.

5. Ey akıl! Mecnûn elbette benim gibi üzgündür demişsin. Akıllıları (benim gibi) divâneye fazla benzetme.
6. Ay, gönüller niyetine kirpiklerinden saf tuttu. (Hayaldir), göz yumup açınca (gider); bu hayalini fazla çoşturma.
7. El ile her zaman kadeh (kaldırıp) eğlenme. Sürahi(nin şarap dökmesi) gibi kanlı yaşımı saçtırıp beni (daha) fazla ağlatma.
8. Ey ârif kişi! Gönül sayfasında yâr gerektir ve (o) yeterlidir. Tertemiz birliğe hatıraların süprüntüsünü fazla eklememek gerekir.

21a

9. Ey şeriat bilgini! Nevâyî'nin kısmeti şarap kadehi olmuştur, ona sitem edip de fazla taş atma!

83

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Dünya gelinine meyledip (onunla) sohbet eyleme. Çünkü sohbet ile rağbet aynı şey değildir.
2. Rağbet edip de sohbet edersen onu seversin, (ama bundan) yüz diyarın birinde hayırlı bir şey çalmaz.
3. Acaba seni büyü yaparak mı avladı? Yakın sandın ve bizzat kendisi kayboldu.
4. (Güneş), konuştuğu kişiye altın yüzüğünün altındaki mühür zehrinden şerbet verir.
5. Onları bırak zira sen (bu) dünyada misafirsin. Evinin yeri gurbet olanın hâli garipsenmez.
6. İkiniz arasındaki uzaklık kapanmasa, asıl gayesi yakınlaşmak olmasa, yakınlaşamazsınız.
7. Nevâyî sana daha fazla ulaşabilmek için öldü ki tek bir mekânın benliğine bağlı kalamadı.

84

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Sevgili, iki saçın bağıını irade zinciri eyledi. Her halkasından boynuma bir saadet gerdanlığı düştü.
2. Hastalık talihinden sorduğu için başım üstüne geldi. Eğer sen hal hatır sorarsan güçsüzlük içinde can veririm.
3. Güzel (sevgilim) şimşek gibi atını meydana doğru sürdü. Feleğin atlıları çadırına gelip kahramanlık ayini yaptı.
4. Kırpiğinin oku beni şehit etti. (Bunun) ispatında kan döken iki gözün muhakkak şahitlik eder.
5. O put gibi sevgili önünde her zaman secde ederim. Aşırı sofu, bunun gibi ibâdeti nerede bulur?

21b

6. Canına fazla sıkıntı vermemek istersen, kendi payına kanaat edip çok istemeyenlerden ol.
7. Nevâyî eğer suçsuzken yaradan ölm olursa kendini ferah tut. İp gibi (kalmış) âşığa asıl güzellik budur.

85

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. İki güzel ceylanı naz uykusundan uyandır ve uykuları kaçsın diye gül bahçesinde oynat.
2. Saçının örgüsünü dişleyerek açınca, saçının karası ve (ona) hayat veren kokusu etrafı perişan etsin.
3. Kulübemde saçını başını dağıtarak terini yay. Her yere yıldızdan askerlerini yağdır da herkesi uzaklaştır.
4. Ayrılığında ağlamaktan kuruyan gözlerimi yanaklarındaki güneşi doğurup bir de vuslattan ağlat.
5. Ey felek! Bir âh ile kül oldum. Arayıp bul da Ferhat ile Mecnun'a âşıklık işini öğret.
6. Taş dibinde yüz yıl yatsan da fayda etmez. Mavi atlas üstünde yat, sarıl, yuvarlan.
7. Ey sâkî! Nevâyî mecliste çok ağlarsa onun kadehine iyileştirici ilaçtan koy ve çalkala.

Allah günahlarımı da bağışlasın.

1. Tatlı dudağın parlak değildir; çünkü hayat ondan can almıştır. Sorup öğrendim ki bitkilere kırmızı rengini veren (de) oymuş.
2. Öyle bir şeker kamışdır ki kendi suyunu salınca lezzeti can lezzeti olur, suyu (ise) hayat veren su olur.
3. Yanağından ter akınca ben gönlümü sakinleştiremem. Buna şaşılmaz ki o selde dağ olsa kararlılıkla duramaz.
4. Ayrılık derdinden kararan gönülde senin okun (bakışın) benim hâlimi yazdığından beri kalem ve divit olmuş.

22a

5. Meydanda atını hızlı koşturmuş gibi, güzeller taifesinde her tarafa kıyâmet düşmüştür.
6. Ey zahit! Eşya tarafına hakaret (eden göz) ile bakma. Çünkü onun sıfatına mazhar olmamış hiçbir zat yoktur.
7. Ey Nevâyî! Onu görünce gözüm sürekli uçar. Ancak ne fayda ki gözümde kanat yoktur.

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Senin huzurunda başımın toz(lu olması) ve gözümün kör olması, başkaldırıp göz açınca kadar çabuk gerçekleşmedi.
2. Meleklerin okları cana rahmet olur, melek teninde üç kanat olsa şaşılmaz.
3. Dudağının güneşten ölümsüzlük suyu çıkarması ile Hızır'ın karanlıklar içinden (ölümsüzlük) suyu çıkarması eş değerdir.
4. Ey Hızır! Sevgilinin aşkı ile ölmediysen hayat veren suyu içerek zamanını boşa geçirdin.
5. Kim ki Güneş'e yüzünü dönüp secde ederse onun yaptığı iş Tanrı huzurunda puta tapmak gibidir.
6. (Sen) sabah güneşi gibi vücuduma girdin. Gönlümde öyle hatıraların vardır ki (beni) başkasına bırakma.

7. Ey güzel! Nevâyî, (senin) okunun hasretinden öldü. Onun bulunduğu tarafa bir ok sevk ederek ona merhamet et.

88

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Kırmızı renkli bulut, mavi firuze rengindeki kadehi tuttu. Ey sâkî! (sen de) nilüfer renkli bir kadeh ile gül renkli şarap tut.
2. Dünyanın dönüşü gün içinde sıkıntıya sebep olur. Dünya gibi (dönen) şafak renkli kadehteki şarabı içerek kendini avut.
3. Gündüz (vakti) gün uğraşından dolayı kararıyorsa, bari gece (vakti) şarap güneşi ile içini aydınlat.

22b

4. Yıllar geçse de unutmaktan uzak ol. Sen, halkını (kullarını) idare ederek bir saat unutulmaları unut. Çünkü Allah koruyandır, (o) korur sen yaşa!
5. Sevgilinin diyarında bir nasihat için ömürden on üç yıl geçer. Nasihat eden kişi, az da olsa bu sevgiye ara vermeyi öğütledi.
6. Ey mürit! Eğer kavuşma suyuna (ulaşmayı) arzularsan, öncelikle gönlünü arzuların ateşinden soğut.
7. Ey Nevâyî! Renkli bulut çıktığı için (sen de) renkli şarap iç. Zira olup bitene bu renkli bulut çok fazla görünmez.

89

Allah toprağına su serpsin.

1. Aşkının şarabı kırık gönlümü bulup yıktı. Benim virâne (gönlüm) sel gelmeden yerle bir oldu.
2. Mest olmuş gözlerin kâh oynuyordur kâh uykudadır. Uykuda da olsa oynasa da bu (durum) garipsenmez.
3. O put gibi güzele secde etsem mağrur zahid (beni) ayıplar. Fakat kendini beğenmiş olmak yerine puta tapmak çok daha iyidir.

4. Sâkî elindeki kadehten (şarap) verdi. (Onu) alıp öptüm ve (akabinde) içtim. Bunun gibi bir el kime kadeh uzatsa (kişi) içmeyip de ne yapar?
5. Göğsümdeki nal ve elif izi bedenimin süsüdür. Aşkın mülküne ulaşarak dışarıya duvar olmuştur.
6. Zâhit: “İçki içme! ” der. Fakat onun bu hükmü gerçek olsaydı elest kadehinin içkisi ile mest olunur muydu?
7. Ey Nevâyî! Gönlüm aşk ile savaşmayı hayal etti. Yüz yüze gelince ise benim kalbim kırgın (olarak) yenik düştü.

90

Allah onu da bağışlasın.

1. Âh, bu yaşlılık zamanında bir yiğit gönlümü aldı. O öyle bir yiğittir ki ona gönlümü versem tokgözlülükten (dolayı) istemez.
2. Şansıma o ok gibi (kirpik) keskinleşir ve benim değnek sürüp (dolaştığım) mahallede her tarafı deşerek gül bahçesi eyler.

23a

3. Ben kim İslâm(iyet) kim? Seccade ile hırkayı o put gibi güzelin çocuklarının hayali darmadağın etti.
4. Gözyaşım gözümü bir pamuk kadar beyazlattı ve o pamuktan pamuk çekirdeği gibi gözyaşı damlası aktı.
5. Ey yiğit! Bir nasihat vardır, yüzünü yakınlaştır da kulağına diyeyim; bu ihtiyardan bir öğüt işit.
6. Boy büküldü, bu yüzden rükûya gitmek hiç uygun iş değil. Secde karşılığında ah ederek (o yerin) otunu çöpünü temizle.
7. Ey Nevâyî! Felek seni aşk ateşiyle yaktı. Şimdi ister onu kızdır, istersen erit faydasızdır.

91

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Dudağının cevheri ona gıda oldu ve can ferahlık buldu. Allah'ım, yakut taşı da ne (kadar) iç açıcı olurmuş!

2. O lal taşından yüzüğü ağzıma koy ki iniltiyi engellesin. Bu mühür (gibi ağzın) ile ona susma mührü koy.
3. Can, kırmızı yakut rengindeki şarap kadehinin niteliğinden kendinden geçmiştir ve akıl ondan şaşkına dönmüştür.
4. Hançerin kılıcında görüldüm ve gözyaşım aktı. Güneş olduğu zaman yağmur yağmasına şaşılır mı?
5. Feleğin melekler ordusu sana sadaka olur. Acaba sen güzellik mülkünde bir peri misin?
6. Zahit, benliğini daima sonsuz kavuşma sözü(ne saklar). Ölümlü kişi bu manaya ispat bulamaz mı?
7. Nevâyî'nin canı harcandı, bedeni zayıf ve dermansız (düştü). İşte bu o ölüye hazırlamış kemikten bir tabuttur.

92

Onun için yattığı yeri de nurlandırın.

1. O boyu hurma ağacı gibi olan sevgili bedenime can verdi deme. Onun boyu kıyamet değil.

23b

2. Boyun, hurma ağacı gibi vefâya eğilmez. Eziyet sırasında pek çok doğruluk bulmuştur.
3. Yüzünü kapat, (kimseye) gösterme! Ayıplayan kişiler, aşkında beni hoş görsünler.
4. Yâ Rab! Yüz (kişi) benim gibi ölse ne keder? Tek o Mesih'in nefesi güven içinde olsun (yeterlidir).
5. Ey nasihat eden kişi! Allah'ın huzurunda olmak ve sonsuz bir ömre (kavuşmak için) (vazgeçtiklerinden) pişmanlık duyma.
6. Ey şeyh! Şarap kadehimi zayıflatmak da nedir? Eğer keramet sahibi isen onu tamamla!
7. Nevâyî'ye mahallemden geçerken güven içinde ol dersin (oraya) yerleşir.

93

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Kederimin katılığını anlatsam (ve) taş (bu hikâyeyi) işitse ona etki eder.
2. Başaklı okun, gönül akşamının doğruluğunu gösteren mumundan çıkamadı.
3. Huzurunda arzumu nasıl açıklayayım? Güzelliğin gibi onun da sonu yoktur.
4. Hayalin gönlüme çok acı çektirmektedir ki o virâne son derece sıcaktır.
5. Gözün kanımı içmeye ne haddim olur. Onu itin içse kâfi yeterli olur.
6. Ey şeyh! (Bu) aşk içinde bir yoldur deme ki bunda çeşitli anlatılar vardır.
7. Nevâyî kanını o göz ile döktün. Canlı ol ki gayret gözü budur.

94

24a

1. Bu dünyayı muhakkak bırakıp gideceği için dünya malını ele geçirmiş (gibi) farz et. Bir gün mutlaka yatıp öleceksin bunun için de dünya tahtını ele geçirmen kolay oldu farz et.
2. Susamış dudakların için bir avuç su bulmadan neredeyse öleceksin. Çünkü ayrılık ile ülkeler fethinde kendini İskender olmuş farz et.
3. Devlet kuşu başına beş gün gölge oldu farz et. En sonunda her kemik devlet kuşuna yiyecek olacaktır.
4. Sabah, altın tacını başına koysa da akşam olunca altın tacını toprağa vurur; çünkü dünya dönüyor.
5. Farz edelim ki senin heybetin Cemşid ve Feridun ile denktir. Böyle olsa da ne Feridun'dan ne de Cemşid'ten eser kaldı.
6. Bu kıvılcım senin rüzgârınla kül olur ve gündüzü karartır. Gökler ve yıldızlar senin kararına râm olmuştur.
7. O gönül kanıdır, bu da gözyaşındır. Sonunda parlak inci kan ile denize sürüklendi farz et.
8. Kader tekme atıp huysuzluk edince feleğin huysuz atı da senin üzeninle koşmaya başladı farz et.
9. Ey Nevâyî! Yokluk kadehini iç, yoksa dünyada senin olman da olmaman da birdir.

95

Allah onun kadrini de artırsın.

1. İlk önce emin bir yer bul ve orada dinlen. Sonra bir meclis düzenle ve daha sonra gönül alana (sevgiliye) kadeh tut.
2. Hayat kadehini akşamleyin tut. Dünya gündüz zaten güneşin ışığından aydınlıktır.
3. Gül yanaklı sevgilinin suya doymuş dudağı ve kadeh kanından hem gül renkli içki iç, hem de gül ağızlıya içki tut.
4. Bir zaman gönül çelen servi boylu çalgıcıdan içki iç, bir zaman da hakiki cevhere benzeyen sâkîden zevk al.
5. Çabucak kendinden geçme. Böyle gecelerde bir kadeh içkiyle gece öncesinden ta seher vaktine kadarki zamanı ganimet say.

24b

6. Ey gönül! Halka bu saadet müyesser olursa olur; lakin bunu bize gelmesini gerçekleştirecek bir hayal olarak bil.
7. Ey meyhaneci çırağı! Eğer Nevâyî senin hayranın ise onu kovma. Bu meyhanede onu yiyecek ve içecek de (dâhil her şeyden) vazgeçmiş olarak tut.

96

1. Gam yükünden sonunda boynumu saz gibi büktün. Can telinin iniltisini sonunda bam telini (ettin).
2. Göklerin yüzü derdimi yazdığından beri düzeldi. Gözyaşı denizimin dalgasından sonunda hepsi nemlendi.
3. Dokuz felek başından ahımın dumanını geçirip sonunda onları şaşkınlıklara kâkül etti.
4. Gurbet, ayrılık, aşk belâsı, zayıflık ve hastalık yetmedi. Sonunda beni Mecnun gibi (divâne) etti.

25a

5. Acı felek, gözyaşı yıldız, inilti yıldırım ve koşması şimşek (oldu). (Bu) âlem sonunda (beni) yaratılışımdan farklı hâle getirdi.
6. Ey meyhaneci çırağı! Bu eski dünya içinde can fedâ olsun ki sonunda bizi dünyadan (bağımsız) sarhoş ve gamsız eyledi.

7. Ey Nevâyî! Aşkta kavuşmayı çok fazla istedik. Bu istek ise sonunda bizi susturulmuş bir hâle râm eyledi.

97

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Ey gönül! Sevgili başkası ile içki içti diye kan yut. Başkasıyla içmesine bak ve (sen de) ayrılık zehrini yut.
2. Şarap kadehini kendisine tutarak can suyunu yutsa yine de ona ilaç olmaz. Çünkü ayrılık öldürücüdür.
3. Ey Hızır! Bana dost gerektir, kan yutarım. Sana ise hayat suyu arzusu ömürdür (sen de onu) yut.
4. Ey gönül! Orası, okundan kanlı gözyaşı olmuştur şerbet diye iç. Okunun temreni de şerbet içinde bulunan küçük bir buzdur, onu da yut.
5. Vuslatın tatlı içkisini tatmak istiyorsan ayrılık zehrini sana yetecek ganimet olarak bil ve (onu) yut.
6. (Hâlim), hakikat sırrı içinde gizlensin dersen, o kusursuz cevheri halktan gizli tut.
7. Nevâyî! O yok ise aşkını terk et. Bak, o başkasıyla içki içiyorsa sen de ayrılık zehrini iç.

98

(Allah) ona rahmet(eylesin)

1. Ey gönül! Azmederek sevgiliye ulaş dedim, feryât ile canıma ulaş demedim.
2. Ben hem kimsesizim hem de hastayım, (bir de sen) başını alıp git! (Bari) ara sıra hâlimi sormaya hüznün evime gel.
3. Öldüğümü görünce hemen dönüp yasımı tut. (Böylece) o can bahşeden nefesin ve hayat suyu olan dudağın, ölmüş bedenime ulaşmış olur.

25b

4. Ey Mesih! Bana ölümümü anlatarak ağlama. Ayrılığın kılıcıyla ölmüş olan bana yetişerek iyilik et.

5. Benim cismim (bedenim) tükenmeden önce bari onun itleri gelse. O katil kâfiri de yanına alarak evime gel.
6. Mâdem ok gelince diriltiyor, o zaman ona kendimi fedâ (ederek) kalkabilmem için yanıma gel.
7. “Nevâyî”ye çok zorlu bir iş düşse (yardımına) yetişeceğim.” demiştin. İşte (o) zaman bu zamandır, ayrılık canıma kastetmiştir; yetiş.

99

Allah yattığı yeri nurlandırırım

1. Ey sabah rüzgârı! Hâlimi gönül alana (sevgilime) bildir. O saçı sümbül, yüzü gül olan, gül endamlı serviye (ne hâlde olduğumu) söyle!
2. Bu iki dudağın hasretinden zaman zaman kan yutarım. İçki meclisinde ağzına kadar dolu bâde içen (sevgiliye) söyle!
3. Zevki acı şarap ile zehir, gözyaşı renkli, dudağı şirin, sözü süslü ve kendini beğenmiş olan güzele söyle!
4. Bana, ayrılık akşamının rüzgârı niçin karanlıktır diye sorma! Bunu, sabah akşam (yanımda) olmayanıma söyle!
5. O periden ayrıldığımda şanı ve şöhreti terk ettim. Ayrılık vadisinde (bulunan) gönül adındaki kötü şöhretine haber ver!
6. Ey kerâmetli (söz) söyleyen kişi! (Benim) işim bizzat isyan (etmek) idi. Rahmet mumu (bana) sonunda bir ışık ulaştıracak mı (onu) söyle!
7. Ey arkadaşı! Gam içindeki Nevâyî gibi gönülsüz (insan) yoktur. Eğer durumumu görürsen, gönül alan sevgilime söyle!

100

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Allah’ım! O boy nasıl (bir) boydur ki kâinattaki herkesi perişan etti de (onları) kıyamete gönderdi.
2. Onun servi gibi boyu çimenin üstünde dursa da bahçıvan saklamadan o fidanları koparacaktır.

26a

3. Cilve yaptı, vefâ tarafına hiç meyletmedi. Eziyette bulunan için istikâmet o taraftır.
4. Naz ve cilveyle yürüdüğü zamanlarda insanlara fesatlık yağdırdı. Herkes bu fitneden, karmaşadan huzur bulsun.
5. (O fesatlıklar) başıma gelince ölmüş vücudum canlandı. Bu işi o, kerametiyle düzeltti.
6. Naz ve cilvesiyle başı diktir; çünkü öldürdüğünden (zerre) pişman olmaz (bunu) bilin.
7. Nevâyî! O boy, kıyametin koptuğunu gösterdi, şimdi de kendinden başkasını öldürdü.

101

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Aşk, evime; ateşli dudaklar da canıma ateş saldı.
2. Âhımın, efgânımın içinde ateş olmasa ulaştığı yerdeki insanları nasıl yakar?
3. Takatsiz bedenimin içine ateş düştü. Ayrılık esnasında gönlüm vücudumda değildir.
4. Senin oklarının çokluğundan (dolayı) âh çektim. O yüzden sazlığıma ateş düştü.
5. Ayrılıktan kemiklerim yandı eyvah! Aşk gizli(den gizliye) çöplerime ateş saldı.
6. Ey sâkî! Dünya isimsiz ve nişansız canıma ateş saldı, sen de içkinden su tut da söndür.
7. Ey Nevâyî! Aşk şimşegi çakıldı (da) bu yüzden evime barkıma ateş düştü.

102

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Bütün hadislerin yeri şimdiki zamandır. Onda (o olayları) yaşamasan da bir zaman gerektir.

26b

2. Ümit sarayını onda (çok) belli etme, her an çıkacak pek çok sıkıntı olur (gelip seni bulur).
3. İster Âdem ister Nuh, ister Sam isterse Yafes olsun bu virânedен çıkmanın çaresi yoktur.
4. Tut ki İskender ve Cem'e(dir) , üçüncü de sensin. Yine de gözün korkacak ve kadehine zehir dolacak(tır).
5. Dünyanın meşguliyetini (işlerini) gerektirene heveslenme; sen onun terkine sebep olanı iste.
6. Yokluk tekkesinde yokmuş (gibi) susup dinle, çünkü sohbet sonsuzluk dershanesindedir.
7. Nevâyî! (Kendini) ümit harmanına ateş (olarak) bırak. Çünkü bu harmanında korunmak gerekmez.

103

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Gönülümde eziyet ile yüz yapı oluşturma, işte bu meydana getirdiklerin yeter!
2. Eziyet binasını boz çünkü o sonradan meydana gelmiştir. Sapıtarak önce vefa gösterdin, sonra (da eziyet binasını) meydana getirdin.
3. Aşkın mimarı, (diğer) insanlara eğlence ve sefa köşkü yaptıysa ben ne yaptım ki benim için zahmet kulübesi meydana getirdi?
4. O mimarın put (gibi güzel kulu) bana çok fazla eziyet etti. (Beni), gönülde olmayacak inlemelere alıştırdı.
5. Ne fayda ki beni bozarak bıkkınlık mahzeni ortaya çıkardı. Halk için ise kavuşma köşesi meydana getirecektir.
6. Sevgiliye kavuşmak istersen eğer, ten evini bozup gönül hareminde yokluk sırrını meydana getir.
7. Ey Rabbimiz! Nevâyî'ye kendi evini meydana getirdi deme, ben kaybolsam onu tövbe meydana getirme.

104

Allah kendilerine de güzellik katsın.

27a

1. Benim divaneliğime aşk ve sevda sebep olduysa (eğer), bu ikiliye (de) ancak bir peri yüzlü sebep olmuştur.
2. Her gece sabaha kadar çırpınmanın sebebi nedir deme! Kirpiğinden umut eden cana yüz neşter sebep olmuştur.
3. Gönülde(ki) ateş renkli dudağın üzüntüsünü ayıplama! Yanarak tutuşmama tenimin çöpü ve o kor sebep olmuştur.
4. (Senin) diyârını arzulayarak okunun (geçtiği yerden) kanat çıkardım. Şüphesiz ki uçmaya niyetlenmeye bu kanat ve kol neden olmuştur.
5. Sen benden yüz çevirdin, başının çevresinde dönsem buna şaşırılmaz. Bu perişanlığımıza bir yıldızın dönmesi sebep olmuştur.
6. Ey şeyh! Eğer meyhanede tesbihin ve hırkan tutsak oldu (ise), içtiğin zaman rahip elinden şarap kadehi sebep olmuştur.
7. Yokluk denizine batmak isteyene (bu isteği) verildi. Zira dalgıcın boğulup ölmesine (çıkarmak istediği) inci sebep olmuştur.
8. Ayrılığın korkusundan yüz defa can verecektim. Hayatımı (sürdürmeye) cana can katan dudağın ümidi sebep olmuştur.
9. Nevâyî! Bedeninin kuvvetsizliğine gönülsüzlük sebep olmuştur. Fakat gönülsüzlüğünü sorsan ona da gönül alan sebep olmuştur.

105

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Kavuşma zamanı o şirin sevgiliden mutlu haberi iste. Gerçi o sevgili yalan söyler, ben onu ve doğru haberini özlerim.
2. Kavuşmak isterim der (eziyet eder). Ferhat ile Şirin hikâyesi dahi bu derece gam ile kazılmamıştır.
3. Her ne söz söylersen (ağzından) yakut ve lal saçılır. Allah'ım bu derece renkli bir söz nasıl söyler?
4. Ey dostlar! Eğlence meclisinde benden bahsetmeyin. Çünkü gamın gereğine göre gamlı haber vermek lazımdır.
5. Güzeller eğer konuşarak ölüyü diriltirlerse, (benim) güzelim onların hepsine konuşmalarıyla fikir aşılar.

27b

6. Aşk sırrını açıklamaktan (ziyade) kısaca anlatır. Öyleyse âşık konuşmasına düzen gerekir.
7. Nevâyî, aşk dersini âşıklar arasında bu şekilde anlatır. İlim sahibine Hz. Muhammed'in sözlerini diyecektir.

106

1. Başının üzerinde güneş süsünden taç (olması) ve saçının karasında Miraç gecesinin açıklanması ne güzeldir.
2. Yıldızların ışığından makamın tacına süs (olur), gök kumaşından yüce tahtına örtü (olur.)
3. Seher, yeşil âlemden bayrağın üzerine sancak (olur). Meleklerin kalabalık topluluğundan orduna bölük ayarlanır.
4. Elifin yardımı kişinin yoluna kandil olmayınca kişi, kendi karanlık gözüyle cennetin yolunu bulamaz.
5. Senin hidâyetli elinden safa şerbeti içince zayıf mizaçlılar, bunu küfür sebebi sayar.
6. Beş namazı dinlerden kaldırdın, bu pençe ile meleğin yüzüne tokat attın.
7. Nevâyî sana muhtaç oldu, ona merhamet et. (Gönlü) zengin ve cömert olan, ısrarla istemeye muhtaç değildir.

107

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Dilencinin huzurunda tâc ve makam sahibine muhtaç olduğu gibi, tâc sahibinin de onun gibi dilenciye ihtiyacı vardır.
2. Gökyüzünün en yücesinde tahtı olsa ve parlak güneşten tâcı olsa ayak çekip baş eğmek dilenciyedir.
3. Parlak la'l taşın(a benzer dudağın), bir ateşe dahi renk vermiştir. Canımın felâketi için ateş ile su anlaşmıştır.
4. Derdi olmayan tabip, ayrılık derdine sabretmeyi buyurdu. Öldürüp yok eden zehri sıkıntıma ilâç olarak (önerdi.)

5. Ay, senin yüzünle savaşıncı senin güneşe benzeyen yüzün sanki pençesi ile onun yüzüne tokat atmıştır da bu sebepten yanağı morarmıştır.
6. Ey (âşık)! Gönül ülkeni aşk sultanına verdiysen bil ki canını, aklını ve dinini de senden haraç olarak alır.
7. Güzellerin Nevâyî'nin şiirini öğrenmesine şaşırmayın. Çünkü onlar güzelliklerini onun şiirlerinden almışlardır.

108

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Felek, izine ve tozuna cevher olması için gezgin yıldızları harcadı, bir zengin gibi para harcadı.
2. Dolaşan ve sabit duran (yıldızlar) serpilse yok olur. Şüphe yok ki akşamdan sonra padişah bir kimseye misafir olsa çok olur.
3. Hak, rahmet parasını harcasa onu şüphesiz senin gibi sevgililer bulur. Kavuşacak kişiler çaresiz (olur).
4. Affetme zenginliği sana mülk olur, engel olmaz. Ne kadar (çok) affedersen isyanı çok olan ümmete (o kadar) zenginlik olur.
5. Hararetli pazarın değerini bulmuş gibi, sağlığın değerini açıklayarak ümmetini kurtardın.
6. Rahmet denizinden halkına bir damla buldun ise yeterlidir. Gerçi kazanç ile harcamayı denkleştirmek daha uygundur.
7. Ey Nevâyî! Sen kim na't yazmak kim? Dilini fazla nükteden kuru, bütün hünerini harcamayı marifet sayma.

109

(Allah) ona rahmet(eylesin).

1. Kırmızı şarap gibi dudaklarına can vericilik karışmıştır. Eğer o karışmamışsa, hayat çeşmesinin suyu karışmıştır.
2. Yüreğim sudan ölmesin de ne yapsın? Zira ona verilen suya, gamzendeki zehir ile ok gibi kirpiklerinden damlayan su karışmıştır.

3. Gözün, keder meclisinde kanlı gözyaşları yutar. Kadehime yüreğimden gelen ve gözden dökülen damlalar birikir.

28b

4. Dudağından hep ayrılık (sözü duyduk), ondan hiç hoşluk görmedik. O tatlı içkide zehir olması da mümkündür.
5. Kavuşmada hayat içkisi dağıtılsa çok sevinme. Çünkü vuslat kadehi ile hicranın kanlı yaşı birbirine karışmıştır.
6. Şafak renkli içki kadehinde hilâli görürsen hırslanma. Çünkü hırs ile nasipsizlik tortusu karışıktır.
7. Nevâyî'nin gözyaşına kanlı yaş karışmış dersin. Bağır yarılınca kan bu suya çabuk (karışır).

110

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Dermansız olana tatlı gülüşünden ilaç yaptığın gibi gönlüme de şeker kamışından ilâç yap.
2. Ey doktor! Aşkı terk etmekten söz etmeyi bırak. İnsanlar, nasihat ile öldürücü hastalığa çâre olmaz.
3. (Ben) onsuz ölürüm. Karşımda huri ve peri (olsa) ne fayda? Onun kederi gibi bir ilâç bulmaz.
4. Ey âlim! Saçının zülüflerini gönlüme zincirle, çünkü deliye zincir vurmak çâre olur.
5. İti, beni o mahalleden kovmak istedi, göğsümden parça parça kestim de (kurtulmaya) çâre buldum.
6. Dünyanın belâsını kurtulmak için delir veya kendinden geç. Zirâ akli olanın bu işte (başka) çâresi yoktur.
7. Nevâyî, meğer ayrılık öldürücüyümüş. Felek, bu derdini ilâç ile iyileştirerek derdine son verecek.

111

Allah onu da bağışlasın.

1. Boğum boğum (olan) saçlarını açıp dağıtırsan, kulaç kulaç olur da ayağına kadar iner.
2. Onun gözlerinin köşesinden ve kaşının kuyruğundan yan yan bakışı gönlüme kıyar ve hiç acımaz.

29a

3. Gece çimende yatınca yanağı sarhoş etmiş. Ey sabah rüzgârı! Sabah (oldu) şimdi kalk da o gülü yumuşakça aç.
4. Bahçıvan senin boyunu çimende görüp, gözü (ona) ilişse onu hemen ağaç zanneder.
5. Senin uzun boyundan dolayı fıstık çamı deliye döndü. Zirâ su onun ayağına (doğru) uzamış, saç da ayağına zincir olmuştur.
6. Talihin kalemi göğsümdeki mihrâbı görünce (onu) belâ okuna hedef tahtası gibi kullanmıştır.
7. Nevâyî cefâsızlıkla yanmak istemiyorsan, zaman ehlinden vefâ(dan kaçır) gibi kaç, (hiç) durma.

112

Onun için yattığı yeri de nurlandırısın.

1. Ecelin vuku' bulduğu akşam gibi olan saçların beni perişan eyledi, ömür güneşi çehreni gizlediğin için gurûb etti.
2. Gönül (evimi) yıkıp toprak tenime at sürdü, bu evi viran eyleyerek toprağını (da) rüzgâra verdi.
3. Kırmızı yakuta benzeyen dudakları, kan (bağlamış) yüreğimi kederden parça parça ayırdı. O gözler yoluna bakmaktan damla damla kan(lı) yaş döktü.
4. Ben “âh” ederek inlediğimde yüz bin fitne uyandı da, kaderim derin uykusundan uyanmadı.
5. O kâfir bütün şehirleri gezdirerek herkesin tanıdığı âşık edince kâfiri de müslüman edecektir.
6. Ey meyhaneci çırağı! Beni meyhanede sarhoş etmeden önce, önüme kuşağını bırakıp beni misafir eyleyeceksin.
7. Ey bülbül! Nevâyî gibi içi yanarak inleme ki, o uzun boylu al yanaklı güzel gezinti için o bostana yönelsin.

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Aşkta yüz belâ ve eziyet ulaşırsa kadeh iç. Soluk soluğa şarap dolu dolu kadeh bırakarak (onu) iç.

29b

2. Ruhun, zamanenin eziyetinden (dolayı) kederlenirse, o aynaya parlaklık olarak kadeh sun.
3. Neşe meclisinde ay gibi güzel sarhoş sâkî, başkaldırıp kadeh tutarsa, rahatlık verecek (olan) o kadehi iç.
4. İnsanların, dünya işlerine aşırı düşkünlüğüne bakıp onlar gibi (olmak) isteme. Kendini kadehe (ver.)
5. Toplulukta ve bir başındayken mutlu olayım dersin eğer, toplulukla da kadeh kaldır ve tenhada kadehini iç.
6. Ey zâhid! Rüyâdaki ite neden rehin (oldum) deyip kurtulmak istersen son olarak bir kadeh kaldır.
7. Ey Nevâyî! Sen ki dünya halkının şâhısın, yokluk dünyasında sarhoşluğunun sersemi olup kadeh içmeye davet et.

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Derdimi görüp hiç merhamet etmedin. Gözyaşımı dökünce de hiç tebessüm eylemedin.
2. Ayrılığının ateşinde ne kadar çok ağlayıp sızlandıysam da hiç merhamet etmedin.
3. Ahım ve gözyaşım dünyaya fitne yaydı. (Fakat) sen, bu tufandan da kaygılanmadın.
4. Senin sesinin (ve iki dudağından çıkacak) sözünün arzusuyla ömrüm (harap ve) hasta geçti. Sorana bir cevap bile vermedin.
5. Ey felek! Âşıklar topluluğuna eziyet edip sızlandırdın da neden hiç (acımadın)?

6. Ey aşk! Gönlüm sana teslim olmuştur, neden eziyetlerini görüp şikâyet etmedin?
7. Ey muhalif dünya! Nevâyî' nin tarafına hep bağırdın çağırdın fakat hiç güzel bir nağme söylemedin!

115

30a

1. Bu çimenlik ki sabah gül açılrsa akşam(vakti) dökülür. Bunun gibi şarapsız (geçen) akşam ve sabah bize rahatlık vermez.
2. Ey sâkî! Geçen günlere vefa yoktur. Sen vefâ göster ve kadehi çok fazla döndürme.
3. Dünyada halkın (uğradığı) felâkete sınırsız acınır. Sonsuz rahatlık istiyorsan eğer, kendine bir keder bul.
4. Kişin(nin) doymasına ve servetine heveslenme. Yaşam kadehi nerede (sana) uygunsa (sen, orada) ol.
5. Ey şeyh! Zâlim feleği benim öldürücü düşmanım bil. Şarabı(n etkisiyle) isteğini tamamen hayata geçirme.
6. Ben, yaşlı şarap sarhoşunun eşiğine bağlanmış ve sersemlemişim. Merhamet ederek bu eşiği yüzüme aç.
7. Ey Nevâyî! Gam denizine kıyın (olmasını) dilersen, önce bir şarap gemisi bul ve (sen de) denizci ol.

116

Allah onu da bağışlasın.

1. O ruh misâli al (dudak) canıma ferahlık ulaştırdı. Benzer (şekilde) al renkli şarap da diğerlerine mutluluk verdi.
2. Kırmızı yakut (gibi dudağın) iç açıcıdır. Fakat özellikle bana hayalinden düşen pay ile ferahlama olmayacaktır.
3. Kan yaşımdan (söz) etmeyiniz ki kederlenmesin. Şaraptan zaman bulan o ay yüzlü güzel ferâh (kalsın.)
4. Ey sâkî! Ayrılığın kızılığında bana yine şarap sunma. Zira Kevser'i bulursam bana şarap asla ferâhlık (vermez).

5. Taze la'1 (gibi) dudağı, ayrılıkta kederlenme sebebidir. Şarap diyerek renkli su içse (kederi) gitmez.
6. Eğer ferahlık istersen meyhaneye yönel. Gökyüzü (kadar) ferahlık yalnızca oradan alınmıştır.
7. Ey Nevâyî! Rahip şarap tuttuğunda damla bırakmadan (onu) iç. Senin sıkıntına yetecek, ferahlatacak kadarını içmeyi düşünme.

117

30b

1. Servi boylular içinde her güzel gül yüzlü olacak olsa, benim gül yüzlü servim içlerinden en güzeli olur.
2. Toz bırakan siyah nokta ben midir? O Hintli güzelden daha güzel olup (rahata) kavuşturan var mıdır?
3. Dudaklarının gülümsemesiyle tuz ile şeker eşit dökülmüş (gibi olur). Allah'ım, bu kadar güzel gülüş olabilir mi?
4. Ferhat, güzellik konusunda en çok Şirin'den söz eder. (Onun) tatlı çimenim kadar güzel olması mümkün mü?
5. Sevgilimin güzelliğini Yusuf ile kıyaslamışsın. Zira Yusuf güzellikler içinde (en) güzel olmuştur, ancak sevgilim (daha) güzeldir.
6. Anladım ki, gözüm yanağını görünce (kanlı) gözyaşı dökecektir. (Sen) güzellik timsallerinden daha güzel olursun.
7. Ey Nevâyî! Acı acı ağlamalarımı ayıplama. Zirâ gönlümü alan kötü huylu kâfir güzel (bunlara sebep) olmaktadır.

118

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Yokluk yolunda her kim ki derinliğe varır, ibadete yönelerek karşısında ikiyüzlülüğü hükümsüz bırakmış (olur).
2. Bir kimse ki dost şahidine maharet ortaya çıkarırsa bir tür benliği huzurunda hükümsüz bırakılmış olmayacaktır.
3. İbâdet eden aşksız idi, olgunlaşmamıştı. Onların şeyhi de çocuklar ile (birdi).

4. Yalan ve doğruyu hayal edip olay çıkarmaktadır. Kişi, bunun gibi yöneldiği (yanlışları) hatırlasa maharettir.
5. Dünya, toprak renginde pis bir kerpitendir. Fakat daha tuğla çok kirli olursa kenarına (dahi) ulaşılamaz.
6. Meydanda kir varsa, gözyaşı ile onu arıt. Arasında tövbe suyu da olursa bu güzeldir.
7. Nevy! Yokluk ehli (olmayı) arzularsan ikiyüzlülüğü bırak. Hasır otu, her zaman şeker kamışı olmaz.

119

31a

1. Ona (göre) ayrılık ateşinin kaynağı gam ağrısıdır. O cehennem (ateşi), cennet ve cehennem gibidir.
2. Zlf kıvrımının yuvarlak çeneni örtmesi, gece saında güneşin gizlenmesi gibidir.
3. Gönle girecek olan adım adım o tarafa (yönelir). (Bu durum) saçta tarak (ile) gzergh belirleyip yol inşa etmek gibidir.
4. Güneş sanki mavi atlas kumaştan elbise dikmiştir. Yahut o ay, mavi renkli ipten kumaş giymiştir.
5. O can alacak gözlerini arada bir gsteresin. Çünkü her biri kara badem olup bana acı verir.
6. Yüzünü açsa akıl lkem kuşatılır. Çünkü ınar ağacına benzer pençesi şaldır, güneş ve diğerleri (ise) dal (hükmündedir).
7. Nevy! Zhid h edişini fazla ortaya çıkarmadı. Çünkü ateşe fazla buz katılırsa duman olur.

120

Allah toprağına su serpsin.

1. Ayva tüyünün ordusu karınca ve ekirge gibi (ortaya) ıktı. Ey aşık! Kamasınlar diye çene (yapıp) (aşkını) ortaya ıkarma.
2. (Yüzündeki) ayva tüyünü görünce şevk tarlam kurudu. Zir tarla içindeki karınca ve ekirge tohumun felketidir.

3. Yüzünün ateşi (ile) gözüme ravza bahçesinin gülü oldu. Ayva tüyün tıpkı duman (çıkarmış) gibi o ateşi cehenneme çevirdi.
4. Örtü altındaki yüzün, kılıf içerisindeki aynaya benzer. Ayva tüyün ise onun içine yansımıştır.
5. Şimdi o yanakta ayva tüyleri tel tel asılmıştır. O yanak ve yüz, (âşığa) hayat vermiştir.
6. Tasvir etme, (onun) cımbız ağzı el öpmek isteyecektir. Meğerki dudağından (laf) alacaktır (buna izin) verme.
7. Ey Nevâyî! (Sevgilinin) yüzünü gördükten sonra inler oldun. Acaba ayva tüyü ile o yanağını görünce utandın mı, eyvah!

121

31b

1. Şüphesiz ki o gül yanaklı güzelin yanağını açması hayırlıdır. Güzellik baharı gibi sabahımı ferahlatacaktır.
2. Bu gül bahçesinde servi boylu peri (gibi güzel) ve gül yanağı olsaydı sana teşbih edilmiş olacaktı.
3. (Benimle) konuşsa acaba ölür müyüm yoksa diri mi kalırım? Zirâ tatlı cevap verse de acı söylemiş (gibi) olur.
4. (Sevgilinin) simsiyah saçlarından yüz misk kokulu tatar (bana) ulaştı. Boyunun havasından bin Öççe ve Halluh sevkiyatı (gelir).
5. Dudağın bedenimin içinde öyle bir candır ki (attığın) oklar (bu) canım(da) kemiğin içerisindeki ilik gibi olur.
6. Şekil içine yaralar gürk gibi geldiyse eğer, benzerlikte de birbirinden ayrılamayacak kadar fazla benzerdir.
7. Nevâyî yüzünü görüp delirse garipsenir mi? Zira bütün güzeller ne zaman yanak açsa (o) yenilir.

122

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Bu dönen yeşil kubbe doğruluğu göstererek şerefine ulaşmış gibi bir yeşil güvercini döndürür.

2. Sen mum veya feleğin resmini yansıtan (bir) fener oldun. Çevrende melekler topluluğu ortaya çıktığında (onlar senin etrafında) baştanbaşa döner.
3. Yukarıya doğru büyüyen bir ışık ortaya çıktı. Nurdan bir yıldız oldu ve yörüngesinde yıldızlar döndü.
4. Dönen dünyada (yüz) mumuma feleklerden ve meleklerden şamdan olarak kelebekleri çektiler.
5. Yıldızlar, mavi atlas elbisesinden yol bulur. Yine yıldızlar, başının üzerine gökten inci mercan saçar.
6. Yıldızlar, (onun) yolunun iziyle kendini parlak kılmıştır. Dünya her daim onun atının tozundan aydınlanmıştır.
7. Nevâyî, mahallende atılan ok eğer göklere ulaşırsa bir niyet çemberi olacaktır.

123

32a

1. O güzel, sevgisiyle beni delirtti ve beni aşkının deliliği ile efsaneleştirdi.
2. O güzel, periler gibi ansızın ortaya çıkarak aklımı ve fikrimi kaybettirip beni benden aldı.
3. O güzel, meclis içinde şişe, cam ve kadehi oyun oynarcasına parçaladı. (Mecliste tıpkı) bir çocuk gibi davrandı.
4. Meyhaneden gelen gürültüye kulak verin. Zira o güzel, meyhaneye gitmeye niyetlenmiştir.
5. Çok yazık! O güzel, hırkamı kadehe ödünç verdi. Tespihimi ise kumar oynamak için tane tane etti.
6. O güzelin ne yaptığını bilmezler, çünkü oyun oynadığını (zannettikleri için) sabrın ve anlayışın değerini bilmezler.
7. O güzel, Nevâyî'yi serseri edip memleketten ayırdı, onu belâ ve dert ile arkadaş etti.

124

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Saçını yıkadığı zamanda bir kısmında dal (gibi perçemler) belirirdi. Su içinde yansıyan bir dal, ona taze sümbüldür.
2. Taze sümbülün (sadece) suya yansıması olur deme. Zirâ suda taze sümbül görününce dallar güzel kokulu olur.
3. Eğer (saçının) hayali sümbüle dolaşırsa sandal ağacından tarak ile (tarayarak) dallarını baştan başa ayır.
4. O servi ağacı çimenlikte gül seyri etse, çatı gölgesi için her taraf çam fıstığından dal (ile kaplanır.)
5. Yeşil (sarılığa) yenik düşünce sararmasına şaşılır mı? Her yeşil dal, (bu zamanda) sonbahar ağacı olur (sarılar).
6. Yeşillikte gölge eden dal, meyve yarısı verse ve (bundan dolayı) içini korku kaplasa (sen) büyüklük göster, çünkü (direnmek) hoştur.
7. Nevâyî! Onun saç bağından her dal koluna girse anla ki (bu), kesinlikle canlılığın ipidir.

125

32b

1. Kâbe'ye niyetlenen müritlik yoluna girer. Bu yolculukta (benliğinden) vazgeçmiş merkebe binilmesi gerekir.
2. Bu merkep ve bu sefer kimseye kolay değildir. Zirâ sadece Allah'ı düşünmekle olmayacaktır; dünya ehlinde ve dünya işlerinden vazgeçmek (gerekecektir).
3. Böylece (insan) kendini varlıkta ve yoklukta tekleştirecektir, benliğinden vazgeçmeden bunu doğrulamayacaktır.
4. Dostun ihsânına tamamen bağlanmış olmak gerekir. Kişiye kavuşmanın değerini geri çevirmek için (bir) sebep gerekir.
5. Ezelde nasipsiz oldu, başka da olmadı. Ne bahtlıyı bahtsız eyledi ne de bahtsız bahtlı etti.
6. Ey zerdüş! Kadeh getir ki bir dem kendini hoş tutsun. Çok fazla bırakmak gerekmez, ihtiyaç olunan kadar olsa yeterlidir.
7. Nevâyî, kendini bu dünyada sağ (bırakmak) istemez. Daima onun niteliğini yenilemek gerekir.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. (Bu) sitem değildir ki gönlümü yüz parça eyledin. Sitem budur ki ona delmek isteyerek bağlanırsın.
2. (Gönlümü) dikecek olsan hem ip kül olacaktır hem de iğne su olacaktır. Çünkü var olan yakıcı korlu ateş (onları) darmadağın edecektir.
3. Yüz güzelliğin güneşe benzer, fakat onun kadar yakıcı değildir. Ona ay benzer olunca senle eşdeğer olacaktır.
4. Ey bilge! Peri yanaklımdan başka bağımlı aç ki ben dev olmuşum, deli olmam için benim bağımlı sen çözüver.
5. Sevgiliyi istediğimden gül bahçesinde daima gül (olmasını) isterim. Kanlı gömlekteki kanaatkârlık beni Yusuf'tan ayrı koydu.
6. Gözümün kara olan göz bebeği yok gibidir. Bu yaşların hepsi ki yaş olarak ondan meydana gelir.
7. Dudağının yiyeceğini zekât niyetine vereceksen eğer, hasretinden ölürüm. Çünkü cana ölünce muhtaçlık yoktur.

33a

8. Ey Hıristiyan bilgini! Güçsüzlüğümü anlayarak gül tatlısı (bul) dedin. Fakat meyhaneci çırağı tatlı (tatlı) gülünce (güçsüzlüğüm) son buldu.
9. Nevâyî! Dünyadan kederlenirsen onu def etmek için şarap iç. Bu, kabul eden kişiye dünyada bir öğüttür.

Allah günahlarımı da bağışlasın.

1. Delirmiş olan beni korumak amacıyla bağlayın. Güneş (bunun için) (yüzünden) boynuna (kadar) sümbül gibi kıvrımlı bağlarını salmıştır.
2. Gam ve derdin hor görmeden (evvel) katletmez. Zira karınca hor görülmeden öldürücü yılanlar nerede önemsenir?
3. Bütün meydanlara ateş gibi çevik atını sürsen belki nalından ateş yakılmaz ama (çevreye) kıvılcımlar sıçrar.

4. Ahımın güneşi pençesini yukarı kaldırmasa şüphesiz ahım ne kadar yükselirse yükselsin dumanı buluta ulaşamaz.
5. Gözümün kanlı yaşında göz bebeği ağaçlık mı olmuştur, yoksa o kara göz yaşarmış da yanağın gül renkli kumaş mı olmuştur?
6. Ey gönül! Ay görününce her derdine deva iste. Zira dertli olmadan deva bulmak mümkün değildir.
7. Nevâyî, ayrılığın kanlı yaşından kederli olduğu için bazen acı acı ağlar bazen de acı acı güler.

128

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Ay yüzün mumundan ve saçının dumanından akıl (bedeni) terk eder. Bu, gönlüme ezel sabahından ölüm akşamına kadar nasiptir.
2. Ettiğin eziyetten canın ölü suret olacak deme. Can bana bağlı kalmış ki, o da zayıflıktan ölü vücut (gibidir).
3. Ben delirip divâne oldum ve mahallende bağlı (kaldım). Belki melekler topluluğuna saygısızlık (etmez ve) onun gezmesine (izin verir).
4. Her şeyi âşığın kendi gönlü için kabul ettin. Ben çok fazla reddedilmişim Allah için (artık beni) reddetme.

33b

5. Can, zaman zaman nefes (almaya) yardım etmezse hayatım hastalıktan daima sekteye uğrar.
6. Dünyada kıskanılan olmak istersen dünya kadar halka Allah'ın verdiğiinden kıskançlık duyma.
7. Ey Nevâyî! Yokluk ayinini kazan ki, ömrünün sonuna ulaştığında (olması gerekenler) hazır olsun.

129

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Okun, gönlümü bulup yarınca gönlüm mutlu oldu. (O ok), her kime ulaşacak olsa o kişinin mutlu olmasına şaşılır mı?

970

2. Yüzündeki ayva tüyün halkın gönlünü daha çok aldı. Sanki tüy değil de yüz üzerine gönül çelmek için yapılmış kara büyüdür.
3. O perinin aşkında ben delirmem, devleşirim. Aşk vadisinde çektiğim her âh fırtına (etkisi) yaratır.
4. Ayrılıkta (sevgili) taş yağdırdı da bu topraktan yaratılmış beden perişan oldu. Onun (için) eziyetten kaçtı deme.
5. Yaşlandığım zaman önce aşkı terk ettim, (aşka) bir parça istek olmadı. İsteksiz olmama şaşılır mı?
6. Eğer yardan başkasına kavuşmamak istersen, (ona) kesinlikle başka kavuşma anılarını hatırlatma.
7. Ey Nevâyî! Nerede temiz yüz görsem inanırım. Yüz kişide bendeki kadar temiz inanç yok mudur?

130

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Âhın dumanı evi kararttığına gönle dert olmaz. Çünkü (gönül evi) aşk eziyetinden yıkıldı ve tozu göğe çıktı
2. Dertlerin dermanıdır diye her yere çok fazla niyetlenmeyin. Sonra gönlü dertli olanlar gelip (insanı) dert sahibi ederler.
3. Nerede ki gözyaşı görülür, (o) denizimin habercisidir. Su üzerinde bu çeşit bir yola çıkan haberci görülmüştür.

34a

4. O gül yüzlü, gül renkli içkiden (dolayı) lâle gibi oldu. Bu durum, su içinde kızıl renkte gülün açılmasına benzer.
5. Gecenin karanlığından kılıç çekip öyle bir çıktı ki feleğin atlıları onun gibi rakip bulmaktan vazgeçti.
6. Ey sâkî! Gökyüzü gibi kadehini zamanında (ve) çabuk çevir. Sert bir âh, meclisini dağıtıp toz etmeden çabuk ol.
7. Ey Nevâyî! O ayı görmeden önce titreyen çoktur. Bir de sen sürekli sert âh çek(ip titretme).

Onun günahlarını da bağışlasın.

1. Dert tokadı ile yüzümün her tarafını yeşertmiştir. Beden evimin kubbesini altın renk üzerine lacivert renge boyamıştır.
2. Feryadımı engellemeye çalışma ki şarap yüzünde güller açılmasına (sebepe oldu). (Bu durum), bülbülün feryadı ile gül bahçesinde gül açılmasına benzer.
3. Güneş gibi ateşli gönülden aralık yeli gibi sert âh (çıkması), aşkta acayıplıkların ortaya çıktığını (gösterir).
4. Dert, dışı toprak rengi olan bedenimden tarafa toz savurur. Etrafımdaki toz, başıma toprak saçılmasından değildir.
5. Âhım, o güneş (yüzünü) dolanıp saçının kıvrımından çıksa, tıpkı bir Dünya'yı çevreleyen kasırğa gibi olur.
6. O ay(yüzlü sevgilinin) aşkında benliğini ayrı istersen eğer, önce ondan ayrı anılmaktan benliğini ayrı kıl.
7. Ey Nevâyî! Dertli şiirini dert sahibi bilir, dertsiz de onu okuduğunda dert sahibi olur.

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Bana, yüz yıl boyunca o ay gibi güzele bir söz söylemeye sınır yoktur. Bir söz söylememe sınır olsa o zaman yüz defa reddedilir.
2. Bir güneştir ki kendi yoktur fakat kederde (kendini) gösterip gönül alır. İnsanlar (onu) kıskanıp canıma kastedecekler.

34b

3. Tuhaftır ki dünyayı canıma düşman edip her mecliste (bana) dostluk belirtisini artırarak (gösterir.)
4. Her ne zaman sevgili huzurunda yabancı olsa, kendisine inanılan (sevgili) şüphesiz ki güvenilmez olacaktır.
5. Ey Hızır! Yabancı tıpkı ömür gibi vefâsızdır. Büyük İskender huzurunda Yecüc kavmi vefâya set çekmiştir.

6. O, öyle hoş köşe tutacak ki (kendisini) bulmayacaklar, dünyadakiler sonsuza kadar dünyayı arayacaklar (yine de ona rastlayamayacaklardır).
7. Ey sâkî! Zamane çocuklarının eziyetinin sonu yoktur. Şarap kadehini öyle tut ki akıl ve düşünceyi kaybetsinler.
8. O kadar (fazla) kendinden geçir ki Ferhat ile Mecnun öğüdünden yardım umsa (da) kendine gelemesin.
9. Ey Nevâyî! Dünya ehli olan insanlar eziyet ederken (birbirine) benzerdir. İster feleğin (yazdığı) kader, isterse arzulanan servi boylu sevgili olsun (hepsi aynıdır).

133

Allah yattığı yeri nurlandırсын.

1. O peri yüzlü huri yüz açarsa inlerim. Gülün açıldığı zamanlar bülbülün feryât etmesi garipsenir mi?
2. Gül renkli elbise içinde boyu mu cilvelendi yoksa gül yaprağında mı gizlenip hür mü oldu?
3. Gözyaşımın suyunun dalgasını gönlüne geçir ki eldeki kılıç cevherde daha hoş görünür.
4. Avcının güvercin için çukur üzerine tuzağını yaydığı gibi, gönlüm de (sevgilinin) saçını görüp çene çukuruna (yuva) yaptı.
5. Ey gül! Bülbülü gamın harekete geçirse mutlu olma. Ki felek gülü berbat ederse külü ateş olup uçar.
6. Cellat, hareket ettiren kimseye eziyet ettiyse (de) gamzen gibi bir kılıç ile öldürmedi.
7. Nevâyî'nin gönül (evini) okun fazlalığı bozdu. Bu kulübe yağmur çokluğundan (dolayı) sağlam kalmadı.

134

35a

1. Adaletsiz kılıcını vurursan gönlüm inler, zira alev su koyunca duman çıkarır.
2. Gönül, sensiz ise mutluluktan da keder bulur. Ancak gamın (ona) ulaştığında mutlu olur.

3. Divaneliğimde ki gözüme zaman zaman bir peri güzel görünür.
4. Ey sâkî! Gönlünü şaraptan memnun ederek virânını sel ile bayındır edersin.
5. Beni bir yudum ile mutlu et ki gamından cana mutsuzluk ulaştı.
6. Put gibi güzel sevgili önünde içkiden başımı kaldırmam. Rahip bana bunu doğru yol olarak gösterdi.
7. Senin hatıran öldü Nevâyî (çünkü) yaşayanlar onu zikretmedi.

135

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Gönül, ateş basmasından dert bulaşmış âhını anlattı. Duman, ev içinde ateş saçanın ülkesine görünür.
2. Yok gibi (küçük) ağzında söz nasıl vücut buldu? Bedenimi (de) sonunda yok etmesine şaşırma!
3. Nergis gözünün şeklini kişi göremez. Sana ne düşünce o ki kıskandı gözü çıksın.
4. Bir zaman Kâbe'yi bir zaman da dünyayı (dolaşmaya) niyetlenirim. Nereye yönelecek olsam yüzünü (görmek) isterim.
5. Gönlünü sevgiliye bağla ve başkalarını terk et. Zirâ onda var olup görünen başkasında hayaldir.
6. Kendimden (başkasına) yokluk şarabı tutmana üzülürüm. (O şarabın) rengi ve kokusu bedenimi yok eder.
7. Eğer tamamını içerse bu Nevâyî'ye yetecektir fakat şahit ve şahitlik eden önünde sarhoşluktan (dikkate) alınmayacaktır.

136

35b

1. Can, boyuna servi deyip kısmetine razı olsa, (bu tespiti) yalan mıdır doğru mudur?
2. Şeker, şirinliğini (kıskanıp onu) şikâyet etti. Dudakların (bu şikâyeti) işitince tatlı tatlı güldü.
3. Yüz şükür ki itlerin gönlü(mü) parça parça ederek canıma ulaştı.
4. İti yüreğimi yediğinden ölürse (onun) bağrını, (benim) bağıma bağ yapın.

5. Ey Allah'ım! (O sevgilinin) saçının karanlığı bu kadar fazla akıl alıyorsa, (ona rağmen) akıllı olmak çok zordur.
6. Talep çölünde önce ölümlü ol. Ki bu yolda benlikten (daha) ağır bir belâ yoktur.
7. Ey nasihat eden (kişi)! Nevâyî'ye fazla öğüt verme. Sen tek bir öğüt söyle, o işitir.

137

(Allah) ona rahmet(eylesin).

1. Yâr beni asla mutsuz etmedi. (Ne güzel bir durumdur ki) onun hatırası ile gönlüm her zaman mutludur.
2. (Sevgilinin) gözü ile zülfünden gönüllerini kavgaya tutuşturdular. Başka avcı tuzaktan avını görmedi.
3. Servi boyunun kölesidir fakat hizmette doğruluğunu görerek serbest bırakılırsın.
4. Katlim için etek çekip beline vurur ve kılıç çeker, O cellâd(ın eline) kan değdirdin daha (sana) acır mı?
5. O şirinin gözü sonsuz karanlıktadır. Ferhat, muhakkak birçok mil taşını (kullanıp da ona) sürme yapmıştır.
6. Ey dönen sâkî! Döner kavuşma şarabını başkalarına içir. Zirâ bana ayrılık zehri içmek adet olmuştur.
7. Ayrılık gecesi, bunca feryat (sadece) Nevâyî'den değildir. (Onun) feryadından her gece bütün ülke feryat eder.

138

36a

1. Unutma ki ayrılık zamanlarında işkence etti, beni bir mektup ile (dahi) hatırlamadı.
2. Gönül hatırladıkça kederlense de ruhum (onu) hatırlamakla mutlu olur.
3. Ayrılığın, beden evini virân ederek yıktı. Bu evde pek çok bozuk yapı meydana getirdi.
4. O servi, gezintiye çıkınca gül kül oldu. Boyun eğlence meclisinden ayrılarak özgürlüğe kavuştu.

975

5. Beni bazen çölde ve bazen de dağda görenler Mecnûn ve Ferhat dirilmiş zannederler.
6. Gönlnü şarapla mamur duruma getir. Zirâ dünya onu içki mahmurluğuyla mamur koymaz.
7. Nevâyî delirdiğinde (onu) gördü, sevgili ile onu aynı yaşta zannetti.

139

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. (Ben) sevgilinin yolunda can verdim, (ama) sevgili görmeden geçti gitti. Görse de görmese de bu canım onun için feda olsun.
2. O yüz güneşinden, kararın göz(üm)e fayda bekledim. Fakat (o) güzel, (beklentimi) anlayınca güneş gibi yüzünü gizledi.
3. Bir dudağının tebessümüne fayda edecek (olsa) canımı verirdim. O dudaklar canımı aldı fakat gülmedi.
4. Saçının karanlığına ömrümü verdim. Ah ki (o da) canıma yetmedi bu sevdada bir parça noksan kaldı.
5. Gönle oklarından (ziyade) okunun cevheri fayda(lı) idi. Ne attıysa (canıma) isabet ettiğinde hemen faydalı oldu.
6. Ey câhil! O güvenilir dünyadan ne zarar gördün de kâr ve zarardan (vazgeçip o) dünyayı terk ederek fânî oldun!
7. Ey Nevâyî! Bir kavuşmanın fayda istesen (yolunda) can (veririm) deme. Çünkü yüz tümen can verse(n de) kavuşmak mümkün değildir.

140

36b

1. Ey saçının karanlık zincirinde divâne olan akıl! Zaman zaman peri gibi güzele aşırı bağlanan akıl!
2. Aşkın ilmini kazanıncaya kadar aklımı kaybettim. Ancak başkasının kazandığı ilimden fazla ilim kazandım.
3. Ey bilge kişi! Deliliğimden dolayı beni kınama; çünkü Eflatun bile beni görse akli almaz.

4. Ey bilge kişi! Âşıkların hâlini akılla neden açıklayamazsın? Çünkü aşk delilerin işidir.
5. Ne yazık ki onun aşkı bana ulaşınca tamamen (beni) mahvetti. Zirâ (verdiği) öğüt ile gönlümü yüzlerce kez büyüledi.
6. Ey nasihat eden kişi! Sıcak bir yaklaşım, âşıklara uzak olsa da onu kınama! Çünkü âşıkların indinde akıl her zaman aşağılanmıştır.
7. Akıl, her zaman nasihatten inciler dizer. Ey Nevâyî! Bunları aşkın ayağının (altına) saç.

141

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. O taze gonca ile gönlüm temiz olur ki sarhoş olsa halis şarap ile temiz olur.
2. O şen tatlı canım cellat ile onlardan çocuklar gibi lezzet alır.
3. Renkli bir dudağın incinmiş gönül arzusudur, eğer ki hunnap şerbeti (içerse) ile hasta değil temiz (olur).
4. Gönlüm yüz ve dudağın kendisini istedi. Gariptir ki sabah halk tatlı uyku ile uyanır.
5. Ey güzel! Sen mutluluk meclisinde halis şarap iç, gözyaşı bizi ayırdı.
6. Sâkî sen kadehi tut ve sen ey tuhaf şarkıcı! (Sen de) topluluğu bir nice mızrap ile temiz kıl.
7. Hasta Nevâyî'ye sıkıntını çektirme, yüz aç. Pek çok çiçek bahçesi bu sebeple düzgün değildir.

142

Ve ona da

37a

1. Yanağın güneşinden görünen nur çok güzeldir. Güneşten (ışıklar) öyle ki zerrelere topluluğundan ortaya çıkar.
2. Vücudun varlık âlemini (vücut edip) ortaya çıkardı. O şekil ki güneş, zerreni meşhur etti.
3. Akıl eğer özürlü ise kişinin maneviyatına eşittir güneşi görmese yarasa özrü vardır.

977

4. Senin yüz güzelliğine gül aynasında bülbül sarhoş (olur.) Senin görünmen ile, (senin) gül yüzünle gururlanır.
5. Gonca yok ise duvak ger, (onu) koru. (Yoksa) temiz ve namuslu bir gelin gibi örtünmeyecektir.
6. (O), muhakkak ki gece ve gündüz sağa sola koşarak seni ister. Saba yeli ve debur rüzgârından nefes alamaz.
7. Mü'min secde ânında kaşına kibirlenerek bakar. Sarhoş (ise) kadehteki yansımana uyku basmış gözle (bakar).
8. Şaraptaki yansıman ile (alnındaki) boncuk dizisi neşe ve eğlenceye (neden olur). Neşenle kadehteki şarap tortusunu içene zevk ü safa olur.
9. Ne fayda ki dindar kişi Kâbe'de sensiz kaldı. Ey Nevâyî! Seninle dünya arasında eksiklik olsa ne fayda?

143

Allah toprağına su serpsin.

1. Kâğıt, ayrılık ateşimi yazdığım için mi sarıdır yoksa o sayfaya bizzat alev düşmüş de (ondan) mı yanıp etkilenmiştir?
2. Nakış ustası, sevgilimin suretini çizdiğinde (onun) güzel saçını kalem, gün sayfası (gibi yüzünü de) kâğıt (olarak) kullanmıştır.
3. Seyircinin gücü dilime söyleme kuvveti verip bakınca şikâyet edeyim derim, fakat onu görünce (denilecek söz) bulamam.
4. Beni ayrılık afetinden kurtar ve ölüm fermanımı ertele. Zirâ afet korkusu geldi sonraya bırakma, (bir an önce duy).
5. Aşkımı kabul edip kavuşmayı geciktirmeyeyim dedin. Âşık oldum da ayrılık (beni) esir alarak (yine bana) etki etmedi.

37b

6. Delilik fermanı ile (de onun) çevresinde olamadım ne fayda! Bu ferman ile (de) o periyi ele geçirmek (mümkün) olmadı.
7. Saçın, karalığı ile imânımı benden aldı. Ne yazık o kuşağı boynuma bağlayıp kaldırsalar da (ruhum) yaşayacaktır.
8. Ey Medine ve çevresinin muhafızı! Meyhaneci çırağı beni yokluk dünyası içine esir etti. Bana bu uygun görülmüşse ne önlem alayım?

9. Her gece bu fikir içinde kıvranan Nevâyî'ye kavuşmak mümkün olur mu? Önceden tedbir olsa da aşktan farklı bir şey görür.

144

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Karanlık akşamım içinde belâ şimşekleri çıkar. Her nefesim, aşk ejderhasının ağzından (çıkışmış gibi) ateş saçar.
2. Ne yapıp edip ayrılık çölünü sona erdirir. Fakat ardından dikenler ortaya çıkıp avucuma saplanır.
3. Ey dost! Aşkta öğüt verme ki bu faydasızdır. Her figânda (gönlüm) düğüm düğüm birbirinden ayrılır.
4. Ey tabip! İlâcımı bulduğun zaman hâlimi sorarsın. Bu hikâyeyi başkasından sor ki gerçek hâlini bilesin.
5. Dağlarda ve çöllerde hâlim o kadar zorludur ki Ferhât ve Mecnûn (bu hâlimi) görse çok şaşırır.
6. Ayrılık akşamı çok karanlıktır. Dünya kulübesinde bunca ateş yakılmasına rağmen biraz (olsun) aydınlanmaz.
7. O şaşkın hâlimi mektuptan anlaması mümkün değildir. Kâğıt, ayrılığımın açıklamasını yazdığı için yanıp tutuşur.
8. Ey sâkî! Şimdi sözü (daha fazla) uzatmadan (bana) şarap sun. Ayrılık destanı ne kadar söylenirse söylensin kısalmayacaktır.
9. Ey Nevâyî! (Onu) dilersen vazgeçme, dünyaya niyetlen. Zirâ bu gibi cevher onun gibi kanın içinden bulunur.

145

38a

1. Geceleyin zülfünün hayali gönlümün içinde dolanır. Sabaha doğru bedenim dermansız olarak dolanır.
2. Ben her gece dergâhında bir zayıf bir köpek ile beraberim. Bazen (o) tenini (benim) başım(a) yaslar ve bazen de (ben) başımı tenine yaslarım.
3. Ey peri! Deli gönlün ateşinden kendini koru. Zira âhın şimşeginden meleklerin kanadı yanar.

4. Ayrılık akşamı(nda) ben kim, uyku kim? Âhımın niteliği söylenecek olursa inlemesinden uykudaki halk uyanır.
5. Aşka düşüp güçsüz olmam garip değildir. Zirâ ejderhalar perişan olmanın usulünü öğretir.
6. Halkı, ateş renkli yanak ile yakıp kavurma. Mum yüzü hem kendini yanar hem de pervaneyi yakar.
7. Servi boyluların cilvesi şüphesiz Nevâyî'nin ahındandır. Daima ağaçlar rüzgârın esintisi ile sallanır.

146

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Zayıf bedenim kaçan beline dolanır. Sanki zülfün iki teli birbirine dolanır.
2. Boyuna serviyi benzeterek (onu) kırdı. Eğer bitki doğru ve dik büyümüş serviyeye benziyorsa bu (benzetme) uygundur.
3. (Kişi), zülfüne arkadaşlık etmek için kendini bulamaz. Birçok misk kokulu sümbül koyun gibi kendi kendine dolanır.
4. Güzeller aşk ateşinin yanmasından haberdar mıdır? Mum eğer pervaneyi yakarsa kendisi de yanar.
5. Oynamasıyla, atını ayaklandırıp dünyaya salar. O, her yerdeki mecliste sarhoş olarak ad ve şöhret kazanmıştır.
6. Bülbül, sabah olunca bu çimenlikte figân eder. Aşk dersini güyâ gül defterinden öğrenir.
7. Nevâyî'nin yüzü aşktan sarardı deme. Ayakaltı olarak bu altın rengi elde etmiştir.

147

38b

1. Viran olmuş gönlümde zülfünün hayali dolanır. (O), tıpkı virane içinde dolanan bir ejderha gibidir.
2. Ah ve feryadı derdindedir, asılsız hayal değildir. Gezinti için o güzellerin şahı nerede dolaşır?

3. Eğer bedenimi dağlarsa şüphesiz (tenimin) etrafında birçok yara olur. O kadar zayıftır ki içi ayrılık ateşinden yanıp kavrulur.
4. Ateşli ahımdan (çıkan) her kıvılcım göğe ulaşır. Âşıkların canı, yanmayı ondan öğrenir.
5. Güzellik ehli, meclisini senin gibi aydınlatmaz. Dünya aydınlanırken yıldızlar güneşe öykünür.
6. Bu gül bahçesi vefasızdır, döner kadeh(e içini) döker. Hayatının bir kısmında gümüş, (bir kısmında da) nergis (rengi) elde eder.
7. Nevâyî, ayrılık akşamında öyle güzel bir uykuya daldı ki kıyamet gürültüsünde dahi uyanması zordur.

148

Allah onu da bağışlasın.

1. Onun melek yüzlü, periye benzer sevgilisi vardır. İnsanoğlu olsa (bile) peri ile melekten utanması var(dır).
2. O ki geceleri bir gül ile dolandır. Her sabah da şüphesiz ki gonca gibi gülüp sevinç belirtisi gösterir.
3. Bülbülün gül arzusundan ağlamasına şaşılır mı? Zira kanattan çok cismine saplanan sayısız diken vardır.
4. Belin ve lal dudağının hayalleri ile gönlüm örümceğe benzedi. Ayrıca can ipi onun saç telindedir.
5. Sünbül kokan saçı dağınıksa ayıplama. Zira (onun) gül yüzünde (hayat) bulan iki nazlı hastası vardır.
6. Meyhaneden kendinden geçerek sarhoş çıkar. Benim gibi zamandan de gönlü incinir.
7. Ey Nevâyî! Yârin üzerinde sıkıntı da olsa o, senin tarafına gelmez. Sen onun tarafına git!

149

39a

1. Sevgilinin beni ve ayva tüylerinin her birinin hali başkadır. Ayva tüylü yüzünde nokta gibi kapkara beni vardır.

2. Benim misk kokulu ceylanımın kızıl ipeği vardır. Felekte akşam kızılığında görününce altın gibi bir ceylan (hâline) geldi.
3. Gözbebeği, gözyaşı denizimde zarar bulmaz. Sanki kirpik sazlığından gemisi var gibidir.
4. Hintli olsa güneş üzerine yerleşecektir. Fakat ben gibi yüz güzelliğinde talihi vardır.
5. Halk, niçin ölüm fermanına özen gösterip ölmez? Ölüm fermanı için sıranın bana gelme ihtimali vardır.
6. O kimse, deniz kadar (sonsuz) malı mülkü ne yapsın, sen (ona) merhamet eyle! Dünyada (onun isteği) , can alan al dudağından dolup taşan saf şarab(a kavuşmaktır).
7. Meyhanede bir dedikodu vardır. (Buna göre) Nevâyî, meyhanede kendinden geçerek sarhoş olmak istemektedir.

150

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Senin gibi bir kâfirin ateş renkli yanağı vardır. Ateş saldığı zaman İslâm ülkesine sonsuz (ateş) vardır.
2. Aşk ateşi gönlümü tutuşturmak istese gariplik yoktur. Zirâ (gönülde) çürük olan kemiklerden kuru çöp vardır.
3. Ey arkadaş! Gömleğimin yırtığını dikmeye meylettin. Bilmedin ki o gömleğin içinde (bir de) göğsümün yarığı vardır.
4. Ey (sevgili)! Dersin ki temiz güzelliğim gibi bir (güzellik) meşhur güzellerde yoktur. Hem de nerede benim gibi âşığın temiz aşkı var?
5. Aşk mülkünün damla damla gözyaşından farklı farklı yıldızları, ahımın dumanından da yol yol felekleri var.
6. Ey felek! Yeni ayı, atlasın sandalına sal. Bu akşam, ahtan gözyaşı denizinin fırtınası vardır.
7. Ey Nevâyî! Güzeller, başımı top gibi oynadığından (olacak ki) onu asmak için de güzellerimin kayışı vardır.

39b

1. Her bir kölenin dünyada uygun bir sevgilisi vardır. (Onların da) Hızır ömrü ve İskender heybetinden utanması vardır.
2. Hangi gönlü seven kişi hurma ağacı boylu meyvesini yedi ise Allah'ım, onun bu dünyada ne güzel talihi varmış!
3. O, gönlümün hallerini biliyorsa gelip sormalı. Zirâ gönlün bir kötü huyludan incinmişliği vardır.
4. Gözlerinin (güzelliğinden dolayı) gece şafak söküne kadar uykum gelmez. Uykulu hasta bir çift (göze) gece ne (fayda) sağlar?
5. Alevlenerek yüz parça (olmuş) gönlüm, binlerce kirpiğin arasında (yer alan) ateş renkli (bir) güldür. Etrafında ise sayısız dikenini vardır.
6. Ey arkadaşı! Dünya eziyetinden kurtulmak istersen tekke kaydını sil ve meyhane mahallesi tarafına git.
7. Nevâyî! Meyhaneden şarap almak gibi bir sebebi önemsiz bulmazsan, hırka(nı) ve sarığımı rehin ol(arak bırak).

40a

1. (O) yâr, bir söz ile iyilik etmeyen kişilerden bahseder de, (benim) durumumu değiştirerek anlatır.
2. Ey gül! Harmanı, ahımın alevinden sakın. Ateşin, harmana düşmesinin çok etkisi vardır.
3. Gönlüme aşk içinde yanmaktan başka çâre yoktur. Karıncanın ateş içinde yanmaktan başka ne tedbiri vardır?
4. Zülfünün siyahlığı ki o yüz emir tahtındadır. (Zülfün) büyücüdür ki onda sanki peri büyüğü vardır.
5. Yüzünde yeni çıkan yeşil tüy zülfün her (iki) taraftanı (sarmıştır). Gözyaşı renginde tüyün halis misk ile (yazılmış) yazısı var.
6. Yoksulluk çölü ne acımasız bir yoldur! Yolcu, ne kadar dikkat etse de Hak emrini yerine getirirse de kusurlu olur.

7. Eğer Nevâyî o zülfün her telini alarak can verirse (onu) ayıplamayın! Zirâ bu sözde aşkın ateşi vardır.

153

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Hasta gönlümün zülfünün mutluluğuna (ihtiyacı) vardır. Rahatsız olsa da şüphesiz ki öldürücü akşamı vardır.
2. Rüzgârı, ben gibi kara olsa hiç garipsenir mi? Zirâ bir güneşin ayrılığından karanlık akşam vardır.
3. O peri, muhakkak meleklerin kuşlarını avlamak ister. (Onun) havanın yelini dahi perişan eden (bir) tuzağı vardır.
4. Dostlar! (Onun) görünmesiyle boyum (kısaldı) ve endamım (ne) yazık ki küçüldü. Ne gönül çekici ve ne boy aldatıcı tuzağı varmış.
5. Bir kişi meşhur ve rezil (olacak) olsa meyhaneye girsin. Şan ve şöhreti ganimet sayıp tekkeyi ganimet tutsun.
6. Ey meyhaneci çırağı! Tertemiz şerbeti ağzına almayan her kişinin dudağının kırmızı şarabından (içme) isteği vardır.
7. Nevâyî! Olmayan bedenini görürsen delidir deyip kovma. Çünkü Kâbe tavaf etmiştir ve ihrâmı vardır.

154

40b

1. O ay (yüzlü) sevgili olmadan gönlünün durumu çok zordur. O anlayacaktır ki her bir ayrılıktan sıkıntı vardır.
2. Onun eziyet kılıcından başım aşağı düşmüştür. Kılıcı yüzünden (başım öne eğilmiş) utanmıştır.
3. Kulak incisi ve iki yıldız yüzü (ile) mutluluk verdi. (Ayrıca bunların) dünyada pek çok fitneye işareti vardır.
4. Saba rüzgârı, o gülden haber vererek halkı diriltti. Denilebilir ki onun Hz. İsa gibi peygamberliği vardır.
5. Gönlünü eziyetle bozdun; (ancak) elbette (yeniden) mamur olacaktır. Zirâ padişah mülkünde iyilik ile adalet vardır.

6. Gönlünü kadeh güneşi ile aydınlat. Çünkü anla ki feleğin karanlığından (çok) sapkınlığı vardır.
7. Nevâyî, aşkını başkalarının anlamasını istemez. Kendi kendisi ile deliler gibi muhabbet eder.

155

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. (Onun) saç lülesinin kıvrımında küfürden kuşaklar varsa, kirpiği saftır ve kaşı da mihraptır.
2. Bir saç lülesidir ki gönlünü toplayıp çeker. O kadar perişan (olmanın sebebi) zülfünün çengelinde çok lüle var (olmasıdır).
3. O yüz parlaklığından bahçıvan yok olursa garip değildir. Bunun gibi (bir) ateş bağda, onun gül yaprağı gezintisinde vardır.
4. Ey Mesih! Onun la'l (gibi dudağı) öldürür de dirilmez deme! Zirâ bu nitelik onun halis şarabında vardır.
5. Dudağının tatlı gülücüğünde hayat verme (niteliği) vardır. Ayrıca o gözü ile tatlı uyku (verip) can alma (niteliği) vardır.
6. Aşk mülkünde canın değerini dilersen eziyet çekerek (sevgiliyi) özleyeceksin. Zirâ aşk ile meşhur kişilerde (bu nitelik) vardır.
7. Ey Nevâyî! Eğer hâl dilini işitmeyeceksen bizim çalgıcının (çalgısında) ne gibi haller var acaba, (onları) işit!

156

41a

1. İnleyen bedenimde görünen yüzlerce yara vardır. Onun gibi gizli yüz yara da hasta canımda vardır.
2. Ey tabip! Gönlümü “İlâcını bulacağım.” diyerek istedin. “Bende o yok, fakat dilersen sevgilimde var.” dedim.
3. Ey kaşı yay (sevgili)! Gamze okuna temren istersen (bana) gel. Zirâ yaralı vücudumda sonsuz ok mevcuttur.
4. İp (gibi) olan bedenimde kemikten yüz boğum olmaz. Ancak ip (gibi) olan bedenimde) saç bağından düğümler vardır.

5. Kâfir gönül, ne kadar eziyet ettiğini unutmuyordur. Zirâ kuşağında hesapsız düğümler vardır.
6. Meyhaneci güzelinde sersemlik belirtisi vardır. Hırka ve seccadeni şarap için rehin bıraksam ne olur?
7. Eğer Nevâyî'yi reddedip şiirini isterse (buna) şükret. Zirâ bende(n yana) kabul yoksa perişan sözümde kabul vardır.

157

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Gül yüzünden ayrılıkta ahım, ara sıra ateşli çıksa o ahlar gökte narçiçeği renginde bulutlar gibi gezer.
2. Aşkta o altın puta güvendim. Zayıflıkta neylerden (gelen) ahları benim belirtim bil.
3. O yüz karşısında güzeller, güneş yüzlü olmuştur. Güneş çıktığında o şanslı aylar onun gibi olacaklardır.
4. O güzellik sultanı nerede ünlense (ben orada) inlerim. Şahların, rakip olduğu zaman feryat etmesi garip değildir.
5. Gönlüm, ah ve gözyaşı ile mahallesinden tarafa yöneldi. Yazık ki arkadaşları gittiler, ben kaldım.
6. Uyanmak istersen o uyanıkların arkadaşı (ol) ki haber verip bu dalgınlıklarımı uzaklaştırın.
7. Ey Nevâyî! Gönlünün parça parça olmasa iyidir. Zirâ gönül dilekleri ona tereddütsüz yakınlaşacaklardır.

158

41b

1. İki zülfün, hasta gönlüme karanlık gece (gibidir). Güçsüzlükten (gelen) divaneliğim ona bu gecelerde uyku (verir).
2. Gönlümün kuşu, zülfün tuzağına dolandı. Bedenim (ise) azaba uğradı. (Böyle) gecelerde uyku gözümde uçmuştur.
3. Uyku nerede olsun! Uykunun çoğunu gözyaşı gidermiş, durmadan akan gözyaşımın selinden geceler su (olmuştur).

986

4. Ne kadar çeşitli işi olursa gündüz (zaman su gibi) geçer. Ancak ayrılık derdinden harap durumlarda geceler çok uzun (olur).
5. Karanlık akşamımın şiddetinden gör ki dünya sabahtan (beri) hâlime ya ağlıyordur ya da gülüp geçiyordur.
6. Gönlnü sabah gibi temiz istiyorsan, gümüşten gözyaşı ile ondaki dünya gibi olan kötü karanlığı temizle.
7. Ey Nevâyî! Dünya gibi sabaha kavuşmak istersen eğer gecelerde sabaha kadar gözyaşı yıldızı dök.

159

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Ben (gibi) çılgının başının her tarafında yaralar olması garip midir? Zirâ onun üzerine taze fidanlar elinden sert taşlar yağmıştır.
2. Ey peri! Yanağının etrafında görünen gül müdür yoksa ay devrinde gezegenler sıralanıp mı dönmektedir?
3. Her toz sanki bir perişan âşığın toprağıdır. Muhakkak ki (onlar), aşkın çölünde başıboş gezerek toprak olmuştur.
4. İtlerinin ağzında eğer ciğerden kopan parçalar görürsen anla ki dostunu kulübemde misafir etmişim.
5. Leylâ bu yönde bir araya getirdiği zaman divaneyim. Bir tarafta divâneler varken bir tarafta peri yanaklı (güzeller) vardır.
6. Ey şeyh! Anla ki, yokluk âlemindeki sarhoşlar kendilerinden geçse de tekke(nin) bağışladığı suyu içmezler.
7. Ey Nevâyî! Aşk içinde ölmekten başka çâre yoktur. Âşıklar için “çaresizler” demek muhakkak ki yanlış olmaz.

160

42a

1. Kulağından yüzüne (kadar) cevherler asılmamıştır. Zirâ o ateş alevinden korlar ayrılmıştır.
2. Nal ve mih, atın ayağını öpmek için değildir. Hilâl ve yıldızlar talih atına (nal ve mih) olmuştur.

987

3. Yüzündeki ter değil, hayat veren suyun damlalarıdır. Kudret eli, güneş (gibi) güzel yüzüne süsler takmıştır.
4. Bedenimden çıkanlar okların ucu değildir. (Ben sevgiliye) uçarak ulaşmak için kanatlar çıkarmışımdır.
5. Güzellerin yanak sayfasındaki ayva tüyünden bahsetme. Zirâ (onun) aşkı beni öldürürken (kendisine) huzur verip (onu) güzelleştirmiştir.
6. Bahar günlerinde hüznlenme çöle çık. Zirâ bir sürü lâle (yetiştir) kırmızı renkli şarap kadehleri sunmuştur.
7. Nevâyî gönlünü aldırarak (aşkı) bulamaz. Zirâ dünyada her biri güzellerin kuludur.

161

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. İtler, her zaman başımın çevresinde taşkınlık yapar. Eğer ben ölmesem itler bu taşkınlığı neden yapar?
2. Meğer (taşkınlıkları) gurbette ağlayarak öldüğümündenmiş. İtler, birbirleriyle yüz yüze gelip feryat ederler.
3. Boyunlarına yas için keçeden elbise asın. Sabah olunca(ya kadar) itler başımda ağıt yakar.
4. Acaba matemimi tuttukları için mi yoksa tenimden azık istedikleri için mi ağladılar?
5. Akılları yanıp havlayarak her tarafa kaçarlar. Bedenimi yeme fikri itleri korkutur.
6. Arslan isen, yokluk yolunun geyiğini avla. İtler, dünya leşini arayıp sorar.
7. Nevâyî' nin üzerine rakipleri hücum eyler. Şüphesiz itler, dilenciye daima taşkınlık yapar.

162

42b

1. Feleğin işi, katlimi aydınlattığı için incitcidir. Gözyaşı dalgamın yansımından kılıç beneklidir.

2. Mavi değirmen, taşını başımda döndürmek ister. Ay ve Güneş, başımın üzerinde gezinmektedir.
3. Aşk çölünde fırtına olmaz. Benim gibi divaneye çölde şaşkınlık (sebebi) ayva tütünün nakışlı şeklidir.
4. Dert dağında şimşekler, ateşli bağ demetidir ve Dünya ülkesinden boynuma salındığı zaman tekrarlanır.
5. Ey felek! Ben bir gönül hastasıyım, (bana) merhamet eyle. Çekebileceğim sıkıntı ve eziyetin miktarı bu kadardır.
6. Bunca dert ve kederden sığınak bulmak istersen ey Nevâyî, o yer bil ki meyhanedir.
7. Ey güzel! Orada meyhane anlayışını terk edenin, gelecekte de gök küpünden vazgeçmesi gerekir.

163

(Allah) ona rahmet (eylesin)

1. Evin dışından ayak sesi gelse “Taş bağırlımdır.” derim. Eşikten gölge girince güneşimdir zannederim.
2. Kan içinde yarasının dışında yüz bin belâ taşı vardır. Onun için ki içim dışım muhakkak taşır.
3. O güzel, meydana toz toprak (içinde) değildir. Zirâ (meydandakilerin) biri yıpranmış bedenimdir biri de dönmüş başımdır.
4. Gözyaşımı ciğerimin bir parçası, yarayı da gözümün nuru bil. Gönül sırrını yazık ki ortaya çıkaran bu (göz)yaşımdır.
5. Yaşam ağacım figânımın yelinden alçaldı denemez. Zirâ bu, ağacımın teresidir; öldürücü figân ise yaralanma (sebebidir).
6. Can kavga ettiğinde başımı kederinden yerden yere vururum. Bu telaşlanıp vuruşum ayrılığımın hilesi ile.
7. Ey Ferhat ve Mecnûn! (Benim) kötü hâlime şaşırmayın. Bu gün siz konuğumsunuz, o yüzden mutlu (gibi) yaşarım.

43a

8. Feleğin sarayı ile gün esasından söz etme. Zirâ yokluk dünyası bana yoksulluk toprağının döşegidir.

9. Dedim ki: “ O kâfir sarhoşu rüyamda mihrapta gördüm.” Dedi ki: “ Gözünü yumup aç ey Nevâyî. Zirâ (onlar) kaşım ve gözümdür.”

164

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Yüzün suya mı yansımıştır, yoksa çeşmede bir peri mi vardır? Yahut bunlar muhabbet gözündeki müşteri yıldızının parıltısı mıdır?
2. Mahallesi ebedi cennet, kendisi (ise) cennette (yaşayan) huridir. Boyu Tuba'dır ve dudağı Kevser suyudur.
3. Bedenimin etrafındakiler yeni yaralar mıdır, yoksa (bunların) her biri aşk doruğunun yanmış yıldızları mıdır?
4. Daha eve girmeden gönül kabulüme yüz eksiklik düştü. Ey gönül, bu gelen bir Azerî güzeli midir?
5. İçimde yanan şaraptan aşk ateşi aydınlandı. Bağrımın parçaları, o alevin yıldızı mıdır nedir?
6. Ey arkadaş! Cihanı gösteren kadehi ne çok övdün! Işık saçan güneş kadehi midir meyhane kadehi midir?
7. Ey Nevâyî! Cennet bahçesinde dostluğu yoktur dedin. Sonra hayret etme, acaba her birisi peri midir?

165

(Allah) ona rahmet ve bağışlanma da (versin).

1. Kıvrıcık saç lülenin kıvrımı yüzümde alevlenmeye bahanedir. O, mum alevi arasında misk kokulu bir fitildir.
2. Gözün, hilelerle gönlümü alsa şaşılır mı? O büyücülük (yapar), işi de hiledir.
3. İşlerin ki dünyada ipliğe çekildi. Kıyamete yollamak şaşılacak kadar uzun sürer.
4. Leylâ'nın kabilesinin ateşi akşam nereden görünse, Mecnûn' u yakan bu kabilenin ateşidir.

43b

5. Yokluk yoluna gireceksen delicesine gir. O sebeptendir ki akıl, bu yoldaki yaradır.
6. Ay, dünya küfürbazını nikâhladı. Bil ki hoca gider (ama dünya) öldürücü düşmandır.
7. Nevâyî, canını dudağına feda etse şaşılır mı? Ondan mutluluk almak için bu işler bir vesiledir.

166

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Sensiz, ahımın ateşi yanar. Her kıvılcımı dünyaya ateş atıp (onu) aydınlatır.
2. Kulübemin içine girerek (oradaki) külü ve ateşi gör. Bunlar, yanan bir gönül ve incinmiş bir tene aittir.
3. Lâle (renkli) elbise içinde uyurum deme. Zirâ aşkın şehidine (bu elbise) kanlı kefendir.
4. İtin ölse bedenine ruhumu gönder. Zirâ o bedene bu vücut uygundur.
5. Nerede olsa gönül evim (senin) derdini ister. Çünkü (dert), misafire vatan sevgisidir.
6. Felek güzelinden şefkat umma. Çünkü haksızlık ona eziyet usulüdür, ilimdir.
7. Nevâyî kederlense ve (gönlü) yara içinde (olsa) da muhakkak ki sensizlik bu hüznü insanı kederler evi olacaktır.

167

Allah toprağını da güzelleştirsin.

1. Kıvırcık saç lülesinin telinde her tarafım düğümlüdür. Zayıflık içindeki bedenimde kemiklerden boğumlar (vardır).
2. Yeryüzündeki göller ve gökteki bulutlar, ahımın gözyaşından(dır). (Onlar), derya ve bulut değildir.
3. Kulübemin iç daraltan karanlığını şüphesiz ki aydınlatacağın. Ey ay! Bir bilsen ayrılığındaki (o günler) nasıl geçmiştir?

44a

4. Dert vadisindeki serseri ve şaşkın âşığa bak. Her tarafında çeşit çeşit tozlar vardır.
5. Başlık yerinde öncelikle söyle. Servet yerine (ne) can alır? Çocukların hüznü içerisinde hiç görülmemiş yeni oyunlardır.
6. Ey zahit! Bedenimdeki düğümleri ayıplama. Zirâ sabır hırkamda sabır iliği diken yamalıdır.
7. Nevâyî, şarap içtiği zaman meyhane halkına dert olmuş. Ey nasihat eden kişi! O tarafa kulak ver, (gelen sesler) ne sesidir.

168

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Dese ki “lâle vardır”, “Göz kanımdandır.” deme. “Dert dağındadır.” dese, “Lâle bahçesidir.” de.
2. Her lâlesi yürek yakan bir yıldız olur. Dert dağında bu nitelikte bir lâle vardır.
3. Bir gül yüzün ayrılığında kanlı gözyaşı ile yüz safranı içindedir. Gözüm, lâle meydana getirendir.
4. Çölde ve bağda başkası ayaklar altında kalmış diye üzülür. Muhakkak ki yüzü güldür, kaşı da lâle dikenidir.
5. Yalnızlığım zamanında lâle, bana sevgilidir.
6. Sâkî! (Bana) sürahi ile lâle renkli kadeh getir. Özellikle bu zamanlar, sabah yeli lâle saçandır.
7. Ey Nevâyî! Çevremde ah alevinden ateşler çıkar. Göz kanından da lâle var diye söyleme.

169

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. O ateşli kırmızı yıldızlarından canıma hararet gelir. Onu tamamen yatıştırmak için yüz bahçesinin kevseri lazımdır.
2. Saçının karanlık akşamından yüzünün sabahına yol bulmak, kulağın gibi geceyi aydınlatan inci yıldızı (sayesindedir).

3. “Temiz şarap, ruha tazelik ve cana (ferahlık) verir.” derler. Meğer o şaraptaki lezzet, dudağının kadehindenmiş.
4. Karanlık dünya, talih sabahından daha aydınlık olsa sabah olmaz. Zirâ ondaki ışık, yanak nurlarının mumundandır.
5. Ey bülbül! Bahar günlerini beş günlük ganimet say. Zirâ bu kadar ateş ve ışık, ateş renkli bir gülün tütsü kabındandır.
6. Nevâyî! Beş şiir ile inciler saçma. Zirâ farklı anlamlar süs hadisinin cevherindedir.

170

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Bu kâtilin üzüntüsünün adı ayrılık günüdür. Âhımın dumanı ise sanki yaramın dumanıdır.
2. Yüzün(ün) ayrılığında bin dert oku bedenimin içindedir. Sanki (bu) gönül Mecusi mabedinin ateşidir.
3. Beden ipimdeki boğumlar kemikten değildir. O iplikte sıkıntımın sayısınca düğüm vardır.
4. O güzel gönülden akıl ve düşünceyi uçurmak için gökyüzünde bir hortum afetidir.
5. (Saçının) siyahlığı uyku getirir. Fakat uykusunu almış halkın gözünün yaşı, selimin belirtisidir.
6. O ay, oynaya oynaya kanımı dökse garip değildir. Tüm bunlar, dönen dünyanın oyunudur.
7. Yüz yara başımı itini kabul etmedi. Nevâyî bilmez ki kemiklerde bedeninin bir parçasıdır.

171

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. Sefere çıkmaya niyet ettiği için o bana gönül dileğidir. (Sen) kendiliğinden bilgili değilsin, Allah bilgilidir.

2. Ben, ayrılıktan yüz sıkıntı çekerek öldüm. Yazık ki bu çılgın gönlüm ve canım (sıkıntıma) yoldaştır.
3. Ey kavuşma rüzgârı! Esip vücudumu sevgilinin (olduğu) tarafına gönder. (Zira) ayrılığın (verdiği) dermansızlıktan (vücudum) saman yaprağı gibidir.
4. O ay üzerine kapkara bir bulut gölge salmış deme. Zira (o duman) benim ayrılıkta çektiğim âhın dumanıdır.
5. Her kişi, ruhumun heves kuşlarına nişan aldı da ay (gibi parlak) otağımı alıp giden gönlümü (yıktı).
6. Dostun kıymetini anla; zirâ bunlardan (sana) fayda gelmez. (Dost), sana talihler doruğunda bir taht makamıdır.
7. Ey Nevâyî! Sevgili, sebepsiz yere kendi arzusuyla ayrılırsa, (bunun hakkında) konuşmak gereksizdir. Zirâ sen kulsun; o (ise) şahtır.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Lacivert renkli kaşın altın yaprak (gibi) parlak mıdır? Yoksa gökkubbede (görünenler) yıldızların parlaklığı mıdır?
2. Dünyaya misk kokusu savuran âhımın yeli midir? Yoksa sabah yelinin kışkırtmasıyla (sallanan), sevgilinin sümbül kokulu saçı mıdır?
3. Saç bağının güzelliği arasında ter çeken yanağın mıdır? Yoksa tutsak olan gönüllerin benim (için döktüğü) gözyaşı mıdır?
4. Yanağının her iki tarafı altından yaprak mıdır? Yoksa o ateşli yüzde gönülleri yakan alev midir?
5. Yıldızlar, bana zulmeden akşamın gözyaşları mıdır? O zulüm akşamının sabahı, benim (perişan) hâlime seviniyor mu?
6. Ey (sevgili)! Neden benim gönlüme cennet sevgisini lâyıf görmezsin? Yoksa mahallende benim zayıf gönlüm gibi başkaları da perişan mıdır?
7. Nevâyî'nin yüzü ya altından yaprak oldu ya da lacivert renkli kaşında altın yaprak parlaklığı oldu.

45b

1. İki gözüm dert ve belâ deresine benzer. Âhımın buharı (ise onun) üzerindeki bahar bulutu gibidir.
2. Akşam kızılığında her taraf âşıkların gölgesi (ile doludur). Sanki gökyüzü çimenliğinin lâle bahçesidir.
3. Bilmez misin, dudağının kederinde kanlı gözyaşım iki (sıralı) akik tespih dizisine benzer.
4. Boyun, sıkıntının gül bahçesinde (yetişmiş) bir ağaçtır. Ayrılık üzüntüsü ve (belâ) oku ise o, ağacın yaprağı ve meyvesidir.
5. Her kim çölde Hz. Yusuf'un gamından öldü ise kurdun gözü her gece mum mezarı gibidir.
6. Bu çöl toprağının her (zerresi) misk kokuludur deme. Zirâ (zerreler) âşığın ceylanı için toprak ettiği bedenidir.
7. Kadeh tutarak Nevâyî'nin canı niyetine kaldırdı. La'l (renkli şarabı) canına ulaştırır içki mahmurluğu olacaktır.

Allah toprağına su serpsin.

1. Güneş, yüzündeki ayva tüyüne ev sahipliğı yapar. Bu nedenle rengi parlaktır ve yeşildir.
2. Gönülde o kadar ok temreni eğildi ki bu belâ tarlasındaki oklar harman gibidir.
3. (Beni) azarlayıp düşmanlarımla dost oldun. O dostlarım şimdi (bana) düşman oldu.
4. Kendisi ayrılık gününün şimşeginden yanıp kavrulmaz. O, ejderha üstüne alev atandır.
5. Gönül belâ taşlarının her türlüşünden güven bulur. Yaralı bedenimin evi, pencere üzerine pencere açılmış gibi (delik deşiktir).
6. Dünyanın acımasızlığı düzenbaz ve hileci olduğundandır. Gönlünü, şarabın sohbeti ile (bunlardan) arındır.

7. Nevâyî, peri yanaklıların hevesinde kendini öldürdü. Biz ona akıllı derdik, o sonradan delirdi.

175

46a

1. Saçının kıvrımları, öyle bir menekşedir ki henüz açılmamıştır. (O), kör düğüm gibidir.
2. Gözün eziyet içindeyken kendini bilmez konumdadır. Sarhoş olup da kendini bilmeyenler ona benzer.
3. Cennet bekçisi olan melek, perilere övgü eder. O, senin yüz güzelliğine bakarak (onları) övmektedir.
4. Bir an yoktur ki (ateşli) soluğumdan çıkan buhar bulutunun dert darbesiyle gözüme (doğru) şimşek çakılmasın.
5. Aşkımın sözü melekler arasında gizli tutulur. Bu durumu hoş görün; zira masal olup halk arasına yayılmaz.
6. Ey bahçıvan! Bu gül bahçesinde kibirlenme. Zirâ nerede buradaki gibi dağılmayan bir gül açmıştır?
7. Nevâyî dilsiz kalır. Halk, sevdiği gönlü bulmuştu. (O ise) serseri kalmış, bulamamıştır.

176

(Allah) onun da günahını bağışlasın.

1. Birisinin gamı gönlüme kargaşa vermektedir. Kimse bu kargaşayı falanca çıkarıyor demesin, (ben kimin çıkardığını biliyorum).
2. Ağzı yok olmaya yakın derecede (küçüktür). Konuşup konuşmadığı ise kalbime şüphe vermektedir.
3. Zaman zaman feryat edişime şaşırmayınız. Zirâ (onun) şiddetli arzusu, gönlüme zaman zaman kendini hatırlatmaktadır.
4. Arkadaşlar biliniz ki misafirim (bendeki) her anısı, evi barkı terk etmeyi aklıma getirmektedir.
5. Aşk, kendini sabır ile korur desem de (o), aşk alevini ansızın gönlüme salmaktadır.

6. Feryat eden bülbül kendini nasıl tutsun? Bu gül bahçesinde daha bahar olmadan sonbahar gelmektedir.
7. Nevâyî yaşlı olup da aşktan yanarsa ayıplamayın. Zirâ bunun gibi bir ateşi ona, gencecik bir güzel vermektedir.

177

46b

1. Bu mum, o ayın ayrılığında her gece yandığıma şahittir. Benim hâlim ateşli âh ile kendini gösterir, dumanı tütmez.
2. İman köyüne varmaya can razıdır. Nereye gitmeye niyetlenirse dert ve gam ona yoldaş olur.
3. Kim menziline varmak isterse atın toprağına razı olur. Kehribar taşı ki bu güzel gibi bedeninin saman yaprağıdır.
4. Ey dost! Çadırda oturan bir sevgili gönlümü almıştır. Acaba hasta gönlümün iniltisinde otağ mı kurmuştur?
5. Sevgilinin gönlü, gönlüme keskin kılıç vurmak istemiş. (Allah'ım!) Bu ne çılgınca bir istektir?
6. İzzet ülkesine (kavuşmak) istersen, gam ve keder zindânından kaçma. (Bu zindan) ki Kenanlı Güzel'in tahtına doğru giden bir mevkidir.
7. Ey Nevâyî! Ben aşkın verdiği üzüntüyü sır olarak saklarım. (Onu) açığa çıkararak, gönlümün can eriten inleyişidir.

178

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. O ateşli yüze sırmalı kumaş kaftan ne (kadar) uygun düşmüştür. Oysaki o yüz parıltısından kaftana ateş düşmüştür.
2. Şehla gözlü olmuş güneşin cismi, feleğin padişah otağına (kurulmuştur). Ahımın dumanı, sütun gibi (göğe çıkmış) gökle kavuşmuştur.
3. Melek kuşları, gam akşamı harekete geçmiştir. Ahım, şüphesiz ki sınırını aşip göğe ulaşmıştır.
4. Aşk, belâ çözü arasında kâtildir, yüz bin ölü âşık vardır. Akıl (ise) yenilmiş hali ile onunla savaşıyor gibidir.

5. Gönlüm, ayrılıkta dudağından can bulurum diyerek çok fazla dövüştü. O ölür durumdaki o hasta can gibi dövüşüyordur.
6. Ey sâkî! Şarap terkini kadehe koy. Taşıyorsa gam zehri ile dolan canım taşıyordur.
7. Nevâyî dudağın anısı ile kan yuttu ise cansız olmuştur. Ey tabib! Bil ki bu şerbet ona çok yakışmıştır.

179

47a

1. Gönlüme duman gibi (karadır) deme. Zira o, ah derdine bulanmıştır. Gönlümü düğümleyen, katilimin dumanıdır.
2. Hasret bulutunun yağmuru, yokluk yağmurunun okudur. Ölüm ve helâk elbisem (ise) görülmemiş iplik ve atkıdır.
3. (O) aşk sultanı, bütün yaralarımın üstüne dertten nakış yaptı. (Bunlar), normal akçelerin içinde dayanıklı sikkelerdir.
4. “Aşk sevdası canıma zarardır.” deme. Her kişi, bunun gibi bir aşk içinde zarar görse (ona) faydası olur.
5. Güzeller mahallesinde görünme. Zira yelinden öyle bir toz fırtınası kopar ki, zayıf ve sıkıntıdan yıpranmış vücut (o fırtınaya) dayanamaz.
6. Ey meyhaneci çırağı! Can mayasından bir yudum alıp (kadeh) tut. Bu servet, yokluk ehlinin varlığı ile perişan olmuştur.
7. Nevâyî, Zerdüş mahallesinde sarhoş olsa ve elbisesi parçalansa (üzülme). Zira bu sultanlık onun canlılıktan isteğidir.

180

(Allah) kabrini de nurlandırısın.

1. Beni o güneşten başka içimdeki kaygı yakar. Gönlümdeki su, kanlı göz içinde akan su gibidir.
2. Dişlerini düşünerek çok fazla ağlarım. Gözyaşlarım, birbiri ardınca dizilen inciye benzer.
3. Kapkara gönlüm gözyaşından yarılmış bir ayna gibidir. Zira o yaşlara düşen aynadır.

4. O yarayı deliren gönlümde yaktım. Ne tarafa yönelse, o ayın kulluğuna işarettir.
5. O yüz açılıp önüme geldiği zaman (güneş) gözüme gelmez. Zira güzel, güneşe karşıdır ki (kişi bunu) anlamaz.
6. (Ey) sâkî! Kadeh tut (bana) kaygı beni öldürdü. Kadeh, kaygıyı öldürmeye acı zehirdir.
7. Nevayi güzellerin gönlünü almak için kendini yaktı. Kötülerin gönlünü almak bu şekilde olur.

181

47b

1. Gözde su, gönülde ateş gördüğünde bu halin sebebinin sonra onlara sor.
2. Ayrılık kılıcını ne kadar fazla bağrıma vurursan da sonrasında kavuşma ipi ile yaraları eşit ayırırsın.
3. O ay gibi güzel, sevenlerin gönlünü çelermiş. Benim gönlüm de bundan sonra büyülenmiştir.
4. Rüyada gördüğümü sana açıklayayım: Ayrılık görünür. Ey hikmet sahibi! (Ben ayrılık gördüm sen de) sonrasında onu irdeleyip yorumla.
5. Feleğin yayından çokça ok yağmuru yağar. Nice kaş sahipleri ki, sonunda matemini kastiyle kurar.
6. Dünya tarlasına iyilik tohumu saç. Zira ne ekersen sonunda onu toplarsın.
7. Ay yüzlü sevgilinin itinin sesi eğer Nevâyî'ye ilaçsa; sabah oluncaya kadar havlayıp yorulsun.

182

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Ayrılıkta kırmızı şerbetin kavuşması fena olur. Gerçi acı denizde, tatlı ise suda olur derler.
2. Zülfün ve yanağın, şüphesiz ki bozuk gönlümün kaderidir. Ejderha, karanlık içinde olsa yer olur; kaderi budur.
3. Göğsüme bir ok atsan, o ok bir yandan gönlümü yaralayıp mutlu eder; bir yandan da gönlümü sağlamlaştırır.

4. O periye olan aşkıyı meleklerden saklasam faydasızdır. Zira dertsizler dertlilere her zaman efsunlu görünür.
5. Komşu, ahımdan ve gözyaşlarımdan çok fazla şikâyet eder. Gam, eve pencereden girdiği için oradaki bitkiler nemlenir.
6. Boynum, yokluk yükünden eğilirse ayıplamayın. Zira gözyaşı üzerine bu kadar ağır yük koyarsan eğilir.
7. Nevâyî, Dünya halkından o ay yüzlü sevgiliyi tanıdı. O sevgilinin aşkından âlemlerin serserisi olacağını bilemedi.

183

48a

1. O boy ne yapıp da ok atar? Vücudumda büklümler, onu ne yapıp edip attığı okun bağrumda oluşturduğu düğümlerdir.
2. Yanağımın üzerine tırnaklarımla çizgiler çektim. Bağrının her tarafında çimenlikten yüz gül olsun diye.
3. O yüzünü açıp yürüdüğünde canımdan etti. Beni âşık ederek öldürdü; bu nasıl bir hünerdir?
4. Zülfünde çaresiz gönüllerden düğüm olmaz. Mahallende ise yıpranmış bedenlerden toz olmaz.
5. Güzeller, yüz yeminle canımı alır. Başlangıçta yüz verdiler, sonra da öldürdüler; vefasızlarmış.
6. Meyhanede her tarafa bir sarhoş başkoymuş, kirpikleri güya ki canlara vatandır.
7. Nevâyî'nin vücudunda bırakılan her pamuk parçası ve sürülen merhem, birçok ok yarası ve dikendir.

184

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. (Ey sevgili)! Yüzün gibi ay, boyun gibi ağaç yoktur. Ağaç varsa bile o ağaçta senin dudağın gibi yemiş yoktur.
2. Gözyaşımın ırmağı, keskin ve sert akar. Göz tarafından gelip geçmişliği olmayan onun gibi bir uyku yoktur.

3. Anlayışım, tutulan atın kaçıp gitmesi gibi ansızın (kaçıp gider). Bedenimin içindeki ruhtan anlatılacak belirti dahi yoktur.
4. Ey tabip! Sen sorduğunda bir gönlümün olduğu anladım. O serseriden senin haberin olmadığı gibi benim de haberim yoktur.
5. Yoluna serptiğim gözyaşım az gelir. Gönlüm, itine kızdığı zaman ya vardır ya da yoktur.
6. Ey çiftçi! Bu gülbahçesinde çok fazla tecrübem oldu. Vefa söz konusu olduğundaki gibi kara keder denizi olmaz.
7. Ayrılığından dolayı Nevâyî o kadar zayıfladı ki, mekânında senden başkası görse yok diyecektir.

185

48b

1. Âleme, gözün gibi bir fitnecibaşı, kaşın gibi de bir yeniay düşmüştür.
2. Al yüzüne gülsuyu serpilmiştir yahut düğün gülü üzerine çiy düşmüştür.
3. Gönüllerin yarasından ciğere ateş salarak kaşının ucuna kıvılcım düşürmüştür.
4. Dudağından ayrılıkta bağrımdan kan akar. Sanki o yaran merhem düşmüştür.
5. Bahçe gezintisi yaparken sevgilin yelinden ayağına doğru yasemin ve gül düşmüştür.
6. Kırık bir kadehten şarap içtiğim zaman elime Câm-ı Cem düşmüş gibi olur.
7. Rakip, Nevâyî'yi mahalleden kovmak ister. Sen onu yoksun bırak ve mahallenden uzaklaştır.

186

Ve ona da

1. Cancığer arkadaşım yine gam alevi olmuştur. Gamımın alevi, cana dost olmuştur.
2. Aşk yarası, gönül perdesi üzerindeki tuğra gibidir. Sanki mühürlü yüzük nakışı işlenmiştir.
3. Sevgilinin mahallesinin toprağından gözyaşımınla çamur yapılırsa, bu malzeme koyulaştığında (yaralı) tene merhem olur.

4. Gam evim nasıl yanmasın? Zirâ ona ateşi karıştırmaya yarayan kızgın demir ulaşmış ve gönül evini perişan etmiştir.
5. Gönül aşkın okundan onun gibi olmuştur. Gönle gelen fazla sayıdaki ok, onu sağlamlaştırmıştır.
6. Ey rahip! Bir kadeh sunarak durumumu anlat. Zirâ bu işyerinin sırrı belirsiz olmuştur.
7. Ey peri! Nevâyî'ye merhamet et. Zirâ o, çılgın âlemin rezili olmuştur.

187

49a

1. Ne zaman şarap içsem, içtiğim içki bedenime eziyet eder. İlkin kendini sarhoş eder, sonrasında da bizi harap eyler.
2. Gül yanağını çiğ taneleri terletir. Güzellikçe üstün güneş (yanağının) çeşmesi (âlemi) aydınlatır.
3. Deli divane olan benim gam çölünde nereye vurduğumu soran olursa, fırtınanın hangi tarafa daha hızlı vuracağını kimse bilemez (deyin).
4. Gam meclisinde, aşkın oku ile ayrılık okları bağrıma saplandı. Ve onu delerek gönlümün oku içinde kebab yaptı.
5. Âhımın her dumanı, gökyüzüne ulaşır. Aşkın bela selinin suyunu getirmek için misk kokulu bulutlar toplamır.
6. Ayrılık akşamına (çâre) ömrünün güneşi olsa garipsenir mi?
7. Yüz güzelliğinin güneşi apaçık ortadadır. Nerede zerreler topluluğu güneş ışığını önler, (orada güneş yüzün görünür.)
8. Rakip, sözünden hareketle gizli olan aşkıyı anlamıştır. Meyhaneci çırağı (ise) dostluğumdan çekinir (söyleyemez.)
9. Nevâyî! Tekke, cehennem gibidir. Oradaki şeyhin yabancıya nasihatinden anla ve eşyalardan şüphe et.

188

Allah ayıplarını da örtsün.

1. İçki içen kişi, genellikle halis şaraba yönelir. (Sevgili ise) kirpik okuna bağrıyı şişleyip kebab yapar.

2. Ayrılık gecesi (yaptığın) işkenceyi herkes anlar. (Kendisinin) sabaha kadar hatırdan kalması için canına işkence eder.
3. Sevgilinin geç gelmesinden ölsem (yeridir). Zirâ bu geç geliş o ömrü geciktirir; acele etmesi ise, ömrü hızlanmış ömür yapar.
4. Yorgun gönüllerden kan aksa şaşılır mı? Süsleyen, onun zülfünü çok parlak kılmıştır.
5. Ter damlalarının, yüzden dudağına düşmesi gibi canım da (o sevgili için), şaraba gül suyu karışımı ekler.

49b

6. (Ey) sarhoş! Bu dünyada ayıp etme. Sarhoş olduğum zaman dünyanın bütün şehirleri benim için meyhanedir.
7. Nevâyî, isteğini dersin anlar kendinden geçer. Kavuşmanın doymazlığını akıl ederek utanır.

189

Allah ruhuna da hayat versin.

1. Ey saba rüzgârı! Önce güzelimden haber ver, sonra gönül atlı zayıflığımdan haber ver.
2. Bana lutfedip haber verdi, (sen de) o tarafa da ilet. Açık gönül ile incinmiş canımdan (bana) haber ver.
3. Eğer bunlar gönlünde iz bırakmaz gibiyse söyle, yeryüzünü suya batıran ve akıp giden gözyaşlarımdan haber ver.
4. Bana göklerle çekinmeyenden haber ver. Gece gündüz cana ulaştıran inlememden haber ver.
5. Acıyı azla yetinmesi gerekir. Ona acıyarak canım arasında gizli yaramdan haber ver.
6. Benim durumumdan haber ver. (Bedenim) yok olsa ve bulmasa âlemdeki ün ve nişanımdan (ona) haber ver.
7. Aşama aşama (kadeh) sun ki mutluluktan ölmeyeyim. Ey Nevâyî (o aşama aşamaydı ama) gönül alanın haberini ansızın bana ver.

Allah onu da bağışlasın.

1. Haberci gönlüme sevgiliden haber ulaştırır. (Böylece) ölen cisme candan haber vermiş gibi olur.
2. “Sen benim ayrılığımın habersiz miydin?” deme. (Ondan) haberi vardı ancak öldüğümün haberi yoktu.
3. Gözümün Yakup’un gözü gibi kör olmasına şaşılır mı? Zira sabah rüzgârı Kenanlı Güzel’den haber verdi.
4. Mutluyum, çünkü gündüzleri gönül yüceldi. Sevgilimin geleceğinin haberi her tarafa ulaştı.

50a

5. Ey Dünya halkı! Gözyaşlarımdan ve âhımdan habersiz olma. Zirâ o güzel(in) şiddetli rüzgârı bu tufanı haber verir.
6. Ey sâkî! Dönen kadehi (karşıma) koy. Öyle içeyim ki kıyamete kadar zamaneden haber bulamayayım.
7. Ey Nevâyî! Kaç gün geçerse geçsin, ölsem (dahi) bana ne gönül alandan ne de gönlümü alacaktan haber gelir.

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Gönül (öyle) yandı ki, gözyaşımın kandan eser kalmadı. (Sadece) kan demeyeyim, (zirâ) gözden akıp giden gözyaşından da eser kalmadı.
2. Gönül feryâdından halkta akıl belirtisi yoksa onun inlemesinden de eser kalmamış (demektir).
3. Ey Mesih! Başına varacağın hasta da kalmamıştır. Hayatta son nefes için bedende candan da eser kalmamıştır.
4. Yüz güneş olsa yeryüzünden karanlık gitmeyecek ve dünyada gönül ayrılığı zamanından eser kalmayacaktır.
5. Kıyamette ateş halkta görünür olduğunda, bu canın dermansızlığı ile gizli ahtan eser olmaz.

6. Kavuşmaya talip olan kişi seni bulmadıysa ortadan kaybol. Zirâ şan ve şöhretin belirtisi yokluk yolundadır.
7. Ey Nevâyî! Onun mahallesinde yaralı ve inleyen gönül vardı. Eğer buna inanmazsan, yol üzerindeki kanı işaret olarak bil.

192

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ey sâkî ayrılık (üzüntüsü) içinde kalmışım. Bana ağzına kadar dolu (bir) şarap kadehi sun. Zaman zaman alevime dökeceğin su (ile bana) huzur ver.
2. Bir gül yüzlü, ayrılığı ile gözyaşımı renklendirmiştir. (Bu nedenle) bana gül renkli kadeh içinde gül renkli şarap ver.
3. Ey emin kişi! Meyhaneden ayrıl ya da benim gibi şaraba seccade rehin al ve utanmaktan uzaklaş.
4. Ey meyhaneci çırağı! Dünyadan yüz naz ile sarhoş çıkarak takva sahibi insanlar arasında yan.
5. Ayrılık sarhoşluğu içinde yıllarca mutsuzluğu bilemedim. (Hâlime) acıyıp bir defa lâlinin içkisinden vereren (beni) hoşnut kıl.
6. Ey Resûl! Çılgınlıktan ne arzuladığımı bilemedim. Allah hakkı için huzurunda söyleyecek dil ver.
7. Ey Nevâyî! Senin gibi kölenin, gümüş bedenliye kavuşma imkânı yoktur. (Kurduğun) boş hayallerden uzaklaş.

193

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Zülfün dağılarak gönül arayanın yanağı ile oynar. Güzel zülfün benidir, yanağın sudur ve çocuk bunlarla oynar.
2. Bu bir hikâyedir ki karanlık bir nefesten (dolayı) bir çocuk, o neşeli gönül levhasını itip ayna ile oynar.
3. Oynaya oynaya uykumu sihirle bağladı. O büyücü ki göz ile gamzesine kadar oynar.

50b

4. Şüphesiz ki gözün gönül ile oynar. Mecnûn'un ceylanla oynamasına şaşılır mı?
5. Hâli, bir çember içinde baştan çıkaran çengiye benzer. Zirâ o, saçın enseye dökülen kıvrımı ile oynar.
6. Aşırı dindar ile can bulsa olay konusu garipsenir mi? İt de avlanacağı zaman tilki ile oynar.
7. Mecûsiler döneminde arhoş olmuş Nevâyî öyle bir hâldedir ki, bir elma cennet kubbesinde oynar gibidir.

194

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. İçki meclisinde güzelden dolayı anlayış gider. Cismimin parlaklığından ise hayat, incinmiş canımdan gider.
2. Meclisten sarhoş olup çıktığı için iffetsizlikle meşhur olur. Akıllı başımdaki akıl gider, (yerine) şüphe ve kuşku (gelir).

51a

3. Hızlı merkepteki bedeni her yana sallansa, kudretsiz bedenimin parlaklığı ile denk olur.
4. Hızlı (giden) merkebin üzerindeki bedenimin her yana sallanmasıyla (zaten) zayıf olan bedenim parlıyormuş gibi görünür.
5. Merkep, sarhoşluktan ter saçarak herkese çarpsa, çabalayışından gözlerinden kanlı yaş saçar.
6. Eve ulaşınca kadar canım yüz defa ağzıma gelir. Zirâ eziyet ve sıkıntıdan azat olur, kendimden geçerim.
7. Yâ Rab! Bu zor iş imiş. Ya benim canımı al ya da bu arsızlığı vefasızdan gider.
8. Ey Nevâyî! O mecnunu yanımdan uzaklaştırarak yok et. Zirâ gönül inlemesi canıma yetti.

195

(Allah) ona rahmet (ylesin)

1. Kişilerin karanlık günden kurtulmayı dilemesi gibi, yüzünü (görmeyi) dileyerek gönül ayrılığından kurtulmak ister.
2. Sevgilinin mahallesinden gezinmek isteyerek cehennemdekilere cennetten ses verir.
3. Ah ateşini parlatarak rahatlık gömleğini yırttı. Gönül (ister ki) ayrılıkta göğsümün üstüne yara (ile nişan) olsun.
4. Saçının kokusundan perişan oldum. Ne hoş bir arzu ki, misk kokusundan aklımı korumayı diler.
5. Zulüm, ona hayat şarabından bir neşe yarasıdır. Dudaklarının içkisi sırasında kendini sağ ister.
6. Her biri, dünyada cennet karşılığıdır. Şarap içecek olsa, meyhane çıraklarının elinden kadeh (almak) ister.
7. Nevâyî korkaklık etse de onu mahallene yönelt. Çünkü onun gönlü (bu şekilde) işâret ister.

196

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Bağın güzel kokusu, gülün ve şimşadın hoşluk vererek sevgilinin gülyüzünü ve şimşad ağacına benzer boyunu anımsatır.

51b

2. Perviz kadar büyüklüğü varsa acele etmeye ne gerek var? Tatlı canın (kıymetini) ah çeken Ferhat bilir.
3. Boyunun görünmesine gül ile nergis şahit oldu. Ona kulluk fermanını azat edilen süsen verdi.
4. Gül defteri, yüzün mushafını görmediyse, niçin yapraklarını taze çimene dağıtır?
5. Ey ecel! O gamzeye itaat et. Zirâ her bilgi başta olmaz, öğretmen öğrenciye öğretir.
6. Herşeyden önce işkence etme. Çünkü mazlum inleyerek el çekince yüze gelip ona hakkını verilir.
7. Gam, Nevâyî'yi perişan ederek öldürse de, onu canlandıracak olan yine o peri yüzlü huridir.

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Hangi taraftan gidilince güneş yüzlü sevgiliye varılırsa; bu perişan, (onun) arkasından gölge gibi gezer.
2. Yıldızlar ki ahımın ateşinden terler. Gam akşamı ona birçok alev ve kıvılcım isabet eder.
3. Gülüp de inci gibi dişlerin görününce, gözümde inci dizisi gibi yaş akar.
4. Feryadımı zaptederim fakat o kâtil (birden) görünerek elimden bu yeteneği alır.
5. Ey gül! İçimdeki yüz oktan acı çekip inlediğimde onun parlaklığına parlaklık katılmasına şaşılır mı?
6. Ey gül! Bu gül bahçesinde bülbüle merhamet eyle. Çünkü hay demeden sonbahar yüzünü çevirerek bahara varır.
7. Nevâyî ölse, yedi mahallenin köpekleri kemiğine rakip olur. Bunu garipseme, git desen gidilir.

52a

1. Gönlüm başlangıçtaki bir yazıda şarap ile mutlu oldu. Güzel yazı istenirse yüz sayfan gibi kızarmış olsun istenir.
2. Ayva tüyü sürüsü, yüzünün alevini ayaklar altına alır. (Bu durum) kadeh ile ateşi söndürmeye benzer.
3. O peri yüzlü omzuna kanat çıkardı. O öyle bir kanattır ki halk ondan ferahlık bulur.
4. (Onun) ayva tüylerinin güzelliği yurdun altını üstüne getirdi ki, bu gibi yüzünü aşk sayfasından örnek verdi.
5. Hat yazısının yeşilli olmasına razı olmazdım. O elbise şimdi şal olacak, bu nasıl iştir?
6. Ey güzel! Zahir olan güzellik, herkese nefes olur. Kararın verilmesini engelleyen şahit yüzünden kendisini uğurlandırır.
7. Sevgilinin (saçının) siyahlığını görmüş olan Nevâyî'nin vücudu, kamış kalem gibidir. Onun vücudu, sıkıntılı oklardan inlemektedir.

8. Hattından vazgeçmeyip gönlünü şarap ile mutlu eder. Yüz sayfasının güzel yazılı olması için, rengini kırmızı eyler.

199

Allah toprağına su serpsin.

1. (Senin) kederinde ahımın (dumanı) yeşil kubbeyi yakıp kül eder. Her kıvılcımından gökte bir yıldız ışıldar.
2. Semender, Mecusî tapınaklarında yanan ateşle hayat bulur. Fakat (benim) gönlümün ateşi o semenderi yakıp kül eder.
3. Âhımın sıcak rüzgârı, servi ve çam fıstığı ağaçlarını yaktı, o yüzden bahçivan (âhımın ateşini) senin boyuna benzetti.
4. Onun sıcaklığı, tenimde öyle bir ateştir ki gömleğimi yakıp (yattığım) döşeğı kül eder.
5. Ağız, ateş dese yanmaz derler. Fakat benim âhımı kalem yazacak olsa defter yanar.
6. Dudağının hayali gönlüme ateş saldı. O ne güzel bir şarap olur ki kadehini yakar.
7. Ey sâkî! Üzüntü içindeki Nevâyî'ye kadeh sun. Kederden ortaya çıkan ateş herkesi yakar.

200

52b

1. Gönlümün ateşini açığa vursam bütün dünya (onun) ateşinden yanıp kavrulur. Alevini dokuz feleğe çekecek olsam (tamamı) yanıp kül olur.
2. Yarama pamuk üzerine kâfur koyarak basma. Zirâ bu merhem yaramı yakar; pamuk ise yarayı tutuşturur.
3. Gönül kederinin ateşinden yanarsa şaşırma. Zirâ her gönle düşen gam alevi (zaten) gönlü yakacaktır.
4. Gönül, ahımın (ateşinden dolayı) göğşe daima alev çeker. Bir yüzü ateşin ayrılığında her zaman yanıp tutuşur.
5. Aşkının ateşinin kıvılcımından vücudum öyle bir yandı ki, çerçöp içine şimşek düşse ancak o derecede yakardı.

6. Göz çeşmesinden kanlı akan gözyaşı vücudumu yaktı. Oraya su kaynarak ulaşsa daha şiddetli yanar.
7. Ey Nevâyî! Gönül ateşimin üzerine içkiden su dök. Zirâ (içkinin) nemi gönüldeki o ateşe ulaşmazsa yangın (devam eder).

201

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Gece vakti (olup) yıldızları gördüğümde, ay gibi doğuşuyla dünyayı süsleyen güneş (yüzlüm) aklıma gelir.
2. Bu gece şarap içtiği zaman ibâdet ve takva bozulur. Şarap içen güzelim, kederler evine gelir.
3. Gönlü, bu sararmış yüzü görmez ki acıyıp merhamet etsin. Muhakkak ki, kanlı gözyaşlarım yüzüme akıp gelir.
4. Bu nasıl bir ayrılıktır ki ağzıma kavuşma sözünü aldığımında (içimden) sıkıntı veren inleme yükselir.
5. Hatıralarımda şeyhin şarap kadehi ile postunu görürüm. Zaman içinde kadeh ile birlikte (sunduğu) şarabı ölçesim gelir.
6. Yokluk çölünün niyetlisi oldum. Hızlı adım atmamdandır ki Mecnûn bana ayaktaş olmaya gelir.
7. Ey Nevâyî! Bu (kendi) bildiğini okuyan sevgilim gelecek; gözleri ve canı gönülde yerleştirip misafir et.

202

53a

1. O parlak güneşten gündüz vakti gözüme yaş iner. (Yüzümdeki) ben, gece vakti karanlık saçı ile sarmaşdolaş olur.
2. Ey Müslümanlar! O nasıl kara göz ve fitne düşüren kaştır ki akçesini almadığı (insan) ile yıkmadığı mihrap yoktur.
3. O ay, yarık gönlümden içime gönül gibi (taş) atar. Ben onu alıp saklarım, zirâ gün gelip başıma atılan taş o olacaktır.
4. Güzel atı başıma sürmemen, bana acımak değildir; merhametsizlik etmektir. Zirâ bu baş çoğu zaman ayaklar altında kalmaktadır.

5. Aşk sırrını ne kadar gönlümde saklarsam saklayayım, gönül ateşi (göğre) ateş çekince sırrım açığa çıkar.
6. Hangi gül meclisi ki suya veya yele gitmedi? Bu çimenlikte buluta kadar su dağıtan saba rüzgârı hizmetçidir.
7. Nevâyî, dünyada ayak takımı içinden olur; mescitte ise ibâdet ve takva ehli (olmak) ister.

203

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Delilik zincirlerinde (bağlı) olarak inleyen beden değersiz görüldü, kemikten boynuna zincir taktılar.
2. Gariptir ki ağlayıp inlememe acıdı. Bir peri bana büyü yaparak (beni) Mecnûn eyledi.
3. Aşk bana her zaman farklı hal getirir. Alevinin değerinde ise zaman zaman farklılıklar olur.
4. Kalem ehli, ayva tüyünün karalığı karşısında çaresiz kaldı. Kâtip, kaderin kalemi ile kudretlendirdi.
5. Eğer camı sonsuz hayat isterse odur. (Gönlü) razı olmazsa da ölmekten başka çaresi yoktur.
6. Ey aşırı sofı! Önce benliğin vücudunu zayıflat. Yokluk dünyası sâkinini ortadan kaldır.
7. Nevâyî, öyle sarhoşmuş ki ondan habersizdir. Memur, onu köy içinde değiştirmiştir.

204

53b

1. Güzeller kılıcı ulaşmadığı zaman bu dermansız ölür. “Kasap çok olursa koyun murdar ölür.” sözü doğru imiş.
2. Her zaman gözünden yüz kişi hasta olur deme. Göz yumup açınca (dahi) kirpiğinden binlerce kişi hasta olup ölür.
3. Ey kâtil! Kin kılıcını çektin, ölecek olmama şaşırma. Benim gibi çok zayıf olan kişi (elbette) ölür.

4. (Ben) dertten ölmem, fakat tenimden oku çekerlerse (ölürüm). Zirâ kimin teninden canını çekseler (o kişi) çaresiz ölecektir.
5. Gönlüme bir kılıç ile ölmeyi kolaylaştır. Zirâ o zayıf ve halden düşmüş (gönül), ayrılığından dolayı zor ölür.
6. Aşk meclisinin şarabı bunun gibi can verici nitelikte olsa, kendi kendine bu zamanda akıllı ölür.
7. Her kim ki Nevâyî gibi yokluk yolunda ölür, (bu şekilde ölmesi) muhtaçlar önünde sonsuz ömür (sürmesinden) daha iyi olur.

205

Allah onu da bağışlasın.

1. Beni ya çocukların taşı yıldırır ya da âh ateşi dağınık saçımdan ona çul giydirir.
2. Sevgili göz açma ki gönül sahibi yüz açtı. Her kim o yüze göz aldırdı ise gönlünü aldırır.
3. O yüzünü görünce başıma yüz belâ kılıcını vurdu. Gör ki o göz başıma ne belâlar getirdi.
4. Gözde saklayıp yürek kanını dileysem, kor parçasını kına (diye) ayağına sürse o zaman gözü meydana çıkar.
5. Deliliğimde garipleşen halkı gör ki aşk, bir zaman hâle ağlatır bazen de güldürür.
6. Ey güzel! Güzelliğin ilkbaharında hile bulma. Dünya derdi, ilkbaharı geçirtip sonbahara ulaştırır.
7. Ey Nevâyî! O ayrılık sıkıntısındaki sarhoşun gönüldeki gamı ortadan kaldıracak olan şaraptır.

206

54a

1. (Sevgilinin) beli ve ağzı, ya görünürdür ya görünmezdir; yani gizlidir. Onu kucaklamak ve onu öpmek nasıl mümkün olur?
2. Ben belini ve ağzını gördüm veya görmedim diyebilirim. İsteklerini bulan ve bulmayan yok olur.

3. Boy ve kirpiğini vefâsızlar fazla hayal etmezler. Her bir tüyü oktur, bu ona bir oktur.
4. Nazlıların dudakları niyetine candan vazgeçmeyiniz. Çünkü kendi canına kasteden halk, cahil olacaktır.
5. Gece gündüz demeyip –her zaman- zülûf ve yüzlerini dileme. Bu bir belâ tuzağıdır ki ondan ayrılmak alev olur.
6. Meze, dünya meclisindeki bir nimet değildir, zehirdir. Şarap, ayrılık kadehi içinde kan olur.
7. Ey Nevâyî! Bu garip işleri teklif eyledin, zor olacak olan şeyler bizedir, onlar sana kolay olur.

207

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Dünya bağından bize o gül endamlı servi yeter. Zirâ o servinin gölgesi ile gül renkli şarap bize yeterlidir.
2. Meclis bu çeşit oldu ise sözün değerini deme. Zirâ gonca ile nergisten şeker ve badem yapar.
3. Din halkının katli için, dinsizlik ili lüzumlu değildir. Ey felek! İş eğer bu ise, o İslâm'ın belâsıdır.
4. Ey nefes! Aşk derdiyle ateşlenen gönlüme bak. Onun ağrısına bu merhemdir; durma ulaştır.
5. Kavuşma içkisi ile dostunu zevke uygunlaştır. Zirâ bana gözyaşının içkisinden lezzet derdi yeterlidir.
6. Dağ gibi dizilmişse kanaat et ki nimet içindeki ayakların taşısın. Dönüp dolaşan felekten sana bir görünen yıldızın bir yüzü bahşedilmişse eğer sana akşam yeter.
7. Ey Nevâyî! Birçok gün geçti gitti; işin zorlu idi. Bunca sitem vakte olacak ki sıkıntılı günler yeteridir.

54b

1. Ey yüceliği rahmetinden (olan)! Sen dilersen aşağılayıcı, dilersen yüceltici (olursun). İki dünyanın sayfası bir olup onun nakışından yüceltilendir.
2. Bu dünya gibi yüz (tane) yaratmak (onun) kudretine uygundur. Yüzden başka icat etmek için başkalarına izin verilmemiştir.
3. Bunca hayvanın barınması ve korunması, onun şerefliendirmesinden olmuştur. Gökyüzü, dağ ve denize atlas ve mermer sığınak olmuştur.
4. Boyacının sanatından ihtiyar gökyüzü su renginde giyilmiş bir elbise olur. Akşam kızılığındaki ekin, gül rengi kenar yazısı olur.
5. O beden, içine alarak bir gök nokta gibi kuşatan çember merkezi olarak bütün mahlûkları kuşatır.
6. Bahçıvanı usandırıp halka ihsan nasip eyleyerek, bazen salkım salkım zehir ve bazen de kıpkırmızı dudak ile belâ asması (nasip ettin).
7. Ey yüceliği merhametinden olan! Dilerse aşağılayan, dilerse yücelten! Nefsi ile hesaplaşmış olan Nevâyî kulunu yokluk ile yücelt.

Allah günahlarımı da bağışlasın.

1. Ey salınarak servi ağacı gibi görünen uzun boylu sevgili! Namaz kılanların ayağına canlarını fedâ ederler.
2. Her nalda bir gönül şekli meydana getirdim. Dünyada aşkın üzüntüsüyle bedenimi her dilde bir sır eyledim.
3. Sevgilinin yanağının nuru gönlünü parçaladı. Ancak mum ışığı ile dahi erime bulamadı.
4. O put gibi sevgilinin sarayının etrafına halk baş koydu. (Sarayı) Kâbe gibidir ki herkes etrafında namaz kıldı.
5. Ya gözlerimin gözbebeğini yüz ateşine bağımlı kıl, ya da yüzünü kapatarak halk gözünden uzak kıl.
6. Aşk eğer olgun ise sevgiliye boyun eğdirir, onu hükmü altına alır. Mahmud olmadan yâri Ayaz olmak isteme.

7. Nevâyî ağlarsa aşkı sahtedir deme ki bakış temizlenince mecaz hakikatin ta kendisidir.

210

55a

1. Acaba güzel koşan süvari atım dikbaşlılık mı eder, yoksa felek atının hızlı sürülmesi ile mi güneş kaybolmuştur?
2. O akan yıldızlar (kıvılcımlar) meydanda olmaz. Talihliler söylediği zaman gökten kaçıp yere düşer.
3. Tasası, kıvrımı övgüye medar olan yıldızlara kadar çıkacaktır. Öyle ki çenesi zaman zaman misk kokusu saçan saçının kıvrımına uzanır.
4. Ter damlaları, her tarafa inci saçan ve yeryüzüne damlalar indiren bir buluttur.
5. Söyleyeni kıvrım darbesinden tutmak ile dünyayı parçalamak her zaman korku salar.
6. Ey sâkî! Şarap ver ki bu dünyada söz ile vurdu. O felek, çengeli ile sürekli kavga çıkarmadı.
7. Yıldızlar, söz için göğün en yüksek noktasından indi, kederinden yer tuttu. Ey Nevâyî! Bu sanki kıyamet gibi oldu.

211

Allah onu da bağışlasın.

1. Yüzünün vafında karışıklık çıkaran mektup sararak (onu) gizledim. Soluğumdan ateş düşerek (onu) bir yarasına bir gülsaçan eyledi.
2. Ateşimin zaman zaman keskin olması garip değildir. Zirâ güzelin kula atınıki gibi çabuk ayağından alevler sıçrar.
3. Yok denecek biçimde (küçük) gül renkli yanağını aç. Kaza nakkaşı (Allah), yüzünü elvan çeşit renkle dolantmıştır.
4. O ay, alaca benli at gibi kendinden geçip seğirterek meydana çıksa, dünyanın tamamı mahşer (yerine) benzese şaşılmaz.
5. Melekler topluluğu, periye benzeyen o sevgiliyi görünce çılgına döner. Deli divâneye dönen bana, (o) akılsız şeyh sakınarak fikir aşılır.

6. Aşk önünde eziyet gören ile eziyet edenin katli çok kolay olur. Ferhad öldü ise Perviz'e öldürmek kalır mı?
7. Can perdesi kirpiklerinden elendi ise eğer bu çok hoştur. Zirâ yanağın hayalinden gül serpilmiş gibi olur.

55b

8. Ey Hak dostları! Bana halvetten Mecusiler dönemine doğru kılavuzluk edin. Zirâ kubbe ve dehlizlerin (yeniden) dirilmesi hoş bir hevestir.
9. Nevâyi tekkeden meyhane tarafına yönelirse (onu) ayıplama. Zira o çok kederlidir, elbette bu sevinç uyandıran (yere yönelecektir.)

212

Allah ayıplarını da örtsün.

1. Nasıl ki yıldız güneş görünce gizlenirse (ben de) sen yüzünü gösterdiğin için gözyaşı(mı) saçmaktan vazgeçtim.
2. Gölge zamanı Güneş'in dik durması gibi cefaya koştun ve zülfün ayağına düştü.
3. Ey şarkıcı kadın! Bunca ayrılık nağmesine yazıktır. Kavuşma telini sağlamlaştır ve ayrılık telini kopar.
4. Ey sâkî! İçki meclisi şaşılacak derecede karanlıktır. Kadeh güneşini alarak şarap parlaklığını göster.
5. Dört feleği kadeh yapıp tamsa dokuz ve temizse otuz (kadeh şartı ile) bana içir.
6. Rakip olmasa asla şaraba el sunma. Zirâ kişi iki içkiyi yalnız içerse zehirdir.
7. Nevâyi dünyadan şarap süzgeci yaparsa, "Meyhanenin şarap tortusu içeniyim." deme; içkini (onunla) süz.

213

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Ey peri, servi boylular yüzünden oktan kanadın ve tüyün (görünür) olmaz.
2. İsteğim, o put gibi güzele secde (etmektir.) "Yer öpeyim." deyip huzuruna yönelmektir.

3. Gönül yüzünden zülfüne varmaz, kimse gündüz uyurgezerlik yapmaz.
4. Ne birisinin destek olasına ne de yalnız gezmeye tahammül edersin.

56a

5. O güneşin ayrılık gecesinde gözlerim, bir felek kadar yıldız meydana çıkarır.
6. Ey meyhanenin piri! Ben çok sersemlemişim, büyüklük ederek kerametini göster.
7. Ey Nevâyî! Ayrılıkta boyu (kadar) âh çeksem, (ahengini) rast makamından akort et.

214

Allah ayıplarını da örtsün.

1. Okların, eğer alev çıkaran damla olmazsa; gönlümün ateşini keskinleştirir.
2. O bahar güzelliğinden bedenime ateş düştüğünde, (bu) şimşek gibi coşkunluktan ferhalık bulurum.
3. Dudağın, içkiyle karışık olduğu zaman, gül yaprağı üzerindeki hayat suyuna benzer.
4. Lâl gibi dudağının içkisinden uzaklaş deme. Öldükten sonra sakınmak bana fayda vermez.
5. Tatlı canını verse Ferhat faydasızdır, çünkü Perviz Şirin'in lâl gibi dudağından zevk almıştır.
6. Ey sâkî! Gençlik baharı vefasızdır. (Sen) gül renkli şarap üzerine gül saç.
7. Nevâyî! O ay (gibi sevgili) kavuşmayı dilerse (diye), tıpkı gece bekçisi gibi (ol) ve her sabah erkenci (ol).

215

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Ateşten dudağın görüldüğünde gönle ferahlık verir. Fakat önünde can yakan ah çektim.
2. Güneş görününce dünyayı aydınlatan o yüzün güzelliği nurda bulunmaz.
3. Kavuşma günleri yanak açsa, şüphesiz gül (de) tamamen açılır ve bahar olur.

56b

4. Ay gibi (güzelim) gök buza bindiği için, feleğin yeşil kır atı Güneş üstünde görünmez.
5. Gönle gam yaşından korku verme. Zirâ o kuş henüz acemidir, av olur.
6. Gönلünü, dünyadan gamlı bulursan, kadehini hayatından bir an (olsun) eksik etme.
7. Nevâyî! Hem gönül hırsızının okları artmıştır hem de gönül hırsızının âhı artmıştır.

216

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. Benim canıma sevgilisiz bir hal gelse ayıp değil mi? İnleyen cismim cansız olunca, ölünce ne olacak?
2. Ahımın oku, dokuz felekten geçer. Onu, o ayın ciğerine oksuz kılarım.
3. Bu evde an, değerli konuk olmadan geçmez. Gönülde (daha) biri gitmeden (başka) biri aşk gamından kaybolup gider.
4. Sevgilinin kavuşma gününde mutluluk gözyaşım dünyayı kapladı. Dünyada bahar seli olmuş gibi coşkunluk oldu.
5. Gönle diken batsa feryad ettmeden olur mu? Kirpiği içimde ise eğer inleyişim gariptenmez.
6. Ey sâkî! Bana kadehini sık sık ulaştır, zirâ bir zaman onsuz olsam gam (beni) helâk eder.
7. Güzeller! Nevâyî ölürse kimden (dolayı) öldü demeyin. Siz onun yüreğini parçalayıp bağrını kansız ettiniz.

217

Allah kabrine de hayat versin.

1. Onsuz olmak cansız olmaktır. Cansız olayım (fakat) onsuz olmayayım.
2. Kaşî bu parçalanmış gönülden başka y harfine kurbansız örnek olur.

57a

3. Ah ki dert yüzünden çıkmaz. Ok olmaz olsa peykansız olur.
4. Aşk denizine ay gibi girdi. Bilinsin ki bu deniz uçsuz bucaksız olur.
5. Sultansız ülkenin karıştığı (gibi), yâr olmadığında (da) gönlüm perişan olur.
6. Ey göz ve gönül! Sevda ateşi içindesiniz. O ay yanağına hayransınız.
7. Eğer Nevâyî ayrılık günü ah çekerse, gecenin inlemesiz olması garipsenmez.

218

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Ey tahammül ve sabır! Bir gün bana bizzat dost oldunuz. Etrafımda yar olmasa da siz hep var oldunuz.
2. Her ne belâ önüme gelirse koruyup saklamayayım. Ah edip inlediğim zaman benden haberdâr oldunuz.
3. (Ben) aşkın esiri oldum, (siz) kaçtınız. Öyle ki, bana hem var oldunuz hem yabancı oldunuz.
4. Ey dostlar! Şimdiki nasihatinizden üzülmem. Ben hastaya siz daima böyle zalim oldunuz.
5. Ey can ve gönül! Ateş dolu dikenin önünde “Hakir olursan yar da var olur.” demeyin.
6. Ey meyhane müdavimi! Biz neden gamlıyız deme. Sarhoş olun da gamdan ayık olun.
7. Ey güzeller! Nevâyî gönlünü bir kez kovmayın. Ki artık o çaresizin gönlünü koruyunuz.

219

Ve onu da

1. Güzeller! Çâresizlere merhamet eyleyiniz. İyilikle olmuyorsa kızgınlık ile söyleyiniz.

2. Âşıkları bazen yüksek sesle bazen de kısık sesle ağlarken görürseniz, (bunu) açığa vurup gülmeyiniz; gizliden tebessüm eleyiniz.
3. Ey can ve gönül! Ayrılık zulmünden hâlimi biliyorsunuz. Acımasız yârin huzuruna varıp (durumumu) anlatınız.
4. Ey belâ ve eziyet ateşleri! Bizzat siz saldınız (o ateşleri) canıma. Lâkin zaman zaman da o ateşten kuruntuya düştünüz
5. Ey ayva tüyü ve ben! Kan yutarsam eğer, yıldızım kararır. Siz kırmızı şarabı ile rahat ediniz.
6. Ey takva sahibi (kişi) ! Biz dünyada yokluk toprağı olduk, siz ise tekke avlusunda sözü ilerlettiniz.
7. Ey şarkıcılar! Nevâyi sarhoş idi, zor uyanır. Onu uyandırmak için gönül çekici bir şarkı söyleyiniz.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Gönül yarığını kapatmanıza razı olmam, keşke kalanını da parça parça etseniz.
2. İtleri önüne salarak beni çevresinden uzaklaştırmak isterler. (Keşke) bir süre dalgın olup kısmete razı olsanız.
3. O peri, benim gibi deliyi mahallesine bağlayacağı zaman, keşke itlerinin zincirini (kullanarak) bağlasanız.
4. Ey çılgın âşıklar! Uzaklaştırılmama Mecnûn gelse ne eder? Vaaz ve öğüt verip bana bir an anlayışlı davransanız (ne olur?)
5. Akıllı ve anlayışlı kişiyi bir deliyle denk tutsanız; ne dersiniz (deyin) benim gibi deli neyden utanır?
6. Ey! Deseniz öğütünüzden şarabı terk ederim. Terk edeyim (fakat) önce bana uygun nasihatte bulunun.
7. Ey güzeller! Nevâyî, açıkça ağladığı vakit yaptığına, önünde durup bir zaman tatlı tatlı gülseniz.

58a

1. O peri mahallesine ben (gibi) divaneyi, (perinin) düğüm düğüm saçının zülfüne bağlayınız.
2. Halk aşkı terketmek için gönül hastası olan beni öldürüp dünya halkına nasip ediniz.
3. Ey yârin mahallesinin itleri! Çılgın gönlümü bulsanız, her taraftan dişleyerek (onu) parça parça ediniz.
4. Ey güzeller! Üzüntüden mahzunlaşıp ağlamışsam ne olur? Şaka diye ara sıra bakıp tatlı tatlı güldünüz.
5. Ey dert sahibi! Aşk denizinde kavuşma incisi isteme. Gönlünüzü o değer anısı ile kısmetine razı ediniz.
6. Ey dostlar! Aşk şarabı, beni fazlasıyla sarhoş etmiş, o an kadehime afyon ezerek akıllılık ettiniz.
7. Sizi resmeden o ayın güzelliğini Leylâ'ya eşleştirirken; Mecnûn'u da Nevâyî ile eşletirdi.

58b

1. Sevgilim, beni asla bir mektup ile hatırlamadı. Kulunu o yazı ile asla kederden azat etmedi.
2. Gözyaşımın seli, sabır binasını yıkmadan bırakmadı. Bozuk gönlümde kavuşmayı bekleyen bina bırakmadı.
3. Ayrılığında, belâlar dağını tırnağım ile kazdım. Benim âşıklıkta yaptığım bu işi, Ferhad bile yapmadı.
4. Bu gönlüm, ayrılık günlerinde çok faydalandırdı. Zira kendisi o güzelin kavuşmasına asla alışamadı.
5. Divane gönlüm itlerine ayıplanmamak için, yüz dert ve sıkıntı taşı yiyerek asla feryat etmedi.
6. Aşk önünde canımı feda etsem, o aydan başkasını ölümüne asla cellat etmez.
7. Ey meyhaneci çırağı! Aşkında sarhoş olsam şüphesiz ki meyhanenin piri bu iki işten başka bize doğru yol göstermez.

8. Nevâyî, eğer gönlünü bozduysa şüphesiz çaresizdir. Çünkü o vefâkar evden asla aşk güzelliği gelmemiştir.

223

Onun için yattığı yeri de nurlandırın.

1. Yâr, gönlümü almak için yüzüne göz attı. Yazık ki gönül, herkes gönül(den) kor parçası aldırdı.
2. O kâtile bakınca başıma kılıç üzerine kılıç saldı. Allah Allah o göz, başıma ne belâlar getirdi.
3. Ben dert dağı oldum ve çevremdeki akıl ve sabır halkına gözyaşından yağış oluşturdum. (Onlar) göz sürdüler.
4. Ayrılık akşamı gözyaşım başımdan öylesine aştı ki, suyolunun her tarafında göz göz yarıklar belirdi.
5. Gönül, âh ateşinden bir belâ şimşeği meydana getirdi. Göz, gönlüme ne kadar afet yağmuru yağdırdı.

59a

6. Ayrılık yıkımından (dolayı) gözüme daima ateş çakılır. Göz ise, bu ateşlere tenimin çöpünü yakıp kavurur.
7. Bu gözyaşları, hiç olmazsa âh ateşinden kurtardı. Göz, su kızı gibi kendi gözbebeklerini yaşarttı.
8. Gözüne uğursuz yıldız gibi düşerek meclisi perişan etti. Emniyet memuru, meyhane müdâvimlerinin meclisine köz ulaştırdı.
9. Ey Nevâyî! Gözyaşı yağdırıp benden gönül isteme. Gözyaşı çiyin, gönül şişesini kırdı.

224

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. O gözü kara, bana çok tatlı söz söyledi. (Ben de) o kara göze şirin söz söylesem garipsenir mi?

2. Dudağı, yüz mühleti gibi bana yalan söyledi. Kişi, yüz yılda onun gibi bir doğru söz söyleyemez.
3. Kavuşma gününde, ayrılık efsanesinden söz edersem eğer; geceden sabaha kadar yatıştırıcı söz bulunamaz.
4. Beli ve kırmızı dudağı söylenince dilsiz oldu, akıl (gitti). Sonra biri hassas (oldu) biri de renkli söz (oldu).
5. Her güzel ve etkili konuşma, (senin) dudaklarından döküldü. Hz.İsâ işitip can buldu, beğeni sözünden başka söz ağzına gelmedi.
6. Sözlerin, güzelliğinin vasfında bütün âlemi sözlerin sardı. Aşk yolunu gösteren, bana bu sözü telkin eyledi.
7. Nevâyî, içki meclisinde söz söylemese şaşılır mı? Çünkü neşeliler arasında gamlı söz söyleyemez.

225

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. Akşam oldu ve cana o ayrılıktan kaygı ulaştı. Sabah oldu ve gözlerime henüz uyku girmedi.
2. Hayat veren suyun gamından zayıflığım güç oldu. Ey can, henüz boğazımın içine bir damla varmış değil.

59b

3. Eziyet okunu attı, fakat (bana) ayrılık okundan korku oldu. Hepsi başıma ulaştı fakat gönlümden henüz geçemedi.
4. Güldüğü zaman gönlümde oku yaşar. Onun aşırı deliliğinden buna gülme vardır.
5. O göz, sihir ile saç bağını ejderha yaparak dünya halkının (huzurunu) bozdu. Bunu çok büyücü yapamaz.
6. Niyet şahidi yansıması gönlüme düşmez dedi. Meğer o ayna başka nakışlardan olmamış.
7. O ölümlü kavuşmayı isterse yok olurum dedi. Ey Nevâyî, bu (sözden) sonra (kavuşmak) ister mi, sor.

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Sana, terden hayat veren su ile yüz tazelenmiştir. Ayrılığından (dolayı) yüz, gözden yuvarlanan yaş ile bulanmiştir.
2. Kavuşmanın mumu gözünü aydınlattı mutlu ol. Ayrılığın dumanı ile yüz benim rzgârımla karardı.
3. Damla damla gözyaşından nakış yapan kan ile yüz, bana göre nokta nokta kızılılığı olan bir sarı kâğıttır.
4. Ayrılıkta, toprağa yüz sürerim. Kavuşmada sevgili ile birbirine yüz sürter olsak boşa giymeyecek.
5. Ey ecel! Sevgilinin mahallesine koyun gibi yüz koyayım. Zirâ ben, yokluk mahallesine çâre ile yüz koymuşum.
6. Ben, tekke ehli(nin) ikiyzllğnden kurtulmak isteyerek, inilti (içinde) yokluk âlemine yüz koymuşum.
7. Ey Nevâyî! O güneşin anımsanmasında mecliste dönen kadeh ile bizi onun gibi güneş renkli eyle.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Bana eğer kanlı sudan göz yapılmazsa, sana da uykudan göz açılmaz.

60a

2. Herşeyin hakikati yüzünün levhasında bellidir. O aynadan göz almazsam garipsenir mi?
3. Gözün, karşıma gelse bakamam. (Sanki) karşıdan Güneş görmüş gibi gözüm kamaşır.
4. Kıskançlık edip göz pınarından kan dkerdin. O gözler (ise), o kaygıdan dolayı ne kanlar döker.
5. (Sen) benim hâlime gülüp ağlamazsın. Zirâ sana çok gülmekten göz yaşarmıştır.
6. Sâkî! Kadeh döndüğünde şarap güneşini salarak bana o ışıktan göz aydınlığı (ver).

7. Nevâyî! Sarhoş gönlün gözyaşı akıttı, sonra onun çılgınlığı(na) göz yumdu.

228

1. Aşk yükünün ağırlığı, yüce kubbeyi kambur eyledi, benim gibi şaşkınlığı eğer (kambur) eylese şaşılır mı?
2. Gözyaşı karanlığım, dert çerek boyumu eğri kıldı, öyle ki halk çileni çekerek kambur oldu.
3. Onsuz ölmedim, utanıp başım aşağı itmiştir. (Bunu) güçsüzlük zannetme zirâ bu rezili (o) kambur etti.
4. Sıkıntı yükünden zayıf benliğim eğilse şaşılır mı? Bu yük, birçok güçsüz vücudu kamburlaştırmıştır.
5. Yarama girdiği zaman dert dalı gibi eğildi. Öyle ki, çukurda giden felek onu (kambur) eder.
6. Ey servi! Boyuma bakıp eğme, merhamet göster. Dünya, pek çok güzel boyunu (kambur) etti.
7. Nevâyî! Ayrılık karanlığı evini eğri gibi yaptı. Savaş gibi iniltiden organlarını yamulttu.

229

60b

1. Bol bol vermek için çok mal arzulamak cömertlik değildir. Zira çoktan çok azdan az verir; onu cömertlik bil yeter.
2. Safa sahibinde hiç korku yoktur rezillik gösterir. Aşağılık insan onun üstünde yer tutsa tam olana noksan yoktur.
3. Saba ve şimal rüzgârı yâr kokusudur, mutluluk getirir. Dost yazmasına ister Bûzer ister Enes rivâyet etsin.
4. Âşık kişi, eziyetlerle ak evde yaşasa, (durumu) bülbül ve hüthütün kafeste olması gibidir.
5. Muhabbet çölünü sıkıntı kervanı ile sonlandır. Çıngırak, kavuşma müjdesi veren sestir.
6. O geceleri iş gören kadehi sürmedir. Eğer geceleri mahallesinin çevresinde kendini koruyan bekçi yok ise çevresine bağlanan it olur.

7. Meyhane piri içkisini meyhaneci çırağı bize tutsa canın değerinden başka karşısında zenginliği yoktur.
8. Ey Nevâyî! Aşk sırrını kim istese (istesin) söyleme. Zirâ her maymun iştahlı, bu sözü işitmeye lâıyk değildir.

230

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Bahçede ne servi boyluyu arzularım ne de güle heveslenirim. Dünya bahçesinde bana, boyu servi gibi olan bir gül yüzlü sevgili yeter.
2. O gece ki sevgili(nin) kavuşma mumu ile aydınlandım. Ey sabah! Mesih olsan sakın nefes vurma.
3. O yüz parıltısını düşününce hem ten hem de kemikler yandı. Neyleyeyim, bir iplik ile bir nice çöp kıvılcım ateşine yandı.
4. Boyu, hurma ağacı gibi öyle yüksektir ki meyvesini toplamak için el ulaşması mümkün değildir.
5. Tenimin etrafında aşk kılıcının yarığı o kadar çoktur ki, gönlüm o (yarıkları) kuşu için kafes yapmıştır.

61a

6. Binek sepetine oturan ay gibi sevgili sepettedir, gönlüm (ise) dışardadır. Acaba dinmeden feryat etse zindan onun gibi (ses çıkarır mı?)
7. Ey Nevâyî! O put (gibi güzellerden) kavuşma ayrıcalığı bekleme. Eğer çok yanmayım dersen, ayrıcalıklı (ol) ve bizden işit.

231

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. (Canın) isteğı ne ölümsüzlük suyudur ne de Cem'in kadehidir. Dudağın, cana ayrıcalıklı şarap kadehidir.
2. Ey Mesih! Öldüğümü görse de nefesin, katlimin kılıcını paslandırmasın.
3. Umarım ki bu su, yolu kapatacaktır. Rüzgâr, mahalleden çerçöp uçursa ne olur ki?
4. Gönlüm o benin esiridir. Tıpkı, örümceğı av olmuş bir sineğı benzer.

5. İtinin ayakları atında kalarak itinin pabucuna erişmek, (onun için) büyük şereftir.
6. İsteyen, istenilene yol ve köşe bulsun. Güya çingirak duymayım etrafı inletirim.
7. Ey Nevâyî! Bedeninde can olmamasına şaşılır mı? Bir kafeste iki bülbül nerde görülmüştür?

232

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Her gece dinlenmek isteyen gönül, belâ dağına yaslanmaz. O ayın mahallesini de her zaman dolanmaz.
2. O ay naz uykusundan çıkmadığı zaman Güneş doğmaz. İnlemesi gökyüzünden giderse bu gariptir.
3. Aşk sözünden gönle çok ölüm korkusu verdi. Şimdi sorsan reddetmez, buna benzer şekilde söz verir.
4. Kırmızı dudacağının hayali, ayrılıkta bağrımı kanattı. Ancak her zaman kan yutma ile gönül inanmaz.

61b

5. Ecel kılıcı meydanda halkı katletse, iyi at süren halk savaşından ün yapmaz.
6. Lâle yanağımın sepetine rüzgâr yönelmez. Toprak rengi benim, kıskançlıktan yüz defa toz gibi (olmuştur).
7. Çılgın gönlüm, o peri gibi güzelin mahallesine yönelmiş; zincirden halkalar ile de çekseler yön değiştirmez.
8. Ey sofu! (Benim) ömrüm aşk içinde geçti. (Sen) kendini ibâdete ver. Kişi, bunun gibi ulu bir sanatı büyüdüğünde öğrenemez.
9. Her biri, yoksullar yolundan meyhane sokağına çıkandır. Zirâ eline kuru ekmek düşse içkiye banmaz.
10. Dünya sıkıntıları hücum etti sâkî, kadeh tut. Zirâ kadeh çekmeden kişi bu çoğunluğun gitmesine dayanamaz.
11. Yabancı ile birlikte muhabbet ateşi yakıp da canı tutuşturdu. Yoksa Nevâyî ayrılığın ateşinden o kadar yanmazdı.

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Bana, bir gül yüzlü sevgili can yoldaşı oldu. Nergis, onun gözüne hayrandır.
2. Keder meclisinde şarap gibi kan yutarım, mecliste anlatılanla lâlin sözü olur.
3. Sevgilinin gözü, zülfü ve yüzünün gâmından kendimden geçip harap oldum.
4. Kaşının mihrabını çeken mühendis, boyumu gökkubbe gibi eğik eyledi.
5. Aşk ilmi içinde ince hususlar çoktur, onu anlatmaya hocalar acizdir.
6. Etkisizdir gönülde riya alevi, olur çünkü dışı içine uymayanın kalbi eyleyen
7. Gönülde riya alevi belirtisizdir. Zirâ kalbin içi dışına uymazdır.
8. Nevâyî, sevmenin karşılığını almış oldu. Diri olmak mümkün değildi, bu şekilde iflâs etti.

62a

1. Gül renkli şarap içip sümbülü için gölge yapılmaz. O gülbahçesinde bize ne güller açılmaz ki?
2. Güzelliğin gül bahçesinde öyle bir gül açıldı ki ağzı kapalı bir gonca bulunmaz.
3. Hz.İsâ'nın ölüleri diriltten nefesi gibi (olan) o sözün rüzgârı bu tarafa esmez; can kokusu dünyaya yayılmaz.
4. Ey aklın piri gönlüme çok nasihat etme. Çünkü delinin yanına akıllı katılmaz.
5. Gönül, kırmızı dudağın şarabından içti, hâlini sorma ki sarhoştur ondan dolayı kendini bilmez.
6. Ey şeyh! Onu ayık bil ki bu yokluk âleminde doluca şarap bardağı (içen) bir an ayılmaz.
7. Her gece mahallesine yönelmeye niyetlense ey Nevâyî, ay mumunu söndür dünya (fitnesi) o evi karıştırmazın.

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Al dudağından bir defa öpmek cana kıyasla ayrıcalıktır. Hep o canı dudağına yandırmak ise bu kıyasın gereğidir.
2. Gönlüme sırmalı kumaştan kaftan alevi olur. Taş arasındaki Ferhat'a menevişli kumaş elbise olur.
3. "Gece gözüm (uyku) tutsa şüphesiz ki gönlüm gamlanır." dedi. Yazık ki geceden ne kadar gam geçmiştir, uykum yoktur.
4. Gönlüm korkup aşkıdan ateş saçsa garip değildir. Kuşa, ejderhadan ürkmek garip değildir.
5. Gönlümün sabır tarlasına adım atılmadan olmayacaktır. Kemikler yanımdadır, çünkü tuzağın sonuna gelinmiştir.
6. Tekke şeyhine hizmet ettim ancak değerimi bilemedi. (Ben), hakkı bilen meyhane pirinin kölesiyim.
7. Ey Nevâyî! Yokluk elbisesini omzuna al. Hırkan yoksa atlas kumaş veya keçe de buna denktir.

236

62b

1. Rakseden sevgili eğer benimse güzele heves etmem. Neyleyeyim o güzeli ki her raks edene arkadaş olacak.
2. Başıma taş yağdırsa, cefadan şikâyet etmem. Yabancıya döktüğü gül yaprağına heveslenmeye (sahi) gücüm yok.
3. Yârdan ne işkence gelirse kabul ederim. Lâkini başkasına güleryüz gösterirse bunu kabul etmem.
4. Kırmızı dudağı üzerine sinek sahi (olsa) kıskanırım, kondurmam. Şekerin üzerine sinek olup konmayı hayal ederim.
5. Âşık, bu belâyı görüp ayrıcalık sanmasın. Kavuşmak, onun gibi birçok ayrıcalığa (sebepe) olacak.
6. Çingirak, kendi sevgilisi hata yapıp göz sepetinden çıkmasını diyerek daima aşk çölü ehline seslenir.
7. Ey Nevâyî! Aşk durumlarında eziyet budur ki gülün makamı bağ olup bülbülün makamı kafestir.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Beni ben isteyen kendi sohbetine şerefleendirmez. Beni isteyen kişinin sohbetini gönlüm uygun görmez.
2. Ne kısmet bulsam benden ondan hisse isteyecektir. Ben ondan bir hisse dilerim fakat kısmet olmaz.
3. Ne yapayım huri ve peri meclisini? Zirâ hayatıma o öldürücü göz açıkça katliam eyler ya da gizliden de olsa tatlı tatlı gülmez.
4. O ay ile günün şekli (bana) gerekmez. Güzelliğinden ve iyiliğinden tenimi parça parça, içimi düğüm düğüm etmez.
5. Mecnûn'un kâtili gibi davranana kendi gerek. Zirâ yıkık gönlümden başka yerde at gibi salınarak dolaşmaz.
6. Gönül dünyasının hilesini çeker, yine ki sonra ecel ipinden başkasını boynuna bağ yapmaz.
7. O ay, ateşli yüzünü açsa, Nevâyî göz değmesin deyip muhabbet tohumundan başkasını o ateş üzerine tütsülemez.

63a

1. Zülfü gönlümdedir, her zaman ah çekmek faydasızdır. Havaya misk ve anber tozu saçar duman değil.
2. Güzelliğinin niteliklerini anlatma (zira) aşkım gibi (onun da) sınırı yoktur. Güneşine ne diyeyim ki o sabrım gibi mevcut değildir.
3. Yüz defa da yemin etsen de sözüne sadık değildir. Zirâ senin yeminine vefâ ayini adet değildir.
4. Dudağının ayrılığında göz, al renkli kana bulanmış kirpikler değildir; canıma kasteden dikenlerdir.
5. Gönlüme aşkının yarasını koydum yetinmedi. Gönlün akması gibi bir akçe alır da razı olmaz.
6. Yüz kat daha tatlı varlığından (vazgeçip) perişan olmuşları anla. Bir sülûk ehli(ne göre) ki yoklukta varlık onun perişanlığı değildir.

7. Şeyh, Nevâyî'ye eşik haysiyetsiz diyerek minnettar olursa ki af ve acıma eşiği kapanmış olmaz.

239

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Gönlümü parçalayıp ferahlasın demek mümkün değildir. Goncayı bilerek açıp gül eylemek mümkün değildir.
2. Aşırı sofu, o yanağa neden hayran deme. Dünyada bir kişi (yok) ki buna hayran değil.
3. Gönül ateşine sakinlik veren su damlaları değildir. O ay kaşı yaydan ok ucu yağdırmıştır.
4. Ayrılık çölünde ben toz fırtına(sı) gibiyim. O ise benim gibi hâli perişan ve gezgin değil.
5. Güzelliğin aynadan demir mezar arasına girdi. Güneş gibi ayna renkli feleklerden gizli değildir.
6. Gül, vefâsızlıklarını bin destan (ile) açıklar. Ülke zanneden bülbülde bin destan olmaz.
7. Ey Nevâyî! O periden insanlık görmemen tuhaf değildir. (O zaten) ya huridir ya da melektir; insan değildir.

240

63b

1. Ne kadar yanarsam yanayım o ay gönlüme görünmez. Ölsem de onu açığa vurmaz.
2. Gönül alma işvesiyle durumumu açığa çıkarır. Ağlamaklı görünsem o kadar nazlı görünmez.
3. Herkesten korkması cana bir ölüm gibidir. Ayrıca katlimi önemsememesi yüz (kez) ölmek gibidir.
4. Oynaklıklarıyla sabır harmanıma ateş salar. Güzellik ile sadece korkak olan beni delirtmez.
5. Nereye yönelsem, halk arasında delilik kargaşası vardır. Çünkü o yitti, göz ucu ile seyredilmez.

6. (Her) güzeli senin gibi dünya afeti eylemez. Aşk, ben gibi bir başkasını her âlemde rezil etmez.
7. Ben ayağının toprağına canımı sereyim; ne fayda ki o bunu ya kabul eder ya etmez.
8. Ey meyhaneci çırağı! İslâmın değerinden bir kadeh alıp tut, hiç kâfir ile sevdalanmak geçerli olur mu?
9. Ayağının toprağı bir süre Nevâyî'dir. Ayağını eğer bulursa başka bir şey istemez.

241

Allah onu da bağışlasın.

1. Dudağından ayrı (kalan) yürek parça parça kan (bağlamamış) mıdır? Bu kan göz pınarından zaman zaman akan kan değil midir?
2. Peri! Yüzüne perde desem şaşırma. Beni mi delirtmedi kendi mi gizli değil?
3. Gamzenden hem dünya hem de canlılar korunsu tuhaf değildir. (Zirâ gamzen) canın belâsı mıdır yoksa dünyanın belâsı mıdır belli değildir.
4. Gönlümü niçin mahallende koruyup kollamadın? Garip deli mi değildir yoksa düşkünün ağlaması mı değildir?
5. Kırmızı dudağının hasretiyle can versem ne ayıptır. Hayat çeşmesi midir ebedî ömür müdür belli değildir.

64a

6. Ey sâkî! Kadehi iyice doldurmazsın. Yoksa içki mahmurluğunun verdiği rezilliklerim (yeterince) kötü değil mi?
7. Yâr, mahzun Nevâyî'nin ayağına baş koymaz. Yol tozu mu değil eşik toprağı mı değil (belirsizdir).

242

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Felâket şimşeginden canıma ateş yakmak istedin. Küçük bir çocuğun ot yakmak için çakmak ateşlemeye hevelenmesi gibi (heves ettin).

2. Deli gönlüm, can arasında aşkının alevini besleyip büyütür. Öyle ki ateş yakmak hevesi ile onu delirtirler.
3. Ya yaratılışın sert olduğundan ya da rakibin kuruntusundan (dolayı sana) bakamıyorum. (Oysaki) göz, sana bakmayı ne çok arzular.
4. Ben aşk suçunu omuzladım; fakat (sen), bu suç için saçının kıvrımını boynuma takmadın.
5. Gözyaşı selimi mahallenin tarafına akıtmak isterim fakat (mahalleni) harap eder kaygısıyla (o tarafa) yöneltmek istemem.
6. Gayret meclisinde şaka yapmak için şarap içsem (bu durum), dünyanın farkı üzerine inkâr elini vurmak (gibi olur).
7. Nevâyî, yarasına ne kadar ateş yakmak istesin? Onda bir merhem kılsan (o dahi) yarayı yakmış olur.

243

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Bin güzel olsa ben hastaya birisi yeter. Onda güneşin hareketlerinin binde biri muhakkak vardır.
2. Vefa göstersem de cefa göstermesin diye söylemem. Her vefâya muhakkak bin cefâ ortaya çıkar.
3. Her vefâya bin cefâ gösterirse göstereceğin bunca yâr ona mahrum ve mahrem olmasa da başkası yeterlidir.
4. Ey kavuşanların değerli tahtı! Bana, muhakkak ki ayrılık mahallesinin itleri önünde hor olmak (uygun düşmüştür).

64b

5. Ben ki dudak iştetinden hayat içeceği isterim. Ömrün mızrağından bu kadar ölüm yeterlidir.
6. Ey gönül! Sâkî ağzına çok içki sunsa (eğer) kederli isen doymayınca asla yeterli (deme).
7. Ey gönül! Başına yüz belâ gelse sabret. Ey insanlar! Nevâyî gibi karışması yeterlidir.

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Dünyada bana o melek yüzlü güzel yeter. Eğer o kaçarsa, sadece bir şarap kadehi yeter.
2. Karanlık dünyada her işte ürkek sevgili ve şeker misali dudak yeterlidir.
3. Canımı karşılık verip kırmızı dudağından bahtlansam, ömür pazarında bin hastaya bu aşk yeter.
4. Bu kime el vermiştir ki sana el verecek? Ey mecnûn! Bu gerçekleşmesi imkânsız fikirden (vazgeç), yeter.
5. Meyhanede devrin olayı eğer bu ise, parçalanmış hırka ile süzgeçte kalan tortu yeterlidir.
6. Nezâket sahibi, menevişli kumaş ve ipekli kumaşla örtünsün. Bana yok olan bedenim tozuyla görünmeyen (elbise) yeter.
7. Ey Nevâyî! Sevgiliye yetişmek mümkün değildir. Gönlünde başka hayal kılmasan (o sana) yeter.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Kişi, (bağrım) parça parça etmesin diye gamzeniyi seyretmez.
2. Eğer derdimin dermanı yoksa (senin) aşkın da bunu tedavi edemez.
3. Dünyada ahımdan ve gözyaşımından ne yıldız kalır ne de bu çark böyle dönmeye devam eder.

65a

4. Ayrılık derdin, mermer taşından (olan) gönülde (kırılmadık) şişe bırakmadı, (bana) iş çıkardı.
5. Dünya meclisinden zevk almayan birisi, herkes içinden (çekilip) kenarda kalmaz.
6. Nevâyî, bir köşede yalnız kaldığından beri, mahlasından bir parça hayır gelmez.

Allah ruhuna da hayat versin.

1. Sevgilim derdime bakmaz, (beni) seyretse dahi (derdime) çare olmaz.
2. Bir zaman ki gönlüm ağzını dilemez, kendini gonca gibi yüz parça etmez.
3. Aşk, beni gam çölü içinde yetiştirdi, kendini başka kuvvetle işinden ayrı koymaz.
4. Bıçak ve kılıç, gönlünü yara eden gamzen gibi yara açamaz.
5. Beni gönülde divâne etmiş, kimbilir o peri yanaklıya ne eder?
6. Nasıl yersin dünya! Acımasızlığının hileleri, vefa için o yabancıya hile yapmaz.
7. Nevâyi gibi kim yüzüne bakar ki zülfün rüzgârını karartmaz.

Ve ona da

1. Bir kimse ki onun can bahşeden dudağından nişan vermez, her kişi ki kulak verir can vermez.
2. Yokluk yoluna düştüm, onun ağzını sormayı dilerim. Sorduğum kişi bana o sırdan işaret vermez.
3. Kavuşunca, sonsuz hayata ulaşmış gibi (olur). Ayrılık meselesi, ömre eminlik vermez.

65b

4. İp gibi tenime dudağından akıl doktoru oldu. İlacını yaptığı zaman şerbet yüreğe kan vermez.
5. Ey Nevâyî! (O), gamlı canımı alıncaya kadar uğraştı. İstedti ki dileyince bu zayıf vermez.

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Melekler topluluğu içinde atın ile telaşın ne güzeldir. Felek bana yeni ay nalı ile gümüş halka (vermiştir).

2. Bir zaman saygıdeğer düşünceyi tam akıl eyleyip, önceki kadehte hayret (ile) onu şaşırtır.
3. Talih kadehinde zorlamanın tatsızlığından zehr, güneş içinde güneşin hararetinden kaynama (olur).
4. Misk ahu kokusunun ayını kaftan miski etti, lütfun gülbahçesinin kızılığını da gül renkli örtü yaptı.
5. Ne kahrın ateşinden sürekli oruç tutan şeriat bilgini korkusuzdur ne de içki içen rint rahmetinden ümitsizdir.
6. Nevâyî şüküründe bülbül gibi dillenir, fakat şaşkınlık durumunda ağzı gonca gibi sessizdir.
7. Nevâyî, kendi kulluğunu bile yüz şükre satar. Kendini ibadete vermiş gibi gösteren (birisi) yok ise kendini öven (birisi) değildir.

249

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Şarap akşamım, karanlıktan akıl ve fikir bırakmadı. Ey meyhaneci! Şarap güneşin, şarap küpü feleğinden çıkar.
2. Kendi aklını istemem fakat akıl alacak sarhoşluk da yok. Şarabı dolu koy ki sarhoşluktan kendimden geçeyim.
3. Tekrar tekrar içilen kadeh hoştur. Meyhaneden şarap alıp meyhaneci çırağı (ile) içerek (içki) kaldırsa (bu da hoştur).
4. Meyhane asmasına seslenip şarap tut dersem, ses çıkarma zirâ işte bu şarkıcı melek seslenir.

66a

5. Ey sâkî! Eğer gürültümden gönlün kırıldıysa şarap kadehi tut. Şarap kadehi ki, akılsız sarhoşun olmazsa olmazıdır.
6. Bekçi azarladığı vakit bedenim çıplak kalır. (Ben), meyhanecinin kuluyumdur ki ayıplarımı örten odur.
7. Nevâyî gamını uzaklaştırmak için bazen bir kadeh içerse ve aşırı sofı da ondan kendini gamlı tutarsa şimdi üst üste içki içer.

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Boyun, güzellik bahçesinde serviye benzer. Her isteyen gönül kuşu, o servi boy üzerine yuvasını yapmıştır.
2. Ömürler ki huzuruna (varmadan) boş boş geçecektir. Merhabasına elini uzatsa taşınlık etmezdim.
3. Gam dağında, göğsüme aşkın belâ çivisi çakıldığında Ferhat büyük sert bir demiri çekiçliyordu.
4. Ey canımın kuşu! Dudağın balına heveslendiğinde, “(Onu) bulmadan kurtuluş yoktur.” de.
5. Bizi mahallenden çıkarmak için (karşımıza) rakiplerden topluluk yığma. Güzellikten koymaya hiçbir rüzgâr yeterli değildir.
6. Eğlen, zirâ felek huzurunda farklılık yoktur. İster meclis içinde kollarını açarak dön ister köşede tasalı şekilde otur (farkı yoktur).
7. Nevâyî, ayrılığımın dolayı üzülmemiştir deme. Gamdan ayrılmak istersen eğer, onunla kavuş.

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın/yüceltsin.

1. O peri gibi güzel, insana benzerlik gösterdi, her yönü ki delicesine bir meleğe benzerdi.
2. Ağzına kadeh ulaşınca benim ağzıma koy demem. Ebedî ömür istersem içki içmemek yeterlidir.
3. Gönüm, dudağının ayrılığında kendinden geçse ayıplama. Zirâ irinli yaradan kan ayrılrsa da karışıklık olmadan olmaz.

66b

4. Sevgili için canımda saklı ayrılık yoktur. Ortaya çıksa bin yol ve bir mânâ açıktır.
5. Güzellik can alıcıdır, güzeller içinde onu iste. İster Habeşli olsun isterse Hotenli olsun (can alacaktır).

6. Çünkü dönen sanki sonradan kadehimizi doldurur. Şimdiden kendini çalışmaya vermiştir, (sonra bizi) sarhoş edecektir.
7. Ey Nevâyî! Bekçi meyhaneye girdi. Rehin verme, o tülbent ve pelerinden çok şarap süzgecine lâyıktır.

252

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Güneş değil(dir), yüzünün ayrılığından yanıp tutuşmuş bir dünya(dır). Ay değildir, merhem için yuvarlanmış bir pamuk(tur).
2. Gönlüm, o derece parçalanmıştır ki güya bir lokma yiyecek derler. (Sevgili) onu, ayrılık kılıcı ile itlerine bir bir doğramıştır.
3. İnleyen gönlüm avını avlayınca canı çıkmadan kesmiştir, o avcı kederli gönlümü buna benzer şekilde avlamıştır.
4. Lâle yanaklı sevgilim, gönlümü korumaya niyetlendiği için parçalanmış gönlüm de ondan hatıra olarak yaraları besleyip büyütmüş.
5. Yeryüzünü kaplayan bahar günlerinin lâle bahçesi değildir. Yüzünün ayrılığından kanlı gözyaşı akıtmış olan gözümdür.
6. Sâkî elinden saf içki mi yoksa tortu mu (içmek) hoştur deme. Ondan her ne gelirse gelsin hoştur, zirâ onu kendinden geçirmiştir.
7. Âlemde Nevâyî'nin sevgilisi gibi (bir sevgili) yok ise şaşırma. Çünkü o, dünyayı gezmiş ve güzeller içinden onu tanıyıp seçmiştir.

253

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. Aşk içinde ölümden başka iş bize zordur. Zirâ can ile gamzen arasında gidiş geliş olmuştur.
2. Ayrılık günlerinde vücudumun her iki yanından kan akar. Eziyetten her tarafa zehir vurduğunda kırmadan bırakmadım.

67a

3. Mahallesinde sabaha kadar meşâle yakmış gibi göründü. Fakat o, aslında benim dermansız ve perişan gönlümün ateşi idi.

4. Gece ay zamanında iki yıldız uğuru görmediysen gör. O (ay) yüz ve iki kulağı incilerin giydiği zaman keten kumaştır.
5. Zayıflık(tan) perişan vücudumdan ateş çıkmasına şaşılır mı? Zirâ çok zaman geçirmiş kamış ateş gösterir.
6. Dünyanın sıcak ve soğuşundan vazgeçmek istersen, yaz-kış elinden ateş renkli suyu bırakma.
7. Ey Nevâyî! Güzelinin ayağını istersen, boynuna ip takmak ümidiyle it gibi (ona) ulaş.

254

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Zülfünün her tarafına düğüm düşmesi muhakkak garip bir iş olur. Çılgın gönlüm, birçok yerde niyetine güvenmiştir.
2. Ay gibi güzelim omzunda altayı ve başında samur ile alev üstünden görünen dumanı aydınlatır.
3. Sevgili, canımın niyetine kırmızı dudağını daima dişler. Diş bağrıma diyerek feryat etmeden desteklerim.
4. İnleyen bedenime perişanlıktan ateş düşse, çok dönen kamış o ateşi bulup açığa çıkarır.
5. Kırmızı dudağından varıp can aldığı zaman gidip ona can vermişsin. Ey gönül! O varışa u gidişle mertçe ulaştın.
6. Ey gül! Bilmeden bu bahçede(ki) kibirli güzel oldun. Her gelen baharın ondan sonra gelen hazanı vardır.
7. Acaba Nevâyî'nin şiirlerinden mi geliyor bu kan kokusu? Zirâ o, (şiirlerini) gönlünde yürek kanı ile beslemiştir.

255

Allah onu da bağışlasın.

1. Yanağını gördüm, gizlenen gözyaşı sırrımı açığa çıkardı. Uğurlu evdeki yaş gizli kalmaz.

2. O ay ne kadar doğru çekerse saçı da (o kadar) dikbaşlılık eder. Gerçi Güneş tam düşünce gölge boyu kısalır.
3. Saçının her teli o perinin ayrılığında bir yaradır. Muhakkak ki çılgınlığın çocukları başımın üstüne taş yağdırmıştır.
4. Ey gümüş tenli (güzel!) Feryâdımın yaralamasından sakınma. Zirâ bu söz ile gümüş bedenin ansızın yaralanmayacaktır.
5. Ey dert ve arzu! Gönlümün evi Kâbe'dir tavaf eyle. Orada mihrap yerine o eğik kaş bulunmaktadır.
6. Dünyâ bahçesinde bir güle vefâ korkusu yoktur. Gönül kuşum o güle heveslenmeseydi ne olurdu?
7. Ey Nevâyî! Dünyada anlayış kaybolup o meyhaneci çırağı da kadeh tutacak olsa; onun kadehinden alıp da içme.

Allah kabrini de güzelleştirsin.

1. O bitişik kaş, güzellik divanı üzerine matladır. Yazıcının takdiri, o mısraların bitişik olmasıdır.
2. O ay, güzellik baharında güzelliğin jâlesi gibi gök ve yıldız cevherinden başıma taş yağdırır.
3. Ateşli ahımdan boğazım, ağzıma kadar yaralanır. Ey gönül, iniltimin yaraladığını görürsen ayıplama.
4. Gözyaşım durmaksızın akarak kana döndü. O kana bulanmış yaş(tan) acı çekmeye şaşılır mı?
5. Kederim gizli idi. Fazla kadeh vakit geçince ağlatarak elimde olmadan bu sırrı açığa çıkardı.
6. İhtiyâr, elinde bir şarap ibriği ve badem ile yalnızlığa çekilse ve gününü bunlarla geçirse garip değil.
7. Ey Nevâyî! Sevgili geldi ve gönlünü alıp gitti. Keşke bir kere daha gelse de canını da alsın.

68a

1. Dudağın, bu hastaya niçin hiç kelâm etmedi? Bir azar ile (dahi) (konuşmuş olsa) yüz dua olurdu.
2. Her ne kadar ok atmak veya yay (çekçek) yok ise de o kaşı yay, daima gamze oku atar.
3. Bağrımın içinde yay kalmasının sebebi okların mı? İtin yiyecek için (kendini) orada sağlamaştırdı.
4. Gönül aşk yolunda olgun mudur acaba? (Yoksa) yetişkin olmak için aşk işini ilerletmek mi (gerekir)?
5. Zayıf vücudumdaki kılıcının ateşi ile inlerim. Gerçi kamış ne kadar parçalanmış olursa olsun sesi çıkmaz.
6. Bülbül gülün huzurunda inler. Fakat anladı ki inlemesi baharın kavuşması ayrılığın sonu imiş.
7. Nevâyî! Aşkın gizli anlamını içinde sakla. Korum ki, aşk piri bana bu nüktenin gizli (olduğunu) söyledi.

Onun için yattığı yeri de nurlandırın.

1. O sürmesiz göz rastıksız kaş, suçsuz günahsız adaletsiz (ölüm fermanımı) ilan eder.
2. İnlemezsem bu tarafa bakmadan geçersin, (o hâlde) gözlerimi yummadan ne kadar çok gözyaşı dökerim.
3. Gözyaşımın seli her tarafı öyle mahvetti ki göğsüme vurmak için taş bulamam.
4. Elinden öptüğü için ağızlar açılmıştır, kılıcından ise başlar baştan başa yararadır.
5. Nakkaş sızdığında kendi yolunu görebilse, kendi yüzünde renk kalmaz.
6. Ey rahip! Dinin değeri yücedir; cömertlik yap zira şaraptan dönen çok kişiyiz.
7. Nevâyî'yi öldürmeye gelsem demiş, (Nevâyî'nin) gönlü keşke gelip öldürse (diye ister).

68b

1. Sürahi de dudağının şarabına kavuşmayı istemiştir. Bu istek onun saçlarını dağıtıp deli etmiştir.
2. Sinekler, kırmızı şekerinde olmayan can kuşlarıdır ki su içmek için canlılık çeşmesi üzerine üşüşmüşlerdir.
3. O ağız ki büyüteç akıl erdiremez. Fakat o (ağız) katledilme işimde söz söylemiştir.
4. Gammın, felek gibi can perdesini parçalarken dudağın da (onu) temizledi onu ipliği ile dikip belirsiz yaptı.
5. Gönül ki dudaklarına susamıştır. Fakat ne yazık ki kavuşma zamanı bağrımın sulanmasının ona faydası olmaz.
6. Ey sâkî! (Beni) dudağına ulaşan kadeh panzehirinden ayrı koy. Ayrılık, kadehimdeki şarabı zehre dönüştürmüştür.
7. Kavuşmanın tatlı içkisi kendilerine afiyet olsun. Nevâyî, canı öldüren ayrılık zehri ile Allah'ı zikretmektedir.

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. O eğri kaşlar ki hasreti süresince boyuma ok atmıştır, o kirpik okları ki rüzgârımı karartmıştır.
2. Pek çok kıvrımlı zülfün tuzak mıdır acaba? Gönül kuşum öyle demez fakat yüzünü belâya düşürmüştür.
3. O nasıl gözlerdir ki göz açıp kapayıncaya kadar gönlümü almıştır. Her köşede bir (insanı) hasta edip bir kısım (insana) sıkıntı vermiştir.
4. O nasıl lâle yanaktır ki gönlünü kanatmış bırakmıştır. (Gönlü) yara ederek onu yok etmeye kendi kanını devâ kılmıştır.
5. O kadar ince huyludur ki karşısında yüz kötü (insan) söz söylemiştir. Bir köle (ise) onun saçına, gözüne ve boyuna dua etmiştir.
6. Sanki her birisi cennet ve cehennem sözünü açıklamıştır. Bu dokunaklı sözler sebebiyle kavuşma ve ayrılık meydana gelmiştir.

7. Aşkta ejderhalarını karınca eylediğinde, sihirden karınca kadar minik tüyleri de saçının ejderhası eylemiştir.

69a

8. Ey nasihat eden bilgisiz (kişi)! Bana aşkla uğraşmak kazadandır. Kişinin kaderini değiştirdiği görülmüş müdür?
9. O gamze küfründen Nevâyî gibi kurtuluşum yoktur. Ayrıca kuşak gibi (sarıcı) olan saçı da boynuma dolanmıştır.

261

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Yüzünün kadehe yansıması karanlık dünyamı aydınlatmıştır. Ayrıca kadeh mumuma bakış ve içkiye ilgi olmuştur.
2. Verem üzerine verem döken, araya gizli akıllı, düğümlü gönlümde aşktan yara üzerine yara (kılmıştır).
3. İlâç yapayım dersen, sevgilinin elmaya benzeyen çenesini bana bırakın. (Ben) ki sümbülün sevdasıyla yarım akıllı (olmuşum).
4. Gözün nergis, yanağın gül, boyun servi, saçın ise sümbüldür. Yıkık gönlümün arzusuyla bunların arasında görülmemiş bir bağ (oluşturmuştur).
5. Aşkın yağmasında bu gönlüme ne verersen ver (faydasızdır). Sabır, ilim, akıl, ibâdet ve takvadan vazgeçmiştir.
6. Gönlüm, şirin dudağının şiddetli arzusuyla Ferhat olmuştur. (Senin) temrenlerin ona büyük çekiç, aşkın kanı ise dağ olmuştur.
7. Ey güzel sâkî! Dönen kadehe dolu (dolu) şarap koy. Zirâ gam sürüsünü bu tür kadeh denizi suya (daldırıp) boğar.
8. Dert ve gam, (insanı) bir an sağ bırakmaz; bu yüzden bir an sağ kalabilmek için bu yıkık meyhanede şarap iç.
9. Nevâyî'nin karanlık akşamını gözyaşı yıldızları aydınlatır. Bu yıldızlar ona geceyi aydınlatan inci gibidir.

262

(Allah) ona rahmet(eylesin).

1. Yüzün güzellikte hem gül, hem de gülbahçesi imiş. Şirinlikte (ise) dudağın hem can hem de sevgili imiş.
2. O peri gözden bu mânâ daima gizlidir. (Onun) işi, canda ve gönülde gizli yara tutuşturmak olmuştur.

69b

3. İti, yüreğimi yediği zaman ağzı kana bulandı, gözümün bağında onun izi gül olmuştur.
4. Âhımın ateşini aşk sahrasına kıvılcımlar. Kişi görse bin ateşli kervandan şüphelenecek olur.
5. Çimende, her tarafı o güzel kırmızı gül ile donattım. Sarı gül kadehindeki gül renkli gözyaşım bile kan oldu.
6. Her gece mahallende itler inler zannettim. Fakat o (iniltiler) delirttiğin âşıkların gönlünden (gelirmiş).
7. Bekçi, o sarhoşa şarap dökünce ben ağladım. Fakat hemen su getirdi ve su testisini kırdırmış oldu.
8. “Nevâyî, aşk içinde ne zenginlik bulmuş acaba?” dedim. Fakat gördüm ki o, (zenginlik bulamadığı gibi) evsiz barksız kalarak deli olmuş.

263

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O oku kırmızı yapan yürek kanıymış dedim. Goncaya kuvvet veren bizzat o kırmızı ok imiş.
2. Can perdesi içinde damla damla (akan) kan, onu baştan başa lâle gibi (yapmış). Ayrılığından (dolayı) taptaze gizli yara olmuştur.
3. Dudakların tuzlu, konuşma ile anladım. Dudağından yüz sofrasının tuzluğunu sordum.
4. Meyhanenin piri, melekler topluluğu içine kıyamet salmış. Şimdi anlatmışlar ki (o), gönlümü alan imiş.
5. Gam gecesinde bulut perdesinden ay çıktı dedim, fakat (o çıkan) zülfünden görünen güzelliğin parlak güneşiymiş.
6. Ey sâkî! Yiğit canı için dönen kadehi koyma. Zirâ yiğitlik rüzgârı yaşarken (olmalı) imiş.

7. Ey Nevâyî! Parçalanın gönlüne baktım da, orada daimi ve sürekli dost ölümsüz (imış), başkaları (ise) ölümlü imış.

264

70a

1. Şimdi, iddia edildiği gibi bir servi ile gül bana kalmamış, (bende de) servi boylu gül alınlarının arzusu (kalmamıştır).
2. Sıkıntı ve keder topluluğu gönül ülkemi öyle bozmuştur ki mutluluk anında oraya sığınılacak boşluk kalmamıştır.
3. Ülke mutlu fakat ben felâket içindeyim. Güya dünyanın dertliye ulaşacak belâsı kalmamıştır.
4. Yar, acıdığından eziyet edip sıkıntı vermez. Zirâ bana göstermediği eziyeti de sıkıntısı da kalmamıştır.
5. Muhakkak ki her saç teli yeni sıkıntı verip üzdü. Yazık ki çıplak tenime (bunlarla) eziyet (etti).
6. Ey bahçıvan! Gül zamanında bahçene yol göstermedin. Dünya olduğunda davul sefası doğru mudur?
7. Ey Nevâyî! Eğer onun bana vefası kalmadıysa keder mi? Onun güzelliğe de dahi vefası kalmamış.

265

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Yanağının ayrılığında gül bahçesi bana güzel görünmez. Öyle ki gülfidanında bulunan yüzlerce diken dahi hoş değildir.
2. Gönlüm gözünden öyle rahatsızdır ki, dudak şerbetin olmadan o hastanın iyileşmesi mümkün değildir.
3. Mahallende bir virane bulup yıkıldım. Çünkü cennet sarayı yerine o duvar gölgesi bana hoş gelir.
4. Ey gönül! (Kendimi) mahallenden yasaklar oldum, çünkü ben ölüyorum. Şimdi iznini nereye ne neye verirsen ver, hoştur.
5. Ey din âlimi! Her kişi amacına (ulaşmak için) bir ipucu ister. Sana eğer zikir tespihi hoş geliyorsa, bana da o kuşak hoş gelir.

6. Hırka, ibadet ve riya (konusu) tekke sakinlerine güzeldir. Fakat onun zıddına meyhane hoş gelir.
7. Ey Nevâyî! Kendini şarap ile hoş tut. Zirâ bu yokluk dünyasında bir zaman akli başında kalmak (mümkün değildir).

266

70b

1. Gönlüm, delilik çölünde akli olmayan bir divâne imiş. Onun yanında Mecnûn çok fazla bilgilidir.
2. Sarı yanağını gözyaşım ile renkli lâleler kapladı. O ne güzel, gül yanaklı bir gülmüş deme.
3. Âhımın bir bir yayılın dumanını ve siyahlığını görenler, zülfünün ayrılığında bir uzun gece olduğunu anlayacaklardır.
4. Çılgın gönlümün durumunu anlamak istedim. Fakat delilik çölünde gizli olmasına yıllar olmuştur.
5. “Amber kokulu zülfünü koklayayım, başımı (bunun için) bedel al.” dedim. “Senin bu akılsız başında sevda mı var?” dedi.
6. Ey varlıklı âşıklardan gönlü tok oldun, bilmedin ki yok olmuştun sultanlığa ihtiyacı yoktur.
7. O ayın mahallesinde Nevâyî'nin hâlini anlamazdım. Meğer onun işi her gece sabaha kadar feryat edip inlemekmiş.

267

Allah kabrini de nurlandırсын.

1. Beni aşka hapseden akıllı ve bilgili (kişi), o sözünü duysa “Bu, deli divâne imiş.” diyecek.
2. O melek, her gece gönlümün kuşundan yüz çevirir. Muhakkak ki o, dünyayı aydınlatan muma kelebektir.
3. O güzellik şâhının sarayı o kadar yüce imiş ki, gök kubbenin tepesi sarayına dış tanesi imiş.
4. Ondan gözlerim kanlı ve hasta imiş. Zirâ içki arkadaşının gözünde dert buna ayrılık ona arkadaş imiş.

5. Bedende gönül alanımın yarası çoktur. Deliler evinde anlaşıldı ki yıkılmış.
6. Ey şeyh! Cennet ve kevser ümidi ile öldün. Bil ki bu yokluk dünyasında asıl servet işte bu meyhane imiş.
7. Nevâyî'yi övdüğünü gördük, (vazgeçip) kendini ibadete ver. Zirâ (onun) işi sarhoşlukmuş, canciğer arkadaşı ise şarap bardağıymış.

268

71a

1. Bu viran olmuş bedenimi keşke kazada ay ışığı düzmeseydi. Madem düzdü, bari ona canımı salmasaydı.
2. Ten evine canımı saldıysa keşke o ev içine gönül denilen inleyici hayranı salmasaydı.
3. Can ve gönül bir kere bakış mumu ile oluşturuldu. Bari o parlak ağlamaktan parlayan pınar olmasaydı.
4. Çünkü ben, beden köşküne yokluk çölünden gelmişim. Şimdi bu ölüm seli o köşkü bozacaktır.
5. Çünkü ten evi doğrulmuştu, ondan gidene kovacaktı. Keşke gönül kadar rezil, bilgisiz ve deli olmasaydı.
6. Çünkü onu sadece kovmadı. Ona göz diken kan yaşla iffetsiz kadını kılıç ile kör etti.
7. Bu da (yeterli) olmadıysa bunca güzel, sevimli ve neşeli sevgilimi keşke canıma yazmasaydı.
8. Bu gibi (şeyler) oldu madem; bari sevgili gönülde ayrılık yarasını gördükçe merheminden sürseydi!
9. Nevâyî! Aşk içinde ölmek çaredir deme. Sevgilinin can veren hayat sulu kırmızı dudağını Hak rızık olarak verirse (işte o çaredir).

269

1. (Ben) âşık oldum, sevgilinin başkalarıyla dost olduğunu bilemedim. Aman Allah'ım, aşkta bunun gibi belâlar da varmış.
2. Boyuna yabancılar da yöneldiği için bu gönül kırılmıştır. O eliften inleyenlerin öğrenilmesi (gönlü) incitmiştir.

3. Başkasına ok atıp beni öldürmesi gariptir. (Benim) canımı yaralayan, başkasının bağına saplanan dikenmiş.
4. İplikle öldürücü yaramın ağzını diktim, Fakat anladım ki o ip, kefen cinsinden yanında soyan saç teli imiş.
5. Mahallesinin duvarından dertli tene düşen dik gölge, şimdi gölge yerine gam selinden duvar imiş.

71b

6. Onun öldürücü kılıcından cana korku verdim. Bunun o işten memnun olacağını bilemedim.
7. Ey Nevâyî! Güzelleri kolaylıkla görme ki her biri üzüntü verdi, gönül zor(a düştü).

270

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O yüz, İkizler burcunun (güzel) gününden dahi güzelmış. O zülûf, en uzun geceden de daha uzunmuş.
2. Gönül kanının her damlası, cansız tene can verdi. Kırmızı dudağına niteliğini sorduk, katılmış.
3. Gül bahçesinde nilüfer çiçeği açıldı zannettim. (Kakat o), ben yerine her yüzde bir Nil Denizi'nin damlası imiş.
4. Sen yüz açınca ayrılık gecesi geçecek zannettim. Güneş vücuduna sabah nuru şahitmiş.
5. Serseri gönül, tenden can isteyerek aşkını alır. O çılgına acaba kim kefillik etmiş?
6. Yücelik dilemek istersen kanaat ayini yap. Doymaz insanlar, herkesçe aşağılanmıştır.
7. Nevâyî'nin gönlünü alırsan gör ki dert ile yara içinde hâlini nasıl kabullenmiş.

271

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Bizim deli gönül çaresiz olmuş ve sıkıntı çölünde serseri olmuştur.
2. Başını zaman zaman sert taşa vurduğunda kemikler parça parça olmuştur.
3. Hasta, belâ dağına yattığı zaman, akıl tespihi inci ve mermer olmuştur.
4. Benim rüzgârımı niçin kararttı ise, onun rüzgârını da (o yüzden) karartmıştır.

72a

5. Gamından kadeh güneşinin kanı, gözyaşı gezegenimin yıldızı olmuştur.
6. Ona taş üstünde taş yağar. (Ulaşan) taşlar bedeninde yara üstüne yara etmiştir.
7. Nevâyî, çareden çok fazla söz etme. Zirâ gamına çaresizlik çare olmuştur.

272

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Her biri ki dünyaya dostluk gösterdi, ilk yararı tekkeden kurtuluşa ermek oldu.
2. Ondan kurtulmak (ister) isen bağlılığını belli et. Doğruluğunu belli etmeden kişiye kurtuluş yoktur.
3. Herkes görüneni dış yüzü gibi kılmayınca, iç işi olan duyguları (anlamak) kolay olmadı.
4. Bu yolda her birine özel olan iyilik genel oldu, genel sureti ile kendini özel eyledi.
5. Kendinden geçtiğini fark etmek kolay değilse köçek gibi hareket etmen gülme sebebidir.
6. Sonsuzluk incisi dileyerek oka boğulmanın ne faydası var? Bu inciye bulmak için yokluk denizinde dalgıç olmak (gereklidir).
7. Nevâyî katledilmeni isterse sen yine dost ol. Zirâ aşk kılıcı şehidine böyle kıssas geldi.

273

Ve ona da

1. İkiyüzlü sofuluktan kurtararak beni ben kıldı. Sofuluk ve gösterişe meraklı olmaktan kurtulmakta tuhafılık yoktur.

2. Tekke ehli rastlasa sarhoşluktan (onları) tanımam. Şükür ki onlara aşinalıktan kurtuldum.
3. Beni aşk yalnızlığının köşesinden meyhaneye saldı. (Böylece beni) zindan köşesinde düşkün olmaktan kurtardı.

72b

4. Meyhanede eğer kölelikten kurtulmayı arzulasam, meyhaneci yudumundan almadan mutlu olunur mu?
5. Ey eziyet eden (kişi)! Vefa göster ve ikimiz bir olalım. Ben eziyet çekmeyeyim, sen de vefâsızlıktan kurtulmuş ol.
6. Ey sâkî! Ayrılık (gününde) bir kadeh ile içki mahmurluğu içinde beni canıma ulaştır, beni bu aralıktan kurtar.
7. Ey Nevâyî! Eğer seni isteyen sevgili istiyorsan inlemekten vazgeçme.

274

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Öldürmek için ele genelge ile verdin eksiklik, ölüm oldu beni eğer ayırmasa idin.
2. O güzelin sonu gelmeyen arzusu el katline varır. Öyle ki onu hırslandırmak için ömrün son bulması gerekli değildir.
3. Gönlüm, ayrılığından aşk ateşinde sığınak bulmadı. Gerçi kalbe kurtuluş ancak ateş ile olur.
4. Sevgilinin ayrılığında deva gülden olmaz. Çünkü kanlanmış bir gömlek parçası kimseye Yusuf kokusu vermez.
5. Bilirim ki dünyada hırslı olan bir şeylerden yoksun kalır. Hırslı olarak sevgiliye kavuşmak ise mümkün değildir.
6. Yokluk dersinde kendini özetle. Zirâ okumak mânâyı bulmaya fayda vermez; (kendini özetlemek gerekir).
7. Sevgiliden ayrı olan Nevâyî, ölmek ister. Ey ecel! Canın için onun (ömrüne) kısalık verme.

275

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Daha doğru olmak için ikiyüzlüden yüz çevir. En iyisi doğruluk ve asilik gösterenleri eğit.
2. Sadık suçlu! Feyzin kabulü özürle olur. Zühd sebebine feyiz görünmez.

73a

3. Benliğin selinden ahlâksızlığını gider. Bu vazgeçiş işle nice uygun olmayan hastalıklar gider.
4. Baş yaşlandı, göz ıslandı; (fakat) gönül yaşlanmaz. Üzüntün, nice siyahlığın yerini tuttu (onları) beyaz eyledi.
5. Dünya nimetlerinden vazgeç fakat yerinde anı tutma. Zirâ bu vazgeçişin o ki karşılığı gelmiştir.
6. Bütün iş zamanında ilginin ve isteğinin olması gereklidir. Çünkü bu isteğinden gerekmeyen niyetler son bulur.
7. İki parmağın bir gümüş makası tuttuğu gibi, o makas yoksulluk telinin yarasını sona erdirecek olandır.
8. Karşına ne gelirse Allah'tandır, sabret. Çünkü her zaman engeller bir işarettir.
9. Nevâyî, bilgisizlik aybını ne yaparak gizleyecek? Kendi görmezlikten gelse el gözü açık olur.

276

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Sevgilinin dudağından öpmek istesem karşılığında can ister. Gönlü ile dese sevgili (ona) yüz can az gelir.
2. Dudağını ağzıma alamam, ayak toprağını bulsam karşılığında can isterse eğlenemem.
3. Her ayak öpene ayak toprağı olmak uygun değil. Eğer can vermek kolay gelseydi karşılığı kolay olurdu.
4. İtlerin ayak toprağını gördüğüm zaman karşılığında akıl ve ev barkı da istese razıyım.
5. Kavuşması olmayacaksa karşılığında yüz tümen can ve dünya da olsa bedel vermek mümkün değildir.
6. Ey sâkî! Denizinden kayık ile kırmızı renkli şarap sun. Onun bir damlasına deniz serveti ve cevheri karşılık olur.

7. Ey Nevâyî! Aşkî terk et. Çünkü ben kavuşmak için (canımı) verdim ve bana ayrılık bedel oldu.

277

73b

1. Âlemin güneşinden isteği yanağındır, cana can katan öğüdündür (ve) Hz.İsâ'nın ölüleri diriltten nefesidir.
2. Beni divâne eden güzelliğin olmasa göz açmayacağım. Her peri yüzlü güzelliği seyretmek (istemem).
3. Ok gibi boyun olmasa gözlerime ok dikilsin. Daima amacım servi boylu güzeli arzulamaktır.
4. Ayrılık akşamım, misk kokundan daha karanlık olsun. Gönlümde zülfünün saf miskinden (başka) amaç olmasın.
5. Can verip kırmızı dudağımı isterdin. Amaç nedir deme. Zirâ bu sevdanın sevgiliye (olan) gizli düşmanlığı çok bellidir.
6. Dert ve sıkıntı çekmekte amacım onun mahallesine (ulaşmaktır). Müritin dağı geçip çöl aşmasının sebebi Kâbe'dir.
7. Ey Nevâyî! Sevgilinin sevgisini ve vefâsını isteme. Amaç, gönle eziyet etmeyen ve adaletsizlik etmeyen olmaktır.
8. Ey Nevâyî! Gönle eziyet edilip adaletsiz davranılmasını istemiyorsan, sevgiliden sevgi ve vefâ isteme.

278

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Güzel boy ile güzel yanak bu ise, servi boy vermez; gül (ise) güzel yanak (gibi) açılmaz.
2. Ey sâkî! Yanağımı bir kadeh ile kızart. Rezil olmuş benim yanağımı ne kadar sürtse kadehine (iyidir).
3. Dünyanın süsleyicisi ya gül renkli aya değmiştir, ya da sana şaraptan gül gibi bir kırmızı yanak olmuştur.
4. Her gül bahçesinde yanağımı çimenliğe sürerim. O yanak sana taze çimen meydana getirmiştir.

5. İki ateş ile kendimi yakmaya gücüm yok. Bana ya ateşten dudağı ya da yanağını göster.
6. Ayva tüylerini perde yaptı, beni halsizleştirdi. Yanağına bakınca ise resmen öldüm.
7. Ey Nevâyî! Sonsuz talih bulmak istersen, yokluk yolundan asla yüz çevirme.

279

74a

1. Yoksulluk yolunu ele geçireyim istersen, ibadetin riya ile karıştırılmaman gereklidir.
2. Eğer bu yolda hareket edeceksen yokluk şarttır. Bu şartı doğru (şekilde) yerine getirmelisin.
3. Kişinin görünüşü perişandır fakat (sen onun) kalbine bak. (Kalbinde) birçok temiz ve hür anlam olur.
4. Hatıralarını gönül sayfasından uzaklaştır. Zirâ sayfa boşa gider çünkü kıvrım noktalanır.
5. Kendimden başka sureti düşüreyim dersen, kendinden önce benliğini sustur.
6. Yokluk için dünya nimetlerinden vazgeçmek gerekir. Kubbede, boyunla çevgân oynayanın kaşında köşe yoktur.
7. Ey Nevâyî! Yarın sıkılmayayım dersen, bu gün dünya halkına kendini uzun uzadıya anlat.

280

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Sevgili, birçok şart öne sürerek sevgiyi boşa çıkardı. Çok şart bozdu neden ki (sonra) şartları artırdı?
2. Güneş şart koşarsa sabah bu günü unuttur. Asla o peri yüzlü (sevgili) şart koşmaz.
3. Mahallesinde ayak öpüp yücelmek istense orada toprak eyleneip kendini hor gördürmek şarttır.
4. İtibarı olduğu zaman vefa şartı eyledi. Sarhoşluktan her ne yapsa kan dökücü kâfir şart eyledi.

5. Ey gönül! Aşkî terk ederek çok fazla şart bozdun. Bir işi mümkün hâle getirmek istiyorsan sakın şart koşma.
6. Ey gönül! Meyhaneci hizmetine bel bağladın. Bil ki bu bel bağlamaya kuşak şarttır.
7. Aşkî terk etmeyeyim diyerek canlı kalmayı şart koştum. Nevâyî'nin de bu şartları koşanlar gibi şartları var.

281

74b

1. Gönlüm, yüzün ile dudağından ferahlık bulur. Gül zamanında sevinç sebebi içki olur.
2. Şâhım! Ay yüzlü talihlilerin toprağında kendini satma. Unutmayın ki siz (de) boş değilsiniz; güç sizdedir.
3. Ağzına çok bakmış bulunmayın. Zirâ güneş içindeki zerre çok sakınılır.
4. O, yabancılarla neşeli ve karmakarışık hâlde de olsa, beni başkasıyla karıştırması mümkün değildir.
5. Eğer kullarının ortasında zayıflık bulsam, “Güzeller kulluğuma sıralandı.” deme.
6. Gönlünü dünyanın eski tekkesine koyma. Tekke dilenci yeri değildir.
7. Ey peri! Nevâyî'ye hayran olsa şiir, delilerin sözüyle bağ kurma.

282

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O görülmemiş benlerinin noktasından süs buldu. Ayva tüyü üzerine bir nokta olur ve (o) noktalar (olmadan) olmaz.
2. Ey gönül gece karanlığında tüyleri görmedinse, güneş yönünden yüzdeki ayva tüyelerine bak.
3. Ayrılık akşamı ayı(na benzer) yanağını özlersem ayıplama. Zirâ karanlık gecede yanılma hissi (ağır) basar.
4. Servi neden büyüktü, süsen ise (neden) engindendi? Boyun içlerinde en hayırlısı ki orta(da bir derece) buldu.

5. Gözyaşı selimin ırmağı dünya malını ikiye ayırdı. Güyâ dünya olur Bağdat'tır, gözyaşı selim (ise) ondaki en uzun nehirdir.
6. Yokluk çölünü himmet ağı ile sonlandır. Yoksa bu yolda felek atı sakatlanmıştır (dikkatli ol).
7. Ey Nevâyî! Ağır şarap kanını meclise akıt ki, bu halkı ancak sarhoş edip ciğerini yakar.

283

75a

1. Her taraftan (gelen) güzel kokulu yazı, yüzünün yanında boyun eğdi. Kader kalemi, gül üzerine mis kokulu yazı yazdı.
2. İki kaşın, yüz güzelliğinin sayfasına matla beyitidir. Sanki yazar güzel yazı için başlık örneği vermiş gibidir.
3. Ayva tüyelerinin rengi, gül yanağını çok iyi süsledi. Yeşil yazı, kızıl kâğıtta çok iyi görünür olmuştur.
4. Yüzün çevresindekiler yazı mıdır, yoksa eserin süs müdür? Güneş'in dönmesini betimlemek için (mi) döndürülmüş hat şeklini vermiştir?
5. Ey ay! Yüzünün ateşi ile yıldızlarından ne faydadır? Güneşten yanak üzerinde ben olursa (burada) her yazı güzeldir.
6. Ey sâkî! Beni sersemlik sıkıntısından kurtar. Gerçi elimin titremesinden faydasız da (olsa) yazı yazarım.
7. Ayva tüyünün övgülünce kimin gönlü ona sevdalanırsa, o sevdalıya amber kokulu her tüy zincir olur.
8. Gül yanağındaki misk kokulu hat pek çok gönül çekiciye gül gibi görünür. Yaprak eğer güzel değilse yazılacak yazı da kolay kolay güzel olmaz.
9. Nevâyî! Öğüdümü vermeye mahsus hat baş eğmiştir. O yüzden hangi güzel çizgi çekse o hattan çıkamam.

284

Allah günahlarımı da bağışlasın.

1. Bu konuşma nasıl gönül çelicidir, nasıl gönül alan sözler (edilir); yazıktır. Hz.İsâ'nın öğüdünde (bunun gibi) cana ferahlık veren sözler yoktur.

2. Gözünün çokluk denizinin dalgası uğurludur. (O) denizin her tarafında paha biçilmez inci(den) sözler (vardır).
3. Bilge kişiler, (senin) sözlerinde yanlış hüküm bulamadılar. Dilinde yanılma ile (dahi) hatalı sözler etmedin.
4. Sana sohbet arkadaşı olan Cebrail, bir tanıdık huzurundan birçok bilindik söz götürmüştür.
5. Gökyüzü boşluğunun içinde bedenin denizdir. Sözün bu denizdeki sözler içinde mücevherdir.

75b

6. Bilge kişiler, (senin) sözlerinde yanlış hüküm bulamadılar. Dilinde yanılma ile (dahi) hatalı sözler etmedin.
7. Sana sohbet arkadaşı olan Cebrail, bir tanıdık huzurundan birçok bilindik söz götürmüştür.
8. Arap fasihleri, (senin) sözündeki kelimeleri duyunca, söze (o) kelimelerden birisiyle başlamadılar.
9. Nevâyî, övgünü dile getirdi, (onun) duâ gibi olduğuna şüphe yoktur. Onların, can bağışlayan kelimeler ve uç nokta sözler (olduğuna şüphe yoktur).

285

Allah toprağına su serpsin.

1. Bu çılgın, dudağından hoşlanmış bulundu. (Durumu), karıncanın şekerden hoşlanmasına benzerdir.
2. Gönlüm, sözünden haz alsa gariplik yoktur. Zirâ dertliler, şerbetten hoşlanır.
3. Ayrılığın (beni) yakar, gönlümün ilâcı değildir. Zirâ ateşi olan alevden hoşlanmaz.
4. Saçının (arasından) yanağını göster. Zirâ halkı karanlık günde nurlandırıp mutlu eder.
5. Dudağına canlar fedadır. Bu akşam ne kadar çok canın hoşlandığı belirsizdir.
6. Kadeh tut sâkî, çünkü içki mahmurluğu (beni) öldürdü. Şarap olmadan sersemlikten hoşlanmam.
7. Şimidi Nevâyî'nin gönlünü yıktın. Fakat kavuşma ile (yeniden) hoşlanıp bayındır olacaktır.

Allah onu da bağışlasın.

1. Güneş ile felek köşkü yüksekliğinden erişilmez geldiyse, şarap kadehi konan meyhane rafı ondan daha erişilmezdir.
2. Meyhane bir cennettir, orada cilveli meyhaneci çırağı (vardır). Huri ve kölelerden farklı şekilde görünmektedir.

76a

3. Ey sâkî! Hilâl şeklinde şarap kadehini dünyaya saldın. Diğer yıldızların içinde onun sırrı başkadır, unutma.
4. Mescitten çıktıysam put karşısında gam çekmem. O suçuma işte bu ibadetim ayıp olur.
5. Ben ki meyhane bana takva ve ibâdet yeri olmuştur. Öldüğümde (ise) küfür mezarlığına yerleşirim.
6. Sâkînin gül yanağı, şaraptan (dolayı) renklenmiştir. Kazanç say ki bahar mevsimi, yiğitlik mevsimidir.
7. Nevâyî gibi tekkeden meyhaneye varmıştır. Fakat orada da ikiyüzlülük yapmak ve kendini beğenmişlik ayıp bir iştir.

(Allah)onun ruhuna hayat versin.

1. Kim ki doymazlığı terk etmeden daha fazlasını isterse o hâkirliğe sebep olur. (Elindekine) kanaat eden ise (o kadar) yücelir.
2. Aşırı heves tohumu(nun) yeri hâkirlik olmuştur. Sen bu şekilde hâkirlik tohumunu ekerek gül (elde etmeyi) fazla isteme.
3. Nefsini öldürmek iste. (Sonra) ise onu ölü bulduğunda kederliler gibi ağlama.
4. O lânetlenmiş zâlim neden (benim) gönlümde diridir? (Onun varlığı) gönlüme felâkettir, canıma (ise) sızıdır.
5. Ruhuna sağlık olsa, melekler ordu olur. Nefsine kuvvet olsa, şeytanlara uyar.
6. Hainlik ve güçsüzlüğe gönlünü salarsa terk etme. Hainliği bırak, eğer ikiyüzlülük ve garipliğe boyun eğerse haramdan kaç.

7. Ey Nevâyî! Yokluk içinde, mevki sahibine uy. Öyle ki bu yola gelen ona uydurulmuştur.

288

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Yanağa, kızıl gömlek kadar yol yapsan geçen olmaz. Kişi, güneş önünde gül renkli bulutu engel görmüyordu.

76b

2. Ey ressam! Yüzü gibisini (resimlemek) imkânsızdır, hiç zahmet çekme. Güneş suçunu birleştirip büyültsen renk kaybolacaktır.
3. Dudağı hem canımı yaktı hem acı söz söyledi. Zirâ sıtma tutana tatlıdan çok acı şerbet daha iyi gelir.
4. Yüzünü açtığında ne kadar bakarsam bakayım ağzını göremem. Gerçi zerre güneş olmayınca talih bakmaya gelmez.
5. Yüz açtığı vakit deliliğim artarsa bu şaşılacak bir şey değildir. Perinin nazı, sevdaya hiçbir zaman kovulmadı.
6. Dudağın canıma, derdin hasta gönlüme yönelse garipsenmez. Çünkü eşya aslına döner.
7. Zayıf gönlüm, gözün düşüncesiyle bedensel yalnızlığa çekildiğinde, dünya nimetlerinden vazgeçmek ve günde bir badem ile kanaat etmek aslındandır.
8. Benliğinden vazgeçip yokluk yoluna girene dost oldu. Allah yardımının rehberi bellidir o, sonsuz (yardımları) olan Hz. Muhammed'dir.
9. Nevâyî, dünyada eğer putperest ve sarhoş ise rahip ne yaparsa şüphesiz o da yapar. Çünkü ona uymuştur.

289

Allah ayıplarını da örtsün.

1. O cesur katil, turna zırhını güneş yüzüne tıpkı vektör çizgisi gibi çekti.
2. O kaybolmadan (ona) koşana yazıktır. Zirâ (onlar) benden karar, sabır ve gönül (alarak) ayrıldılar.

3. Dik başlı atını meydana sürdü. Öyle ki, feleğin atlıları (onun) ile çekişecek (güçte) değildir.
4. Yüz çeşit benzer işkence ve eziyet hâlinde başka başka yüz fitne saldı.
5. Canı atının ayağına sereyim dedim, lâkin göze görüldüğünde bu sermaye (yeterli) olmazdı.
6. Halkı, alev gibi yakıp tutuşturmak için dik başlılık etme. Çabucak aşağı kalkıp yukarı çıkar ve onun gibi (yerini) bulur.

77a

7. Ey Nevâyî! Eğer sitem ile rahatsızlık görmeyeyim dersen, benlik hayalini aklından çıkar.

290

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Dudaklarından her nefes(in) canı faydalandırmasını dilerim. Boyun eğmeden nefes olmaz, ümidim boyun eğenin (olmasıdır).
2. Yazık ki göz yumup açtığı zaman (olduğu gibi) yüz defa öldürmek yoktu. Böyle durumlarda, güzellere iftira atan sensin.
3. Dertli gönüldeki âhım kuru tenden çıkıp göğe (ulaştı). Alev son bulmadan ateşinden duman yükselmez.
4. Aşk, dert ve şevk gönlümün içindedir. Ah, (kim bilir) bunlar gibi birikmiş ne belâlar olacaktır...
5. Aşk ülkesi kavgasından derdimi söylesem anlaşılmaz. Özellikle ona da desem (derdimi) duyan olmaz.
6. Yokluk dünyasının sırrı (hakkında) bilgi sahibi olmak istersen, sarhoşluktan (vazgeçerek) dünya işlerinden haberdar olma.
7. Ey Nevâyî! Yokluk ilmini güzelce çalışıp öğren ki acemi takva olduğunda onu def eylesin.

291

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Yanağını görüp ağlasam söz ustalığı yoktur ki, (gözyaşlarım) bahar mevsimindeki sel gibidir.
2. Ne kadar aşkta yer aldıysam gönül darlandı. (Oysa) o ev iki cihandan geniştir.
3. Âşığın hâlini perişan zannetme. Zirâ felekten yüksek (olmak gibi) himmetleri vardır.
4. Nefesimin ateşi göğe çıkar. Öyle hızlıdır ki, şimşek dahi onun kadar çabuk yere inemez.
5. Yüzünün huzurunda gül hikâyesinden bahsedemem. Güzel söz ile kötü sözün bir arada bulunması hoş olmaz.

77b

6. Ey rahip! Eğer suçum kendimi ibâdete vermekse suçumu iyiliğiyle bağışlamak ne kederdir?
7. Nevâyî! Eğer sevgili şaka yaparsa, söz ustaları dahi (bir daha) onun kadar güzel söz söyleyemez.

292

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Karanlık ayrılık ateşinden eğer benim gibi uykusuz değilse, mum can ipliğine niçin kıvrım kıvrım alev salmıştır?
2. Mum, bir güneşin ayrılığıyla yanmazsa, neden benim gözyaşı yıldızı döktüğüm gibi saf inci döker?
3. Güzelim gibi elbisesi al renkli olmuş deme. Zirâ, ben gibi kan yaştan kanlı suda boğuldu.
4. O güneş, şüphesiz karanlık kulübemi aydınlatacaktır. Şüphesiz o gece yıldız gibi olsa, eşi bulunmaz bir mumdur.
5. Gam gecesi, o ayın hayalinden yıkık gönlüm parçalanır. Boş köşeye (dahi) ay gibi parlayan o ışık ulaşır.
6. Karanlık akşamın bolluk nurundan aydınlanacak desen, onun gibi ki, mihrabın bulunduğu köşeye mum tutulmuştur.
7. Ey Nevâyî! O güneş, karanlık dünyama yüz koyunca gözyaşı onun kıskandığından dolayı gümüş suyu rengini alır.

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Bu akşam, bizim yuvaya o güneşten mum bulundu. Mum, bu evi dumanından karanlık etmesin.
2. O peri ayrılığında ben gibidir. Deli gibi ayağından bağlı, başındaki mumluktan duman sağmaktadır.
3. O güneş, karanlık dünyama her gece güzellik meclisinden kelebek getirmese yol bulunmaz.
4. Ey adıırında konaklayan sevgili! Zaman zaman bizi de iste. Ki fanus arasındaki feleğe arkadaş olan mumdur.

78a

5. Sevgiliye uymak ister (fakat) gönül çekip inlemez. Gyâ gece, mum hikâyesinden efsâneler anlatır.
6. Senden (dolayı) yıkılan kulübemiz bir gün aydınlansa ne olur? Çünkü virâneler, daima ay ışığından mum bulur.
7. Yanağının ayrılığında gözyaşının her tanesinden mum damlatsa ve her biri geceyi aydınlatan inci olsa (bu iş) tuhaf değildir.
8. Bu karanlık dünyaya kılıç uştne kılıç geldiğinin farkına vardı. Çünkü mum, başına çok güzel bir altından tâc koydu.
9. Ey Nevâyi! Bu akşam canana yanağından can yak. zirâ mum gönül kelebeğin yakıp kavurdu.

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Sarhoşluk eziyeti çekerek kırmızı şarabı çok istedim. Oyle ki kişi, cevheri çok isteyerek dağı kazar.
2. Lâle kadehi tortusu gibi hep el verse iyi olur. Dndğnden (dolayı) lâle renkli kadehi isteyemiyorum.
3. Ey sâki! Halk, dudağının kadehinden içmeyi arzular. Bize (ise) gamzenden bir can alıcı neşter arzu olur.

4. Ondan ölümüm için bir öldürücü göz isteyemem. Ben ki, kırmızı dudağından şeker isterim.
5. İnsanoğlu içinde bir peri yüzlü (sevgili) istemem dersiniz, benim gibi bir deli olmayacaksınız.
6. Ey meyhaneci çırağı! Meyhaneci önünde can bedeli koydum. Çünkü bana, senden cana ferahlık veren dudak isteği vardı.
7. Nevâyî! Kavuşma ve vefa istedim, bu istekleri çok arzula ve bundan başka bir şey (arzulama) dedi.

295

Allah)onun da günahını bağışlasın.

1. Niçin dağınık saçlarını toplamadın? Hayran âşıkların aklını mı toplamak istemezsin?

78b

2. Bir ay(ın) gönüldeki aşkın ateşini sakın kıl(ayım) dedim, öyle ağladım ki vücudumun içine oklarını sapladım.
3. Saklamak için iki gözden (daha) uygun yer bulamadım. Yüzünü temizleyip ortalığın tozunu topladım.
4. Ey gönül! Ölümün bizzat onun kılıcından olunca güzel oldu. Keşke kanımı toplayarak itlerine verseler.
5. Ey güneş! O peri mecnunlarına yüz bir (parça) olacak. Çünkü sınırsız ve son parçalarını toplamak gerekir.
6. Ey bahçivan! Tebessüm zamanında dudağını görürsen, gülen gül yapraklarını toplayıp rüzgâra vereceksin.
7. Ey Nevâyî! Şiirin, halkın gönlünü perişan etti. Sanki halkın gönlü için (şiiirlerini yazıp) divanını toplamışsın!

296

Allah onu da bağışlasın.

1. Ay çehresinden bir yara izinin nuru ne hoştur. (Onun) belli iki kaşına iki sürmeli göz, ne hoştur.

2. Yüzün, feleğin karanlık dünyasını aydınlatır. Her tarafta ışıldayan yıldızlar sönmek kaybolur.
3. Amber saçan zülfün, güzel kokular yayarak kutsal mabetler ülkesine şuur ve güzel koku olur.
4. Boyun ve yanağın, yeşil gökten geçer. O bağ, böyle bir servi ve gül bulamaz.
5. Halka küfür karanlığı içine eziyet olması (ile) yüz güneşinin nurundan bunca (kişi) vazgeçti.
6. (Senin) kitabın, diğer kitaplardan daha derin (ve) önemlidir. Allah hitabetine daha fazla uygunluk göstermiştir.
7. Zaman, Nevâyî'yi cehennem ateşine ittiğinde ona nazar etsen, gayret gözü ile bu (bakış) yeterlidir.

297

Allah ruhunu da güzelleştirsin.

79a

1. Gözyaşımın lâle bahçesine açık kenar yoktur. Âhımın dumanı ile hepsini yaralamış olurum.
2. Güller, ahımı çekerek ateşten daha ateşli olmuştur. Yanağının ayrılığında gül bahçesini gezinti yeri eyledim.
3. Akşam, sürme izi bırakacak her tarafın mum ışığına onun gibi sürme izi bırakacak, saç arasında o yanak üzerine altın varak olacaktır.
4. O melek yüzlü perinin yanağına âşık oldum. Öyle ki ateş alevinden halkın dimağı hararetlendir.
5. O put gibi güzel şirini gördüğümde beri gönlümde gam vardır. Ferhat'ın içindeki yarayı gören dağ arasındaki Ferhat'tır.
6. Devrin sıkıntısından bir an sağlıklı olayım dersen, dönen kadehi içmekten bir zaman olsun vazgeçme.
7. Ey Nevâyî! Gönül (hiçbir) zaman kadeh olmadan açılmaz. O evi aydınlatmak istersen zaman zaman (ona) kadeh sun.

298

Allah ruhunu da güzelleştirsin.

1. Yüzünün ayrılığında ah ateşi ile bağlarda dolaşsam, her bir kıvılcımım gülleri lâle gibi dağılayacaktır.
2. O yanağı görünce bağrıma kaynarlık gelir (ve) inlerim. Öyle ki gülden göz yaşarıp kızaracaktır.
3. Yüze menekşe saplayarak güzelliğine süs etmek istedin. Sanki o mumu, bu düşünce ile parlatmışsın.
4. Gamın yaralı ve kanlı parça parça olmuş gönüldedir. Lâle yara içinde olur zirâ, yaralı birçok lâle görülmüştür.
5. Yıldız gibi iki cevher kulağındadır. Güzelliğine ay gibi yüzünün huzurunda kulak vermişlerdir.
6. Bir zaman şaraptan vazgeçmek istersen eğer, dertli sıkıntısından bir zaman vazgeçeceksin.
7. Sevgili kadehini suya daldırdığı için gözüm sulandı. Ey Nevâyî! Böyle bir balığa bunun gibi (bir) çeşme gerekir.

299

79b

1. Zayıf bedenimde yara üstüne yara çıkmıştır. (Zirâ) kuru ağaç üzerinde de yaprak üstüne yaprak vardır.
2. Ahımdan (dolayı) yüzünü hangi tarafa döndürse, şüphesiz engel olsa da mum yellenip sallanır.
3. Ey bülbül! Gönلümü, gamzenin yeşilliğine çekme. Zirâ baykuşa virâne köşesi, bülbüle (ise) bağ köşesi (uygun) gelir.
4. Yarama (bırakılan pamuklar) her zaman yaramı yakıp kavurur. Halbuki kan ona bahçe niteliğinde olmalıdır.
5. Şarap kadehini bir an (olsun) elinden koymamalıdır. Bu zamana uy, zira bu devirde vazgeçmemesi istenir.
6. Akıllıların ışıkla aydınlandığı günden önce, halkı boynuna kadar bir felâket sardı.
7. Nevâyî, başındaki menziline (varma) hayalini kurdu. Fakat bir tepede iki ırmak akar oldu (varamadı).

(Allah) ona rahmet (eylesin)

1. Ayrılık zehri, yaşama isteğini acılaştırdı. Kavuşma işretin, başkasına ulaştığında bana bir faydası yoktur.
2. Çocukların yağdırdığı taşlardan ölmedim, ayrılık (beni) öldürdü. Zira güçlülükte bunlar onun gibi acımasız değildi.
3. Gözyaşı içinde öldüm, şimdi zülfünün yüzüğünü topla. Ki su üzerinde ölmesi, denizde ölen balığın (durumu) gibidir.
4. Damla damla kanlı yaşımdan yüzüm öyle olmuş ki, sarı kâğıt tim tim ederek damlamasından kızıl kâğıt olacaktır.
5. Ayrılığından, yüzdeki tırnak izleri kan doldu. Her birisine gözyaşından su açarak temizledim.
6. Dünya gelinini satın almak için din değerini sattın. Bu alışverişi ömür satıp ölüm almak gibi anla.
7. Kırmızı dudağına tatlı canımı feda etmek isterim. Ey Nevâyî, ona diyeyim ki ansızın acı gelmesin.

80a

1. Gamze görünüp o şekilde işkence ve kılıç sürdü. Katliam başkasına döndürüldüğünde yüz gurbet ve kılıçtır.
2. Alevli gönlümde aşkının hançerini gör. Zirâ demirci, kılıç ile böyle acımasızlık etmektedir.
3. Aşkın kılıcı öldürünce gün olmadı, yazık ne yapmıştır? Ahın, onun huzurunda çelik kılıç kadar yumuşak değildir.
4. Benim gam dağım, dağ gibidir. Gam askeri savaşına Ferhat kılıcı ister.
5. Aşkın kılıcı dünya halkını öldürerek (onlarda) anlayış bırakmadı. Böyle bir kılıcın öldürmesi hatırlanmaz.
6. Gamze kılıcına ömür suyu hüküm vermiştir. Hiçbir usta, onun o çeşit kılıcından süzemez.
7. Yüzük gibi (kıvrık) yüzüğün ile gözyaşı denizinde beni tutacaktır. Kimse, başımı avlayan balığa kılıç sürmedi.

8. Bu gülbahçesinde(n) vazgeçmenin imkânı yoktur. Öyle ki yaprağından her taraf hür süsüne kılıç çekmiştir.
9. Ey Nevâyî! O servi kadar uzun güzelin, (seni) öldüreceğinde boğazına süreceği kılıç hayat veren sudan daha iyidir.

302

(Allah) ona rahmet (eylesin)

1. Gözün, küfür ile yüz dine haraplık saldı. Allah için söyle, o Müslüman değil midir?
2. Boyun, her zaman naz üstüne naz gösterir. Acaba bana hayranlık üstüne hayranlık göstermez mi?
3. Dudağımı emsem, şüphesiz ki kanımı döker. Onu, her biri kanlı olacaklar öper.
4. Âşıkları toplayıp öldüreyim demişsin. Meğer sen onların nasıl bir perişanlık içinde olduklarını bilirmişsin.
5. Güzellik ülkesinde neye hükmedersen et, sana (değil) güzellere sultanlık teslim edilir.

80b

6. Aşırı sofu, deliliği terk ederek akıllı ol dedi. Benim gibi bir insana, bunun gibi şey cahillik olur.
7. Nevâyî eğer kavuşursa öldüreyim dedin. Ayrılığın içine onu canlı (canlı) hapsettin.

303

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. Bu yaralı gönül, her zaman ayrılığından korkar. Hasta, her zaman ölümden korkar.
2. İsteğin, dost kavuşmasından hayat bulmaktır. Sakın ola ki düşmanı kılıç sürüp korkutma.
3. Ey arkadaş! Kavuşma bahçesinde emin değilim. Ayrılık dikeninden (dolayı) içimde bir korku var, n'eyleyim?

4. Ey ay gibi güzel! Ayrılık akşamın şüphesiz tehlikeli (bir) katildir. Karanlık gecede korkarsam eğer helak eyle.
5. Mahşer ehline, cehennemden ne kadar korku olursa, bende de o kadar fazla korku ayrılığın alevinden sebebiyledir.
6. Kendini, benlik servetinden yokluk çölüne salmaz. Bu yolda ağır yüklüde fazla korku yeter.
7. Ey Nevâyî! Aklın olsa, gözlerinde korku olur. O durumda sarhoşlardan akli başında olanlar korkacaktır.

304

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ben dermansız bir hastayım, ay ışığından rahatsız olurum. Onun gibi ışığı çok görse saç teli ince olur.
2. Kavuşmada baş(ucunda) kıvrılarak öleyim derim. Yazık ki onun ayrılığında çok zayıf olmuşumdur.
3. Güçsüzlük içinde inleyen gönlümü incitir. Çünkü incinmiş beli, zayıf ve dermansız olur.

81a

4. Hastalık varsa yıllar (boyunca) kişi belli etmez. Benim gibi örnek gösterilecek zayıf mıdır?
5. Bana on yıllık ölüden daha fazla zayıflık olmuştur. Yazık ki, yaşayanlar (beni) bu kadar zayıf gördü.
6. Şeyh, zayıflıktan kurtulmanın (çözümünün) aşkı terk etmek (olduğunu) söyledi. Onun bu kulu, meyhaneci huzurunda güçsüzdür.
7. Ey ay! Güçsüzlükte Nevâyî'ye sitem etme. Onu zalim felek böyle yapmıştır.

305

1. Eğer tenimin her tarafında ayrılık yarası ortaya çıkmışsa, canın her yerinde de yüz gizli yara vardır.
2. Aşk çölünde gezinen toz fırtınası gibiyim. Mecnûn, her tarafı perişan şekilde gezip dolaşmıştır.

3. Mahallene gizlice vardığımda yaramı nasıl gizleyeyim? Ki nereye varsam yaralardan her tarafa kan dökülür.
4. Göğsüme yani gönlüme bir kin dikenini düştü, onun her her tarafından sivri kirpik uçları çıktı.
5. O, güz mevsiminde ilginç oyunlar oynayan bir Hintli' ye aittir. Hintliye bakıp onu seyretme, zira her tarafı kirpiktir.
6. O bahar güzelliği (ile) onsuz gönlüm tazelensin, tıpkı bir nisan bulutunun her tarafa inci saçması gibi (serpilsin).
7. Meydana her taraftan yüz fitne düştü. Dikbaşlılığımı At dikbaşlılığıyla seğirterek her tarafı gezindi.
8. O ayın ayrılığından, Nevâyî gibi nefesine düşkün (bir insan) oldum. (Bu yüzden) yel gibi her tarafa yüz vurmam garip değildir.

306

81b

1. O gül bahçesi, bir kere âşık olsaydı, bunca diken (ona) âşık mı olacaktı?
2. Âşık, gam akşamı aşktan dolayı ah ateşinden kıvılcımlar saçarak yansaydı, (sevgili) bir gün merhamet ederdi.
3. Ayağına diken batmayanın, efkârlanmak (konusunda) bir fikri yoktur. Eğer âşık dikene değerse (onunla) birlikte gökyüzü de yaralanır.
4. (Sevgili yolunda) canımı fedâ etsem (beni) ayıplamayınız. Çünkü âşık, sevgili huzurunda kendiliğinden ölür.
5. Yüz güzelliğinin mumunu görünce yanıp kavrulma. Şüphesiz ki, yanmak için pervâne gibi âşık olmak gerekir.
6. Aşk içinde itibarın yoksa eğer, saygın (durumdasındır). İtibarsız âşık olmak, hiç olmamasından iyidir.
7. Âşık isen Nevâyî gibi zayıflıktan kuvvetten düşersin. (Bu durum), inleyen ve dermansız âşığın olmazsa olmazıdır.

307

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Aşk, gözyaşı ile vücudumun yapısını düzgün bırakmadı. Aşk, ah ile vücudumun toprağını perişan eyledi.
2. Ayrılıkta gurbet (çekmek), hastalandırıp delirtti. Aşk, bu tür bir kısmet ile canıma işkence yaptı.
3. Dünyaya o yüzün ayrılığında ateş alevi düştü. Aşk, gönlümü yakıp tutuşturdu.
4. Ayrılık, dert ve sabır tamamı kâillik yapmıştır. Aşkta, bu hünerin hepsine usta vardır.
5. Onu gördüğümde sunmak için yüz (çeşit) masalım vardır. Fakat onu görünce ne yazık ki bunların hiçbiri akla gelmez.
6. Âşık, katilini can verinceye kadar bulunmaz eyledi. Gamze kılıcı ile güzellerin gözünü cellat eyledi.
7. Leylâ ve Şirin eziyet (etmeyi) senden öğrenmiş gibidir. Mecnûn ile Ferhat ise aşkı benden öğrenmiştir.

82a

8. Ey şeyh! Kavuşma ilmi için din ile yasaklardan kaçmayı emretme. Çünkü aşk, yokluk ayinini bana doğru yol eylemiştir.
9. Ey Nevâyî! Rahatlık mahallesinde mutlu ve hoş ol. Bu aşk, beni dert ve belâya alıştırmıştır.

308

Allah toprağına su serpsin.

1. Benim gibi çılgın deliden uzak olmak sana gam değildir. Senin gibi peri yüzlü huriden uzak kalma işi (ancak) bana göredir.
2. Ayrılık çölünde toz fırtınası gibi her tarafa perişan olup düşmüşüm. O salınan güzelden (ayrı) düşmüşüm.
3. Bir zaman, dünyayı süsleyen o güzellikten uzak olsam; dünyada ay gibi yüzünü görmek isterim.
4. Eğer o yasemin kokulu zülüften devrolsam, ecel akşamı ömrümün güneşinden aydınlanır diyeceksin.
5. Ey huzur (veren) ruh! Sensiz rüsva olup ölürsem eğer, bu rezillikten çok uzak olamazsın.

6. Ey şeyh! Tekkeye ulaşamazsam eğer (bunu) fazla ayıplama. Zirâ meyhanedekiler takva sahiplerinden daha iyidir.
7. Nevâyî, sevgiliye uzak düştü (ve) sevgili onu hatırlamadı. Ya Rab! Bunun gönlünden hatıraları uzaklaştırma.

309

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ayrılık, beni sıkıntı gecelerine düşkün hâle getirdi. Rüzgârımı (onun) saçının renginden daha kara kıldı.
2. Dert ile gam gereği kanlı yaş akıtmak oldu. Bu gereklilikte insan topluluğına ayrılığı yakıştırdı.
3. Sonunda gönlünün derdini ayıplayacaklardır. Ayrılık ilk olarak başladı çok zorluklarla devam etti.
4. Canım ve gönlümün her biri kendi hallerine ağlarlar. Sanki ayrılık, göğüs evini yas ve matem evi hâline getirmiştir.

82b

5. Kavuşmaya şükretmezsem ayıplama sebebi değildir. Çünkü onun gibi yüz ayrılık (için) böylesi uygun hâle getirdi.
6. O zaman bir kadeh kavuşma içkisi görüp içti. Sonuncu defa kadehini zehir ile doldurdu.
7. Onsuz(luk) Nevâyî'ye her zaman yüz ölüm oldu. Ayrılık, bir ölümle bu derdine çâre oldu.

310

Allah onu da bağışlasın.

1. Ayrılıkta merhametin gibi az özlemek bana olmaz. Her zaman özlem, güzelliğın gibi daha fazladır.
2. Dünyaya ayrılığımın özleminden birazcık damlasa; insanoğlunun ciğerinden canına özlem ulaşır.
3. Dert dağı gibi oldum fakat boyum (beni) zayıflıktan altında kalmış kaf gibi büktü.

4. Yanıp tutuşmam yalnızca ayrılıktan değildir. Ansızın canımı yakan ayrılık (yanında) özlem de vardır.
5. Ey arkadaş! Ayrılık özlemime bir çâre bul. Zirâ bu özlem durumu beni harap etmektedir.
6. Gönül alan (sevgililerin) ateşli dudağındaki ateş gibi, ayrılanların da sert ruhunda belirsiz bir özlem (vardır).
7. Âhımın dumanından Nevâyî'nin suratı böyle karadır. Onun önüne böyle keder salmıştır.

311

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Ey (sevgili), cana can katan sözlerin, canın (kendi) değerinden daha fazladır. Can veren dudağın (ise) sonsuz hayattan daha iyidir.
2. Ayrılığından fena durumdayım, fakat bana kim ki ondan iyisi yoktur, en iyisi sensin.
3. Halk eğer aşkı terk ederse ve (onların) her birini öldürmek istersen; benim gibi zayıftan daha iyisini bulamazsın.

83a

4. Ey akıl! Aşk çölünde vatandan bahsetme. Böyle bir serserilik yüz evden barktan daha iyidir.
5. Ey aşk! Mecnûn yerine perişanlığı istersen bil ki, bulacağın (şey) dünyanın itibarsızlığından daha iyidir.
6. Dünyada iyi kötü huzuruna baş koysam, şüphesiz ondan daha kötü ve ben kötüden daha iyi (olurum).
7. Ey Nevâyî! Değersiz şiirine düzen vermek istersen, kimse onu ince zekâlı şahtan daha iyi (bilemez).

312

83b

1. O peri gibi güzel, başkasına merhametlidir bize (ise) değildir. Örneğin, onun karşısında it bizden itibarlıdır.

2. Mahallesinde itlere meskendir fakat beni kovalar. Yazık ki canciğer arkadaşlara ev olur, bize olmaz.
3. Halkı her zaman öldürür, bizi ise bu gam öldürdü. Onun lütfü her zaman başkalarına (vardır), bize yoktur.
4. Âh, insanı harap eylese garip değildir. Eşiğinin toprağı, bizim için mekândır.
5. İtleri misafir olduğunda hizmeti nasıl anlatayım? Öyle ki o ay, özellere misafirdir bize değildir.
6. Hey deyince geçiyorsa, hem zevk hem keder nedir? Gökten halka sonsuz vefa olsa, bize (yine) yoktur.
7. Nevâyî, kısmet olan gönül dileğiyle değil şükür ile(olur). Bu iş bize ah ve figân etmeyi zorunu kılar.

313

(Allah) onun da günahını bağışlasın.

1. Tanıdık demeyiniz, çünkü seni çok fazla ağlatır. Ayrıca Tanrı (da) bana bitmek bilmeyen ağlama nasip etmiştir.
2. Kendi gözyaşım çölü ve dağı sardı, saklayamam. Fakat (yine de) Ferhat ve Mecnûn çok ağlar dediler.
3. Ben, sarhoş ve âşığım. Yarası gönülde ayrılan (bir) kişiyim. Ey Müslümanlar! Benim (gibi) kimsesizin ağlaması tuhaf değildir.
4. Gözüm gözyaşı dökünce bedenimden akması tuhaf değildir. Bir bahar bulutu yağdırınca çerçöpün ıslanması tuhaf olmaz.
5. Ayrılık akşamının karanlığında eğer sabaha kadar can dövüşmüyorsa, başıma mum ve sürahi ağlayıp durur.
6. Eğer dünya bahçesinin vefasızlığını anlamadıysa, nergis ne için ağlayarak şebnem (gibi) gözyaşı hünerini gösterdi.
7. Ey Nevâyî! Kubbeyi benim gözyaşım ile yıka. Çünkü feleğin kubbesinde ağlayarak bana yemin etti.

314

84a

1. Gam gecesı gönlüm daima kederli olur. Çünkü her zaman akşam olduğunda karanlık (da) olur.

2. O göz ki uykusunu yaşayanlardan almıştır. Talihim gibi uykulu olsa ayıplanır mı?
3. Sabır, akıl ve karar gücünü almak ne demektir? Ey canların felkaeti! (Benim) canım sana almalıdır.
4. Ayrılık çölünde canlı yoktur. Çünkü diğer hayvan ve kuşlar sanki zehirli bir ye ve zehirli bir ot gibidir.
5. Ey arkadaş! Kuş zamanı beni yolumda engelleme. Çünkü bu yol, ayıplayanlar için varılacak yerdir.
6. Ey meyhanenin piri! İki göz feleği bağlamaz. Bu değersiz olur, onun şerefi ise büyüktür.
7. Nevâyî, gamdan dolayı dünya ona karanlıktır. Halkın her biri kederli olsa mutluluğu anlayamaz.

315

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Her biri bedene o gümüş renkli ok atsa, benim bedenime yüz tümen ok saplanır.
2. O ok fırlatan güzel, benim hâlimi anlayıp bana (ok) atmaz; çok tuhaftır.
3. O düşman saflarını dağıtan yiğit, ok yağdırsa bu oklardan halka hayat suyu yağar.
4. (Bana) ok atma zira gül yüzünün ayrılığında hasta gönlüme her bir ok diken olur.
5. Ok gibi kaşından düşerim, uzak tut onu. Oklar, zayıflayan bana güya beden oldu.
6. Felek oku gibi kadeh kaldıranı iste. Adaletsiz felek, pek çok ok yağdırır.
7. Nevâyî ve gül bahçesi bir gülden başkadır. Bana sıkıntı evinin köşesinde ok yeterlidir.

316

84b

1. Ey arkadaş! Kavuşma içine dostluk mumunu yaksan, o mum ateşinden başka ayrılık yarası bekleme.

2. Sağlığa kavuşmak mümkün değildir. Çünkü ayrılık tortusu olmadan asla o içki tarafına rağbet edilmez.
3. Her zaman yüz çeşit şiddet görmeden kavuşma yok desen, aşk sözü (hiç) dillendirilip zikredilmez.
4. Her sevgisiz ateşe sürekli yanma. Eğer desen alevin sıkıntı ve harareti seni her zaman (yanık bırakmayacak), kül (edecektir).
5. Yüzde hâkirlik tasası olsun istemezseniz çabuk güzeller(in) atının tozuna bakmayın.
6. Gül gibi yüze bakma ki yüz üzerindeki ter damlaları bozulmasın. Akıl ile sabır binasının sonunu sel felaketi getirmiştir.
7. Ben gibi kendini de yüz belaya salmış olmasa aşksız bir zaman sana hem sabır hem dermandır.
8. Dolaşarak merhametli bir yâr iste, (bu) mümkündür. Sevdiğin zaman, bağır taşlarına atılganlık gösterme.
9. Ey arkadaş! Eğer Nevâyî gibi başına bir katilin kederi düşerse, o günler kısmet olursa (olacakları) görürsün.

317

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. Kendi mutluluğunda akıl sahiplerinin güçsüzlüğünü bulur. Ara sıra ölçsüz konuşup bir zaman da bilgili (davranır).
2. Nasıl ki akıl sahiplerini feleğe sevketti. Felekler topluluğu, (ayağının) tozunu gözüne sürme (olarak) çekti.
3. Gökyüzü, suyun gücü içinde çerçöptür. Ayrıca Sidre padişahı da denizde bir köpük gibidir.
4. Öyle ki kudretinin olgunluğunda akıl lâl olur. Hayretten daima parmağını misvak gibi dişler.
5. Gece, ayrılığın şerefiyle gözden yaş saçar. Kavuşmanın hasretinden sabah(a kadar) yakasını parçalar.

85a

6. Küçücük sivrisineğin zehri ile güçsüz kalırsın. Düşman fil gibi güçlüdür, ona nasıl korkusuz (yaklaşırsın)?

7. Yanağını ve boyunu güzellik bağına yerleştirdin. Birisi güzel bir gül yaprağıdır, diğeri (ise) uzunca bir servidir.
8. Gülünden parlaklık vererek kavuşmanın aynasını parlattın. Onun ki aşk ateşinden vücudunu temizleyip yaktın.
9. Nevâyî'nin, Allah'a şükretmesine şaşılır mı? Sanki diline, iyiliğin engin suyundan saf inci (dökülmektedir).

318

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. O ay bana ok attı ise muhakkak dermansız kalırım. Deri ile kemik (bir aradadır) fakat oklar kemik, deri ise gömlek(tir).
2. O katil ne kadar yaralarsa yaralasin dayanırım. Fakat eğer birini kendi uzvunda ölçerse dayanmak olmaz.
3. Meleklerin zülûf tuzağından kurtulamaz. Hüzünlü gönlümün kuşuna o (zülûfünün) halkasından zincir yapsa kurtulabilecek midir?
4. Sevgilimin güzelliğinin ölçüsünü böyle öldürücü (olarak) anla. Zira (onun güzelliği) karşısında Yusuf Kıssası uyku getirecektir.
5. Ben iniltiden öldüm, sevgili naz uykusundan uyanmaz. Ne fayda ondan ki ayrılık akşamı gözlerim açık olacak.
6. Kara tasa, beni her gece kara zülûfüne yöneltir. Kara başını avuç ile tutup, toplansak kara yere girsek...
7. Deli gönlüm, (onun) eziyetinden öldürücü cefanın içine (girip) kederlenme. Kişi, sıkıntı çekmek ile ölseydi ben ölürdüm.
8. Eğer katil güzel (sevgili) olursa ne derviş ne de sultan inler. Ve eğer aşk olgun olursa sevgili ne Hindu olsun ne de Özbek olsun (önemli değildir).
9. Bilgili olayım dersin, kendini şaraptan uzaklaştır. Yokluk dağında kendini bilmek bir miktar gaflettir.
10. Nevâyî o yüz ve dudağın arzusundan ansızın inlese, bülbül ve papağan söz edemez, peltekleşir dil bilmez (hâle gelir).

85b

1. Ayrılığı beni daima kötü duruma düşürür ve korkudan öldürür. O, küstah kan döken cesur(un) bu (hallerine) razıdır.
2. Boyunun arzusuyla göğsüme bir elif çekeyim dedim, aşk kılıcı (öyle) keskindi ki göğsüm baştan başa yırtıldı.
3. Ayrılık yağmurunun okundan tenimi istemem. Zira çok dertliler(in) de gözüne tesadüf etmiştir.
4. Yanan gönül, kül rengi aynanı açar. O ne kadar parlak nur olursa, bu da karanlık bir toprak olur.
5. Aşk ateşi iz bırakır el ne kadar eğri ise, şimşek gibi gezintine ne gam yer eğer büyüktür eğer çukur
6. Sarhoş gönlüm, halis güzelliğin değerini nasıl olur da anlar? Zirâ (o), bela sakilerinin (elinden) halis aşk kadehi içmiştir.
7. Acaba Nevâyî hasta gönlümden ne ister deme. Ey gönül yarama merhem bu(dur), başkasını istemem.

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Aşk kılıcından gönlün her tarafı ağız gibi yarık oldu. Bu ağızlardan (dolayı) dertli (dertli) inlesem bu garip değildir.
2. Ayrılık şerbeti ile sevgilini katlettin. İnsan, dostlarını asla zehirle öldürmez.
3. Can kuşu, yanıp kavrulmasın diye ateşli bir çehre ortaya çıkarmaz. (Oysa) pervane, mum ateşi görünce yanmaktan korkmaz.
4. Sevgili, Güneş gibi hep baş döndürür. Kendini aşk arzusu içinde zerre gibi temizlese (iyidir).
5. Gönül yarasına yanağından ateş düşse garip değildir. Her bir (yanağındaki) çukur, Güneş'ten daha ateşlidir.
6. Yokluk yeli sana ulaştıktan sonra yükselir. Yoksulluk mahallesinde önce kendini toprak etmek gereklidir.
7. Ey Nevâyî! Sevgili gönlüme girmek istediye, göğsümün yarasına bir parça merhem (olan) vardır.

86a

1. Ağzından (çıkan) sözle Mesih gibi halkı diriltir. (Kendisi) küçük olur fakat muhakkak yüce sözlüdür.
2. Ayak öpeceği zaman servinin boyu devrilince, Güneş gidince gölge olması normaldir, garipsenmez.
3. O ay(yüzlü güzele) bedenim toprak olduktan (sonra)mektup yaz(ar)sanız, mektubu o topraktan saçarak kurutun.
4. Ey gönül! Sevgili, yararı kılıç kapatsa sıkıntı değildir. Bir kapı kapansa, aşk içine yüz kapı açılacaktır.
5. Ayrılık taşını başıma, sıkıntı belâsını bedenime (ulaştırdı). Nereden bilecek aşk ona görünmeyen bir çetin bir yaradır.
6. Ey bülbül! Bu gül bahçesinden uç. Neden ki bir nice gül sözünde (durmuyup) anlayışsız (davranır); içinde sivri diken vardır.
7. O sarhoş, Nevâyî' nin katline gelmez. Eğer öyleyse etek çekip, kılıç alıp ellerini kollarını işe sıvamıştır.

1. Göğsüm iğne (gibi) dikenden delik deşik oldu yeter! Gömleğim, ondan yırtık gibi olmuştur fakat çürük(tür).
2. Cana can katan kırmızı dudağın ile katil gözünün ayrılığında, öyle bir haldeyim ki ne ölüyüm ne diriyim.
3. Mühür dudağın ağızıma ulaşırsa dişlerim. Zira yüzük mühür bastığı zaman mum gibi yapışacaktır.
4. Gönül, ayrılıktan lâle gibi parça parça omuştur. Niçin ki hem kana bulanmış hem de yanık olmuştur.
5. Şüphesiz ateş renkli dudağın canımı yakıp tutuşturur. Çünkü o, çok sıcak ve çok tatlıdır.
6. Aşk çölünde (bunca) âşık nerde deme. Bu sonsuz çölün her tarafında bir bölük (âşık) vardır.
7. Ey Nevâyî! Yokluk yolunda öncelikle benliğini terk et. Zirâ, bu yolda fazla yük koşmaya engeldir.

86b

1. Ey kayın ağacından oka nişan olan kerpiç topraktan yapılmış beden! Bu anlamda kuru başım kerpiç üzerine kemik(tir).
2. Bir yakanı eteğe doğru parçalanmadan -düzgün şekilde- bırakmadın. Gösterişli tanı sürdürdün yakasını parçalayarak eteğini yırttın.
3. Gül ile insafsız halk onun gibi goncayı üzecektir. Göğsümü yüz parçaya ayırıp yüreğimi yemek istedi.
4. Bir gün elime düşerse can teli gibi koruyayım. Çünkü helâl yerin (olan) şirin dudağına ipek kâfi gelir.
5. Ayrılık akşamı, başıma dert ve gam yağdırdığında yıldızlar ile felek çemberi sanki elek gibi oldu.
6. Anlayınız ki Nevâyî, o peri gibi güzelin aşkından ölmüştür. Mezarında biten her çiçek onun ruhunu çıldırtır.

Allah onu da bağışlasın.

1. Bir süseni yelek yapmış ve gül renkli fanila yapmışsındır. Kendinden süsen ve gül terinde el yıkamışlardır.
2. Halk ölümü için başına büyük fitneler saldı. Gerçi güzelliğinden (dolayı) (fitnesi) sana küçük görünür.
3. Limon renginde başlığı alev olup parçalar. O alev, eğer büyük olursa halkı yakıp tutuşturur.
4. Can iplerini kana bulayıp (onlardan) kemer yaptın ve beline bağladın, halkı diri koymadın.
5. Sen bu kıyamet ve kargaşa ile görünürsün. Ben çılgınlık ve düşkünlük etmeyeyim de ne edeyim?
6. Gerçi Kâbe eşiğini bul(a)madı. Benden bir açık gir yokluk dünyasına ki orada çul eşik olmaz
7. Ey aşk! Cenazenin içine Nevâyî' nin kanı akarsa kefen ipliğini çekerek onun yarasını dik.

87a

1. Eteğini elimden çekmek fayda olmaz. Zirâ kıyamete kadar o etek başkasınıdır.
2. Kanıma sol taraf yol(dur). Kılıcını çekme zirâ demir kılıçtan önce o gümüşten bilek (beni) öldürür.
3. Çılgınlık silsilesinin zincirine bağlanmayın. Zirâ onu elmas törpüsü (dahi) kesemez.
4. Nefesin dirilttiği zaman yüzünü kaçırmak nedendi? Ölmüş kişiden öpücük almaya (kimse) yönelmez.
5. Sevgili, aşktan muhtaç olmama dua ederek benim mahzunluğumdan kabul edilmesini diler.
6. Yaşayan kişi ile derviş olmayanın yok olması, ister çullu olsun isterse ipek elbiseli olsun aynıdır.
7. Nevâyî' de (böyle) bir durum vardı, mahallesinde öldü. Mermer bir dayanak ve üstünde bir hasır döşek vardı.

Allah ruhuna da hayat versin.

1. Canıma ateş vurdu. Çünkü ateş renkli dudaklarını araladı. Yazık ki (onun) hayat çeşmesinden canım helak oldu.
2. Zayıf vücudumun ateşinden dünyayı yakıp tutuşturdun. Meğerse ateşi daha yükseğe çıkarmak için çerçöp yakmışsın.
3. Gönül ateşinden ah ile duman çıkarma dedin. Eğer sözün doğru ise niçin göğsüm parçalanır?
4. Ahımın dumanı ve gözümünden damlayan yaşlar (etrafi) seyretmeye engeldir. Feryat (ederim), yıldızlar ve gökler mutluluğumun engelidir.
5. Sabır vakti için gönül yarığı deme. Zira ayrılık katili aşkı öldürdü (ve) orada mezar kazdı.
6. Sarhoş (olarak) öldüm, bedenimi şarap ile yıkayınız. Parçalanan cesedimin beline asma ipi sarın.

7. Nevâyî, rakkase gibi (olmak) istese garip değildir. Türkler, bu sebeple dostluğu terk ettiler.

327

87b

1. Dudağının hayaliyle (canım) parçalanır. O can ipliğiyle bana ipek gömlek dikerdim.
2. İtinin yiyeceği çok az ise göğsümden parça parça koparıp salayım, yüreğim bir lokma yerine geçer.
3. Ayva tüyünün kederinden bedenim parçalanan kalem gibidir. İçinin her tarafında kamış gibi zayıf kemikler vardır.
4. Gül, menekşe yaprağından elbise mi yapmıştır? Yoksa gül gibi cisminde menekşe mi vardır?
5. Yüzünde sivilce yarasından başka bir (yaranın) hâli vardır. Nasıl ki bahçe süs için açılan çiçek bulur (onun gibidir).
6. Elbise süsü ve aşk sözü uzak geldi. Zira kelebek pervane gibi uça kişi yanmaz.
7. Nevâyî, göğsün yarasını gizleyebilir mi? Lâle gibi parça parça kanlı etek açmıştır.

328

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Bir mecliste kime ah ve dert ile inleyiş gerekirse, bunun gibi ateş yakmak için meclisi aydınlatılması gerekir.
2. Hem meclisi aydınlatıp hem de meclis sakinlerinin yüreğini yakıp tutuşturmak için ciğer yakan bir âh gereklidir.
3. Âşıklar topluluğunu kavuşma sabahında dirilt. Ayrılık akşamı öldüreceği zaman ben gibi bahtı kara (insan) gerektir.
4. Her gün mahallene varıp her zaman sizi göreyim derim. Bana her gün bayram ve her an yeni gün olur.
5. Ey felek! Gam gecesi, ahımın okunu iyi koru. Zira senin karşılık alman için gönül delen bir ok gereklidir.

6. Pir Hızır gibi elindeki gayretini verme. Çünkü çöl harmanı kesildiğinde ahir kılavuzu gerekir.
7. Dertliler, aşk ilmini Nevâyî' den öğrenir. Öyle dert sahiplerine, bunun gibi bir bilgi verici gerekir.

329

88a

1. O gözden kaçın, zira ona gülen bir dudak gereklidir. Her belâdan sakının, çünkü kişiye can gereklidir.
2. O kaşı yay, yaralı gönlümü paramparça eder. Sanki kaybolan gerekli ok(u) arar (gibi parçalar).
3. Yoldan sapmış feleğe şimşek gibi atını sürme. Zira doğruların gönlü(nün) sonsuz genişliğinden (dolayı) ona (doğru) alan gereklidir.
4. O perinin aşkında melek sırdaşım değildir. Zira temiz aşkın sırrı(nın da) onun gizli (olması) gerekir.
5. (Kovsam da git) desem zayıflıktan (gidemez), ne yapayım itlerine izzet ve ikramda bulunayım. Çünkü özür dilenecek zaman yürekte insanlık kanı gerekir.
6. Ey şeyh! Meyhane pirini tekke köşesine isteme. Zira onun meclisine felek tahtı gibi köşk gerekir.
7. Ey Nevâyî! O peri seni öldürse de azdır. Zira o insandır ve onun sevgilisinin de insan (olması) gerekir.

330

Allah onu da bağışlasın.

1. Yaralı gönlümü daha ne kadar hüznlendirecek, gözümün yaşını yara kanından ciğer renginde eyleyecek?
2. Dudağının ayrılığından kanlı kadeh içenlerin sayısını arttırdığı (gibi), kadehimi kanlı gözyaşından (içkiyle) dolduracaktır.
3. Onun gibi bir peri, yanağını ne kadar gizleyebilecek? Dünyanın itibarsızlığı, bizi (daha ne kadar) onun gibi Mecnun eyleyecektir?

4. Ey dert! Perişan olan beni, bir ay(yüzlü) için daha ne kadar gece-gündüz kararsız felek gibi döndüreceksin?
5. Öldürücü aşk derdi, canıma sıkıntı verdi. Bunca eziyet ile âşığına iflas etmiş Karun'a döndürmüştür.
6. Kim dünya alçaklarından kurtulmayı dilerse, (o kişinin) önce dünya alçaklığına veda etmesi şarttır.
7. Ey Nevâyî! Ayrılık tozu öldürmez. Ne fayda ki bir gözünü Dicle, bir gözünü de Ceyhun Nehri eder.

331

88b

1. Cana can katan dudağın, candan tatlı olur diyemem. Çünkü her ne yok ise o, diğerinden tatlı olur.
2. Konuşmadaki sözleri ne kadar tatlı olursa olsun, o şeker saçan sözlerden tatlısı yoktur.
3. Bana kırmızı şarap yerine ayrılık zehri nasip oldu. Ne fayda ki (bana) onun daha tatlı gelmesi mümkündür.
4. Ney okun sonsuz (derecede) tatlıdır, cana çıkmamıştır. Bunun gibi bir kamış, şeker biten ney ülkesinden tatlıdır.
5. Okun, başak üzerindeki bitki tanesine benzer. O ok şekli tatlı (olup), gönül mutluluğu (verir).
6. Ey sâkî! Kadehimde zehir ez. Zira o ne kadar acı olursa olsun, ayrılık zehrinden tatlı olacaktır.
7. Ey Nevâyî! Şiirin, cana can katan dudağın niteliğindedir, can şirasından ezilen hayat verici sudan daha tatlıdır.

332

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Her taraf fil renkli buluttur. Bil ki onlar mücevherli bileziktir, başında çengel hilâl ve yanında güneş pası vardır.
2. Bahar sultanı, çok fazla süs ortaya çıkardı ki bu gibi yüz bin fil istisnasız naz eder.

3. Yeryüzünün ayna gibi suları ömertlik yaptı. Yıldızlar ve gök, fesleğenler ve çimen onda yansıma gösterdi.
4. Ufuklardaki art arda bulutlar, güya bir tacir olup yol gereçlerini tek tek topladı.
5. Çengi sesi eşliğinde şarap iç, çünkü ebemkuşağı göründü. Dönme ile çeng boyu ve renkli çengi araçları ortaya çıktı.
6. Böyle mevsimlerde eğlence meclisleri düzenlemek gerekir. Yer hem zümrüt, hem de kırmızı şarap rengindedir.
7. Bunların tamamı bir yana ve o içmek konusu bir yanadır. Ey sâkî! Bu zamanda son derece işveli olacaksın.

89a

8. Hem yiğitlik (yap) hem de bahar günlerini ganimet olarak al. Şarap ve sâkî için utanmayı terk etmelisin.
9. Ey Nevâyî! Zaman bu zamandır, ganimet bilip şarap iç. Başka bir zamana erişip erişmeyeceğini (bilmeye) vâkîf değilsin.

333

Allah onu da bağışlasın.

1. Meyhaneci çırağı, beni meyhanede hakiki aşk ile sarhoş etti. Hayâ kadehi ile şöhret şişesini parçaladı.
2. Ey güzel! O ibadet elbisesinden (sıyrılıp) çıplak kalınca, meyhanedeki çocuklar onu sarhoş (diye) oynatır.
3. Ne yapsam aşk meclisine ulaşamayacağım. Çünkü o taraftaki yüz tel ile çengi ezgisi beni çekecektir.
4. Dindar kişi, bana yine şarabı terk etmeyi teklif etti. O neşeli sâkî gözüne rastlasa (teklif) edemeyecektir.
5. Halis şarap parlaklığı ve ay gibi sâkînin güzelliği, karanlık zahide etki etmedi. Zira şaşkın(lık) var idi.
6. Korkusuz âşıklar, ibadet üzerine hayal kursa, onun gibi halis şarap üstündeki esrar yiyecek olur.
7. Ey sufi! Meyhane ehline yüz davul, Nevâyî'ye tekkede durak olacak mıdır?

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Gül renkli şarap, beni o kadar yıkmadı. Fakat neşeli sâkî, gül renkli yanağı ile yıktı.
2. Sâkî öyle ki, onun cilvesine bak(ıl)sa duygular dilsiz, akıl bozuk ve söz söyleyebilme ruhu sersem olur.
3. Onun gamzesine öldürücü zehri eşit değildir. Hayatın kaynağı, kırmızı dudağına eşit değildir.
4. Sert sert bakışı, bağrına kılıç ulaştırır. Kara kirpiği (ise) gönle ok ulaştırır.

89b

5. Büyük küfür karanlığı (olan) örgü bağı ve ile kuşağı (olan) saçının halkasında Çin ve Frenk çekilir.
6. Meyhaneci çırağı, meyhanedeki kişiye şarap tutsa, kişi olmaz ki ona kalsa bilgi ve hüner bu çeşittir.
7. Nevâyî, bu sâkînin elinden sarhoş oldu. Meyhaneye mescitten ses gelse tuhaf değildir.

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Aşk, yokluk dünyası niyetinde önce işimi (rast)getirse, tekke köşesi(ne) niyetlenmem ondan sonra (olacaktır).
2. Doğrulara emin yerdir, dünya(ya) diz vurup o tarafa adım (at). Kim ki o eğri adım attı, işi doğru gelmedi.
3. Gayretli bile her karanlığa kanat vurmaz. Okun, Batıdaki parlak yıldız(a) bile bir nevi heves eder.
4. Yük taşıyanlara, yokluk engeli nerede itibar kılacaktır? Eğer devenin şekli yün yapağı olursa gönlü küçüktür.
5. Âşık, ah ve gözyaşından ateş ile su içinde kalır. Ey zahid! Hararetli (ateşten) elbise, ona keder değildir.
6. Kaba kuvvet, kişiye dünyada sonsuzluk vermez. Gayret edilirse kişiye her bir kolu yeterli olur.

7. Nevâyî! Kişi ibadet edip cömertliğe sığınmalıdır. Mektup açık değil sol kolundandır ya da sağ (kolundandır).

336

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. O peri, bu çılgınla bilirse şaşılır mı? Dermansız Mecnûn'a Leylâ'dan vefa olsa şaşılır mı?
2. Gönlüm, zaman zaman dudağının ayrılığından (dolayı) kanlanır. O hastalığa böyle bir şerbetin gıda olmasına şaşılır mı?
3. Dudağı katildir deyip kendi canına kastetme. Böyle bir katil önünde canım feda olsa ne olur?

90a

4. Dünyadan çok rakip ahımın dumanına sebep oldu. Onun (da) yüzü rüzgârım gibi kararsa garip olur mu?
5. Kapkara saçı akşam ve yanağı (ise) talih sabahıdır. Karanlık ayrılık akşamından (kalma) karanlıkzede olsa şaşılır mı?
6. (Ey) meyhaneci çırağı! Dine kast etmiş ve imandan ayrılmışım. Ey Müslümanlar! Yerimin yokluk dünyası olmasına şaşılır mı?
7. Saç tuzağı, bütün zeki kuşlara bağ (gibi) geldi. Ey Nevâyî! Gönlümün onda tutuklu kalmasına şaşılır mı?

337

Allah kabrini de nurlandırın.

1. O mübarek yanak, (bana) talih sabahı olup mutluluk getirdi. Tan (vakti), onun başında bin yanık yıldız var gibidir.
2. Kendi boyu ile servi gibi her ağacın boyunu denk görmez. Servi boyu ile denk tutacak (kadar) alçakgönüllü değildir.
3. Benim gibi sersem, çölden her taraf(ım) toz (içinde) çıktı. Durmadan koşmak, bizi niçin geç bulmuştur?
4. Ey güneş! Sanki gömlek yerine yelek giydin. Hiçbir kol, en beyaz ele engel olamayacaktır.

5. İslam'ın ve dinin yağmasında güya yalnız bırakırsın. Böyle yağmalarda kimsenin pençesine gerek yoktur.
6. İbadeti terk ederek şarap istedim, alacak mısınız? Meyhaneci! Hırkamı ve seccademi rehin bıraksam karşılık gelir mi?
7. Nevâyî'nin gönlü yaradan ve kandan (dolayı) lâle gibi oldu. O gül renkli ve misk kokulu ben, (bana) bunları söyletir.

338

Ve onlara da

1. Ey Leyla, kavuşma çölünde beni bir toz gibi uzaklaştırdın. Perişan ve şaşkınlık deyince başımı göğe ulaştırdın.
2. Çölde benim gibi bir çılgını Hindû (köle) deyip satarlar. Bedenimi ayrılık dumanı ve aleviyle yakıp tutuştururlar.

90b

3. Toprağa değip oradan sıçrayan taşlar öldürdü. Nasıl kalkayım, kişi tutun ve başıma gam taşı yağdırdın.
4. O gün hüznü gönül kuşumun kanatları yandı. Bozuk beden evini, ayrılığın alevine (teslim edip) yandırdın.
5. Ne yapayım, umut ağacından kavuşma gülü arzulayayım. Ayrılığın elinden onu sadece koparmadın, parçaladın.
6. Başıma gam kılıcı, bela taşı ve ecel yarası geldi. Ey zalim gör, sen başıma neler getirdin!
7. Ey meyhane piri! Hazırla, şarap kefaretime geleceğim. Duydum ki beni tövbe etmiştir diye suçlamışsın.
8. Ey bülbül! Bu gül bahçesinin vefası yoktur. Nasıl açılıp tutayım sen feryadımı gökten aşırdın.
9. Nevâyî! Yol uzak, amaç belirsiz. Fakat adım at, biraz dinlenmek için durduğundan dolayı kervandan geride kaldın.

339

(Allah) ona rahmet (eylesin)

1. Gönülün, hayatımın gücünü (alıp) ayrılığın derdinden helâk (etmiştir). Lütfuna lâıyk olmayışım zulmünden değil midir?
2. Senin zikrin bana lezzet(tir), senin fikrin bana kuvvet(tir); senin kavuşman bana işret(tir), seni anma düşüncesi bana ibadet(tir).
3. Parlak güneş istersem eğer gül yanağın (vardır). Ve eğer Rıdvan Cenneti'nin ağacına niyetlensem (o da senin) upuzun servi boyundur.
4. Yürek, kanı dopdolu iki dudak mertebesidir. Gönül, avı her zaman canı çıkmadan kesen iki avcıdır.
5. Hayat suyun, halkı öldürmekten (ziyade) diriltir. Fakat celladın bizi katletmekten (önce) öldürür.
6. Ey gönül! Haklısın ki bu ay (kadar belirgin) feryadına kimse yetişemez. Çünkü o aya feryadın çok ulaşmıştır.
7. Divane demeyin belki o peri yanaklıdan (dolayı) devleşirim. Ey şeyh! Ne şüphe hayal yansıtısam hepsi doğru yolu gösterir.

91a

8. Ey dönen sâkî! Halka eğlenenin hasını yaşatıp sıkıntının zehrini de benim canıma sakladın.
9. Nevâyî amaçlanan yere doğru adım atsan, yoldaşın ve boş azığın her şeyden vazgeçip Allah'a yönelmen muhakkaktır.

340

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Bağ içindeki pazarın hararetlendi, yüz sebep ile gül, alıcın oldu.
2. Gül, gözyaşını hayal etti. Onun yanağına çalışmaktan ateş vurdu.
3. Servi, boyu ile dik başlılık yapsa, (senin) salınarak yürüyüşünü görünce başı aşağı düşer.
4. Saçın düğüm düğüm olur. Sanki halk birer birer esirin olmuş gibidir.
5. Ey gönlüm! Varını yoğunu feda et. Gerçi ona varın yokun (ancak) eşit olur.
6. Seni öldüreyim dedi ve bizzat öldürdü. (Sözlerin) iyilik sözü değil, ölüm korkusudur.
7. Ey meyhaneci çırağı! Kötü söz suçumu terk etmek için güzel kuşağını boynuma tak.

8. Nevâyî eğer çekilmezse ölecektir. Yurdun, meyhane eşiği çerçevesidir.

341

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ayva tüyün, ölümsüzlük çimeni, dudak işretin cana can katan sudur. O su kaynağından bir döner gerdanlık olur.
2. Yüz güzelliğın güneş aydınlığıdır ve her taraf köpük doludur. Her kulağının incisi yani iki parlak yıldızdır.

91b

3. Bineğın eğer felek atı kadar çabuk gitmezse ne sebepten güneşin rakibi nal-ı hilâl olur?
4. Ey gönül! Feryad ve ya Rabb'a yalvarman, bil ki melek topluluğunu yanılttı.
5. Okula yöneldin de (ne oldu) sanki halk öldü. Kabir levhasına mektep levhası (gibi) şiirler yazarsın.
6. Ey sufi! Dön, zira meyhanenin piri olup kadehteki içki tortusunun içicisi olmazsan da meşrebin (burası) değildir.
7. Ey Nevâyî! Gönlün vardı, bedenini de mahalleye gönder. Zira itine gönlün az gelirse, bedenın yeterli olur.

342

Allah ruhuna da hayat versin.

1. Ey dostlar! Merhamet edip yaralı göğsümü açın. Kolunuzu sıyırıp içimin her tarafını araştırın.
2. Kara gönlüm yüzüne rastlarsa (yüzü de gönlümü) tutup çekse; vurup ateşe salsa canımı yakarak ondan kurtarın.
3. Parçalanmış göğsümü fark edip dikip giden olsa, bu canıp mızraklar ile azıp gider.
4. Yâri isterim, başıma gelmezse ölürüm. Onu, başı çıplak hâle getirip toprak üzerine koyup yüzünü dökün.
5. Onun geldiğini birden karşımda söylemeyin. Nazikçe söyleyin ki ben sevinçten ölmeyeyim.

6. O kadar feryat eder ki başıma ulaşırsa ölümümdür. Bir gün Allah için her biriniz bir tarafa gidin.
7. Nevâyî, bir iş eğer kolay gelmezse, hastayı elinden tutarak ya da itekleyerek meyhaneden tarafa yöneltin.

343

Allah toprağına su serpsin.

1. Hangi sıkıntı ateşini yanan bedenime vurmadin ki? Hangi bela taşını da zaten kırılmış (olan) başıma yağdırmadin?

92a

2. Ne kötü bir ömürdü ki dermansızlığıma sormaya geldin. Can sıçramasından canlanınca da durmadın (gittin).
3. Can gibi geldin fakat gönlün ıstırabından oturunca dahi başımın üstüne oturamadın.
4. Her bir saç telim, hal dili ile yalvardı, en ince ayrıntısına kadar kendini anlattı da yine de bize kendini getirmedi.
5. Bu nasıl hal hatır sorma idi ki (se) çıkınca canım da çıktı. Bu hasta bedenime derman olmadın, (onu) öldürdün.
6. Ey servi! Bahçede hem taze hem de taravetlisin. Hem de kibirlisin. Niçin ki yaban gülüne, çer çöpe baş eğmedin.
7. Ey Nevâyî! Gönlü tasadan uzaklaştırmadin. Öyle ki gönlün dilediğı (gibi) kadehi de doldurmadın.

344

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Nasıl bir hayaldi ki yine gönül kuşunu avlamaya heves ettin. Bedenime her taraftan ok vurarak ona-gönül kuşuma-kafes yaptın.
2. Gönüldeki aşk alevi, feleğe ulaşacaktır. (O) zaman geldiğinde, bedenimi ve kemiklerimi ateşini yakmak için çer çöp yerine kullandın.

3. Göz içinde kan doluydu, ağzının içinde dahi duman gibi ah (vardı). Onu- gözdeki kanı- zaman zaman fazlalaştırdın, bunu da-ahı da- her zaman çıkardın.
4. Kaybolmuştum, ölmek için dirildim. Ey dost! Onun eziyeti sonucu her (gün) uykudan önce o masalı anlattın.
5. Bana, aşkta ayrılığın çaresi ölümdü. Bu kadar eziyeti de onu uzaklaştırmak için ayrılığın dert ve gamını gideren (unsur) eyledin.
6. Ey felek! Parçalanmış ve hüznü gönül, kederli ayrılık çölünde kayboldu. Yoldan çıkana (ise) doğruluk sahibi o gönlün sesini günah saydın.
7. Ey gönül! Ayrılık şiddeti, aşk üzüntüsünün gerekçes imiş. Ne ulaşırsa çek, çünkü bu belayı (daha) önce sen ayrıcalık saydın.
8. Ey Nevâyî! Zamaneden vela istedin, şimdi (sıkıntısını) çek. (Bu) üzüntü ve bela ne içindir, sen halkta olmayan bir şeyi arzuladın.

345

92b

1. Ayrılıktan (dolayı) dünyayı gözüme karanlık ettin. Ömürden göz yumduğum o gecede uyku getirdin.
2. Canım ve gönlüm, mahallende şaşkın (birer) davacıdır. Başlarını döndürmeye böyle (bir) büyü yaptın.
3. Halime şaşırıklarından halkın ağzı açık kalır. Yoksa ne halde olduğumu dünyadaki herkese ayna mı ettin?
4. Gözyaşı gümüş suyu (renginde midir) ya da ayrılıkta göz mü akmıştır? Gözden akması o çeşit ki açıklayıp su eyledin.
5. Ey keskin nişancı! Ay yüzünde mahmuzundan (iz) kaldı. Sanki seyir günü onu tepikledin (de ondan kalmış gibidir).
6. Ey mutluluk süsleyicisi! Zamanın tanığma şaraptan allık ve kadehinden ayna yaptın.
7. Zamanın insanına vefa yokmuş dersin. Ey Nevâyî! Onu bu zamanda mı açıkladın?

346

Allah yattığı yeri de nurlandırın.

1. Serviye güzel salınışınla meydan okudun. Boyunun köleliğinden onu azat eyledin.
2. Gül dahi güzelliğin (karşısında) hayran oldu. Yüz doğru sebep ile yüz harmanını görmeden bir günde berbat eyledin.
3. Ey âşığı kederlendiren (kişi)! Bize sıkıntı verme. Bizi, mutlu etmedin (gibi) halkı da mutsuz etme.
4. Gönlümü alev yanağın ile şehir eyledin. Ka'be'yi puthane yapmaya hazır hale getirdin.
5. Ömür geçti, hiçbir zaman beni özledin mi demem. Kişi öldüğünde gerek oldu, hatırladın.
6. Ey gönül! Çılgınlık öldürürse kanım boynunadır. İnsan niye görmeden peri çocuğunu sevsin?
7. Ey göz! Ayrılık günlerinde ağlamaktan kör ol. Ne için kendini güzellerin güzelliğine alıştırdın.

93a

8. Ey şeyh! Yokluk ayininden nasiplenemedin. Dost kavuşmasını ibadete ve inanca dayandırdın.
9. Ey Nevâyî! Öldün de dermanın inlemeye yetmedi. O dudak işreti (için) ne kadar feryat ettiysen yetmedi.

347

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Yay kaşınla öldürmek için süs arttırdın. Hem rastık hem de altın varak eyledin.
2. Böyle iki yay için kirpikten ok düzenleyerek gamzelerinin dikeninden o oklara temren yaptın.
3. Sabrımın değeri, gonca gibi ağzında gizlenmiştir. Aşkının nüktesini ise gönlüme gizlemiştir.
4. Allah'ım! Ne düşündün ki dudağından ve gamzenden birini can bağışlayıcı ve birini cana bela eyledin.
5. Sert rüzgârdan gül (yaprakları) döküldü de (o) kımıldamadı. Bahçede yüz açıp (servi) boyu(nla) salınarak dolaştın.

6. Gül için feleği parça parça kan etse şaşılır mı? Muhakkak ki bülbül gönlünü goncan gibi kan eylemiştir.
7. Ey Nevâyî! Eğer sevgili uzaklaştırdı ise ondan anla ki, gece mahallesinde çok fazla feryat etmişsin.

348

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. Ya Rab! O ayımı halkın gönlünde raġbet edilen (kişi) eyledin. Fakat beni o güzelin aşkından öldürdün.
2. Ey felek! Şüphesiz beni âşıklara sevgili etmedin. O yüz güzelliği padişahı, (beni) aşkına bağımlı kıldı.
3. Ey kaza! Başımdan ayağa dert olsa garipsenir mi? Zirâ sevgilimi uğur farkıyla raġbet edilen hâline getirdin.
4. Ey çizen! Tamamen gözünü sevgiliyle çıldırtmışsın. Deliliğimi, peri sevgilime bildirdin.

93b

5. Ey yalancı şeyhler! Neden sofuluğu suçlarsınız? Bizim gibi günahsız kimseleri yıkıntılar içinde, ayıplanmış olarak (gösterdiniz).
6. Ey aşk! Can versem garipsenmez. Onun isteği ne ise biz (onu) istettin.
7. Ey Nevâyî! İtlerinin sürüsüne kendini gönderdin. İtini insan topluluğu gibi gördün.

349

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Amaca ulaştırıp yanağının süsünü sergiledin. Kükürt alevi ile aydınlatan mum eyledin.
2. Ey uzun boylu servi! Sevgilinin boyundan başka (bir şey) meydanda değildi. Salınır görünmesi ile gül bahçesine yönelir.
3. Ah ki, alay ederek dostluk gösterir. (Bu şekilde) bütün dünya halkını canıma düşman ettin.

4. Ayrılığın bela taşı, başıma keder salmış. Meğer beden evinin kubbesi ateşini örtmüş.
5. Kıvılcımları dışında dane ortaya çıkaracağım. Çünkü sen can tarlamda ateş ile harman eyledin.
6. Ey meyhaneci çırağı! Dudaklarının gülümsemesi ile kadeh sunmuş oldun. Ateş kızılı dudağınla cana alev düşürdün.
7. Ey Nevâyî! Hırka eteğinden arıttın. Şarap küpünün tortusu (ile) bizi bu yokluk dünyasında iffetli eyledin.

350

Allah onun günahlarını da bağışlasın

1. Benim ahım, ufukları gece gibi karanlıklaştırılmıştır. İşittim ki, ay(yüzlüm) gece bekçiliği yapmaktadır.
2. Görüntüdeki gece karası gibi (olan) kara derviş elbisesi midir, yoksa benim ahım eziyet eden güzeli mi sarmıştır?
3. Her mahallenin başında durup yol kollasam tesadüf etmez. Ne yazık ki benim, yolunu kaybetmiş talih mumum ortalıkta görünmez.

94a

4. İnsanlar, bizi tanıyacak deyip ansızın benden kaçar. Ansızın (çıkardığım) inlemelerim, geceyi aydınlatır.
5. Kara gün(de) hizmeti için yol bulamam mı acaba? Benim padişahım Şam ülkesini ele geçirdi.
6. Ben dahi sevgili gibi kabul görmüştüm, ah ki benim makamım talih ile bahtsızlık makamı haline geldi.
7. Halka (söylediği) her söz, Nevâyî' nin canına bir yara olur. O ay yüzlüm benim bağrıma daha ne kadar yara koyacak?

351

(Allah) ona rahmet(eylesin).

1. Ey zayıflık, şimdi benim kuvvetsiz sevgilimden ayrıl. Zira o benim canımdan gam ateşiyle incinmiştir.

2. Parçalanın göğsümün ağzını diki. Her gece insanlar, benim feryadımdan her zaman ürkmeyen kendinden geçmiştir.
3. Ey göz ve gönül! Sadaka verilmesi gerekirse, bu denizden ve benim maden ocağımdan inci ile mercan saçın.
4. Ey felek! Görünmen için ruhumu feda eyleyeyim. Salınan servimden cilvelilik alma.
5. Ey güneş! Her zaman bedenimde hararet göstersen, benim candaki ayrılık ateşimden gaflete düşme.
6. Ey sâkî! Kırmızı renkli şarap tutsa, yârin itlerine hep benim kanımdan içirmek olmaz.
7. Ey Nevâyî! Eğer can nüktemi saçmam dersin, benim ince zekâlı şahımdan dolaydır.

352

Ve ona da

1. O mahallenin itlerine benim incitmeyen ne kadar ulaşacaktır? Keşke inleyen bedenim itlerin yiyeceği olsa...
2. O meclis ehline feryadımdan nice üzüntü olacaktır. Keşke benim canım, onların kurbanı olsa...

94b

3. Yârin nazik gönlü(ne) ne benden ne kadar sıkıntı gelecek? Gönlüne can(ım) ve yaralı bedenim feda olsun.
4. Gözyaşım mahallesinde halkın sabır binasını (daha) ne kadar yıkacak? Keşke, benim bu kan saçan bedenim (yıkılıp) çukurlaşsa.
5. Deliliğimin şeyhinden gönül incinmiştir. Ömür bu ise halk vardır ya da yoktur.
6. Ey yokluk kılıcı! Vücudumun nakşını onun gibi toprak et. (Böylece), benim eserlerim zaman yapraklarından mahvolsun.
7. Ey sâkî! Nevâyî'ye tekrar eğlence şarabı tutma. Benim, o çılgın meyhanecim sarhoşluktan kendinden geçer.

Allah rahmet de eylesin.

1. Onun zehirli kılıcı, gönlümü parçalasa, onun derdi beni öldürse de (yarama sakın) merhem sürmeyiniz.
2. Ey Mesih! Mahallesinin toprağında öldüm de. Hayat (vermek) isterse onun tozu yüzümden uçmasın (bana yeter).
3. Ahım onun dudağının arzusundan öyle bir durumdadır ki, kan dökse her damla köz yakut gibi ortaya çıkarıverir.
4. Zavallı kula atını öyle bir saldı ki seğırtmesine ve dünyayı çevreleyen şimşek (gibi) ateş salmasına şaşılır mı?
5. Ey gül çok nazlanma. Sonbahar bağına bak, onda gül renkli bir gün(ün) solgun çehresi varmış.
6. Gül yüzünden ayrı (olan) bağıdır. Gönül, onun ayrılık ateşinin kıvılcımlarından bir ateş verilince açılır.
7. Ey ömür! Ya Nevâyî' nin isteğini (ver), ya da canını al. Eziyeti halka (iletmek için) inleyerek zamanını geçirdi.

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Gönül, onun ayrılık günü rahat bırakmadı. Bunun ahı, onun rüzgârını kararttı.

95a

2. Kavuşmanın gül bahçesi ile çok tutkun olma. Çünkü ayrılık baharı onun baharını berbat eder.
3. Mutluluk şenliği tutup zülfünün sazı ile şarkı söyleme. Zira kendisinden gam çengisini bir bir çekerim.
4. Kadeh neşesi için zamanında kan yutan (meydandan) çekilince bil(in) ki, onun sarhoşluğu uygun olmamıştır.
5. Mutluluk, talihle dönmezse üzülme. Çünkü Allah, kişiye kendi arzusuyla hareket etme (yetisini) vermedi.
6. Eğer ölümsüzlük istersen yokluk yolunu tut. Gözünü onun sürme tozuyla aydınlatacaksın.

7. Nevâyî! O kişi, dünyadan ışık buldu. Gözü gayretini denk gördü, onun varı yoğu (dünyadır).

355

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Senin başın, doğru ve dik büyüyen serviye inmise şaşılır mı? Zira o, boyda ve güzellikte senin emsalin değildir.
2. Gizli bir fitne öğrenilemez. Senin kaşın muhakkak, kulağına kadar (uzanıp) öne çıkmıştır.
3. Gamın taş yağmurundan başımı nasıl gizleyeyim? Senin (attığın) taşlar, başıma mutluluk cevheridir.
4. Dudağı, güya hayat suyu ile renk niteliği (kazanmıştır). Çünkü nakkaşın senin yüzünde dudağına ulaştı.
5. Ey meyhaneci çırağı! Meyhane işinde meclis ayak takımı anlaşma sağlasa, senin kutsal tekke halkını geçemez.
6. Ey nasihat eden kişi! Sözüm ile hareket etmeyeceksin deme. Senin bunca beyhude sözün aklımda kalmış.
7. Ey Nevâyî! Kanlı düşmanın oldu. Sevgiliden (dolayı) sarı olan yüz rengini senin kanlı yaşın parlatır.

356

95b

1. Senin kavuşmanda zalimlik üstüne zalimlik etmedin. Ayrılığında zaman zaman senin hatıranı artırdı(m).
2. Hangi sihirbaz Samiri'nin öğrencisiyim dedi? Senin üstadın gamzesinin öğrencisiyim dedi.
3. Anla ki Şirin senin maşukluğun için vardı. Senin âşıklığında Ferhad'ın (aşkı) ne var idi?
4. Bahçivan, gül yanaklımın boyunu görüp gölge etmez. Senin uzun servin, aklını kaybederek yoldan sapmış.
5. Ey gönül! Uykuya itlerin sesi engel oldu. Şimdi senin feryadın itlerin uyumasına izin vermez.

6. Ey şeyh! Bil ki müride istekler feda olur. Yalandan ibadet edene senin kılavuzluğun küfür olur.
7. Ey Nevâyî! (Kendine ait) şaraplı yuvarlak su testisi ve meze (de) olsa sıkıntıdan ve kederden kaçman gerekir.

357

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın.

1. Dostlar! Sevgili, salınarak gelirse dargınlığımdan bahsetmeye kalkışmayın
2. Yalnız evde yanağına açıp bakamam, nerede? Durumum(un) açıklamasıyla sırrımı görünür hale getirme.
3. Bana ince söz söyleyip sevgili oluncaya kadar gönlümün ıstırabı ve bedenimin titremesi geçmez.
4. Bir zaman geçince bir şekilde kendime gelsem, söz arasında âşıklık durumlarını tekrarlamayın.
5. Güler yüz gösterecek olsa yer öpüp ölmüş (gibi) olurum. Eziyet ettiğinde (de) bunu bana sakın yasaklamayın.
6. (Ben) şimdi öldüm, bedenimi sevgilinin itlerine atınız. Fakat rakibi bu durumdan haberdar etmeyiniz.
7. Ey takva sahibi kişi! Hangi âşık Nevâyî gibidir? Aşk gölüne engel bırakınca (onu) azarlamayınız.

358

96a

1. Ayrılığın akşamı gördün ama eziyeti terk etmedin. Kavuşma mumunun zamanında (dahi) aydınlatmadın.
2. Kavuşma zamanı el uzatacak diyerek gözyaşım deniz oldu. Çünkü o denizde boğuldum (da) elimi tutmadın.
3. Kavuşma işretinden gönlünü bir an hoş tutmadın. Ayrılık zehri korkusundan yüz defa da korkutmadın.
4. Gönlümü, ateşten gül goncası gibi yaktın. Fakat açılarak onu kavuşmanın rüzgârından uzaklaştırmadın.

5. Ayrılık kuşları, gözyaşı damlama boyun büktü. Ey gönül! Bir gün feryadından onu ürkütmedin.
6. Hasta gönlüm(ün) kısmetini keder ve kanlı yaşa uygun gördün. O hastadan bu gıdayı ve şerbeti eksik etmedin.
7. (Ey) Nevâyî! Bu gül renkli suyu istemekten ne kanlar yutmadın ki! (O nedenle) kavuşma şarabını ganimet say.

359

Allah onu da bağışlasın.

1. Yazık ki ateşli yüzünü açarak evimi barkımı yaktın. Ateşten dudağından ince söz söyleyip canımı yakıp kavurdun.
2. Ne yapıp edip dermansız gönlünü alırım deme. Ey acımasız katilim, yakıp kavurdun.
3. O yüz arzusundan ateş üzerindeki kıl gibi kıvrılıp yanarım. Ne kadar sıcak vurdun da dermansız vücudumu yakıp kavurdun?
4. Gökte, ufuktan alev kıvılcımlarından yıldızlar görünmektedir. Ey ateşli feryadım ve ahım! Onu sen yakıp tutuşturdun.
5. Boğazlanmış hayvan avınının (yapıldığı) gibi onu kebab edecekler. Gönlüme merhamet eyledi, çünkü kanım yakıp kavurarak aktı.
6. Ey zâlim aşkın felâket şimşeği! Canıma vurmak için kendinden ne şüpheden var idi de canımı yaktın?
7. Ey Nevâyî! Belinden ağzına kadar (sevgiliyi) hayal ettin. Var ve yoktur yani ya aşikârdır ya gizlidir (seni) yakıp tutuşturan.

360

96b

1. Aşk ateşinden yine hasta canıma vurdun. Bela şimşeğini evime barkıma düşürdün.
2. Yokluk alevini, inleyen gönlüme yolladın. Kıvılcımını, hasta düşmüş bedenime düşürdün.
3. Elbisende kırmızı kenar yoktu. (Beni) öldürdüğün zaman (elbiseyi) kanıma buladın.

4. Bağ bir fitildi, peykanı (ise) merhemdi. Hangi ok (ile) gizli yarama vurdun?
5. Şimdi rahat (iken) yine yanıma ulaştı, adaletsiz kılıç yanıma (kadar) geldi.
6. Ey göz! Ümidimin ağacı parçalansın diyerek bahçeme ne kadar (çok) çiğ yağdırdın?
7. Ey Nevâyî! Baőtaki yaramı görüp, “Sanırım gam gününde eőtığime vurdun.” dedi.

361

(Allah) ona rahmet (eylesin)

1. Ey gözüm ve gönlüm! Gözyaőtı ve ahtan tufan çıkarın. (Böylece) ruh ve bedenimi yıkarak kulübesini harap edin.
2. Ey der ve aşk! Gözüm ve gönlüm bu iőtı yaparsa siz de gözü kör edin ve gönülde dert okunu derinleőtirin.
3. Bir bahane ile de olsa hayat köőkümün kubbesini ve büyük sofasını yıkıp toprak ile bir edin.
4. Yani bu kadar işkence ve eziyetler pek az olur. Ayrılık derdi, Şiddetini benim (gibi) hastaya kolaylaőtırır.
5. Bir hata yapıp asla dosta âşk olmayınız. Olmak isterseniz de önce ayrılık endiőtisi duyun.
6. Felekler, o ayın ayrılığından karanlık bir ah çeker derim. Yer altına ay ile gün aynasını gizleyin.
7. Nevâyî'nin gönlü ayrılıktan dolmuőt. Ey meyhane sakini! (Ona) acıyıp bir dolu kadeh bađıőtla.

362

97a

1. Yanağın güldür, kâkülün ise gül üzerindeki taze sümbüldür. Allah'ım, gül yüzünü kâkülünle mis kokulu hâle getirmiőt.
2. Boyun mumdur, yanağın ise onun alevidir. Ey sitemli güzel! Kâkülün (o) alevin dumanıdır.
3. (Onun), güzellerin sultanı olmasına Őaőtılır mı? Şüphesiz ki kâkülüne misk kokusu, başına (ise) güneőtten taç kondu.

4. Bir sarmaşık, baştanbaşa servi ile dolaşmıştır. Boy ağacınla birleşip (senin) kâkülün olmuştur.
5. İstesen ki olmayacak perişan ve para değil, kılmasın bizi acınacak halde bulunan ve faydasız kâkülün
6. Nevâyî'ye akıl perişanlık verse tuhaf olmaz. Çünkü amber kokulu kâkülün, yüzünün ateşine her zaman siperdir.

363

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Şarap ile kerpiçten taş yapıp meyhanenin taşını meydana getirin. Sarhoşluğumdan rahatsızlık olursa onu (sandal ağacından) sandalye yapın.
2. Her ne sürülse kerpiçten ulusu olmaz. Boynuma her yanından ip çekip (beni) heykel yapın.
3. Ey meyhane sakini! Sâkînin yanağının yansıması için şarap aynasını arıtarak cilâlayın.
4. İşim, meyhaneci çırağı önünde secde etmek oldu. Şaraba rehin alacak olsanız önce seccadeyi (rehin) alın.
5. Sâkî için can nakdini (ortaya) saçmak kolay olur. Fakat bir büyük kadeh doldurmak ile daha da kolaylaştırın.
6. Ey dostlar meyhaneden sarhoş ve divane (olarak) çıkmışım. Arzunuz eğer alay ise işte beni alaya alın.
7. Ey dert ve aşk! Heves ve akılı mahallesinden uzaklaştırın. Perişan Nevâyî'yi (ise) orada heykel yapın.

364

97b

1. Aşk ateşinden kismetimi dert ve bela mı etmedin? (Yoksa) dumanı ile evimi barkımı kara (dumanla) mı doldurmadın?
2. Ahını, hararetime felaket şimşeği mi yapmadın? Ölümüm için gözyaşımı bela seli mi yapmadın?
3. Eziyet kılıcından bedenimi parça parça etmedin mi? Ayrılığından (bu) parçalarımı (birbirinden) ayrı mı düşürmedin?

4. Ey göz! Eğer seni görmek istesem ne etmem ki deme. Bir bakıp yüz bin belaya uğratmadın mı?
5. Ey gönül! Halimi anlattım, eziyeti çoğalttı. Bilmedin mi ya da bilip nazlanmadın mı?
6. Ey felek! Senden şikâyet etmek uygun olmaz deme. Bizi isteksizleştirip başkasının mutluluğunu uygun mu bulmadın?
7. Nevâyî, aşk denizinde dostluk (edecek birini) bulamadın. (Çünkü) bir gözünü Aras'a, öbürünü Âmû'ya baktırmadın.

365

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Bir ateş ise ki bana suçsuz eziyetini kötüleştirdi, yüz ateştir o ki sebepsiz halkını saygıdeğer etti.
2. Başıma kılıç vurarak dert karşılığı gönlüme saldı. Vefa yolunda kusur etmedin, cömert davrandın.
3. Ey aşk! Yüzümü bulanık kara kanından gözyaşı (ile) nakışladın. Kanlı içimin açıklamasını dışımda belirttin.
4. Gam ve sıkıntı masalı anlatarak ezberlemeyi buyurdun. Rızı olmadan beni halka efsane ettin.
5. Gönüldeki aşkımın ateşi feleğe alev çekti. Bu alevden, bela bayrağının başına âlem yaptın.
6. Yokluk yolunda asıl istenilen bulundu dedin. Beden nakşını can levhasından yok ettin.
7. Ey kırgın Nevâyî! Yar senin can değerini istediğinde tuhaflaşıp başka adım attın.

366

98a

1. Ahımın dumanı görün ki kasırğa gibi büklüm büklümdür. Ayrılığımın karanlık akşamını da görün, girdaplı deniz (gibidir).
2. Kuş, o aydan mektup getirmiştir. (Kuşun) tırnaklarından parçalanan gönül çengelinin ulaşmasını görün.

3. Çenesinin etrafındaki ben, Hintli bir büyücüdür. Kaşlarının yansımasını, çenesinin altındaki gerdanlık şeklinden görün.
4. Canım, aşk ateşinin coşkununun susamış. (Susuzluğu) def etmek için o ay gibi sevgilinin iki parlak lal taşını görün.
5. Dudağı ile tatlı canımı almazsa, göz ile tatlı gülüşüne bakın ve (ansızın) gelen tatlı uykuyu görün.
6. Dünya, mahrum müritlerin arzusu dolmuştur. Allah'ım, can yakan derdi görün.
7. Nevâyî, sevgilinin mahallesini isteyerek yalnızlaştı. Kâbe ihramına yönelerek elbisesini görün.

367

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Naz atı üzerindeki o bela kâfirine bakın. Bir perinin başındaki melek kanadından ateşe bakın.
2. Ebemkuşağı zamanı niçin güneş yansıması olur? Bulmak isteyen eğri iğneden yapılan iki bağa baksın.
3. Yana düşen ok torbası (ile) eline mızrak tutmuştur ki, yüz ok yılanı ve bir kâtil ejderhaya bakın.
4. Eğer ok atıp süngü vuracağına inanmazsanız, bedenimi açıp birden fazla (olan) yaraya bakın.
5. Bu şekilde dünyayı bozmak yakın değildir. Halkta her tarafı karıştırıp düşkünlük edene bakın.
6. Sonbahar yelini görün ve vefasız feleğe bakın ki, bu bağın güllerine yere saçmadan bırakmaz.
7. Nevâyî öldü, dünya halkından ses çıkmaz, bir bakış (atın) ne oldu, o çaresiz kimsenin ağlayıp inlemesine bakın.

368

98b

1. Ateşten yanağını açıp evime barkımı yakıp tutuşturdu. Evim barkım ne olacak bizzat bedenimi ve canımı yakıp tutuşturdu.

2. Gönül alıcılık ile yüz güzelliğinin alevini yaktın. Ey gönül alanım! Hasta gönlümü alacak(mış) gibi yakıp tutuşturdun.
3. “Ne yaptım ne buldun da canımı ve gönlümü alarak?” deme. Ey (benim) acımasız kâtilim! Yakıp tutuşturdun.
4. Ateşe düşen iplik gibi dolanıp yansam şaşılır mı? Çünkü ayrılık ateşiyle dermansız bedenimi yakıp tutuşturdun.
5. Sabrımı, aklımı, canımı ve gönlümü; hepsini ateşe saldın. Varımı yokumu yakıp, iyimi ve kötümü tutuşturdun.
6. Ey sâkî! Şarap kadehin candan ve dünyadan ziyade olmuş. Fakat o ateş ile ok canı ve dünyayı yakıp tutuşturdu.
7. Ben, Nevâyî gibi belin ve ağzının hayaliyle; işte bu olmayan sevdada aşikar ve gizli (şekilde) yanıp tutuştum.

369

(Allah)onun ruhuna hayat versin.

1. Öncesiz Ne öncen gelip sonundan haber verir ne de başlangıcına sınır biçilir.
2. Ne gücün dağını sarsıntı ile alçaltır. Ne de hikmetin güneşine eksiklik verip yok eder.
3. Tüm yaratılanlar şanına mazhar olur. Onlar (gibi) sınıflara ayrılmış insanları bile bir araya getirdin.
4. Ayrılık akşamını âşığa karanlık eyledin. Gerçi orada yıldızlarından sonsuz çıra yaktın.
5. Ey süsleyici(Allah)baharı özentili bir gayretle giydirdin,(yeri)yeşil bir gelini boylu boyuna elbiseler ile süs eşyalarıyla donattın.
6. Gökyüzü sayfasını yıldızlarla parlayan bir bahçe ederek, bu sayfa üzerine kıvılcımlardan (oluşan) bir cetvel çektin.
7. Sabahın güneşi üzerine nurdan bir tuğra yazmak için, altın suyu ile altından güneşi hazırladın.

99a

8. Nevâyî, şükretmek için mektuplar gönderdi. (Ey) Hakk'ın övülerek gönderilmiş Peygamberi! (Ne olur) onu geri çevirme.

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın.

1. Dertli gönül, gül yüzün anıları ile öyle (bir) dolmuştur ki, ondan gül yaprağı yerine damla damla kan düşer.
2. Beden içindeki ayrılık kılıcından gönlün var deme. Kanın içinde parçalar vardır; yürek midir, gönül müdür bilmem.
3. Bu gül bahçesinde servi gibi baba, gül gibi ana olsa, senin gibi gül yanaklı servi (boylu) bir çocuk doğması mümkün değildir.
4. Yandım ve kül oldum; fakat canda dudağının arzusu (daimdir). Bu kül, onun gibi ateş korunu saklamaya son derece uygundur.
5. Dudağın huzurunda put gibi güzeller dudağı renklendiren olur. Gül renkli şarap olduğu zaman kına suyunu kim içer?
6. Ey muhterem! Çok fazla nasip dileyip kendini hâkir görme. Tüm hâkirlik, çok istemekten(dir), yücelik (ise) yetinmekten (gelir).
7. Rahip ile şarap içsen Nevâyi önünde söz olsa bu anlayış ibrik şöhretinden az sesli değildir.

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. Canım, sevgilinin huzurunda küçük bir çocuk olmaya meyleder. Keşke yüz can olsa da her dakika birini çocuklaştırsam.
2. Yanan gönül, ateşli yüzünü istese ayıplama. Semender (de) ateşe yöneldiğinde kendi iradesi yoktur.
3. Bedenimde yol yapıp gözyaşını ulaştırır. (O) sel nereye yönelse kemiklerini yüzer, yer kazıp çer çöp akıtmış gibi (devam eder).
4. Şarap damlası Süheyl yıldızından, dudağın şarap renginden (farklı) değildir. Zirâ bu bir akik taşıdır; yüz Süheyl ondan renklenir.
5. İki gözünün bebeği, raks eden bir Hintli (gibi) olmuştur. Kirpiğin (ise) Hintlilerden kavga eden iki topluluk (gibidir).

6. Dinin yasaklarından söz etme, takva olanı uzaklaştırmaz. Erdemden de müjde ulaşmaz.
7. Ayrılık akşamı değildir belki şafaktır. Nevâyî kederinden ağlamıştır da feleğe onun gibi kanlı renk olmuştur.

372

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Kaşlarından kanlı gönül içinde serap olur. (Kaşların), o kızıl kâğıtta “nun” harfidir, akşam kızılığında ise hilâldir.
2. Gönlümde sakinlik tutmadan boyuna kavuşmayı isterim. Nerede bağlasalar kendini gizlemeden tutacaktır.
3. Servinin sin harfindeki gibi başında kıvrım üzerinde sarık vardır. Nergis üzerinde noktaya benzer gözünün üstünde (ise) ben (vardır).
4. Boğumlardan (oluşan) düğüm, zayıf bedenimin her tarafındadır. Gerçi taze kamaşa düğüm atmak zor olur.
5. Lâle renkli şarabın parlaklığından o ay kızarmıştır, ya da güzelliğinden lâle bahçesi üzerinde ceylan yuvarlanmıştır.
6. Zamanın insanında vefa yoktur, fakat sen vefa göster. Kimi mutlu etsen kendine ondan yüz dert tut.
7. Nevâyî zülf gibi ayak öpmeyi istedi. Bazen o zülûf gibi perişan halde olur bazen de ayak öper.

373

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Dostlar! O servi boylunun ayrılığında katil oldum. Eğer mezarımın üzerine nişan koymak isterseniz servi dakin.
2. Ayrılık dağı inlememde isterim onu sürat ile, arzudan çöp gibi bedenime onun gibi ağır yük olmaz.
3. Dermansızlıkta sümbüle zülfün dediysen şüphe yok ki öyledir. Hastaya ikizler Burcu günü, en uzun gece gibi gelir.

4. Can ve gönül, güneşini kıskanmaktan birbirine zulmetmez. Onun gibi kıskanç ki el malına cimri olacaktır.

100a

5. Bu (şekilde) ki ayrılık kılıcından göğsümü yüz parça eyledin. Her parçası şahitlik etse yüz delilim vardır.
6. Meyhaneci çırağı, dünya cennetinde güzelliğiyle hurinin (ta) kendisidir. Selsebil Pınarı ile şarap zevki (aynıdır).
7. Nevâyî, eğer yüzünü isterse gözlerine hordur. Dindar kâfirler önünde aşağılanmak nedendir?

374

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ey gönül! O ateşten yanağa fazla yanıp tutuşma. Ansızın ayrılma, (o zaman) ayrılık ateşi ile yanıp tutuşma.
2. Kendini yalnızlaştır ve kimsesizleştir. Belanın ve sıkıntının her birini öğrenip ayrı düşüp sıkıntılanma.
3. Âşık kimseye ayrı kalmak âşıklığın gereği oldu. Şimdi sabredenlerden olarak söylenme.
4. Ey bülbül! Gül zamanı tekke ilahisi okumak senin işindir. Aylarca ve yıllarca inlemeyerek bana öykünme.
5. Beni, göz yumup açınca uyanılmayan uykuya gönder. Ayrılık akşamı sürekli inlememden uykudan sıçrayarak uyanma.
6. O meyhaneci çırağının başına değmeden adım (atmak) istesen, meyhaneci yolundan toprak gibi tepinme.
7. Ey Nevâyî! Benliğini ateşe sal derse, bedeni çıplaklaştırdığında yanma, can için yanıp kavrulma.

375

Ve ona da

1. Ey ecel! Sevgilinin ayrılığında boş olan odama ulaştın. Canımı feda etmeye daha erkendir, ansızın geldin.

2. Beni, dudağının ayrılığından canla kavga hâline koyma. Çünkü geciktirmede felaketler çok olur, fazla aldatma.
3. Canı hemen almak sana zor (gelir) ise, fazla canı çekme. Bu zorluğu bırakırsan onun ayrılığı hemen halleder.

100b

4. Kavuşma işretinden ümit bulsam, ayrılığından ölmem. Bu ölmeden dirilmeye benzerdir.
5. Ayrılık hastasına hayat suyu öldürücü zehir olur. Ey Mesih! Bu meselede nefesini koru, münakaşaya girme.
6. Korkak halk, sonraki günden (şüphelenir), ben (ise) önceki günden şüphelenirim. Halka gam akşamı sonsuz gelirken bana ezel sabahı (sonsuz gelir).
7. Nevâyî, kader analizine gül renkli şarap iç. Zira bir büyük kadeh, çözülmüş lal ondan karşılık (bekle).

376

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ayrılığında, her gün bana yüz yıl olur. Fakat her gecesini birçok günden fazla bil.
2. Ey ayrılık! Bedenimi öldüreyim desen, öldürecek (bedeni) zayıflıktan bulamazsın, düşün.
3. Ey gönül! Ben öldüm, sen gönül alan (sevgiliden) ayrılma. Zira ondan başka sevenin olursa (işte o zaman) ayrıl.
4. Bedenimi gamının kılıcı yüz parça etti. Şükür edasına her birini bir dil isterim.
5. Kederinde, gömleğim lâle gibi parçalanmış. Ayrılık dumanından kara, göz kanından (ise) kızıl olmuştur.
6. Bu çimenlikte goncada da gülünde de vefa bulamazsın. (Sen), gonca gibi düğümlenme, fakat gül gibi açıl.
7. Ey Nevâyî! Felekler niçin yükselmiştir? Çünkü, ölçü kefesinde (benim) kederimden zayıfı olmaz

Allah onun kadrini de artırsın.

1. O çeneyi öperek gül yanaklıyı seyret. Ki elma gibi rengi beyaz ve kırmızı olur.
2. Eğer kuru bedenim tarak gibi baştan başa dil uzatsa, zülfünün siyahlıklarını anlatılmaktan aciz kalacaktır.

101a

3. Kendini (daha) ne kadar yüzde kıvrım salıp gonca gibi saklarsın? Dar gönüllere tesir ederek hem aç hem de açıl.
4. Ey gönül! Saçında şebnemden örtü olması tuhaf değildir. Sümbül üzerine eğer şebnem düşerse bu ayıplanmaz.
5. Kahverengi ile kurşuni renk arasında bir tonda, gül renkli elbise (giyinmiş olarak) salınıp geçtin. Güzellik çölünde, senin gibi güzel keklik yoktur.
6. Şarap dostluğundan aylarca ve yıllarca şarhoş olmam. Ne kadar ömür geçse de eğer ölümsüz olursan ayıl.
7. Nevâyî, görmezsen servi üzerine bakarak gül. O ay gül yanaklı halkını serpip tazeleştirir.

Allah onu da bağışlasın.

1. Bu ne boydur, bu nasıl salınan yürüyüşür, bu ne şekil ve ses durumudur? Ki kötü düşünceli aklı (olanın) dahi (bu aklını) sona erdirir.
2. Ateş yüzü yanıp kavrulmama, duman saçı ağlamalarım; gözü yağma edilmeme, kaşı ise kanımı dökülmesine heveslidir.
3. Cana can katan güzelliği örtü içinde dahi (olsa) halkı dövüştürür. O engellemeseydi, sağlam bir kişi kalmayacaktı.
4. Kılıcını elime düşürmeye kayış yapamam. Nerede o talih ki, kolu boynumda kılıç kayış olacaktı?
5. Ey sevgili! Mesih huzurunda (hâlimi) meydana çıkarma. Çünkü o an bahsettiğinde dudağının huzurunda boyun eğen olur(um).
6. Akıl, fikir, düşünce ve canımı onun yolunda (ardımda) bıraktım. Kavuşmaya bu kadar hazırlayan (onlar gibi) vesile bulamadım.

7. Çünkü âşıkların inlemesi, o gülün kulağını yakmazmış. Ey Nevâyî! Bir çok bülbülün çığılığı da bu sebeptir.

379

Allah toprağına su serpsin.

1. Hayaline niyetlenilse gönül ona araçtır. Eğer huzur isterse (de) göz çeşmesi ona konak yeridir.

101b

2. Ey aşk! Ne yapıp da o kara gözü göreyim? Gözünün karasını ayrılıkta sona erdirdi.
3. Âşık üstüne âşık, senin güzelliğine (hayran) oldu. Bu iş, benim gönlüme zorluk üzerine zorluk oldu.
4. Yazık ki o göz, halkın canını fazlasıyla alır. (Fakat) kendimi ne kadar dikkatsiz göstersem de bu tarafa bakmaz.
5. Eğer o mahallenin duvarı kerpiçten olmazsa, anısı ile deliliğimden uzaklaştırmayın.
6. Ey meyhaneci çırağı! (Ben) âşığım, şarabın tortusunu içtiğime acıyıp ne yüzüne ne kadehine perdeni ört.
7. Nevâyî, benliğini yokluk ateşine yandırdı. İbâdet yeri, meyhaneye dahil olmaz.

380

(Allah) ona rahmet(eylesin)

1. O şeyh, Minber üzerindeki büyücüye uzun süre verir. Kendisi şeytandır, meclisinin sakinleri de şeytan topluluğudur.
2. Eğer dini öğüt vererek gafletteki halkı ikaz ederlerse, o (halkı) uyutmak için masal (anlatmayla) meşgul olur.
3. Minberin derecesi, baştan ayağa (kadar) destandır. Hem kendi cahildir, hem de hüneri bilinmezdir.
4. Akıl sahiplerinden bir tanesini akıllısı görmez. Kişi, büyüünden bir sözünü (dahi) mantıklı bulmaz.

5. Her sözü koyup bütünü uydurma. (Her) sözün tamamı ki şeyhlerden söylenegelmiştir.
6. Minberi yüz parça edip ateş yakmak için elverişli hâle getirdi. Bu şart ile kim olsa kendisi hem öldürülendir hem de katildir.
7. Nevâyî! Şeytan yüzlü halk tarafına yönelme. Hile ve ikiyüzlülük bağında zincire vurulmuş olmayasın.

381

D. K

1. Gözlerinin kırmızılığı acaba şaraptan mıdır? Yoksa yanağının ateşli sıcaklığından mı kızıl olmuştur?
2. Gönlümde her yaranın ağzında ok temreninin ucu (vardır). Derdinin arzusundan şükrünü söylemek için dile gelmiştir.
3. O yanak ve iki kâkülün ayrılığına düştüm. Ey güneş! Merhamet eyle, zirâ (bu ayrılığa) bir ay ve iki yıl olmuştur.
4. Yarama ölçülü pamuktan merhem isteyen, bil ki gönlümün her tarafına ölçüsüz yara açmıştır.
5. Ey gönül! Dünya bağında vefalı yoktur. Lale gibi gül renkli kadeh tut, bir zaman (da) gonca gibi açıl.
6. Ey peri! Senin (için) divane olandan sakınma. (Çünkü) Nevâyî, iltifatın azlığından delirmiştir.

382

D. K

1. Şarap, güzelin yanağını öyle gül renkli kılar ki, yanağının yansıması şaraba ne kadar düşerse yüz o kadar gül (renkli) olur.
2. (Ey) gönül! Goncayı gülfidanından koparmak olmaz. (Bu nedenle) ben de güzellik ağacından gönlü koparamam.
3. Sanki huri ya da melekten meydana gelmiştir. Zira senin gibi bir perinin insan topluluğuna oğul olması mümkün değildir.

102a

4. Kılıcının parlaklığından yanıp tutuştum. Belki de o gül, pas tutmuş kanımdan hazırlanıp aydınlandı.
5. Gönlümü ona yakıp kavurdum, rakip (ise gönlümü) yaralayıp acıttı. Köprüde bağlanan it gibi yaralandım.
6. Eğer kırk yaşına (kadar) yokluk ayini (için) çalışmadıysan, kırk günlük çile çekmekle (bunun) meydana geleceğinden (de) ümidini kes.
7. Ey Nevâyî! Huri ve Kevser için ibadet edene hayret et. Sen, bu gün gül yüzlü sâkî ile şarabı ganimet bil.

383

1. Ey ayın armağanı! İki gözün konak yeridir. Gönle niyetlen, konak üstüne konak kıl.
2. Gözün katildir. Fakat öldürücü gözün, öldürülmemde öldürücü zehir olur.
3. Eşiğinde ahlar yazarım. Fakat bir ah çeksem bütün hepsi yok olur.
4. Leylâ'm beni Mecnûn eyledi, yazık ki bu divaneyi akıllı kimse zannetti.
5. Gözünün yarı rüya (hâli yaşatmasına) şaşılır mı? Gönül avını yarı boğazlanmış (hâle) getirdi.
6. Bir beni ile bolluk başlangıcı olur. Sana eğer yetmezse, (sen) kendini kabul et.
7. Nevâyî! Benliğini hükümsüz hâle getir. Çünkü o güzel(in) yanağına niyet(lenmek), (sana) engel olur.

384

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. O güneş ağzı üzerinde misk kokulu beni (vardır). (Sanki Güneş'in) bir zerresinin izinden örnek diye gelmiştir.
2. Şüphesiz o boy yürürse, gönül rahatlığı pınarında taze düzgün fidan (gibi olur).
3. O güzel, gösterişli atını her tarafa yöneltir. (Sanki) hayali bir haberci (gibi) etrafta koşar (durur).
4. Gece renkli ayağına hilâl düştü, güzelimin atının nalı değil.

5. Ağzı gonca gibidir ki konuşamaz. O gonca ağız, onu dilsiz kılmıştır.
6. Ey sâkî! Ayrılığın çaresi çılgınlık imiş. (Bana) dopdolu kadeh getir.
7. Onu içip Nevâyî gibi olayım. Sarhoş ve çılgın durumda; perişan olmuş (olayım).

385

102b

1. Ey gül bahçesinin yel gibi körpe güzeli! Ben kötü geldim fakat sen güzel kal.
2. Benim kimsesizlik ve ayrılık günlerimde sen kavuşma zamanım ve dostum ol.
3. Ara sıra saba yelinden hâlimi sorma. Gönlüne sıkıntı ve tasa oturmasın.
4. Eğer (benim) yıkık gönlümü kovduysan, (bu) sorun değildir başkalarının gönlünü al.
5. Mahallene sığmadan beni kovdun. (Oysa) hayal çölü oldukça geniştir.
6. Dünya insanında vefa bulunmaz. Her ne ki yoktur, onu bulmak (mümkün) değildir.
7. Ey Nevâyî! Serbestlik hoştur. (Fakat) zincir arasında bu hoşluğun (olmasına) ihtimal yoktur.

386

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Ey aşk! Hayatıma eksiklik vermek için ateş yaktın. Ayrılık yarası (içinde) yanacağıma (bari) ecel yarası yakıp kavursun.
2. Âşıklar içinde ayrılığımın yarası (mevcuttur) demişsin. Ne kadar son derssem (de) beni hep önce (yaralar).
3. Ayrılık mektubumun her taraf ina, gözyaşı kanı ile takvim sayfası gibi cetvel çekilmiştir.
4. Şimşek kılıcın, çerçöp (gibi olan) bedenimi yakıp tutuşturdu. Eğer dumanından karanlık olursa, külünden de parlaklık olsun.
5. Ne yazık ki başıma ayrılık alevi harlanmıştır. (Fakat) bu çıra, kara ayrılık gecesini aydınlatmaz.
6. Ey zâhid! Şarap içmek günah olsa (da) biz(im için geçerli) değildir. Allah, bize bu işi nasip etti.

7. Nevâyî, aşktan birçok kelime(den) şiir yazdı. Bu gazel tuhaf sözlere ulaşınca ne yapacak bilmem.

387

103a

1. O peri yüzlü yüz güzelliğini gösterse (de) gören kendi aklına uygun olmadan kabul etmez.
2. Kokusu yüze sürülüp aklıma ulaşırsa, beni o zülûf urganı ile öldür.
3. Dünyada bin gönlü çıldırtıp perişan etmek istersen, halka halka kıvırcık saç bağını aç.
4. Gönlüm, iki dünya meşgalesinden vazgeçmiştir. Gönlüm, dost anıları ile meşgul olmuştur.
5. Kırmızı dudak şarabın, kanımın açıklayıcısı oldu. Dudağın etkisi, eriterek öldürme imiş.
6. Yazık ki bilinmeyen ömrü anlatmak mümkün değildir. Bir saç ucu kadar değildir ki amacını anlatayım.
7. Nevâyî, güzelin niteliğini ortadan kaldırmak ister. (İşte) öyle bir söylenti meyhanecinin (ağzından etrafa) yayılır.

388

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Belin, hayal (gücünü) harekete geçirir. Zülfün (ise) sözlerimi zincirleme (görevi) yapar.
2. Akıl, aşkı terk etmeyi emretse, o işi senin yapacağını düşünemem.
3. Yüzünün ayrılığında gönlüm acı çeker. Nasıl ki balık susuzluğa katlanamaz (gönlüm de o durumdadır).
4. Sensiz kan yutup keder yesem şaşılır mı? O şaraba bunun gibi meze gerekir.
5. Boyun, kıyamet yerine zelzele salmış gibi toprak rengi bedenimi titretti.
6. Fakirlik, yokluk yoluna engel değildir. Yolcuya azık olarak kadere razı olmak yeterlidir.
7. Nevâyî, eğer o rütbeye tenezzül ederlerse bülbülün yâri gül olacaktır.

D. K

1. Allah, (senin) dudağını ve ayva tüyünü düzenlediğinde güya kırmızı renk ve pas (rengi) yerine lal ve zümrüt taşı (uygun görmüştür).
2. Göz kanı, ara sıra damlayan durumu ile inceliği açıkladı. Zira kara gözün ayrılığı, kan ile ödenmiştir.
3. Ey gönül alan (güzel)! Ayrılık yarası, gözümü öyle kararttı ki benden, gözünün karası gibi (bir) ecel yarası talep edilir.
4. Sen, ayrılık isteyerek kin ile (yaklaşırsın), ben (ise) tedbirli davranarak yer öperim. Katillere sakinlikle namaz kılmak, hile olur.
5. Kırılmış can, onun ayrılığının ateşinden daima yanar. Adeta cennet bağları cehenneme girmiş zannedilir.
6. Kesin bilgiye sahip olan, yüz yıla yakın bir zaman yaşasın. Ey yalnızlığa çekilen (kişi)! Bu kadar fazla uzun yaşama arzusu nedir?
7. İlginçtir ki kavuşma zamanında sâkî, dudağa kadeh tutar. Çalgıcı, coşkunkluk (veren) sesi düzeltir (ve) Nevâyî bir gazel okur.

103b

1. O berrak tenli perde, yüzünü ayna kıldı. Onun gibi ki kamer, güneş yanağına perde olacaktır.
2. O altın varanı ateşli yüzünü gizlemek mümkün değildir. Alevinin kıvılcımlarını (ise) engellemek mümkün değildir.
3. İnleyen gönlüm okların içinde çabalar, (fakat) görünmez. Meğer o kuşa ağaçtaki yaprakların bolluğu engel olmuştur.
4. Bir kudret ki onun gibi sayfa sayfa gül yaprağı yapıp düşürecektir, ömrüme parçalanmış çulsuz ciğer (bir) engel olmuştur.
5. Saçına Yezid çevresi başörtüsü engel olabilecekse, Şam kentleri üzerine (de) çiy engel olabilse...
6. Yolculukta, şiddetli arzusu olan çehre nasipsizdir. (Bu durum) tıpkı yolculuk tozunun (yüzünün) güneşine kavuşma(ya engel olmasına) benzer.

7. Peçe, eğer kendi can telinden ise yüzünü aç. Görüş sahibi (kişi), çehreye can vermek istemez.
8. Müride, isteğine kavuşmada engel ne idi deme. Akıl, his, dünya ve ahiret baştan başa engeldir.
9. Sevgiliye benliğimden başka engel var mıdır desen, ey Nevâyî aşkta bundan (daha) kötü engel olur mu?

391

D. K

1. O ay, nerede boynuma kolunu uzatacaktır? Ki, it boynuna kayış gerdanlık yeterlidir.
2. Yüz (adet) güzel görünse, o ay gözümde gitmez. Ki zereler topluluğu Güneş'e aslaengel olmaz.
3. O, gülerek gözüne sürme çeker. Gözünün karasının gözyaşından yok olacağını düşünmez.
4. Nazlan! (Zira) bu güzellik, incelik, tip ve huy servide; gülde (hatta) insanda ve cinde yoktur.
5. Ağzının içinde fazla söz (olmaması) garip değildir, kıl (dahi küçüklüğünden dolayı ağzına) sığmaz. Kıldan daha ince olsaydı her söze engel olurdu.
6. Ey varlıklı (kimse)! Bu(na) şükür için dilenciye cömert davran. O zengin (kişi), sen (gibi) dilencinin hizmetine (uygun) olmaz.
7. Ey şeyh! Nevâyî, ayrılıkta kendinden geçmek ister. Aylarca ve yıllarca onu sarhoş görürsen, (kendisine) ayıl deme.

392

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Ey ay gibi (güzel) ! Kim (sana) Güneş'i parlat dedi. Zorla sevgiliyi canına düşman ettin.
2. O peri için bazen divaneler gibi varıp çölü (yurt) tut. (Bazen de) yemek sofrası, ibadet ve afiyet köşesini mesken tut.
3. Ne yazık ki, o tuhaf kuş daha çok ürkmüştür. Her zaman yüz defa feryat edip inle.

4. Ey güneş! Aşkında bir zerre eğer perişan olduysa, hararetlenip yakıp tutuşturma. Güneş (olarak) ona marifetini göster.
5. Ey gönül! O gül yanaklı servi olmasa (dünya) cehennem gibidir. Gül bahçesine yönelmek istersen bazen (de) çöl niyeti et.

104a

6. Ey arkadaş! Dünyadan ne teslim edersen hoştur. Çünkü kendini yüz defa dik başlı etsen de faydası yoktur.
7. Gam askerinin katline (en) emniyetli yurt meyhanedir. Ey Nevâyî, sakın o evi sığınacak yer (olarak) görme.

393

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ey ressam! Sevgilime bir şekli eşleştir. Ara sıra hatırımı görmesiyle kısmetine razı ol.
2. Örneğini o ipek üzerine dağıtmışsındır. Eğer devamına sığmazsa canımın perdesine bağla.
3. O mahallenin itleri, bu yiyecekten eksik kalmasın. Ey ecel! Paylaştırmak için bağrımı yüz parça et.
4. O periye benzer güzel, mest (olup) gönüllüce hareket etti, yazık! Ey nasihat eden (kişi)! Delirdim şimdi öğüt (vermeyi) terk et.
5. Şirin dudağından ki zevk verdin, canıma (ise) acı (verdin). Ne kadar acı sözlü söyleyen de bir defa tatlı gülüşlü ol.
6. Cem'in kadehinin şarabı, Feridun'un yılanının zehridir. Ey gönül! (Sen) kendini yokluk testisi ile razı et.
7. Allah'ım! Nevâyî'nin ihtiyacı budur. Meyhaneci çırağı onu, Mecusiler devrinde muhtaç kıl(dı).

394

D. K

1. Can bahşeden dudağında eğer bir cevher eksiklik bulmuşsa, canımın cevherini kabul ederse onu bedel (olarak) vereyim.

2. Canın cevheri, o inciye nasıl bedel olacaktır? Zira onu hayat veren sudan Ezel Dalgıcı -Allah-çıkarmıştır.
3. Akıl sarrafı eğer değerini belirlese, o öyle bir cevherdir ki (beraberinde) can mülkü haracı bulacaksın.
4. Eğer bir cevher kendini durumunu gösterir olduysa gör ki onda nükteden yüz inciye her saat şereflenen yer vardır.
5. Bozuk cevher ipliğine inci gibi sözlerini saçmıştır. Eğer inanmazlar desen bir söz, bu nükteyi çözmeye (yeterli) olur.
6. Felek sarrafı önünde inci ile taş aynıdır. (Fakat) taş gibi söz gelirse inci gibi sözle karşılık verme.
7. Ey Nevâyî! İpliğinden uzak düşen inci konusunda, mana incisi ile şiir söylemek olur şey değildir.

395

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Ey peri yüz yaralı gönül(den) tarafa bak. Neresinde yarasız (yer) bulsan orayı hemen yarala.
2. Onun parçalarını bir bir parçalayarak, yüzlerinin tamamını ahımın dumanı ile karart.
3. Hindu topluluğu gibi düşman elinde esir olacak, Her birisi dünyada bir tarafta alıkonulacak.
4. Çünkü onlar gözlerini oyup işimden alıkoydu. Ateşe atıp evlerini taş ile yüz parça etti.

104b

5. O ikisinden başıma gelen sıkıntı ve kederini, bunun gibi eziyetleri (def) eyleyerek bir zaman çare ol.
6. Ey talih! Gözüm ve gönlümün etkisi olmasa (da), güzellere serviden boy ve güneşten yanak ver.
7. Ey Nevâyî! Aşkta oynamadığını görmediğin yüz yoktur. Özür dileyip yer öp ve söz ver.

Allah onun kadrini de artırsın.

1. Yaralı göğsümü gayret kılıcı ile parçala. Ayrıca işte bu su ile gönlünü başka şeylerden temizle.
2. Ey aşk! Benim işim, yanağının parlamasıyla yanmaktır. Zayıf bedenimin tamamını çer çöp kıl (yak).
3. Bendeki öyle bir ateştir ki, ondan daha fazlası mümkün değildir. Soluk ile çabuklaştır yahut yüzünü ateşli kıl.
4. Tozum, başkasını görmek için engel olacaksa, ey aşk mahallesinde hasretle çerçöp (halindeki) bedenimi yak.
5. Gören kişiyi kılıç ile öldürmek için sarhoş olmuştur. Ey gönül! O korkusuz katile (iyi) bak.
6. Gökten her ne gelirse toprak gibi ol ve (onları) kucakla. Eğer hoş karşılanmayan (bir şey gelecek olursa) feleğin dönmesini engelle.
7. Ey Nevâyî! Aşk ateşinin alevi çıksın dersen, gömleğin parçalamak faydasızdır, göğsünü parçala.

D. K

1. Ey insaniyetsiz (kişi)! Aşkın ateşinden bedenim kül oldu, bil. Güneş evi yapsan, binayı o kül ile düzenle.
2. Eğer yıkıntıda inleyen baykuş görmemişsen, bedende pek çok belaya uğradığından inleyen gönül kuşumu seyret.
3. Dermansız Mecnûn, ahımdan ateş almaya geldi. O ateş içinde kıl gibi dolanıp yandı.
4. Gam gecesi, dermansız düştüm. Öyle ki benim, seher vaktinde sabahın nefesi (ile) o mahalleden uçacak gibi hafiflemiştir.
5. Gül renkli gömleği, bedenini sarınca halsizleşti. Ey gönül halsiz olmayıp da neylesin, (bu durum) son değil.
6. Ey gafil gönül! Ömre asla güven yoktur. Ayını ve yılını (daha) ne kadar sarhoş (olarak) geçireceksin, bir an (önce) ayıl.

7. Nevâyî, ne kadar o kirpik mızrağına gönlünü (saplayacaksın)? Ey insaniyetsiz, onu her zaman göze alacaksın.

398

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. Ey gönül! Her tarafa ayrılık okundan kanatlar yap. (Ve) o periye kavuşmayı arzularak uç.
2. En (hikâye) anlatıcısı! Halka çok acıklı bir hikâye anlatmak istersen, aşkta (olduğumunu) görenlerimin açıklamasından başla.
3. Biz yalvarma ehliyiz, sen ise naz ehlisin. Bazen merhamet eyle, bazen bizi yalvart, bazen de sen nazlan.

105a

4. Ey Mesih! Eğer ölümünden söz edersen diyecek şeyim yoktur. Beni, ölüm arzusu ile bir zaman sırdaş et.
5. Merhameti azaltıp eziyeti çoğaltmak güzellerin âdetidir. Eğer yapabilirsen (merhameti) çoğaltıp diğerini azalt.
6. Ey zahit! İtibar elde etmeden kendine ayrıcalık verme. Kendini gizlilikle diğerlerinden ayrıcalıklı hâle getir.
7. Ey aşk! Nevâyî' nin gizli derdini beğenmezsen eğer, yine ahı ile gözyaşını fitneci yap.

399

Allah değerini de yüceltsin.

1. Benim gibi serseri ile sevgili ol diyemem. Beni o mahalleden yok ettin, sen orada var ol.
2. Ben, sensiz hayatımın güzelliğinden meyve bulmadım. Ey insaniyetsiz! Ömür ağacından sen bahtiyar ol.
3. Beni gam kılıcından (geçirerek) öldürsen ne fayda? Y (benim) kederimden üzüntü duy ya da başkalarına üzül.
4. Ey gönül! O ömrün ayrılığı bu kadar zor olur. Can verip kurtulsan, can ile müteşekkir ol.

5. O güneşin mahallesinden çıkmamayı dilersen eğer, toz toprak içinde kalarak orada bir duvar gölgesi ol.
6. Ey ayyaş (kimse)! Diri (olup) mutluluk istersen, Mecusiler devrinde dolacak büyük kadehe hizmet et.
7. Ey Nevâyî! O güzel, senin azarını ister. Zira vefasız halka bunun gibi inleyen olun demiştir.

400

Allah onu da bağışlasın.

1. Ayrılık kılıcın ile gönlümü yüz parça bil. Her birini yüz parçalı bağrıma bir parça bil.
2. Zülfünün her telinde neden yüz düğüm (vardır) deme. Her birinin o tellerinden yüz gönle düğüm ulaştır.
3. Onca güzellik arasında ay ana, gün de baba olsa; buna benzer şekilde iki sedefe evlat (diye) inciyi bilmek ayıp değildir.

105b

4. Yalancı âşık gibi çehre açıp (beni) öldürme. Beni, bir (kere) görmekle aşktan ölmeye razı bil.
5. Ey felek! Güneşini güzelliğe benzettin ama ona ay benzer. Onu, buna benzer kıl.
6. İyi padişahsın fakat halkın ihtiyacını karşılamazsın. Kendini, senden büyük (olan) padişaha muhtaç bil.
7. Ey Nevâyî! Gönlün, öğüt dinlemeyen çılgın bir çocuk (gibi) kayboldu. Onun gibi olmayayım dersen, (bu) durumları kendine öğüt bil.

401

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ey gönül dileği! Yazık, bu âşık kederinden öldü, gel. Ey gönül! Gel, sen de o gönül dileği ile yoldaş ol.
2. Ağzıma gel demekten başka söz söylemek mümkün değil. Gerçi sevgilinin huzurunda ister dur ister gel de, (ikisi de) aynıdır.

3. Gerçi ayrılıkta derdime çare olduğun yoktur ama daha fazla acımasız hallerden (kurtulmam için) hemen gel.
4. Öyle ki viraneye tam gedik (yerinden) ay (ışığı) düşer. Parçalanmış göğsümden viran gönlüme ay gibi gel.
5. Ah ateşini kavuşma suyu ile hafifleteyim dedi. Bu soluk ki ah alevini feleğe çekti, gel.
6. Ey meyhanenin piri! Güzele bir kadeh versen, yüz koyarım. Allah rızası için ikisini alıp başıma gel.
7. Gelmeye gelmeye Nevâyî'yi öldürdün. Ey Mesih! Onun mezarının başına ara sıra gel.

402

Ve ona da.

1. O servi boylu ağaç yeşil elbisesini giydi. Fakat ahımın dumanından korkup yeşilini sakladı.
2. Çevresinde döner başına bülbüller gibi kelebekler kılmak için o servi elbise hoş görünen servi gibi yeşil. Başına bülbüller gibi kelebekler doluşur.

106a

3. Rengi, kanlı kirpiğimde kor kırmızısı olur. Kaşı, kızgın damga ile billur(laşıp) kavisli veya dik olur.
4. O güneş, kara ülke rüzgârını istemese, cennet elbisesini niçin yeşil gök gibi yeşil (renkte) kılmıştır?
5. Öğretmen neden billur levhanın eziyetini öğretmez? Öğretme levhasını, billur levha gibi yeşertti.
6. Düzensi ve hileci bir mürit olma. Çünkü her budala hırkasını yeşertse Hızır olmaz.
7. Ey Nevâyî! O nazlı servi, canına yüz gül açtı. Dünya baharı gibi yeşil elbise giydi.

403

Allah yattığı yeri nurlandırısın

1. Sarhoşluktan (dolayı) boyu her yana devrilmiş deme. Zira ahımın yelinden her taraf o o salınan serviye meyletmiştir.
2. Yüzü huzurunda, başını secdeye koyup tatlı sözüne dil uzatan, yüzündeki ayva tüylerini isteyip lal (gibi) dudağına meyletmiştir.
3. Vatana bir evsiz serseri meyletse, (benim de) kasırğa gibi seğırtmeyle mahalleni istemem tuhaf değildir.
4. Ayrılığında o ateşli yüzünü isterim desem, ona dermansıza yönelik zayıflığı artırır.
5. Kılıcın gam ortağı canıma yönelse, şüphesiz hangi yer çok alçak (ise), su o tarafa yönelir.
6. Şayet o peri ansızın bu tarafa yönelecek olursa diye, olmayacak (şeye) ümitle kulübemde daima beklerim.
7. Ey şeyh! Eğer mescitte zikir halkasına girdim fakat ben, meyhane ve çalgıcı tarafına (da) her zaman meyilliyimdir.
8. Yoldan çıkmasına ne kadar isyan edilse de (buna rağmen) ümidi çoktur. Gönlü, zaman zaman da doğru yola yönelir.
9. Gam sürüsü, Nevâyî' nin viran gönlünü mesken tuttu. Niçin ki bu harabeye kervan yöneltti?

D. K

1. Sevgili kızıl, sarı, yeşil (renklerde) kaftan edinmiş. Ahımın alevi de çıkarsa her taraf kızıl, sarı, yeşil olur.
2. Gam çölünü ah rüzgârı ile gül bahçesi hâline getirdim. (Bu nedenle) çölde kızıl, sarı ve yeşil (rüzgâr) eser.
3. Güzelliğin gül bahçesinin anısından (kalıntılar) sırça gibi gönlümdedir. Parlaklığının yansıması kırmızı, sarı, yeşil gibi çeşitlidir.
4. Yanağın ve boğazın ile ayva tüyünün hayalinden, dünya gözlerimin önünde sarı, kırmızı ve yeşil olur.
5. Çimenlikte, altın şarap kadehi ile kırmızı renkli şarap tut. Zira bunlardan güzel kırmızı, sarı ve yeşil mümkün değildir.
6. Yoklukta renksizlik çok zordur fakat hırkada kırmızı, sarı, yeşil dikmek kolaydır.

7. Ey Nevâyî! Altın, zincifre boyası ve pas (rengi boya) isteme. Şiirin renginden divan kırmızı, sarı ve yeşil oldu.

405

106b

1. Yüzüne engel olan Güneş midir, yoksa bulut mudur? Yüzüne (hangi) örtünün engel olduğunu anlayamadım.
2. Yanağının üstünde kâkül mü dağıldı? Yoksa gül yüzüne saf misk mi perdelendi.
3. Okun, parça parça (olmuş) gönülde görünmez. Şüphesiz ki demiri görmeye kebab engel olur.
4. Viran gönülde o güzellik hazinesi vardır. Yüz şükür ki bu haraplık, başka gözlerin onu (görmesine) engel olur.
5. İnilti ile- görülmemiş bir şarkıcının sesiyle- mutluyum. Fakat ne yapayım ki yüzüne kitap engel olur.
6. Eğer benlik perdeni kaldırırsan onu görebilirsin. Yoksa yüz bin perde, onu görmene engel olur.
7. Nevâyî! O gülü görmeyi hayal (dahi) etme. Zira yapraktan yüzüne hesapsız perde çekilmiştir.

406

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Canım ve gönlüm muhakkak ki zamanın insanında sıkıntı çekti. Gönülden gönlüme, candan canıma üzüntü geçmiştir.
2. Bu ikisi muhakkak ki üzüntü belirtisi gösterir. Sözün kısası bundan bana hep üzüntü; ondan ise hep keder olur.
3. Dünyadan usanmış olan, halktan da usanmış olur. Kime zindandan üzüntü (gelirse), zindandakilerden de üzüntü (gelir).
4. Ey arkadaş! Kimse ile aniden tanıdık olmayın. Benim gibi hayrete düşenin dermansızlığı, kimseye üzüntü vermeyecektir.
5. Çölde dost istemem. Zira şeytanlara, bu evsizden ve serserilerden dolayı ani üzüntü olmayacaktır.

6. Ne kadar bağılılık gösterdim, fakat vefasızlıktan (başka) bir şey görmedim. Gönlüme insan türlerinden üzüntü olmasına şaşılır mı?
7. Ey sâkî! Mümkünü varsa kadehime şarap koy. Zira dünya ülkesinden (gelen) üzüntü aklımdan geçti.

107a

8. O çeşit sarhoş olayım ki anlayışım olmasın. Sıkıntı çok (olan) gönlüme her taraftan yüz üzüntü verilse (umurumda olmasın).
9. Nevâyî' nin canı yanıp tutuşmaktan (dolayı) bu sözleri söyler. Fakat canın üzüntüsü yerine sevgiliden üzüntü ulaşırsa (çok) görmez.

407

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. O gül endamlı servi, kaftanını kırmızı yaptığı zaman; dünyayı kan dökmekle kırmızı gül rengine boyadı.
2. Gönül, dudağının arzusuyla kanlansa şaşılır mı? Zira kadeh kızıl şarap ile dolarsa kızıl görünür.
3. Ayrılık gecesinde felek hâlîme ağlamadı. O akşam yüzü şarap kızılığından fazlaca kırmızı oldu.
4. Kanlanmış gönül, o saçın hayalinden (dolayı) renklendi. Saç kıvrımı, zincifre boyası ile kızıl işaret koydu.
5. O güzel, kaftanını bu renk yaptığı için gülü severim. Renkler arasında gönlü huzur veren kırmızıdır.
6. Ey koca felek! Akşam kızılığının renginden güzellik satma. Zira onu günlerin dönüşü (o) kızılığı koymayacaktır.
7. Kırmızı şarabın, Nevâyî'ye gönül mutluluğı olur. Mutsuz çehresi, kanlı su ile kızılaşır.

408

(Allah) ona rahmet (eylesin)

1. Okundan, bedenimin içinden dışarı öyle bir yol oldu ki, her taraf ecel girmesi can çıkması içindir.

2. Feleğin ok yağmurunun gönlüme yapmış olduğu yol, çember etrafından merkeze çıkan yollar gibidir.
3. Okların, bedende yara açtıktan sonra gam sürüsü oluşturup öyle yere gittiler ki; ondan öte yol yoktur.
4. Ayrılıkta göğsüme tırnakları ile cadde oluşturdu. O güzel askerleri bu taraftaki yola salacak dedim.

107b

5. Kırmızı tellerin hayali, göz çevresine gelmek içindir. Gözyaşım, bu kan damlları ile her tarafa yol yaptı.
6. Meyhaneci çırağı ile meyhanenin piri, nerede Mecusi mahallesi oluştururlarsa, o tarafta yiğitler ve ihtiyarlar yol bulur.
7. Nevâyî' nin göğsü parçalandı ise, onun sebebi budur. (O), derdinin içinden dışarı çıkmaya yol bulamadı.

409

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Gül, neden çok perişan oldu da yapraksız kaldı? (Çünkü) gül, (senin) yanağını bağda görüp (ona) hayran oldu.
2. Ayrılığında o yüzü şaraptan gül renkli gördü. Parça parça olan gönül, gül gibi dipten dibe kan oldu.
3. Gül yanaklım, güzellik ülkesine padişah oldu. Gül de tıpkı onun gibi yeşillik ülkesinde sultan oldu.
4. Gül, bağ gezintisi yaptığında dünya göz yarasını gidermek için her tarafından güzelimin çevresine kalkan oldu.
5. O gül harmanı karşımdan gelse, dudağı mutluluğumdur. Çünkü gönlüm, gül meclisinde şarap diler oldu.
6. Ey bülbül! Gece gündüz fazla dua etme. Zira gül, beş gün o gül bahçesinde sana misafir oldu.
7. Nevâyî' nin sevgilisi, gül zamanı yolculuğa çıkar. Gül(ün) her bir (yaprağı), taze kanlı bir ayrılık yarası oldu.

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Gönlümü almak için, Şimşek gibi bir ata binip geldiği zaman; o Şimşek gibi atın, benim gönlümden daha çabuk gelmesi gerekir.
2. Bütün maksat bir (kez) görmek ve nihayetinde ölmektir. Yazık ki kavuşmayı istemek bana bir hayaldir.
3. Başına bir gün (olsun) ulaşamam demiştin. Öyle ki güneşin sözünü ispat etmek istersen gel.

108a

4. Can ve ten gidiŐinden(dolayı) birbirinden ayrı hle geldi. GeliŐinle canı ve teni (tekrar) birbirine kat.
5. Ey hayatım, bir mumun karanlıkları giderdiği gibi, (ahımın) rzgrı da ayrılık kadehini karartıp yok eder.
6. Ey gönül! Dünyada ibadetle canıma ulaŐtım. Gel tövbe et, gnahkrlık etme.
7. Ey peri! Nevy ayrılık derdinden ıldırmıŐtır. Eğer (derdini) işitmek istersen gel beyitlerine (bak).

Allah onu da bağışlasın.

1. ÅŐıklar, çaresiz halk gibidir dünyada yoktur. Ayrılık eziyeti ile evinden barkından uzak düşmüş halktır.
2. Gönlü yıkık topluluğun gönlü, aşk selinin eziyeti ile ayrılık kılıcından (dolayı) yüz parçadır.
3. Dünya ehli, çıldırıp evden ıkrsa Şaşılır mı? (O) halk, sen gibi bir peri yanaklıyı asla görmemiştir.
4. Ayrılık lnde dağ ve vadi arasında halk görürsen anla ki (onlar), o ayın aşkından avare olanlardır.
5. Ey ayrılık! Yaşadığı yerde beni yakıp dumanımı çıkar. O halk da o ay güzelini seyredemesin.
6. Mutluluk azlığından Őikyet ile hüküm deđiŐmez. Daima (Őikyet) etmek tam eğriliktir.

7. Ey Nevâyî! O ay, âşıklara fitne yağdırdığında gökyüzünden ne gelirse (gelsin) halka çâre olacaktır.

412

Allah onun kadrini de artırsın.

1. Gönlümün kuşu, o kara saç tarafına yöneldi. O tarafı gece rengine benzetip karanlık edecektir.
2. Dudağı ayrılığında yanağımı dilerim. Öyle ki, şarap kadehinden sarhoş olan, su tarafına yönelecektir.

108b

3. Âşıklar, aşkıma ortak olmayacaklar deyip, bir kötü huylu ve korkusuz katil olup gönlüme yönelir.
4. Yüzünün yansıması için gönlümü başka şeylerden arındırdım. Gerçi, senin gibi bencilin tarafına da yönelmek olmaz.
5. Akşam, âşıklardan gönül efsanesini konuşup, benim (gibi) gönülsüze sıra geldiğinde uyku tarafına yöneldi.
6. Bu yeşillikte ne vefa olacak ki, her tarafın goncası açılmış ve gülen bülbülün tarafına yönelmiş.
7. O güzel her tarafa isteklidir. Nevâyî kulübesi içinde beklerse eğer bu tarafa da yönelir.

413

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ateşli ve kanlı gönül, ateş renkli bir gül goncasıdır. Efkârlı gönül, bülbülün gagasının parçalamasıyla inler.
2. Her taraf, onun gizli tohumu ile çiçeklenir. Ayrılık kanlı suyunda yüz gönül gizli yaralıdır.
3. Canın mateminde hasta bir deli gibidir. Gönül, göğsümün yarasından yırtık elbise yakası (gibidir).
4. Zülûf telinden her parça yüz parçaya bölünmüştür. Gönül, bunlardan birine çok bağlandı ve birçok perişanlığa uğradı.

5. O yanağa bir kez hayran oldu, halktan her defasında yüz kere kendi haline hayran (olan) gönül gördü.
6. Goncalar, âşıklar gibi dikenler içinde olmaz. O kadar ok yemiş gönül, felekten (dahi) göründü.
7. Ey Nevâyî, heveslenme ölünce yok olmazsın. Gönül, yüz defa da pişmanlık duysa faydasızdır.

414

D. K

1. Ey gönül! Her zaman yokluğa meyletsem garipsenir mi? Ey gönül! Kimsem yoktur, yok olsam bir şey olmaz.
2. Gönül mutluluğu nasıldır, bilemem. Ey gönül! Seni hiçbir zaman sevinçli görmedim.
3. Dünya halkına çok bağlandım, (fazla) eziyet gördüm. Ey gönül! Bari sen bu topluluğa alışmaktan eksik kal.
4. Ey gönül! Dert, sıkıntı ve keder canıma kastetti. Bari senden o kadar zahmet çekmeyeyim.
5. Güzellik sahibinin bağından dünyaya felaket düştü. Ey gönül! Aşkından beni dünyaya rezil ettin.
6. Yazık ki, gözlerimin yaşını yüze doğru akıttın. Ey gönül! (Sanki) bir güzellik sahibi, güle çiy dökmüştür.
7. Her peri, bir divanenin ölümü için zülûf açtı. Ey gönül! Zincirini boynuma geçirdin.
8. Giden sevgili gitti, şimdi bu öğüdümü kabul et: Ey gönül! Âdemoğlundan yana heves etme.
9. Yine birisini sevsen, aşk seni dağıtıp gider. Ey gönül! Nevâyî' nin özrünü kesinlikle kabul etme.

415

Allah toprağına su serpsin.

1. Hüzünlü gönül, aşkın kılıcından yüz yara olur. O ağızlar, gönülde feryat etse garipsenir mi?

109a

2. Ey gönül! Aşkta kederli isen korkma. Gönül, bağda âşıkların her biri ile mutlu oldu.
3. Gönül, yüzünün alevinden yanarak kül oldu. (Herkes) benim ahım ile perişan oldu.
4. Ferhat, okunun demirini balta yapıp, ahının ateşinden kederlenip dağı öyle kazar.
5. Delirsem şaşılır mı, beni benden almıştır. İnsanoğlu, demem (ona) belki bir peri çocuğudur.
6. Ey bülbül! Ne vefa rengi ne de güneş pası vardır. Bu çimenin güllerine gönlü alıştırma.
7. Sevgili hatırına Nevâyî'yi birisi söylemişti. Onu kendi hatırlamak için (dinlemedi).

416

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. Harap gönül, beden parçasından yüzünü gördü. Gönül muhakkak üzüldü ki, ıstırap çekti.
2. O güzellik hazinesi, hasretinden nazlandı. Harap gönül, her zaman yıkıktır.
3. Zülfünün işkencesine (maruz) kaldı ve kendine vurdu. Gönül, bunca gonca gibi büklüm büklüm oldu.
4. Senin aşkının kederi, beladır ya da yüz (pişmanlıktır). Ayrıca, gönül o beladan sakınamaz.
5. O ayın arzusunda (beni) gör ki, ahım kıvılcıma benzer. Ayrıca çabucak gönül parçalar.
6. İnsanların gönlüne (karşı) su gibi saf ol, izzet ve ikramda bulun. Öyle ki köpükten gönül, bir nefes ile (çabucak) söner.
7. Nevâyî, dudağından çok fazla bahsetti. (Bu yüzden) gönül ona, deşilmekle kan içinde kalan kıpkırmızı dudak (gibi) oldu.

D. K

1. Yar gece vardı, gönül ondan hayran olmadı. Yakıcı gönül huzurunda meşale varmış zannettim.
2. Öyledir ki, gül goncasının tabiatında gizli olmak vardır. Gönül de, yanağının süsü içinde gizlenmiştir.
3. Gönül, kendi yarasından su niyetine kan dökmeseydi, istesem de mahallesinde bulamazdım.
4. Gonca ümidi ile dudağından koparmam ayıp değildir. Kişiyi gönlünden can koparmak kolay değildir.
5. Ayrılıkta sevgiliye can teslim etmek (şart) koşuldu. Ey arkadaş! Şimdi ondan ayrılmak gönle mümkün değildir.
6. Ey âşık! Bir öğüt verdim, bana kulak ver. Her tarafa göz atmayınız, her gönlüden tarafa meyletmeyiniz.
7. Ey Nevâyî! Sevgiliden uzak düşmek mümkün değildir. Çünkü bir an (olsun) gönül mahallesinden ayrılık tercih edilmez.

109b

1. O canımdır, can bahşeden dudağıyla halka can verir. Bunun gibi dudak ile anlamlı sözler söyleyen sevgilimdir.
2. Kavuşma akşamı o boy ve yüz çevresine pervane gibi çevrilip yansam şaşılır mı? O, (benim) gece mumumdur.
3. (Bunlar), ağızdan (çıkan) kuruntu sözleri değildir; gönlüdendir. Bu kan döken gonca (gibi) içimde gizli yaramdır.
4. Yüreğim, itlerine yiyecektir. O yolları renklendiren ise kına gibi kanımdır.
5. Ayrılıkta aşkıyı terk et demişsin. Bu halde ölürsem öleyim fakat o ne mümkündür.
6. Ayrılık zindanında bir kanlı esir gördün. Orası benim kederler evimdir, (esir ise) zayıf gönlümdür.
7. Güzeli görse ki, şiirlerimi okuyup tavrı yapar. Ey Nevâyî, anla ki o benim güzel söz söyleyen padişahımdır.

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. Mülkünün on sekiz bininden bir dünya gelmesi hoştur. Bir evli kul sana dünyada Adem ile Havva'dır.
2. Yanağı bu yuvarlak mavi renkli gök kubbeye gösterip hikmetini bütün mahlûkların şahitliğine sunmuştur.
3. Gül, ondan kırmızı olmuş; süsen de yeşil renkli çimen üzerinde (yetiştir). Yelden güçlü terbiye tokadını onlara ulaştırmıştır.
4. Nohut falını görüp yıldızlardan önceki ölçüm kabul etti. Koca felek, boynunu eğri etti.
5. Çimenliğe ateş renkli gülden taze kanlı bir yara koydun. Yaranın üzerine merhem koymak için beyaz gülden pamuk yaptın.
6. Sabaha dostluk kurmak için al damgasını kullandın. Akşam kızılığından zincifre boyası oluşturup mühürden yüzük yaptın.
7. Allah, Güneş Tutulması olayında, Güneş'i Ay ile birlikte (tıpkı) at ile nalın uyumundaki gibi eyler. İki güzellik de aklı korkutup yakar.

110a

- 8.
9. Padişahlar içinde Nevâyi yoktur, (o) huzurunda itindir. Onlar itten fenadır ve bu itin ayağı toprağından kötüdür.

(Allah) onun da günahını bağışlasın.

1. O iki örülmüş amber kokulu güzel saç gibi var mı? Yoksa Muhammed'de yazılan iki mim (harfi) etek mi salmıştır?
2. Ölümsüzlük suyunun çıktığı pınar, Tanrı'ya şükür sebebidir. Biri iyilik derecesinde halka biri de bolluk sahibinedir.
3. O birinden ruha ferahlık veren Hz. İsa'nın diriltten nefesini buldu. Bu (ise) birinden Hz.Musa'nın ejderha (başlı) esasını gördü.
4. Bilgisizlik içinde ölen gönüllere İsa nefesi olup, rüzgâr (gibi) bahçelerden tenler mezarlığına (doğru) eser.

5. Görmesen ata engel ona bu oldu ki. Nebîlik denizinden sen gibi tek inci çıkacaktır.
6. Tuhaf Bu ki Hz. Âdem atalara ata (olarak) geldi. Ayrıca Hz.Muhammed ona acımasız ve korkusuz oğul dedi.
7. Hizmette hepsinden daha üstün oldun. Fakat senden daha üstün olan Allah'tır.
8. Ey Allah'ın Peygamberi! Doğruluktan saptım. Bir iyilik ile hâllerimi doğru kıl.
9. Nağme bahçesinde makam bulacağına şüphe yoktur. Çünkü Nevâyî, övgü şiirini kendi mahallesinde oturttu.

421

Ve ona da

1. Ben serseri sarhoşumdur ve meyhanecinin elinde (ise) Cem'in kadehi (vardır). Kötülükle benden bıktırırım ve (sonra) ondan cömertlik (beklerim).
2. Ey güzel! Kim meyhaneye giderse, onun etrafında daima kırılmış dilenci Cem ve (onun) kırılan çanağı Cem'in kadehi (vardır).

110b

3. Meyhanede yoksulluk, Cemşid olmaktan daha iyidir. Kendini daha iyi yapmak ki başkasına sitem etmekten (iyidir).
4. Kaygı eğer cana kastederse, şarap kadehi (o kaygıyı) yok eder. Keder, ne kadar öldürücü (olursa) olsun eğer gam yok edici varsa (yeterlidir).
5. Ey meyhaneci! Alçaklardan insanlık isteme. Canda ümitsizlik parası, yüzüzlerdeki paradan daha tatlıdır.
6. Şeyh gafletinden pek fazla sözünü ederdin. Zerdüş daha güzeldir ki meyhanede bilgililik ile put gibi güzel kadın denilecektir.
7. Can üzerine bir adım koy, bizi amaca (ulaştır) dedim. Yol uzun deyip ilk adım (olarak) keder esas alındı.
8. Ey dindar kişi! Yoksulluktan şikâyet edersen meyhanede yok olur.Ki, bu yokluk yolunda kimseye beden (yük) olmaz.
9. Bu sevgili istermiş, (sen) aşk ve mecnun kişilere katıl. Ey Nevâyî! Şükür ki ben hem âşığım hem de mecnunum.

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Zamaneden (dolayı) ara sıra kan ağlasam şaşılır mı? Ki onlardan keder üzerine keder, üzüntü üzerine üzüntü (gelir).
2. Onların iyiliğinden de eziyetinden de söz etmek olmaz. Çünkü o çoktan daha fazla kötüden kötüdür.
3. Felek, güya zamanın insanından sıkıntı yükü çeker. (Bu nedenle) bütün bedeninde yıldızlardan boynu eğri ok sürüsü olmuştur.
4. Yaratılış levhasında eziyet sözü yoktur. Gönül sayfalarında da üzüntü süsü yoktur.
5. Diğer fertlerin işi olsa, o yalnızlar ile olur. Güzellik, bütün halk içinde ve bu kadar yüz (arasında) ona azdır.
6. Kişi, eziyet çekse bütün hepsinden çeker. (Buna rağmen) kişiye o da keder etmez, vefa gösterir.
7. Gözü katil, kaşı felaket, agzından çıkan söz ise büyü (gibidir) Fakat dünyada bunun gibi güzel yoktur, (onu) isterim.

111a

8. Yokluk dünyasının insanında baştan başa sonsuzluk bulamazsın. Bedenini birlik şarabı ile yok edilmedikçe (bu mümkün değildir).
9. Ey Nevâyî! Kimseyi, Allah'tan başka şeylerden koparmak için benim adımlarımı Allah'ın menziline adım adım ulaştır.

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Gönül, gam ordusu gönlüme ulaştığında kederlendi. Çünkü mülk sahibi padişaha eziyet ulaşırsa hasta olur.
2. Sevgili, evinden çıkmazsa dünya gözüme karanlıktır. Çünkü dünyadan eziyet olmazsa, Güneş de çıkıp yükselmez.
3. (O) ne sıcaktır ki ondan âlem tutuşmuştur. Öyle ki güneşi görünce meydana çıksa dünyayı yakar.

4. Bu nasıl bir terdir, nazik vücudun (onun) içinde suya batmıştır. Gül yaprağı gibi, gül suyu içinde baştan ayağa (tere) batmıştır.
5. Serviye bağ içindeki her yerden görünmek hoştur. Gül yanaklı servi huzurunda gölge gibi uzanır.
6. Cem'in kadehi, ağzına kadar hayat suyuyla da dolu olsa; sensiz içmek ölüm kadehi içinde zehir içmeye benzer.
7. Ey Nevâyî! Şarap, üzüntüyü gidermenin sadakasıdır. O güven içinde ise eğer, sıkıntı olmaz.

424

Ve ona da

1. Sevgilim, zaman zaman dudağına ateş renkli kadeh alır. Canım, bunun gibi ateşler içinde yanıp kavrulmasın da ne yapsın?
2. Acımasız felek, iki pamuğu günlerce ve aylarca kulağa tıkamış değildir. Muhakkak ki ayrılıkta feryadım onu rahatsız etmiştir.
3. Vücudumdaki yaralarını gömlek ile gizledim. Gizli yaram, gömlekte kanayarak kendini ilan etti.
4. Kanlı yaş, şüphesiz gözümde bağlanmıştır. Onu açmak için imkân yoktur, çünkü kanım onu tutmuştur o da sonunda kanımı dökmüştür.

111b

5. Yıkılmış gönlümde bunun gibi oklarını yağdırdın. Bunun gibi yağmurdan (zaten) yıkık (olan harabe gönlüm) yerle bir olsa şaşılır mı?
6. Gül, serviden utanmaktan hareket etmiş (gitmiş). Meğer bağ içinde gül yüzlü salınan servimden dolayı girmiş.
7. Bazen huzurunda istenerek kabul edilmişim, bazen de (huzurundan) kovulmuşum. Hayallerin sultanı, acaba hangi akşam misafirim olacak?
8. Varlık ülkesinde başıboş gezer oldum. Ümidim o ki yokluk çölünün tozundan çıplak bedenim kaplanır.
9. Nevâyî'ye aşkı terk et demeyin, (aşkı terk etmek hiç) mümkün olur mu? Ben âşığım, deliyim; bunun gibi bir iş ne mümkün?

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. Sabah vakti yüzünü gördüm, hazin gönlüm akşama kadar yandı. Kavuşma sabahında bu oldu ise, ayrılık akşamında (kim bilir) ne olur?
2. Güneş, kulübeme indiğinde ben yüz kat daha fazla mutlu olurum. (O), kara akşamımı aydınlatan gece mumumdur.
3. Ayrılık kederini nasıl gizleyeyim? Ağızdan (çıkan) alevli ahım ile bakışlardan (görülen) gözyaşından yoksun kanım her zaman kederi ilan eder.
4. Kavuşma kuşunun kulübeme konmak istemesi şaşılacak şeydir. Kartalı (dahi) uçuracak ulu feryadım(ın duyulması) yakındır.
5. Ey güzelliğin ilkbaharı! Uzun boyunun hayali gözdedir. Allah, onu kirpiğimin selinden esirgesin.
6. Yakıcı gönülden okunu hiçbir zaman çekme dedim. Eğer okum kalırsa, o ateşte her zaman su olur dedi.
7. Gök, yıkık evime sürekli felaket taşı yağdırmış gibidir. Yıkıntı evim, her zaman başıma alçaklık tozu savurur.
8. Ey meyhane piri! Kadehi döndürmek mümkündür. Dünya eziyetini çekmeye şimdi imkânım yoktur.
9. Yokluk kadehi içinde ecel zehri ezilmiştir deme. Nevâyî, can vermektedir; (onun) çaresi o kadehi içmektir.

112a

1. Bahar ve bağ gezintisinden mutluluğum ne servidir ne de güldür. Şayet gül endamlı serviye rastlayacak olursam bu benim mutluluğumdur.
2. Bedenim yaralardan değil okların fazlalığından tuzak oldu. Can kuşu, yolunu şaşırırsa her taraf tuzağa çıkar.
3. Güzelliğin aynası her zaman halkla karşı karşıya gelir. Aynanın yansıması gibi bir huzurumun olmamasına ne şüphe?
4. Ey güzel! Mecnûn ki başına konan kuşa alışkındı. (Ben ise) başıma yağdırdığın delilik taşına alışkın değilim.

5. Ayrılık dermansızlığından, bana nefes almak belli değildir. Hz. İsa'nın nefesine yetişmek ise kesinlikle mümkün değildir.
6. Ayrılık gecesi öldürücülüğü yeterlidir, sabah vakti gelmez. Kara akşamım, nefes almak için sabaha ulaştırmaz.
7. Ey meyhaneci! Öyle susamışım ki, içki bardağı sunacak olursan feleğin hokkasını böl; (bu şekilde) iki tane kadehim olsun.
8. Bu nasipsizlikten gelen, kabul edersen vardır. Birine canımın cevheri birine de İslâm'ın değeri (denir).
9. Nevâyî, (ona) dünya ve ahiret isteğini haram ettim. Kâbe çevresinde neden ihrama girdi ki?

427

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. Ey güzel! Ayımın yüzünü suda görmek zor idi. Ona, özellikle ahımın rüzgârı hareket verecektir.
2. O güneşin mahallesine yalnızken nasıl yöneleyim? O tarafa vardığı zaman yol arkadaşım olmak istemezsin.
3. Gönlüm, yüz şükür ki onun gönlünü istedi. Her ne isteğim vardıysa o ortaya çıktı.
4. Her şeyi gösterip gönlümün esir olduğunu saklasam, gözyaşımın uzaması ve ansızın inlemem (her şeyi) açıklar.
5. Eğer itlerin içki arkadaşı olursam ayıplamayın. Onların zorlaması, benim de zincirden tiksinnem yoktur.

112b

6. Allah için gönlümde nice yara (olmasını) isterim. Ben dilenciyim, Allah için elime üç beş dirhem bir şeyler tutuşturun.
7. Toplulukların tozu o taraftan bu taraftan (gelir). Meğer yolunda ben öldüğüm için (güzeller) padişahım izlemeye gelmiş.
8. Yokluk yolu tarikatında bilgili pirlirim olsa, pirlerin sözünden (daha) bilgili olmamda gariplik yoktur.
9. Ey Nevâyî! Bedenim, her mahallede ahımın dolaşmasını diler. O gül harmanının her tarafında saman çöpü (gibi bedenimi) uçmasını diler.

Allah toprağına da güzelliğe katsın.

1. Göz (ile) eziyet etmedin, güzelliğe aldandım. Huzurumda szgn szgn bakmadın, ben ise sana hasretle bakamadım.
2. Ferhat ile Mecnun, kabri başında vasiyet etti. Ben de çılgınlık çölünde o taşları göğsüme vurdum.
3. O ayın ayrılığında, kanlı yaralar akşam kızılılığında yıldız oldu. Geçen gece, ah okunu feleğe ulaştırdım.
4. Ayrılığında yaralardan yakıp tutuşturdum, (onun) dumanı (ise) yıldızları karartmıştır. Ayrılığın akşamı ondan karanlıktır.
5. Dudağın, yine gönül çekip can telini bedene saldı. Gözün işkencesinden canım ağzıma geldi.
6. O oku atan, ılgınlığımın alevini daha da artırdı. Ayrılık taşkınlığında göğsüme ne çok ok paralattım.
7. Toprak benim, ayrılık işkencesinden yüz şükür duydu. Ayrılıktan yanan canımı sevgilime teslim ettim.
8. Zamanında zlmek fayda vermedi, kadere razı ol. Yıldızları ve feleği ne kadar suçladım.
9. İbadet ehli, her zaman sarhoşluğumdan ve baş ağrısından sitem eder. Meyhaneden çıkıp başıma bunca bela getirdim.
10. Meyhanenin piri, güzeli ya da meyhaneci çırağı kuşağımı başkasına bıraksın. Çünkü mescit çaredir, (ben) yokluk yoluna yöneldim.

113a

11. Nevâyi gibi aydınlığı o zaman buldum. Benliği yokluk ateşiyle tutuşturup, kln de göğe savurdum.

Allah ayıplarını da rtsn.

1. Eziyet besleyen bedenim çılgınlıktan öyle toprak oldu. Taze bir fidan gibi olan bedenime taş vursalar kederim (dışına) ıkar.

2. Ayrılığında ah ve gözyaşımından ölsem de tufan çıkarsam da nazlı servinin geldiğini gördüğünüz zaman (oraya) koymayın.
3. Yolunda muhakkak ki çerçöp (gibi) saçılarak yüz koydum. Bil ki samanlar, kehribar taşı gibi sarı renkli çehremi çekti.
4. Bahar bulutundan birbiri ardınca şimşek düşmesinin sebebi nedir? Derdimin alevi bulutun üzerine bir kıvılcım mı salmıştır?
5. Kasırga gibiyim, istek çölünde ulaşılmayan vadi yoktur. Ne gam ki dünyanın etrafını dolaşan ayım, serserilikte tesadüf eder.
6. Vefa bahçesini gözyaşım ile sulayıp ömrü tazeledim. Verdiğim ciğer parçası, servimin gam oku(na hedef) olur.
7. Ey Nevâyî! O peri, benden üzülme hakkını alır. Neden ki mahallesinde çılgınlığımın sınırını aşardım.

430

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O katil okundan bedenim pencere pencere oldu. Zamanın yıldızları bu tenimin penceresidir.
2. Evim barkım ahımın dumanından kararmazken, zülfünün hayali, rüzgârımı karartmıştır.
3. O güzel, kuru bedenime taş vurmuş da yaraların kanından her taraf olmuş deri gömlek gibi olmuştur.
4. Can verme hünerini öğrenerek kavuşmayı bul deme. Senkavuşma fikrini, benim kendi hünerim hâline getir.
5. Kötü hâlime ağlayıp duran halka dost deme. Düşmanım ölüm hâline ulaşmış, dostlar ölmüştür.

113b

6. Ey meyhaneci çırağı! Bedenimi meyhane eşiğinde defneyleypsen, mezarım şarap tortusundan arada bir onarım bulacaktır.
7. Ey Nevâyî! Canımın ve gönlümün avını çölde sür. Zira katil avcım, bu gün ava niyetlenmiştir.

1. Felekten gelene her zaman yanmam olmaz. Bazen de gömleği parçalamak gerekir.
2. Gömlek, ayrılık oku ve gam kılıcından kolay olur. Yüreğim, dikmeye ve parçalamaya tutkundur.
3. Gözden her zaman sıkıntı veren bir yaş gelir. Toprağa meyleder, yazık ki bu sıkıntı (beni) öldürecektir.
4. Korkak olsam belâ çekene yazıktır. Şüphesiz gözden pek çok damarım yürek parçasında vardır.

114a

5. Feleğin sabah kılıcı öldürek için kılıç çekse garip olmaz. Çünkü o düşmanlar arasında hikâyem vardır.
6. Eğlence ve rahatlık için kuşlarını avlayamam. (Onların), gözyaşından tane, can telinden ise ilmeğim vardır.
7. Ey Nevâyî! Bu, fanus gibi dünyanın çevresinde döner. Gönlüne, mum gibi yanmamı fayda etti.

Allah onun kadrini de artırsın.

1. Kavuşmak isteyip ok gibi hız(lı hareket) ettiğinden yüzüm, ayrılık oku temrenlerinden çapalıdır; neyleyeyim?
2. Ateş renkli dudağın kederinden yanıp kan ağlasam, bazen kandan bazen ateşten yüzüm kırmızı renkte olur.
3. Ben (gibi) hastaya gözünden ve kirpiğinden ayrı (iken) uyku yoktur. Pamuk gibi döşeğim diken ile doludur.
4. Ey nazlı fidan! Ahımdan sakın. Zira şiddetli rüzgârım bu gün pek çok ağacı yıkıp geçti.
5. O güneşin yansımasını şarabın içinde gördüğümünden beri perişanım. Perişanlıkta yıldızlarım suya düşse şaşılır mı?
6. Ayrılık gecesi çok karanlıktır, ben yoldan çıktım. Ey şans yıldızı şamsım ol ve bana rehberlik yap.

7. Ey Nevâyî! Şiirim halkı ağlatırsa şaşılır mı? Defterim, ayrılık ateşinin isinden yazılmıştır.

433

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Ayrılığın dermansızlığında yüzüm, kanlı yaş içine batmıştır. Döşğim, gül yanağım gibi kızıl atlas gibi olmuştur.
2. Sevgili, gözyaşım ile yüzünü temizledi, sevinsem şaşılır mı? Güneşin doğuşu, mutluluk yıldızımın doğuşudur.
3. Ateşten dudağı, bedenime ateş saldı keder bıraktı. Kıvılcımım gül yaprağı, ateş korum ise lal olmuştur.

114b

4. Ahım, mahallesinden tarafa ulaştırırsa deyip mutlu olurum. Eziyet çeken bedenim, (senin) yolunda toz oldu.
5. Ayrılığı öyle alışkanlık hâline getirdim ki, birisi sevgilisi ile kavuşmuştur dese inanmam.
6. İtlerin, kırılan çanağı içindeki şarap tortusunu içen oldum. O şarap kadehim o badeden asla boş olmasın.
7. Ey Nevâyî! Ayrılık okundan kanat çıkarmak ne fayda (verir) ? Peri yüzlüme ulaşmaya bu kanadım yaramaz.

434

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. O katil ulaşınca iki parmağım boğazımda olur. Kılıcı karşılığını görüp sür diye yalvarmam.
2. Kavuşma kadehinin keyfiyeti çok fazla değilse, sen gelince benim benliğimden kaçıp (ona) varmam nedir?
3. Ayrılık tırnağı ile gönlümü yaraladın. Bu çeşit incelemem, o başkan olmasın diyedir.
4. Ey sâkî! Teklif ile iç deme, doldur. Kadehin tortusunu ulaştır da süzerek içeyim.

5. Ey Nevâyî! Gönülden intikam çekeyim derim. Yoksa yüz kederi her zaman ona göstermem nedir?

435

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Sevgili ayrılık kılıcı vurduğu halde ben ayrılığa yönelmedim. Gönümünü alıp kovdu, ben gönümle ayrılmadım.
2. Zulüm ile perişan olunan zamanda öldür diyerek, o katilin huzurunda sızlanmadım.
3. Gönümünü aldığı zaman, sevgi ümidi ile inledi. Gönül alanların (bu) inlemesinin sevgisizlik olduğunu bilemedim.
4. Ey dost! Âşık olmayın derim, öğüdümü kabul et. Ben başkasının öğüdünü dikkate almadım da neler gördüm.

115a

5. Dünya üzerine zaman zaman ayrılık ateşi saldı. Dünyada o aleve yanmadığım bir zaman geçmedi.
6. Gece gündüz ayrılıktan eziyetin varsa sarhoş ol. Bana bu ince söz göründü, (fakat ben) yine de ayılmadım.
7. Ayrılık acısından Nevâyî gibi yokluk çölünde gezdim. Onun gibi isteyerek kendime rastlamadım.

436

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Eğer dağlarda olsam, bu delilikten değildir. Kaldı ki (benim) yerim yurdum gözyaşı denizinin dibindedir.
2. Yüz güzelliğinin aynasını ayva tüyün kararttı. O vakit, (benim) tozum (da) güneş aynasını karartsa ayıp değildir.
3. İtlerin yaralarımından (akan) kanları yaladı. Gariptir ki bu, yaralı bedenim için merhem idi.
4. Güzel, gözyaşı kanı ile nakış yaparken ulaştı. Güzelim, viran (olmuş) yerimi cennet eyledi.

5. O boy ve yüzden mahvoldum. Toprağımın üzerine servi dikilip ve güller ekilse (onlar) mezarımın mumu olur.
6. Sâkî, can bahşeden dudağına kadeh alıp ağzıma koy. Çektiğim eziyet ve içki sarhoşluğum gibi canımı mahveder.
7. Ey Nevâyî! Taşını su etse faydasızdır. Güzel gönlüne inleyen feryadım etki etmez.

437

Ve ona da

1. İtin bağrımı ve yüreğimi parçalamaya vardı. Kemiğimin beyazlaşması, onun bedduasındadır.
2. Ayrılık ateşi, yüreğimi su edip akıttı. Ayrılık kederi çektiğim için şimdi yüreğim yoktur.
3. Huzurunda etek etek elmas saçsam garip olur mu? Zaman zaman (onun) göz hazinesinden (benim) eteğim dolar.

115b

4. Ayrılıkta şarabım şarap değil, kederli gözyaşındır. Dudağının hayali ile kandım, çünkü (o) mezemdir.
5. Diken izi midir yoksa gül gibi leke midir? Gözbebeğim ulaşınca onda takılıp kaldı.
6. Felek eziyetine şaraptan başka çare yoktur. Bu ise akıl işi değildir, tahammül edemem.
7. Kavuşmayı isteyerek sabah sana avuç açtım. Ey Nevâyî, acaba erken (dua ettiğim için) dileğim kabul olmuş mudur?

438

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ayrılığın ateşinden bedenim onun gibi kızarır. Ayrıca yanıp tutuşan yaram, onun canını da sakinleştirir.
2. Kederinden ölümlere öylesine benzemişim ki, mezar yerim ve kefenim talihsizlik tozudur.

3. Gözyaşı denizine su kızı gibi öylesine alışmışım ki, denizler (benim) anayurdum olmuştur.
4. Melekliği dileyerek atın olsam, zülfün kemendinden ipim olmuştur.
5. O gamze, yüreğime yüz ok dikti ise, yüz açması ile gül yüreğimde yüz diken (daha) olur.
6. Meyhanede iyi sarhoş olup zırlı zırlı ağlardım. Güzelin kederinden gömleğim parça parça olmuştur.
7. Ey Nevâyî! O verimlilik ile git tekke içinde bulun. Orada oklu dikenim daha iyi olur.

439

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Ayrılık kılıcının öldürmesinden o kadar dert ve elem çektim ki, ecel dahi gelse ölmemeyi öğrendim.
2. Yerim, cehennemde dahi görülmeyecek derecede yakıcı olsa (sorun olmaz). (Çünkü) ben ayrılık alevinde bu kadar yanıp kavruldu.

116a

3. Ölüm çölünde, hiç kasırga gibi her tarafa dönen gönül bulundu mu?
4. Hayat karanlığı, üzüntü talep eden dilekçe okuduğu için üzüldü. (Ben ise) karanlık gibi az çok kendime dolandım.
5. Ah dumanı ile başımdan ayağıma (kadar) kararmadım. Ayrılık çölünün rüzgârından (dolayı) bu kadar yandım.
6. Şarap küpü gibi meyhaneye yerleş deme. Ben, o şarkı sesinin durumundan dolayı sarsılırım.
7. Ey Nevâyî! Yazık ki ömür gaflet içinde geçti. (Ben ise) ölüm uykusuna yöneldiğinde (ise) uyandım.

440

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ayrılığında, başka bir itin ağzında parçamı görünce, bunun gibi birbirinden ayrılırım.

2. Ömrümün karanlığı, ecel telini koparsa gam değildir. Benim bağım, saç teline sağlamlık verir.
3. Ey öğüt veren kişi! (Ben) âşığım, divaneyim ve harap bir sarhoşum. Başkasına bu öğüdümü deyince acaba sana ne ad koyarlar?
4. Boyun, onu ihtiyacı olan cana yaklaştırır. Bu muhtaçlığım karşısında ümitsiz olmasın.
5. Göze, “Niçin bakışla yaşını saldın?” desem, “ Çocukluğumdan fitneciyimdir.” der.
6. Ey sâkî! Ateş gibi kadehin ile kulübemi aydınlat. Çünkü (ben), içki sarhoşlupunda o ateşin hasretiyle yanıp kavruldum.
7. Benlik ile yokluk çölüne sefer eyleyemezsin. Ey Nevâyî! Niçin sıkıntım bu kadar ağırdır?

441

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Dudak içeceğini ne kadar emdiysem de usanmadım. (Onun gibi) hayat veren tatlı bir suyu içmekle kanmadım.

116b

2. Aşırı sofu, dünyada hırkayı rehin etmişsin dedi. (Ben ise) orada dahi puta secde etmedim.
3. Meyhane piri şarap vererek meyhaneci çırağının canını istedi. (Ben ise) her ne dedilerse yapmaktan kaçınmadım.
4. Bu gece, meyhane müdavimlerine kervan ve kafil başı idim. Lakin (böyle bir) hükümdarlığı kendime inandıramadım.
5. Akıl, meyhane ve meyhaneci çırağından yasakladı. Muhakkak (bana) cennet bahçeni ve hurileri çok methetti; yoksa beğenmezdim.
6. Ey gönül! Feleğin eziyetinden şükür ki perişan olmadım, kadehine dahi güvenmedim.
7. Ey Nevâyî! Bu gece, o ay tarafına niyetlendi. Ay gibi güzeller alevli yanaklarını açtılar da yanmadım.

Allah günahlarımı da başışlasın.

1. Güzeller arasından geçip her birine göz attım. Gözüm, senin yüz güzelliğine ulaşınca bakıp kaldım.
2. Yüzüne göz atmak kılıç salmaktır. Başımı dahi bundan önce ayağına saldım.
3. Bu nasıl ateştir ki etmez derken eriyip aktı. Göğsüme vurmak için yerden ne taşlar aldım.
4. Sarı yanak ve kuru bedenime ayrılık yeli ulaştığında, saman savuranı gibi harekete geçtim.
5. Yine kadeh istediğinde başımdan atıyorumdur. Çünkü için ayak ile koşturduğu yoruldum.
6. Topluluğun başkumandanı, benliğimin yükünden kurtarsa ne olur. (Ben), bu yolda çok fazla eziyet gördüm.
7. Ey Nevâyî! Bedeninde bunca yara nedir deme. Ayrılık topluluğu vuruşmasında böyle doğrandım.

117a

1. Yüz güzelliğinin cennetine benim çemenimin gelmesi ne hoştur. Yüzün ve ayva tüylerin, bu cennette yeşillik ve yasemindir.
2. Şüphesiz ki ayva tüyünün vefasından öldüm. Kıyamet günü, kefenim baştan başa ayva tüyün ile süslensin.
3. Bir tür karınca gibi kendini mahallede süründürür. Vücudum, zayıflıktan karınca sürüsü gibi sürünür oldu.
4. Gamın niçin gönül köşesini kendine yurt edinmiştir? Gamında benim yurdum, bir virane köşesidir.
5. O zülûf kıvrımından itin olmam da ne olurum? Yerde sürünüp duran (itin) boynundaki ip, (kıvrımındır).
6. Kadehe sadaka olup şarap alevinden yansam tuhaf olmaz. (Benim) bu hünerim, pervaneye (benzer).
7. Ey Nevâyî! Bana kavuşmak zor olacak. Uzaktan seyretmek şüphesiz kolaydır.

Allah onu da bağışlasın.

1. Ağzını belirsiz nokta gibi (tarif) edersem, yok deme. Zira akıl önünde dahi anlaşılabilmiş değildir.
2. Yanağındaki ayva tüyü müdür, yoksa kudret kalem mi gün sayfasına gece vakti yazı yazmıştır?
3. Gözün eziyeti, canıma zulüm değildir. Ben zulüm görmüş (olarak) yine de durmasını dileyeceğim, (asıl) zulüm budur.
4. O yüz, şüphesiz ki karanlık evimi aydınlatır. Gölgesi yok olan, Güneş'te var olur.
5. Akıllı insan seni bilmez, (seni) ben bilirim. Peri nazı, çılgına malum olur.
6. Ey şeyh! Bana şarap nedeni ver. Çünkü ilacın var ki bu bütün milletler önünde beğenilmemiştir, cimrilik olur.
7. Nevâyî, dudak şarabının anısından sarhoş olur. Bu zamanda, günah işlemeye meyilli olduğu halde fırsat bulamayan yoktur.

117b

1. Ayrılığında, dermansız bedenim yanıp tutuşur. Bedenim dermansız, canım hastadır.
2. Eğer beni öldürecekse kılıç ile öldür. (Bu vasıtayla) kanım mahallene bulaşsın.
3. Ayrılığın ateşinden bir ateş aleviyim. O alevin yakıcı ateşi ise feryadımdır.
4. Beni eşiğinden kovma, çünkü itinim. (Senin) mahallenin (benim) yurdum olmasına şaşılır mı?
5. Göğsümü yarıp seni canıma çekeyim, (sen de) merhamet edip gizli yarımı gör.
6. Emniyetli yerim meyhane olmasaydı dünyanın eziyeti aman vermezdi.
7. Nevâyî, yanım yere ulaşsın dersen onun mezarımı onun mahallesinde yap.

(Allah) ona rahmet (eylesin)

1. Bir gün gelecektir ki (o gün) cilveli sevgilim gelecektir. (Gelişi) çok iyi olacaktır, birlikte oturup kalktığım kişi hâline gelecektir.
2. İtin pençesine sürtülen yüreğimi, mutluluk fermanı açıklamıştır.
3. O güzel, yanlış topluluğa ad koyar. (Ben), gönül hazinesinde kıymetli bir inciğim.
4. O göz madem öldürmek için pusu kurmazsa neden köşelerden ok çeker?
5. O ateşten dudağa şarap değdirme. Çünkü (benim) tasalı canım, o ateşten yanar.
6. Ey meyhaneci çırağı! Meclisteki tarikat reisinin kadehini getir. Dinimin karşılık gelen değerini alsın.
7. Nevâyî, ne fayda ki hüznü canımın çektiği feryatlar sevgiliye ulaşmaz.

447

118a

1. Çektiğim ahımın dumanı, şüphesiz ki öldürücüdür. Bir ayrılık gecesinde onun çekilen karanlığı vardır.
2. Dudağı ile beninin övgüsünü yazayım desem uygundur. Yaramın karasından mürekkebi, can sayfasından da yaprağı (olur).
3. Onu eğer bir gün unutursam, Allah'tan ölmeyi dilerim. Eğer ki öldürürse korkusuzluğum her zaman (için) hatırlanır.
4. Gönüm tutulmuştur, fakat yüzünü açarsan (o da) açılır. O çılgının gönül sıkıntısının ferhalığı, senin elindedir.
5. Ayrılığında, gözyaşı selim hayat ağacını yıktı. Ahımın sert rüzgârı, uğursuzluk verdiği için (ona) yardım etti.
6. Ey aşk! Ayrılıkta eziyetler ederek beni öldür. Dünyada ibret için bir tellal getir (hâlimi duyursun).
7. Devletin şâhidi hürmet etse, kibirlenmek gerekmez. Fakat onun hem selamında hem de hayırlı olsununda bir eğrilik olur.
8. Ey zahit! Beni, yalandan yapılan ibadetlerin tarafına niyetlendirdin. Rahatlığı varsa da fesatlığı da meydandadır.
9. Nevâyî, içmek için hırkana şarap kadehi koydun. Ey meyhaneci ve meyhaneci çırağı! Ömürler boyu onun amacı bu idi.

Allah toprağına su serpsin.

1. Canımı eziyet etme geleneğıne adadım. Bu husus, hem canıma eziyet etme töreni, öldürme merasimi olur hem ben kâtilin olurum. Bana daha fazla keder oku ile kin hançeri vurma.
2. Dudağının arzusunda bir deli, Mısır ülkesine bağlanmıştır. Saçın karanlığında misk kokulu Çin ülkesinin deri örtüsüdür.
3. Yüzünü överek geçen gecelerde, gözyaşı incileri dökerdim. Dağıın arkasına ay girdi, (beni) ise kara toprağına verdin.
4. Dudağıın aklımı alıp yüzüme kanlı yaş dökse garip değildir. Halk hem yüz renginden hem de kırmızı şaraptan neşelenip sarhoş olur.
5. Çünkü sen sarhoş çıktın, gömleğıe kadar gösterişlilik ettin. Gönül! Deli divâne olup ayaklar altında kalarak dönme.

118b

6. Kılıcın, gönül derdini kötüleştirdi, ah etsem şaşılır mı? Ateşe de su vurunca duman artar, alev sakinlik bulur.
7. Yüz güzelliğinin sonsuzluğu, aşkım gibidir. Derecesini söylemek mümkün değildir, ancak tahmin edilebilir.
8. Gül yanak ve yaban gülü yaprağı ne kadar fazlaysa o tarafa yönel. Hem gül, hem de yaban gülü bu gül bahçesinde vefasız gördü.
9. Ey şeyh! Sarhoş Nevâyî, puta secde etse şaşılır mı? Çünkü o meyhaneye girdi, hem akli başından gitti, hem de dini gitti.

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Ey peri! Merhamet göster, çaresiz gönlüm feryat eder. Aşk ve sevda çölünde Mecnûn serseri olur.
2. Bedendeki oklar ve gözyaşıım evini aydınlatmaz. Ahımın dumanından ise yıldızlar ve gezegenler kararmıştır.
3. Ey arkadaş! Yarası çok olan bağırımı dikmek mümkün değildir. Yüz parça olmuştur ve her parça da yaralanmıştır.

4. Ben ve yanağına kavuşma arzusu, yazık! (Benim) onu uzaktan seyretmeye (dahi) kuvvetim yoktur.
5. Ahımın ateşi, bela dağına öyle sulamıştır ki alıp göğsüme vurulduğu zaman sertlik olmaz.
6. Feleğin hile ve fitnelerinden asla gafil olma. Çünkü bu tanık hem fitnedir, hem de hilecidir.
7. Delilik çölünde Nevâyî gibi çıldırdım. Bir peri yanaklı (güzel) asla (beni) anmadı.

450

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Yine hüznü aşktan inlerim. Aşk yağmasına akıl ve din (için) giderim.
2. Üzüntü ve hasta yarası beden derdinden, inleme ve keder ise gönül ayrılığından (olur).

119a

3. Yüzünden çimende su varıp kendinden kızarmış utanmaktan ateş renginde güldür.
4. Başım, gamının taşından yara oldu. Alın, yolunun toprağından yapılmıştır.
5. Gözün, Çin geyiği üzerindeki bendir. Onun misk kokusundan Çin miski yapılmıştır.
6. O puta secde edip ortak koşan, yok yok demem ortak koşan ki kesin bilgiye sahip olandır.
7. Nevâyî, dünyadan yara alsa ne olacaktır ki? Kuş olup zindandan puslu kurar.

451

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ayrılıkta kendini şarap ile dile düşürürüm. Ağlamaya şarap içmeyi bahane ederim.
2. O şarap dudaklının ayrılığından, hep kırmızı renkli şarap içtim. Gözden kırmızı renkli gözyaşı gibi akarım.

3. Şarap kadehini içince kendimden geçip inlerim. Eğer (şarap) bulamazsam o zaman çılgınlar gibi feryat ederim.
4. Ey arkadaş! Şarap kayığı olmasa bil ki ben ölürüm. (Çünkü) keder denizinden onun ile kıyıya giderim.
5. Sâkî bana kadeh doldurup ulaştırırsın diyerek taşıdığı zamanki sınır ile onun izi(ni) belirtirim.
6. Ey sâkî! Şarap tutman beni hayrette bırakır. Ne kadar çok dünya endişesine düşerim.
7. Ey Nevâyî ne kadar gönül çekici nağme düzersen düz faydasızdır; sevgilinin gönlü bu tarafa (meyletmez).

452

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın.

1. Mendilin elimde gözyaşımı akıtırım. (Mendili) göze sürmeye yaş akmasını bahane ederim.

119b

2. Çünkü o gözüme ulaşırsa ağlamayı yatıştırır. (Mendili) gözen alınca yeniden gözyaşı akıtırım.
3. Yine ulaştığında gözyaşım durursa onu alırım. Yine çaresi (olduğu için) bu şekilde devam ederim (ve mendili göze sürerim).
4. Her teline gözdeki kirpiklerini dileyerek zayıf halim ve göz teli ile dile düşerim.
5. Her teline ipini dolaştırıp canıma belki ebedi hayatı kazandırırım.
6. Ey meyhanenin piri! Bir kadeh koysan da meyhaneci çırağı tutsa. Bu kadehi, din karşılığı meclisteki tarikat şeyhlerinin sermayesi eylerim.
7. Ey Nevâyî! Yokluk dünyasında şarhoş olmuşum. Akıl ve din karşılığından vazgeçip nağme düzmekteyim.

453

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Sofuluk hırkasını yakmayı gönlümün alışkanlığı haline getirdim. Allah'ın adını zikrederek (tespih) ipliğini kopardım, karanlığı (ona) tel eyledim.
2. Çünkü ateş tutuştu. Bir avuç tespih tanesini üstüne saçarak o ateşe kıvılcım eyledim.
3. Zaman zaman defter, seccade ve ayakkabımı atarak o alevin olduğu tarafa gittim.
4. İbadet ve takva(dan dolayı) benlik belirtisi kalmadı. Yokluk dünyasını gezip resimledim.
5. Bir kadeh içmeden meyhaneci çırağı (onun gibi) görüldü. (ben ise onun) huzurunda secde etmeyi tercih ettim.
6. Dünyada bu kadar talihi sebep gösterip, yokluk arzusundan benim gibi hasta ortaya çıkardım.
7. Ey Nevâyî! Bende bir (tek) canımın değeri kalmıştı. Onu da şükür ki hem şaraba hem de çalgıcıya dağıttım.

454

120a

1. Gönlümde ateş yakarak onu harlandırdım. Benliği yakarak onun alevini keskinleştirdim.
2. O perinin aşkında meleklerin kanadından yaktım. Ahımın dumanı ile ki daima kundakçılık yaptım.
3. Ahımın ateşindeki alev, boyu ve yanağı içidir. Gam akşamı ara sıra nefesine düşkünlük eyledim ara sıra da gül saçtım.
4. Gülfidanı gibi boyuna halk gönlü gonca gibi asılmıştır. Bundan (dolayı) o bela ağacını nitelikçe gönle asılan eyledim.
5. Eşiğine tesadüf etmekten rahatsızlık buldum. Onu, gözyaşı ve o topraktan sandal kokusuyla karışık eyledim.
6. Ey sâkî! (geçen) günlerin telafisi kolaydır, şarap tut. Zirâ kadehten ibadete eziyet ile perhiz ettim.
7. Ey Nevâyî bir peri gibi olan güzelin Mecnûn'uyum. Bunun gösterişliliğini sürsem ve coşsam şaşılır mı?
8. Ey Nevâyî! (Ben), peri gibi olan bir güzelin Mecnûn'uyum. Görkemli atımı her yerde sürsem, coşsam garip olur mu?

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Sensiz, gözyaşı yağmurumdan sel meydana getirdim. Onun taşkınlığıyla (da) dünyaya harap ettim.
2. Gözümü bulut edip, iniltimi gök gürültüsü eyleyerek tufan çıkardım. Ah ateşinin kıvılcımlarını parlak şimşek eyledim.
3. Olmayan gönlümün alevinden dünyaya ateş saldım. Cehennemi halk gözüne cennet bahçesi eyledim.
4. Bunca yüz, bunca bel; binde biri sebep olmaz. (Öyle ki) ben, o aydan ayrı ayrılık akşamı geçirdim.
5. Ey dost! Zor olur, sakın âşıktan ayrı olma. Zira bu iş araştırmasını ben çokça yaptım.
6. Ey Nevâyî! Aşk vaktinde dediğimi hoş gör. Ben bu işte haklıyım, gerçi (kabul ediyorum ki) taşkınlık yaptım.

120b

1. Yârim son derece hünerli imiş, (ben) saf gibi anladım. Dost açık, düşman gizli imiş; anladım.
2. Ben, ayrılık zindanında her gün dost ile bağlandım, her gün o gül bahçesinin gül yanaklısına niyet etmiş gibi anladım.
3. Ben, ayrılık bahçesinde öldüm; (bana) seher olmaz. Aşkın mumu, ahımın ateşinden parlıyormuş anladım.
4. Zaman zaman gönlümün yarasından ahımın oku çıktı. Bu kulübe, okundan (dolayı) pencere pencere imiş anladım.
5. Halk, dudağından can diler; ben (ise) can verip kovuldum. Hangi iş hatırıma beğenilmiş anladım.
6. Bu çimenlikte gül gömleğini parçaladığı için, bülbülün işi (onun) hallerine her gün feryat etmekmiş anladım.
7. Ey Nevâyî! Her biri gönlümü avlamıştır, o seri avcı yine kedermiş anladım.

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Çaresizliğim, hep güzelliğine hayret etmekten oldu. Her nefesimde hayranlığım ve zenginliğim artar.
2. Mahallende günlerce dolaşayım derim. Fakat ah ateşinden ve gözyaşı kanı renginden gizli kalmaz.
3. Başka bir çöpü eğer savurmaz isem muhakkak birşey olmaz. Mahallesi zamanında bu derece kasırğa gibi perişanımdır.
4. O eteğin pervazı kanım ile gül renkli göründü. Ben şimdi onu tutsam şaşılır mı, çünkü kanlım odur.
5. Çocukların taşı, derimi kemiğime yapıştırıp kaldı. O perinin sevdasından mı acaba çıplaklaşmışımdır?
6. Din ve dünya değerini saçtım, çünkü meyhaneye girdim. Kadeh içtiğimde önce saçılan tohum gibi şeyler bunlardır.
7. Aşırı dindar, o periden huri ümidi ile vazgeç dedi. Ey Nevâyî! Bu derece cahillik olmayacaktır.

121a

1. Sevgili, âşıklığımı ve çılgınlığımı anlatmış. Ne yazık ki rezillik üstüne rezilliğim ortaya çıktı.
2. O periden başkasına çılgınlıktan yeter diyorum. Mahallesinde görünmemem zayıflık ve kovulmuş (olmak) değildir.
3. O güneşin ayrılığında, toprak oldum (yine de) fayda etmedi. Dönek dünya gibi dünyayı boş vermişliğimde onu isterim.
4. Mum gibi başıma ateş, boynuma kılıç düştü. Ayrılık akşamında sürekliliğim kötü olmadı.
5. Güzellikte öylesine biricik oldun ki, sana benzeyen yoktur. Aşkında dünyadakilerden eşitsizliğim hoş gelir.
6. Ey sâkî! Şarap ver, zira bu dünyanın hâllerinden kendi cahilliğimi anlayabilme bilgim oldu.

7. Ey Nevâyî, çok gizli tuttum ama sevgili sonunda âşıklığımı ve çılgınlığımı anlamış.

459

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ağlayan gözüm, ayrılık hançeri ile oyuldu. Öyle parlama oldu ki gözüm tufan meydana getirdi.
2. Ey can! O görünüşe çok şaşırılmışımdır. Cansız suret gözü gibi gözüm, o tarafa hayrandır.
3. Yanağın ile gözünü anlat dedim. Yanağım ay devri, gözüm ise zamanın fitne kaynağıdır dedi.
4. Yüzünde, gözyaşından kıymetli inciler görünür. Gözbebeğim, sanki göz okyanusunda dalğış olur.
5. Gül rengi boyalı mumun eğri alevi bedenimi renklendirdiğı için gözüm, gözyaşından kanlı oldu.
6. Beğenilen olmak için temiz göz ve temiz yüz gerektir. Gözümde yüzün var, başka yüz görmek mümkün değildir.
7. Ey Nevâyî! O güzeli görmeye hizmet eden yoktur. Fakat gözüm nereye niyetlenirse halktan gizli sırrımdır.

460

121b

1. Yüzünün kederinden, gözüm bahar bulutu olur. Gözüm, yeryüzünü lâle bahçesi yapsa ayıp mıdır?
2. Karalığı ve kanı ile garip bir lâle olur, ki gözüm lâle bahçesini fazlasıyla açığa çıkardı.
3. Onun ne kanı lâle olur, ne de karanlığı yara olur. Ki, gözüm ayrılık ateşinden beddua yarası bırakır.
4. Beni hor görülmüş kıldı, gönlümü inletti. Bundan sonra gözüm de, gönlümü hor görülmüş ve inleyen eyledi.
5. Acaba dudağın ve dişin kederinden kandan denize mi sebep olacaktır? Gözüm, gül ve yasemine lal taşı ve inci serper.

6. Bu, günahkâr ve fitneci olduğu için karardı. Gözüm, ayrılık akşamının karanlık rüzgârında inci saçar.
7. Nevâyî, bakmayı terk et demeyin. Çünkü gözüm, ben seçtiğim için (vazgeçmeyi) seçmez.

461

(Allah) onun da günahını bağışlasın.

1. Dünyada bütün ömrüm(boyunca) kan yutarak bir sevgili istedim. Ben çok istedim, fakat o daha az bulundu.
2. Kime canımı feda edip sevgilim olur zannettiysen olmadı. Dostluk için vefalı (olsun) istedim.
3. Dünya halkında yalnız vefa yoktur, bilemedim. Yazık ki o kadar düşünüp var olsun istediğim (kadar) ömrü yoktur.
4. Yazık ki o, insan cinsinde bulunmaz. Ben, ihtimal görün ki peri topluluğunda ağlayan bir çılgın istedim.
5. Aşkımın sırrını gönül gözü ile açıklamaya şaşılır mı? Ben, sahte ve iffetsizi sırlar sahibi (olsun) istedim.
6. Şeyh ile tekkeden aydınlık bulamadım. Meyhane pirinin hizmeti için meyhanececinin mekânını istedim.
7. Ey Nevâyî! Bu kederden arkadaşlık bulmadım. Kendimi, kimsesizlik belâsına esir ettim.

462

122a

1. Ok cevherinin muhafaza yeri can(ım olsun) istedim. Candan fazla hediyeni canın içinde saklamak istedim.
2. Aşkı terk ederek gönlüme doğru yolu gösterdim, öldürdün. Bu idi suçum ki kâfiri Müslüman (etmek) istedim.
3. Ey saba rüzgârı! Divane gönlümden haber getir. Ben, o perinin mahallesinde bir yer istedim; bulamadım.
4. Saçının arasından kaşın görününce hilâl ortaya çıkmadı. Bayram akşamında gökyüzünde (hilâlin) çoğalsın istedim.

5. O zalim, kavuşmada dostlar ile o kadar yaraladı ki, o ateşe dayanamadığımdan ayrılık yarası istedim.
6. Tekke ehlinin eziyetinden şarap arzu ettim. Ey zâhit! Öldüm dediğim zaman hayat suyu istedim.
7. Ey Nevâyî! Aşktan ölsen de kavuşmak isteme. Ben o kadar olsun istedim, kolay olmadı.

463

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Lâle gibi yanağım vardı ve aşkını gizleyip sakladım. Gözde kan, gönlümde ise yara izini sakladım.
2. Aşk çok zaman gönlümde gizledim. (Fakat) bir ah ve duman ile halka belirtti.
3. Her zaman gönlüm mahvolursa ve can kederlense, dudaklarının arzusunda canlılık suyu sakladım.
4. Aşk, ne yazık ki bir süre gönülden kaybolmaz.(Ben ise) onu canıma sonsuz bela (olarak) sakladım.
5. İti misafirim olsa ve gönlümü tatsa ayıp değildir. Çünkü onu bunun gibi güne sakladım.
6. Ey dostlar! Canı karşılık verip şarap getirin. Zira onu içmek için bir büyük kadeh sakladım.
7. Nevâyî! Evim barkım karardı, şaşılır mı? (Şaşılmaz), çünkü ben her gece o gözü kaşı karayı sakladım.

464

122b

1. Saçının siyahlığına asla bakmadım, ahımın dumanı ile dünyayı karartmadım.
2. Yolunda kimsenin başını görmedim. Gayretten başımı yere vurup parça parça etmedim.
3. Bağrı parçalara ayırdığın zaman gizleme. Ben onu kılıç ile dahi yaralamadım.
4. Kederinde bana ilaç çaresizliktir. Ne keder ki kendimi çaresiz etmedim.

5. Ey aşk! Yaranın hesabını çokluğundan (dolayı) anlayamam. Hesaplamadığım yoktu, (ama) hesap bitmedi.
6. Ey şeyh! Kadere razı ol ve aşk yoluna gir. Ben bu niyet için istihareye yatmadım.
7. Nevâyî, aşkını açığa vurmak için ahını yanılt. Ben, gönlün ateşini belli etmedim.

465

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Dudağın, hayat veren sudan (daha) saf ve güzel imiş; anladım. Saf ve güzel suyun üzerinde bir ben imiş, anladım.
2. Dudağındaki uçuk değildir, lal taşı üzerine incidir. Ki (bu da) gül yaprağı üzerine bir damla bal imiş; bildim.
3. Boyum, bükülerek ağzının hayalinden kayboldu. Yokluk içinde tıpkı bir dal (gibi) imiş; bildim.
4. Kaşında, benin çığlığını işitmiştim. Bu (kaş) Kâbe kubbesi, o (ses) de Hz. Bilâl imiş, bildim.
5. Yüzünü bilmezdim, çünkü zülüfte doğdu. (Ben) onu uğur yıldızı bilmişim, gariptir.
6. Alçak süsleme? Ve asilin felâketinden zaman yaratılışı aşırı imiş bildim
7. Ayrılık akşamında Nevâyî'nin durumunu sordum, saçının hayalinden hali perişan imiş, bildim.

466

123a

1. Hâlimi arz edip sunsam o kulağa ulaşır mı? O gönlü yakıp değerli canı feda etsem (haberdar olur mu?)
2. O mekânın toprağı hani? Gönül yırtığına bu kuru (toprak) ile ilaç (yapsam da) yarama çare olsam...
3. Ne kadar kendimi ibadete verip haramdan kaçınmayı örtü etsem de feryat ile aşk, onu çekip boynuma bağlar.

4. Beninin siyahlığına ne kadar çok göz karartsam (da onun) her anı, dünyayı gözüme daha karanlık eder.
5. İşim, ibadet yerinin şeyhi ile düzelmedi. Şimdi meyhane pirine sığınsam ne olur ki?
6. Ey Nevâyî! O güle saba rüzgârı arkadaştır. Ah rüzgârımı, saba rüzgârı kılsam ne olur?

467

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. O gönül alan (sevgiliyi) bir zaman görmesem ölürüm. Bir gün onu görmesem, hayat mümkün olmaz.
2. Gönlümde, gam okundan yüz nişan bulunur. Her gün bedenimde okundan yüz nişan görmesem (olmaz).
3. Gönlü yara etse de gözyaşı kör etse de gözünü isterim. Her gün o yüzü karayı dilerim, görmesem (olmaz).
4. Zülfü karanın gezinmesinden dudağı(nı) murat ederim. Eğer bir zaman o kıymet bilmez güzelin gezindiğini görmesem (olmaz).
5. Kim gül yüzlülerden vefa gördü ki ben de göreceğim? İşte bu ayıpla o gönül alan (güzeli) görmesem olmaz.
6. Her peri yüz minnet eder ki bu eziyet olur. Dünyadakilerden de hangi gün yüz eziyet görmesen (olmaz).
7. Ey Nevâyî! O beladır ki kaygıdan ölürüm. Bir zaman karşımda eğer o bela güzelini görmesem (olmaz).

468

123b

1. Niçin muhabbeti bıraktı ayım bilmedim. Ayım, (neden) bu kızgınlığı eyledi, günahımı bilmedim.
2. Gönlüm, sevgiliden kavuşma bulacak deyip âşık oldum. Bu gibi kinci ayrılık olacağını bilmedim.
3. Gönlüm, ahtan sevgilini mahallesine (doğru) haykırdı. Bu yelden nerede saman yaprağı düştüğünü bilmedim.

4. Nefsine düşkün bir kuş gibi aşk bahçesine girdiğinden, zülfünün sümbülünün koruma tuzağı olabileceğini bilmedim.
5. Kirpiğinin o sırasını gördüğünde aklım ve sabrım firar etti. Bir bir (sıralanmış) kara (kirpiği) görünce ordu mu bilmedim.
6. Meyhaneye girmeyince dinç olamadım. Kadeh tut, zira kederde bu kaleden başka sığınabileceğim yer bilmedim.
7. Ey Nevâyî! Rüzgârımı bu şekilde karanlıklaştırın ya ayrılık akşamı oldu, ya da ahımın dumanından (oldu) bilmedim.

469

(Allah)onun ruhuna hayat versin.

1. Gönlünü bağır kanından lale kıldım. Yaralayarak parça parça ettim.
2. Ezizliğinde, ok damlalarını yürek goncası içinde soğuk ahtan çiğ tanesi yaptım.
3. O ay, gözümdeki gözbebeğinin yerini tuttu. Siyahlığını, onun çevresine çember kıldım.
4. Geceler (boyunca) kovalamakla uyanmadı. Sabah oluncaya kadar, itler gibi uludum.
5. Dostun yüzünde hayat veren suyu görüp, zihnimde şekillendirerek dudağının üzerine uçuk kıldım.
6. Neden ki bu hileci kadından boşanmak istedim? Çünkü bu ihtiyar feleğin hilesinden emin oldum.
7. Nevâyî! Sarı yüzünde talihsizlik yarası gördüm, onu sarı lâleye benzettim.

470

124a

1. Ey gönül! Eski dünya hanımı mesken eyleme. Tekke, yolcuya asla vatan olmadı
2. Bu sefer senin amacın uzaktır, bineğin (ise) tehlikelidir. Asla ara yerlerde konaklama.
3. Yolu bilen kafileden ayrı düşme. Zira bu çölde hem hortlak, hem de çok fazla eşkıya var.

4. Anayolda yiyecek ve su dahi yol olur. Sana kulluk düzeni, ona farz ve sünnetlerdir.
5. Yolu bilen kabile, o sevgiliye kavuşmayı diler. Hepsi kendine yol almayı hüner bilir.
6. Aşk vadisi garip bir vadidir. Ki her karınca orada aslan avcısı ve her sivrisinek orada fil devirendir.
7. Aşk vadisindeki her vadide karınca, aslan avcısı, sivrisinek ve fil yıkan mı olur?
8. Ey güzel! Bu yolu kat etmekte o yolcu rekabeti (vardır) ki, dünyanı göz kamaştırır şimşek gibi aydınlık eder.
9. Ey sâkî! Benliğin sona ermesi ne zor olur. Onun (için) kendiliğimden varayım, kadehime şarap tortusundan koy derim.
10. Ey ateş! Kişi başından duman çıkarınca, akıl; can ve gönül ondan yanar.
11. Kalp levhasını, yabancı şeylerden temizle. Sevgili kalacaktır, o da belki aşikâr sırların perisidir.
12. Ey Nevâyî! Yoksulluk yolunu sona erdirmeyi dilersem, geçici olmak varken o tarafa tam ayak uydurma.

471

(Allah)onun ruhuna hayat versin.

1. Senin güzelliğin o kadar (fazladır) ki, Şirin ve Leylâ'dan da çoktur. Bende ise Ferhat'tan da Mecnûn' dan da fazla aşk ve delilik vardır.
2. Keder değildir, çünkü Hak yolundan can sıcaklığı bulurum. Öldürücü keder yükü (ise) boyumu eğdirmiştir.
3. Zülfünün karşısında gözlerin sanki o kapkara yılan bağına her köşeden sihir yapar.

124b

4. Üzerine ok yağdırarak gönlümü onardın. Sanki ağaç desteği yaparak ona her taraftan sütun diktin.
5. Dudakların ayrılığında ağlayan gözlerimin kanı, eğer bir damla damlasa bir denizi lâle renkli eyler.

6. Ey güneş! Kavuşma günlerinde zerrelerini hoş tut. Zira alçak felek, bu günlerini son derece kısaltır.
7. Başımın üstüne ayrılığın taşını görersen Nevâyî sanki Nûn üzerine nokta ortaya çıkarmış diyesin.

472

(Allah) ona rahmet ve bağışlanma da (versin).

1. O ayın ayrılığından bize her karanlık gece yıllar geçmiş gibidir. Hem karanlık hem uzun geçen bu geceden gündüzünün (nasıl olduğunu) anla.
2. Bu gece ve gündüzün belki farkı yoktur; lakin her birinde bu hüznü can için öldürücü keder vardır.
3. Gündüz eziyeti eğer yüz bin zorluk ile geçerse, eyvah eyvah ki benim (gibi) kimsesize gece vakti yazık olacaktır.
4. Ey dost! Eğer yakam bütün olmazsa şaşırma. Ayrıca, göğsüme de taş vurduğu için kemik bir bütün (hâlinde) olmaz.
5. Bedenimdeki kemikler, ayrılığından yansa garip değildir. Çünkü odun, aşırı ateşte kendiliğinden kurur.
6. Ey dostlar! Aşk ağacının ötesi ayrılık imiş. Bu nasihate âşık olmadan önce ulaşıp kulak verin.
7. Ayrılıkta nice geceler Nevâyî' nin canını aldı. Bir gün kime ulaşırsa (onu) ganimet olarak alsın.

473

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Ayrılık gecelerinde göğes ses ulaştırmıştım. Şükür ki şimdi kavuşma gecesidir; ne o ses (vardır) ne de (ayrılık) gecesidir.
2. Ey güneş! Surat asıp keder akşamını uzun kıldın. Akşam, batan Güneş'in gölgesi çok uzundur.

125a

3. Zülfünün belasından vazgeçmemelik etme, boynunu (zülfe dolama) deme. Eğer kılıç süreceksin, ben (zaten) baş koydum ve boynumu tuttum.

4. Kara ahım, gönlümün yanışını halka gösterdi. Ateşi gizleseydi de duman onu ortaya çıkarırdı.
5. Bedenim, sıkıntı çölünde yanıp kavrulup perişan (halde) gezer. Öyle ki alevden birleşen fırtına görülür.
6. Ey sâkî! Yârine şarap kadehi sözünü tut. Çünkü yarın belli olmaz, bari bu günü kazanç say.
7. Ey Nevâyî! Sürahi gibi boynuna sarıldığı zaman kol yetişmezse bari sürahi boynuna elini uzat.

474

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Sabah için gizlice kulübeme gelip akşam geç vakitte gittin. Ayrılık okunu, sabah olmadan önce canıma atma.
2. Halk, ne kadar seni benden saklanacak? Bir gece bütün halktan gizli kulübemin tarafına gelsen, yazık!
3. Mahallenden çıktığı gibi ya can ya gözyaşı seli çıkar. Bari ben o mahalleye yerleşmeyeyim.
4. Güzeller dolaştığında gözüme görünmezler. Ey peri! Bu divaneyeye bari sen arada bir görün.
5. Bağrımın yarası ıslandığı zaman inlemem öyle oldu ki, halk yanımdan kulağını ve burnunu tutmadan geçmez.
6. Ey meyhanenin piri! Sürahinin ağzını sararak bağla. Nerede kesilmiş (yer) görürsen parçalanmış hırkamdan yama (yap).
7. Ey Nevâyî! Çocuklar deli deyip kovduğu zaman bu bahaneyle Leylâ'nın evinden tarafa yönel.

475

1. Aşk, gökte bedenimin alevine yer verdi. Onları, kıvılcım kıvılcım çekerek birbirinden ayırdı.

125b

2. Aşk, ateşi yakmak için kuru bedenimi parçaladı. Kuru odun, ne kadar parçalanırsa (o kadar) daha iyi ateş alır.

3. Keder gölünde, aevli beden ile perişanım. Samyeli olsa sanki böyle bir fırtına olur.
4. Bahar bulutu yükselerek ahımın dumanına ulaşamaz. Duman, bahar bulutundan o kadar yüksektedir.
5. Felek, yıldızlarını yağdırsa, gözyaşım kadar olamaz. Çiğ nerede derya ile denktir ki?
6. Gam yağmurunun oku, canımdan ve bedenimden ayrıldı. Allah Allah bu yağmur ne kadar etkili bir belâ imiş!
7. Ciğerimin parçasına dikmekle bitişsin demeyiniz. Gömleğin parçasını tamamlayan sabah vaktidir.
8. Ey zahit! Yarınki Kevser şarabından çok söz etme. Kendini hoş tutmak için, bu gün meyhaneye gel.
9. İşinin üstüne düğüm istemezsen, düzgün ol. Ki, yağmur damlası, ipliğe çok düğümlü geldi.
10. Sarhoşum fakat ibadet yerinde hırkamdan parça düşse, şeyh de taç taksa razı olmam.
11. Ey Nevâyî! Zülfüne durumumu anlatma. Onun hikâyesi, çok uzun ve karışıktır de.

476

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Seni gördüğüm zaman bil ki, ney gibi inlemeye bağladım. Sonra, beni zayıflıktan beli bağlı saman kıldın.
2. O ateşli yanaktan ruhum şimdi taze ettir. Çılgın olan ben, onu görmek için derhal yanmak (isterim).
3. Göz yumulmuş o ayrılıktan yüze (göz) açmak isterim. Fakat ayrılık, göz yumup açınca da eminlik vermez.
4. Çölde beni Mecnûn, onu (ise)ben görenler dediğine göre ihtiyar felek bizi sanki ikiz yaratmıştır.

126a

5. Sevgilim, güzeller güzelidir (daha) ne kadar isteyeyim? Ben ki kavuşmada onun (yanında) kötülerden kötüyümdür.

6. Ey gül! Kavuşma suyu ile bülbülü mutlu et. Şüphesiz bu çimenlikte daima suya kanmışlık yoktur.
7. O Mesih, Nevâyî'yi sormaya niyetlenmiştir. Ey ecel! Canın için canıma bir zaman merhamet eyle.

477

1. Ay gibi bir güzel, yüz zamanında açıkça mutluluk vermiştir. Zamanın güzellerinde talihli olan odur.
2. O ay, diken zamanı gecesinde neden öldürücü idi? Güneş, (oysaki) durgun gökyüzünden ona altın tel ulaştırmıştır.
3. Gül renkli cepkende düğme, lal oku değildir. Bülbüller, tamamen kanla(nsa da) güle bağlanmıştır.

126b

4. Güneş başına süslü taç, kıymetli olmaz. Ülker Yıldızı'nın başağı, ayva tüyelerinin ışığını yer bildi.
5. O, rastık ve allıktan süslü yanak olur. Çünkü bostan, çimenden ve gülden (dolayı) saltanat sürer.
6. Allah Allah, ya bağımsız hurisin ya da perisin. Kişi, asla bu şekil ile bir insanoğlu sanılmaz.
7. Ey Nevâyî! O tarafa varışın iyi olmadı. Çünkü oraya varıp ateşli yüzü seyrettin, şimdi yan!

478

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. O güzellik kaynağında var deme, bir zamanlar vardı. (Keşke) her zamanki gibi güzelliği ile baksa...
2. Bedenim, nefsin arzularının ateşinden yanar da, iki çalı ateşlendiğinde mümkün değil yanmaz.
3. Ölüme susayarak ayrılık çölünde (olana) merhamet eyle. Nerede susuzluktan kavru lan (olsa), senin dudakların (ona) hayat pınarının gözü (olur).
4. Ey gözümün nuru! Gözümünden gelen yaşa merhamet eyle. Zira bu sel, gözümün yuvasını mahvetti.

5. Ey kan! Gözümde akarak bize merhamet eyle. Ölüm bize verilmişken benim yüzümden akan kanlı gözyaşı oldu.
6. Eğer mahallesinin güven veren kokusu olmasaydı, can yüz defa beden menziline gitmişti.
7. Nevâyî, bir yüzden dolayı ölse şaşılır mı? Nevâyî, bütün yüzler içinde senin yüzüne hayrandır.

479

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Güzellik bağında boyun gibi salınan servi yoktur. Servi üzerine yanağın gibi erguvan (yoktur).
2. O güneş, gümüş gibi kolunu gösterip gönlümü aldı. Onun kadehi son derece kuvvetlidir, ben ise (bir o kadar) kuvvetsizimdir.

127a

3. Benim boyumun keder yükünden eğri olmasına şaşılır mı? Her ihtiyar ki o gencin gönül alanı olacaktır.
4. Yağmacı gözlerin, gönül kabulünün yolunu vurdular. İbadet ve takva ülkesinden bir kervan gelmedi.
5. O kara gözün, can değeri isteyip bana işkence yapsa ne edeyim? Bana yardım edecekler yetkin değildir.
6. Dünya ehlinden sakın fazla vefa beklemeyin. Çok istemekten insana yüzünü dönerler daima alçaklık (olur).
7. Ey Nevâyî mahallene gelecektir sevgili ki karşısına gözyaşın durmadan geçerli oldu gitti.
8. Ey Nevâyî! Sevgili mahallene gelecektir. Huzurunda gözyaşı durmaksızın akıp gider.

480

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Ey ay alınlı (sevgili)! Gülen gonca üzerindeki benim midir? Yoksa gül yaprağı üzerine konmuş bal isteyen sinek midir?

2. Çölde Mecnûn gibi perişanımdır. O ay gibi güzelim, çölde yaşayan Leylâ gibi misafir olur.
3. El boynuna kıvrım kıvrım zülfün düşer, yazık. Çünkü bizi gördü, kaşının üzerine kıvrım üzerine kıvrım düşer.
4. Zülfünde ve kulağında ben misk kervanı olur. Misk ceylanı ise bir köşede pusu kuran hırsız olur.
5. (Tıpkı) din ülkesinde küfrün, küfür halkasında da dinin (olabileceği gibi); yüzünün üzerine zülûf (olur), ve zülfünün halkası da yüz olur.
6. Yüzünün ateşinden, gönlümü bülbül gibi yaktın. O açılmış gül, ateşten (dolayı) dökülmezse iyidir.
7. Nevâyî, sevgilinin ayrılığında öyle mecnundur ki, eğlenen halkı hüzünlendirir.

481

Ve ona da

1. Gözlerin, ay yüzünün yanağı üstünde Ayn harfi gibidir. İki kaşının arasına ayrılık Nun noktası iledir.

127b

2. Ben kim, ibadet eden Müslümanlar kim? O iki kafir gözün hayali, gönlüme her zaman gürültü ve kusur gönderir.
3. Başımı kılıç ile keserek ömrümün defterini yırttın. Öldürünce ayrılıktan boynumda borç kalmadı.
4. Senin ömrün, (benim) ağzımdır; kavuşmamı iste dedi. Ömür eğer buysa iki ömürde de kavuşma bulacağım.
5. Ey sâkî! Keder ile çok uzun süre tanıdın, ya rahata ulaştır ya da ümidi kes. Zira yeis iki rahattan biridir.
6. Ey Nevâyî! Niçin ümitsiz olacaksın? İzzet ve ikram sahibi olan Allah'tır, padişah (Sasani hükümdarı) olan Hüsrev Gazi'dir, , din ve mülk sahibi olan ise Hüseyin Baykara'dır.

482

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Bedenimi, kefenlemeden (sevgilinin) yaşadığı mahallenin toprağına gömün. Bu ten (ancak) o toprak ile bağışlanma bulsun.
2. Yırtılmış gönülde ayva tüyünün hayali (olmasına) şaşılır mı? Karınca sürüsü, yer çatlağında pek çok yuva yapar.
3. Yüzünün ve zülfünün ayrılığında gül ateştir, sümbül ise dumandır. Ey bahçıvan! Bu çimen nasıl gezilir söyle!
4. Dini kurallar, aşk kâfiri oldu deyip ölümüne karar verse, dünya dergâhında ip kuşağı ok eyleyin.
5. Şüphesiz (benim gibi) aşk suçlusunun nasibi cehennemdir. Çünkü benim hünerim, ayrılık ateşine yanmak olmuştur.
6. Tekkede ibadet edenin ibriğine gizlice şarağ döktüm. (Tekke) kederler evi idi, sevinçli bir ev eyledim.
7. Ey Nevâyî! Beni meyhanede şarap küpüne daldır. O yalnızlıkta el çekme, tortudan çekeyim.

483

128a

1. Allah'ım, aşta yanarsam eğer merhamet edip külümü savur. O mahalle içinde yurt edecek karınca sürüsü kıl.
2. Aştan ölürsem çıplak bedenimi mahallesinde defnedin. Şehit olana kefen olarak toprak örtüsü yeterlidir.
3. Sıkıntı oku bedenime yağdı. Sanki gökyüzündeki yeni ay, yayından bana ok atar oldu.
4. Yaşadığı yerde çılgın it (gibi) ölmeye razıyım. Lakin boynuma saçından ip takıp çekmeleri (gerekir).
5. Nazik cennet elbisesi değil, canlar ipliğinden gömlek yap. Ey nazik bedenli! Bedenin ona sabredecektir.
6. Ey bülbül! Bu gül bahçesinin çimenliğine gönül verme. Çünkü her gülün çevresinde yüz diken görürsün.
7. Ey Nevâyî! Mahallesine vardım, boynunu ve yüzünü dilerim. Ne yapayım, bana servi ve yaseminin ihtiyacı yok.

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Sıkıntı çölünde gevşeyen kuru bedenim odun gibidir. Ayrılık kervanı ehli geçtiğine ona ateş salar.
2. Belki gam sabahı, gam akşamı kadar karanlık olmaz. Ayrılığın şiddetli rüzgârı işe savrulan belki de benim külümdür.
3. Gönül, karar, sabır ve aklımı almışsın. Cana da ulaştın; bana kalan budur, bunu da teslim edeyim.
4. Dünyayı bozgun gibi dalgalandıran, bela denizi değildir. Gözyaşımın suyu coşar, ahımın yeli eser.
5. Ayrılığın eziyetinden kurtulup ölsem garip değildir. Derman kalmayan, sert eziyette ağır uykuya dalmış gibi olur.
6. Canı ve gönlü birbirinden ayırdın. Merhamet edip gönlümü veririm ama canı da al. Çünü gönül alan sensin.
7. Yokluk âleminde eğer dinin karşılığında perişan olduysan asla meyhâne için çaba sarfeden bulamayacağım.

128b

8. Bu dertten ve gamdan (dolayı) dilsizim. O cilvelinin dolaşmasından aralıksız (gama) girmiş ve ben meydanda, ayaklar altında kalmışım.
9. Ey adaletli felek! Başımdan tarafa bak ve varlığımı bil. Her yarayı onun çengelinden mutluluk yarası bil.
10. O çevik atı meydana sürüp başıma çengel belirir. Perişan canımı yakıp kavurup her yandan başka umut (belirir).
11. Felek tarlasından yığın alıp kazanırsan eğlen. Zevk isteyerek gökyüzünden mahallenin köşesini tut.
12. Felek, görünmeyen kılıcını gizlice ekip yüz eziyet ile kan döktü. Sonra Nevâyî, sevgilisinden vefa tadarak can buldu.

Allah ruhuna da hayat versin.

1. O ay ayrılığında akıl, can ve gönül hepsi birden incinip üzölmüşlerdir, ben ise hepsinden (dolayı incinmişimdir).
2. Ayrılık akşamının karanlığını ve sonsuzluğunu anlayayım dersen, (sevgilinin) en uzun gece gibi olan saçının telinden anlaşılabilir.
3. Harabe gönlümde her tarafta öylesine kan ve yaralar vardır ki harabe evimin duvarından lâle gibi çıkmıştır.
4. O peri, gönöl kuşumun kanını akıtmıştır. Boynumdaki çölgünlük yaralarının tomarını açsalar da anlaşılır.
5. Kavuşma goncam açılınca, ayrılığımın mumunu dindirir. Her rüzgâr ki gül yanaklı baharımın (olduğu) taraftan gelir.
6. Dünya bağı, lâle ve çimenlikten geç. Çünkü onlardan başka kan, zehir, zincifre boyası ve pas yoktur.
7. Ey Nevâyî! Meyhanede eğlence istersen, şarap çanağı dönen daireden başını kaldırma.

486

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. O ay, eziyet ve işkenceden beni hatırlamaz. Şükür ki onu hatırlamaktan bir zaman olsun gaflete düşmedim.

129a

2. İyilik edip de hatırlarsa eziyetle işkence eder. Ben bu işkence ile hatırlamasından (ise), rızasını isterim.
3. Zevk ve eğlence düşkünöl, gece şarkıcının nağmesinden mutlu olmaz. Onun gibi ki, ben de sabaha doğru itlerin bağırmasından (mutlu olmam).
4. Gönlöl, gönlölümü kırmayı diler. Ben de onun gönlölünü dilerim. Sırçama, o çelikten gelecek her ne varsa hoştur.
5. Gönle, sabır taşından birçok bina yaptım. (Fakat) gözyaşımın seli hepsini temelinden yerinden kaldırdı.
6. Ey arkadaş! Meyhaneci şaraptan başını kaldırma dedi. Başını pir yolundan çekmeyecek yolcu odur.
7. Ey canciğer arkadaş! Nevâyî' nin kederini sorma. Mutsuz gönölünden bahsederse, dünya sıkıntı ile dolacaktır.

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Ben, başkalarından her zaman yüz eziyet çekerim. Sevgiliden her an yüz sıkıntı görsem şaşılır mı?
2. Kim sevgili isterse, rakipten de eziyet görmesi garip değildir. Gül fidanında gül toplayan, yabancı yer dikeninden iğnelenir.
3. Kim yüz bin inilti çekerek kavuşma bulmuşsa, Ayrılıkta dermansızlıktan ölen, onun karşısında toprak (olur).
4. Sadık âşık (olarak) vefan ile eziyetini ayıramam. Sevgiliden her ne gelirse gönle hoş gelir.
5. Kaza mimarı, dünya(ya) öyle bir dönen daire çizdi ki; dairenin çizgisinden ayak çekmek mümkün değildir.
6. Eğer baş derdinin (verdiği) mahmurluktan ölmeyeyim dersen, meyhaneden dışarıya diri (olarak) çıkma.
7. Ey Nevâyî! Eğer sevgiliye kavuşmayı dilersem, iki dünyadan geç ve var ile yoktan yol çiz.

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

129b

1. Bir ressam, mahallesinin toprağını çizer. (Ben) ise bu toprağı, gözüme toz sürme gibi çekeyim.
2. Erkek kuş tuttuğu zaman, yılan kımıldamasını görmezsin. Saç bağı kıvrım ve bükümünün, gönül aldığı zamanı gör.
3. Üzüntülü can, beden içindeki gizli oklardan (dolayı) öldü. Yoksulun elbisesine (ok) takılacak derim.
4. Gönül, keder askerlerini gördü de alevli bir ah çekti. (Keder askerlerinin) her biri ki dünyanın karınca sürüsüne benzemektedir.
5. Gönülün içine ayak (basıp gitti), salınarak gidişi severim. Fakat o ayağı çekmemesini dilerim.

6. İçki mahmurluğu öldürücü idi fakat meyhaneci kadeh tuttu. Ölsem de onun büyüklüğünün unutmam.
7. Ey Nevâyî! Felek vücudunu yok (etmek) ister. Onun bedeni ile yokluk eşittir, anla.

489

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Felek, o ay yanağının çevresine çene altına taktığın gerdanlığını görse, güneşe toplanan yıldızları toplamayacaktır.
2. Dudağa şaraptan renk verilmese ve şaraba da lal (taşı gibi dudağından) can bağışlayıcılık verilmese niçin gül renkli şaraptan dudak ayırlamaz.
3. O atlı güzel öyle meydana girmiştir ki, (görse) dünyaya bir beyaz at seğirtmiştir diyeceksin.
4. Dert harfleri ile göğsümün ortasına aşk yazdı. Bela çocukları, o mektup levhasını ortaya çıkardı.

130a

5. Ey kullarına yardım eden Allah'ım! Geceleyip gürültü çıkararak şarap tortusu içen dert sahiplerini işitmez misin?
6. Tortu (içse) yahut saf şarap içse ne fark eder? Şarap tortusunu içen, aşkta yaratılışının sıkıntısını gidermiştir.
7. Sevgilinin vefasında Nevâyî gittikçe toprak oldu. Ruh ayrıldığı zaman da kalbini toprak oldu.

490

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Saçının ipini ne yapıp da boynuma isteyeyim? O güneş yüzüne kıvrımını ve büklümünü saldı.
2. Viran olmuş gönle aşkın girince akıl kaçtı. Bu ejderhayı görüp kendi vatanını yurt koydu.
3. Gönül, yüzünden ayva tüyü topladı. Meğer bu bahçeye ölümsüzlük suyu ile yeşillik ve yasemin ekmişsin.

4. Aşkın katili, eğer cennet bahçesini dolaşmaya girse, huri cennet elbisesi getirse de onun kefenini anlamayacaktır.
5. Ey Meryem! Gönüldeki keder yarısından ölürüm. Mesih iğnesi ile yarayı dikeyim desen (ne olur)?
6. İhtiyar feleğin hilesini ve hünerini görmeyeceksin desen de dünyada şarabın kıızıllığından ağzına alma.
7. Sarhoş Nevâyî, meyhanede yarasını dağladı. Belki birisi süzgeç yarasını kapatacaktır.

491

Allah günahlarımı da bağışlasın.

1. Gönüm! Bülbülü ben taneni toplamak için (de olsa çevrene) yaklaştırma. Çünkü bu yalan dolan ile güzelliğinin gülünü öpmeyi diler.
2. Dikkatli ol! Zira kâkülünü yanak ve ben üzerine halka halka yapıp gönül kuşumu avlamıştır.
3. Niçin sümbül kararır, gül kızarır demeseler. Cennet gülü, üzerine güzel kokulu sümbülü dağıtır.

130b

4. Ne kadar yanıp tutuşsam o yüz aydınlanır. güya ki, mum ışığı için kelebek bedeninin gülünü aşık kıldı.
5. Ben kan yutsam. Başkaları kadeh içse şaşılır mı? Ki onlar, meclise kıpkırmızı şarap dilerler, ben ise dudağının şarabını dilerim.
6. Meyhane içindeki gürültü ne idi deme, açıklayamam. Kalender kimselerin gürültüsünü mü anlatayım sürahinin gürültüsünü anlatayım?
7. Nevâyî bir zaman (sana) kavuşmayı bulsa, ömür geçse şaşılır mı? Yılda bir ay kavuşma ile gül bülbülünü mutlu eder.

492

Allah yattığı yeri nurlandırın.

1. Güneş, karanlık akşamımın karanlığını aydınlatamaz. Bu akşam, onun ışığını karanlıklaştırır.

2. Güzel, kendi tuttuğunu açar fakat her bir düşkünün kurtaramam.
3. Hz. Eyüp, her türlü sıkıntıda sabretti, fakat ayrılık akşamının sıkıntısını görmedi.
4. Ahım, aşkın havasını tamamen karartıp adeta bulut oldu.
5. Eğer o dilenciye sınısan akçe yerine yıldızları versen taşlar.
6. Kişi, kendi hatasını bilip razı olsa. Ey gönül! Bundan doğru fikir var mıdır?
7. Ey gül! Nevâyî bülbülüdür. Ayrılığın iniltisi (ile), sonbaharı unutturur.

493

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Yüzdeki ayva tüyünün siyahlığını güneş üzerine gerdi. Adeta miskten mürekkep yaptı.
2. Saçında, tuzaktan başka bir şey yoktur. Ondan gönlümün zaferini diliyorum.

131a

3. Ecelden başka derdim yoktur. Bundan (başkasını) hatırlamak mümkün olmayacaktır.
4. Ne zaman ki hayırlı düşünürsem, perişan gönül evinden (daha) hayırlısı olur.
5. Ey Allah'ım, eğer isteği gönül alan değilse (ona) aşk isteğini verme.
6. Kendini ibadete veren zahit, rahatlığını görür. İkiyüzlülük be kendini beğenmişliğin bozukluğunu görmez.
7. Nevâyî, kokunu saba rüzgârından bir defa bulacaksa, yüz defa ölse (de olur).

494

(Allah) ona rahmet(eylesin).

1. Kuru bedenim kederin ateşine odundur, gönlüm kordur (ve) ahım da ona dumandır.
2. Göğsünü kılıç ile mi yardı demeyin. Karanlık ömrümde düğüm üstüne düğümdür.
3. Kavuşmada canını alırım demişsin. Ayrılığın ondan önce almaz mı (canımı)?
4. Kavuşma zamanı (geceyi) sabah eder. Bu gün (boyunca) beklemek beni öldürse ne yapayım?

5. Ey sâkî! Şarap kadehini başına dikmek için hırkamda yama kalmadı.
6. Nevâyî'yi görün ki oynayarak öldürdü. Bu oyun ise eğer doğru mudur?

495

Ve ona da

1. Zülfünün tuzağına gönül kuşum kendini düşürdü. Bu, muradına ulaştığını kendi gözü ile görmek idi.

131b

2. Ne zaman seni gördüysem benliğim gözümden kayboldu. Seni kim görse (bir daha) asla kendini göremez.
3. Sevilmişlik, âşıklık sözlerimden anlaşılır. Muhakkak ki dediğim kendi kendimedir, onun bir sözü (dahi) yoktur.
4. Şafak başında doğan mutluluk yıldızını gör. (onun) çehresi, talih sabahının başında geceyi aydınlatan incidir.
5. Ayva tüyün ve dudağının köşesi güzellik sofrasındadır. Ben bilip de o cennet bahçesinden ve (dudağının) köşesinden tatmayayım mı?
6. O, bu dünyada yiyecekten uykudan kısmet buldu. Gecesini gündüzünü oruç tutarak geçirdi.
7. Nevâyî, bu sebeple gönlünü istedi. Kendisi ile o garip yalnızın ikisini bir kılacaktır.

496

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Bayram yetişti ve oruç kaygısını hükümsüz bıraktı. Yeni ay, parlayarak kadeh aynasını aydınlattı.
2. Talih, yeni ay kadehine göründü. Şarap, neşeli gülüşü engelleyemezmiş.
3. Bayram şahidi, karanlık dünyaya yöneldi. Uğurlu ayağına yıldız incilerini döktü.
4. Şafak renkli yolun delili, gök renkli kadehi; şafak şarabını ve dünya cennetinin kadehini gör.

5. Vazgeçmek istersen, ağzından kerpiç (kadehi) çek. Ar ve namus ibadeti ile bu kerpiç (kadehi) kırıp parçala.
6. Sabah halk musallaya yönelip, yokluk dünyası tarafına vardıkları zaman gece karanlığından memnun et.
7. Nevâyî, kadeh iç ve ölümlü ol ki sonsuzluğu bulasın. Zira başka bilgi bulmadılar.

497

132a

1. O güneşin eziyet kılıcından parça parça (olup) ölsem, onun vefasından sınırı bir parça aşmayacağım.
2. Okun, kanlı göz yarasına yerleşti. Lalenin yarası arasından bir mil çıktı.
3. Gözlerim, ağaran beninin hayalinden aydınlanır. Yazı kalemi, o noktayı gözlerinin karasınan koymuştur.
4. Dağın içinde inilti sesimin yankısı dolandır. (Bu yankı) ona ulaşırsa bağı, Ferhat'ın külüngü gibi parçalanacaktır.
5. Kara zülfün, dünyaya yayılan bir beladır. Yeraltındakiler dahi onun gibi bir beladan kurtulmuş değildir.
6. Yüzlerden birisi (dahi) Yusuf yüzlümün güzelliğinden değildir. Kader, öyle bir güneş getirse de dünya boşluğu dolsa.
7. Bedenime (yağan) ok yağmurundan az diye şikâyet etmem. Onun yay kaşından bu kadar ok nasibimdir.
8. O katil eğer ok vursa boyun eğmeyeyim de ne yapayım? Sonra insan, Hakk'ın hükmünden nasıl boynunu bükecektir?
9. Çanağımın içinde şarap tortusu olsa dünyayı bağışlarım. Sultanlar! Yokluk dünyasının dilencisinden büyüklük öğrenin.
10. Nevâyî, nasipsizlikle can verse garip değildir. Onun bu nasipsizliğinden o sevgili haberdar (dahi) değildir.
11. Eğer o haberi yoksa altın kerpiç dergâhın temelinden güzel bir güneş geldi haberi olsun.

498

1. Kavuşmandan bahsetmek bana ne büyük cesarettir? Nitekim hayalinden (çokça) keyif almam mümkündür.
2. Vefa bağında toprak oldum ama ne yazık ki dik başlı gülfidanından bu toprak üzerine bazen de olsa bir gül düşmez.
3. Gönül, kavuşmaktan ümitsiz ise niçin dert çeker? Çünkü bunun örneğinden dahi aşırı ümitsizdir.
4. Gönül, o kuşu iki zülfün tuzağından korur. Onu tutması Cim ve Dal harflerinden anlaşılır.

132b

5. Dal harfine nokta olsa Zal olur. Beninden de gönle iki ayrı alçaklık ulaşır.
6. O Cim yüz ile iki yandan (inen) Lam harfi zülûf, güzellik yönüdür. Bu sözü yüz güzelliğinden nasiplenmiş olan açıklar.
7. Vefa gösterenden sevdalarından vazgeçmeyi çok isteme. Bu imkânsız sevgide vazgeçilmesi imkânsızdır.
8. Ey meyhaneci çırağı! Kırılan çanağından şarap tortusu içilmesi, sağlam güneş kabında dolu (olan) hayat verici suyu içmek (demek) değildir.
9. Nevâyi eğer başın top oynasa o güzel kötü değil, kötü budur ki perişan halinden farket.

499

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Yüzünü görünce elimi göğsüme vurmam aşk gücündendir. Onun ıstırabından (elimi) gönlüme koyarım.
2. Dışının ayrılığında ahım, nisan bulutu gibi (göğe) çıkmıştır. Şüphesiz onun bulutundan çiğ yağar.
3. Gönülden parçalar belli olur, zira o ayı ister. Zamanımın ateşinin alevinin güzelliğinden felek tarafına (meyleder).
4. Evlerini bozacak köpük aşk isteğidir. Rüzgâr çıksa çözüm denizine ait köpüğünden (evler) bozulacaktır.
5. Karanlık saçları, ayrılık akşamına kadar her tarafa misk kokusu dökcektir. Rüzgâr esip saçının bağından kurtarsa darmadağın eder.

6. Geçmişin ta huzur öptü onun kıskanmasından isterim ki dişleyip dişleyip geçmiş nalı gibi huzurunda kırsam...
7. Delilik mahallesine düşen alevli yüreğimin kebabından hangi it tatsa çıldırarak ağzından ateş saçar.
8. Sesinden hayat veren su damlası sıçrar mı çevreye, ya a konuştuğu zaman kırmızı dudağından inciler saçılır mı?
9. Ey sâkî! Ayrılığın baş ağrısından kurtulacağım dersen eğer, ağzına kırmızı dudağın şarabından koyacaksın.

133a

10. Bu zaman, ne geçmiş zamandır ne de gelecek zamandır; sen arada kalmışsın. Zaman, uzun ömrün hesabından hep mutlu olmaktır.
11. Cehennem azabını çek Nevâyî dersin, bin yıl çeksin. Ya Rab! Onu bu ayrılık işkencesinden bir an (önce) kurtar.

500

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Eğer vefa yolunda (ondan) eser bulamadıysan, o vefasız âlim, benden haber sorarsa haber vereceksin.
2. Boyunun ve dudağının ayrılığında, birisi bedenime (yağan)ok yağmurunu görse benden şeker kamışı bitmiş zanneder.
3. Lal dudağının ayrılığında konağın taşı ciğer renginde oldu. Muhakkak ki benim ciğerimden (dolayı) denizde de kan akacaktır.
4. Aşkın alevi, canıma öyle bir (ateş) saldı ki göğe benden bir kıvılcım düşse şüphesiz meleklerin hepsi yanar.
5. O peri gibi (sevgilinin) ayrılığından çıldırmış it gibi olurum. Ey din sahibi insanlar! Nereye yönelirsem benden sakının.
6. Ey anlatıcı! Meğer benden vazgeçmişsin, hararetle konuşursun. Ferhat ile Mecnûn' un aşkının ateşini açıkla.
7. Sim renkli gözyaşım, gümüş gibi bedenden aksa, akıl ver ki gözyaşım berrak tenli bedeni gümüş renkli eyler.
8. Amaç ipini uzatma, geleni hoş gör. Sevgili tut ya da benden işte bu kısa sözleri işit.

9. Dünyayı ve canı terk edip onun mahallesine yöneldim. Nevâyî, muhakkak ki benim bu seferim yerinde oldu.

501

Allah onu da bağışlasın.

1. Yüz ateşinden yuvarlanarak akan terde şüphesiz ki yüzlerce su damlası vardır. Peykânından gönlümün ateşine yüz su damlası yok mudur?
2. O binicilikte maharetli olanın gösterişli yürük atına bindiği zaman karşılaşma yerinde (ben de) karşısında yarışacağım diyerek söz almam.

133b

3. O alemleri yakan yanağın (yüzünden) her zaman ayna karanlıktır. Yüzde karınca gezmiş gibi gösterir oldu.
4. Bu dert ve kederden dilsizim, meydanda ayaklar altında kalmışım. O cilvelinin dolaşmasından bu dermansıza ok isabet edecektir.
5. Ey felek! Başımın (olduğu) tarafa bak da talihsizliğini bil. Saadet yarasını anla her yara onun çengelindedir.
6. O güzel, (atını) meydana sürüp başıma çengel ulaştırdı. Ülke(nin) her tarafından seğirterek canımı yakıp kavurdu, perişan etti.
7. Gök tarlasından bir başağı çalşıp kazanırsan, (kendine) azık et. Dünyadan mutluluk isteyerek feleğin çengeline bir başak tut.
8. Felek görünmeyen kılıcını çekip yüzlerce eziyet ile kan döktü. Sonra Nevâyî sevgilisinden vefa bularak canlandı.

502

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın.

1. Ya Rab! O, kavuşma akşamı güzelinden keyif aldır. Eğlence aynasını sabah soluğuyla karanlık kılma.
2. Ölümsüzlük suyu karışık ise başkasının lâl şarabını ne yapayım? Benim kadehim ayrılık elmasından doludur.
3. O perinin aşkı eğer beni delirtse de çok şükür, aklın vesveselerinden de kurtardı.
4. Gönlüme kaşının güneşinin tohumunu ektim, bakıp gör. Yanımda muhabbet tuzağından kemikler durur.

5. Ey bireyler! Ayrılığım gecesinde gönül sıkıntısından gök kalesinde bekçilik sözü etmeyeceksiniz.
6. Şarap içip bu dünyanın oynuna (kendini) bırakma ki onun sezgisinden aklın algısı yetersiz kalır.
7. Ey Nevâyî! Bir asker gibi harap olmuşum. Dünyada Tarhan kabilesi ile Özbek boyunu unutmuşum.

503

134a

1. O ateş yanaklı sevgili feleğe öyle bir ateş saldı ki feleklerin kalesini aydınlatan çıra onun kadar aydınlatamaz.
2. Bedenimdeki her kemik aşktan (dolayı) çürüyüp yandı. Bunun gibi çer çöpten öç almayı kim görmüştür?
3. Göğsümün parçasından gömleğin cebine yama yapmak, (onu) dikmek son derece uygundur.
4. Aşktan sarhoşum, başımı sıkıca bağla. Çünkü bağlayınca at üzülüp atın terkisinden kalmayacaktır.
5. Kızgınlık vaktinde yalın kılıcı yalınsa ve koluna düştüysem korkma. Beni o korkusuz katilden de alma.
6. Ey dostlar! Eğer meyhanede sarhoş olarak öldüysem beni şarap ile yıkayınız, naaşımın belinden de üzüm asması ile bağlayınız.
7. Benden tertemiz geç deme. Çünkü senin gibi temizden geçmek, temizlikten geçmek olmayacaktır.

504

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Ey Müslümanlar! O kendini beğenmiş kâfirden inlerim. Zira o, İslâm ülkesinden göğe feryatlar yükseltti.
2. Bir öpücük, sevgilinin dudağından haber verdi. O, yalan haberdirdi fakat ben ondan can buldum.
3. Zülfünden ve yanağından başka akşamıma sabah yoktur. Her akşam, geceden sabaha kadar mum gibi yanıp kavrulurum.

4. Gönlüm, zülfünden kurtuldu; o çılgın ki (aslında) bir belâdan kaçmıştır. Bir kuş gibi tuzaktan kurtulmuştur.
5. O ay gibi güzel, ayrılık günlerinde beni hatırlamaz. Ben de kavuşsam da o günleri hatırlamasam.
6. O put gibi nazlı güzelin hoşluğu, şarap kadehinden olmuştur. Ben eğer kadehten vazgeçersem aşk kâfiri olmuş olacağım.
7. Ey (güzel)! Nevâyî' den şan şöret dilersin. Fakat bil ki o, şan ve şöretten kaçıp da buraya geldi.

505

134b

1. Elbisem gül renklidir deme, gözyaşımın kanından (kırmızıdır). Yanıp kavrulurum, (o da) güneş ateşinin sıcaklığındandır.
2. Kıl gibi bedenimin ateşteki (halini), ayrılık ateşinin sıcaklığından bilmezsen, gül üzerindeki sümbülün çengelinden anla.
3. Gönlüm, saçının bağıyla bağlanmıştır, kalbim tuhaf olur. Kaşının mihrabından bir (an olsun) nefes alamam.
4. Hasta gönlüm, dudağının meyvesini istese şaşılır mı? Hasta, sebepsiz yere meyvesinden niçin ayrılırsın?
5. Mushaf yanağının pek çok suçu vardı. Nokta benin ve ayva tüyün, doğruluktan belli oldu.
6. Meyhaneye yerleştim ama şarap içmem. Meyhaneci çırağı, ateşli kıpkırmızı dudağından canıma ateş saldı.
7. Ayrılık akşamı, kavuşanlar için çok kısadır. Onu, Nevâyî gibi uykusuz gözlerden sorsunlar.

506

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Ey Müslümanlar! Feryat, aşk belâsına karışandan gelir. Ah edip inleme, belâlı ayrılığın kan dökücüleridir.
2. Nerede feryadım iştilir, o mahalle yitik değildir, halk feryadı ile kıyamet kargaşası (olur).

3. Gül yüzünden dudağına ter düşünce gönlüm dermansı kalmadı. Gül suyuyla karışık şeker (dudakların), (beni) böyle zayıf düşürmüştür.
4. Ey bahçıvan! Güzelliğın, gönlümün gül bahçesidir. Gel, zira ahım gül dağıtan rüzgârdan farkı yoktur.
5. O meyhaneci çırağı, dindar katline sarhoş çıkar. Ey sâkî! Şarap ver ki takvadan ve sakınmaktan vazgeçtim.
6. Aşk ateşi zalimdir, onu eziyet eden bilmez. Bu ince mânâyı Ferhat ile Perviz'den anla.
7. Ey Nevâyî! İtlerini görmeye gidersen bağrını kopar. Zira bu tür ufak hediyelerde (sakınca) yoktur.

507

135a

1. Gönül, bir peri gibi (sevgilinin) aşkından çıldırmıştır. Sıkıntın olsa da onun nazlanmasından ayrılma.
2. Padişah âşık, sevgilisi de köle olsa, bil ki aşk kavgası onu ordudan ve savaştan koparır.
3. Âşık olan ejderha olsa, (onu) güçsüz bırakmak gerekir. Aşk mahallesi karıncasının izinden eziyet çekmesi (gerekir).
4. Aşk ki her köşesinin havası, geçici hevesle doludur. Akıl ve ibadet, Kaf Dağı'nın Anka kuşundan azık hazırlar.
5. Aşkta sevgili ile köle (birbirine) benzerdir. Hatta belki köle aşkın yağmalamasından fazla (nasibini alır).
6. Kim ki güzellikle âşık olup (hemen) kavuşmak ister, âşık isimlerinde (onun) adına çizgi çekin.
7. Aşk halleri Nevâyî 'ye verilmiştir. O, yüzlerce sıkıntı çekmiştir ve hatta onu gizlerken ölmüştür.

508

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Sevgili, can veren dudağın sözlerinden cana kavuştu. Sanki (sevgili) bu sözleri canımın arasından söyledi.

2. Ey gönül! Akşam kızılığı üzerinde güneş görmezsen onu yüzünden ve gül renkli kaftanından hissettir.
3. Rakip, dertli gönlümün ahından şüphe etmez. Aşk dilencisi, değneğinden korkmaz.
4. Ah! Aşk içinde öldüm de beni kurtarmadı. O dünya güzelinin eziyetinden afet günleri yaşandı.
5. Dünyayı, ayrılık karanlığı sarsa rüzgâr estireyim. Yaramın karasından mumunun fitilini yakayım.
6. Ey arkadaş! Alçak bahтта keder şarabı olmuş, mutluluk zamanında ayrılık zehri isteme.
7. Nevâyî' nin, şiirin devamında adı yazılmasa, dert sahibi sözünü söyleyişinden anlar.

509

135b

1. Aşk ateşinde bir zaman (sonra) benden eser kalmayacak. Sönmekte olan kıvılcımların her biri benden örnek olacaktır.
2. Periye benzeyen sevgilimin kederinden çılgın it gibi olmuşum. Güvende olmak isteyenler, bu gün benden sakınınız.
3. Gözyaşım ile ahım, öyle bir tufan çıkarmıştır ki benden yer ve gök için bir tehlike vardır.
4. Vücudum, aşta öyle yok oldu ki yokluk diyarında benden eser bulamazsın.
5. Ona ulaşmayı ok geçişleri engeller. (Bedenimdeki) okunun bolluğundan bende kol ve kanat çıkmıştır.
6. Meydana çıkanlar içine aşk bir gerçektir. Eğer bülbül, kelebek ve benden (söz edilirse aşk gerçektir).
7. Nevâyî, gece gündüz şenlik yapma, bilgilen. Gece bekçisine ah ile sehere feryadı benden (öğren).

510

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Şehirden ve ülkeden el sıyrıp evimden barkımdan vazgeçeceğim. Evimden barkımdan derken yani iki dünyadan geçeceğim.

2. Başıma her zaman (gelen) yüz bela kılıcı(na) razı olup, ömürden el etek çekip vallahi candan geçeceğim.
3. Şehir, ülke, evim barkım; iki cihandan ömürden ve candan; (kısacası) bunun gibi yüz arzu olsa hepsinden vazgeçeceğim.
4. İskender'in mülkünü ve Hızır'ın ömrünü de verseler, böyle sonsuz ömürden ve mülkten de geçeceğim.
5. Fakat o ay gibi güzel yüzlü, her zaman yüz işkence de yapsa o vefasızdan vazgeçmem mümkün değildir.
6. Ey vaiz! Kevser şarabını bu kadar översen, Allah korusun hafiflik eyleyip ağır ve dolu kadehten de geçeceğim.
7. Ey Nevâyî! Kanlı yaşım deniz oldu. Şimdi o kanlıma ulaşmak istersem nereden geçeceğim?

511

136a

1. O güneşin ayağında boyu ikiye katlayacağım. Cilvesine, zülûf gibi kendini ayaklar altına alınmış edeceğim.
2. Eğer yüzüm, beni gibi kara ise, yanağından dökeceğim. Gözümün bebeğini, yanağına ben yapacağım.
3. Gece gündüz Allah'a yalvarıp o peri yüzlüye rahat ulaşmak (için) (bana) kol kanat (germesini) dileyeceğim.
4. Her gece halim viran olduğunda (ona) sadece rüya ile kavuşup, bu şekilde kendimi mutlu edeceğim.
5. Eğer mahallesini toprağını eleyeyim dersem, yarılmış can perdem ile göz halkamı (ona) kalbur edeceğim.
6. Ey meyhaneci çırağı! (Beni) yıkarak şarap kadehini boğazıma koyacaksın. İçimdeki tövbe eksikliği ile ses çıkarmayacağım.
7. Ey Nevâyî! O aya, ipliğe dönmüş bedenim ve saman sarısı yüzüm (ile) yazdığım mektubu göndereceğim.

512

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Sevgili ile rakibin incitmesinden çok ağlarım. Zira inleyen bedenim gibi baştan ayağa incindim.
2. Sevgilinin eziyet kılıcından gönlüm gibi yaralıyım. Halkın eziyet taşından yüreğim gibi yaralıyım.
3. Sevgilinin halimi anlaması umudundan ümitsizim. Halkın yüz sıkıntı ve lüzumsuzluğundan işe yaramazım.
4. İşim endişelenmek olmuştur, fakat kederlenen kimsem yoktur. Garip iştir ki tasalanmayan da benim, tasalanan da benim.
5. Can ile kavga ederim, ne derdimi ne de sıhhatimi bildirir. Ne ölüyümdür ne diri; ne sağlıklıyım ne de hastayım.
6. Eğer dünyadan başımı alıp gidersem garipsenmez. Dünya insanlarından o kadar üzölmüş de gitmiş derler.
7. Ey Nevâyî! Ömür eğer bu ise, ecel merhamet eyleyerek gelip canımı alsın. (Bunun için) canana teşekkür ederim.

513

136b

1. Her tarafa varıp rakip ve sevgili ile kavga ederim. Çünkü ecel ölmeme yön belirler, canımla kavga ederim.
2. Ayrılık kılıcını vursa telaşımı ölüm korkusu zannetme. Zira şehidin olayım deyip hayran olur da telaşlanırım.
3. Tarlada dilencilerin başaklar içinde kavga ettiğı gibi, aşk çölünde âşıklar ile ok içinde kavga ederim.
4. Ey peri! Geyik, iki gözüne benzer, tıpkısıdır. Bu sebepten divaneyim, çölde kavga ederim.
5. Seni rakipten almak mümkün değildir. Ancak bakıp durmam, kavga etmem mümkündür.
6. Keder geldiğı zaman Kevser'i acı şaraba tercih (ederim). Akıl sahipleri beni cahilleştirirler, kavga ederim.
7. O, ayrılık ateşine kol salıp su gibi kesecektir. Ey Nevâyî, ayrılık alevi (boyumu) aşar, kavga ederim.

514

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Eğer benim sana olduğum gibi (sen de) birisine tutkun olsan, kimsenin benim gibi dert ve sıkıntı çekmeyeceğini bileceksin.
2. Ey bilge! Aşk derdine çare kavuşmaktır dersin. Öyle ki kimse bu belaya benim gibi tutulmaz.
3. Güzeller içine senin gibi bir peri yoktur. (Benzer şekilde) âşıklar arasında da benim gibi bir çılgın yoktur.
4. İtlerine tadacak bedenimi koymayacaksın. Ben öyleyimdir ki kim benim gibi canı itlerine feda ettim?
5. Eziyet ile beni öldürdün fakat dilerim bu dünyada ben gibi bir vefalı bulasın.
6. Ey arkadaş! Benim gibi meyhane köşesini de tutmazsan, dünya eziyetlerinden kurtulmak yoktur.
7. Ey Nevâyî! Güzelliğinin zekâtını veren kişi yoktur. Öyle ki ben, hastalıktan inleyen çaresiz bir garibim.

515

137a

1. Âşıklar toprağımdan nurlansa mutlu olurum. Zira içimde aşk ateşi yanmasına alışmışım.
2. Ey dostlar! Beni insanlıktan mutlu (görmek) istemeyin. Zira perinin ayrılığından kederliyim, delirmişim.
3. Aşkta bela dağını tırnağım ile öylesine kazdım ki Şirin'in âşığı Ferhat'ım zannetmeyin.
4. Ayrılık rüzgârı! Ayrılık akşamında o sevgilinin mahallesinde esme. Toprağım, sabah nefesinden perişan olmuştur.
5. Eziyet ve işkence ile halka çok fazla ah ve feryat salma. Sen eziyet eyledin, ben (ise senden) kötü işkence gördüm.
6. İnsanlığa haber vererek meyhanede bir kadeh içtim. Ayıplamayınız, dünya düşüncesinden kurtuldum.
7. Ey Nevâyî! Aşkta feleğe boyun eğmem. Fakat o güneş kılıç vurursa, (o zaman) boyun eğirim.

516

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Gönül levhasında, yanağının desenini resmedeceğim. Beğenilmezse onu görmeyi engelleyeceğim.
2. Ey kara göz! O yüz arzusundan eğer yüz mektup yazarsam yüzden biri olmaz.
3. O güzelden aşkım böylesine gizli kalacak mı? Habersiz yüz söz çıksa, yüz defa anlatırım.
4. Bu nasıl deliliktir ki her gece o peri gibi (güzele) kavuşmayı hayal edip yine her şeye başkalaşacağım.
5. Kavuşma isteğin olursa canını feda et dersin.
6. Ey nasihat eden! Nasibim, aşk geçmişindir, yasaklama. Ben ne yapıp edip bu yasağı beğeneceğim.
7. Ey Nevâyî! Aşkına karşılık can değeri ver dedin. Böyle bir istek kolay olsa artıracığım.

517

137b

1. Ya Rab! O ay, onun için ağlayıp sızladığımı anlamış mıdır acaba? Geceler, saçının telinin karalığından da (karanlıktır).
2. Sağlıklı olsam da dudağımı anmaktan şifa bulurum. Dermansız olsam da onun gözlerinin hastasıyım.
3. Sevgilim veya (onun) iti demeye haddim yoktur. Herkes itlerine sevgilidir, ben o kişinin sevgilisiyim.
4. Güzeller âşıklarına can verseler, o ise öldürse ben nerde olursa olsun onun tarafındayım.
5. Başkası canını istese verir mi vermez mi bilmem. Ben, yüz canım olsa yüzünü de ona vermeye varım.
6. Meyhaneci çırağı! Görünerek sarhoşlukta gönlümü aldı. Meyhaneci itlerinin yolunda hizmetçiyim.
7. Ecel, ayrılıktan zayıflamış canımı kurtardı. Ey Nevâyî! Anla ki (yolunda) can ile minnettarım.

518

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Rüyamda dudağımı gördüm, uyanır uyanmaz neredeyim dedim. Ey sabah vakti! Bir zaman tatlı uykudaymışım, (bundan) kimseye bahsetme.
2. Aynada onu gördüm, benim yansımam sanma. Kavuşmayı araştırmak için aynaya girdim.
3. O katil, ansızın nişan alıp ok atacak mı diyerek yıllardır sevgilinin mahallesinde (imiş gibi), kemik gibi bir beden ile karşıdayım.
4. Aşk ayrılığının timsahı dense (uygun) olacak ki (bir şey) aşk denizini feleğe çeker. Ve ben o sudayım.
5. Her yaram, halime gülmek için açılan bir ağızdır. Garip ki ben de onların gülmesinden aynadayım.
6. Her sıkıntı oku, (onun) kavisli yay (kaşından) gelir. Sanki ben bin dünya ehlinin eşiğindeyim.
7. Ey Nevâyî! O perinin aşkında yasaklanan yoktan (dolayı) deliler gibi kendi kendimle dedikodu halindeyim.

519

138a

1. Mecliste, onun gibi ay yüzlü güzelin hayali ileyim. Hayali öyle kurarım ki (o güzele) kavuşmaktayım.
2. Kendi kendimle deli gibi söyleştiğimde, o peri gibi güzelin beli ve ağzı (hakkında) konuşmaktayım.
3. Onu hayal ederek kavuşma ümidi ile bazen gülerim, bazen de ayrılığın hüznü ile ağlarım.
4. Yüzümün renkli, kulağımın harareti olması şaraptandır deme. Bu gibi bir ayrılığın kulak bükme darbesi ile (karşı karşıyayım).
5. İnememdeki uzatma, ağzının ve zülfünün kederinden olur. Bu kadar uzattığı için onun mim ve dal harfi ileyim.
6. Ey sâkî! Şarap kadehi ile beni divane et. Zira imkânsız sevgi, akıl karışıklığı ile gerçekleşir.
7. Ey Nevâyî! Şimdi akla yol gösteren kılavuz olma. Ben kayıtsız aşk ile divane olurum.

520

Allah kabrini de nurlandırısın.

1. O vefasızdan şüphesiz yüz eziyet göreceğim. Vefa görmüş birisinden ki ben ondan (vefasızlık) göreceğim.
2. Kim zamane insanından vefa gördü ki ben de o kan dökücü ve zamanın fitne kaynağı (sevgiliden) vefa göreyim?
3. Ey arkadaş! İt gibi çılgın gönlümden aşırı sıkıntıyı kov. O evsiz serseriden her zaman (sıkıntı) göreceğim.
4. Başkasının iyiliğini ne yapayım? Ben, canıma huzur olacak eziyet ile işkenceyi o sevgiliden göreceğim.
5. Edalı güzeller, cilve yerinin her tarafına hasretle bakarlar. Gözlerim ise, o sevgiliyi göreceğim tarafa bakar.
6. Yer ve gök, gözyaşımın selinden ve inlememin dumanından görünmez oldu. (Ben), birçok eziyeti ve sıkıntıyı o iki fenadan göreceğim.
7. O ay yanağını görsen başına kılıç vurulur deme. Başıma her ne bela gelse, (ben) gökyüzünden göreceğim.

138b

8. Yokluk dünyasında, hırkayı ve seccadeyi rehin etsem, iki dünya kazancını bunun gibi bir (zararla) göreceğim.
9. Ey Nevâyî! Sorma, meydana çıkarmam. Yüz gizli dert ve sıkıntıyı herhangi bir kişiden görüyorum.

521

(Allah) onun ruhuna hayat versin.

1. Nasibim olan o ay, ayrılık sebebi ile tasalansa ne yapayım? Başkası için kavuşmayı yasaklasa ne yapayım?
2. Bana, o an vefa telinden düğüm attı, onu rakiple sağlamlaştırırsa ne yapayım?
3. Hüzünlü, âşık ve inleyen etti, ne yapayım? Nihayetinde ki aşk kılıcı katil olsa ne yapayım?
4. Cancığır arkadaşı idim, beni kovarak rakibi kendine yakın arkadaş eyledi, ne yapayım?
5. Eziyetle gizlese de ben (onun) dostu idim. Kavuşmaktan da mahrum bırakarak sakladı.
6. Talih güneşi, daha da kötü etti. Bundan kötüsünü yapsa ilaç diye hayal et.

7. Mahallesine varmak için izin verse, demem ki siyah zemin gerektirse ne yapayım?

522

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Çılgın gönlümün eziyetinden öyle perişan bir haldeyim ki onun işkencesini dile getirmekten de acizim.
2. Onun benzeri gam askerleri hücum eder. Haline acıyarak keder sürüsünün ayakları altında kalmışım.
3. Bazen yokluğu ile acı çekerim, bazen düşkünlükten (dolayı) zayıflık içinde dermansız olurum.
4. Ey gönül! Dermansız haline ne kadar acıyayım? Muhakkak ki benim dermansız halim yeterlidir, sen de (bana) acı.

139a

5. Aşkta, bazen saç telinden (dolayı) inlerim. Çünkü saç telinin ayrılığında kemiş gibi inlerim.
6. Keşke namını ve nişanını bulmasam da aşk gamından rahat etsem derim.
7. Ey Nevâyî! Çok kez aşkı terk edeyim edim. Fakat işe işe ulaşınca (terk etmeyi) yine ihmal ederim.

523

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Zülfünün her yerde ateşli gönüllerden iz görünce, (bunlar) gece (karanlığı) ve yıldızlardır deme. Bil ki her taraf duman içinde kıvılcımla (kaplıdır).
2. Amacım odur ki halkı aşktan yanılmaya yönelteceğim. Bunu isteyen sevgilileri her yerde (arar) bakarım.
3. Benim çılgınlık zamanımda peri yanaklıların attığı taş, sıkıntı ağacından saçılan meyvelere benzer.
4. Başkaları sevgilinin yaşadığı mahalleden gitsin deme. Zira sözde tatlı dudağının içkisinden akan şeker, insanları çevresine sinek gibi toplamıştır.
5. O göz, insanların kanını toprağa döker. (Çevrene) bak ki etraf o kan ile toprağa (girmiş) kanlı yüreklerle (doludur).
6. Viran olmuş kabrimi görenler, okçu dükkânına benzetir. Orada her tarafta ayrılığın okundan (gelen) ok, kanat (gibi) görünür.

7. Ey nasihat eden kişi! O ayın güzelliğine (duyduğun) aşkı gizle deme. Dünyanın her yerinde bu haber halka duyulmuş meşhur (olmuştur).
8. Ey dindar kişi! Şarap ve sevgili hakkında konuşuyor olmama gülme. Kaza ile kader, (bu yola) çektiyse yürümeyip de ne yapacağım?
9. Nevâyî, seni istediği için güler yüz göstermiş değildir. Her yerde naz ile bir berrak tenli (güzel) görünse (de öyle olur).

524

Ve ona da

1. Ayrılık akşamından daha karanlık gece olacak mı acaba? Ya Rab! O geceden kurtuluşa erebilen olacak mı acaba?

139b

2. Ayrılık gecesinin parıltısı dünyayı şimşek gibi yakıp kavurur. (Bu kıvılcım, ayrılık cehennemini mi çıkaracak acaba?
3. Sevgilinin mahallesinde, itlerin izi ayağıma parıltı oldu. Bundan daha kıymetli bir altın olur mu acaba?
4. Ayrılık sabahında bir bela denizi ülkeyi yıktı. Ayrılığımın akşamında dökülen çiğ tanelerinden mi acaba?
5. Vücudum, gül gibi taze kanlı yaralar ile acaba dert bahçesinde açılan kırmızı renkli güller gibi olacak mı?
6. Ayrılık yağmurunun oku, dost canından yakar. Bundan bana hiç yağmur olacak mı acaba?
7. Nevâyî' nin iniltisi, bahçedeki güllere ateş saldı. Çaresiz bülbül bunun gibi inleyecek mi acaba?

525

(Allah) ona rahmet ve bağışlanma da (versin).

1. Kaşında, altın yapraktan süs mü vardır? Yoksa o, misk kokulu hilâl üzerindeki yıldız mıdır?
2. İşlemeli atlas tülbendini acaba yel mi uçurur? Yoksa o, cennetteki peri omzunun üzerindeki kanatlar mıdır?
3. Başındaki, süslü taç cevherleri midir, yoksa aybaşımda Perviz görünüşlü ressam mıdır?

4. Aynada görünen yanağının yansıması mıdır? Yoksa keyif içinde görünen parlak güneş midir?
5. Kıvrım kıvrım saç bağı, güneş gibi teninde urgan gibi midir? Yoksa o, güzelliğin hazinesine sarılan bir yılan mıdır?
6. Bu çimenliğin gülfıdanlarındaki diken midir yoksa inleyen bülbülün canını almaya niyetlenmiş neşter midir?
7. Ey Nevâyî! O ayın kavuşmasından kesinlikle ümitsizim. Bu talih başkalarına kolay mıdır bilmiyorum.

526

140a

1. Bu gece ayrılık gecesi gibi karanlık bir gün mü acaba? Yoksa çetin (olan) keder cehenneminin dumanı mıdır?
2. Şeyh hırkasına yama dikti, bedeni tutuştu. Yoksa sam yeli de cennet elbisesi gibi (benim) gömleğimin parçası mıdır?
3. Gönül, ayrılık çölünden çıkamayabilir. Ona bu vadide yol gösteren acaba gül müdür?
4. Gözyaşı seli, gözümün yuvasını bozdu. Yıkılmaz boyunun hayali, acaba bu harabenin destek direği midir?
5. Bu ateş, çılgın gönlünü perinin hayaline salmıştır. Acaba (bu ateş), yüzünün ışığı mıdır, yoksa çılgınlığın alevi midir?
6. Birisi yokluğu kazanarak göğe yerleşti. Acaba bu mu güçsüzdür yoksa o bunun zaafi mıdır?
7. Nevâyî, kokusundan bedenen zayıf ve zebun oldu, (ondan) çok ayak kesti. Acaba bunlar, istek yolunun talihsiz ayakları mıdır?

527

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Çok düşünmeyeyim, o ay gibi güzel eziyet eder. Çünkü âşığım, sabretmekten başka çârem yoktur.
2. Gönül, ayrılık korkusunu anlayarak dalga çeker. Öldürmeye (gönül) el vermez, bahane aramayayım.

3. Ağzın anladığında gönlümde belini hayal ederim. Kıvrak zekâlı olmayan kişi, güzel hayal edemez.
4. Ey akıl piri! Eğer aşk sırrını açıklarsam haberime akıl erdiremeyip karşı çıkma.
5. Dönen saki daha ne kadar kan yutacağım, yazık! Her zaman olur, geçmez anlamazlıktan gelmeyeyim.
6. Ey ölümlü! O fakirliği ister isen olur da bir faydası olmaz, çünkü (o cennet) yoluna ulaştıracak (her) yola razı olmalısın.
7. Ey Nevâyî! Eğer kurtuluşa erersem şartım odur ki aşktan başka bir işin zikrini yapmayacağım.

528

140b

1. Gönül isteğini ortaya çıkarmayarak parça parça ettin. Avını kesmeyerek zayıf koyun ve kurbanını (kestin).
2. Ayrılık okunun konak yeri olmak gönle ne fayda verir? Okun, orada konaklamayarak geçip gitti.
3. Her bakanın yüzüne başka ateş düşmesin. Ateşli yüze örtü takmayarak evden çıkma.
4. Ey gökyüzü! Ayrılık rüzgârım karanlık kılmıştır. Onun (gibi) mum ortaya çıkmadan toplantı yerini aydınlatma.
5. Ey hikmet sahibi! O peri çıldırtıcıdır, gönlümü sakın. Zülfünün bağından örgüler kılarak (beni) bağlama.
6. Ey güzel! Dünya ili iffetsizdir. O edepli gönlünü, bu kıvrıma yöneltmeyerek geçir.
8. Ey Nevâyî! Eğer ayrılıktan kurtulursam söz verdim ki gönlüm ne kadar derse desin aşktan başka bir şey arzulamayacağım.

529

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Eğer yanağını göz ile seyretmeyerek ve gönül ile dilemeyerek kavuşmayı dile getirirsem, (onu) ne yapayım?
2. Gönlümü, aşk cevherine inci kabuğu kılmayayım ve bunca gözü açıklamaya deniz kılmayarak ne yapayım?

3. Ne kadar aşk sırrını belli etmeyeyim desem de ah ateşi ve gözyaşı selinden yer gök dolar.
4. Gönlümde ve göğsümdeki yara oyuğundan ateş düşerse, onun dumanını nasıl açığa vurmuyayım?
5. O perinin her görünüşüne, tüm akıl çıldırır. Gönlümü deli divane etmeyerek çılgınlıktandır derim.
6. Ey şeyh! Sarhoşların sesinden şikâyet etme. Meyhaneyi velveleye vermeyerek sarhoşluk olmaz.
7. Ey sâki! Öyle dolu bir şarap sun ki zamanın kargaşalığından çekinmeyerek çılgınlaşayım.

141a

8. Ey Nevâyî! Sevgili, güzelliğini dünyaya açtı. Şimdi kendimi dünyaya rezil (etmek) olmaz.

530

Allah onu da bağışlasın.

1. Gönlümün isteğini ortaya çıkarmadan önce yakıp tutuşturma. Zira kuş kesilmeden önce kebab edilmez.
2. Aşkını bedende yer ettirmeden önce gönül aldı. (Gönül), bulduğu yeri evi yapmadan önce ateş yakar.
3. Ey ecel! Âşık oldum, aşk derdi canın işini zorlaştırmadan önce kolaylıkla canımı al.
4. Ey gönül! Sevgili yüzünü gösterdi, (artık) ölmek zor olur. Canını yüzü peçe ile perdelemeden önce feda et.
5. Ey peri! Yüz şükür ki akıl, gönlüme öğütler verdi. Ey nasihat eden! Onu akıl etmeden önce çıldırttı.
6. Geçen zaman, ölümlü olanlara karışmadı, ölümlü olsun (olmasın) kişi ebediyeti-sonsuzluğu- ister.
7. Ey Nevâyî! Gönlünü başka şeylerin nakşından temizle. Kendini kabul edilebilir kılmadan önce feyz mümkün değildir.

531

Ve onu da

1. Âşık oldum, zamane insanından (daha) ne kadar eziyet çekeyim? O, zamanın kargaşasıdır (eziyetin) tamamını ondan çekeyim.
2. Sevgili ile rakip, eziyetin sınırını aştılar. Yazık, kavuşmak için daha ne kadar eziyet ve kötülük çekeyim!
3. Gönlüm, ayrılık girdabındadır; kavuşma bağı uzat. Onu çekip salarak uçsuz bucaksız ayrılıktan (kurtarayım).
4. Gülfidanından ayrılık goncasını kopar ki rahata eresin. Kudretsiz gözden bin bela oku çekeyim.
5. Sevgilinin mahallesine vardığım için omzumdan sanki kanat çıkar. Eziyetinden (dolayı) o eşikten ayak çekeyim derim.

141b

6. Misafirim olursan havadis hediyesi (olarak), karşında diken bedenden ve ok gönlüden candan bir inleme (gerçekleştiririm).
7. Ey Nevâyî! (Beni) daha ne kadar etek gibi çiğnenmiş kılacaklar? Ben de artık zamane insanından el etek çekeyim.

532

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın.

1. Çıkan toz, başının çevresinde döndüğü zaman canını perişan eyleyerek bu tarafa yönel.
2. Akıl, düşünce ve sabır saçarak canı, bu bahane ile sadakan eyledim.
3. Bakışının kuşlarını avlayarak yüzünü göstersen, eğer ok atarsan gönül avını ele geçirirsin.
4. Başka bakışlardan kaçıp aynanın yansıması gibi (gönlüme) girersin. (Böylece) gönlümü demirden kale gibi yaparsın.
5. Dudağından can vererek kavuşma (konusunda) halkın gönlünü al. Ben hüznü canımı ve gönlümü diken(e batırıp) inleyeyim.
6. Eğer ki tekkede benlik kadehinden sarhoşsan, yokluk yoluna gir ve sarhoşluğu uzaklaştır.
7. Nevâyî! Büyük kadehin meyhanede dolunca, (seni) şarap ile yıkayıp mezarının başına küp kerpiceden tuğla dikeyim.

533

Allah, toprağına su serpsin.

1. Yüz güzelliğinin mumu, can telini tutuşturarak aydınlatmaz. Ayrılık yarası yakmasa, ayrılığın derdi kötü olmaz.
2. Gönlüme ateş, başıma kılıç saldın ama ne fayda? Su ülkesini gizliden yakarak açığa çıkarmayın.
3. Şimşek gülüş ile çerçöp bedenimi yaktığın gibi, ahının (ateşi), o gülen gül yaprağını yakarak kül etti.
4. Okların, benimde tutuşup gönlümün kanını döktü. Sazlığı tutuşturarak görülmemiş av elde etti.

142a

5. Ey sâkî! Ateşten dudağından bana bil ateş sal ki canı kolayca yakarak gönle de alev salabilsin.
6. Yakılacak ne varsa (hepsini) yanmaya mümkün kılarak, Nevâyî gibi benlik mülkünden kurtulmuş olayım.

534

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Hasta canımı ona inleterek çehre yaptın. Çılgın gönlümü esir ederek saçını bağ yaptın.
2. Eğer amacın öldürmekse canımı teslim edeyim, al ruhumu. Yıllar (boyunca) ayrılığından inledim, acıyıp öldürme.
3. O eziyetimden kaçarsa kime eziyet edeyim deme. Ne zaman haber edersen niyetlenecektir.
4. Dudağından söz işitsem, hayat suyu gibi olur. Ey can! Ben diriyim, tekrar kanmam.
5. O perinin aşkında, çölde inleyerek taşla göğsünü yaralayan Mecnûn benim deme.
6. Yokluk mahallesinde dilencilik (yapmam) öğünmemdir. Hükümdarlık sunsalar, utanırım, (ona) niyet (dahi) etmem.
7. Mahallesinin yönünde Nevâyî'ye inilti ulaşırsa şaşılır mı? Bülbüller, geçiş makamı yaparak inlemektedirler.

535

Ve ona da

1. Halk, kederimden yanmasın diyerek, dertli hâlimi inilti içinde (iken bile) haykırmam.
2. Yoksa yoktur hiç zaman ki inleyerek feryad ile yüz tümen bin bağı taşın gönlünü feryad edemem.
3. Tuhaftır ki bunca yüz sevgili gönlünü bu harareten haberdar etmeyerek cehennem alevini çeker.
4. Daha tuhafı şudur ki feryadımdan dünya halkı uyumaz. Talihimin uyanık gözünü, bir an uykulu tutmam.

142b

5. Ey dostlar! Aşkta ben başkayımdır, Ferhat başkadır. Ben, keder baltası ile bağrımı yaralamam.
6. Ey sâkî! (Bu) gönül elinden sabaha kadar (şarap) verilsin ister. Kıyamete kadar sabah(layıp içeyim) de ayık kalmayayım der.
7. Ey Nevâyî! Meyhaneci çırağı, şarap ile sürüp gönderir. Kendi arzulla meyhanecinin mekânına niyetlenmem.

536

Allah günahlarımı da bağışlasın.

1. Ayrılık akşamının karanlığında, hayat suyu istemem. Ey ömrümün güzeli! Çünkü sensiz can istemem.
2. Gönlüm, çevik ve güzel atının nal izini bulmayı diler. Gönlüm, atınla dolaşmak ister, başka bir şey istemez.
3. Ey kaşı yay! Okunun her başağından su damlası vardır. Ateşli gönlüme, ok yağmurundan başkasını istemem.
4. Dudağının şarabını ne zaman istesem, felek (bana) kanlı su verir. Kendi isteğimle şarap yerine meyhane istemem.
5. O periye benzer çocuğun taşı, bedenimde yer edinse derim. Aşırı çılgınlıkta kendimi çıplak istemem.
6. Sevgili, gönlümü bozmak ister ben de harap (etmesini) isterim. Bu eve başkası gizlensin istemem, harabe desinler (yerleşmesinler).
7. Ey Nevâyî! Halkın hayranlığını gördüğümde ölsem şaşılır mı? Ben ki kendimi onun için çabalamaktan müptela (etmek) istemem.

Allah ruhunu da nurlandırın.

1. Cana, aşkında her zaman yüz bin bela (isterim), az istemem. Başkası bin yıl tesir eder de yüzde birini istemem.
2. Sevgili, ayrılığından kederli olmamı ister. Eğer kavuşursam, gönlüm şen olsun istemem.
3. Aşk kılıcının yarasından (dolayı) canım öyle huzurludur ki, yüz defa ölsem de merhem istemem.

143a

4. Şeytanlar ile görsem bana ne hâl olur? O periye canciğer arkadaş olarak melekler topluluğunu istemem.
5. Yüzüne mahrem olmayanın gözü düşse (buna) nasıl dayanayım? Çünkü (ona) kendi gözümünden başka göz haramdır, istemem.
6. Halktan o kadar eziyet görüyorum ki, yalnızlığın dostluğunu dilerim; insanoğlunun vefalısını (dahi) istemem.
7. Ey Nevâyî! Aşk eğer beni dünyaya rezil etmezse, bizzat kendi gücümünden âlemin rezilliğini istemem.

Allah onun kadrini/kıymetini de artırsın.

1. Ey aşk! Gözyaşımından bana ne kadar işkence edeceksin? Çöpten bedenimi daima inlemekten perişan edeceksin?
2. Sevgilinin halka iltifatı beni kederlendirir. Bana güler yüz göstermeyen (sevgiliden) halkı mutludur.
3. Ben, kederden öldüm, bana can vermeyi o katil öğretti. Ona öldürmek ile doğru yolu göstereceksin.
4. Ey gönül! Halka eğlenceden haber vereceksin. Ahından kıyameti koparıp feryat edeceksin.
5. Aşkın her zaman yüz binleri öldürmeye kanaatkâr değildir. Ayrılığına ihtiyaç yoktur, yardım edeceksin.
6. Ey bilge! Aşktan (dolayı) canıma yüz gül açılmaz. Eğer, ünü ruhuna dayanak olursa cahillik olur

7. Ey peri! Nevâyî anılarından öyle yok olmuştur ki unutarak o çılgını anmış olacaksın.

539

1. O güneşin anısına feryat etmeden (geçen) bir zaman yoktur. Fakat feryat ederek feleği perişan eylemem.
2. İnleyerek insan gönlünü kederlendirmem. Yüksek sesle de ağlayarak ülkedeki halkı mutsuz kılmam.

143b

3. Ey bahçıvan! Bana (onun) yanağı ile boyunun hayali yeterlidir. (O nedenle) güle doğru bakmam, şimşir ağacına yönelmem.
4. Ey anlatıcı! Huri ve peri övgüsüne yönelme. Can kıblesi o peri yüzlüdür. Ben, başkasını huri edemem.
5. Akıl ve sabır ile gönül evimi bayındır hale getirmem. Çünkü o beni bozdu, ben onun gibi harabeyi bayındır eylemem.
6. Ey gönül! Ne kadar sözümde durduysam eziyet ettiler. Eğer zamanın çocuklarını hatırlamazsam ayıplama.
7. Ey Nevâyî! Ben kurtulsam da sen aşkı terk et. Gönlümü bundan sonra kimseye alıştıramam.

540

Allah, ayıplarımı da örtsün.

1. Yazıktır ki bana bugün sevgilinin halinden haber yoktur. Bu sebepten de bu gün aklımdan ve anlayışından eser yoktur.
2. Sabah vakti, gözden sel gibi gözyaşı aktı, gam değil. Nasihat için gelmeyin, zira bugün o sudan geçiş yoktur.
3. Eğer gece vakti bağrım (gamlanıp) gözden kan aktıysa gam değil Gam odur ki bugün itlerin için hazırlanmış bir şey yoktur.
4. Bu gün ben ölünce onun mahallesine halk birikti. Gözyaşı selim ve ahımın şimşeginden bugün geçiş yoktur.
5. Ömre kavuşma zamanı sabahleyin deme. Ayrılık akşamında seher yoktur, artık güvensizim.
6. Ey meyhaneci! O meyhaneci çirağının (elinden) şarap kadehi içeceğim. Eğlence meclisinde şarap dağıttığı için o bugün yoktur.

7. Nevâyî, başından benliğini saldığı için öldü. Bu nedenle bugün ona baş derdi yoktur.

541

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Dudağının çeşmesi için canlılık çeşmesi mi diyeyim, canlılık çeşmesi demezsem can mı diyeyim?

144a

2. O yüzden (dolayı) gecem, gündüzümdeki gibi aydınlık olur. Ona nur dolu ay mı diyeyim, yoksa parlak güneş mi diyeyim; bilemedim.
3. O (servi) boylu güldüğü zaman (küçücük) ağzı ortaya çıkar. Servi boyu mu güzel, yoksa gülen gonca (dudağı) mı diyeyim (bilemedim).
4. Katil gamzen ile kan dökücü kâfir gözüne can düşmanı mı diyeyim, (yoksa) iman felaketi mi?
5. Aşk derdi zor dersem beni ayıplamayın. Bu iş ki bin (derece) zorlukta olur, amacına kolay denir mi?
6. Akıl, aşk derdinden kaçarsa niçin engelleyeyim? Alevden çabalayıp da başka tarafa kaçsa, (kaçma) yan mı diyeyim?
7. Nevâyî! (O) zahit, içtiğimi öğrendi ise ne yapayım? İnsanların karşısında sözle sorsa yalan mı söyleyeyim?

542

(Allah)onun ruhuna hayat versin.

1. O çehreni, göz levhasında ne kadar (daha) resimleyeyim? Onu bu şekilde görmeye (nasıl) önlem alayım?
2. Güneş gibi yüzünü (daha) ne kadar görmeyeyim, yüzünü (zihnimde) canlandırarak başkalaşayım?
3. (Daha) ne kadar hayalini düşünerek ayrılığın kederini anlatarak (insanların) karşısında kusur işleyeyim?
4. Sana halimi (daha) ne kadar yok yere sınır tanımadan, hayal kalemi ile mektuplara yazayım?
5. Ey meyhaneci çırağı! O güzelin aşkında derhal şarap ver. Ayrılığı ile kendini bilmeyecek derecede sarhoş olsa ne kusur işleyeyim?

6. Ey Nevâyî! Elini öpüp can mı vereyim deme. Bunun gibi bir talih, elini verirse ne kusur işleyeyim?

543

Allah kulunu bağışlasın.

1. Kederimin ateşini (daha) ne kadar güzellere ulaştırayım? Ahımın kıvılcımını onun gökyüzüne ulaştırayım.

144b

2. Talihi başımdan itip sevgilinin mahallesine yöneldim. Bu ile hile onu o eşîğe ulaştırayım.
3. Şarap ile hayat veren dudağına ulaştığım gibi, onun hayalini de cana ulaştırayım.
4. Gönül, mahallede o gönül ile fena oldu. Gül bahçesine ulaşayım da kendimi mutlu edeyim.
5. Gönlü, isteyerek harap bedene ulaştırırım ki evimi barkımı evi barkı olmayana ulaştırayım.
6. Dünyada fitne (çoktur), meyhane araştırması yapayım. Kendimi çabamla güvenilir bir yere ulaştırayım.
7. Nevâyî' nin ahı, zayıflığından sana ulaşmaz. Kavuşmadan gel ki o dermansıza yardım edeyim.

544

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. Aşkta ben gibi perişan olan, ev bark bozup evsiz barksız kalan yoktur.
2. Ah dumanı ile aşk ateşini meydana çıkarır, fakat o ateş arasında kor gibi gizlidir.
3. Aşk, ona bela yağmurunun okunu yağdırır, bedeninde hep saç ucu yerine ok olur.
4. Ahımın rüzgârı ile sabır evi harabe olur, gözyaşımın seli ile de ümit ağacı kırılıp parçalanır.
5. Ciğeri, parça parça olup dert ateşinden yanıp kavrulur. Yüreği, ayrılık ateşinden (dolayı) damla damla kan akıtır.

6. Aşk denizi onu yok eder, ayrılık çölünde çöl şeytanı hâline gelir.
7. Şüphesiz ki aşk içinde (kıvranıp) dünyaya rezil oldum. Âşık olup da dünya akıllısı olan var mıdır ki?

145a

8. Ey sâkî! Bana ya kavuşmak gereklidir ya da şarap gereklidir. Ya kurtuluş isterim, ya da ayrılık bestesi olan kadeh isterim.
9. Nevâyî, ev sahibine an verse şaşılır mı? Ona misafir olan ölü zaten dirilirmiş.

545

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Aşkta benim gibi alt üst olan hani? Ondan kötü olup toprak olan yoktur.
2. Güzellik kirpiklerin, her tarafa ok atar. Her saç ucun neşter olup organları (deler).
3. Can bahşeden dudağın, benim için lâl taşı örneğidir. Bağrı deşer, ciğer kanına boğar.
4. Çiftçi, dünya çimenliğinde benden yanadır. Çünkü (her zaman) ayrılık meyvesi veren ağaçtan vefa gördü.
5. Bil ki ayrılıkla birlikte bedendeki kıvılcımlar tükendi. Gönlünde muhabbet kıvılcımından eser kalmadı.
6. Sarhoş olarak dünya sıkıntısından vazgeçti. Dünyaya gelip gidenden habersiz oldu.
7. Şüphesiz kişi yoksullukta benliğinden (uzaklaşır). Yokluk mesleğinden nasiplenen Nevâyî, yalnızlaştı.

546

Allah toprağımı da güzelleştirsın

1. Felekten bana her zaman yüz tasa gelir. Eğer her tasadan sonra karşılığında bir sevinç olacaksa dert değildir.
2. Eğer her karanlığın bir aydınlığı olduğuna inanmazsan, felekten saldırı gör ve her akşamın bir sabahı olduğuna (inan).
3. Olgunluk istersen eğer, doğruluk ehlinden gönül karartma. Güneş, sabah nefesinden ayna kederlendirmez.

4. Safa ehli için, gül yanaklıların hayalinde başkalaşma yoktur. Su, ne zaman gül düşmesi ile gül renkli olur?

145b

5. Gafletinden uzaklaşır bilginlerin sözünü dinlersin. Dikkatsiz halka o efsanelerden fena uyku olur.
6. Yokluk dünyasının değerine çünkü olmaz bir zaman bilinen belli, akçe değerine ömrün her zaman fazla harcama.
7. Çılgınlık halkasında, âşîğın yanında hileci dindar vardır. Birisi görse, aslan önünde tilki var diye hayal eder.
8. Gönül aynasında sevgili cilveli, sen ise dalgınsındır. Ayrılıktan (dolayı) gönül kırma, sevgilinden fazla ayrı sayılmazsın.
9. Arzun kavuşmak ise yoksun, yokluğu fazlaca iste. Bu yolda kavuşmanın yordamı işte budur.
10. Ey sâkî! Bir şarap getir içeyim sonsuz kalmayacak. Yokluktan belki sonsuzluktan hep içimin levhasında damga (olarak kalacak).
11. Nevâyi dünyada bir kadeh (içip) sarhoş olup (onun) karşısına çıksanda padişahdan kaçınma. Yaktığı zaman (yine) ondan (sana) bir yardım eli uzanacaktır.

547

Allah toprağını da güzelleştirsin.

1. O garip kuş nereye yönelse, kaygısı uykumu alır. Ve bir gece kulübeme konsa göz(üm)den birçok kaygı(m) uçar, gider.
2. Ayrılığın akşamında, aklıma kavuşma sabahı (gelir). (O anda) bana hiç durmadan ağlamanın yanında gülme de gelir.
3. Güneşim, servi gibi boyu ile her yerden görünür. Ayağının altındaki gölge ya sümbüldür ya da zülüftür.
4. Dudağının ölümsüzlük suyundan taze can bulacak olsam, öldüğüm zaman ağzıma (o) sudan damlatırlar.
5. Dudağının beninden can istedim, o benim canımı aldı. Günah benimdir çünkü o ben görevini yaptı.
6. Ben, saçın ile boyuna kul köle oldum. Eğer eziyetinden kaçarsam göğsümde her yer elif nal damgası ile yaralı olur.

7. Ey sâkî! Kadeh aynası yanağı ve mahmurluk eziyeti beni öldürdü. İnanmazsan ağzıma ayna koy (bak).

146a

8. Ey sâkî! Ne kadar mevki sahibi isen de dünya vefasızdır. Yoksulların gönlü altında, kendini fazla beğenme.
9. O ay, âşıkların anısı ile kadehler kaldırmıştır. Ey Nevâyî! O halk dalkavuşu seni anacak mıdır?

548

Allah toprağına su serpsin.

1. Ateş alevi gibi sen nereye vursan, şimşek gibi giden (o) kulun attır. Başının üstünde gül renkli alev olan o ateş bir başkadır.
2. Eziyet okunu çekerek bağrımı yüz parça etti. O vardı fakat beni bağı bütün diye bilirdi.
3. O yeşil kaftan üzerine kâfur renkli cennet elbisesi, cennetin yeşil bahçesine yağmurdan sonra kırağı düşmüş (gibi görünür).
4. El düşüncesi kararının dizgini, tümüyle elinden çıktı. O güzel her tarafa koşarak dizgin devirdi.
5. Güzeller içinden birisi gönlümü aldı. Ya Rab! Onu benden başka kimse ile bir araya getirme.
6. Kötüler iyilik edip de safa ehlinin yerini tutmaz. Yanmış odun parçası, parlayan ucu ile (odunun) aslının yerini tutmaz.
7. Nevâyî! Gönül kalemi, şeker saçan bir kalem değildir. Ayıplama ki şeker kamışı ile ney gibi olmaz.

549

Allah onu da bağışlasın.

1. Yüzüne dağılan kaşlar olmasa âşıklar dilsiz olur. Her nerede bir delinin dağınık saçı var (onlar) dilsiz olur.
2. Ayağı altındaki misk kokulu saç, divane değilse niçin zincirlenip getirilmiştir?
3. Çılgınlar, nerede ateş ile su görseler ona yönelirler. O ter içindeki ateşli yanağına (o yüzden) yöneldiler.

4. Çılgın değildir, belki de iki büyücü bendir. (Onlar), sanki baş başa verip sihir için konuşma yapıyor gibidirler.

146b

5. Zülfünün siyahlığı ya (onları) seyrettiği için ya da sihir öğrendiği için her yanda taşkınlık yapmıştır.
6. Ey gönül! Güzellerin kaşına yönelme. Onlar, iki yüzün rahatlık mahallesinde kapıcıdırlar.
7. Ey Nevâyî! Kaşına düşen düğümler, gönlünü bağlamıştır. Aşkı terk ettim demek olur mu?

550

Allah günahlarından uzak tutarak korusun.

1. Sevgiliden ayrı şarap içmek eziyettir belki de zehirdir. İster ağızda acı sudur isterse burunda tuzlu sudur.
2. Ey ayrılık! Sevgilin gelmezse can vereceksin demiştin. Can vermekten canım çıktı, yazık!
3. İstesem rakip güzelliğinin karşılığını engeller. Çünkü it, her zaman dilenciye düşman olur.
4. Gül renkli kadeh niçin zaman zaman ağzına ulaşır? Hasta gönlüm, gonca gibi kat kat kan bağlamıştır.
5. Ben, sevgilinin mahallesinde öldüm, gönül ateşimin dumanı (göğe) çıktı. Kanlı bedenimin üzerine hücum eden (bu dumandır), kargadan şüphelenmeyin.
6. Ey arkadaş! Hırkamın parçasından mağrur zahide etek dikildi. Hırkayı omzumdan alıp yokluk âleminde şarap kadehi ile (şarap dökerek) yıka.
7. Ey Nevâyî! O katilin yere baş koyduğunu görünce, nefis karışıklığından vazgeçip (gönül rahatlığıyla) uyu.

551

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Gamzenin kılıcı, gönlümü ve bağrımı kavurur. İki gözümde oluk oluk kan aksa şaşılır mı?

2. Ayva tüyünün ordusu bir k t l g  yüz zamanında, g y  iki kapkara ceylanın avladığı zaman av oldu.
3. Deli gönül, aşk ateşinin alevini aşırı Şekilde ister.  ylesine ister ki daima ateş yakmak ister.

147a

4. AŞkı, benliğimi baş(ım)dan çıkarıp kılıca vurdu, onu baştan çıkarıp başını bedenimden ayırdı.
5. Ey zahit! AŞkını ondan sonra yaŐarsın ki halime ayıplayarak bütün düŐmanları ( zerime)saldın.
6. Elif gibi kuvvetli çıkmak nerde mümkündür? Günde altı sebepten Vav gibi (eğik) kalmışım.
7. Ey Nev y ! O güzel (sevgilim) kılıç çekip dolanınca, başıma vuracak dedim, bu düşman kavgasını terk et dedim.

552

Allah, onun günahlarımı da bağışlasın.

1. Oruç zamanında, susuzluktan dudağı kuruyup g  ten düşürmüştür. O ay yüzlü, dudağında bulunan su ile canıma itibar verir.
2. Susuzluğun derecesinden, dudağındaki suyu arzulamıŐ ve ondan hayat suyu istemiştir.
3. O taze gülü isterim. Hasta gönlüm susuzdur, gonca gibi kat kat kan bağlamıştır.
4. Ben, ahım ile dünyaya karanlık salayım. Ey Hızır! Sen onun arkasından çeŐmeye doğru elinde testi ile koş.
5. Güneşim, zayıflıktan her zaman akıldan silinir. Allah için (etrafa) göz atın, güneş kayb oldu mu?
6. O ay, oruç zamanında kalenderlikten kuru sof u oldu. Gerçi ibadet edenler, meyhanede de yer içer.
7. Ey Nev y ! O ay, zayıflığından her zaman dermansızdır. Bu ne yaparsam hallolur hiç bilmiyorum.

1. Ey saba rüzgârı! Benim serseri gönlümün dağı, taşı ve kırları didik didik ederek dört bir yanda ara.
2. Onu bulmaya çalış, eğer bulursan nereye yönelirse yönelsin çevresinde dön ve sevgilinin mahallesinde olduğu gibi kandırıp çevir.

147b

3. Benim tarafıma getirmeye gayret et, eğer gelmezse önünde âşıklığının destanını ezberinden oku.
4. Sen kendin ettin, can dahi çıkmaktadır diye söyle. Kendiliğinden gelmezse yalvararak onu başıma ulaştır.
5. Eğer nazlanıp delirirse alıp getir, onu kendi arzusuna koymayalım bu tarafta birlikte yol alalım.
6. Göğsümü parçalamak için beni âşıklık sıkıntısında kurtararak onu getirip yerine bırak.
7. Nevâyî! İşte bu adam gibi gönülden iste. Eğer ondan ulaşmazsa dileğin, Hakk' tan sana ulaşacaktır.

(Allah) ona rahmet (ylesin).

1. Talih aynası, eğer soluğumdan karanlık oldu ise, şimdi ağzıma ayna konulsa nefesimden eser yoktur.
2. “Ayrılık meclisinde, sürahi ağzında su sesi olmaz.” deyip kahkaha ile garip halime güldü.
3. Talih denizine baksan yüzüne güneş yansır. İki güneşe karşılık su görünür.
4. Yüzündeki ter damlası, ben tanesini mi gizledi? Yoksa ben suya batıp hayat suyundan nefes mi verir?
5. Ben, sevgiliye ne yapıp edip kavuşmak isterim, çılgınım. Çılgın, edepsiz ve titiz birçok peri de vardır.
6. Eğer ayrılık olmadıysa arzu mumuna çok söz söyleme. Kader ile mücadele etmek, (onu) yargılamak olmaz.

7. Nevâyî! Sevgilinin dudağını istersen, can ver. Öldüğün zaman kendini diriltmek olur mu?

555

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Kişi, aşk yolunda kendisini yalnızlaştırırsa, ona yer gök ve nicesi birleşse rakip olamaz.

148a

2. Doğulan yerlere yönelişini eksik (etme), gönülden yönel. (Yoksa) bu üçü birlikte (sana) dert olup (seni) engeller.
3. O fani unsurlardan (geçip) feleğe yükseleyim dersin, bu dördü ruhuna darağacıdır.
4. Niyet, beş duyu organı ile olgunlaşmadı. Gönülünü iki üç uzuv ile değil beş uzvun beşi ile bulma(n gerekir).
5. Tam yokluk yeterlidir, altı zorunluluk nedendir? Yokluğa muhtaç olan bu altı taneye muhtaç değildir.
6. Sapkınlıkgöğe ulaştı ise, o ulaşılabilecek nokta da cehennemden beterdir.
7. Ey Nevâyî! Sekiz, cennet isteğinden vazgeç. O sevgili-Allah- isterse bunların her biri gereksizdir.

556

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Bu ayva tüyün değildir, İrem bağının yeşilliğidir. Bu öyle bir yeşilliktir ki gün yüzünde gece karanlığından işarettir.
2. Ey güzel! Şüphesiz ki ahımın alevi güneşten geçti. Bu dünya, senin gibi güzellik sahibini padişahlık için çeker.
3. Hoşluk suyundan çene çukurunda çiy tanesi dolmuş gibidir. Bu, güneş çeşmesinden terleyen nemdendir.
4. Eziyet yarası koyarak canımı aldın. Can verip saklasan göğsümde gizli gümüşdür.
5. Hikmet sahipleri, ilacımı (bulmakta) yetersiz kalıp (bunun gibi) garip hasta yoktur; hem delidir hem âşıktır dediler.

6. Bir put ki başımı zorla secdeye çekti. Bu, vefadan vazgeç gör ki ne serseri güzel bir kadın puttur.
7. Meyhanenin piri, din karşılığında beni sarhoş etti. Sonunu görün ki bu, fenalık karşısında ne büyük cömertliktir.
8. Ey sâkî! Felek eziyetine bakma, kadeh zamanını iyi geçir. O meydana gelirse mutlaka yokluk olacaktık, bunu bil.
9. Nevâyî! O put gibi güzelin sarayını dolanarak gaflette olma. Allah'ın adını zikret ki bu, Mescid'ül- Haram'ı tavaf etmek gibidir.

557

148b

1. Ağlamak, bu ağlayan gözde su koymadı. İki su kanalına ayrılacak (olsa), okyanusta su eksilir.
2. Taze dudağın, (ona) başkası ulaşmadan ağzıma can verir. Can çeşmesinde, bu hoşluk gibi su yoktur.
3. Yüzünü görünce daha fazla gözyaşım aksa şaşılır mı? Bahar günlerinde, çeşmelerde su daha çok coşar.
4. Gözlerimden bazen su akar bazen ise kan akar. Sevgilinin mahallesine dört su kanalından akan su, cennet bahçesinden akmış gibidir.
5. Gözyaşım, felek evini bozacak gibidir. Su, tufanda dünyanın yarısı harap eder.
6. Okun, şeker kamışı mıdır nedir, cana tatlı gelir. Ya da o okta can şırasından su olmuştur (ondan cana tatlı gelir).
7. Eğer parlak lal taşıma çok susamışsın dersen, Bundan başka işim yoktur benim, canda su olacaktır.
8. Ey sâkî! Sarhoşluk ağzımı kurutmuştur. Eğer dönen kadehte şarap yoksa, su uzat.
9. Mutluluk sürüsü, Nevâyî' nin gönlüne ateşini düşürmez. Zira bu yerin ateşi çoktur, fakat ona (dökülecek) su eksiktir.

558

Allah kendilerine de güzellik katsın.

1. Gözyaşımın seli ile dünyayı su kaplamıştır. Bütün dünya nedir ki bu su mavi renkli gök kubbeyi (dahi) kaplamıştır.

2. Gözyaşı, önce gözbebeği ile parladığı gibi şimdi de insanoğlunu bir nevi suya (basmıştır).
3. Gözyaşı denizim, güneşe daima bir köpük ulaştırır. Keyhüsrev' e Cem'in kadehini ulaştırdığı (gibi) su ulaştırır.
4. Okun, yaramın içinde kaldı. Saplandığı yaraya merhem olmadığı gibi su da vermez.
5. Çöl olmuş gönlümü, gözyaşı selinden isterseniz; acaba çılgın hastamı su mu bağa saldı?

149a

6. Ey sâkî! Zamandan kederliyim, kadeh selini doldur. Gönlümün evinden kederli suyu boğazıma kadar gönder.
7. Ey Nevâyî! Öyle güzel su incisi gibi şiir yazdın ki bir damlasından alemi su kaplasa şaşılır mı?

559

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Sevgili için ağlamayı artırsam o daha çok kaçar. Bende arzu çoktur, onda ise kaçma çoktur.
2. Zülfünün karanlığı arzusundan dinin değerini veririm. Ey Müslümanlar! Bu kadar arzu nerede görülmüştür.
3. Bana kendi gözün gibi bakacak (isen), gece ve gündüz hasta (olmayı) arzularım.
4. Can kuşunu o tuzak arasına esir etsem, zülfünün her teli, şüphesiz ki can teli olur.
5. Meskenim cennet olsa, sevgilinin mahallesini dilerim. Fakat cennete gösterilecek arzu, cehennem sakini eyleyecektir.
6. Servi ve gül onun gibi bağı dolaşmak isteyecektir. Bizde, mahallendeki o boy ve yanak arzusu vardır.
7. Ey sâkî! İçki mahmurluğuyla canına kast etsem şaşılır mı? Hasta canım, meyhaneci sokağına arzular.
8. Bu bahçenin bir dal yaprağı, cehennem ferahlığıdır. Sevsen gibi hafif yük arzu ederim.
9. Ey meyhaneci çırağı! Bu yüzden yokluk dünyasının niyetlisi oldum. Saçın kıvrımlarından kuşak arzu ederim.

10. Ey zahit! Baştan ayağa (kadar) hile ile doludur, öğüt ver. Akılsızlar, ayakkabı ve sarık arzulamaz.
11. Nevâyî sevgilinin mahallesinde (onun) yanağını arzular. İnleyen bülbül ise bağı ve gül bahçesini arzular.

560

Allah, yattığı yeri nurlandırın.

149b

1. Kafur renkli elbise (içindeki) o sevgili midir acaba? Yoksa ayrılık akşamını kovmak için süslü ve işlemeli mum mudur?
2. Dünya halkı, katledildiğine acaba boyun eğmiş midir? Ya da halk, yüz güzelliğinin kıblesine varıp secde etmiş midir?
3. Çimendeki fidanları acaba yel mi bükmüştür? Yoksa onlar uzun boylu sevgili karşısında namaz mı kılmaktadır?
4. Göz deniz ve kan olup serpildi. Ona can karşılığı olarak merhamet etmedi, bilmem bu az mıdır?
5. Zalim, yağmalama zamanı her tarafa sefer eyledi. Gönül ülkemin çevresini bu yağmacı mı (yağmaladı) acaba?
6. Âşıklar, aşk çölünü geçtikleri zaman acaba niyetleri sevgilinin mahallesi midir, yoksa Hicaz mıdır?
7. Ey Nevâyî! Gönlünü, eğri yüze secde ettin. Karanlık yolda bir aşağı bir yukarı gidip de kayıp mı oldun acaba?

561

Allah, yattığı yeri nurlandırın.

1. Bahçede yürüyen servi geldi mi rüzgâr(ı) gül (yaprakları) saçar. Sevgilim geldi mi gülden can korkusu gelir.
2. Çılgın olacak duruma geldim. O başıboş evsiz barksız (sevgilim) geldi mi söyleyin.
3. Ben meyhaneye girdiğim zaman, hasta can kalmış idi. Anlamam, o zayıf ve halden düşmüş mü geldi?
4. Güzeller, seni öldürmek için geldi demeyiniz. Bunu deyin ki merhametsiz sevgili geldi mi?

5. O ruh huzuru ve ruhum geldiğinde ayrılıktan öldüm deme. Zira başıma Mesih gelmiştir.
6. Mahallene âşıklar geldiğinde haber gönderdin, fakat o adsız ve nişansız inleyen geldi mi demedin.
7. İbadet mahallesine gönül ile gelmedin dedin. Ey Nevâyî! Ne kadar söyleyeyim, o fena (sevgilim) geldi mi?

562

150a

1. Dudağını desem, işte bu canlılık çeşmesi olur. Ruh besleyen nükteyi söyler, işte bu can olur.
2. Bedenimi ecel dedi delilik çölünde güya kıyamet çölü dahi çıplak olur işte bu
3. Bilmem ki saf goncan gönülde olur. İşte bu, ayrılık okundan (dolayı) kan içinde (kalan) peykan olur.
4. Keder çölünde, ahın sam yelini yaymışım. Kim görse işte bu ayrılık alevidir der.
5. Göz şaşırma (diye) sezinleme, seni görmüştür. İşte bu ya güzelliğine ya da durumuma hayran olmuştur.
6. Keder akşamı karanlık olur, açık renkli şarap içsem ayıplama. Bana işte bu gece mumu olur.
7. Nevâyî, aşkıyı terk ediyor demişsin. İşte bu, can (bedeni) terk ederse ancak mümkün olur.

563

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Yasemin yüzlü güzel, eline bir ayna aldığı zaman ayna, yansımasından cisimleşmiş ruhunu gösterdi.
2. Güzelliğinin cevheri, gönlünü süslemektedir. Kıymetli taşlar ile süslü ayna yaptı.
3. Öyle ki Ay, Güneş önüne gelip (ortalığı) aydınlattı. Ayna, yüz güzelliğinde kendini nurlandırır.
4. Yanağının aynası ayrılıkta göğsüm olmuştur. Ayna(nın) her tarafı, is ile yaralar.

5. Ayna tarafına bakma ve Güneş'i terk et. Yuvarlak olsa görünür olmaz.
6. Gönül bolluğu ile hatıralardan temizlik dilesen, yansımaları kabul olmaz.
7. Şarapta sâkî yüzünü, sâkînin yüzünde şarabı gördüm. Ey Nevâyî! Her ayna, bu bağda gönül şenliği bulur.

564

150b

1. Rüyada yüzünü gördüm, bana (bu) uyku mutluluk olmuştur. Lakin kederinden gözüme uyku haram olmuştur.
2. Gönlüm, niçin kendinden geçerek zülfüne ulaşmıştır. Çünkü halk akşam öncesi uyku ya alışılmış değildir.
3. Halk gözlerinden o göz uykuyu eksiksiz kılmıştır. Acaba bu işten (dolayı) mı (akşam) öncesi uyku tamam olmuştur.
4. Gözün karası, gözyaşı selimden gitmiştir. (Gözümün karası da gitmiştir), o yerde hangi makamda uyuyayım?
5. Onu ya rüyamda göreyim, ya da başkasını görmeyeyim. Ayrılığında, gözümü açmadan devamlı uyumak isterim.
6. Bu bir günlük yolsa, yolcu gözünü yumsa yolundan kalır. Yolcu, nerede salınarak yürürse (orada) uyur.
7. Nevâyî'nin uykusu eğer kaçtı ise garip değildir. Gözyaşı damlası ona uyku tuzağı olmaz.

565

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. O misk kokulu Hindu beni, yüzünün aydınlığında garip düşmüştür. Hoten şehrinde bir Hintli (varmış gibidir).
2. Öyle bir bendir ki gönlünü kapılmış eyleyip çeker. Kişi, böyle bir Hindû gönül alanı nerede görmüştür?
3. Kara gözün, vefa gibi bana bakmaz. Vefasız Hindû olsa acaba bakar mıydı?
4. Misk kokusunu güneş üzerine tutup dünyaya bela salar. Yüz üzerine benim gerçek Hindû olur.
5. Güzellik ile gönlü alsın farklılık yoktur ister Özbek olsun ister Ermeni; isterse Hindû (olsun aynıdır).

6. İşte bu bahçede bülbül ile karga eşitlendi. Güzel konuşan Arap ile gece yüzlü Hindû (eşit oldu).
7. Nevâyî, kendisi öyle bir Türk Hindûsudur ki, Çinliler ve Özbekler ona köle olurlar.

566

151a

1. Sevgili, kılıç çekip öldürmeye gelir. Her zaman canım ona karşı çıkmak için ağzıma ulaşır.
2. Gönlüm gelse, can karşılığında hayalin çıkar. Halk eve girdiği vakit, karşısında misafir bulur.
3. Ne zaman isteyerek sevgilinin mahallesine yönelsem, elime karşıdan bundan başka ayrılık oku gelmez.
4. O güneşin ayrılığında geceleri ah oku atsam, felek Ay çevresindeki parlaklığa karşı siper alır.
5. Çöl delisini karşılamaya ben çıkarım. Divaneye ise mutlaka çöl gülü karşı çıkar.
6. Şarapta sâkî, yüzü için nazlanmışsa şaşılır mı? O aynayı huzuruna tutsam (nazlanır).
7. Sevgilim geliyordu, beni görünce yandı. Ey Nevâyî! Çünkü ben ansızın karşısında çıktım.

567

Allah kabrini de nurlandırın.

1. Zülfünün bağına fazla kıvrım salma. Gönül işkencesine fazla uzun fazla kıvrıma.
2. Ayrılık cehenneminde yeterince işkence çektim, kavuşma cennetine koy ki bir an (önce) rahata ereyim.
3. Ey göz! Yanan bağrımın üzerine çok fazla gözyaşı dökme. Zira kebab olacak olsa, tuzunun çok kaçmaması gerekir.
4. Rakiplere zevk kadehi tuttun, beni kovdun. Onları sarhoş ettin, beni ise harap ettin.

5. Ey güzel! İki gözümün halkasına kadeh sal. O iki kat (halka), ayağımı çok öpmesin.
6. Yüz kavuşmasıyla ölümlüye perde açılır. Benliğin tozu, ona aşırı utangaçlık olmuştur.
7. Ey can! Nevâyî, ateşperestin bulut istediği (gibi) Nevâyî de ölüme niyetlense; onun kahrolması için acele etme.

568

151b

1. Âşık, eğer kavuşmayı arzularsa olmayacak olan arzusunu belli etmiş olacaktır.
2. Ona el verse yeterlidir. Arzusu, uzaktan göklere kadar uzanır.
3. Ağzım kurumuştur. Susuz kalanın, saf ve güzel suyu arzuladığı gibi (ben de) çehreni arzularım.
4. Eğer kendine örnek istersen, suya yahut da aynaya bak.
5. Hem perişan hem de üzüntülü olduğu(m) zaman, içime; o zülfe ve bene arzu duyarım.
6. Yolcu, olgunluğu arzularsa, konak yerlerini güneş gibi atlaması gerekir.
7. (Bayramda) halkın hilâli arzuladığı (gibi), Nevâyî de eğlence akşamı kaşını arzular.

569

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Saçının rengi amber midir yoksa Çin miski midir? Dudağının tadı şeker midir, yoksa bal mıdır?
2. Saçın, küfür halkına kuşak mı oldu (yoksa) din ehlinin boynuna halka mı oldu?
3. Gönül, lâl dudağın yaktığı için mi ateşlidir? (O), kadeh gülünü ateşli kılmamış mıdır?
4. Okun, gönül hazinesine kilit olmaz mı? Orada(ki) yeni yara değildir nakış mıdır, yüzük müdür?
5. Sarhoşu ve âşığını öldürmüşüm dedin, Yalnızlığa çekilen bir şeyh kalmamış mıydı?

6. Çitfçi! Beni, gül bağı gezintisine çıkarma. Vefalı olmayan gül müdür, yoksa yasemin midir?
7. Nevâyî, onun gönlüne çok fazla fayda vermez. İnilti çekmem yoksa hüznü ahtan (dolayı) mıdır?

570

152a

1. Güzellikte, (senin) yüzünün güzelliğine Yusuf (dahi) benzetilemez. Güzelliğine, onu güzel (olarak) benzetsem (uygun) olmayacaktır.
2. Ey güzellik sahibi Allah'ım! Adem'i (güzelliğinin) sırrına açıklama eyledin. Acaba bundan dolayı mı "Çocuk, babasının sırrıdır." dedin?
3. Gül bahçesi, sen açınca verimsiz toprak (olup) diken verir. Gül, ne kadar iyilikten zevke düşürürse eziyet dikenini de batırır.
4. Bilgi sahibi, nefesin ruhunu anlamayarak (üst noktaya) erişti. Şeriat bilgini, onun dışını bildi, upuzun açıklama yaptı.
5. Sen, oradan alınının akıyla (tertemiz olarak) çıkacaksın. O nezih makamda, meleklerin huzurunda temizlenecek günahın yoktur.
6. Hem açıkça işaret edip ayın ikiye ayrılmasına, hem meşin ağacını işaret edip cennete gireceğine haber verir
7. Senden yüz çevirip dönenlerin kötü yolu bulduğu haberini ayıplama, (durumlarını) açıklayıp (onlara) rehberlik yapma.
8. Ay doğsa güzel yüzünün güneşi meydanda olur. Ayrıca anlayış güzelliği (onun) önüne gelince çirkin olur.
9. Eğer Nevâyî'ye mahşerde bakmazsan, cennet ve ahiret ona cehennem ateşi gibi olacaktır.

571

Allah, günahlarından uzak tutarak korusun.

1. (Ya Resulallah!) Bu güzelliğinin Kur'ân'dan haber verişine, iki kaşının arasında "Bismillah" yazan ikiye-kaşlarına- her şeyi gösterdi de bir hoş oldum.
2. Bu işte güzelliğin, Kur'an'dır; hem sözün hak kelimidir- Kur'an'dır- hem (o/Kur'an) dile gelse ki, sen konuşan hak kitabısın haber verirsin.

3. Hz. İsa ki gerek ekmek gerek alaca hastalığına mucize kıldığı halde (o) mübarek konuşmana cana can katan sözüne daha ezelden iman ederek duacıdır.
4. Eğer yeryüzü ve gökyüzü üzerinde tacın tahtı olsa, sen sultansın/şahsın; hiç şüphesiz o peygamberler ordusunun tamamı (sana) yardımcı geldiler.
5. Eğer sen gönderilmeseydin yeryüzü bin yoklukla sefillikle dolu olurdu. Gerçi parlak atın mekân tanımaz gezerdi.

152b

6. (Hakikat) yolcu(su) olan Peygamberin, yol arkadaşı olmaması mümkün değil! Yolculuğuna nice meleklerden ne yolcu(lar) ne yol arkadaş(lar)ı geldi.
7. İki yay mesafesi kadar yakın (olan iki) kaşına ayetten daha iyi daha yakışan bir şey yok; siyah saçına, Miraç Gecesi'nden (başka) daha benzeyen yok!
8. Eğer çene gamzesi/çukuru ile omzuna dökülen uzun saçları bu kemend gibidir; boynunu...(Tek tek) vasıflarını versem Hz. Yusuf'un kıssası kısa gelir.
9. Senin aşkın Nevāyi'ye iki dünyada da çoktur Allah'ın sevgilisine āşıklık ona gerçi derece olmaz yazık.

572

153a

1. Çimenlikte, ya servi ya da gül saba yelinden (dolayı) ansızın kımıldar. Gül yüzlü servi boylum gelir zannedip inlerim.
2. Eğer salınan servime gölge gibi (bir) yol arkadaşı olursam, şükür secdesi eyleyerek başımı yerden almayacağım.
3. Beni bilgili olarak onu gördüm, kendi kendimin halimden haberdar olamam. O vefasız bilgi sahibi de hallerimden haberdar olmaz.
4. O servi ile gül kadehinden yüz çevirmem. Yazık ki bu bahçede onun boyuna ve yüzüne benzeyen pek yoktur.
5. Çene çukurundaki ter değildir, canlılık suyudur. O şebnem, hayat pınarının altından akmaktadır.
6. Yüzünün övgüsünü yüz kat sayfaya da yazsam tamamlanmaz. O güneş gibi sayfa, her sayfadan daha katlı olacaktır.
7. Ey nasihat sahibi! O perinin aşkında çılgınım (diye) beni engelledin. Kişi, yüz kat akılsız ve çılgın olsa daha iyidir.

8. Ey şeyh! Süs eşyasını dilenciye (vermekten) çekinme. Çünkü süs eşyası ister dilenci olsun ister padişah olsun (herkesi) yokluk dünyasından alıkoyar.
9. Nevâyî! Kederden (dolayı) meyhane emin yerdir deme. O emin yer, Allah'ın korumasıdır (meyhane değildir).

573

(Allah), onun da günahını bağışlasın.

1. Ayrılık ateşinden, kıvrımlı ve büklümlü bir ah dumanı çeksem gökten ansızın belalar ipi iner.
2. Saçının her halkasında o kadar büklüm vardır ki, her halkanın içinde bir günahkâr haptir.
3. Âhımın yağmur oku, felek tarafına varır. Keder ordusu indiği için, gönlümde caddeler oluşur.
4. O katil iki göz durmadan kılıç çekmesin de ne etsin? Aşkta, ölüm cezasını verme mekânında kanıma otağ oldu.
5. Başıma, her (bir) kıl hesabında eziyet kılıcı vurdun. Her saç ucundan bir dil özür dilese yine olmaz.

153b

6. Ey meyhaneci çırağı! Hz. İsa gibi dünyada can ver. Zira içki mahmurluğu, öldürmek amacıyla halimi harap etmiştir.
7. Nevâyî, kirpiğimden (dolayı) yüz tarafa kaçtıysa garip mi? Bülbül, gülün dikeninden kalkanı sığınak etse şaşılır mı?

574

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Kederin, yine ateşli gönlü paramparça etti. Öyle perişan oldu ki parçaları kıvılcım almaz.
2. Yanağı(nı ve) bakış(ını) halktan o kadar gizledim ki ölünce seyretsem gözümü alamayacağım.
3. Aşkta kaçmanın çaresi ve ödülü, gitmek imiş dediler. Karşılığı ve çaresi yoktur, (her) seferde kederim artmaktadır.
4. Çılgın (olan) ben ve Ferhat arasındaki fark fazladır. Ona mermer kazmak iştir, yazık ki benim başıma taş yağmıştır.

5. Oklarımdan, bedenim içine birçok peykan olacak deme. Yağmurun damlaları (dahi) hesaplıdır.
6. Ey gül! Bu çimenlikte, ara sıra bülbül gönlünü avla. Yetiyeceği pek çok sonbahar fırtınası (vardır).
7. Dünyayı Kâbe, Nevâyî'yi etrafına şeyh ister. Ne yapayım ki bu yol incedir, istihareye yatsam da görünmez.

575

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. O misk kokulu ceylanın omzu, gül renkli elbise içindedir. Ya hile yapmıştır ya da koluna lâle tutmuştur.
2. O gül, perişan saçını dağıttı ve tutup bıraktı. Gerçi sümbüle çiy tanesi ulaşsa perişan eder.
3. İki çengel, o amber kokulu kıvrıcık saçı ayırdı. (Çengel), Cana, gönle ve ciğere saplanmamış.
4. Yüz çevresinde, yıldız yaylarının incisinden mutluluk (duyulur). Felek, ay (için) parlaklığı toplayıp yuvarladı.

154a

5. Elindeki mendile tek tek nakışlı yazı yazılmıştır. Eziyet hünerinde tekrar olunan yıllık yazdın.
6. Rızkı veren Allah'ı her zaman ve her yerde anla. Yemek sofrasındaki yiyecekler, kimlere kısmet olur.
7. Ey Nevâyî! O ay için feryadına ulaşamaz. Feleğe sürekli bunca ah ve feryat ulaştırmak da nedir?

576

Allah onun günahlarını da bağışlasın.

1. Gömleğimin her tarafı taze kan olmuştur. Taze kanım ve taze yaramdan dolayı (leke) olmaktadır.
2. (Ben) ayrılıktan yanmıştım, yine ayrılık sözü ettin. (Bu yüzden) yıpranmış yaramı yenisi ile tazeledim.
3. Aşkımı gizle der, nasıl gizleyeyim? Bu şöhret, dünyanın her tarafını sardı.

4. Lâl dudağının niteliklerini, gül yapraklarına yazayım. Saklamak için de (üzerine) can ipinden şerit çekeyim.
5. Yüzüne süs için gül yaprağı gerekli değildir. Onun gibi bir gül yaprağının (yüzünde) allık olmasına gerek yoktur.
6. Sonunda ışısız kabir evine girdin. Şimdi sanki sana açılan büyük kapının ne faydası vardır?
7. Meleklerin kuşkanadının altından kalem olsa (resmetse), O peri görüntüsünü çekse ey Nevâyî şaşılır mı?

577

Ve onu da

1. Yanağının beni, beni neden delirtti? Çünkü kuşun, suda görünen taze yemi avlamadı.
2. Ak ev arasına girince can kuşunu yakıp tutuşturdun. Mum, fanusta kelebeği (senin gibi) tutuşturamadı.
3. Keder yağmurunun oku, gönül evini bozmuştur. Bizim ev, yağmurun bolluğundan (dolayı) yıkılmıştır.

154b

4. Ayrılık dermansızlığından ölürüm. Tanıyanlar bana yabancı oldular, gariptir ki beni tanımazlar.
5. O içki içen güzel, rahatlık evini bozdu. Bundan sonra bana her yer meyhane olur.
6. Ey sâkî! Büyük kadeh dolu olunca yerim meyhanedir. O büyük kadeh, beni sarhoş ettiği için muhteşemdir.
7. Kaybolup ölmemem suç ise başımı yar. Ey Nevâyî, beni öldürmek (büyük) ceza olur.

578

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Kulağına (kadar) halka halka saçını saldın, kaşına düğüm (attın). Onun gibi yüz düğüm, halka halka saç da hasta gönlümde (gizlidir).
2. Sümbül kokan saçına düğüm üstüne düğüm düştüğü gibi; gonca gibi gönlüme de düğüm üstüne düğüm düştü.

3. O yanağındaki gül bahçesi ne kadar nazıktır. Cennet bahçesi, onun çiy tanesinden temizlenmiştir.
4. Kaşın ve gözünden zülûf seçilir mi acaba? Gönül bağı için ikisi (birlikte) fazla gelir.
5. Kaş kederine can ipi eziyeti gerektir. Bu sözüme her köşede şerit olsa şaşılır mı?
6. Bu bağ içinde ona keder kılıcı haram oldu. Sarı yüz ile süssüz elbiseyi giydi.
7. Tekkede Nevâyî'ye fazla mekruh yeter. Dünyadan o tarafa gitmek güzel olmadı.

579

Allah onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. (O) periler gibi olan (sevgilinin) hasretinden deli olurum. Ne yapıp edip aşkında akıllı ve bilgili olayım.
2. Parçalanmış göğsümde, çılgın gönül hiç durmaz. Gerçi Mecnûn' a harap olmuş vatan uygun düşer.

155a

3. Mum çevresindeki gölgesi (onu) kıskanır. Büyük kadehi, bu iki kanadının çevresinde sarıp döndürür.
4. O ayı tanımak ne mümkündür? Talih, güneş töreninde onu yabancı kılmıştır.
5. Destanımı, bazen sevgiliye duyurmayın. Çünkü o efsane bazen ağlatır (bazen de) güldürür.
6. Bu yokluk dünyasında, şarapta boğulmuş gibi boğulsam. Onun gibi sevgili evinden ok bana meyhane olsa.
7. Ey meyhaneci çırağı! Dolu bir kadehle Nevâyî'yi diriltsen. Büyük kadeh ona neler yaptı.

580

(Allah) ona rahmet (eylesin).

1. Put önünde secde edip şarap içerim. Para yok ise rehinin hırka ile seccadedir.
2. Aklımın ateşini söndürdü, din yurdumu yıktı. Şarap nasıl bir bela seli imiş anlamadım.

3. Dünyada sarhoş olup yıkıldım. Ama şükür ki meyhaneci çırağının mahallesinde âşık oldum.
4. Birlik şarabının nuru olmayınca kavuşmaya ulaşamayacak. Şişenin içi, sâkînin yanağı gibi sadedir.
5. İnsanoğlunda vefa yoktur, ikiyüzlülük vardır. Bir peri güzeli, bana şarap tutsa ne olurdu?
6. Şeyh, aşk ve şarabı terk etme (konusunda) çok abartır. Beni de kendisi gibi ahmak etmeyi ister.
7. Nevâyî, iki dünya meylinden kurtul. Zira dost başkasına bağlı olmaz; serbest bırak.

581

Ve onu da

1. Yine bir yudum için meyhaneye girdim, yazık! O put beni borçlandırır, minnet Allah içindir.

155b

2. Her kim ki mescide gelmez ve secdeye yüz koymaz; o kişi dünya ile put sırrından bilgi sahibi olur.
3. Dünyanın yok dünyası olduğuna put dahi şahit olur. Sırrını bilemeyen yolunu şaşırıp dinsiz olur.
4. Meyhaneden gece çıkayım derim ama sabahleyin çıkarım. Meyhaneci çırağı, şarap ile seher vakti(ne kadar) oyalar.
5. Sâkîye yahut yansımasına şarabın içinden bakarım. Ondan buna, bundan ona pek benzeyen bulamam.
6. Meyhanede bugünkü nasibim Kevser şerbeti ile huri oldu. Akılsız vaiz, sabaha kadar bana vaaz verir.
7. Nevâyî! Hakk sırrını herkese anlatma. Halk ansızın anlasın, ayıplamasın.

582

Allah toprağına da güzellik katsın.

1. Ey ay! Kederinde bir zaman gökyüzüne ah alevi çeksem, (ondan) gökyüzü damına alın sütun olur.

2. Aşkta günahım nedir de öldüreceksin dedim. Dedi ki aşktan daha büyük günah olur mu?
3. Taze dikenler aşkın şahidi olur deme. Yalancı şahit olduğundan yüzü kara oldu.
4. Gözyaşı bolluğunda hayalin gözüme girdi. Kişi, ne zaman yağmurda bulutu sığınak etmiştir?
5. Yüz tüyün başka hayali yanarak gönle düştü. Çölde bitki yansa hoş bir yeşil tonu olur.
6. Yolcu, yokluk yolunda yansa şaşılır mı? Yol tehlikelidir, orada yol arkadaşı da yoktur.
7. Ey şeyh! Nevâyî, eğer Hakk'tan başka vücut yok dedi ise, yoldan da çıkmazsın, Allah'tan başka yaratıcı da yoktur.

583

156a

1. Kalem, ayva tüyünün siyahlığına belirti olarak elini yonttu. O işaret ile siyah beni mektuba yazdı.
2. Ayva tüyü topluluğu, yazık ki etrafına yayıldı. Kavga, yüz güzelliğinin güneşini ne kadar kızarttı, yeter!
3. Gözünün hayali, gönül mahzenini elde eder. Meğer ki, badem mührünü saklamak için ele geçirmiş.
4. Güneşin, gönül yıkıntısında aşk inşa etti. Ev havalı olur, çünkü akşama çare oldu.
5. Halk gönlünün arzusundan her biri benim gibi mutsuz geçer. Her biri senin gibi yar sarhoş, yarı bencil olur.
6. Varlık ilminde benden daha cahil oldu. Fakat kendini dünyaya çok bilgili gösterdi.
7. Nevâyî, kendine özgü meclisinde meyhanenin piri olsa gerektir. Ne denirse densin, genele (hitap eden) dini öğüt onu etkilemez.

584

Allah toprağına su serpsin.

1. O çok güzel (sevgili), gönlünü katil gibi eziyet kılıcıyla bin (parçaya) ayırdı.

2. Kula at, ateş yakılmış gibi koşar. Çünkü o, nalın kıvılcım ateşinden koşar.
3. Bu yüreğimi parça parça ettin, itinin yiyeceği kolaylaştı.
4. O ayna yüzü görünce hasta oldum. Eğer ben o güzele bakarsam ölürüm.
5. Halk, aşk derdine çare istemez. Çünkü çaresizlikten başka çare yoktur.
6. Gönül, dünya evine çok bağlanma. Zira o sana ödünç bir evdir; alma.
7. Nevâyî, yokluk yolu kolay olacaktı, meğerse aşırı acımasızmış.

585

156b

1. O akşam Nahseb ayı geçer, saç bağı açılıp gece bekçiliği eder.
2. Geceyi kara ister ki halk görmesin. Ancak yüz güzelliğinden etraf aydınlanır.
3. Beni, kendi yol arkadaşlığından uzaklaştırdı. Yazık ki garip bana yine iş düştü.
4. Hayatımı sürdürmek mümkün değildir, ölmeye bahane ararım.
5. Mahşer sabahı göz açacağım. İlginç, gece içilen şaraptan içmişim.
6. Bu gül bahçesinin gülleri çok vefasızdır. Ey bülbül! Onlardan dolayı inleme.
7. Nevâyî ölse hatırlatma. Zira ondan hikâye dersin halk da ölür.

586

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Sevgili aşkımı anlamaz, dudağı kanıma susamıştır. Anlatsa başıma ne belalar gelecektir.
2. Ateşli yüz açılmadan gönlümün evini yaktı. Açsaydı (kim bilir) üzüntü kulübeme ne ateşler düşecekti...
3. O göz, bana uykuda yüz fitne salmıştır. Ev barkımda nazla uyansa ne yapacağım, anla.
4. Şarap içmeden gönlümü boyduysa, eğer hem içip hem tutsaydı yıkılmış harabeme kim bilir ne felaket selleri olacaktı...
5. Sarhoş olup kuşağımı açsa; akıl, ibadet ve ilim sahipleri imanım için yas tutsa haklıdırlar.
6. Ey nasihat eden! (Biz) âşık olduk, bundan sonra biz seni tanımayız; sen de bizi tanıma.

7. Nevâyî gibi âşık olup ölürüm. Nasihat vererek canıma acı vermeyin, onu sevgilime deyin.

587

157a

1. Ey saba rüzgârı! Halimi alaycı gül yanaklı (Sevgilime) anlat. O uzun boylu sevgilime, eğilmiş boyumun selâmını söyle.
2. Gözyaşımın açıklamasını çoktan çok, azdan az anlat. Derdimin ve sabrımın doğruluğunun değerine, çokluğuna azlığına bakma.
3. Çünkü ölürüm, aşkıyı gizlice anlat. Biraz bilgi verme. Çünkü âşığın iniltisi gizlidir.
4. Okçum, (attığı) fazla miktarda (oktan) ülkeyi yıktı. Yazık ki şimdi benim niyetime ok çekmiş.
5. O güvercin yetiştiren güzelime arzumun mektubu teslim etse canım, o güvercine feda olsun.
6. Ey dost! Kederimi, keder meclisinde saz gibi çalar söyledim. Sazım eskidi, eğrildi, her telinden inleyen bu sazıma için ağlarım.
7. Ey Nevâyî! Aşkta beladan asla kaçma. Çünkü âşığa bela çekme gerekçesi gelmiştir.

588

Allah, günahlarını da bağışlasın.

1. Şarap aynasında, sevgilinin yansıması görünür. Yüzü, yüzümün karşısında olsun diye şarap içerim.
2. O güzellik, öyle bir güldü ki bana Güneş doğdu. O sabahın gülüşü (olmadan) sabah olmaz, güneş çıkmaz.
3. Çerçöpten (oluşan) varlığım, serseri gözyaşından (dolayı) o güzellik sultanının ordusunda su kabarcıkları içine düşer.
4. Dünyayı bozduğu için kirpik dizilerini birbirine vurdu. O ay, uykusunda da fitneleri uyanık tutar.
5. Gönüllere ne yanlış yapacağım gözünün kirpik okunu, her nereye baksa onun kapısında avıdır.

6. İlkbahar zamanına gönül koymam, çünkü vefasızdır. Ne gül bahçesinde, ne de kendiliğinden biten lâlesinde (vefa vardır).
7. Padişahların yaptığından Nevâyi'(ninki) başını onun ayağında yol toprağı etsen daha güzel.

589

157b

1. Aşktan gözlerime uyku yerine su doldu. Tuhaftır ki, o su birikintisinde su yerine kan oldu.
2. O gül, kime kirpiğinin okunu yağdırsa; her saç ucu bedenime (ok) yerine dikendir.
3. Gönlümün sayfasını, başka şeylerin nakşından temizlerim. O ay karşısında süsleyici ayna yerine (kullanır).
4. Ay ile gün, her biri bir tekmesi yerine atlılarımın ayağını öpmeye razıdır.
5. Çılgın gönül, kaşını görünce şüphesiz acı çeker. Çılgın gönül gördü de yeni ayı yerinde durur mu?
6. Dünya bahçesinde şimşek ve bulut öyledir ki, yüz defa gülmek ve ağlamak yerine geçer.
7. Ey Nevâyî! O gönül çekici servinin yerine hangi fidanı oturtayım dersin, (sen) o boyu gönülden çıkar.

590

Allah, toprağına da güzellik katsın.

1. Sevgililer, benim gibi dermansız çok kötü bir duruma düşürmüştür. (Ancak) bu kötü halimi sevgiliye gösteremem.
2. Ey bahar! Yeryüzünü lâle bahçesi etmişsin. Güya bu kan damlayan göze bakmadın.
3. Bedenimdeki yaralar, taşlardan daha iyidir. (Bu durum), akçeye dayanıklı sikke vurmak gibidir.
4. Ayrılık akşamı, kavuşma sabahını gizleyecek olmasa, akşam renkli zülûf güneş gibi yanağına ne için örtülmüştür?
5. Cana can katan, yüzünün bahçesinin her yanını tere boğmuş. Bu(nu), gül açılınca gül bahçesine hayat suyu (olarak) verirler.

6. Öldürmeye niyetli değilsen, niçin yine çevik ata bindin? Bele etek çekip sarığa gül saçarak (ilerledin).
7. Ey nasihat eden! Sarhoşluk, gözümü karartmıştır. Merhamet edip (bana) meyhaneye (kadar) kılavuzluk yap.

158a

8. Şarap kadehi tut, zira binasının yolunu bulamadım. Bu mine işli kubbeye ne kadar baktım.
9. Ey Nevâyî! Meyhaneci çırağı kaybolmasın dersin eğer, kuşağının ucunu kuşağına bağla.

591

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılın.

1. O gönül arayanın iki yanağında gül mü açılmıştır? Yoksa güllerin sudaki yansıması mı gözüne (görünmüştür)?
2. Eğer iyi bakarsan, ayanda yüzünün yansıması vardır. Öyle ki sanki gün yansıması aynen suya düşmüştür.
3. O göz karışıklığı, dünyada naz uykusundadır. Eğer uykudan uyanır da dünyayı bozarsa ne yapayım?
4. (Gözümün önüne) yüzün(ün hayali) gelince (başka) güzeli göremem. Göz, Güneş karşısında olunca eşyayı seçemez.
5. Eğer şehri terk edip çöle (doğru) yönelmişsem, o şehirdeki ayımdan haksızlığa uğramışımdır.
6. Dünya işi, baştan başa keder yerine uygun olmaz. Sâkî, kadeh tutarak beni kederde koyma.
7. Nevâyî! O fâni gibi kavuşmak istersen, her işte bunun benzeri vardır, hepsi boşunadır.

592

Ve onu da

1. Ayva tüyünün siyahlığından gülen dudak üzerine siyahlık çöker. Sanki Hızır Peygamber, canlılık çeşmesine gölge etmiştir.
2. Dudağının hasreti, hüznünlü gönlümü kana bulamıştır. Oradaki benin, kan üzerine oturmuş bir sinektir.

3. O ayın mahallesinde, gece (vakti) gönlümün ve canımın iniltisinden iki kumru kuşu feryat üstüne feryat eder.
4. Keder kuşu, harap olmuş gönlüme yuva yapmıştır. Baykuş da onun gibi yıkıntı üzerine yuva kuracaktır.

158b

5. Ey Müslümanlar! İniltime kulak verin. Kafir, canımı ve gönlümü almıştır; şimdi iman üzerindedir.
6. Çeşmesi, her gün gök kubbeden doğup kaybolur. Altın varaktan güneşe işleme çekmek gibi olur.
7. Ey Nevâyî! Derdimin yükünü gönlüne koy. (Ben), gönlümün üzerine o yükü ve gönül borcunu koydum.

593

(Allah), onun da günahını bağışlasın.

1. Boynuna (görünen) işaret okunun tozundan değildir. Katil sevgili öldürdüğünde boynuna (değen) kandır.
2. Günahsız âşığa eziyet kılıcı süreyim dersen, bil ki ben başka kimse ona boynunu uzatmaz.
3. Ey talih! Ayrılıkta boynuma yüz kılıç vurdun. Kolum boynuna baştan başa ulaşınca zamandan geçtim.
4. Misk kokulu ipek boynuna kolye cennet kuşudur. Boynuna, adet olduğu için Yemen muskası asılmıştır.
5. Belaya uğradım da öldüm, katilimi kimse bilmez, Fakat ben biliyorum, kanım birisinin katil boynunadır.
6. Şarap için elbisemi ve seccademi rehin ettim, aşırı sofu hırkayı göremediği için engelledi.
7. Nevâyî eğer ölürse, o kâfir yurduna götürün. Yokluk kuşağını çekerek boynuna bağlayın.

594

1. Ömrümün tamamı, ne yazık ki o ülkenin arzusu ile halis şarap yerine kanlı su içme ile yok oldu.
2. İnsan, bin yıl mutluluk yaşasa, bil ki dünyada bir zaman birisinin arzusu ile bulunmaya değmez.

3. Kendi arzusu ile zehir içmesi, hayat şerbetini mutsuzluk kadehi ile içmesinden iyidir.

159a

4. Bahçe hapsi ile yüz gönül okşadın. Gönül huzuru ile kendi harabende olmak ondan daha iyidir.
5. Ey gönül! Sabaha doğru halkın yaşayışına bakma. Yalnızlık harabesinde, sıkıntının kara akşamı ile yaşamaya alış.
6. Köpekler bile tenleri ile yani hal dilini kullanarak kendisine nimet verene şükrederler. (Ancak) köpekler değil yalarsa nimetleri pisletirler.
7. Merkep ile istenen makamın yoluna varmadın. Yokluk zevki, azıksızlık ile giderilir.
8. Ey Nevâyî! Yaşlılık sıkıntısını hüznlenerek geçir. Çünkü gençlik yıllarını eğlence ve içki içme ile (geçirdin).

595

Allah, toprağına su serpsin.

1. Hangi kuş bu Mecnûn benzeri yüzün üstüne konar? Beden zayıflığından, kuş gibi kürdanı yontacak olur.
2. Sıkıntı taşı, eğrilen boyumun altından uzağına gitmez. Tıpkı zal harfini yazdığında üstüne yazılan nokta gibi (boyumun üzerine) düşer.
3. Eğer şarap renkliliğinden hile yapsa süsleyici, gözümün gözbebeğini oyup o an (ona) benek sür.
4. Amber kokulu benin, eğrilmiş kaşının üstünde değildir. Satürn, sanki misk kokulu yanağının üzerine yeni ay açmış gibidir.
5. Kureyş tarzında bir başlık şüphesiz ki (sana) nazikliğinden (dolayı) ağır gelir. İnce fidan üzerine yağın yağmur, (onun boyunu) eğdirir.
6. Yüzündeki tüylerin siyahlığı ile yanağının güneşi parlaktır. Su üzerine gölge düştüğünün mutluluğundan farkı yoktur.
7. Her gece onu kıskandığından, beline kadar inen saçın dolaştı. Sabaha kadar hayal üzerine hayal olup aklıma (gelmiştir).
8. Ey sâkî! Gözümü istersen, kadehini parlatma. Uğur yıldızı üzerine bulut gereksizdir.

159b

9. Nevâyî, sevgilinin dudağında uçuk (çıkıştır). Acaba üzerine yapışan sivrisineğin kanadından mı (bir parça) yapıştı kaldı?

596**Allah, yattığı yeri nurlandırsm.**

1. Bu yaralı bedene o kadar yara koyup kan döktün. Öyle ki bu kadar yara ile kan, lâle bahçesinde (dahi) yoktur.
2. Rüyada bir kuş, ahımın kasırgasından çıkamaz. Bahçe eşiğinin nuru içince birisi gibi kalır.
3. İki yanak ile iki saçın yaptığı gizli olamaz. Çünkü güneş, alev dumanı veya toz içinde (kalır).
4. Yüzünün arzusunda, gözyaşım gözünün içine çiy taneler akıtmıştır. Öyle ki, bahar bulutundan inci bağlamış (gibidir).
5. Gönlüm, amber kokulu saçın içinde bağlanıp kalmıştır. Geyikten düşen urun içinde bulunan Tatar miski gibidir.
6. Hararetili gönlümün içinde (hapsolmuş) okların derdini anlayayım. Ateşli yanaktaki terler, ondan dolaydır.
7. Muhakkak ki hasretinden öleceğim. Öldüğüm zaman, beni dilenciler mahallesinde bir geçidin içine defnedin.
8. O padişah meclisinde bir damla şarap bulmam garip değildir. O güçlü kale içerisine şarap güzelinin şirasından (bir miktar) gitmiştir.
9. O meyhaneci çırağı, beni aşk şarabının sarhoşu eylemiştir. Bu içki mahmurluğuna çareyi de meyhaneci bulacaktır.

597**(Allah), onun da günahını bağışlasın.**

1. Başımın altına bırakmak için, sevgilinin mahallesindeki taşı isterim. Ölsem de başımı o taşın altına bıraksalar...

160a

2. Gündüz (vakti), başımı güneşin altın kerpicinden geçireyim. Gece, başımın altına eşiğinin kerpicini bırakayım.

3. Misk kokulu yayı çektiğinde, köşesinden küçük pul düşmüş. O kara kaş altındaki amber kokulu benin karalığı (ona benzer).
4. Gözbebeği, ağtılarımın kaçmak için deniz altına giren deniz kızı gibidir.
5. Ayrılıkta, kederler evinde(ki) gözyaşımı engellemeyiniz. Harap kulübem yıkılıp kadeh altında kalacağım.
6. Seccademde değersiz şarap tortusu vardır, onu temizleyin. Omzumun üstünden alıp ayaktakımı altına salın.
7. Ey Nevâyî! Gök kızmış, şafak kızıl olmuştur. Ahını açığa çıkardın, (onun) ateş alevlerindedir.

598

(Allah), onun ruhuna hayat versin.

1. Ey can! Gönlümü, ayrılık yarası ile yakma. (Zaten) cehennem ateşi ile yanıp tutuşmuştur, (bir de) sen ayrılık ateşiyle yakma.
2. Herkesi yakarak canıma kıskançlıktan ateş salma. Benim gibi bilinen bir mahzunu, halktan gizleyerek yakıp kavurma.
3. Yanağının parlaması ile din ülkesine ateş salma. Ey Gayrimüslim! Bunca İslâm ehlini yakma.
4. Ey peri! Ahımın ateşinin kıvılcımını göğe çekerek o ateşlerden melekler topluluğunu yakma.
5. Kolumu, bedenimi ve canımı yaktın; (seni) bağışladım. Kolumu yüz, bedenim ve canım ise sadakadır; (onu fazla) yakma.
6. Ey süslü ve işlemeli mum! Sen de yanmadan (hep bu şekilde) kalmayacaksın. Yanak ateşin ile kelebeği çabucak yakıp kavurma.
7. Nevâyî, kavuşmaktan (vaz)geçti; onu ayrılık ateşinde yakmayayım deyip söz ve yemin ile yakıp tutuşturdu.

599

160b

1. Kavuşmaya zaman verip de güçsüz vücudumu yakıp kavurma. Gelmeyecektir, bekleme ateşiyle canımı yakıp kavurma.
2. Canımda, aşk okunun yakıcılığı çok fazladır. Ey vefasızım! (bende) daima ayrılık yarası vardır, yakıp kavurma.

3. Canımı aldın, (bari) sonrasında zayıf bedenime ateş salma. Karşılık için yağmaya varıp da evimi barkımı yakma.
4. Gönül, okunun çokluğundan sazlık (gibidir). Kamışlığa ateş alıp girip de sazlığımı yakma.
5. Aşkın canıma ateş saldı, belki dünyamı yaktı. Bundan sonra acıyıp da canımı ve dünyamı yakma.
6. Felek! Beni her zaman bir ateş ile yakıp tutuşturma. Her zaman tutuşturmayı deneyip de yakıp kavurma.
7. Nevâyî gibi, güzellerin inadına (diye) yapma. Beni suçlayıp (benden) şüphelenip de yakıp kavurma.

600

Allah, kendilerine de güzellik katsın.

1. Ayrılığın başıma belalar getirdin, yazık! (Ben de) o belalardan kaçtım, başıma neler geldi.
2. Güzeller başıma bunca taş yağdırırlar. Başımdaki tüy kadar yara olsa şaşılır mı?
3. Ey şeyh! Öldürüp başımda değnekler parçalasan da servi boyluların arzusu aklımdan çıkmayacak.
4. Başıma bunca bela nerede geldi, gözler görmedi. Gör, bu yüzü karalar başıma neler getirdi.
5. Aşkta zaman zaman halkın nasihatine kulak asmadım. Ondan başıma türlü türlü maceralar geldi.
6. İddia edilenler düşününce hep aklıma gelse, (bunlar) başımı aşk kılıcından daha iyi yaralar.
7. Nevâyî, sevgilinin mahallesinde öldü. Köpekler (dahi) ondan kaçtı, Öldüğünde başımda tanıdık sevgililer yoktu.

601

161a

1. Kişi, kavuşma gecesi sevgilisi ile yatınca, sabaha kadar yüz güzelliği mumuna baksın.

2. Dudağını öpmek ve can vermek kolay olmadı. Neden ki canım onu kandırana kadar yok olmuştur.
3. Beni yok eden ayrılığın yağmur taşı olur, neden bedenim taş içine batıncaya kadar yağdı.
4. Beni yok eden, ayrılığın yağmur (gibi yağın) taşlarıdır. Çünkü bedenimin içine kadar saplanmıştır.
5. Beni, sıkıntıdan bir yudum içki ile satın al. Gürültüde ve kavgada bile dünyaya değişecek kadar (esirge).
6. Gönül! Ayrılığın sert taşı ile başımı parçalamadan önce yaraya kavuşma merhemini yak.
7. Ey şeyh! Rahatlık ateşini daha iyi parçalasa, ikiyüzlülük yaması ile hırkanı yatamayacak kadar (esirge).
8. Nevâyî! Dünya halkasının yoksullarını, yüzünü ibadet ve kavuşma mekânına katacak kadar hoş tut.

602

Allah, onu da bağışlasın.

1. Sevgiliden, sevgiliye şikâyet iyi olmaz. Yoksa o sevgiliden bana çok şikâyet oldu.
2. Bu, bende ne kadar şikâyet varsa hepsini rakibe şikâyet ilettili.
3. Başkasına iyiliğini görürsem eğer söz etmem. Şikâyet falan da ortaya atmam.
4. Eğer binlerce (kez yaptığın) eziyetinden ölürsem garip değildir. O eziyet eden güzel, yine de benden şikâyet eder.
5. Ey şeyh! İçki mahmurluğunun ateşine salma, hırka yanıp tutuştu. Onu rehin alsam, meyhaneye şikâyet eder.
6. Ezel kismetinden başka hiçbir şey mümkün olmaz. Fakirliğin sırlarını bilen, şikâyet etmez.
7. Ey Nevâyî! Gönüllülük ayini oluşturayım dersin, sevgiliden her ne gelirse gelsin asla şikâyet etme.

161b

1. O yeşil elbiseli peri gibi güzel, şeker yağdıran dudağın(dan çıkan) söz ile papağanı gücendirmiştir.
2. Gerçi yeşil elbise, güzellik bahçesinin servisidir. (Onun) salınarak yürüyüşü ile yüz servi (yürümeyi) şaşırmıştır.
3. O ipek kirpik ile diktiğim sökülür. Onunla gül kaftanı dikmek uygun olur.
4. O yeşil mum, sarı başlığı da onun alevidir. Keşke yanağı ile de karanlık kulübemi aydınlatsa...
5. Boyu hurma ağacı misali bir boy mudur? Yoksa yeşil elbise içinde mum ağacını güçlü eli ile yüz bin sanat ve kural ile bağlayan (mıdır)?
6. Ey sâkî! Zümrüt renkli kadehe kırmızı şarap koy. Zincifre boyası, pas rengi ile çok güzel görünür.
7. Lâl taşı ve zümrüt arzusundan, Nevâyî gibi inleme sesi çekerek kurtuluşa ereyim.

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. Zülfünün eğriliğine kadar kaşının yayı çekilmiştir. Zülfünün çengeli de yuvarlak çeneye kadar (inmiştir).
2. Gökkubbe, misk kokulu kara bir bulut(la) kaplandı demeyiniz. Muhakkak ki dünya köşküne kadar ahımın dumanı vardır.
3. Okun, yanan gönlümün kanını içmek için ağzını açtı. Ok gezinden ateş düşüp temrenine kadar (yanıp) kül oldu.
4. Göğsümü parçaladın, halimi çok (zaman) gizledim. Fakat aşk, gönlün gizli yarasına kadar ortaya çıkardı.
5. Yüreğini (parçalayıp) itine verdi. Atınca her tarafından koparıp kanına kadar (yaladı).
6. Bülbülün dokunaklı feryadı, güle dokundu. Elbisesinin yakasını, eteğine kadar paramparça etti.
7. Nevâyî, misafirsizlikten ölse şaşılır mı? Çünkü onların huzurunda varını ve yokunu ruhuna kadar yaşadı.

162a

1. Kavuşma vaktini sabaha bırakma, bari bu gece; beni öldüreceği gece sabaha kadar bekleme.
2. O güneş, yazık ki ateşli yüzünü gizledi. Siz onu bu gece, ahımın kıvılcımı tesir edince görün.
3. Etraf, gökte yer değiştiren yıldızlarla (kaplı) değildir. Gece, benim dünkü halime sürekli gözyaşı dökmetedir.
4. Ey Mesih! Eğer sabah nefes (bana) ulaşmazsa ölümümdür. Gönül hastası olan bana bu gece bir nefes ulaşmaz (bari sabah ulaşsın).
5. Ey mum ve kadeh! Mecliste nasıl ağlayıp yandığımı anlatın. Bu ki, beni bu gece ayrılık ıstırabı ile öldürdü.
6. Ey sâkî! Beni, bu gece kavuşmanın kızıl kadehiyle dirilt. Ayrılığın sarhoşluğu cana kastetmiştir.
7. Ey Nevâyî! Eğer üzüntüsüz şekilde gündüze ulaşırsan, gece de o kederden iz kalmamıştır; bu gece bize can vardır.

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ay yüzlü sevgilimi daima kıskanırım, bir nokta kadar dahi görünen Ay olsa (ondan da) kıskanırım. Güneş olsa, onun da olduğu tarafa bakamam.
2. Gözümdeki gözyaşını küçük bir çocuk gibi yetiştirdim. Bu yaş, bakım hakkını biraz bilse de gözümde akmasa.
3. Âşık, canı ayrılıktan ne kadar uzak olursa kendini kavuşma ümidine yaklaşmış bulur.
4. Birisi, yüreğindeki keder raksından yaralansa, şüphesiz ki feryadı da yürekleri yırtar.
5. Gül yüzlü güzeller, (benim) baharım oldu, başıma birçok çiy yağıp taş olsa şaşılır mı?
6. O güzel, halktan kaçarak dağın eteğini (mekân) tutsa, altındaki sert taşı döşek eylese...

7. Nevâyî eğer sevgilin olursa öldürür demeyin. Keşke olsa da öyle (olsa), isteğimdir.

607

162b

1. Gül yanağında gonca gizli olduğu için gözyaşı bağında gizli kan vardır.
2. Ağızından ve dudağından taze gonca olur. Hayat veren su, (asıl) kaynağını ortaya çıkardı.
3. Gül bahçesinde avunmak istesem, ağızını bulamam. Öyle ki gönlüme gonca okları saplanır.
4. Gözyaşımın (dolayı) ağızında gülücük olsa şaşılır mı? Çünkü bulut çok ağlarsa, gülen gonca da o kadar çok olur.
5. Gönlüm, gül yüze kavuşmakla ferahlamaz. Gonca, dert bahçesinde onu ayrı koydu.
6. Âşık bülbül, dert gülünden (dolayı) o kadar ağladı, gonca (bir türlü) açılmadı. (Bülbül), göğsünde, yürek yerine goncayı gizledi.
7. Dostlar! Nevâyî, kavuşma ateşini istemek için (bağa) varmış. Bu haberi goncanın (olduğu) tarafa duyurmayın.

608

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Sümbül renkli akşamda, yine gül saçan yüz (ortaya çıktı). (Onun ateşinin) her kıvılcımından gönlümün ateşi keskinleşti.
2. Gülün etrafında, yüz gonca vekil tayin eder. Yanağı çevresindeki o gönül çeken zülûf (ondandır).
3. Eğer çerçöp yansa tövbe edip sakınmak yerine şüphesiz ki ateşten dudağı ile iki mum (olan) yüzünü açar.
4. O yüzde terden (dolayı) tazelik oluşmuştur. Gülü şebnem, şebnemi de güller boğmuştur.
5. Ayrılıkta halk beni över. Fakat inleyen gönlüme, onsuz şarap gam verici olur.
6. Aşkta Ferhat'ın işi(ndeki) inceliği anlayan, ölse de yanına heybetli Perviz'i istemez.

7. Ey Nevâyî! O güzellik baharı, bu tarafa gelir. Bugün, ahının Şimşeğini hızla kaldırma.

609

163a

1. Eyvah! O ciğer parçası, gözyaşımı ciğer kanlı eyledi. Memnun edeyim derken dermansız gönlümü kaygıya koydu, eyvah!
2. O peri, bahçede o kadar geç göründü ki, (beni) çölde Mecnn gibi başıboş kıldı, eyvah!
3. Kavuşmam ile kederini çktan çk fenalaŐtırıyım dedi. Onu azaltacağı yerde günden güne artırdı, eyvah!
4. Sersem olan beni, dönen felekten kurtarayım deyip, yıldız okları ile bedenimi döndürdü, eyvah!
5. Zülfüne, vahşi av esir ettiği için, (ona) ağızdan (ıkan) birçok söz ile büyü yaptı.
6. Parasızdım, Şarap içip Cem'in kadehini kırdım. Gönlüm, kendi harabesini Karun hazinesi eyledi, eyvah!
7. Kim Nevâyî'den rahatlık isterse ziyadesiyle gaflete düşmüş olur. Hırkasını ve seccadesini o Şaraba rehin etti, eyvah!

610

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılın.

1. Dudağının düşüncesi, ciğerimi kana buladı. Eyvah! Kana bulanmış gözden kan(lı su) akıp gitti.
2. (Sadece) yüzümü demeyeyim, yeryüzünün tamamı o kan içinde gizlendi, eyvah!
3. Kavuşmak için gönlünü nişan ettim dedi. Ayrılık okuna nişan aldı, eyvah!
4. Gönlü, kavuşma hazinesini dileyerek bozdu. Onu, ayrılık baykuŐuna yuva yaptı, eyvah!
5. Ey dost! Gönül ile göz sırrını, ahım ve gözyaşım ortaya çıkardı, eyvah!
6. Dünya, vefa ehlini isteksizleştirip eziyet sürüsünü mutlu etti, eyvah!
7. Ey Nevâyî! Tövbe (etmen) iyi idi, onu terk etmen kötü oldu, eyvah!

611

163b

1. Cihanı süsleyen güzelliğinin görünmesi hoştur. Güzeller, sana yüz güzelliğini yansıtan (birer) aynadır.
2. Yüz güzelliği ile büyüklüğünden öyledir ki, seher, yanağının üzerine amber kokulu zülûf akşamı (gibi) oldu.
3. Bu karanlık dünyayı eğer âşık etmezse olmaz. Ortaya çıktığı yerde, felek güneşinin gelinliği görünür.
4. Koskoca dünyada eğer sen neşeli olmazsan, uzayan Zühre ezgisi nerede çok olur?
5. Çimenlik süsü, güzelliğine (kendi) güzelliğinden ayna tutup güzel koku veren oldu.
6. Senin hayalin ile tekkede Hayy ile hû (zikri), senin kavuşman için meyhanede inilti ve eyvah (sesleri) (yükselir).
7. Nevâyî, şükür gülü ve şükür bülbülü oldu. Ona merhamet edip bu bahçede nağme söylet.

612

Allah, toprağına su serpsin.

1. Zamane içinde onun gibi bir canciğer arkadaş bulamadım. Zaman belasından kederini birbirine anlatacak (arkadaş yoktur).
2. Kim ki zaman zaman dönen kadehlerden kanlı su içer, onda gam yoktur. Her zaman gamını anlatacağı bir dost bulur.
3. Her yıldız, ona dünya yüzüğünün halkasıdır. Öldürmek için yüzüğün altında gizli bulunan zehri (içirir).
4. Dünyada akşamdan vazgeçme. Her gece saçını açıp, gözyaşını yağdırıp durumuna göre (bir şekilde) yas tutar.
5. Dünyadır bu, orada kişinin isteğinin (gerçekleşmesi) mümkün olmaz. Belki de Allah, dünyayı arzu için baştan yaratacaktır.
6. Âdemoğullarında vefa yoktur, o (konuda) ümitsiz ol. Âdemoğlu vefa görmek için toprak olacaktır.
7. Nükte nazik oldu, keşke sonra olsaydı. Bir mahrem göstermek için biraz bu gizli anlatımdan (yararlandık).

164a

8. İçim dışım, dert ve yara olmuştur; ağzıma kadeh koy. Ey sâkî! Göğsüme çamurdan yara merhemi yak.
9. Nevâyî, zamanın sohbeti bunun gibidir; şaşırma. İnleme ve haykırış ile bam telini düzenler.

613

(Allah) ona rahmet ve bağışlanma da (versin).

1. Bana ne gül gereklidir, ne de gül bahçesi; (benim için) şarap iyidir. (Bana) şaraptan (dolayı) gül açan sevgilinin yanağının gül bahçesi gereklidir.
2. Ne canıma hayat veren su gereklidir, bil ki (bana) edalı dost gerektir. Çünkü o hayat gül bahçesinin salınan servisidir.
3. Çılgınlık tomarımın pas ve şingerf boyasını kaybetme. O lâl (dudak) ve ayva tüyü, pas ile şingerfî uzaklaştırır.
4. Benim kendi rüzgârım, ayrılığın akşamından karanlık oldu. Ey eğlence ehli, kavuşma sabahı hiç olmazsa siz şükredin.
5. Göğsüme taşlarla ayrılık çivisi çakılmıştır. Ey merhametli (kişi) ! Şimdi ayağımdan diken çekmenin ne faydası var?
6. Ayrılık kılıcından, gizli bir yüz yaram vardır. Açıklasam, incitmesi dünya ülkesinin her birine ulaşır.
7. Nevâyî! Onun gibi sarhoş uykusundan göz aç. Haşır sabahı, o uyanık talihli yardımcı olsun.

614

Allah, toprağına da güzellik katsın.

1. Bir sabah, o güneşin elinden bir dolu kadeh içtim. Bir akşam da yanağımı kadehine koyup sarhoş yattım.
2. Ne bir kuş, o gül bahçesi tarafına haberimi ulaştırdı, ne de bir yel o gülden bana haber ulaştırdı.

164b

3. Gönlüm, okundan (dolayı) bin delikli(olmuş) gömlek içinde çırpınır. Bir tuzak, onu kuş gibi yakalayacaktır.

4. Ey harap ömrüm! Niçin yer (dünyada) edinemedin? Bozuk bedenimde, kederinden can durmadı, sen de durma.
5. Ey şeyh! Günden güne tamamen sararan yüzümde gözyaşı gül renklidir. O gül boylu, gül renkli bir sırma kumaş giyip çıkmıştır.
6. Kâbe'yi amaç edinip koşun, durup dinlenmedin. Benliğinin evinden kendini mutlu çıkar.
7. Nevâyî! Sabaha kadar halis Kevser ve huri artmıştır. Bu gün o meyhaneci çırağının aşkında tortu içeni bul.

615

Allah, ayıplarımı da örtsün.

1. Sevgili mahallesinden çıkarsa diye daha ne kadar yol tarafına bakayım? Başkası yakın çıksa dövüşürüm, ben uzaktan hasretle bakayım.
2. O bela güzeli, daha ne kadar etrafta yüz naz edecek? Bin figandan başıma daima bela gelir.
3. (Daha) ne kadar yabancının atının savurduğu toz ile aydınlatayım? Can kuşunu o ateşte bin pervane gibi yanıp tutuşturayım?
4. (Daha) ne kadar eğlence meclisindekilerle canciğer arkadaş olacaksın? Ben de ayrılık kulübesinde (daha ne kadar) kan yutup ah çekeceğim?
5. Ayrılık sarhoşluğu, kavuşma kadehinden son bulmadı. Ölmeden önce kendimi meyhaneden tarafa götürüyüm.
6. Ey Nevâyî! Meyhaneci eğer bana güvenirse, tutacağı lâl taşı renginde şarap karşılığında canımı teslim edeyim.

616

1. Güzel atını, arada sırada başıma koşturup ulaştırırsan ne olurdu? Ter saçan yanağından, arada sırada gözlerime su versen (ne olurdu) ?

165a

2. Güzelliğinin doruğa (ulaşması) ile güzellik bahçesinde tazelik kalmamıştır. Bu bahçede servi ile doruktaki ay nerededir?
3. Sonra aşk isteğinde bulunan bir gönülsüz âşık yoktur deme. Onu güzellik pazarında gör de gönlün dileği gerçekleşsin.

4. Gönülsüz âşık olsam güzellik ateşi şüphesiz ki kül olmuştur. Gönülden dahi asla bir alevli ahı çıkmamıştır.
5. Güzellik baharında bir gül açılrsa ne olur? Düşen bir aşk şimşegi (ile) bir kelebek gibi yanıp tutuşsam (ne olur) ?
6. Aşk ve sevgi çölüne girdiğinde ne yazık ki yine yandın. Bu yolda neden yoldaş bulamadın, (şimdi) haklısın.
7. Nevâyî! Bilgili isen, eminlik mülkü güzeldir. Fakat yolunun sona ermesinde de bilgili rehberin olmalıdır.

617

(Allah), ona rahmet (eylesin).

1. Yüzünü göster ki, can vermek (için gideceğim) yolu göreyim. Aşk hallerini, şikâyet eden halka (aşk nasıl olurmuş) öğreteyim.
2. Yüz gösterip gönlüne acı çektirme dedin. Eğer (benden) cevap istersen orda dur da dinleteyim.
3. Bu sura benzeyen feryat ile talihim uyanmaz. Ben ki ölüm uykusu basanları uyandırırım derim.
4. Bir sabah, kavuşma günü güneşi gibi beni güldür. Ayrılık geceleri, gözümü daha ne kadar felekten (şikâyetle) ağlatayım?
5. Gözyaşı teli yaydır eğik boyum yatsı vaktine, ah okunu keder akşamı talihimin yıldızı çıkacak atayım.
6. Beninin hayali, insanlık edip gönlüme girse; göz yuvasında, gözbebekleri arasında (onu) gizlerim.
7. Gel ki can ipini bakış okuna takıp gömleğimin yırtığı gibi göğsümün yarığını dikeyim.
8. Ölüye benzeyen sarhoşlar gibi meyhane eşiğinde yatarım. Ey meyhaneci çırağı! Bir kadeh ile beni dirilt.
9. Ey Nevâyî! Lâl renkli şarap hayat verir. Dermansızlıktan ölecek derecede de olsam, onu tadayım diyeceğim.

165b

1. O perinin sevdası, beni deliden ayırmadı. (Fakat) beni, deli gibi dünyanın rezili etmedi.
2. Her saç ucumda inleme olur, (sadece) gönülde (inleme) yoktur. Çünkü eziyetinin dikenini sadece gönlüme saplanmamıştır.
3. Ah ki aşkımdır gizlidir, şimdi öldür dedim. Öldürmedi, (o yüzden) bu iş dünyaya yayılmadı.
4. Güya hasta olan âşıklarına merhamet etti, bana ise etmedi. O toplulukta dermansızlıktaki geçmişimi (dahi) bilmedi.
5. Gariptir ki, kılıcın ulaşıp gönlü parçaladı. O su yetişmeden önce bu gonca açılmadı.
6. Söylenmeyen ne kadar aşk sırrı kaldı ki? Bu manada söylenmeyen söz kalmadı.
7. Ey meyhaneci çırağı! Nevâyî kan yutacaktır, şarap tut. Ayrılık sarhoşu, o şarabı içip yayılmadı.

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. (Ey) sevgili! Canım bedenden ayrıldıktan sonra eziyet etmek olmaz. (O yüzden) benden kendini ayırman zordur.
2. Gönül kuşu tutulmak istemez, acaba nedendir? Ben tanesi üzerine zülûf tuzağının açılması(nı) bekler).
3. Gönül (beni) ibâdete bırakmaz, (onu) bağlayın; ne yapayım! O put gibi güzelin gamzesi, her nefeste gönlüme saplanır.
4. Gönüller, çengel gibi kirpiği aldığı için yaralanmıştır. O güzelin gözün gönlüme (eziyeti) böyledir.
5. Söyleyeyim, ne yazık ki kavuşması mümkün değildir. Her zaman beninin ticareti olmaz, her zaman da anlatılmaz.
6. Herkes, dünyada parasını kaybetti. Ey Müslümanlar! Onun (tekrar) bulunması mümkün değildir.

7. Nevâî'nin gönlünde ateş görüp göğsünü parladım. Bunca inlemesi sebepsiz değilmiş.

620

166a

1. Ey peri! Gönül, saçının kıvrımlarını çekmez miydi? Sonunda, kıvrıcık saç lülelerinden (ona) çengeller sapladın.
2. (Başka) halkada kıvrım ve büküm olmaz. Yüzünün ateşine düşmüş bir perinin kanadının da kıvrıp bükülmesine şaşılır mı?
3. Kanat, ateşe kötü koku verir. Fakat ateşe düşen kanada benzer iki zülfün, amber kokusu yaymıştır.
4. Güya halkalarda bunun gibi (başka) kıvrım olmaz. Yüzünün ateşi, her taraftaki kıvrımdan yüz döndürür.
5. O yüz etrafına güneş pınarı zülûf çengellerini saldılar. Güya o halkalar, pınarın ördekleridir.
6. Bil ki zülûf hırsızdır. Kulağının cevheri bu çengel kıvrımına düşerse (diye) sonsuz korkusu vardır.
7. Öyle ki, eğer Nevâî isterse de o peri zülfünün zincirini dağıtır. (Buna) şaşılır mı?

621

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Bir kâfir, yazık ki dinimin ülkesini yağmaladı. Küfür ülkesine koruyan dindara (bunun gibi) bir yağma layıktır.
2. Bir güzel(in) dudağı lezzetli, güzel boyunu diken(dir). Fakat ay gibi (olan) güzel, yaban gülü yanaklı, gül yanaklı (ve) yasemin gibi beyaz göğüslü bir sevgilidir.
3. Sevgili, dudağından can verdiği zaman Hz. İsa gibi(dir). Yüzüyle gönül aldığı anda ise Yusuf yüzlü bir gönül alandır.
4. Zülfü, ayrılık akşamı gözlerini karartır. Yanağı Güneş gibi parlak olan sevgili, ayrılık akşamından uzaklaştırır.
5. Gül bahçesinde yürüyüşüyle servi boylu bir gül(dür). Karanlık dünya meclisine can vermesinde ise nurlu bir mumdur.

6. Allah'ım! Benim gibi inleyen bir dermansız, böyle bir felaketin esiri olursa neyleyeyim?
7. Ne karar, sabır, güç, kuvvet ve derman (kalmıştır); ne de gönül, can, ruh ve bir şekil (kalmıştır).

166b

8. Ey sâkî! Sevgilim bana o kadar gönülsüzdür ki, merhamet edip bana dopdolu bir kadeh tut.
9. Nevâyî gibi çıldırıp taşkınlık edeyim. O peri merhamet etmese (de) seyredeyim.

622

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. O peri, yüzü zamanında mutluluk mu göstermiştir? Yüz istekli, Güneş ile mutluluk duymuştur.
2. Yıldızlar, Doğu Güneşi'nin güzellik edasını seyretmek için halka kurdular.
3. Bu bahane ile yanağına ulaşayım derken, can ipliğimden gözyaşımın cevheri çekildi.
4. O yüz üzerinde (gözyaşı), gül üzerindeki çiy tanesine benzer. Taze bir gül yaprağı, gücenmesinden (dolayı) tere batmıştır.
5. Lâle bahçesindeki çiy tanelerim gibi bir süs yoktur ki lâle yanağının da etrafında (bu) inci süsleri (vardır).
6. İnci ile övünme, zira o bir damla sudan (fazla bir şey) değildir. Ey güzellerin önderi! (Sen), öğüt incisine kulak ver.
7. Yüzünün övgüsünde Nevâyî dahi mutluluk duymuştur. Şiir dizisinin her tarafına mana incileri dizmiştir.

623

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Mahallenin toprağı, bedenime döşek olsa, bedenimin ateşinden onun rengi kül rengi olur.
2. Öyledir zayıflığım ki insanlık yapmayacak idi kuşku, eğer karşılaşa idi Mecnun'a bedenimin şekli.

3. Gözyaşımın çiyi, keder akşamında geceyi aydınlatan incidir deme. (O), uğursuzluk yıldızının kendi kederinden olur.
4. Çölde, halk deli miyim yoksa şeytan mıyım anlayamaz. Sen, insanoğlu musun yoksa peri misin?

167a

5. Yanağının üzerindeki ter çokluğu, Allah'ın lütfundandır. Nil Nehri'nden benin, hoşluk denizinin nilüferidir.
6. Uyanık kuş isen eğer, dünyanın gül bahçesine yönelme. Taze gül yaprağında birdenbire diken görünür.
7. Nevâyî, yüzündeki yeşil ayva tüyleri ile sevda çölünden çıksa; (onun) rehberi şüphesiz ki Hızır'dır.

624

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. O güneş, ak evde her yerededir ve ben sanki kelebek fanustan dışarı kaçacak (gibi) kaygılı bir haldeyim.
2. Benim gibi perişanın amacı, sadıkası olmaktır. Ak evi çevresinin her tarafına doğru dönerim.
3. O gül keçesinin içeri (alıp) açmazlar ne yapayım? Ey saba rüzgârı! O varınca (sen) merhamet edip tohum saçan ol.
4. Perde gidince, benim gibi inleyen bir dermansıza kolaylık olur. Yollarından perdesini (çekince) kendimi içeri salarım.
5. O ay yüzünden mum olsa ak evde her ne görünürse, dışarıdan da tamamı görünür.
6. Eğer feleğin büyük çadırı olsa, ön tarafından ne fayda (olur) ? Ömrün çoğu günden güne (azalır), uzamaz.
7. Ey Nevâyî! Gözleri, çadırda oturan sevgilinin korunması(nı sağlayan) çadır malzemesi olmaz.

625

Allah, toprağına da güzellik katsın.

1. Canımın hasta teli, ayrılık incitmesini gördüğü zaman çok üzüldü. (O) yüzden saçının telini ona ulaştır.

2. Ağzın gonca, boyun servi deme. Halk, servinin salınışını veya goncanın sözünü görmemiştir.
3. Gülde ben, güneşte ise tüy yoktur; nasıl güle benini ve iki yanağındaki tüyü de güneşe benzeteyim?

167b

4. İnci yağdıran dudağını gül yaprağına benzetse, ondan asla çiy yağmamıştır.
5. Sümbül, can niyetini din niyetine benzeterek zülfünün bağını onlara tuzak eder.
6. Güneş, dünya köşkünde gönül üzerine yönelmez. (Bu nedenle gönül) onun duvar gölgesini kazanç saymıştır.
7. Yürüyüşünle gönlümde bulunan oklar direnişe geçmiştir. Feleğin yıldızlarının ve gezegenlerinin (hareketini) göze alamam.
8. Ey sâkî! Zaman sırrının perdesini açmamışsın. Bir şarap tut da (ben) sana bu perdenin sırlarını diyeyim.
9. Ey Nevâyî! Sesini istersen niyetlenme. Talihin devirlerinden bir nice nağme göreceksin.

626

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Gönlümü, gizlice kana buladın. (O kanın) iki gözümdeki belirtisi gör.
2. O aydan (dolayı) gönlüm feryada düştü. Şüphesiz ki (o) feryat göğe ulaşır.
3. Gönlüm, ayrılık gecesine düştüğü için, dünya gözüne karanlık olmuştur.
4. Hasret gülü, tıpkı bu söz gibi açılacaktır. Kanı, bağırımın orta mahallesindedir.
5. Bir kişi, gönlümü alıp kayboldu. Kimi ne için suçlayayım ki?
6. Aşkın açıklamasını kaydedeceği zaman, dilindeki açıklaması kaleme sığmaz.
7. Ey Nevâyî! Padişah Hüsrev seni görse, (sana) ikinci Sultan Melikşah der.

168a

1. Ey canciğer arkadaş! Gönlüm kaybolmuş, her tarafı (arayıp) onu bul.
2. (Bulursan) durumunu sor. O da sana sorarsa de ki sensiz canı yoktu de.
3. Yalvararak geri dönmesini iste. (Eğer) gelmezse gizlice söyle.
4. O gönül alan (sevgili), bu gece misafiri olmak için zaman belirlemiştir.
5. Doğru söyleyip gelse, onu hemen göğüs zindanına alırım.
6. (Ey) sâkî! O mis kokulu şaraptan getir de bizi kederden kurtar.
7. O sevgilisi (olmayan) Nevâyî inlese, feryadı feleğe ulaşır.

(Allah), ona rahmet (eylesin).

1. Meyhanecinin cömertliği olmasaydı, meyhaneci çıraklarının kederi beni öldürecek idi.
2. Zamanın varından ve yoğundan nasıl şikâyet edeyim. Benim huzurumda varlığı ve yokluğu denktir.
3. Dünya nakkaşı, sürahiyi nakışlasa, şişe ağzı (için) kılından kalemi uygun gördü.
4. Öyle ki âşığa yara olan, şeyhin pamuk altında dikilmiş yamalar altında tutturulmuş paradır.
5. O ki başımı haram içinde çiğnemiştir. Nereye varsa onun ayağı, benim başımı (ezmiştir).
6. Gökyüzü, aşk yüküne gebe olmadığı için birbirine (geçen) kat kat zincirin de eğri (olmasına) neden oldu.
7. Ey zamane insanı! Her zaman sitem (etmeye) yönelme. Kim ne kadar anlatırsa anlatsın, zamanın bize sitemi çoktur.

168b

8. Muhakkak ki kuru bedenim üzerinde ateşli kefenim inleyendir. Kıyamette âşık hangi tarafa yönelirse dünyayı (tutuşturur).
9. Nevâyî'nin yarasındaki kan tükenirse eğer nefes almaz, ölmüş gibi (olur); o hastanın nefesi yine çıkmaz.

Allah, onu da bağışlasın.

1. Gönül kaybolduğu zaman, ondan haberi olmadı. Bulunursa benden ona, bulunmayacak bir eser (olur).
2. Boyun bela ağacıdır. O kuru ağacın mahsulü olsa, ondan ne olacağı (bellidir) eziyet yağdırır.
3. Ayrılık akşamı sebebiyle orada ömür (nasıl) geçer, yazıktır! Kavuşma sabahında, Güneş (dahi) doğmadı.
4. Geçtiğini görmek için dermansızlıktan yıkılmışım. Hasta dilenci gibi o mahallede geçiş (yolunu) tutmuşum.
5. İtin vardır ki ona âşıklar ciğerinden parça kılayım diyene ciğeri onu misafir eder.
6. Ey sâkî! Şarabın kadehe akar, yerini bulur. Akan damarı, hiç mi sarhoşa değmez?
7. Yazık ki Nevâyî'yi ayrılık ateşinde yakıp tutuşturacaksın. Çünkü (zaten) çerçöp gibi Nevâyî'ye bir kıvılcım yeterlidir.

Allah, toprağına su serpsin.

1. Saçın, misk (kokusunu) sordu, hata etti. Çünkü (sonrasında) bütün bedeni, kararıp direğe çekildi.
2. Boyuna kulluğun yemini şeker kamışı(nı) dizmiş de birbirinden böyle düğüm düğüm ayrıldı.
3. Başında altın taç, ayağının altında meşin döşek oldu. Çünkü mum hizmetini yaptığı zamanlarda derecesini bildi.
4. Meğerse göz yumup açtığı zaman naz okunu atmış. (O an) bir acayip diken bağrıma saplandı.

169a

5. Anladım ki, (onun) gözü bela oku yağdırır. Gösterişli hallerinden (ise) gözüme ateşler çakıldı.

6. Kadeh getir ve bu dünya sırrından söz etme. Bu sözler ne kadar söyletilse de üstü kapalı oldu.
7. Ey Nevâyî! O sarhoş ciğer kebabına meyletmez ise niçin bağrının her yanını kesti?

631

Allah, ayıplarımı da örtsün.

1. Bir mühendis bulayım ve omzuma kanat yaptırayım. Uçmaya heveslenen kuşlar arasına kendimi (de) katayım.
2. Bu geceler kolay gelmezse, bedenimi it gibi dört ayak edip, itlerinden tarafa uzatayım.
3. Geçtiği zaman yüzünü göremeyecek isem, yoksul dilenci gibi mahallesinin toprağında yatayım.
4. Bu isteğe kavuşmak kim, ben kimim? Bu istek gerçekleşmez. Bunca halk içinde bu sevda ile kendimi satayım.
5. Aşkında, tenime kırıklık verdim. Yani o ateş parladığında bu kuru odunu ufalayayım dedim.
6. Yokluk mahallesinde ulaşamam, (orada) kesinlikle oturmaz. Ne zamana kadar hırkamın üzerine altın riya yamasını yamatayım?
7. Nevâyî, halk canına öylesine âşık olur ki onun (için) Türk ve Çağatay insanları (büyüktür), diğerleri küçüktür.

632

Allah onun kadrini de artırsın.

1. Daha ne kadar güzel atın ardınca (koşan) it gibi koşturayım. Ansızın bakarak geçsen, (sonra) sen yine geçsen dururum.
2. O halsiz ve düşkün çehreyi görünce kaybolup, tekrar başka (bir at) gelince o güzel at(ın) ardınca koşayım.
3. Deliren ben, it sürüsü arasında dört ayak (hale gelirim). Eğer kemik yerine kerpiç de atsan (onu) kemiririm.

169b

4. Eğer uykuna engel olmayacak (ise) o mahalleye koşup itlerle geceden sabaha kadar havlarım.
5. Aşk mahallesinde ya kükreyen aslandır, ya (havlayan) ittir. Şüphesiz (ben), övünme ve böbürlenme ile bu nükteyi sürdürürüm.
6. Nevâyî gibi itliğe kabul edilsem ne olurdu? Halka göz yok mudur, onu ben gizleyeyim.

633

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Bu ata iyi binenler, oyun oynamak için şarap içmiştir. Güzel ve çevik atı bu tarafa süre, başım önde oynarım.
2. Meğerki o güzel atın ayağından (dolayı) peş peşe saba rüzgârı esmiş. Atını (hızlı) süre, dünyalarca mesafe kat eder.
3. Başkalarını kıskanmaktan zaman zaman elimi başıma vursam şaşılır mı? Oyun topuna, ucu eğri sopa değer, yarası azar azar (çıkır).
4. Aralık rüzgârı, yeryüzünü ayna renkli kılmıştır. Şimdi merhamet ile tufan gibi (atın) dizginlerini çek.
5. Bu mevsimde, ak ev içinde şarap ateşi güzel olur. Bu ateş parladığı zaman, şarkıcı ağzına ney alır.
6. Ona birdenbire bir şey söyleyecek olsa nasıl (söyler)? Gözüne alma, çünkü dünya değersizdir.
7. Nevâyî, Leylâ gibi çöle yönelse, halkına Hz. Allah'ın ordusu uygundur.

634

Allah, günahlarını da bağışlasın.

1. Kan saçan gözümü kapatayım, (çok fazla) kan döktü. Gerçi gözyaşımın çokluğu gitmez; siyalığı ve kırmızılığı lâle suyundandır.
2. Şişe altınlar, kavuşma incisine eşdeğer olur. Bazen büyükler üzerine eskiyen elifler topluluğu (görülür).

170a

3. Kavuşmayı gördüğü için ecel uykusuna düşse, gönlümde o uykunun hasreti vardır.
4. Meydanda zaman zaman önümden geçersin. Fakat ne yazık ki çevik atın hızlı (olması), yüzünü görmeye engel olur.
5. Gönlümdeki yaralar, eziyet kılıcından değildir. Bu evi, ayrılık ateşinin şiddeti yarıklar(la doldurmuştur).
6. Bu bilgisiz, dünyaya hükmedip kuvvetli olur. Acaba bilginin kuvvetinden midir, hikmetin kuvvetinden midir?
7. Ey Nevâyî! Sevgili, benim gönlümden daha fazla göze düşmandır. Bana gönül sıkıntısı, gözünün felaketidir.

635

Allah, yattığı yeri nurlandırısın.

1. Aşk, o taze (fidan) tarafına arzu duyar. Bu dermansız ihtiyar, (onun için) kendini ateşe salar.
2. Ya iki dünya gerek, ya sevgili gerek deseler; sevgilinin biri iki dünya(dan) daha ötedir derim.
3. O ay, ne diyeceğimi duymasa da bu feryat hiç olmazsa felekler kubbesinin eğriliğinden geçer.
4. Sarhoş yolunu şaşırıp her taraf(ta gezer) yakalanmaması imkânsızdır. Bir ay ürkmüş de bu tarafa görünüp av olmuştur.
5. Felek, bu topraklar içinde kalmış teni itibardan düşürdü. İtinin ayağının izleri(ni) yıldızlar gibi (parlak eyledi).
6. Ey gönül! Sevgilinin yansıması sana düşecek dersin, öncesinde yabancı tozlardan temizlenip ayna gibi (ol).
7. Ey Nevâyî! (Sen) safran yüzüne ne kadar erguvan (ekersen) ek; o güzel, yüzüne ve gözyaşına bakmaz.

636

(Allah), ona rahmet (eylesin).

1. O ay (gibi sevgilinin) gözü, her tarafa beddua saldı. Gözyaşım, göz yumup açınca(ya kadar) ondan daha öteye geçti.

170b

2. O mahalle iti ile birlikte mahallene varıp yalvarırım. Ama o mahallede ben varım, (diğerlerini) öteye itekle.
3. Dert ve keder, zabıta memuru gibi gönül yarığı arasında durmuştur. Akıl ve sabır sürüsü gelse, (onları) içeri koymaz.
4. Görmesen ki ateşi su çabuklaştıracak bir bir durur, okları gönlümde, damla damla su gibidir
5. Arı, ballı iğnesi ile gül yaprağını deşmiştir. (Ben de) tatlı dil ile dudağında ağzını idrak etsem...
6. Aşırı sofı, her an ölüm ve tekke fikrindedir, ben bari yokluk dünyasından çıkmayayım da diri (kalayım).
7. Ey Nevâyî! Bana, kadehini her zaman dolu koy deme. Kadehten sonra şarabı koysa, dışarı taşmaz.

637

Allah, yattığın yeri nurlandırısın.

1. Cana, “Ölmemin sebebi ne idi?” dedim. Dedi ki: “Bedendeki hastalığın şiddeti sebep oldu.”
2. Bedenden sordum, “Bu zayıflığın sebebi nedir?” Dedi ki: “Ona ateşli bağırn yanık olması sebep oldu.”
3. Bağırdan sordum, “Aşk felâketinin şimşegi gönle ateş saldı, ondan bana ateş düştü.” dedi.
4. Gönlüme öfkensem, “ Günah gözündür. O görmeden bu işin kabahati bize düşmedi.” der.
5. Göze derim ki: “Ey günahkâr ve yüzü kara! Çılgın gönlümün bela ve korkusu senden olmuş?”
6. Göz ağlayarak der ki: “ Ben kendi arzumla hareket etmedim. O ay gibi güzelin çehresi, bana da ansızın göründü.”
7. Ey Nevâyî! Hepsi kendi kusurunu söyledi. Sana ezelin kısmeti ok imiş; (onunla) ölene kadar yanıp tutuş.

171a

1. Vefadan söz etme, zira o güzellerin işi değildir. Eziyeti artır, çok kişi senden vefa istemez.
2. Aşkta gönlümün ateşine sakinlik bekleme. Ateşin işi, sıcaklığı kovmak değildir.
3. Gönlümün ordusu, kirpiklerini sıraya dizdi. Onların savaşı, huzurunda yüz kalbi kırdırır.
4. Gönülden, soğuk ah ateşi çekerim. Tuhaftır ki, aşk hevesi yazı ve kışı karıştırmıştır.
5. Ey bahar! Sevgilinin dudağının mücevher kutusundan, inci gibi dişi de görünse, gül yaprağı arasına çiy biriktirmeyeceksin.
6. Ey yolcu! İç ferahlığı dilersen, olgunluk göster. Güneş gibi durakları geçmeye çalış.
7. Nevâyî, akıl ve düşünceyi huzuruna çekti. Bedende can hastadır, (onu) başköşeye çeksin, kalanı (ondan sonra sıralasın).

Allah, günahlardan uzak tutarak korusun.

1. Nasıl bir aşk idi ki, bedenimi yok etti. (Bedenime) yıldırım düşürüp ahımın (dumanını) feleğe çekti.
2. Varımdan ve yoğumdan söz edeyim ki o, varlığımı yokluk ateşi ile yok etmiştir.
3. Eğer göğsüm yaka gibi aralanmışsa şaşılır mı? Ayrılık, saçım ile atkımı birbirinden koparmıştır.
4. Bu yolda(ki) kârdan ve zarardan bahsetmeyin. Sevda, aşkta kârımı ve zararımı tüketmiştir.
5. Aşk dinsizliğinde, belime papaz kuşağı bağladım. Put önünde secde etmemi de ayıplamayın.
6. Yüzünün ortaya çıkması (beni) öylesine dalgınlıştırmıştır ki, o şahitlerimi ayrılık (dahi) yok edemez.

7. Nevâyî, âşık olduğumdan beri benden eser bulunmaz. Aşk ne idi ki bedenimi (bu kadar) yok etti?

640

171b

1. Şarap gülleri, yanağını görülmemiş bir gül bahçesi hâline getirdi. Tuhaftır ki teri, bu gül bahçesine (fazla) su verir.
2. Ey gönül! Her teline yüz can bağlıdır. Bu yüz düğümle zülfünün her telini görürsün.
3. Yarama merhem sürüp de yakmayınız. O ay (gibi güzelin) kılıcının yarası, parçalanmış bağırimdan görünmez olursa ölürüm.
4. Rüzgâr, ansızın zülfünün bağına dağıtsa; güzel kokudan (dolayı) kâfirliğe yöneleceklerdir.
5. Ben çölde bulunan viranenin duvarını ev yapsam, ahımın dumanı baykuşu karga edecektir.
6. Aşkımın ateşini açıklamayın (diye) ne kadar söyledim. Gönlümün kıvılcımı ve ahımın ateşi (onu) açıklar.
7. Kederin hücumundan meyhaneye yönel. Zira bir kadeh o keder sürüsünün belirtilerini ortadan kaldırır.
8. Ey meyhaneci çırağı! Yürüdüğü zaman kadeh kımıldamazsa feleğin yıldızlarını ve gezegenlerini perişan edin.
9. Ey can! Nevâyî, mahallende feryat etti. (Eğer onu) bulamazsan itlerin içinde dermansız feryadının sesin(den o olduğunu) anla.

641

(Allah), ona rahmet (eylesin).

1. Ferhat dağda her yer taşını göze çekilen sürme eder. Yaşını yüz mil akıtsa şaşırma.
2. O mahalledeki büyücüler, âşıklar, şaşırır. Sanki sihirle başını döndürmüşlerdir.
3. Her ay, gökte misk kokulu bir hilâldir. Kalem yazdığı zaman, yay gibi bükülmüş o iki kavisli kaşını yazar.

4. Ey saba rüzgârı! O kumarbaz hileci edayı nerede bulsan, âşıklara canlarının karşılığını toplayıp (ona) ulaştır.
5. Çin nakkaşı, onun yüzünü süslemek için geldi. (Sen), yüzünü açarak nakkaşı duvar süsü yaptın.

172a

6. Bir dine tabii olanlar, kimini benim gibi tekkeden kovdular. O yarayı, yokluk dünyasından ganimet olarak aldık.
7. Ey Nevâyî! Dudağımı Kevser şarabına benzettim ama bu şarapta (da) başka bir lezzet vardır.

642

1. Aşkta hayal edilen kişi, hayalimi(n nasıl olduğunu) açıklar. Ayrılıkta dermansız kalacağım zor halimi de açıklar.
2. Hurma ağacına benzeyen boyu gönül bahçesinde. Fakat korkarım ki o sıcak hava taze fidanımı solduracaktır.
3. Ey felek! Muhakkak ki ayrılık gecesi karanlık olacaktır. Mutluluk güneşin ile şans yıldızımı parlak kıl.
4. O kadar zayıflayacaktır ki kalemden bir kıl eğer üzerine düşse, ressam çizdiği kıl gibi örneğimi gizleyecektir.

172b

5. Gülen dudağımı görüp ağzım açıldı. Ölmeyeceğim, kırgınlığımı gülmekle uzaklaştıracağım.
6. (Ey) şeyh! Ateşe tapanların döneminden tarafa yönelmeme hakaretle bakma. O mahallenin itleri yolunda itibarımı ve büyüklüğümü gör.
7. Nevâyî gibi nefsin köpekliğinden şüphelenmeyeceğim. Felek bana ne zaman güzel ceylanımı getirecektir?

643

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Rüyamda, serviye sarılıp gülü kokladım. Ey gül yanaklı servi! Bu rüyamın birinin yorumunu yap.

2. Ateşli yüzün gönlüme ne gibi fayda verdiğini anladık. Mum arasında alevin etkisi görülmemiştir.
3. Dostlar! Deliliğimi kovmak isterseniz, o perinin mahallesine bu delinin zincirini bağlayın.
4. Görünüşünden Mani dahi çaresiz ise, nakkaş kader kaleminin resmini yapmakta nasıl (çaresiz) değildir?
5. Bozuk gönlümün ilacını kavuşarak ver. Padişah doğruluk göstermekle harabeleri tamir eder.
6. Ey şeyh! Aşk ve şarap bana ezelden alınyazısı imiş. Allah'ın uygun gördüğünü nasıl hoş görmeyeyim?
7. Ey Nevâyî! O ayın aşkını halktan gizle dersin. Adı anılırsa tavırlarımın değişmesini ne yapayım?

644

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. Ey (Sevgili)! Kaşın, mavi örtü(nün altından) cana işkence eder. Sanki Ay'ın bir ucu mavi buluta girmiştir.
2. O kara gözler kara bahtım gibi uykucudur. Eğer kötü hâlime bakmazsa (buna) şaşılır mı?
3. Ah dumanımı, eli gözyaşımın kanımı arıtsın diye çektim. O ayın avucu, hem kızardı, hem de kara oldu.
4. Önüne bağ koydum, fakat kılıcı ile (başımı gövdemden) ayırmadı. (Artık) bu baş olmaz, onun boynumdaki borcu olur.

173a

5. Aşk kılıcın beni imtihan eder, kavuşma yoktur. Aşkın gücü, benden başkasına ulaşmaz gibidir.
6. Ey meyhaneci çırağı! Şarap tortusunu içmezsen, ibadet hırkamı parçalayarak ondan (şarap) süzgeci yap.
7. Ey Nevâyî! Eğer ayağın, gözyaşımın suyundan kayıp çıktı ise, şükür ki onun mafsalı mahallenin içindedir.

Allah, toprağına da güzellik katsın.

1. Gönle ne kadar kılıç vurdunsa ahı karartmadı. Onun ateşinden çıkan duman (karasını) su bile arıtmadı.
2. Şkrden (dolayı) baş eğerim. Başımı top gibi oynamayın. Güzelim asla meydana çıkıp atını koşturmadı.
3. Dil kılıcı ile rakip isteyen gcendirmede, gönlüme bir iltifat etmedi.
4. Gönlümü yüz kez su, bir kez de kan eyledi. Yüz defa incitmedi (ama) bir defa da kılıç vurmadı.
5. Gönlümün aşk kulübesine gamını hapsetmedi. (Gönlümün) yarıklarını dışından sağlamlaştırmadı.
6. Ey güzel! O kuş ki bedenine değip her yeri yaralar. (Fakat bedenim) elin kulağını inleyen (yaralı) bülbül gibi yalvarmadı.
7. Nevâyi, gözyaşı denizi içinde dağ gibi hareketsizdi. Bir rüzgâr esip de teninin tahtasını kaldırmadı.

Allah, ayıplarımı da rtsn.

1. Okunun izi, göğsümde nal oldu. Gğs kafesim, onun nişan yeridir.
2. Okların ki dil gibi gönlümden başvurdu güya bir ateştir o ki bunlardır alevleri
3. Leylâ ile Mecnn konusunda çok söz söylendi. (Fakat) güzelliğin ve aşkımlın masalı (gibisi) yaratılamaz.

173b

4. Bir bahane ile seni öldüreyim demişti. Onun her zaman bir bahanesi (vardı), yazık ki öldürdü.
5. Yanağının güneşinde, yeşil ayva tüyün bitki güneşidir. Benin de o sebzenin tanesi gibidir.
6. Meyhane pirinin kuluyum. Kederlenirsem meclise yönelirim; tarikat reisinin bir dolu kadehi kurtarır.
7. Nevâyi aşkımlı halktan gizler, fakat kendinden geçercesine söylediği ezgiler onu açığa çıkarır.

Allah, onu da bağışlasın.

1. Her yürek parçası, gam çölünün bir lâlesidir. Lakin her parçası aşk ateşinden yaralı (olmalıdır).
2. Aşk sahrasına hep girmek olmaz. Bir yüreğin her yaralı parçası lâle gibi olur.
3. Birçok Âşıkların yaptığı gibi dudağının üzerine inci takma. Şirin dudağının her tarafı uçuk (çıkılmış) gibi görünür.
4. Yıldızlar, dünyanın aynasına yansımamıştır, düşmüştür. Şüphesiz ki gam gecesinde yere gözyaşımın çiy taneleri yağmıştır.
5. Ay, başını koymak için yüz yastığı olsa bir sebebi vardır. Onun yüz çevresi, ayın çevresindeki parlaklığı (almış) olacaktır.
6. Ey bahçivan! Gülün alıcısı çoktur. Süsleyici için süs veya satmak için tellâli olma.
7. Ey Nevâyî! Sevgili iniltinden şaşırılmıştır. Fakat bazen (yine de) aşkı yok, iniltisi yok diye ayıplar.

Allah, ruhunu da nurlandırın.

1. Gam gecesini, o ayın ayrılığında (çektığım) ahımdan (dolayı) fırtınalıdır. Kapılarının sesi insanların uyumasına izin vermez.
2. Dünyadaki insanların her birine ah okumun kıvılcımını ulaşırsa, Ferhat ile Mecnûn'un ruhu (dahi) aşk ateşini bilmiş (olacaktır).

174a

3. Aşkı onaylamasan, bir iksirdir derler. Yanağımın altını yüz sebep ile (aşkı) ispatlayacaktır.
4. Yanağı şaraptan al al olup (gözünden) kanlı yaş akıttı. Gör o felâket bahçesinde ne güller açtı, ne gülfidanları bitti.
5. Cehennem ateşini ve mahşer gününü açıkladın. Canına ayrılık gecesini ve aşk ateşini tesadüf eder.
6. Güzelliği niyet şahidi, cilvesi kadeh imiş. Niyet istersen, o aynayı elinden bırakma.

7. Eli Nevâyî'nin lâl rengi şarabından tutsa koş. Eğer başka can isterse ki can ver(en) bunu bulur.

649

Allah, toprağına da güzellik katsın.

1. Ayrılığının kederinde çöp(e benzeyen) hasta beden seher vakti gibi yanar.
2. Gönlün her yerine o kadar okun saplandı ki, hasta gönül bülbüle kafes oldu.
3. Gönül çırpınmaktadır, beden de mahalleni istemektedir. Kuş kafeste hareket etse, arzusu uçmaktır.
4. Kol o aya ulaşmazsa ateşli ah (etmesine) şaşırma. Çınar yansa, eli güneşe ulaşmış olur mu?
5. Ne kadar kalender olsa, zülfünün karanlığında kuşağı kaybolur. Dünya yüzündeki din ehline onun her teması (yol şaşırtır).
6. Talep yolundaki serserilere müjde veriniz. Dost sepetinin çingırağı, yola rehber olur.
7. O Mesih, figan eden hastaları diriltti, fakat gönlü çok hasta olan Nevâyî'yi unuttu.

650

Allah, onu da bağışlasın.

1. Dudak üzerindeki ambere bulanmış ayva tüyü, ateşten dudağının dumanı olur.

174b

2. Gönlü, dert ve sabrını serpti; varı yoğu bunlar idi.
3. Can verip gönlümün kederini aldı. Sevdalının kazancı işte budur.
4. Eğer okun cana kastettiyse, şüphesiz onun isteği de bu ok idi.
5. Ten ve can, gamına elbise (oldu). Bunların biri iplik biri atkıdır.
6. Varlık ve yokluk, dünyaya eşittir. Belki de bulunmayan, tüm var olandır.
7. Ey Nevâyî! Eğer gözü(nün) ağarmasına şaşılır mı? Gözyaşı onun karasını temizlemiştir.

651

Allah, toprağına da güzellik katsın.

1. Ağzının içindeki dilin gibi, goncada gül yaprağı olacaktır. Fakat bu şart ile gül yaprağının da içinde şeker olacaktır.
2. Boyuna güzel serviyi benzeteyim, fakat o zaman servi, salınarak yürüyecektir ve gül verecektir. O gülden de mahsul verilecektir.
3. Ay'ın dönmesini, yüzünün dönmesine benzettiğim zaman, orada ben ve ayva tüyü de Ay devrinin fitnessi oluruz.
4. Nergisi gözüne benzeteyim. Eğer baygın bakışlı (ise), soluk benzinde gözünün akı yuvarlak olup karalıktan eser olacaktır.
5. Ayva tüyüne şeref gecesini benzeteyim. Buna göre, o akşamda talih nurundan seher olacaktır.
6. Kırata binsen o zaman sana Güneş eş olacaktır. Gök boz verilse onla gezinsen, dünya altüst olacaktır.
7. Bana aşkında Mecnûn ile Ferhat benzeyecektir. O zaman ki bu dünya rezili olacak; bundan beter olacaktır.
8. Ey gönül! Bu dünyanın eziyetinden haberdarım, onu bil. Mutluluk o gece gün meyhanede sarhoş ve haberi olacaktır.

175a

9. Şairin şiirine kim kabilebaşı olacak dedi. Nevâyî olacak o ki sen istersen olacaktır.

652

Allah, günahlarından uzak tutarak korusun.

1. O kaşı yay, gönlüme ok atsa, (her ok) hatasız ulaşacaktır. Ve eğer kendilerine başkası atsa, o zaman konuşacaklar, (oklar) bana gelecektir.
2. O ok, her yere ulaşıp değdiği her yeri yaralar deme. Gönlüm, nice menzile ulaşıp (orada) dinlenmek isteyecektir.
3. Allah için vefa ve güneş istemeye sonsuz razıyım. Bari ara sıra da o güzelden (gelen)eziyet ile sitemi ulaştırayım.
4. Ayılığın ateşinden yandım, külümü yoldan almayın. Şayet saba yeli onun mahallesi tarafına (eserse) iletsin.
5. Gözünün ayrılığında mezarımdan bir kara nergis ortaya çıksa garip değildir. O gözü kara, kadehine göz koyup ulaşmıştır.

6. O âşık, “Benden birine bela gelse yazık olur.” der. Aşkta başıma her an yüz bin bela ulaşır.
7. Gurbette çılgınlık görüp tanışmak mümkün değildir. Eğer yurdumdan bir tanıdık daireme ulaşırsa (onu tanıyamam).
8. Felek, başına kerpiçten dayanacak yer yapmak istese, o zaman kendisine güneş tuğlasından dayanacak yer yeter.
9. Nevâyî, kendisine bülbül ile gülden bir ses ve yaprak ulaşmasa, sen olmadan bağ tarafına yönelmez.

653

Allah, onun günahlarımı da bağışlasın.

1. Gönül! Ateş ver ki bir gülün ayrılığında (dolayı) göğsümdeki yaraya yakayım. Ay zamanı gibi fitil salıp yağ yakayım.
2. Ceylanımın güler yüz göstermesi mümkün değildir. Öyle ki lâle de, yüreğimi kana bulayacak ve gönlüme yara yakacaktır.
3. Keder akşamım öylesine karanlıktır ki eğer güneş mumu ile aydınlanmayacaksa, orada yüz çıra yakayım.

175b

4. Ferhat ile Mecnûn’un aşk ateşinden bahsetmeyin, çıkın. Ben, ayrılık derdinden bir ah çekip çöl ve dağ yakarım.
5. Ey dünya! O güneş, kulübemi asla aydınlatmaz. (Ben de) her gece kendimi mum gibi (hissedip) baştan aşağı yanarım.
6. Beni cehennem tarafına kılavuz yap ki, kendimi bu gibi ayrılık ateşinin işkencesinden döndürüp, (ondan) vazgeçip yanayım.
7. O güzel, yabancıya nice tatlı gülüş (gösterdi), (ben ise) eyvah eyvah (diye) yalvarmaktan içimi içimi alev alev yakarım.
8. Bu gül bahçesinin güllerinde vefa kokusu yoktur. (Onu) dileyip, onun arzu ateşinden her zaman aklımı yakarım.
9. Zamanın insanları vefasızdır deyip destanlar yazayım. (Eğer) Bir kişide vefa bulursan da bildiklerimi yakarım.

654

Allah, yattığı yeri nurlandırısın.

1. Benim bahtımın yüzü, keder tokadından o gün kara oldu. Gönlüm, o kaşı karaya esir oldu.
2. Gönül, âşıklık belasından kurtulmuş, o ayın mahallesine gitmiştir. Bilmiyorum ona yine ne bela olmuştur?
3. Kaşın ve kirpiğin, gönül evimi yay yuvası etti. Eliflerden ok ve dikenlerden nal, ona bir halka (yaparak) yay oldu.
4. Viran olmuş hasta gönlümden okunu sakın çekme. O sütun, bu dermansıza asa olmuştur.
5. Dudağına, hangi dil ile canımı feda edeyim? Ona canım fedadır, canım da dudağına feda olmuştur.
6. Ey Müslümanlar! Acaba aşk çölü öldürücü değil midir? (Zira) bir karıncaya günlük yiyecek iki ejderha oldu.
7. Yokluk istersen, bir meyhanecinin koruyan elinden tut. Çünkü tekke şeyhinin işi hile ile düzen oldu.
8. Meyhaneci çırağı, bedenimi ölümlü edip borç olarak aldı. Kuşak bağlayınca (da) şüphesiz ki evim yokluk dünyası oldu.

176a

9. Nevâyî, kederden kurtulmak istersin; sarhoş ol ve kendinden geç. Dünya derdine ile eziyetine çare bunda bulundu.

655

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. Hayal kalemi ile bu sureti ne kadar güzelleştireyim? Ona gönlümü âşık edip isteyerek kararsız eyleyeyim.
2. Bir zülfün sevdası, aklıma çok fazla karışıklık verir. Kendimi sevdalılar gibi düşkün eyleyeyim.
3. Bir servi gibi boyun hevesi ile dünyada her an ah ile feryat edip kıyamet koparayım.
4. Bir lâle yanaklının keder yarasını çok isterim. Yüz sevgiliyi, bedenimin üzerine koyup (onları) kanlı yaşımdan lâle bahçesi edeyim.
5. Keder çölünde bir perinin güneşinde (bulunup), gölgemi çılgınlıktan bir zaman kovup; bazen ondan uzaklaşayım.

6. Yıldızların ve feleğin afetinden (dolayı), gökteki yıldızlar gibi ahımın ateşi ile kıvılcımlanıp (onu) isteyeyim.
7. Yâ Rab! Aşk akşamı çok karanlıktır, güzellik mumunu yak. Pervane gibi canımı ve gönlümü yakayım.
8. (Ey) aşırı dindar! Kimsede iş (yapma) isteği yoktur. Hem kendi arzulla hareketi terk edeyim, hem de nasıl (kendi) arzuladığımı yapayım?
9. Nevâyî! Beni, şarabın uçsuz bucaksız denizine sal. Felek denizinin bela dalgasından (da) kendime kıyı edineyim.

656

Allah, toprağına su serpsin.

1. O deli gibi katil, bir gün sarhoş olup (etrafta) çıldırılmışçasına gezin(dikten sonra) beni öldürecektir.
2. Eğer dermansızlığım ile acizliğim gönlüne acı salarsa, koşarak başıma ulaşıp gayri ihtiyari öldürecektir.
3. Canıma yüz bin şükür ki kavuşma öldürse de gerçekleşir. Çünkü bir zaman ondan (ayrı) kalsam, ayrılığına ağlamak (beni) öldürecektir.

176b

4. Benim gibi kuvvetsiz hasta âşık olduğunda anlayamadım. Ayrılık olsa keder yakacaktır, kavuşma gerçekleşse sevgili öldürecektir.
5. Ey Kirman ehli! O iyi at süren kâfir, meydanda seyrettirmeden yüz göstermeden öldürecektir.
6. Ey meyhaneci çırağı! Meyhanede, dudağının zekâtı (için) şarap tutup benim gibi gönül hastasını diriltmezsen sarhoşluk eziyeti (beni) öldürecektir.
7. Nevâyî! Ölümünde yanağın gül gibi açılmıştır derler. Onu görünce yazık ki bu yürek sıkıntısı beni öldürür.

657

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. O güzel, (gözüne) ne kadar görünürsem (görüneyim) nazlanır. Eziyeti artırır, merhameti azaltır; ne yapayım?
2. Ben ihtiyaçsızlıktan yalvardığım zaman (sadece) nazlanmaz hem de nazlanır hem de korkutur. Halka isteğimi gösterecek, ne yapayım?

3. Başkası da dudağından can ister, (ortalığı) karıştırır. (Onlara) dudağından can verip benden sakınır, neyleyeyim?
4. Kavuşma akşamı, dostunu şarap ile sarhoş eder. (Benim) içim de sabaha kadar ateşlenip mum gibi erir; ne yapayım?
5. Ben eziyet çekmekte dostundan ayrıcalıklıyım. (Fakat) merhamet zamanı, o tarafı ayrıcalıklı kılar; ne yapayım?
6. Hakiki aşk sarhoşum, gönlünü kovmuşum. Onu ki mecaz güzelliğinin vesvesesi ederim; ne yapayım?
7. Benim Sultan Baykara'nın yolunda ve (onun) yolcusu olmamda tuhaflık yoktur. Nevâyî, her zaman hicaz makamı eyler; ne yapsın!

658

Allah, kendilerine de güzellik katsın.

1. Üzüntüme çare olmazsa olmasın ne yapayım? Kederimin hesabı yoktur, olmazsa olmasın ne yapayım?
2. Sıkıntımın sayısı yok ise, dileğim bu ise ne yapayım? Derdime kıyı yok ise olmazsa olmasın, ne yapayım?

177a

3. Ey aşırı sofı! Razi olunmazsa olunmasın. İstihare ihtiyacı yoktur, olmazsa olmasın ne yapayım?
4. Sevgili, başkasına hekimlik eder. Benim tarafıma (ise) ara sıra (dahi) göz ucuyla bakmaz. Bakmazsa bakmasın, ne yapayım?
5. Başkasının akşamını, kavuşma çırası ile aydınlatmıştır, benim şansına bir kıvılcım dahi yoktur. Olmazsa olmasın, ne yapayım?
6. Bu ki feleğin ikramıdır. Ezeli nasipten mutluyum. Halime açıklık yoktur. Olmazsa olmasın, ne yapayım?
7. Nevâyî, kendi derdine çaresizdir dedim, (çaresi) olur dedi. Kederime çare yoktur; olmazsa olmasın, ne yapayım?

659

Allah, onun kadrini/kıymetini de artırsın.

1. Benim gibi hüznü çlgın, çölde vahşi hayvan sürüsünden tarafa (gider). Şehirde, mecnunların başkalarıyla (ettiğin) kavgasını düşün.
2. Hem varıp hem yandığı için dünyadan vazgeçmek gibidir. O ayın ayrılığında, ahımın ateşi feleğe doğru çıkar.
3. Gönül kuşumun ansızın o ateşli yanaklı ve servi boylunun tarafına meyletmesi, pervanenin muma yönelmesi gibidir.
4. Gör ki nasibim, Ferhat ile Mecnûn (gibi) olur. Dağ ile çöl tarafındakiler, acayip halime şaşırarak bakarlar.
5. Canım, her gece artan ahımın ateşine tütsü (olur). O cana can katan güzelin tarafına (bunun) kederi ulaşmayacaktır.
6. Ey sâkî! Hazine küpünden bize kıpkırmızı dudak sun. Buradakilerden Feridun'un hazinesi tarafına yönelen olmaz.
7. Ey Nevâyî! Gözyaşım, birdenbire Ceyhun Nehri'nden tarafa aksa iki denizin kavuşma noktası ortaya çıkacaktır.

660

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. Sarı yaprağı görme, (onun yerine) yanağımdan tarafa bak. Sonbahar bahçesini bırak, (benim) safran bahçeni dolaş.

177b

2. Her tarafı kızaran sâkî! Sarı yaprağa doğru bakma. (Bana bak da) safran rengindeki yüz üzerine akan kanlı gözyaşımı gör.
3. Bir sonbahar yeli, kuruyan dal (gibi) halimini görmemiş. Hasta vücudumun çıplaklığına doğru bak.
4. Serviye sonbahar olmaz, lâle (ise) o mevsimde yoktur. Ey ahım! Lâle yanaklı servimden tarafa yönelme.
5. Ey arkadaş! Başımda tutuşan ayrılık alevini anla. Sonbahar mevsimi (gibi) sokulan sarı yaprağı görme.
6. Sonbahar, ömrün bir yaprağını dökmeyecektir. Keşke (o) ilkbahar güzelliğiyle kendinden geçen meyhanecinin tarafına yönelsem...
7. Ey Nevâyî! Bu bölümde kadeh beğenilen olur. Kendimi, içki içen güzelin topluluğuna çekeyim.

(Allah), ona rahmet (eylesin).

1. Gözyaşım, o maşukun yanağına doğru yuvarlanmıştır. (Yanağının üstünde), aynaya meyledince kendinden geçen çocuk gibidir.
2. O süslü sevgili isteyince gözyaşım aksa ayıp değildir. Süslüler, daima inci tarafına yönelirler.
3. Benin, şirinliğini dudağından emek verip kazanmıştır. Gönlüm o Hintli bene son derece isteklidir.
4. Çılgın gönül, ayrılık çölünde gözünden tarafa varır. Çılgın çöl gezintisinde ceylanın tarafına gitmiş gibidir.
5. Ölümüm, her tarafa kıskançlıktandır, her tarafa meylettiğindedir. Yalnız bundan (dolayı) gönlüm bu tarafa yönelecektir.
6. Hayat suyu gibi dudağın, kolay gelmez. Ayrılığında her gün gönlüm acı çeker.
7. Ey Nevâyî! Her nereye –hangi şehre- yönelirsen o çadırda oturan sevgilinin eşiğini öp.

178a

1. Ey sevgilim! Gel, canım seni dilemektedir. Yüzünü aç, ağlayan gözler(im) seni görmek istemektedir.
2. Ey misk kokulu ceylan! Fırtına gibi gel, yolu kalmadı. Bu perişan seni ister.
3. Sen(in gibi) gizli peri için ben zayıflıkta tamlıktan kayboldum. Başkası seni gözüyle gördüğü zaman (bittim).
4. Ey göz! Kan içindeki göze bir baksan ne olur? İnleyen gönlümü katlettin, seni kan tutmuştur.
5. Bir defa ülkeme girsen (çıkman) mümkün değildir. Ülkeden seni çıkarmak için baş verseler (bu) mümkün değildir.
6. Ey meyhaneci çırağı! Göz yüzünden almasam ayıplama. Gözden kayıp (olan) seni çıldırılmış (olan) ben alamam.
7. Ey peri! Eğer serseri Nevâyî çıldırılmışsa, bu ona niyet olur; her tarafta seni isteyecektir.

Allah, kabrini de güzelleştirsin.

1. Beni, zayıf bir nergis gibi hasta etti. Beni, sümbülden tuzağı arasına yakaladı.
2. Sevgilinin mahallesinde ölürsem eğer öldürülmem dert değildir. (Fakat) her an bir rakip beni mahallesinden kovabilir.
3. Aşk, beni dert dağı ve sıkıntı çölünde Ferhat ile Mecnûn'a örnek kılmıştır.
4. O göz, sabahtan akşama kadar naz uykusundadır. Yazık ki gece sabah oluncaya kadar beni uykusuz koymuştur.
5. Duman gibi zülfü ile yanağındaki ateş gibi benim derdi, her tarafı yakıp beni (de) perişan etti.
6. Zülfünün karalığı, bir ip gibi sağlamca belime bağlandı. O zünnar halkasıyla beni feleğe çekti.
7. Meyhanenin piri, beni sırları bilen eylediğinde tekke ehlinde çok nefret eden yaratılışa (bürünürüm).

178b

8. Yokluk dünyasında, benlikten daha ağır bir yok yoktur. Şükür ki aşk ateşinin yükü daha hafif gelmiştir.
9. Ey şeyh! Nevâyî'ye meyhaneden çık deme. O meyhaneci güzeli beni kovsa da (meyhaneden) çıkmayacağım.

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Bir peri yüzlünün kederi beni perişan etmiştir. Halka durumumu açıklamakta beni dilsiz etmiştir.
2. Nefsine düşkün olan (diye) beni birbirine gösterecekler şaşılır mı? Eğik kaşının fikri, beni onun gibi hilâl etmiştir.
3. Aşkını belli etmezdim. Fakat geçen gece şarap üstün gelip gözyaşı beni ölçsüz kılmıştır.
4. Sevgili mahallesinde toprak ile eşit olmuşum. Aşk kavgası böylece beni ayaklar altında koymuştur.
5. Bedenimde ateş tutuşmuştur, görünüşüm şimşek gibidir. Ayrılığın dermansızlığında beni inletmiştir.

6. Ah (ederek) ateş salarım dünyaya ben kim kendini ibadete vermek kim? Duygusuz zahit, acaba beni nasıl hayal etmiştir?
7. Nevâyî gibi, çöl vahşi hayvanlarına dost olsam şaşılır mı? O perinin sevdasında beni Mecnûn'a örnek etmişlerdir.

665

(Allah), ona rahmet (eylesin).

1. Dağınık kaşların, beni perişan etmiştir. Kuvvetsizlikte beni kendisi gibi hilâl etmiştir.
2. Gözde su, gönülde kaygı; bedende zayıflık, canda dermansızlık (vardır). Ey Müslümanlar! Ayrılık beni ne hâle getirdi görün.
3. Ey hükümdar! Nasihat ile eziyetin (benim) deliliğimi uzaklaştırmaz. Zira ben, çılgın çehreye örnek kılınmışımdır.
4. Can vererek saç telinden bir (tel) isteyeyim dedim. O, bu gibi bir sevdayı gerçekleşmesi imkânsız bir düşünce (olarak) görmüştür.

179a

5. Dudağının şarabından içmek için aklım ve fikrim kalmamıştır. Beni, bu kadar ölçüsüz kılan şarap sarhoşluğu imiş.
6. Kadehten el çektim, beni mutluluğu kazanmış görürler. O uğurlu yıldız, beni böylesine kutlu etmiştir.
7. Ey Nevâyî, (ben) gizlice şarap içmekten vazgeçmem. Tekkenin şeyhi ve tasavvuf ehli, (beni) öyle hayal etmiştir.

666

Allah, yattığı yere hayat versin.

1. Ey güneş! Beni niçin önünden gölge gibi sürdün? Bütün dünyayı aydınlatıp beni yandırdın.
2. Ey aşk ateşi! Külümü yandırıp feleğe savurdum. Sonra beni rütbe olarak bunun gibi göğe ulaştırdın.
3. Ayrılık ateşi, parlaklığı ile yine halsiz kıldı. Ey kavuşmanın rüzgârı! Beni kendime getirdin.
4. Aşk engelinde sözün uzun ve faydasızdı, sessiz kaldım. Ey vaiz! Beni yoldan saptırdığını zannetme.

5. Aşk içinde ölmek gerekir. Beni, bu gibi bir ayrılık celladına teslim ettin.
6. Kavuşmak için süre verdin, fakat ayrılığa esir ettin. (Önce) göğe çektin, fakat sonunda beni yere vurdun.
7. Ey Nevâyî' Eğer kavuşmak kısmet değilse çare yoktur. Bu işe fazla gayret etmedin diye beni suçlama.

667

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. Her hasta, ayrılık gününde sevdiğine rastladı. Ölü, cana rastladı; öyle düşünün.
2. Kara zülfünün kederinde dudağına rastlayanı karanlıklar içinde hayat veren suya rastlamış (gibidir).
3. Gönül gözyaşından kaçtı, ahımın arasına düştü. Yağmur suyundan kaçıp fırtınaya yakalandı.

179b

4. Bana keder çölünde ulaşan (aslında) Mecnûn'a rastlamıştır. Mecnûn, çöl gülüne rastladı deme.
5. Hayranlığımı hayret etmesi benden dahi aştı. Âşıklıktan (hayret edip) o bene rastlayıp hayran oldu.
6. Zaman orada olgunlukça Güneş'ten büyük oldu. Her zerre bir olgun zamana rastladı.
7. Âşık, bu işlerin hepsine kavuşma ile çare buldu. Çaresiz Nevâyî'ye de ayrılık kederi rastladı.

668

(Allah), ona rahmet (eylesin).

1. Kederli gönül, yarama merhem sürüp kendi mutlu olmadı. Yarığa balçık sıvayıp yıkıntım mamur olmadı.
2. O şaşkın feleği, aklımın harmanının kim savurdu? Bu tozdan neredeki harman perişan olmadı ki?
3. Ey arkadaş! Âşık kişi, benim gibi çılgın değildir. Acaba ondan mı onlar gibi güzel bir sevgili olmadı?

4. Ey ecel! Öldürmeyi o gamzeden öğren. Öğrencilik yapmayan, hiçbir işte usta olamaz.
5. Sevgi cevherini çok istemek, gönülden olmaz. Bir yol ne kadar yumuşadı ise çevik olmadı.
6. Cahil dindar, kederimin kargaşasından daima güler. Neşelendi, aşk tavırlarına alışmadı
7. Ey Nevâyî! O Hıristiyan için için ölsem ayıplama. Rahipten başka kimse bana doğru yolu göstermedi.

669

Allah, kendilerine de güzellik katsın.

1. Her zaman bize bir sevgili vardı. Tamamıyla sevgili olmasa da sonuçta hepsi sevgili idi.
2. Kavuşmadan bitirmezse, sorup yatıştırır idi. Hasta gönlümün derdini sordu: Ayrılığından yaralı idi.

180a

3. Eğer ben yoksun idi isem, o gizli olmasaydı. Gönlümde kırılmış halde idi, fakat minnettar idi.
4. Mum yandırmasa da aydınlatmasa da çok güzeldir. Ondandır ne halka dostluk ne de bana incitme oldu.
5. Şükretmedim ki bunca zaman onsuz olmuşum. Güneşimi gizleyen, o doğru yolu bulamayan felek idi.
6. Bilmem ki dünya bana bu vefasızlığı mı uygun gördü? Yoksa güneş ehline varan o acımasız mı idi?
7. Ey akıl sahibi! Nevâyî sevgilisiz sarhoş imiş demeyin. Ne zaman akli başında idi, ona ayrılıkta o sevgili idi.

670

Allah, toprağına su serpsin.

1. Dudağının kederi, yine gözyaşımı ciğer renginde kıldı. Hem onu ciğer renkli etti, hem de bizim yüreğimizi yaraladı.

2. Yüzün o güzelliği ortaya çıkaran yer oldu. Dünya halkını sevindirip yalnızca beni hüznü eyledi.
3. Saçının engerek yılanlarından (farkı) yoktur. Gözüne hiç sihir ile zarar (yoktur). Acaba bu yılanlara sihirle ne büyüsü yaptı?
4. Şirin'in güzelliği bile Leylâ'dan çok fazla değildir. Ferhat ile Mecnûn neden yüz hastası oldu?
5. Kederinde gözyaşı selim ile ahımın rüzgârı, çölü deniz eyledi, dağdan büyük sahra kıldı.
6. Niçin meyhaneci çırağının kulu oldum; çünkü bir kadehle beni içki mahmuru (etti).
7. Ey Nevâyî! O ay sevinmesin diye hazır ol deme. Şimdi hazırlanıp da ne yapayım?

671

Allah, toprağına da güzellik katsın.

1. Ayrılığın kılıcı girip gönlümü kederlendirdi. İçeride ciğerimi baştanbaşa parçaladı.

180b

2. Ben hüznü ağlarken, bela ve eziyet çekerken; o, sevgilimi sarhoş ve küstah eyledi.
3. Güzellikte o nasibinden başkasını (onu) paklamazdı. Fakat gönlümün levhasını başkalarının nakşından temizledi.
4. İnleyen bedenimin güzelliğın parıltısından yanmasına şaşılır mı? Aşk, onu çöp eyledi.
5. Ey kavuşma sabahı! Nefes vurarak kederimi onun mahallesine ulaştır. O ki, bedenimi sonsuz ayrılığın elbisesine toprak eyledi.
6. O bilgili (kişi), marifet ağacından meyve bulmuş gibi düşünceli ve bilgili oldu.
7. Ey nasihat eden kişi! Aşk tavırlarını anlayan, Nevâyî'yi o güzelden uzaklaştıramaz.

672

(Allah), onun da günahını bağışlasın.

1. Aşkta benim gibi evsiz barsız, serseri bir kuvvetsiz nerede görülmüştür?
2. Hatırı, yabancı ile kendinden kırıktır. Onun gibidir ki ben, sevgili ve yabancından gücenmiş bir ruh gibiyimdir.
3. Hem beden ülkesinden yüz keder görüp göç eder, hem de yokluk çölünde benim gibi adsız ve izsiz olur.
4. Ferhat, dağı balta ile kazdı; ben ise tırnakla kazdım. Ey gönül! Onu benim gibi sıkıntı çekmiş (olarak) söyleme.
5. Ufuklarda sen gibi eziyet eden yoktur. Dünyada da benim gibi eziyet çekmekte olan yoktur.
6. Dünya ehlinden vefa bekleme. Her kim beklerse, benim gibi kendini sıkıntı ve dertten kurtaramaz.
7. Bir mal içine çekildin, eziyet ve keder bulmadın. Benim gibi nereye varacak olsan (orası) Allah'ın mülküdür.
8. Ey Nevâyî! Bir ülkeden başına sıkıntılar ulaşırsa, benim gibi o ülkeden değerli başını çıkar.

181a

9. Benim gibi yüzü olmazsa keder yoktur, ilgi göstermeye yönelecektir. Benim gibi, Hüsrev Şah da her yoksula iyilik eder.

673

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. Keder ve üzüntü ateşine benim gibi âşık, çaresiz, hasta ve kimsesiz çerçöp yoktur.
2. Sevgilinin huzurunda Mecnûn'u anlattın, olmadı. Yüz defa can verse o, benim gibi olmayacaktır.
3. Pervane yanar deme, yangın mumun üzerindedir. Çünkü o da benim gibi gam akşamı yanmaz.
4. Türk yıldızlarının güzelliği içinde ya sen ya o fazladır. Dedi ki ona benim gibi yüz herkes köle olacaktır.
5. Bu kavisli kubbede kaşlarının yayına kurban edilen beni, yıllarca istese de bulamayacaktır.

6. Zamane halkının eziyeti yoktur diyerek kırılmışsın. Sen, onlarla tanışıklığını benim gibi çok et.
7. Ey Nevâyî! Her kim aşkını aydınlatmak isterse, yeryüzünde benim gibi bir çerçöp bulamayacaktır.

674

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. Bir kişi sevgilisinin elini öpse, ben de o zalimin elini öpmek isterim; fakat elini vermez.
2. Ayağının toprağını öpünce, değer bulamam. Elini, ansızın öpmem için sunsa...
3. Ayağının toprağı için canımı satarım. Satıcı ile alıcı niçin elini ver diye tuttururlar?
4. Lülfun şüphesiz Hz. Musa'nın ejderha (başlı asası) gibidir. En beyaz elden de elini örnek almıştır.
5. Sormak için gelse Mesih'im başıma nazla yürüyen o etekten ki alabilecek bu hasta elini

181b

6. O açılmamış lâle bahçesi, yara ve kandandır. Ayrılığın günlerinde inleyen âşıkların elini çeksen (iyi olur).
7. Ey Nevâyî! Yürüyüşte istenilen, elini tutmazsa bil ki, ayrılık çölünden kurtuluş olmaz.

675

Allah, onun yüz güzelliğini mukaddes kılsın.

1. Kıvrak zekâlılar, sevgilinin ağzını anlayamaz. Ağzında, bir anlam kırıntısı cilvesi belirir.
2. Arı, gülün üzerine içkiye bulaşmış bir diken saplar. Görünmez ağzın, şirin dudağımı panzehir eder.
3. Varlığı şüpheli bir nokta arasına bir delik düşünün. Onun dar ağzını anlamak isteyen (böyle anlar).
4. Zaman zaman dermansızlıktan ölürüm. Karanlıktır, yüz aynasını koy ki inleyen ağzını bulayım.

5. Güneş zerresi içine gire öylece gizlenecektir. O güneş, yanağı ile ağzını başkasından (böyle) gizledi.
6. Ey meyhaneci çırağı! Koy ki kendi ağzıma koyayım. Yoksa benim gibi inleyen hastanın ağzını küp ağzına koy.
7. Ey Nevâyî! Ayrılık ateşinin anlatımında hikâyeye ettin. Güzel söz söyleyen ağzını tekrarladığında (beni) yaktın.

676

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. Gönlüm parçalanınca, güzeller onu aldı. Önce gonca gibi açılacaktır, çocuklar onu koparır.
2. Dertli gönül, ayrılıkta iki zülfünün arasında kalmıştır. Her bir tel, onu dört bir yanından çevirmiştir.
3. Gönlümün kuşu, yanağının bahçesindedir. Zülûf ile ben, onu tuzak ile avladı.
4. (Sen) düşmemek için, mahallende gönlümü toprağa düşürdün. Yere bir ateş düşse, onu çiğnenmiş kılacaktır.

182a

5. Çehrenden, akıl çıldırıp çocuklaşır. Kâğıttaki bir resim onu çaresiz bırakmıştır.
6. Alçak dünya ne yaparsan yap kabul etmez. Talih, onu dünya ehline iyi talih (diye) vermiştir.
7. (Ey) sâkî! Nevâyî, zaman içinde düşkün ve halsiz olursa, dopdolu bir kadeh, onu kendine getirecektir.

677

1. O adam öldüren güzeli yedi gündür görmemişim. Ahım, yedi feleği yaksa şaşılır mı?
2. Ayrılığın kılıcını bağrıma öyle bir saldı ki, o parçaları kim görse (onun da) yüreği parça parça olur.
3. Ayrılık oku, canıma çok fazladır. Onla birçok kıvılcım tutuşturmak, cehennem odunu yakmak gibidir.

182b

4. Cefa kılıcı, sarhoşluk gömleğini çekip sefere çıkmıştır. O korkusuz, dünyaya (daha) ne ateşler salacaktır, bak da gör.
5. Gönül, su ile aşk ateşinin közünü temizledi. O temizi, tertemiz duraklarda misafir etmek için (bunu yaptı).
6. Ey meyhaneci çırağı! Dünya kederinde meyhaneye kaçmışım. Bir yaşlı meyhaneci, kadeh ile bu kederliyi mutlu eyler.
7. Sarhoş Nevâyî ölürse, şarap ile yıkayın. Tabutunun üzerine üzüm ağacının yaprağını bağlayın.

678

Allah, onun günahlarını da bağışlasın.

1. Keşke, dünyayı süsleyen güzelliğini açmasaydın. (O zaman) bütün dünyada kargaşa çıkmayacaktı.
2. Yüz güzelliğinin görünmesi, dünyaya kıyamet saldı. Gözüm, onu keşke görmeseydi.
3. Gözüm, ateşli yüzünü gördüğü zaman gönlünde aşk ateşinin alevi ortaya çıktı, (görmeseydi bu durum) olmayacaktı.
4. Aşkın belası inleyen gönlümü hüznlendirdi. (Keşke) benim gibi mahzuna korku salmasaydın.
5. Fitneyle karışık iyiliğini bilmeden keşke dermansız gönlüme kavuşmandan istek düşmeseydi.
6. (Hem) iyilikle gönlümü kavuşmaya açgözlü eyleyip (hem de) meydanda eziyet etmeyecektin.
7. Gönlüm, vefasızlığını anlayınca aşkını terk etti. Kendini keşke dünyaya rezil etmeseydin.
8. Şimdi delirmiş ve dünyanın rezili olmuşum. Bu sevda öldürecektir, kavuşmanın mümkünâtı yoktur.
9. Ey Nevâyî! Ne kadar da “eğer, yahut, meğer ya da keşke” desen; Sevgili vefasızdır, muhakkak ki ondan fayda (yoktur).

679

183a

1. Kişi, sevgiliden ayrılrsa da dönüp gitmeyi bilmez. Kişi ayrılrsa da (gönlü) dönüp gitmez, ayrılmaz.
2. Kişi ölse de sevgiliden ayrılmayacaktır. Yüzlerce (kez) yazık ki böyle ayrılık şiddetini kimse bilmez.
3. Ayrılık kederinde, kavuşmanın değerini bilemeden öldüm; yazık! Kişi, ayrılık endişesinden kavuşma günlerini bilmez.
4. Ey sâkî! Ayrılık korkusundan ölmüşüm. Kadeh tut; kişi, sarhoş olduğu zaman Cemşid'i bilmez.
5. Gizli derdimi meydana çıkarmayayım, (bu) ölümdür. Yazık ki dünyada dertli kişi bulunmaz.
6. Kişi, benden ayrılığında yüreği(mi) ölüm kılıcı ile delmese yüreğimin her tarafında yarıklar oluşmaz.
7. Ey ecel! Nevâyî ayrılıkta canından öyle bir şarap döktü ki; birisi içse kıyamete kadar ayılmaz.

680

Allah, kabrini de nurlandırın.

1. Felek, muhakkak ki gönlümü yaralayıp harap etmek ister. Öyle ki ölü can isteyecektir; (ben) ölmeyi isterim.
2. Gönül, ayrılığın kargaşasından (kendine) yara koymak ister. Kimse onun gibi bir yarayı engellemeye kalkan istemez.
3. Ayrılık ki sürekli eziyet ederek canımı ister. Bir zalim ki eziyet edip acı çektirerek halktan gizli servet (edinir).
4. Âşık, sevgilisini görüp benim gibi olmasın. Başkalarına güler yüz gösteren her zaman ayrılık isteyecektir.
5. Aşk, şehir ve mahalle arasında bedenimi çıplaklaştırmak isteyerek çevresinden birçok eziyet taşı yağdırdın, yazık!
6. O peri, âşıklarına merhamet etse işte bu yeterlidir. (Fakat o), beni deli ve dünya rezili etmek istedi.
7. Oklarından öldükten sonra toprağımdan dönen her yüz boynuz ok, öldürmek için (can) bulacaktır.

183b

8. Herkes dünya kederinin zorluğunu kolaylaştırırsa, benliğindeki her zorluğu da kolaylaştır(mış olur).
9. Ey Nevâyî! Kim senin gibi yoksul kalırsa o, dünya ehlinden sözünde durup yemin (etmesini) isteyecektir.

681

Ve sana da

1. Ey göz! Bari bir an ayrılık gözyaşından kurtul. Başıma yönelmişler, bari ona bak.
2. Ey şuarsuz ve çılgın gönül! O peri gelmiştir. Bari kendine gelerek ne dediğimi anla.
3. Ey kendinden geçmiş sarhoş! Dünya mahlûkları, (senin) eziyetinden öldü. Bari bunların ferahlaması için bir nefeslik ayıl.
4. Ey Mesih! Benim ziyaretime geldin. Nefes vermemezlik etme. Bari bir ince söz söyle.
5. Dünyada rezil (durumdayım), bunu beğenmem. Senin kederinden ölürüm, bari bu kadarını bil.
6. Birçok kimseye şaraptır, bize sâkînin zehridir. Sarhoşum dedin, gerçek mi söyledin; bari yanılmış (ol).
7. Sevgilinin az gönül almasından Nevâyî ölecektir. Görmesen de bari bir defa göz at.

682

Allah, kabrini de güzelleştirsin.

1. Yüzün süslendiği için çevresinde gül olmaz. Yüz güzelliğini seyretmek için etrafını çevirmişlerdir.
2. Zülfün, her tarafa misk kokusu yayınca yanağında kıvrım nakışlı ben olur. Aşk kokusu yaydığı için Hindistan ülkesi Çin'e (yağmaya) gelmiştir.
3. Ağzın, din değerini çalıp yüzüne gizledi. Ayva tüyünün ordusu, bu hırsızı çekip ortaya çıkardı.
4. Aşkını gizleyerek göğsümü paramparça ettin. Açığa vurduğun zaman, gizlediğini söyleme.

184a

5. O peri topluluğunun kederi gönlümde kavga ettiği için firar ettin. Sen, bu çılgınlık kargaşasında nereye kaçarsın?
6. Şaraba tutsak ettiği için rahatlık sarığımı yırttım. Bir köşesinden şarap süzgeci yaptım.
7. Karanlık akşamımda Nevâyî gibi yol bulamam. Fakat ben doğru yolu göstermek için hazırım.

683**Allah, toprağına da güzellik katsın.**

1. Ey gönül! O ay, bizi kavuşmakta ümitsiz etmeyecektir. Canımıza (verdiği) ayrılık sıkıntısını sonsuz kılmayacaktır.
2. Can almaya niyetlendiğinde dudağı (için) detaylı araştırma yapmayacaktır. Gönül yaktığı çağda yanağına benzemeye çalışmayacaktır.
3. Kavuşma ümidi ile âşığı mutlu ettiği zaman, kederli gönlümü ayrılığı ile tehdit etmeyecektir.
4. Rüyamda yanağını gördüm, gönlümü bir aşk şimşegi ile (yaktı). O kadar hararetlendirdi ki kuşluk vakti Güneş doğmayacaktı.
5. Gönül, itlerin kırılan çanağı elime düşünce öylesine övündü ki Cemşit kadehi ile (o kadar övünmez).
6. Yokluk girdabından asla birlik incisi bulunmayacaktır. Bir mürşit, kendi soyutlanma denizinde boğulmayacaktır.
7. Çalgıcılar, Nevâyî'nin şiirinden dolayı feryat ettiler. Felek üzerine Merkür (ve) Zühre yıldızı çıkmayacaktır.

684**Allah, kabrini de nurlandırın.**

1. Gözyaşımın suyunun aralıksız devam mı edeceğini sormayın. O suyun gelmesi, gönüldeki aşk ateşindedir.
2. Gönül, zülfüne ulaşınca kendinden geçerek bayıldı. Güzel kokusundan mı, (yoksa) o akşama girdiğinde uykusunun mu geldiğinden (bayıldı) bilemedim.
3. Gönül yangınından, okun ucundaki demirin parıltısını (kaybedip) karardı. Çünkü Güneş varacağı zaman dünya karanlık olur.

184b

4. Yanağımı görünce, dudağın güldü ve siniri geçti. Bu kadar gülme bu gülüşün zaferlerinden mi, bilemedim.
5. Duygular ve akıl, gönlümden aşkın huzuruna çıktı. Mülküne şahlığa niyetlense, halk (bunun karşılığına cevap olarak) güler.
6. Ey sâkî! Şarap, benlik nakşından kurtaracaktır. Her nerede elime o parlayan ayna gelecek olsa (benliğimden geçerim).
7. Ey Nevâyî! Her zaman o sevgili için misafir olma. Yeniden keder yangını (olur), sabaha kadar ordu gelir.

685**Allah, onu da bağışlasın.**

1. Gönül alan sevgilinin kötülüğü, gönülden anlayanın huzurunda o kadar zor güçlü olmaz.
2. Eğer dudağın, canın karşılığında değerli değilse, hırsız gibi bitişik kaşın eğriliği nedendir?
3. Sevgili! Kimse gönlümden zülfünün telini çekemez. Onun sağlamlılığını, can telinden daha sağlam etti.
4. Öyle bir gece dumanıydı ki ahımı perişan etti. Tozlanmış sümbülün incinmişliği, sabah yelinden dolaydır.
5. Her zaman elin gönlüne şenlik, benim gönlüme (ise) keder (düşmüştür). O mecnunun sevinmesi kederinden olmuştur.
6. Ey sâkî! Şarap ver ki sarhoş olup derdimi göstereyim. Kimin içimi kan eylediğini, işin bilinmeyen yönlerini (anlatayım).
7. Ey meyhanenin piri! Nevâyî, kendini bilmeyecek derecede sarhoş oldu. Sen cömertsin, kötüleştirme ki onun kötülüğü çoktur.

686**(Allah), onun da günahını bağışlasın.**

1. Yüreğimi kan edip şimdi kahrederek varma. Şimdi ya bu âşık tarafına ya da merhamet tarafına yan.
2. Gözde, oklarından (dolayı) çok fazla yara oldu; kaçtın. Gel ki kanlı yaşım onu şimdi gül bahçesi eyledi.

185a

3. Ey öldürücü aşk! Beni, öldürmekle korkutma. Zira ayrılıklar, artık onu bana kolaylaştırmıştır.
4. Bir gün ayrılıkta feryadına ulaşayım dedi. Yazık ki şimdi dermansızlıktan (dolayı) o inleme mümkün değil (olmaz).
5. Dönen sâkî, mahmurluğumu bildi; bana kadeh tuttu. Şimdi dünya benim gibi güzeldir, mutludur.
6. Dudağının mutluluğunu şaraptan (buldum), şarabından da can buldum. Ey sâkî! Artık ölsem de çâre yoktur.
7. Ey Nevâyî! Aşkın kederi çoktur, terkeyle deme. Ben ki kederini çektim, şimdi (onu) terk etmek ne mümkün!
8. Ey Nevâyî! Aşkın kederi çoktur deme, (onu) terk eyle. Ben ki kederini çektim, şimdi terketmek de mümkün değil.

RUBAİYYAT

A

Kusurlardan münezzehtir olan Allah, yücedir ve şeref sahibi bir yaratıcıdır

Sonsuz sahra ve uzay ondan olur

Akıl sahipleri eğer “Güneş onun eşidir.” derlerse

Güneş (onun) karşısında zerre gibi olacaktır

B

Mektubun ki hayatımdan istenilen odur

Açılıp okununca bir nice söz beğenilecektir

Gözyaşı içine eğilerek kendimden geçtim

Mektup, o çeşit birsu içine düşecektir

C

185b

Dünya üzerine meclis için yerleşti farzet

O mecliste güneşi kadeh etti farzet

O kadeh ile eğlenceyi sürekli hâle getirdi farzet

Son zamanı yer salınarak yürüdü farzet

Ç

Gündüz görsen kendini hüznü kadeh iç

Öyle ki güneş parlak ve ölçülü kadeh iç

O zaman ki güneş battı şafak renkli kadeh iç

Kadehini kılıp niçin ki dönen kadeh iç

D

Gül zamanı kolaylıkla gül renkli kadeh yapılsa

Ondan sonra bir gül boylu kadeh tutsa

Bütün Müslümanlar kadeh yasaklasa

Eğer kadeh içmezsem kâfirim

E

Ey Nevâyî karışıklık çıkararak dünya var imiş

Dünya dahi halk baştan ayağa renk renk (imiş)

Aşk seni yokluk diyârının yönünde ister imiş

Var olur yer isteyen kıymetli yerde

"İhsan sahibi Allah (c.c.)'ın yardımıyla eser 91 Hicrî yılda, Hilâlî aylarda tamamlandı..."

SONUÇ

Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan: 805 Numarada kayıtlı olan Ali Şir Nevâyî'ye ait "Devâvîn Nüşhâsı" üzerinde detaylı bir inceleme yapılmıştır. Söz konusu nüshada yer alan gazellerin Nevâyî'ye ait diğer dört divanda yer alan gazellerle aynı olduğu anlaşılmış, fakat bunun yanında diğer divanlarda bulunmayan gazeller de tespit edilmiştir. Böylece olan ve olmayan gazeller üzerinden bir notlandırma, nesir çeviri ve inceleme çalışması hazırlanmıştır.

Devâvîn Nüşhâsı'nda toplamda 686 gazel, 6 rubai yer almaktadır. Bunların içinde dört divânda -müstakil divanda- tespit edilememiş gazeller de bulunmaktadır.

Elde edilen gazellere bakıldığında, yoğun olarak aşk- âşık- mâşuk üçgeninde cereyan ettiği görülmektedir. Hemen her gazelde sevginin vefasızlığına gönderme yapılmış, ona duyulan özlem dile getirilmiştir. Gazelerde beyitlerin bu kısımlarında lirizm duygusunun ön plâna çıktığı görülmektedir.

İnce hisler, fazlasıyla zengin ve renkli hayaller ahenkli bir ifade diliyle sunulmuştur. Gazelerde, yaşadığı devrin ananelerini bilen, geleneğin getirisi olan mazmunları uç noktalarına kadar kullanan; edebî zevk ve modayı eserine yansıtan bir şâir –Nevâyî- ile karşılaşmaktadır.

Beyitlerde zühd ve riyadan dem vurulmuş, ilim ve imanı şekil itibariyle anlayıp yorumlayan kişiler olan zahitler sıklıkla ele alınmıştır.

Klâsik mevzuların kullanımı ve işleniş tarzına uygun olarak bu nüshada da Nevâyî, kendisini âşıklığın timsali Ferhat ve Mecnûn ile kıyaslamıştır; sonuçta Nevâyî'nin aşkının üstün geleceği vurgulanmıştır.

Literatürdeki sevgili betimlemelerine uygun olarak sevgili betimlemelerinde geleneğin izinden gidilmiştir.

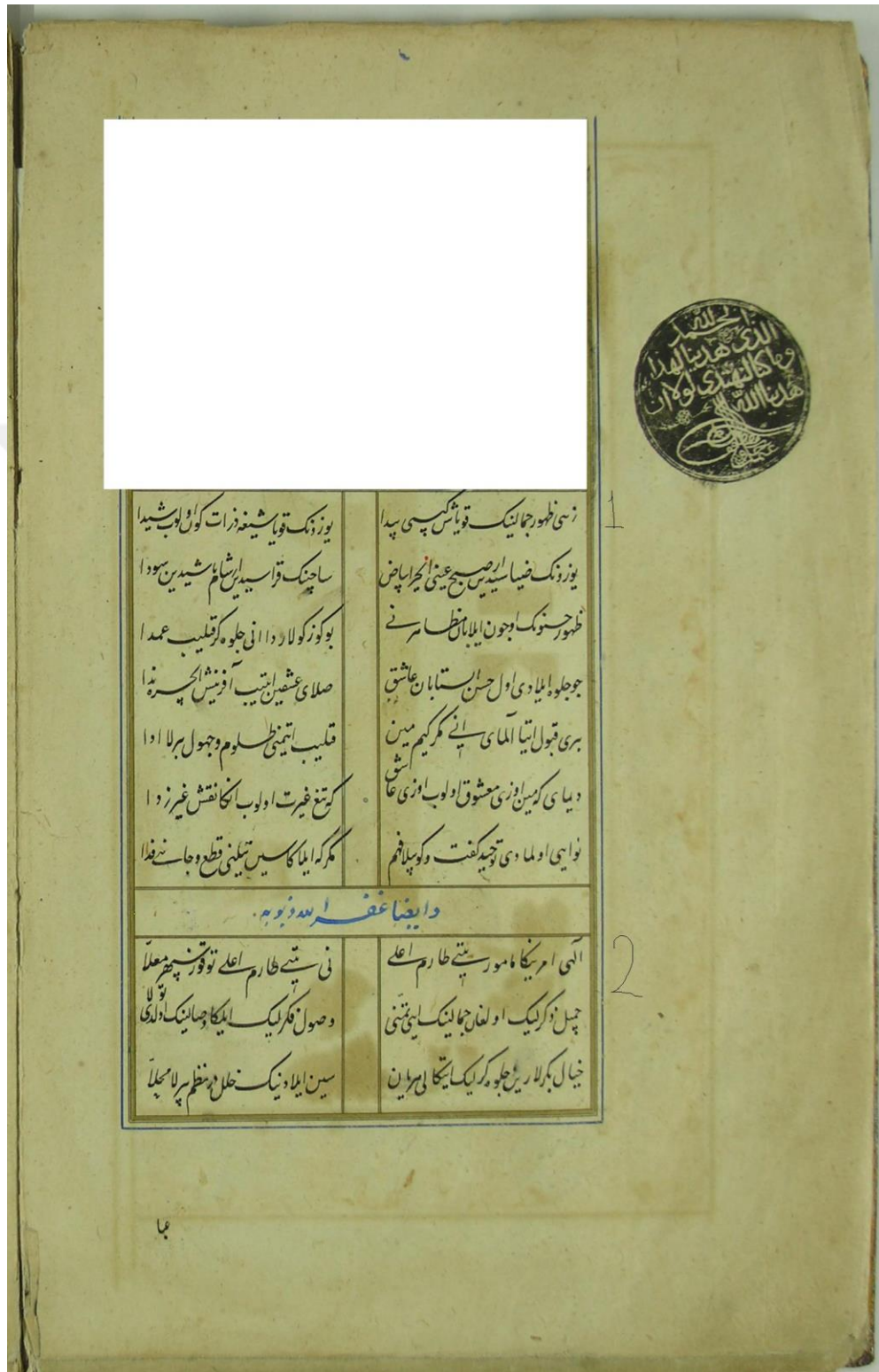
Gazellerin şekil özelliklerine bakıldığında en fazla yedi beyitlik gazellerin tercih edildiğini, coşku ve eylemlerin bu gazelerde daha fazla olduğu fark edilmiştir. Aruz vezninin uzun kalıpları yanında kısa kalıplarının da kullanıldığı, kısa biçimler olan rubailerde kısa kalıplar –ahreb- tercih edildiği tespit edilmiştir.

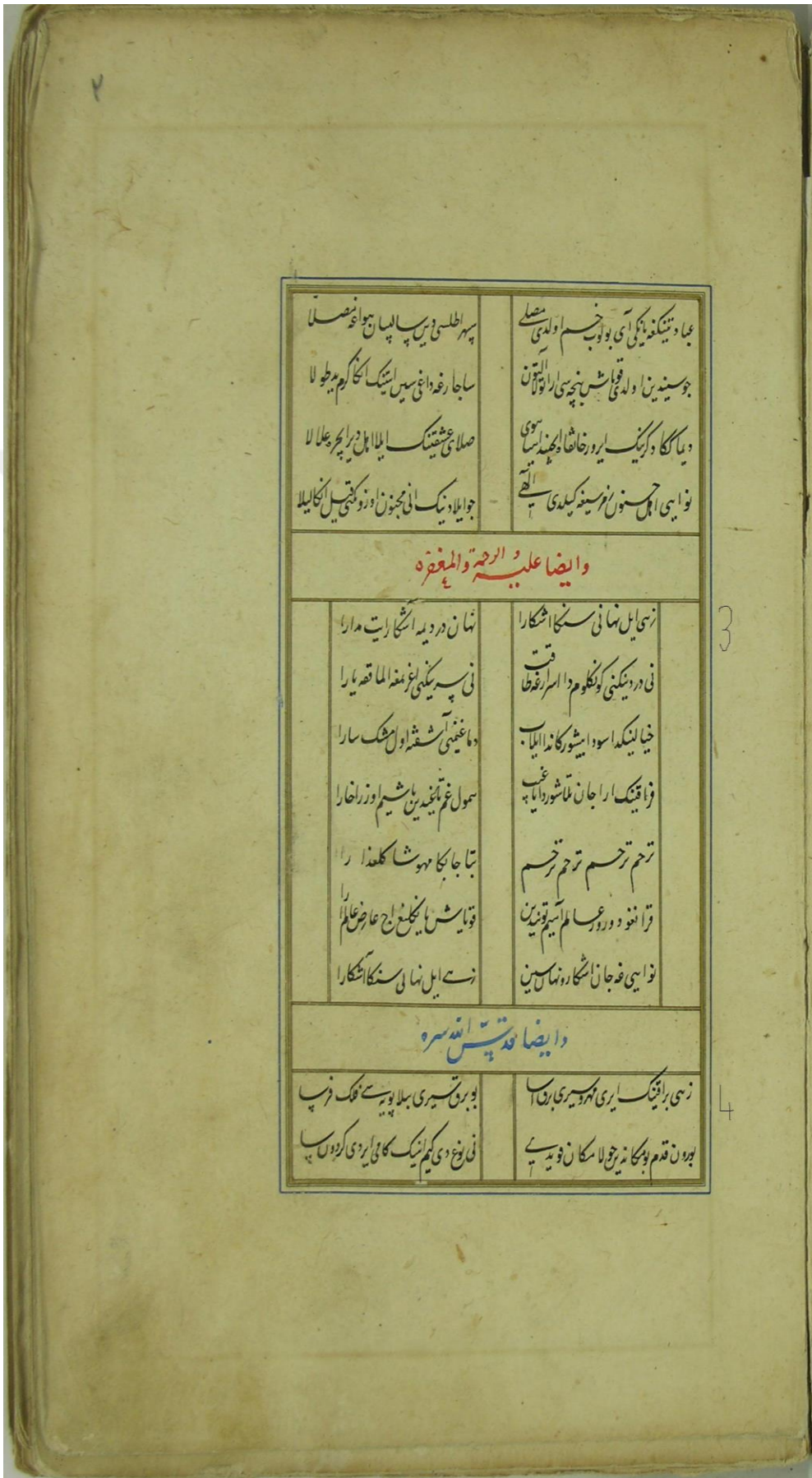
Anlatım ve üslupta zenginliği artırmak için edebi sanatlara fazlaca yer verilmiştir. Devâvîn Nüshası'nda en fazla tercih edilen edebî sanatların ise "Nidâ, Telmîh, Teşbih, Teşhîs, Tenâsüb ve Mübâlâĝa" sanatları olduğu görölmüştür.

EKLER

Ekler-1 (3a)

بجاء و تینکے دیکھی آئی بولوب جسم اولدی	پہر اعلیٰ دین پساں ہوا نصلا
جو سیندین اولدی قویا شہنشاہی را توالتون	ساجا رعدا غنی میں استیک کاکرم برطولا
دیگا کاکا و کینک ایر و خاٹا بچند سوسوی	صلا علی عشقینک ایلا اہل ذرا بحر جلالا
نواہی اہل جنوں فرسینکیدی اللہ	جو ایلا دینک انی مجنون اور کو کتھی لکھایلا

وایضا علیہ الرحمہ والمہقرہ

نہان در دیدہ اشکارات مدارا	نہی ایل نہانی سنکا اشکارا
نی پسہ کیلکی غزمنہ الما قہ یارا	نی در دینکئی و کنگوم داسر رقتقا
دما غنہی شفق اول شک سارا	خیالینکد اسودا شیور کا ذرا ایلا
سومل غم تہنیدین باشیم اور زار خارا	فراقینک اراجان تاشور دایا پ
بتا جا بکا مہوش کھنڈارا	ترحم ترحم ترحم ترحم
قویا شہنشاہی خلیج عاج حاضر عالم	قرانود و رورب ام اسیر توین
نہی ایل نہانی سنکا اشکارا	نواہی خدجان اشکارا نہا سین

وایضا قدس القدرہ

بوری تہیری سلا پورہ سے کھک فریب	نہی براقتیک ایری مہر و سیری برن آ
نی فرخ دی کیلم لڑیک کانی ایزی کردوں پسا	بہرون قدم پو کتا نہ جولا مکان فویدہ سے

۴

<p>ای جانیک جلیوتات پس جهان را تا پانهاج لبه لبیک نیک شربی نیا نیجا عالم او تاجی سوگ او تیدعسا توشما کان لبه قویا شیکدیق لبغه پوتی ایسماس لطفونک ریاضین جن ساری م فیض اگر الماس جو بک کلتانی عریان تارپیان سالیغیل فیضی کرم دریا سیغ</p>	<p>یک اولوب اول جلو کاهم طراپ را بس بو جانخش لبیق دور حشریوان را توشما کان لبه جامی بو سیف کغان را بس نی پضا ایدچی پوسوی عمران را کل کابلس قایدا اول بولدی ستال را شیمه نقش وجود امکان مایس امکان را کیم بو بو تور عجمه جبر باد عحصیان را</p>
<p>و ایضا تغذیه العفصیرانه</p>	
<p>یار باولمان جانمدا جیم پیرانه جدا جون جدا بولسام سینی غمناک بوی بازین لشد جان حقیقتان ایمان کو کلک کمال خلو مانین ایرپ بیلغاده تو اوله چو خشر غوغاسه ارعاصی لبغیرم رحم قیل کرجه اولدوم کافر عشق اهل پیام حیات ایکک خلصت ساسک مینی ناموغنی الما</p>	<p>اول بولوب حوند جدا سیر اولمکن ایدرج نی غیم سیر اولمکن سیر ایدرج ایدرج ایلا کیل جانیدرج ایک ایتما ایدرج حید یتلم لطفونک مین الاخان امانیدرج لطف ایلا ایلکیم تو وقت اهل عحصیان اول زمان کیم بولغوست کافر مسلمانیدرج ایلابان بر شعله بواه درخت نیدرج جدا</p>

۵

ای بیله لطفه اقطار اولدورن کا ادا
ای دور دور دلم کی بود کلف کرا
سین ساس قیل اتم تو فی نای اچغوز
سین ساس اقطار طیار اوی باجه و
ایزونی نرسدی دام ایلا اول اول اول
ایم اچغوزی غلک برور اول اول اول
عصار اولدورن کمل کی اول اول اول
عاجوز اولاد حاجی خال اول اول اول
لطفونک ایلا ساس لبغیرم غوغا
فرمل اولاد اول اول اول اول اول
نوروز اول اول اول اول اول اول
ایم اول اول اول اول اول اول
فرن اول اول اول اول اول اول
نغمای اول اول اول اول اول اول
دایم اول اول اول اول اول اول
پیم اول اول اول اول اول اول
ایر اول اول اول اول اول اول
نای اول اول اول اول اول اول

<p>ترجم ایادی اول مہری یوں صنم نیر کا قیلیب اولو سقدرو اکوزی مردوغم نیر کا عیادت ایلا کالی نجبہ بر قدم نیر کا کہ او شادی تیشکان زمان قلم نیر کا فغان کہ تو کا دی درد پاکسم نیر کا سینوق سفالی کوپ آرقو کہ جام نیر کا از لد اکملک قضا چیکتی نور قسم نیر کا</p>	<p>فغان کہ بھون انکلاب او کوش الم نیر کا فداسی جان کو کول ایلا دوک لیک و فغان غنیدین اولدوک و اول عیسی م ایلا ما بتیدی ہساری عشاق تہ و فغان بتیکین می ایل سلا اچسبان برنی خاک راہ ایلا فنامسی نے اگر نیر ہین تاپ ق نولے اوسروک ای صبح و شام با کھلام</p>
<p>و ایضا رفع اللہ تدرہ</p>	
<p>اول کہ دوران آفتہ دورنی طبع اندین فغان قاید اکور شیش کیمسہ مرکز عمر الما جان دین فغان یوقسا کیم عالمہ اکور شیش نوع انسان دین فغان سرنجیم کیم کوردیلار میں از حیران دین فغان بی حجت دور کیم کہ ایستار بو کلتان دین فغان کیم سنکا خود تہادی اول کو نکلو الم العاندین فغان تا بتینک یل دین کہ تیلار میں لای سلطان دین فغان</p>	<p>کیمسہ مرکز کورما دی جون اہل دور اندین فغان جاتیم و عمر دم دور اول آئی چو فانیسائی نکند کرو فانیسائی ایرور اندین بار دور سیری وہ کہ دوران اہمیدیں سرچو فانیسائی کیمما دی جون و فغان کبر کے دوران غید آچیلما دین فغان کیمسہ کو نکلیں کیمسہ دین ستاب و فغان لہ و ماسون ای نو ایسی کرو فانیسائی چیتتی اول سلطان</p>

<p>در مبنی اراکوب است تا ماکین شمشیر سبنلی شسته لاریش شسته مصمودیا ارینچی اچرا اوشاق شسته اگر انچو ایرور اکلازیرک توشش انی کیم کور باقی نمانم دانریب حاصل ایت فضیله بحس الاما کما یا بولوب دامر محکم تا بالما می مخلص جون نولسه کوزی با غلیق توشش ایرور</p>	<p>کیم کل شله ختم کسے دور خار عقب کیم کولک توشلاری داعی غایر در بر طایر عمر و تک او چون دانه دسوی عقب بولما نلای سیکر اسیده آب خورد و طلب باغ صحیحی فی رعایت تیلیک ش طاق اور د نوب بالمینان الاما کما کما شوش بوجین دین انکا او چغ غلطیت یاز</p>
<p>و ایضا قدیس الله سره</p>	
<p>یار اخیر اجمایسته دریم سور غالی استیم جای قالیب کویا توشا حیوان لالی اوزره کوه دره اچره سینی فرما و اگر قیلدین خطاب بوکه کونکونی ایتنیک تیشلار د اعرن قاجور عشق کامل ایلی نایسره باور مجبور ای نفر اچره قدم قید و تک طلب اوی سینه شهر می اچره پانک نولسی احرام</p>	<p>کوب جو جو کولکتس با شمشیر کور اول ایلی اضطراب اچره یوز و نکاسا ساچیل ک جو سینی درمیں جو جو ک جانیم کور سیرین ما اوقی ما خود اینک ایسلانغانی ایرگیس کیر کور معشوق با خود ارمنی با خود عرب بولما سا طابک سخا مطلب سود ایتا طلب پدیکل اوز حدیسه و سحر رعایتیل ایتا</p>

<p>ملاحت اوجی بر حسن بستاید اویون تو دیما آخر که یوقوز عشق سودا سید ابریدل تی تا تک افروزه دل اوسا که تا حسن اونی ایش نی بولغای کیم بهما حسن اراچله سیر کل کیم کیرپ عشق و محبت دشتی غلی که مانای کیم نواسی اراسا کما که سلامت ملکه سرخسوز</p>	<p>قانی بو باغ اراسوی قانی اول اویون انی کور کیم که با جو حسن باز اید اللوی کونکولدین لسنه که خنجه مایش بر شعلیق آ تو شوب سیرق عشق و تانسه انداق کیم چکا مهی دوسین نیدین کیم تا چا دینک بولولدا دیکس بر سرنیک بولسه یولی قطع ااکاسی</p>
--	--

دایضا علی الرحمة وللعطف

<p>چهره کور کیم کیم که جان ما ک طرفین کور ساسای کور ساسای کور کیم دینک قیلا کور کور کور نختم اوقا کاپس نونف صوب کور کور مهر ایلاد صلیک کونی بر صبح دیک کولدور رشته اشک کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کونکولدا کونکولدا کونکولدا کونکولدا کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم برق موی بر سرنیک بولولدا کونکولدا</p>	<p>عشق اطوار نی عوی قلیغ ایلک کور کور کونکولدا کونکولدا کونکولدا کونکولدا میکس مرک اوقی عوی اسقانلار نی بر اوقی نیمه سرنیک کونکولدا کونکولدا کونکولدا اه اوقین غم شامی کیم کیم کیم کیم کوز اوسیده انی مردم لار اچسند اسلر کونکولدا کونکولدا کونکولدا کونکولدا دیر شیکند اینجه خور اول کونکولدا</p>
---	---

۱۶۴

<p>اول پری سودا سی مکتب شریفین بلایا یوق کوکولدا لبر پرموم دالبر فاضل اور دیدم اولتور ایله کی عیشتم نسا نوزیم خسته عشا قیغه حمیه تینکاوون کیمیا تیتی تیه کوکولنی جاگ قیلدی طرفه کیم قالدی ایتلما ایسانی عیشتم نسی کیم نچه قان یوق ایسی اده توت ای مضحجه</p>	<p>تاسیسی دیوانه در سوای علم قیلما کیم چاسی نیش یالغوز کوکولوسا چیلما قیلما دی قیلیم بوایش علم غیبا سیلما ضعفین اول خیل ازابا ریکه نسی بلما تیماین اول نوع خوبه غه اچیلما قلما دی پرموم کوسنی ارا ایتلما کیم خار جری اولی فی اچیب باز نیما</p>
---	--

و ایضا نوز الله مستبره

<p>یارتن دی جانیم اریلنجه طلیس یلماغی کرتو توملای سیمان کوکولم قوسین کلادو باغلا سوز مین کوکول طاق قویا سئلان کیر سکنیک نیش کوکول لار ایلفالی طاب وصلیدیم فی سوزیا کی لیم کلس کلک کیشی کیم دیر اچیند غاب ایسی لقصه جاگ ایتیب کوکولنی نیک کوکول اوت</p>	<p>ایراس انجی صعب کیم نیدر فزی ایلما دانه حال اوزره زلفی دانی نیک اچیلما لرفس کوکول کا اولت غمزهی سئلان بلد دور اول شو نیک کوکولونی کور کایما خالی از عیشی هم اریس مر زمان ایتلما ای مسلمانلار نیک کمل کلس ایلماغی دیدنی و جه ارا لرش موکول افغان</p>
--	---

<p>کلم انے و جہ قلب تو رہنکا آسا اسی ضعف دین آہ کہ کھل کا لفظ ان اسی شہ منی دیک کہ ایرور کا میا دور اسی سابقا یو تو رورا اولہ داعی ارمان اسی</p>	<p>قتل دین کو منے تو تو ماغیل اسی دیدی ہجران ار افریاد کا شیکوم پر کون پسندی مخمور لو غوم تو سے قدح سانی دور بادہ دین کا لسیک بادہ سیدین خان نام</p>
<p>ای نواسے انے ترک ایلہ کہ کو تو رعم عشق میں کہ حکیم غمینی ترکی نے امکان ایدی</p>	
<p>رباعیات</p>	
<p>کیم اندین ایرور تو لا خلا سیر رہا کون النیدہ ذرہ سیکلیج اولنعا می مثا</p>	<p>سیحان نہ خاتن ذوالمجد سما کر مہر کنیک مثلی دیجا یلار عقلا</p>
<p>دا بیجا</p>	
<p>آچا او قوجا ہرچ لہظ مرعوب اول نوح کہ سوا چکا تو شکا ہی ہوتو</p>	<p>نامک کہ تیریک لیکمیدین اولہ و معلو کوپ تو لہ نیا شکا چرہ اوزوین بارویم</p>
<p>دلہ ایست</p>	

توت اول بزم داخوردشیدنی عالم المادی	توت کردون اوزه بزم و جوقم المادی
توت خسردنی بر قوی سرام المادی	توت اول جام ارا عشرت مدام المادی
دایمیه	
لج اندان که قویاش روشن و موزون قوح	لج کوندوز کور ساک ادر و خنی موزون قوح
لج جایسکلی قلبی نخول که چگون قوح	لج اول دم که قویاش با شنی موزون قوح
دایمیه	
قوح اندین سوچکا توت پر کل اندام قوح	قوح کل و تمی سر اولسا کل نام قوح
قوح کافرین اگر قیلا سام استم قوح	قوح منخ ایلا سا باره اهل اسلام قوح
دایمیه	
عالم داغی ایل شتین ایاغ سوریز	عالم باره امیش نو ایاشور ایز
بار نیل که ابرور ایل تلایکان عسیر	عش تپتا ایشینی علم صری
<p>مت الکتاب بعون الله الملك الهابس فی شهر پسته عشر دستغایه الهجره الملالیه م</p>	

KAYNAKÇA

Acar, Hayrullah; *Nizâmi-yi Gencevî'nin Mahzenü'l-Esrâr Mesnevisi'ne Osmanlı Sahasında Yazılmış Türkçe Nazireler*, (Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi, Diyarbakır 2002.

Adıgüzel, Sedat; “Ali Şir Nevâyî, Yaşamı, Edebî Kişiliği Ve Eserleri”, *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.19, Erzurum, 2012.

Akalın, Haluk Şükrü vd.; *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2011.

Akalın, L. Sami; *Türk Folklorunda Kuşlar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.

Akar, Ali; *Türk Dili Tarihi*, Ötüken Neşriyat, 5. Baskı, İstanbul 2012.

Aksu, Cemal; *Divân Arasında Lütfi Divanı'nın Tahlili*, Post Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 2017.

Aktaş, Hasan; *Modern Türk Şiirinde Edebi Sanatlar*, Çizgi Kitabevi, 1.Basım, Konya, 2002.

Albayrak, Nurettin, “Ferhad ile Şirin”, *DİA*, XII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, ss. 388-389.

Alpay, Gönül; “Ferhâd u Şirîn Mesnevisi Üzerindeki Etkiler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara, [1971] 1970, ss. 155-167.

Argunşah Mustafa *Muhammed B. Mahmûd-ı Şirvânî Tuhfe-i Murâdî (İnceleme-Metin-Dizin)*, Ankara 1999.

Aslan, Üzeyir; “ ‘Ali Şir Nevâyî'nin Mazmun Anlayışı Ve Türk Mazmunları”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* S.7, İstanbul 2011, ss. 1-22.

Aslan, Üzeyir; *Klâsik Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 14.-16.YY Çağatay Ve Azeri Edebiyatı*, Kriter Yayınları, Genişletilmiş 3.Baskı, İstanbul 2013.

Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu; *Tarama Sözlüğü A-B*, I, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1995.

Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu; *Tarama Sözlüğü E-İ*, III, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1996.

Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu; *Tarama Sözlüğü Ekler*, VII, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1996.

Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu; *Tarama Sözlüğü K-N*, IV, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1996.

Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu; *Tarama Sözlüğü O-T*, V, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1996.

Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu; *Tarama Sözlüğü U-Z*, VI, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1996.

Ayvazoğlu, Beşir; *Güller Kitabı*, Kapı Yayınları, Genişletilmiş 14. Baskı, İstanbul 2006.

Batıslâm, H. Dilek; “Divan Şiirinde Sabâ” *Osmanlı Araştırmaları Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu'na Armağan II*, XXVI, ? 2005, ss. 16.

Betül Mutlu, *Divân Şiirinde Deniz İmgesi ve Şiir Öğretiminde Kullanılması*, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2012.

Bolay, Süleyman Hayri; “Âdem”, *DİA*, I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1988, ss. 358-363.

Caferoğlu, Ahmet; “Nevâî'nin Türk Dilli “Hamse”si”, *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi Ali Şir Nevâî Özel Sayısı*, XV, S:173, ? Şubat 1966, ss. 298-300.

Canpolat, Mustafa; *Ali Şir Nevâyî- Lisânü't-Tayr*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Çetindağ, Yusuf; *Ali Şir Nevâyî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2006(a).

Çetindağ, Yusuf; *Aşk Üzerine*, Kitabevi Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2011(a).

Çetindağ, Yusuf; *Ali Şir Nevâî*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011(b).

Çetindağ, Yusuf; *Ali Şir Nevâyî, Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Fatih Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006 (b).

Dağlar, Abdulkadir; “Mazmûn Gülünün Mazmûnuna Bülbül Olmak”, *Sûfi Araştırmaları-Sufi Studies Sayı XV*, 2016.

Deniz, Sabahat; *16. Yüzyıl Bazı Dîvân Şairlerinin Türkçe Dîvânlarında Kozmik Unsurlar (Bâkî-Fuzûlî, Hayâlî Beg, Nev’î, Yahyâ Beg)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1992.

Devellioğlu, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi Yayınları, 26. Baskı, Ankara 2010.

Devellioğlu, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi Yayınları, 26. Baskı, Ankara, 2010.

Dizdaroğlu, Hikmet; “Nevâyî’de Dil Bilinci”, *Türk Dili Dergisi*, XV, S.173, 1966, ss. 294.

Durkaya, Hayriye; “Fehîm-i Kadîm Divânı’nda Hayvanlar Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Klâsik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı -Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı*, Volume: 3 Issue: 15.

Efe, Ahmet; *Peygamberimizin Hayatı*, Akçağ Yayınları, İstanbul 2015.

Eraslan, Kemal; “Çağatay Edebiyatı”, *DİA*, VIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, ss.169.

Eraslan, Kemal; *Ali Şir Nevâyî, Nesâyimü’l- Mahabbe Min Şemâyîmü’l-Fütüvve I Metin*, Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996.

Erdoğan, Mehtap; *Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013, ss. 96

Erdoğan, Mehtap; *Güzellik Unsurlarıyla Divân Şiirinde Sevgili*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013.

Erzurumlu İbrahim Hakkı, Terc. Faruk Meyan; *Mârifetnâme*, Bedir Yayınevi, İstanbul 1999.

Gelibolulu Âlî, Haz. İsen, Mustafa; *Kühü’l- Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1994.

Güler, Zülfü; “Divân Şiirinde Papağan”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2, Sayı:1, ?, Mart 2010, ss. 61-71.

İsen, Mustafa vd.; *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, 9.Baskı, Ankara 2015.

Eckmann, J.; “Çağatayca”, *Harezmi, Kıpçak Ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, Ankara, 2014.

Eckmann, Janos, Çev.: Karaağaç, Günay; *Çağatayca El Kitabı*, Kesit Yayınları, 5. Basım, İstanbul 2012.

Kabaklı, Ahmet; “Alî Şîr Nevâyî”, *Türk Edebiyatı*, II, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, 2004.

Kanar, Mehmet; *Kanar Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2015.

Karagöz, İbrahim; “Allah”, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2015, ss. 23.

Karagöz, İbrahim; “Rab”, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2015, ss. 540.

Karahan, Nahide; ‘Alî Şîr Nevâyî’ye Ait Bir Devâvîn Nüşâsı İncelemesi (Metin- Dil Bilgisi- Sözlük), (Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2009.

Karaman, Gülay; *Perîşân Çiçek Sünbül ve Klasik Türk Şiirinde İşleniş*, İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, I, Sayı:2, ? 2012, S.288.

Karaörs, Metin; ‘Alî Şîr Nevâyî Nevâdirü’ş- Şebâb, Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2006

Kartal, Ahmet; *Klâsik Türk Şiirinde Lâle*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

Kaya, Önal; ‘Alî Şîr Nevâyî Fevâidü’l- Kiber, Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1996

Kınalızâde Hasan Çelebi, Haz. Kutluk, İbrahim; *Tezkîretü’ş- Şuarâ*, I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.

Kocakaplan, İsa; *Açıklamalı Edebi Sanatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992.

Köksal, M. Asım; “Hz. Eyyûb”, *Peygamberler Tarihi*, I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss. 305-320.

Köksal, M. Asım; “Hz. İsa”, *Peygamberler Tarihi*, I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss. 303-340.

Köksal, M. Asım; “Hz. Yakûb”, *Peygamberler Tarihi*, I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss. 263.

Köksal, M. Asım; “Hz. Yusûf”, *Peygamberler Tarihi*, I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss. 271-301.

Köprülü, M. Fuad; *Edebiyat Araştırmaları II*, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2014

Kurnaz, Cemal; “Hümâ”, *DİA*, XVIII, Ankara 1998, ss. 478.
Ercilasun, A. Bican; *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, 13. Baskı, Ankara 2013.

Kut, Günay; *‘Ali Şîr Nevâyî Ğarâ’ibü’s-Şîğar İnceleme- Karşılaştırmalı Metin*, Atatürk, Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003

Kut, Günay; “Ali Şîr Nevâyî”, *DİA*, II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1989, ss. 449-450.

Kutlar, F.S., “La’l”, *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, IV, Ankara 2005, ss. 229-230.

Kutlar, F.S., “Lâciverd”, *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, IV, Ankara 2005, ss. 222-225.

Kutluer, İlhan Ve Kurnaz, Cemal; “Felek”, *DİA*, XII, İstanbul 1995, ss.303.

Levend, Agâh Sırrı; *Ali Şîr Nevâî- Hayatı, Sanatı Ve Kişiliği*, Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara, 1965.

Levend, Agâh Sırrı; *Divân Edebiyatı Kelimeler Ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergâh Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2015.

- Mutçalı, Serdar; *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1995.
- Niyâzî ve Kaçalın, Mustafa S; *Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar El-Luğatu'n-Nevâiyye Ve'l-İstişhādātu'l-Cağatâiyye (Giriş-Metin- Dizinler-Tıpkıbası)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Ocak, Ahmet Yaşar, “Ab-ı Hayat”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2015, ss. 1-3
- Onan, Necmettin Halil; *İzahlı Divân Şiiri Antolojisi*, M.E.B Yay. İstanbul 1991.
- Onay, Ahmet Talât; *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, I, Berikan Yayınevi, Ankara 2014(a).
- Onay, Ahmet Talât, Haz. Kurnaz Cemâl; *Eski Türk edebiyatında Mazmunlar*, M.E.B Yayınları, İstanbul 1996(b).
- Önge, Derya; *Klâsik Türk Şiirinde Haberleşme*, (Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul 2013.
- Özkırımlı, Attila; *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, II, Cem Yayınevi, İstanbul 1983.
- Pala, İskender; *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.
- Sami, Şemseddin; *Kâmûs-ı Türkî Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, İdeal Kültür Yayıncılık, 5. Baskı, İstanbul 2017.
- Sungurhan Eydurhan, Aysun; “Zümrüt”, *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları Ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, VI, Ankara 2006, ss. 333-334.
- Şeker, Esmâ; *15.Yüzyıl Divanlarında Kozmik Unsurlar*, (Yüksek Lisans Tezi), Ordu 2015.
- Togan, Zeki Velidi, “Ali Şir”, *MEB İslâm Ansiklopedisi*, I, İstanbul 1978, ss. 349-357.
- Togan, Zeki Velidi; “Nevâyî” , *İslâm Ansiklopedisi, İslâm Âlemi, Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lügati*, I, Milli Eğitim Basımevi, 5.Baskı İstanbul 1978, ss.349-357
- Toker Yayınları Edebî Heyeti; *Çağatay Edebiyatı ve Ali Şir Nevâyî*, Toker Yayınları, İstanbul, 1984.

Topaloğlu, Bekir; “Cennet”, *DİA*, VIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993, S.376-386.

Türkay, Kaya; ‘*Alî Şîr Nevâyî Bedâyi’u’l- Vasat Üçünçi Dîvân*, Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2002

Uludağ, Süleyman; *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2001.

Uzun, Mustafa; “Burak”, *DİA*, VI, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, ss. 417-418.

Uzun, Mustafa; “Tûbâ”, *DİA*, XLI, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012, ss. 317-318.

Uzun, Mustafa; “Ya’kûb”, *DİA*, XLIII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2013, ss. 276-277.

Ünlü, Suat; *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, 1. Baskı, Konya 2013.

Yavuz, Kemal, *Âşık Paşa - Garibnâme*, I/II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Yavuz, Kemal, *Âşık Paşa - Garibnâme*, II/I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Yazıcı, Tahsin; “Feridûn”, *DİA*, XII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, ss. 396.

Yeniterzi, Emine; *Türk Edebiyatında Na’tlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

ÖZGEÇMİŞ

09.07.1990 tarihinde Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Kahramanmaraş Elbistan Yunus Emre İlköğretim Okulu'nda; Ortaöğrenimini Kahramanmaraş Elbistan Dulkadiroğlu Anadolu Lisesi'nde tamamladı.

2010 yılında Yozgat Bozok Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. Girmiş olduğu bu bölümü 2014 yılında bölüm birinciliği ile bitirdi. Aynı yılın Temmuz ayında Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı'na dâhil olarak söz konusu programı 2015 Yılı Şubat ayında tamamladı. 2017 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Terapi Ve Rehabilitasyon Bölümü Engelli Bakımı Ve Rehabilitasyon Programı'na başladı, hâlen öğrenimini sürdürmektedir.

2015 yılında Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı ve Dr. Öğretim Üyesi Erdem SARIKAYA ile “ Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan: 805 Numarada Kayıtlı Alî Şîr Nevâyî'ye Ait Bir “Devâvîn” Nüşhâsı (Notlandırılmış Metin- Nesre Çeviri- İnceleme) ” adlı yüksek lisans tezini hazırladı.